LUMINĂ şi GLORIE

LUMINĂ
şi
GLORIE
Peter Marshall David Manuel

Editura Cartea Creştină
Oradea, 1995

Peter Marshall and David Manuel *The Light and the Glory*

Copyright e 1977 by Peter J. Marshall, Jr., and David B. Manuel, Jr.

Published by Flemming H. Revell a division of Baker Book House Company
P.O. Box 6287, Grand Rapids, Michigan 49516 – 6287
ISBN O-8007 – 0886 – 5 cloth
ISBN O-8007 – 5054 – 3 Paper

All rights reserved.

e 1995 Toate drepturile asupra prezentei ediţii aparţin Editurii Cartea Creştina, str. Cuza-Vodă nr. 85, 3700 Oradea-Bihor, România, tel. 059/136738, fax: 059/136152.

Orice reproducere sau selecţie de texte din această carte este permisă doar, cu aprobarea, în scris, a Editurii Cartea Creştină Oradea.

Toate citatele biblice, cu excepţia cazurilor când este specificată sursa, sunt luate din traducerea Cornilescu, care este adaptată conform regulilor ortografice actuale.

Traducător: Mircea Bunta Editor: Stoica Cornelia Tehnoredactor: Olimpiu Filip
ISBN 973 – 97278 – 3 – 2
În memoria tuturor americanilor dintâi, anonimi, care au ales Calea Legământului
LE MULŢUMIM CU RECUNOŞTINŢĂ...
9 9 9
În cazul unui proiect de o asemenea anvergură, este imposibil să le mulţumim tuturor celor care au fost atât de generoşi cu ajutorul şi rugăciunile lor. Însă am vrea să-i menţionăm, în mod deosebit, pe Cay Anderson şi Judy Sørensen, directorii Comunităţii lui Iisus, pentru încurajările lor de la început şi sprijinul lor constant, pe profesorul Peter Gomes de la Harvard, pentru perspectiva sa istorică, pe pastorul Ron Minor şi oamenii de la Prima Biserică Prezbiteriană Unită din i

Cambridge şi pe John Harrison şi personalul său de la Yale, pentru că ne-au căutat volumele greu de găsit, pe toţi membrii bisericii East Dennis Community, care ne-au ajutat să sortăm materialul de cercetat, pe Bill Andersen şi sora Suzande la Comunitate, pentru că ne-au ajutat să respectăm termenii stabiliţi, şi pe ceilalţi membri ai Comunităţii pentru sprijinul lor susţinut în rugăciune, pe Fred Hills, pentru sfatul său editorial, pe Catherine Marshall şi Len LeSourd, pentru sugestiile lor de încheiere, pe Ev Sahrbeck pentru supracopertă, pe oamenii din East Dennis care ne-au ajutat la dactilografiere şi corectare, în special, pe Joyce Campbell şi Margaret Guyer şi pe soţiile noastre răbdătoare, Edith Marshall şi Barbara Manuel, pentru răbdarea de care au dat dovadă în toate frământările prin care au trecut cu faţa senină.

Mai presus de toate, am dori să mulţumim harului constant şi inspiraţiei Tatălui nostru ceresc, fără de care

această carte n-ar fi putut fi niciodată scrisă.

Peter marshall David manuel

Cape Cod, Massachusetts

Introducere la ediţia în limba română

Statele Unite ale Americii reprezintă un fenomen unic între naţiunile lumii. Naţiunea americană este singura alcătuită prin topirea laolaltă a tuturor celorlalte naţiuni ale pământului. Orice familie care emigrează în Statele Unite, oricât de hotărâtă ar fi să-şi păstreze etnicitatea, va pierde inevitabil bătălia, şi copiii ei vor înceta să mai fie ce au fost părinţii şi vor deveni, cu siguranţă, americani. Fenomenul este unic pe planeta noastră. Capacitatea de topire a tuturor naţiunilor într-o naţiune nouă e specific americană şi este irezistibilă.

Statele Unite ale Americii cuprind un teritoriu imens, înzestrat cu multe bogăţii naturale. În privinţa aceasta însă, SUA nu este unică. Rusia are o suprafaţă de câteva ori mai mare decât SUA şi are bogăţii naturale mult mai vaste. Şi totuşi, nivelul de prosperitate şi calitatea vieţii sunt incomparabil mai înalte în SUA. Sunt şi alte ţări bogate şi foarte dezvoltate în lume. Şi totuşi, de pe toate continentele şi din toate ţările lumii, oamenii visează să emigreze în Statele Unite ale Americii. De ce-i aşa?

Abia acum 400 de ani, pe teritoriul care acum se numeşte Statele Unite ale Americii se aşezau primii emigranţi din Europa. Rezistenţa băştinaşilor împotriva acestor străini a fost feroce.

Le-au trebuit emigranţilor două sute de ani până şi-au format o ţară a lor, independentă şi deschisă tuturor celor ce voiau să i se alăture şi să-i fie parte.

În alte două sute de ani ţara aceasta a devenit necontestata putere care decide într-un mod substanţial destinele omenirii. Fie că ne place, fie că nu ne place, SUA dă tonul în politică, în religie şi în multe alte domenii.

Cum se explică acest fenomen atât de fascinant care se numeşte Statele Unite ale Americii? în mod categoric, fenomenul merită atenţia noastră a tuturora.

Cartea pe care v-o oferim în traducere în limba română vă prezintă o explicaţie a acestei ţâri unice în lume. Autorii se duc până la origini, la omul care a descoperit pentru europeni continentul american. De la acesta, trec la cei care au început să colonizeze mici porţiuni pe ţărmul Americii de Nord. Autorii ne arată ce fel de oameni au fost

aceştia, ce credinţe i-au animat şi cu ce idei au venit ei în America.

— *»

Două sunt ideile fundamentale ale autorilor acestei cărţi. Prima este

că Dumnezeu a avut un plan cu Statele Unite ale Americii, şi pentru aceasta ei scot în evidenţă elementele miraculoase din istoria întemeierii şi dezvoltării noului stat. A doua este că oamenii care au venit la început în America au fost credincioşi protestanţi, persecutaţi în Europa pentru crezul lor, care căutau să-şi întemeieze o ţară în care să-şi poată trăi liber credinţa. Mai mult însă, oamenii aceştia luau Biblia ca fiind în totalitatea ei Cuvântul lui Dumnezeu şi când s-au aşezat să definească natura ţării pe care o întemeiază, şi-au luat toate principiile din Biblie, din Cuvântul lui Dumnezeu.

Este teza de bază a acestor autori că Statele Unite ale Americii au fost aşezate pe principiile Bibliei şi că acestea sunt motorul care a dus la dezvoltarea naţiunii americane într-un mod atât de spectaculos şi de unic. Autorii atrag atenţia că în ultima generaţie asistăm la o abandonare în America a principiilor Bibliei şi ei afirmă că

tocmai lucrul acesta duce acum la o decădere a societăţii americane. Statele Unite ale Americii au devenit ceea ce sunt datorită aşezării acestui stat pe Cuvântul lui Dumnezeu. Când aceste baze sunt abandonate, măreţia, frumuseţea şi nobleţea dispar şi ele.

Ceea ce ne oferă autorii acestei cărţi sunt fapte istorice. Sunt idei fascinante. Sunt lecţii de mare valoare pentru noi ca indivizi şi ca naţiune. Ce putem noi să învăţăm de la America? Ce ar trebui să luăm pentru noi ca indivizi şi ca naţiune de la această naţiune atât de diferită?

Citind această carte captivantă şi plină de substanţă, fie ca ea să ne inspire să aplicăm la noi ceea ce Dumnezeu a dăruit cu mână atât de largă celor din America. Dumnezeu iubeşte toate naţiunile deopotrivă.

Dar binecuvântările Lui El le dă numai celor care îşi clădesc viaţa şi

naţiunea pe principiile Lui şi care se aşază pe ei înşişi sub autoritatea Lui divină.

În Iosifţon

Cuprins

Căutarea 13

1 Purtător al lui Cristos 33

2 „Dacă aurul va fi Dumnezeul tău” 56

3 Binecuvântaţi fie martirii 77

4 „Lăsaţi sufletele voastre! Voi să produceţi tutun!” … 92

5 Spre ţara făgăduinţei 123

6 „Dumnezeu, Ziditorul nostru, ne poartă de grijă” 142

7 „Vie împărăţia Ta” 169

8 O cetate aşezată pe munte 185

9 Modelul puritan 199

10 Curăţarea viei Domnului 224

11 Judecata lui Dumnezeu cu Noua Anglie... 245
12 „Ca un leu care răcneşte”... 261
13 O explozie de lumină 281
14 „Niciun alt rege în afară de Regele Iisus”... 298
15 „Dacă vor război...” 318
16 „Daţi-le pe Watts, băieţi!” 339
17 Proba de foc a libertăţii 367

18 „Dacă Domnul nu zideşte o casă...” 398
Căutarea se încheie 420
Note... 427
Bibliografie. *443*

„Sunt pe deplin conştient de suferinţa, de sângele şi de preţul pe care va trebui să-l plătim ca să păstrăm această Declaraţie, ca să ne sprijinim şi să ne apărăm ţara. Dar prin negura aceasta deasă văd strălucind raze fascinante de lumină şi glorie. Văd că scopul merită mai mult decât toate eforturile”.

— John Adams către Abigau Adams la adoptarea Declaraţiei de Independenţă

Căutarea

America, *America* – până în urmă cu cincisprezece ani, chiar şi numele în sine îţi dădea un sentiment plăcut. Indiferent dacă el exprima mândrie, recunoştinţă sau speranţă, reacţia majorităţii oamenilor de pe glob era profund pozitivă. Valuta fiscală şi morală a Americii era cea mai puternică din lume; puteai avea încredere în ea, şi cea mai mare parte a lumii avea. În străinătate, noi eram apărătorul lumii libere, fratele mai mare care încuraja tinerele naţiuni ce porneau pe calea democraţiei, eram speranţa tuturor popoarelor înrobite. În general, noi aveam influenţa cea mai stabilă pe o planetă instabilă. Iar

acasă, eram pe deplin convinşi că facem din lumea aceasta un loc mai bun pentru a trăi în el. Credeam că, din punct de vedere tehnologic şi diplomatic, era doar o chestiune de timp până când această sarcină urma să fie satisfăcător îndeplinită.

America însăşi *era* un loc mai bun de trăit. În pofida tuturor piedicilor, a existat o îmbunătăţire treptată, susţinută, pe care majoritatea oamenilor au putut-o recunoaşte în timpul vieţii lor, şi au existat toate semnele că aceasta avea să continue. Din punct de vedere tehnologic, ne aflam în pragul atâtor descoperiri, încât era greu pentru scriitorii de science-fiction să ţină pasul cu ceea ce se întâmpla în laboratoare. Din punct de vedere intelectual, ne dezvoltam radical, abordând în sistemul educaţional metode mai noi şi mai „sensibile", care urmau să revoluţioneze procesul de învăţare şi să aducă generaţia viitoare la o maturitate precoce, mai deplină şi mai creativă. Din punct de vedere medical, eram pe punctul de a vindeca orice boală cunoscută, în timp ce psihiatria se ocupa de persoanele întâmplător aberante, care aveau probleme cu adaptarea. Într-un cuvânt, *optimismul* caracteriza America. Visul american era pe cale de a deveni o realitate.

Apoi, neaşteptat şi uimitor de brusc, totul s-a dezechilibrat. Acţiunile noastre militare au încetat să mai meargă cum scria la carte, iar tânărul nostru preşedinte, personificarea Visului, a fost asasinat. Tinerii noştri au început să se revolte la o scară fără precedent în generaţiile anterioare – respingând orice autoritate, fără deosebire, sau evadând în autodistrugerea dementă a abuzului de droguri. Noile naţiuni care se năşteau, şi cărora le dăduserăm atâtea pe gratis, s-au unit aproape toate în ura lor fată de noi. Politica noastră externă s-a transformat r într-o politică de reacţiune şi nu de acţiune;

de fapt, am început să nu *avem* o politică externă.

Pe plan intern, economia noastră s-a dezvoltat tot mai neregulat; economiştii nu i-au mai putut prevedea evoluţia şi, cu atât mai puţin, nu au mai putut să o stabilizeze. Rezultatele copiilor noştri la matematică şi engleză au coborât în picaj; după haremurile de admitere la facultăţi, rezultatele testelor erau cu doi ani sub media de acum un deceniu. Tehnologii noştri, la care am venit recunoscători cu toate problemele noastre, păreau să creeze probleme noi, total neprevăzute, cu fiecare problemă pe care erau în stare s-o rezolve. Iar psihiatria nu a putut face faţă mareei de tulburări mintale şi afective care părea să se fi abătut asupra ţării, punând stăpânire pe fiecare al treilea pat de spital. Optimismul nostru s-a transformat rapid în disperare.

Dar poate cel mai de neînţeles indicator dintre toţi este pierderea sănătăţii morale. Cu siguranţă, întotdeauna au existat elemente declasate, dar le-am considerat nişte cazuri izolate – nişte „carii” superficiale care trebuiau curăţate şi umplute. Acum, ne-am dat seama că este nevoie de o lucrare de curăţare în profunzime, dacă nu cumva e deja prea târziu.

Cu toate acestea, promiscuitatea sexuală, căreia ne-am luptat să-i facem loc prin legalizarea avorturilor, educaţie sexuală permisivă şi măsuri contraceptive tot mai eficiente, nu este, în sine, cel mai relevant semn al profunzimii decăderii morale. Cel mai relevant semn nu este nici dezintegrarea unităţii familiale, singurul fir comun care ţine ţesătura Americii să nu se rupă la cusături. Într-adevăr, familia americană pare să se destrame: o rată a divorţurilor cuprinzând aproape o căsătorie din două, când în urmă cu două generaţii aproape că nici nu se auzea de divorţ, extinderea bruscă a numărului de copii abuzaţi, fapt care era şi mai rar întâlnit

înainte, renunţarea în masă a părinţilor la rolul lor tradiţional de capi ai familiei şi dorinţa fiecărui membru al familiei de a fi independent – cât mai repede şi cât mai mult posibil.

Cel mai semnificativ indice al extinderii decăderii noastre morale este tocmai indiferenţa noastră faţă de aceasta. Pornografia s-a infiltrat practic în aproape fiecare nivel al vieţii noastre de fiecare zi, inclusiv în limbajul nostru. Practici dubioase în viaţa personală şi în afaceri, care altă dată ar fi dat naştere la scandaluri monstruoase, astăzi abia dacă mai par scandaloase. Dar, dacă altă dată ne-am fi ridicat protestând, scriind scrisori şi votând, acum doar dăm din cap, considerându-le un alt semn al vremurilor.

Dacă putem identifica un eveniment care să marcheze momentul când disperarea noastră a început să se transforme în indiferenţă, atunci acesta a fost în clipa când preşedintele nostru a fost prins minţind poporul, şi apoi manipulând încrederea cu care l-am mandatat, în încercarea lui de a-şi acoperi minciunile.

Ca naţiune, am fost atunci şocaţi şi scârbiţi că decăderea a ajuns atât de departe. Pentru noi, preşedinţia era simbolul a tot ceea ce este drept şi decent în America. Am ales să credem că oamenii care şi-au asumat

9 t această funcţie s-au ridicat la statura necesară pentru a întruchipa imaginea noastră despre ea (care, de fapt, era imaginea noastră despre noi înşine). Şi astfel, am ignorat zvonurile despre viaţa intimă a unor preşedinţi, deşi cu fiecare dezvăluire neplăcută a devenit din ce în ce mai greu să facem acest lucru. Încrederea noastră în sanctitatea funcţiei a devenit tot mai mult un act de credinţă oarbă, de care ne-am agăţat cu tenacitate, în faţa numărului crescând de dovezi contrare.

Aceasta explică de ce, atunci când evenimentele de la

Watergate au dărâmat idolul „religiei noastre civile”, aceasta a fost o experienţă zguduitoare pentru mulţi. Şi ne mai explică de ce, după mânia noastră iniţială pe omul respectiv (nu atât pentru ceea ce făcuse efectiv, cât pentru ceea ce nimicise), am avut tendinţa să-l ştergem complet din mintea noastră. Căci, oricât de mult ne-ar fi plăcut să aruncăm toată vina pe acest om, am simţit în inimile noastre că această cădere a sa era doar o reflectare a ceea ce s-a întâmplat cu Visul American.

Ce *s-a întâmplat* cu Visul? Cu mai puţin de două decenii în urmă, când încă mai nutream încrederea că vom găsi răspunsul şi vom îndrepta lucrurile, comuniştii au fost primii pe care s-a dat vina. Capitaliştii au dat vina pe comunişti, care au dat vina pe imperialişti, care au dat vina pe turturele, care au dat vina pe şoimi. Tinerii au dat vina pe toţi cei trecuţi treizeci de ani, negrii au dat vina pe toţi cei care nu erau negri, toată lumea a dat vina pe tehnicieni, care au spus că nu este vina lor – tot ceea ce făceau *ei* era să încerce să dea oamenilor ceea ce doresc. Aceeaşi scuză a fost repetată de politicieni, când a venit rândul lor. Astfel că, deoarece până la urmă a devenit evident că nu se vor găsi ţapi ispăşitori, că cei mai buni gânditori ai noştri nu pot veni cu niciun răspuns concludent, mulţi americani au renunţat să se mai întrebe ce s-a întâmplat.

Şi totuşi, această carte aduce un răspuns. Pentru mulţi, răspunsul va fi incredibil, chiar ridicol, deşi, în urmă cu două sute de ani, majoritatea americanilor l-ar fi acceptat destul de repede. Iar cu o sută cincizeci de ani mai înainte de aceea, pentru primii colonişti care şi-au croit drum spre ţărmurile acestea, ar fi fost *singurul* răspuns.

* * *

Noaptea căzuse peste micul port din Noua Anglie şi

bărcile de pescuit se legănau uşor, la ancoră. Înăuntrul capelei din apropiere, o adunare de vreo două sute de persoane era luminată de lumânări electrice care aruncau o lumină plăcută ce se reflecta în lambriurile de lemn. Vorbitorul a ajuns repede la miezul mesajului său: „Această naţiune a fost întemeiată de Dumnezeu, pe baza unei chemări speciale. Primii oameni care au venit aici, ştiau că sunt conduşi aici de Domnul Iisus Cristos pentru a întemeia o naţiune în care bărbaţii, femeile şi copiii trebuia să trăiască în ascultare de El... Aceasta trebuia să fie într-adevăr o si*ngură naţiune sub dom*n*ia lui Dumnezeu*".

Vorbitorul s-a oprit. „Motivul, cred eu, pentru care noi, americanii, avem asemenea probleme astăzi, este că am uitat acest lucru. L-am respins. De fapt, am devenit destul de cinici în această privinţă. Noi, ca popor, am lepădat moştenirea noastră creştină".

Era o afirmaţie îndrăzneaţă; putea el să o susţină? Unul dintre ascultători s-a întrebate* *înseamnă* de fapt moştenirea noastră creştină – se întrebase şi mai înainte, mai exact, cu patru ani în urmă. Ascultătorul era David Manuel, care, fiind editor la una din marile edituri din New York, descoperise, spre consternarea lui, că Dumnezeu este real. Şi nu numai că Dumnezeu este real, dar că El îl iubeşte mai presus de înţelegerea omenească şi că a aşteptat cu răbdare ca David să înţeleagă acest lucru. Descoperirea i-a întors pe dos lumea lui David. Şi, nu peste mult timp, a simţit că Dumnezeu voia ca el să-şi folosească talentul de scriitor sau editor pe care îl are, în serviciul împărăţiei Lui. El avea în minte mai multe proiecte de cărţi, din care unul mergea pe urmele moştenirii spirituale a strămoşilor noştri care au întemeiat naţiunea. Dar ideea lâncezise în mintea sa până când acest vorbitor a părut să redeschidă dosarul".

Vorbitorul era Peter Marş hali, care a crescut

răzvrătindu-se împotriva moştenirii spirituale a celor doi părinţi creştini celebri: fostul capelan al Senatului, care s-a numit tot Peter, şi soda sa, scriitoarea Catherine. El a renunţat la răzvrătire în 1961, când a intrat şi el într-o relaţie personală cu Dumnezeu şi, nu după mult timp, şi-a dedicat viaţa slujirii unui Mântuitor viu şi înviat din morţi. Această slujire l-a introdus în lucrare şi, în cele din urmă, l-a adus la Cape Cod, unde a devenit pastor al bisericii East Dennis Community, fiind totodată un vorbitor de talie naţională.

În seara aceea, în ajunul primei Zile Naţionale a Pocăinţei care s-a ţinut în timpurile moderne, Peter a vorbit în Biserica Comunităţii lui Iisus, tot la Cape, unde David şi familia lui erau membri.

Ceea ce face ca nevoia naţiunii să fie mai stringentă, spunea el, este înţelegerea faptului că mâna lui Dumnezeu a jucat un rol nu numai în întemeierea Americii, ci chiar în descoperirea ei.

„Vreau să vă citesc ceea ce a spus însuşi Cristofor Columb despre motivul care l-a făcut să vină aici”. Peter a început să le citească ascultătorilor câteva fragmente traduse dintr-un volum necunoscut[1] de-al lui Columb, care nu mai fusese niciodată publicat în engleză.

Domnul a fost Cel care mi-a pus în minte (am putut simţi mâna Sa asupra mea) faptul că este posibil să navighez de aici

Înspre Indii. Toţi cei care mi-au auzit proiectul l-au respins, râzând şi bătându-şi joc de mine. Nu încape nicio îndoială că a fost o inspiraţie de la Duhul Sfânt, pentru că El m-a mângâiat cu raze de inspiraţie minunată din Sfintele Scripturi…

Eu sunt un păcătos mai mult decât nevrednic, dar am

---

1 Pentru notele de subsol şi surse, vezi capitolul Note de la sfârşitul cărţii.

strigat către Domnul, cerându-l har şi îndurare, şi acestea m-au copleşit cu totul. Am găsit cea mai dulce mângâiere din clipa când mi-am făcut un scop din a mă bucura de prezenţa Lui minunată. Pentru reuşita călătoriei mele către Indii, nu m-am folosit de înţelepciune, de matematică sau de hărţi. A fost cu adevărat împlinirea profeţiilor lui Isaia…

Nimeni nu trebuie să se teamă să-şi asume vreo sarcină în numele Mântuitorului nostru, dacă luptă pentru o cauză dreaptă şi dacă vrea doar să intre în serviciul Lui cel sfânt. Domnul a»

promis rezolvarea problemelor fiecăruia, dar totul se întâmplă numai după voia Lui suverană, chiar dacă El face acest lucru prin îndemnuri. Credinciosul nu duce lipsă de nimic din ceea ce i-ar putea oferi oamenii. O, ce Domn plin de har, care doreşte ca oamenii să facă pentru El acele lucruri pentru care El singur este cel responsabil! Zi şi noapte, clipă de clipă, fiecare ar trebui să ne arătăm cea mai adâncă recunoştinţă fată de El.

I *t*

Un val de uimire şi de surprindere a trecut printre ascultătorii din capelă. Să fi gândit Columb într-adevăr în felul acesta? Tot ceea ce citisem sau învăţasem arăta că Columb a descoperit Lumea Nouă din întâmplare, în timp ce căuta un alt drum spre Indii. Niciodată nu s-a menţionat credinţa lui, cu atât mai puţin faptul că ar fi primit misiunea vieţii sale direct de la Dumnezeu. Nici nu bănuisem că s-a simţit chemat»

să ducă Lumina lui Cristos în ţinuturi nedescoperite, împlinind profeţia biblică, sau că, leghe cu leghe, drumul său, a fost călăuzit de Duhul Sfânt – şi că el a ştiut acest lucru.

— i

În plus, acestea nu erau imaginaţia unor fundamentalişti exagerat de entuziaşti, *acestea erau*

propriile cuvinte ale lui Columb – cuvinte pe care puţini americani le citiseră vreodată înainte de a apărea în articolul pe care l-a citit Peter. Pentru David, care şedea în mijlocul ascultătorilor, impactul acestei descoperiri a fost cutremurător. Dintr-odată i-a trecut prin minte gândul: *Dar dacă Dumnezeu a avut un plan special pentru America f*

Dar dacă descoperirea lui Columb n-a fost deloc întâmplătoare? Dacă a fost doar ridicarea cortinei pentru primul act al unei drame extraordinare…? Nu a spus Peter oare că primii colonişti au fost chemaţi de Dumnezeu pentru a întemeia o naţiune creştină?

A avut Dumnezeu într-adevăr un plan pentru America? Asemenea tuturor acelora care au descoperit realitatea lui Cristos cel viu, noi ştiam că Dumnezeu are un plan pentru viaţa fiecărui individ – un plan care poate fi, prin efort spiritual, înţeles şi urmat. *Dar dacă El face acelaşi lucru cu naţiuni întregi*?

Biblia ne spune, desigur, că El a făcut aşa; că evreii au fost poporul Său ales şi că, dacă ei ar fi păzit poruncile Lui, El i-ar fi binecuvântat *ca naţiune*. Cartea Deuteronomul este destul de explicită în această privinţă:

Căci tu eşti un popor sfânt pentru Domnul, Dumnezeul tău; Domnul Dumnezeul tău te-a ales, ca să fii un popor al Lui dintre toate popoarele de pe faţa pământului. Nu doar pentru că întreceţi la număr pe toate celelalte popoare S-a alipit Domnul de voi şi v-a ales, căci voi sunteţi cel mai mic dintre toate popooarele. ci, pentru că Domnul vă iubeşte, pentru că a vrut să ţină jurământul pe care l-a făcut părinţilor voştri, pentru aceea v-a scos Domnul cu Mâna Lui puternică şi v-a izbăvit din casa robiei, din mâna lui Faraon, împăratul Egiptului. Să ştii dar că Domnul, Dumnezeul tău, este singurul Dumnezeu. El este un Dumnezeu credincios şi îşi ţine legământul şi îndurarea până la al miilea neam de oameni faţă de cei ce-

L iubesc şi păzesc poruncile Lui… (Deuteronomul 7: 6 – 9).

De-a lungul istoriei lor, atât timp cât israeliţii şi-au respectat partea lor de legământ, Dumnezeu i-a binecuvântat. Însă, de abia începea El să-i binecuvânteze, că ei se şi îndepărtau de El, de multe ori în decursul a mai puţin de o generaţie. Şi-au împietrit inimile atât de tare, încât i-au omorât cu pietre pe profeţii pe care El i-a trimis pentru a le spune să se smerească, să caute iertarea Lui şi, prin harul Lui, să-şi schimbe căile – adică să se pocăiască. Însă, deoarece i-a iubit, El nu S-a „spălat pe mâini" faţă de ei, indiferent cât de mult L-au pus ei la încercare. De prea multe ori, însă, ei nu Iau mai lăsat nicio altă alternativă decât să-şi ia harul de la ei şi să lase ca seceta, inundaţiile sau molima, războiul, robia sau prigoana să întoarcă pe poporul Său înapoi la El.

Mulţi creştini moderni cred că această idee a unei relaţii colective t»

şi a unui legământ colectiv a încetat odată cu venirea lui Iisus Cristos. Ei cred că, odată cu apariţia creştinismului, relaţia omului cu Dumnezeu a devenit o problemă individuală şi strict personală.

Dar dacă punctul de vedere al lui Dumnezeu nu s-a schimbat niciodată? Dar dacă, pe lângă relaţia personală cu individul prin Mântuitorul Iisus Cristos, Dumnezeu continuă să trateze naţiunile în mod colectiv, aşa cum a făcut de-a lungul istoriei Vechiului Testament? Dar dacă, mai ales, El a avut un plan pentru cei pe care i-a adus în America, un plan în care acest continent era văzut ca o scenă pentru un nou act din drama răscumpărării? Oare nu ar fi posibil ca noi, americanii, ca popor, să fi fost destinaţi să fim „o lumină care să lumineze neamurile44 (Luca 2: 32) – o demonstraţie în faţa lumii despre modul în care Dumnezeu vrea ca copiii Săi să trăiască împreună sub domnia lui Cristos? Să fie oare îndepărtarea noastră

puternică de la acest proiect, după un început atât de promiţător, motivul pentru care se pare că ne îndreptăm acum spre o nouă epocă a întunericului?

Totul părea mai degrabă fantastic, dar, în timp ce David şi Peter stăteau de vorbă despre aceasta, după adunare, în seara aceea, întreaga ipoteză devenea din ce în ce mai plauzibilă. Şi astfel, într-o dimineaţă însorită de mai, în 1975, ei – adică noi – erau în drum spre Boston pentru a vedea dacă cercetarea avea să confirme aceste idei – poate chiar oferind dovezi suficiente pentru a scrie o carte. Deşi Peter terminase factultatea de istorie, aceasta fusese în urmă cu cincisprezece ani, şi niciunul din noi nu am făcut nicio muncă de cercetare mai serioasă după terminarea facultăţii. Nici măcar nu ştiam că trebuie să fii afiliat sau înscris la Harvard, pentru a putea folosi Biblioteca Widener. Din acest motiv, nu aveam decât o idee foarte vagă despre felul în care trebuia să procedăm pentru a găsi ceea ce căutam, şi habar nu aveam cum să compilăm ceea ce, eventual, am fi găsit. Singurul lucru pe care îl ştiam era că ne-am rugat pentru acest proiect şi am simţit că Dumnezeu vrea să ne apucăm de lucru. Dacă am înţeles bine şi dacă El *era* implicat, trebuia să ne încredem în El ca să ne călăuzească fiecare pas.

Ieşind deprimaţi de la Widener, după ce am fost refuzaţi, sigurul lucru care ne-a venit în minte a fost să încercăm la Biblioteca Publică din Boston. Dar, în timp ce ne întorceam la maşină, ne-a venit dintr-odată ideea să ne oprim la librăria Harvard, de vizavi. Acolo, la secţia de istorie de la subsol, prima carte peste care am dat s-a nimerit să fie *Redeemer Nation* (Naţiunea răscumpărătoare) de Ernest Lee Tuveson. Când Peter a citit cu voce tare supracoperta, a devenit clar pentru noi că dăduserăm într-adevăr peste ceva – că au mai fost şi alţii care au simţit că Dumnezeu a avut un plan specific şi

unic pentru America. Răsfoind mai departe cărţile din secţia de istorie; am găsit indicii că primii colonişti se considerau, şi erau conştienţi că sunt, un popor chemat pentru a continua legământul cu Dumnezeu şi unii cu alţii, legământul pe care îl încheiase Israel.

Mai târziu am descoperit că ei credeau că pasaje din Biblie ca acesta (care iniţial a fost adresat lui Israel) li se aplică în special lor:

„Căci Domnul, Dumnezeul tău, are să te ducă într-o ţară bună, ţară cu pâraie de apă, cu izvoare şi cu lacuri, care ţâşnesc din văi şi munţi;... ţară unde vei mânca pâine din belşug, unde nu vei duce lipsă de nimic; ţară, ale cărei pietre sunt de fier, şi din ai cărei munţi vei scoate aramă. Când vei mânca şi te vei

— t sătura, să binecuvântezi pe Domnul, Dumnezeul tău, pentru ţara cea bună pe care ţi-a dat-o” (Deuteronomul 8: 7, 9, 10).

Mai mult decât atât, ei se vedeau chemaţi în noua Ţară a Făgăduinţei pentru a întemeia noul Israel, care urma să fie o lumină pentru întreaga lume. „O cetate aşezată pe munte”, era expresia lui John Winthrop, primul guvernator al coloniei Massachusetts.

Bucuria noastră la această descoperire a început să atragă privirile câtorva persoane. Mai serioşi, am urcat la casieria de la etaj, am cumpărat cărţile şi am plecat în grabă. Dar, odată ajunşi în maşină, în timp ce ne îndreptam spre Biblioteca Publică din Boston, am dat frâu liber bucuriei, asemenea celor din patruzeci şi nouă în drum spre terenurile aurifere.

Toată după-masa aceea s-a simţit acel spirit de aventură în timp ce David parcurgea fişele şi căuta titlurile pe rafturi, iar Peter scormonea prin teancurile de cărţi pe care i le adusese. Printre o duzină de volume învechite se găsea câte unul de interes. Apoi, „din întâmplare”, lângă

cartea pe care o căutam, ne sărea câte un titlu în ochi şi descopeream câte o comoară ca *Remarkable Providences*, editată de John Demos. Aceasta conţinea, printre altele, jurnale şi scrisori care relatau despre „providenţa făcătoare de minuni" a lui Dumnezeu şi viaţa coloniştilor din Jamestown, Plymouth şi din Golonia Golfului Massachusetts.

Era, însă, un lucru din bucăţi, şi încă n-aveam cum să ştim ce puteam trece cu vederea din neatenţie. Apoi Peter şi-a adus aminte că avea bibliografia critică a lui Nelson Burr a cărţilor despre religie din

America. Acum puteam fi selectivi în privinţa a ceea ce trebuia să obţinem, dar cantitatea ne copleşea: aproape două sute de volume!

Dintre acestea, majoritatea erau atât de vechi şi/sau rare, încât aproape că nu exista nicio şansă ca Biblioteca Publică din Boston să le aibă.

Dar, „din întâmplare", un prieten creştin al lui David, John Harrison, tocmai primise funcţia de director al serviciilor publice la vasta Bibliotecă Memorială Sterling a Universităţii Yale (600 de angajaţi). Astfel, două săptămâni mai târziu, făceam o călătorie neaşteptată la fosta noastră alma mater, pentru prima oară de când absolviserăm.

Revenirea în acel loc ne-a trezit un sentiment ciudat, de parcă am fi trăit un film vechi pe care l-am mai văzut cândva şi l-am uitat. Intrând în uriaşa clădire gotică a Bibliotecii Sterling, unde veneam atât de des ca studenţi, parcă am fi căzut într-o falie a timpului. Când am intrat însă în Beinecke, biblioteca nouă cu cărţi rare, cu ziduri de marmură translucidă, aceasta a fost cea mai feerică experienţă dintre toate. Era în locul acela o atmosferă reverenţioasă, aproape sfântă, iar şoaptele în care vorbeam instinctiv, nu se datorau politeţii obişnuite dintr-o bibliotecă, ci respectului real faţă de ceea ce ne înconjura.

Era ca şi cum am fi stat pe un pământ sfânt. Apoi am înţeles: într-un fel, *aşa şi era*. Acolo, înaintea noastră, în mii de volume străvechi, într-un bloc de sticlă cu şase etaje, climatizat, se afla toată mândria inteligenţei umane, păstrată cu sfinţenie într-o strălucire fără seamăn. Ne-am înfiorat şi am coborât scările la ghişeul din holul bibliotecii.

Încă din după-amiaza aceea, în sala de lectură din subsolul Bibliotecii Beinecke, am făcut descoperirea care avea să se dovedească a fi cea mai extraordinară din întregul nostru proiect. În jurnalul său, Columb a descris un incident care a avut loc în a patra şi ultima sa călătorie, după ce fusese făcut „guvernator al insulei *Española*" (Hispaniola), şi apoi eliberat din funcţie datorită proastei sale conduceri. Bolnav de febră şi cuprins de disperare, el a avut un fel de vis în care a auzit o voce puternică mustrându-l cu tărie pentru egoismul său. Vocea (pe care o citim în capitolul 2), i-a amintit că Atotputernicul l-a ales pe el dintre toţi oamenii vremii sale, pentru cinstea de a purta Lumina lui Cristos către o lume nouă, că i-a dat tot ceea ce a cerut şi că scria în ceruri fiecare eveniment din viaţa lui!

I

John Harrison şi personalul său s-au dovedit de nepreţuit în căutarea documentelor şi a cărţilor greu de găsit şi, în curând, câteva cutii pline cu materiale plecau din New Haven spre Cape Cod. Şi, printr-o altă „coincidenţă", Ron Minor, un prieten de-al nostru care era pastor la Prima Biserică Prezbiteriană Unită din Cambridge, le-a spus oamenilor săi despre proiect. Când au auzit de el, mai mulţi membri care îşi făceau studiile postuniversitare la Harvard, şi-au oferit serviciile şi, în curând, au început să sosească alte cutii. Acum însă, ne-am confruntat cu cea mai mare problemă dintre toate: dacă

noi amândoi n-am fi făcut altceva decât să citim, ne-ar fi trebuit mai mult de un an să le parcurgem pe toate!

Încă o dată, Dumnezeu s-a îndurat de noi, de data aceasta prin biserica lui Peter, în care erau mulţi care doreau să ne ajute cu tot ce puteau. Aceşti voluntari au fost cooptaţi ca cercetători asistenţi, având sarcina de a citi orice carte, articol, predică şi scrisoare, şi de a face o evaluare preliminară a valorii lor potenţiale. În acest fel, ne-a mai rămas să extragem esenţialul, ceea ce se putea realiza în câteva luni.

Între timp, printr-o serie de „coincidenţe" atâide improbabile încât am încetat să mai folosim cuvântul, l-am întâlnit pe Peter Gomes, pastor al Bisericii Memorial din Harvard Yard şi profesor de morală creştină la Facultatea de istorie a Universităţii Harvard. Specialitatea sa era tocmai Noua Anglie puritană! în biroul de studiu al acestui specialist binevoitor, cu cărţi stivuite peste tot, am ajuns în contact cu o minte istorică ascuţită şi o inimă plină de încurajare pentru ceea ce încercam să facem. Am ieşit din biroul său mai conştienţi ca oricând despre cât de necalificaţi eram pentru a întreprinde acest proiect, şi că trebuia să ne bazăm întru totul pe Dumnezeu.

Într-adevăr, această carte nu se vrea un manual de istorie, ci mai degrabă o căutare a mâinii lui Dumnezeu în diferitele perioade ale începuturilor noastre naţionale. Noi credem, datorită gravităţii extreme a stării actuale morale şi spirituale a Americii, că este imperios necesar ca noi americanii să ne redescoperim originile noastre spirituale. Astfel, căutând să discernem perspectiva lui Dumnezeu asupra istoriei americane, ne-am trezit atât de prinşi în cercetare, încât am considerat că, din când în când, ar trebui să-i împărtăşim şi cititorului problemele şi dificultăţile cu care ne-am confruntat. De cele mai multe ori, aceste comentarii iau forma unor scurte preludii ale

capitolelor şi se vor încheia cu acest simbol:

Ori de câte ori a fost posibil, am lăsat personajele noastre să vorbească ele însele, aducând doar ortografia lor depăşită şi punctuaţia lor neglijentă la nivelul standardelor moderne. Ocazional, am introdus câte un episod-cheie pentru care nu am avut relatarea unui martor ocular, caz în care am reconstituit scena din amănuntele disponibile şi din atitudinile fundamentale ale protagoniştilor, rămânând pe cât posibil la datele pe care le-am avut.

Presupunerea noastră fundamentală – că Dumnezeu a avut un plan concret şi extrem de valoros pentru America – s-a confirmat, şi încă într-o mulţime de moduri surprinzătoare. Oameni, cum a fost Columb, s-au dovedit a fi mult mai devotaţi slujirii lui Dumnezeu decât ne-am imaginat noi. Alţii, ca Thomas Jefferson, pe care i-am crezut destul de evlavibşi, s-au dovedit a fi exact contrariul.

O dată ce a devenit clar că Dumnezeu a avut într-adevăr un plan pentru America, căutarea noastră după dovezile acestui plan a început să semene cu detectarea unui filon bogat de aur într-un munte. Filonul nostru de aur avea patru caracteristici principale.

În primul rând, Dumnezeu a adresat o „chemare" specifică acestei ţări şi oamenilor care urma să o locuiască. În sălbăticia virgină a Americii, Dumnezeu făcea cea mai semnificativă încercare a Sa, de la vechiul Israel încoace, de a crea un nou Israel, din oameni care trăiesc în ascultare de legile lui Dumnezeu, prin credinţa în Iisus Cristos.

La prima vedere, oricine ar crede efectiv aşa ceva, s-

ar face vinovat de o aroganţă supremă. De fapt, o astfel de idee este atât de radicală, încât ea trebuie să fie ori culmea făţărniciei şi a autojustificării spirituale – ori adevărul.

Desigur că în mintea puritanilor nu a existat nicio urmă de îndoială, învăţaţi să vadă istoria din punct de vedere cristologic şi tipologic, ei au văzut umbra lui Cristos întinzându-se peste Vechiul Testament, ca şi peste Noul. În exodul israeliţilor din Egipt, ei au găsit o anticipare a propriei lor situaţii. „Israel să ne fie… oglinda în care să ne vedem feţele", scria Samuel Fisher în lucrarea sa Test*imony în* T*ruth din* anul o

1679. O generaţie mai târziu, John Higginson avea să reia şi să rezume gândirea lor, în prefaţa la istoria Noii Anglii, scrisă de Cotton Mather: „Una din cele mai mari şi mai minunate lucrări ale lui Dumnezeu în ultima vreme, este socotită cu recunoştinţă a fi faptul că Domnul a mişcat duhul atâtor mii de slujitori ai Lui… pentru a se muta… într-un ţinut nelocuit, în America… căutând mai întâi împărăţia lui Dumnezeu…", cu scopul unei „mai bune şi mai depline reforme a Bisericii o lui Dumnezeu, decât s-a văzut vreodată în lume". Ca atare, puritanii considerau Noua Anglie ca fiind „un tip şi o emblemă a Noului Ierusalim" 4. Şi, înainte de aceste două definiţii, preşedintele Colegiului Harvard, Urian Oakes, a făcut această comparaţie în anul 1673: „Dacă noi… punem toate lucrurile laolaltă, această comunitate a noastră pare să reprezinte un model la scară sau un mic model al împărăţiei lui Cristos pe pământ… acolo unde ea este general recunoscută şi aşteptată" 5.

Un nou Ierusalim, un model al împărăţiei lui Cristos pe pământ – noi, americanii am vrut să fim o dovadă vie pentru restul lumii că *se poate* trăi împreună o viaţă care să reflecte cele două mari porunci, punându-L pe Dumnezeu şi punându-i pe ceilalţi înaintea propriei

persoane.

În al doilea rând, această chemare urma să fie elaborată sub forma unui legământ al locuitorilor cu Dumnezeu şi unii cu alţii. Ambele elemente ale acestui legământ – relaţia pe verticală cu Dumnezeu şi relaţia pe orizontală cu semenii – erau de cea mai mare importanţă pentru primii veniţi (aşa cum îşi spuneau primii colonişti creştini). În privinţa aspectului pe verticală al legământului, ei nu au văzut nicio delimitare între cele două Testamente, căci ei au crezut cu tărie că ambele au fost scrise de un Dumnezeu care nu se schimbă. Ei s-au văzut chemaţi la o continuare directă a legământului şi a relaţiei dintre Dumnezeu şi Avraam: „Domnul zisese lui Avram: Ieşi din ţara ta, din rudenia ta şi din casa tatălui tău şi vino în ţara pe care ţi-o voi arăta. Voi face din tine un neam mare şi te voi binecuvânta; îţi voi face un nume mare şi vei fi o binecuvântare" (Geneza 12: 1, 2).

„Voi pune legământul Meu între Mine şi tine şi sămânţa ta după tine din neam în neam... Ţie şi seminţei tale după tine îţi voi da toată ţara Canaanului în stăpânire vecinică; şi Eu voi fi Dumnezeul lor" (Geneza 17: 7, 8).

Iar primii veniţi ştiau că Iisus le arătase singura cale bună: „... dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să mă urmeze" (Luca 9: 23). Aceasta însemna să se lepede în fiecare zi de dragostea de sine şi de propria lor voinţă, pentru a-L asculta pe Dumnezeu şi a se iubi unii pe alţii. Căci, cu cât deveneau mai altruişti, cu atât îşi puteau iubi mai mult semenii. Acesta era un lucru esenţial pentru planul lui Dumnezeu: dorinţa Lui era în mod clar ca, trăind o viaţă creştină, ei să ajungă la o asemenea unitate, încât să devină, efectiv, un trup *de* credincioşi – trupul Lui, până la venirea Sa. Apostolul Pavel, în scrisorile sale adresate primilor creştini, ne prezintă succint cât de unit vrea

Dumnezeu să fie Trupul lui Cristos: „Tot aşa şi noi, care suntem mulţi, alcătuim un singur trup în Cristos; dar, fiecare în parte, suntem mădulare unii altora” (Romani 12: 5). „Şi dacă suferă un mădular, toate mădularele suferă împreună cu el; dacă este preţuit un mădular, toate mădularele se bucură împreună cu el” (1 Corinteni 12: 26). În acest fel au făcut legământ împreună primii veniţi, în timp ce grupul lor forma Biserica.

Pe măsură ce comunitatea bisericească a crescut şi a devenit efectiv un oraş, aceste legăminte au constituit modelul pentru primele conduceri civile încununate de succes din emisfera vestică. Istoricii, ca şi sociologii, consideră încă de multă vreme consiliile orăşeneşti din Noua Anglie ca fiind forma cea mai pură şi mai reuşită pe care a luat-o democraţia vreodată. Dar puţini dintre ei (poate niciunul) au înţeles ce se afla la baza cauzei datorită căreia lucrurile mergeau atât de bine şi a modului în care ele mergeau. Deşi au existat multe modificări, democraţia americană îşi datorează începuturile sate legămintelor primelor biserici de pe ţărmurile ei.

Dumnezeu şi-a respectat partea Lui de legământ (care constituie o a treia mare caracteristică), şi El *Şi-a respectat atât legământul făcut cu fiecare individ, cât şi cel făcut cu o întreagă colectivitate*. Este o experienţă interesantă să priveşti atent la istoria noastră şi să vezi cât de mult a preţuit Dumnezeu ceea ce s-ar putea numi „o atitudine corectă a inimii”. Veţi descoperi cum secete lungi au încetat după smerirea şi postul deliberat al unei aşezări, care s-a întors la Dumnezeul în care se încrezuse odată şi pe care, pe nesimţite, a început să-L considere ca pe ceva care li se cuvenea. Veţi găsi şi cazuri în care câte o aşezare a fost cruţată de atacurile indienilor, în timp ce o alta a fost decimată, când singura diferenţă vizibilă părea să fi fost atitudinea inimilor lor faţă de Dumnezeu şi unii

faţă de alţii.

Ori de câte ori începeam să ne întrebăm dacă nu cumva „ajustăm” istoria ca să se potrivească cu presupunerile noastre, aveam ca ghid înseşi consemnările convingerilor coloniştilor. Şi, în pagină de pagină a jurnalelor intime sau a declaraţiilor publice, reacţia imediată la dezastrele umane sau naturale era: „Unde trebuie să ne pocăim?”. De fapt, părea să existe un ciclu continuu, aproape imprevizibil: în nevoi şi umilinţă, un mic grup de creştini se încredinţau în mâinile Domnului şi îşi devotau vieţile unii altora. Făceau tot ce puteau pentru a trăi împreună aşa cum i-a chemat El să trăiască. Iar El, în schimb, începea să-şi reverse asupra lor binecuvântarea Sa, dându-le sănătate, pace şi recolte îmbelşugate. Dar, pe măsură ce le mergea tot mai bine, ei deveneau mândri, satisfăcuţi de ei înşişi sau se socoteau drepţi şi fără prihană.

Cu toate acestea, binecuvântarea continua să se reverse asupra lor, neabătută, uneori timp de generaţii, Dumnezeu continuând astfel să cinstească ascultarea părinţilor şi a bunicilor lor (Deuteronomul 7: 9). Dar, în mod inevitabil, fiindcă îi iubea (şi fiindcă răbdarea lui Dumnezeu are un capăt), El a fost nevoit să ia harul aşternut peste ţara lor, doar atât cât să-i facă să se întoarcă la El. Venea o secetă, o epidemie de variolă sau o răscoală a indienilor, şi atunci cei mai înţelepţi dintre ei îşi aduceau aminte… Asemenea profeţilor din vechime, ei chemau oamenii la pocăinţă. Şi, dacă în atitudinea inimilor lor exista o schimbare reală şi de durată, Dumnezeu le ierta păcatele şi harul Lui se întorcea asupra lor.

Faptul că o secetă poate înceta sau un atac al indienilor poate fi evitat prin pocăinţă colectivă, este astăzi o idee străină pentru mulţi creştini. Totuşi, aceasta a fost ideea centrală a credinţei care a făurit această tară, şi este

una din temele cele mai remarcabile şi mai des întâlnite din Biblie. Unul dintre exemplele cele mai obişnuite este: „Dacă poporul Meu, peste care este chemat Numele Meu, se va smeri, se va ruga şi va căuta Faţa Mea şi se va abate de la căile lui rele, – îl voi asculta din ceruri, îi voi ierta păcatul, şi-i voi tămădui ţara” (2 Cronici 7: 14).

Cheia, desigur, este faptul că poporul Său – de acum trei mii de ani, de acum trei sute de ani, sau de astăzi – trebuie să vadă mai întâi că este păcătos. Dacă nu acceptă acest adevăr, nu se poate pocăi, deoarece nu vede niciun motiv să se smerească. Aceasta a fost esenţa planului lui Dumnezeu pentru America: ca noi să ne vedem, ca indivizi şi ca popor, într-o stare de nevoie continuă de iertare, îndurare şi sprijin din partea lui Dumnezeu. Şi acesta a fost totodată şi secretul aspectului orizontal al legământului: numai la poala crucii putem fi cu adevărat uniţi în Cristos. Numai pornind de pe această poziţie, în care fiecare din noi îşi vede propriul păcat, putem fi într-adevăr un singur duh.

Şi, în mod inerent, din *această* poziţie este imposibil să cădem în mândrie naţională. Necesitatea de a trăi într-o stare de nevoie şi

* * *

dependenţă constantă de El, de harul şi iertarea Lui, a fost inerentă chemării lui Dumnezeu adresată strămoşilor noştri de a întemeia o naţiune creştină. Oricine încearcă să adopte astăzi o atitudine elitistă în privinţa chemării naţiunii noastre, trebuie doar să se uite cât de jalnic am eşuat – şi continuăm să eşuăm – să trăim la înălţimea chemării

— 1 i t aşteptărilor lui Dumnezeu pentru noi.

Este uimitor să vezi, încă din primele zile ale istoriei noastre, de cât de puţini oameni era nevoie ca să înceapă un ciclu al pocăinţei, urmat de o întoarcere a harului lui

Dumnezeu. Şi astfel, aceasta a fost ultima caracteristică de importanţă majoră, pe care am descoperit-o: că atunci când un grup de oameni, indiferent cât de puţini sau cât de obişnuiţi şi de simpli erau, erau dispuşi să moară faţă de interesele lor egoiste, *voinţa care s-a născut din acea moarte, a fost incomensurabilă şi a continuat să schimbe vieţi, mult după aceea*, în *viitor*. Acest lucru a fost adevărat mai ales în privinţa conducătorilor pe care Dumnezeu i-a ridicat pentru aceşti dintâi colonişti. Oameni ca Bradford, Winthrop şi Washington, în loc să aspire lanţărire (care de multe ori este scopul celor de astăzi), într-adevăr nu doreau nimic mai mult decât să slujească poporul lui Dumnezeu. Şi fiindcă aceşti lideri-slujitori trăiau pilda lui Iisus Cristos, care a spus: „Eu sunt printre voi ca unul dintre cei ce sjujesc”, Dumnezeu a putut să-i folosească cu putere pentru a arăta calea de zidire a noii Ţări a Făgăduinţei.

În 1775, când a fost întemeiat corpul de Infanterie Marină al Statelor Unite, lozinca lor de recrutare susţinea că ei „caută câţiva oameni buni44. Este, în esenţă, ceea ce i-a spus Dumnezeu lui Ghedeon în vechiul Israel, când el şi-a redus armata de la treizeci şi două de mii de oameni la trei sute. Aceasta era ceea ce părea El să spună în urmă cu trei secole şi jumătate, pe când începea să-i adune pe cei care doreau să lase totul pentru Numele Său şi să locuiască în Noul Ierusalim. Numai Dumnezeu ştie câte din binecuvântările incredibile care au fost revărsate peste acest pământ – cât din harul care continuă să copleşească această ţară – n-au fost rezultatul direct al ascultării lor şi al dorinţei lor de a muri faţă de sine.

Harul acela pare să se ia acum, dar, privind la istoria naţiunii noastre din punctul Lui de vedere, începem să avem o idee despre cât de mult datorăm doar câtorva – şi cât de mare este încă miza. Căci chemarea pe care

Dumnezeu a adresat-o acestei ţări n-a fost niciodată revocată.

America, America, Dumnezeu şi-a revărsat harul Său peste tine…

LUMINA

* şi

GLORIE

1

Purtător al lui Cristos

Columb… Eram destul de obişnuiţi cu eroul din manuale, iar cercetările noastre ne-au dat o nouă apreciere asupra calităţilor sale de marinar şi navigator. Şi totuşi, el continua să rămână o enigmă, un călăreţ de bronz, cu braţul întins arătând spre vest. Va deveni oare această figură reală pentru noi? Cum a fost în realitate omul care, cu atâta pasiune, scria în jurnalul său despre dorinţa de a-l sluji lui Cristos şi de a duce Lumina Lui în ţinuturile păgâne? Numai Dumnezeu ştia ce lucruri se aflau în locurile tainice ale inimii sale; numai Dumnezeu ni le putea dezvălui prin revelaţia Sa.

Prin harul lui Dumnezeu, pe măsură ce ne încheiam cercetările despre Columb, scene din viaţa lui începeau să prindă viaţă. Puteam simţi sub picioarele noastre ruliul pupei de pe *Santa Maria*, puteam auzi gemetele catargelor, iar, la câţiva yarzi depărtare, simţeam gustul sărat al mării pe buze. Lângă noi sta un om înalt, uscăţiv, puternic bronzat, cu riduri la cpiţurile ochilor săi albaştri şi limpezi. Părul, odată roşu, era nins cu fire cărunte, dar mâna de pe balustrada pupei era neclintită. Vocea care dădea comenzi avea un timbru autoritar.

Uneori l-am văzut pe omul acesta în momente de triumf suprem, alteori l-am urmărit în nopţi lungi de disperare şi amărăciune. Pentru că, în inima sa, Columb era un păcătos ca noi toţi. Acesta a fost punctul nostru de

plecare pentru a-l înţelege. A-l cunoaşte pe Columb însemna a cunoaşte dorinţa cuiva după recompensele acestei lumi: faimă, putere şi tot felul de onoruri personale. Aşa am ajuns să-l înţelegem şi să ne întrebăm dacă noi, fiind încercaţi şi ispitiţi aşa cum a fost Columb, am fi realizat măcar jumătate din cât a realizat el.

Pe măsură ce paginile curgeau din maşina de scris a lui David, părea că, în loc să creăm scenarii, de fapt doar descriam ceea ce vedeam. Totul începuse într-o după-amiază, cu câteva luni înainte, printre rafturile întunecoase ale Bibliotecii Yale. Acolo, în mijlocul acelui labirint misterios de volume supraetajate, liniştea era întreruptă doar de ecoul ocazional al unui pas îndepărtat. Peter stătea într-o baie izolată de lumină, sub un lampadar metalic. În mâna sa era deschisă o traducere a jurnalului primei călătorii a lui Columb…

Marţi, 9 octombrie – a navighat spre sud-vest; a făcut 5 leghe. Vântul s-a schimbat şi el a luat-o spre vest, spre nord-vest, şi a mers 4 leghe. După aceea, în total, a făcut 11 leghe ziua şi 20 de leghe şi jumătate noaptea; oamenilor le-a spus că făceau 17 leghe. Toată noaptea au auzit păsările trecând.1

În ziua de 9 octombrie, Anul Domnului 1492, s-a întâmplat un lucru pe care Columb a hotărât să-l lase afară din jurnalul său personal: o consfătuire de urgenţă pe mare, între el şi comandanţii de pe *Pinta* şi *Nifta*. Cu o seară înainte, în amurg, marea fiind liniştită, cele trei nave fuseseră aduse în vânt, cu caravelele mai mici manevrate de o parte şi de alta a navei *Santa Maria*, pentru a permite comandanţilor Martin Pinzbn şi fratelui său Vicente să urce la bord. Dar niciunul din bărbaţii

* *f* de pe punte sau de jos nu s-au salutat când vasele s-au apropiat. Fraţii Pinzón au păşit întunecaţi pe puntea *santei Maria*.

Doar Columb părea bine dispus când i-a întâmpinat, dar zâmbetul i-a dispărut când le-a văzut feţele. Cei doi fraţi Pinzdn au trecut direct la subiect – doriseră o întâlnire – nu, *pretinseră* o întâlnire, iar Columb, care era întotdeauna nerăbdător şi nu suferea nici cea mai mică întârziere, încercase să amâne întrevederea. Martin şi Vicente Pinzón erau convinşi că, dacă ar mai fi continuat călătoria încă o singură zi, s-ar fi trezit cu o răscoală. După treizeci şi una de zile de navigaţie aproape în linie dreaptă spre vest de Canare, echipajele lor erau într-o stare de proastă dispoziţie şi niciun fel de amăgiri, de promisiuni de răsplătire a celui care vedea primul ţărmul, sau oricât de multă încredere le-ar fi arătat, nu-i mai impresiona. Şi ce era mai rău, fraţii Pinzón nu mai erau siguri nici de ofiţeri, în caz că, Doamne fereşte, s-ar fi ajuns la o răscoală. Piloţii şi şefii echipajelor cunoşteau destul de bine arta de a estima poziţia numai după sectant şi de aproxima viteza de deplasare prin apă, ca să înceapă să-l suspecteze pe Columb că, în mod intenţionat, de pe nava amiral, scurta distanţa estimată parcursă zilnic.

Când i-au spus aceasta, Columb a reacţionat cu împotrivire şi mânie. Nu numai că i se cerea să anuleze călătoria, ci să renunţe la toate visurile şi planurile sale pentru care trăise până atunci. Fiecare *maravedí* pe care-l avusese sau pe care-l putuse împrumuta, fusese investit în această aventură, după ce suferise opt ani lungi de umilinţă, alungat de la o curte regală la alta. Până şi Ferdinand şi Isabella fuseseră preveniţi să n-aibă nimic de-a face cu planurile lui nebuneşti. Dacă ar fi dat înapoi acum, el – şi ei – ar fi ajuns de râsul întregii Europe. Ceea ce însemna că niciodată nu i s-ar mai fi oferit o altă şansă.

Şi totuşi, Columb ştia că fraţii Pinzón nu exagerau cu nimic gravitatea situaţiei. El însuşi recunoştea că toată săptămâna oamenii murmuraseră pe navă. Odată, chiar îl auzise pe unul propunând, în glumă, să-l arunce pe căpitan peste bord şi apoi să se întoarcă, spunând că acesta şi-a pierdut echilibrul în timp ce căuta Steaua Polară. Columb ştia că era doar o chestiune de timp până când aceasta ar fi încetat să mai fie o glumă. Îndurerat, s-a depărtat de fraţii Pinzdn. Păşind spre fereastra pupei, privea în gol razele soarelui muribund peste întinderea nemărginită a mării care rămânea înapoia lor. Toate visurile sale…

Disperarea sa avea un motiv mai adânc, pe care nu-l destăinuise nimănui. Era de mult încredinţat că Dumnezeu îi dăduse o misiune deosebită, aproape mistică: să ducă Lumina lui Cristos în întunericul pământurilor păgâne nedescoperite, şi să-i aducă pe locuitorii acelor ţinuturi la sfânta credinţă creştină. Chiar numele său, Cristofor, care literalmente, înseamnă *Purtător al lui Cristos*, era pentru el un semn clar că Dumnezeu l-a chemat să facă aceasta. Într-adevăr, găsea confirmarea chemării sale aproape pretutindeni unde privea. În jurnalul său a citat pasaje din Scriptură ca cel din Isaia, care aveau o adâncă semnificaţie pentru el: „Ascultaţi-Mă, ostroave! Luaţi aminte, popoare îndepărtate! Domnul M-a chemat din sânul mamei şi M-a numit de la ieşirea din pântecele mamei… Te pun să fii Lumina neamurilor, ca să duci mântuirea până la marginile pământului” (Isaia 49: 1, 6).

Era greu de spus când a simţit această chemare pentru prima dată; poate încă de când era un adolescent, în Genova, dărăcind lână în atelierul familiei, aşa cum făcuseră tatăl şi bunicul său înaintea lui, şi ieşind pe mare ori de câte ori avea prilejul. Poate mai târziu, la Lisabona, capitala mondială a navigaţiei, unde anul 1484 l-a găsit pe el şi pe fratele său Bartolomeo, angajaţi în selecta meserie

de cartografi. Avea 33 de ani pe atunci, vârstă pe care italienii o numeau, 4 Tino *de Cristo* (Anul lui Cristos), vârstă care, conform tradiţiei, este rezervată special pentru revelaţii, fiind vârsta la care Cristos a murit.

În calitate de cartograf, Columb a intrat în contact nu numai cu cunoştinţele geografice ale anticilor, ci şi cu ultimele informaţii aduse de la hotarele mereu mai îndepărtate ale lumii cunoscute. A ajuns să studieze proiecţiile globului făcute de Eratostene, geograful grec care, cu două mii de ani înainte, calculase circumferinţa Pământului cu o eroare de 10 la sută fată de dimensiunea reală.

Pe vremea lui Columb, cea mai nouă hartă a lumii era cea a lui Toscanelli din Florenţa. Bazată pe mărturiile directe ale lui Marco Polo, ea prezenta ţările Cathay, Chimbria (India) şi fabuloasele insule Cipangu (Japonia), ultimele fiind aşezate la 4700 de mile vest de Lisabona. A fost nevoie, însă, ca talentul de navigator al lui Columb să ajungă la desăvârşire – prin călătorii în nord până la Thule şi în sud până la Guineea, pe coasta Africii – pentru ca visul să devină în cele din urmă o realitate. Făcându-şi propriile calcule, Columb a ajuns la concluzia că, traversând paralela 28, distanţa dintre insulele Canare şi Cipangu era de numai 750 de leghe sau aproximativ 1760 de mile. (Deşi Columb adăugase la erorile inerente ale cosmografiei acceptate în zilele sale şi una sau două erori personale, Dumnezeu ştia că *era* ceva pe drum care îl aştepta acolo, la doar 150 de leghe mai departe faţă de estimările sale) 3.

Acum, problema nu era *dacă*, ci *când*, temperamentul imperios al lui Columb fiind stârnit de o expediţie daneză care, cu numai opt ani mai înainte, redescoperise „insulele" pustii ale norvegienilor, depărtatele Helluland şi

Markland (Labrador), mult înspre nord. Mai erau şi alte elemente care-i aţâţau dorinţa: bucăţi de lemn sculptat, purtate de curenţi, fuseseră găsite la vest de Azore, iar pe Flores, în Azore, valurile aduseseră la ţărm trupurile a doi bărbaţi care semănau cu chinezii. Iar pe Corvo, insula cea mai depărtată spre apus, exista o formaţiune stâncoasă naturală având aspectul unui călăreţ care arăta înspre vest, peste Ocean4. Mai rămânea doar să-l convingă pe regele Ioan al II-lea al Portugaliei, să-l trimită.

Singura speranţă a lui Columb era să stârnească interesul unui monarh domnitor; socotise costurile necesare ca să echipeze trei nave uşoare şi rapide, numite *caravele*, care erau ideale pentru expediţii, să le umple cu provizii pentru un an, şi să poată oferi plata celor nouăzeci de oameni necesari ca să le mânuiască. Rezulta un total de două milioane de maravedí (aproximativ o treime de milion de dolari la cursul din 1977) – sumă de care foarte puţini indivizi dispuneau pe vremea aceea.

În 1484, el şi-a prezentat planul lui Ioan al II-lea. Regele a înmânat propunerea unei comisii regale de savanţi ca s-o studieze şi să-şi spună părerea. După multe dezbateri, ei au găsit că planul era pur şi simplu de domeniul fanteziei, însuşi autorul lui fiind uni om arogant şi intolerant. Fără să se dea bătut, Columb şi-a trimis fratele, pe Bartolomeo, la Henric al VII-lea al Angliei, să vadă dacă pe acesta l-ar fi interesat planul său. După o scurtă dezbatere, părerea curţii Angliei a fost că Bartolomeo este un prost şi ideile sale sunt nebunii5.

Acum Columb era convins că Dumnezeu i-a rezervat lui Ferdinand şi Isabellei de Spania cinstea de a trimite expediţia care avea să ducă Evanghelia în ţinuturile nedescoperite. Nu erau ei oare renumiţi în toată creştinătatea pentru devotamentul pe care îl arătau Mântuitorului? Pentru Columb, aceasta era explicaţia

refuzurilor din partea Portugaliei şi Angliei, şi, la început, nu s-a descurajat că nu a reuşit să fie primit în audienţă de suveranii Castiliei, care erau la Granada, preocupaţi cu războiul împotriva puternicilor mauri, ce invadaseră sudul Spaniei cu şapte secole înainte şi îl stăpâneau de atunci şi până în acea vreme.

Dar săptămânile s-au făcut luni. Până la urmă, prin intermediul Contelui de Medina Celi, rugămintea lui a fost adusă la cunoştinţa Maiestăţilor Sale Catolice, în luna mai 1486. Ei s-au dovedit destul de interesaţi şi au încredinţat-o comisiei regale, căreia i-au trebuit patru ani şi jumătate pentru a ajunge la aceeaşi concluzie ca omologii lor portughezi, că „planul lui Columb avea o temelie nesigură", astfel încât „reuşita părea nesigură şi imposibilă, pentru orice persoană cu judecată" 6.

Ferdinand şi Isabella nu i-au închis uşa cu totul, invitându-l să-şi»

aducă din nou propunerea spre examinare după ce maurii vor fi, în sfârşit, înfrânţi. Pentru Columb însă, acesta era sfârşitul speranţei. Nu mai avea altă alternativă decât să meargă la regele Franţei. Totuşi, ceva în inima sa îl oprea. Fusese atât de sigur că Dumnezeu îi alesese pe Ferdinand şi Isabella… Să se fi înşelat oare şi în alte privinţe? Pentru prima dată de când îşi concepuse planul – planu Hui Dumnezeu – umbre negre de îndoială i se strecurau prin ungherele minţii, în timp ce toată mândria şi încrederea în sine dispăreau încetul cu încetul. Probabil că nu s-a simţit niciodată atât de singur şi de gol ca atunci când mergea pe drumul părăsit şi rece care duce la La *Rebida, mă*năstirea franciscană de pe Rio Tinto, unde îl lăsase pe tânărul său fiu, Diego.

Stareţul mănăstirii era Juan Pérez, un om cu o neobişnuită înţelepciune spirituală, care fusese confesorul reginei. Acum, el răspundea de sănătatea spirituală a

călugărilor şi a misionarilor a căror viaţă, într-o zi, avea să facă din La Râbida o mănăstire celebră în lumea întreagă. Ne putem imagina ce s-a petrecut în seara aceea, când el şi Columb au stat de vorbă până noaptea târziu. Columb era profund dezamăgit, dar respectuos faţă de gazdă şi atât de devotat ordinului Sfântului Francisc, încât, în trecut, s-a gândit să intre şi el în ordin. Găsind un ascultător inteligent şi plin de compasiune, care-i asculta visul cu inima deschisă, Columb şi-a descărcat toate durerile, umilinţele, dezamăgirile, care-i prefăcuseră inima într-un bulgăre de amărăciune. De câte ori nu auzise la curte cuvinte ca: „Ah, iar vine acest neguţător de lână vagabond cu boscorodelile lui despre sfere şi paralele. Spune-ne, Cristoforo, ţi se pare că lumea e mai rotundă azi?”

Dar în chilia rece a mănăstirii, parcă îl auzim pe părintele Pérez reamintindu-i lui Columb că toate problemele care-l munceau – poziţia, averea şi recunoştinţa pe care le dorea atât de mult şi păreau de neatins, fac parte din ispitele acestei lumi şi nu sunt lucruri care vin de la Domnul Iisus Cristos. Oare Cristofor nu putea să vadă că, atât timp cât încerca să-şi atingă propriile scopuri cu propriile mijloace, Dumnezeu nu avea cum să-l binecuvânteze sau să-l folosească? De când n-a mai îngenuncheat el la poalele Crucii Mântuitorului, de când nu şi-a mai cerut iertare pentru modul în care a ales el singur să facă atâtea şi atâtea lucruri? Când a fost ultima oară gata să accepte cu inima plină de credinţă şi recunoştinţă, tot ce Tatăl Ceresc a considerat de cuviinţă să-i încredinţeze?

9

Încet şi cu răbdare, acest păstor al păstorilor a condus oaia rătăcită înapoi la turmă, căci inima lui Columb aparţinuse dintotdeauna lui Dumnezeu. Aşa a ajuns el să

se pocăiască, cu ochii plini de întristare, nu pentru starea sa, ci pentru durerea provocată în inima Mântuitorului său iubit. Atunci s-a confesat, primind iertarea, şi s-a împărtăşit din Trupul şi Sângele Domnului. A ajuns să aibă din nou acea pace care, într-adevăr, întrece orice pricepere.

Ceea ce s-a petrecut în noaptea aceea la La Râbida a fost punctul de cotitură din planul lui Dumnezeu de a-l folosi pe Columb pentru a da la o parte cortina care acoperea Noul Pământ al Făgăduinţei.

Dimineaţa următoare, părintele Pérez a trimis un mesager reginei ca să-i spună că el era încredinţat că mâna lui Dumnezeu era asupra lui Cristofor Columb şi o îndemna pe Maiestatea Sa să-i reconsidere propunerea. Iar Columb se afla la La Râbida, aşteptând răspunsul, fiind convins că, după ce braţul său de om fusese istovit şi toate speranţele abandonate, Dumnezeu, în mila Sa nemărginită, va interveni. Nu numai că El a schimbat împrejurările, ci, mult mai important, El a schimbat inima de piatră a lui Columb într-o inimă de carne.

Răspunsul reginei a venit destul de repede: Columb trebuia să se întoarcă de îndată la *Santa F*, cetatea Sfintei Credinţe, pe care forţele creştine asediatoare o ridicaseră în afara zidurilor masive ale Granadei, şi de unde erau hotărâţi să încheie ceea ce toţi sperau să fie *ultima* cruciadă. Mai mult, printr-un gest unic şi straniu, monarhii au inclus un ordin de plată în scrisoare. Acum, Columb putea să-şi schimbe straiele învechite şi mantaua zdrenţăroasă şi să-şi cumpere un cal înşeuat cu care să se întoarcă. Din nou, Dumnezeu şi-a arătat îndurarea faţă de fiul Său Cristofor.

Când Columb a ajuns la Santa Fé, la sfârşitul anului 1491, cetatea era cuprinsă de un freamăt nemaipomenit – maurii erau pe cale de a se preda! Se lustruiau armuri, se

instalau stindarde de luptă, femeile atârnau flamuri şi drapele pe acoperişurile corturilor şi caselor. În cele din urmă, în timp ce soarele după-amiezii dogorea peste zidurile

Alhambrei, cetăţuia din inima oraşului, drapelul maur a fost coborât, şi, încet, porţile uriaşe ale Granadei s-au deschis larg. Regele maur a ieşit în fruntea coloanei de nobili, încadraţi de fiecare parte de călăreţi cruciaţi înzăuaţi, cu crucile roşii strălucind în soare pe stiharele albe.

Stăteau nemişcaţi, cu suliţele la picior. Nu se auzea niciun sunet în afară de paşii cailor mauri. La capătul drumului, Ferdinand şi Isabella aşteptau sub un baldachin. Regele maur a descălecat, a înaintat spre ei, a îngenuncheat şi le-a sărutat mâinile. Atunci a izbucnit cel mai puternic strigăt de bucurie pe care l-a auzit vreodată Andaluzia.

Războiul se terminase! Ultima posesiune maură în Europa era îndepărtată, şi Cristos domnea peste întreaga Castilie! Entuziasmul era imens – soldaţii creştini, obosiţi de război, plângeau, strigau şi îi mulţumeau lui Dumnezeu.

Columb însuşi era plin de bucurie, însă nerăbdător să-i întâlnească pe rege şi pe regină. Probabil că era singurul creştin din Granada care, în seara aceea, nu s-a lăsat copleşit cu totul de euforia momentului. N-a trebuit să aştepte mult. Deşi obosite, Maiestăţile lor Catolice l-au ascultat pe Columb cu luare aminte. Precum se părea, n-a fost niciodată un moment mai potrivit ca atunci, ca să fie receptivi la propunerile sale. Dumnezeu le-a dăruit o victorie nemaipomenită, şi ei nu mai ştiau cum să-şi arate recunoştinţa fată de Tatăl Ceresc – să clădească o

catedrală, să facă un pelerinaj, să ridice adăposturi

pentru cei săraci... Dar acum a apărut o posibilitate mult mai modestă. Iată-l din nou pe acest vizionar genovez, cu propunerea lui pentru o altă cruciadă: să descopere pământuri noi spre gloria lui Dumnezeu şi a Bisericii Sale şi să răspândească Evanghelia Sfântului Mântuitor până la marginile pământului.

Dar dacă acesta *era* într-adevăr omul lui Dumnezeu, aşa cum Pérez înclina să creadă? Oare nu tocmai aceasta era recunoştinţa pe care Dumnezeu o aştepta de la ei?

Cugetând asupra acestor lucruri, ele li s-au părut tot mai posibile. Imediat, Columb a fost chemat ca să i se spună că planul său a fost aprobat. În acel moment de victorie, Columb şi-a arătat din nou vechea sa fire ambiţioasă, mândră şi neîncrezătoare. În schimbul serviciilor sale, el a formulat cu trufie următoarele pretenţii: a zecea parte din toate bogăţiile ce se vor găsi în toate ţările pe care le va descoperi, şi rangul, fără precedent, de amiral al oceanului, precum şi dubla funcţie de viceregе şi guvernator al ţinuturilor descoperite.

Regele şi regina au fost uluiţi de replica sa hotărâtă şi l-au dat imediat afară. Dacă Luis de Santángel n-ar fi intervenit, istorisirea noastră s-ar fi oprit aici. Dar acest talentat diplomat, care de multă vreme era unul din puţinii susţinători ai lui Columb la curte, a vorbit acum cu atâta înţelepciune, încât regina s-a răzgândit. Ea s-a oferit chiar să-şi depună bijuteriile personale ca garanţie pentru a ajuta la finanţarea expediţiei, dar Santangel, care era totodată vistiernicul regal, a asigurat-o pe regină că nu era necesar. Urmau să strângă banii prin Împrumuturi de la conducerile provinciilor. La care, un mesager a fost trimis în galop să-l aducă pe Columb înapoi.

Următoarele opt luni s-au dovedit a fi cele mai fericite din viaţa lui Columb. Ca urmare a grijii şi meticulozităţii sale în înzestrarea navelor, expediţia urma

să fie mai bine echipată decât multe altele ce aveau să treacă Atlanticul în următoarele două secole. În Martin şi Vicente Pinzdn avea doi marinari experimentaţi, care-i Împărtăşeau visul şi erau tot atât de nerăbdători să-l realizeze. Ei erau de loc din portul Paloş, aflat pe Rio Tinto la câteva mile mai sus de La Rábida, şi astfel puteau strânge echipaje de prima mână. Dacă ar fi fost singur, Columb ar fi trebuit să se bazeze mai mult pe puşcăriaşi.

Lucrul cel mai important era că Martin Pinzón avea două caravele ideal echipate pentru expediţie – într-o vreme în care vasele bune erau extrem de greu de găsit, din cauză că evreii înstăriţi cumpărau practic tot ce puteau. După ce Războiul Sfânt s-a încheiat, Inchiziţia spaniolă, iniţial însărcinată să afle ereziile ascunse, şi-a concentrat tot mai mult

atenţia asupra acestor *merranos* – evrei care se „convertiseră" la creştinism, fie pentru a scăpa de persecuţia crescândă, fie pentru a evita părăsirea pământului natal. Inchiziţia şi-a propus să verifice credinţa acestor convertiţi, deoarece, acum că maurii fuseseră alungaţi, doar evreii mai rămăseseră să pângărească „puritatea" Spaniei.

Este o ironie faptul că în Spania exista ceea ce avea cel mai bun creştinătatea veacului al cincisprezecelea, dar totodată şi cel mai rău. În mănăstiri, cum era La Rábida, se trăia o viaţă de umilinţă adevărată, de slujire şi de sacrificiu. Unii dintre cei mai respectaţi misionari din istoria creştinismului – oameni care predicau viaţa lui Iisus, nu atât prin vorbe, cât mai ales prin exemplul personal – aveau să provină dintre aceste ziduri străvechi. Şi mănăstirile de maici ale Spaniei aveau să producă sfinţi, cum a fost Teresa de Avila, a cărei viaţă avea să schimbe mii de alte vieţi de-a lungul vremurilor.

Inchiziţia, pe de altă parte, reprezenta mândria spirituală şi îndreptăţirea de sine ajunse la limita cea mai de jos. Ea urma să aibă ecou în veacurile viitoare – în Germania nazistă. Inchiziţia şi ordinele monastice trecătoare au fost diametral opuse, dar prima a avut mai mult o putere trecătoare şi, pentru moment, răul a triumfat. Soluţia *lor* finală la „problema evreiască” a fost adoptată în primăvara anului 1492, printr-un decret regal: toţi evreii trebuia să părăsească ţara, în termen de trei luni.

Astfel, Columb a trebuit să se mulţumească cu un vas-amiral mai greu şi mai încet decât şi-ar fi dorit. Dar veştile care au urmat i-au adus o imensă bucurie. Binefăcătorii săi regali au fost de acord cu încă o cerere a sa: să i se permită să investească el însuşi în expediţie până la o optime din valoarea totală, urmând să primească aceeaşi parte din profituri. Prietenii săi, printre care probabil Ducele de Medina Celi şi Santángel, i-au împrumutat banii pentru această investiţie. Astfel, în dimineaţa zilei de 3 august 1492, inima lui Columb se înălţa în timp ce îngenunchea pe chei, în lumina zorilor, pentru a primi Sfânta împărtăşanie. Visul său era pe cale să devină realitate.

Când fluxul a început să se schimbe, a fost dus cu barca pe corabie unde oamenii săi îl aşteptau şi, încrezător şi vioi, a preluat comanda, în câteva clipe, „în numele lui Iisus44, *Santa Maria* şi-a ridicat ancora, şi-a întins pânzele, şi a început să alunece în aval, ajutată de reflux. Când au ajuns la locul unde Tinto se uneşte cu Saltés, înainte de a se vărsa în ocean, acolo mai aştepta fluxul şi un ultim transport de evrei. Plecau şi ei acum spre Mediterana şi spre ţările musulmane. Este puţin probabil să se fi gândit unii la alţii, în afară de menţiunile de rutină din jurnalul de bord. Şi chiar dacă au făcut-o, nimeni dintre acei exilaţi

evrei oropsiţi n-ar fi cutezat să viseze că celelalte trei nave de pe râu deschideau calea spre o ţară care, într-o zi avea să devină primul liman pentru poporul lor.

Jurnalul lui Columb mai menţionează faptul că, trecând aproape de La Râbida, în dreptul ei i-au putut auzi pe călugări cântând versetele străvechi ale psalmilor la prima slujbă a zilei, cu laitmotivul refrenului *Et nune et în perpetuum* – „acum şi-n vecii vecilor4*7. Pe măsură ce briza mării începea să umfle pânzele, crucile roşii de pe piepturile lor se avântau înainte, de parcă ar mai fi parcurs drumul acela. Globul măreţ al soarelui se ridica dinapoia navelor, părând să aprindă suprafaţa apei, preschimbând-o pentru o clipă într-un râu de aur topit.

Primele zile ale călătoriei n-ar fi putut merge mai bine. Columb s-a întors spre sud-vest, prin sud, luând-o spre Canare. Piloţii săi se vor fi mirat de ce n-a luat-o drept spre vest, din Azore. Dar tocmai aici era cheia ascunsă a problemei, inspiraţia care i-a adus biruinţă acolo unde alţii au încercat şi nu au reuşit. El aflase că Ioan al II-lea l-a trimis pe unul din navigatorii săi spre vest de Azore – că omul, după zile de luptă neîncetată cu vântul din fată, s-a dat bătut.

În toate călătoriile lungi pe care Columb le-a făcut în trecut, spre nord şi sud, el a observat că, în timp ce în nordul oceanului domină vânturile de vest, o dată ce treci de Tropicul Racului, vântul bate dinspre nord-est. Astfel, aceste vânturi puteau fi folosite, urmându-le direcţia, iar apoi, la întoarcere acasă, urma să navigheze spre nord şi să folosească vânturile de vest. Era foarte simplu, dar nimeni nu se gândise la aceasta până atunci. Columb a considerat că aceasta era o revelaţie, ştiind lui să-l mulţumească.

— *»

Au ajuns la insula Grand Canaria în 9 august, şi-au

împrospătat proviziile şi au făcut reparaţii, apoi, pe 8 septembrie au pornit în necunoscut.

Au fost zile brumoase – o mare prielnică, sub un cer azuriu, cu vânturi blânde care umflau pânzele albe, cu peşti zburători şi petreli albind valurile. Cele trei vase navigau înainte, succesiunea zilelor devenind un ritm obişnuit, de fiecare dată zorii zilei fiind salutaţi de câte unul din băieţii de pe corabie, care cânta:

„Binecuvântată fie lumina zilei, şi sfânta Cruce, fie binecuvântată şi Domnul Adevărului şi Sfânta Treime.

t

Binecuvântat fie sufletul nemuritor, şi Cel ce-l păstrează întreg.

Binecuvântată fie lumina zilei.

Q

şi Cel ce noaptea alungă.44

Şi totuşi, cu fiecare nouă zi ce-şi arăta lumina, navigau mereu mai departe, în ape în care nimeni nu se mai aventurase până atunci. Şi treptat, suspiciunea şi teama au început să le calce pe urme. Niciunul din ei nu se depărtase până atunci la mai mult de trei sute de mile de coastă; acum, erau la mai mult de trei mii de mile depărtare, şi încă mai înaintau…

Fără nicio tragere de inimă, Columb s-a întors de la fereastră, cu faţa spre fraţii Pinzbn – şi spre realitate. A consimţit să se întoarcă. Efectiv, nu avea de ales. Dar a reuşit să le smulgă o promisiune: încă trei zile. Dacă nu vor vedea pământul până în data de 12, urma să se întoarcă şi să se îndrepte spre casă. Fără să fie deloc sigur că mai aveau încă trei zile de îndurare, fraţii Pinzdn au plecat.

Ni-l putem închipui pe Columb, stând singur în cabină, după plecarea lor, privind ţintă la ultimele cuvinte scrise în jurnalul de bord, cu pana nemişcată în mână.

Afară, catargele gemeau – *trage bine*, se gândea el. Dar acum nu mai avea nicio importanţă. Totul se terminase. Spectrul înfrângerii părea că stătea lângă el, odihnindu-şi mâna scheletică pe umărul lui. Columb s-a înfiorat. Privind în jos, a observat că, fără să-şi dea seama, şi-a schimbat numele, Cristofor – *Christo-ferens*. Purtător al lui Cristos.

Probabil că atunci şi-a amintit legenda uriaşului păgân, numit Cristofor, care dorea să-l cunoască pe Cristos. Pentru a-l face plăcere, locuia ca pustnic lângă un râu iute, într-un loc unde nu era pod sau barcă cu care drumeţii să treacă râul. În schimb, el îi trecea pe umeri, ajutându-se de un toiag mare. Într-o noapte, în timp ce dormea în coliba lui, l-a trezit vocea unui copilaş care îl ruga să-i treacă dincolo. Cristofor l-a săltat cu destulă uşurinţă pe umeri, dar pe măsură ce înainta în vâltoare povara se făcea din ce în ce mai grea, până ce i s-a părut că duce în spate întreaga lume. Abia se putea ţine să nu se ducă la fund. Când a ajuns, în sfârşit, la malul îndepărtat, sleit de puteri, a căzut la pământ, gâfâind şi întrebându-se ce s-o fi întâmplat. „Nu te mira, Cristofor", i-a spus atunci micul călător, „căci, în adevăr, în spatele tău ai dus lumea şi pe Cel ce a făcut-o. Eu sunt Cristos, pe care tu îl slujeşti, făcând binele. Ca dovadă, împlântă-ţi toiagul lângă colibă, şi mâine dimineaţă va fi plin de flori şi roadă". Şi aşa a şi fost.

Columb şi-a frecat ochii. Greutatea propriei sale poveri a devenit prea mare ca s-o mai poată duce; deosebirea era că el nu putea să vadă celălalt mal. Încă trei zile…

Şi totuşi, trei zile erau trei zile! Şi Dumnezeu era încă Dumnezeu! Era acel Dumnezeu care atât de des i-a ascultat rugăciunile în trecut, uneori în ultima clipă, când nu mai era nicio nădejde şi *doar* o minune mai putea îndrepta lucrurile. Columb trebuie să se fi rugat atunci

cum nu s-a mai rugat niciodată.

În dimineaţa următoare, jurnalul său menţionează că în ziua precedentă au parcurs distanţa incredibilă de 59 de leghe, mai mult decât în oricare altă zi din toată călătoria, cu o singură excepţie. De fapt, navigau atât de repede încât oamenii de pe *Santa Maria* au început să se neliniştească văzând cât de repede se mărea distanţa ce-i despărţea de casă. Pentru prima dată echipajul şi-a acuzat comandantul în mod deschis. Conform istoricului Las Casas, care l-a cunoscut personal pe Columb, „Amiralul i-a liniştit din nou, cum a putut el mai bine, dându-le o speranţă puternică în câştigurile pe care urma să le aibă şi adăugând că n-avea niciun rost să se plângă, întrucât el merge spre

Indii şi trebuie să-şi urmeze cursul, până când, cu ajutorul Domnului, le va găsi”.9

Prea puţin îi puteau linişti aceste cuvinte. Starea lor trebuie să fi fost mai proastă ca oricând. Era nevoie de o minune şi mai mare.

În dimineaţa zilei de 11, în timp de continuau să lunece pe luciul apei, la bordul navei *Pinta* s-a auzit un strigăt: oamenii au văzut o trestie şi o bucată de lemn care era, negreşit, cioplită de mâna omului. Iar dincolo, pe *Ninat* la aceste ştiri s-a adăugat vederea unei crenguţe cu flori de trandafir pe ea. Dintr-odată, aceste semne clare ale pământului au schimbat dispoziţia echipajelor celor trei nave într-una din cele mai fericite din ultimele săptămâni.

Răsplata primului om care vede pământul era o rentă de zece mii de maravedí, iar acum oamenii se certau, care să se urce la postul de observaţie. Vasele parcă se întreceau între ele, când una, când alta luând poziţia fruntaşă. Când s-a făcut noapte, în loc să coboare pânzele, au hotărât să se arunce mai departe în întuneric, într-un ritm de-a dreptul nesăbuit, o spumă luminescentă

scurgându-se pe lângă provele navelor. La ora 10 seara, în acelaşi timp cu alt marinar, Columb a zărit o luminiţă, departe înaintea lor.

Aşa cum Las Casas relatează după jurnalul lui Columb: „era ca o lumânare mică de ceară, ridicată şi coborâtă. Puţini erau de părere că aceasta indica apropierea ţărmului, dar amiralul era sigur că erau aproape de pământ”. Orice ar fi fost acea lumină, Columb a luat-o ca pe o puternică încurajare de la Domnul să se grăbească înainte, cât putea de repede.

La ora două dimineaţa, când mai erau doar patru ceasuri până la ivirea zorilor celei de a treia şi ultimei zile, pe bordul *Piritei* a izbucnit în sfârşit strigătul electrizant: *Tierra*! *Tierra*! Cel de la postul de observaţie zărise ceea ce părea a fi o faleză joasă şi albă, strălucind în lumina lunii. Martin Pinzón a confirmat aceasta trăgând o salvă de tun, ca semnal. *Pământ*!

Îndată, au strâns pânzele şi s-au întors spre sud, rămânând destul de departe în larg pentru a evita bancurile de corali. În orele rămase până la ivirea zorilor au înaintat, cu prudenţă, căutându-şi calea. Ne putem imagina rugăciunile lui Columb, la fel de pline de pasiune ca şi înainte, dar revărsându-se pline de recunoştinţă.

Au ajuns la extremitatea de sud a insulei, tocmai când soarele se ridica la bord deasupra orizontului albastru. Erau zorii unei noi zile, ai unei noi ere pentru omenire. Temerile şi durerile atâtor săptămâni petrecute pe mare păreau acum a fi o nimica toată. Fiecare inimă

Începea să fie conştientă de importanţa descoperirii lor, iar sentimentul de veneraţie era copleşitor! După ce, la prima vedere a ţărmului, au jucat şi s-au veselit, acum erau tăcuţi, fiecare ochi urmărind linia ţărmului ce se desfăşura încet înaintea lor, scânteind în soarele»

dimineţii.

Înconjurând capătul de sud al insulei, şi croindu-şi drum pe parte ferită de vânt, au rămas fără glas în faţa vegetaţiei bogate şi a limpezimii apelor albastre pe care alunecau. Se făcuse deja amiază când au ajuns la o spărtură în recif, care era destul de mare ca să le permită ancorarea.

Columb şi-a pus pieptarul stacojiu, păstrat special pentru această ocazie, iar ofiţerii s-au îmbrăcat cu veşmintele cele mai bune. Bărcile au fost coborâte şi grupa de debarcare a vâslit spre ţărm – nu chiar până la ţărm, fiindcă marea era în reflux şi trebuia să meargă prin apă pe ultima porţiune. Acum, în timp ce se bălăceau bucuroşi, îmbrăcaţi în armură, în apa care-i orbea în soare, i s-au adresat pentru prima dată comandantului cu titlul de Amiral al Oceanului.

Columb a fost primul care a pus piciorul pe uscat, ducând stindardul regal, urmat îndeaproape de fraţii Pinzdn care purtau un drapel alb uriaş având pe ambele părţi o cruce verde şi iniţialele lui Ferdinand şi ale Isabellei cu coroana regală. Oamenii au sărutat plaja albă de corali care, în soarele amiezii, era atât de strălucitoare încât abia o puteai privi. Apoi ochii li s-au umplut de lacrimi, în timp ce au îngenuncheat şi şi-au plecat capetele. Columb a botezat insula *San Salvador* – Sfântul Mântuitor, şi s-a rugat: „Doamne, Atotputernice şi veşnice Dumnezeu, prin Cuvântul Tău, Tu ai făcut cerul, pământul şi marea; binecuvântat şi glorificat fie Numele Tău, lăudată fie Măreţia Ta, care a binevoit să ne folosească pe noi, umilii Tăi slujitori, pentru ca Numele Tău Sfânt să fie vestit în acest alt capăt de lume”.

Dindărătul frunzişului des, erau urmăriţi de ochi bine ascunşi figurilor strălucitoare de pe plajă. (Locuitorii insulei nu-i puteau considera oameni, căci pielea lor era ca

un metal strălucitor, şi păreau să fi coborât din cer în canoe uriaşe, trase de nori albi.)

Dar păreau nişte zei prietenoşi, nu mânioşi şi era limpede că erau bucuroşi, căci îi puteau auzi râzând. Unul câte unul, sfioşii locuitori au înaintat spre ei, ieşind din ascunzătorile lor. La început, zeii albi au părut speriaţi, dar apoi le-au făcut semn să vină mai aproape. Şi aşa au şi făcut.

Columb a fost impresionat de frumuseţea lor, ei fiind înalţi şi bine proporţionări, „fără să aibă burţile umflate”, şi nici îmbrăcăminte pe ei, şi nevinovaţi ca nişte copii, când era vorba de armele de război: „... căci le-au arătat săbii şi ei le-au apucat de lamă, tăindu-se din neştiinţă”.

t

Amiralul mai menţionează: „Pentru a ne fi binevoitori, fiindcă ştiam că erau un popor ce trebuia izbăvit şi convertit la sfânta noastră credinţă prin dragoste, mai degrabă decât prin forţă, le-am dat unora nişte tichii roşii, altora mărgele de sticlă, pe care şi le-au agăţat de gât şi multe alte lucruri... La aceasta, s-au bucurat foarte mult şi au devenit pe de-a-ntregul prietenii noştri, încât era o minune să-i vezi... Cred că vor putea fi făcuţi cu uşurinţă creştini, întrucât mi se pare că nu au o religie a lor. Cu voia Domnului nostru, când vom pleca, voi aduce şase dintre ei înălţimilor voastre ca să înveţe să vorbească limba noastră”.

Columb prevedea deja nevoia de a avea interpreţi, dar era oare aceasta voia Domnului? Asumându-şi în mod automat superioritatea, şi luându-i pe aceşti oameni cu forţa de pe pământul lor natal, el a creat un precedent ce avea să aibă repercusiuni tragice.

Al doilea precedent nefericit a urmat la scurt timp după aceea. Columb a observat că unii dintre băştinaşi, pe

care el îi numea indieni (neavând niciun motiv să creadă că nu a ajuns în Indii), purtau în nas mici ornamente de aur. Prin limbajul semnelor, el a început să se intereseze de unde provine aurul: „Prin semne, am putut să înţeleg că în sud era un rege care avea vase mari de aur, şi avea mult aur. Am căutat să-i fac să mă ducă acolo, dar mai târziu am văzut că n-au nicio dorinţă să facă această călătorie… Aşa că am hotărât să merg spre sud-vest, în căutare de aur şi de pietre scumpe”.

Aurul – aici se poate vedea mâna diavolului. Neputând să biruiască credinţa Purtătorului lui Cristos, prin semănarea fricii şi a dezbinării în inimile oamenilor săi sau să-l biruie prin disperare, Satan n-a reuşit să oprească Lumina lui Cristos să ocupe un cap de pod în ceea ce era practic, singura parte a lumii în care el încă domnea nestingherit. Astfel, acum, a început să nimicească armata de invadatori sfinţi, începând *din* rândurile lor. Şi a ales să folosească un instrument care n-a dat greş aproape niciodată: dragostea de aur.

Sămânţa era deja plantată. îi va trebui timp să încolţească şi să prindă rădăcină. În acest timp, Columb şi oamenii lui se bucurau de roadele acestui Eden îmbeşlugat, spre care înduratul Creator i-a călăuzit. Au mâncat o hrană pe care niciun om alb nu o mai gustase – fructe dulci, zemoase, porumb şi o pâine moale, făcută din manioca – şi au băut o apă mai curată decât tot ce băuseră vreodată.

Dar Columb era nerăbdător să-şi continue descoperirile – să găsească Cipangu, care trebuia să fie pe aproape sau, dacă se putea, să ajungă pe continent, în ţara Cathay, fiind convins că aceasta se afla doar la câteva zile de drum, mai spre vest. Dorea să găsească locul unde se afla aurul. Băştinaşii, văzând cât de entuziasmat devenea ori de câte ori îi întreba despre aur, i-au povestit despre

cantităţi enorme – căci îl îndrăgiseră şi voiau să-i facă pe plac.

Cu timpul, Columb a ajuns să înţeleagă că în sud se afla o insulă atât de mare încât unei canoe îi trebuiau douăzeci de zile s-o înconjure. Băştinaşii îi ziceau Cuba, dar trebuia să fie Cipangu. Fără să mai zăbovească, cele trei vase au plecat într-acolo, şi pe 26 octombrie, au ridicat steagurile şi fanioanele, salutând astfel vederea ei.

Dar, unde erau oraşele fabuloase, descrise de Marco Polo? Unde erau templele şi palatele cu acoperişuri de aur? Pe cât se putea zări în toate direcţiile, nu era nimic – nimic, în afară de cele câteva colibe sărăcăcioase şi părăsite de pe plajă. Băştinaşii fugiseră la vederea lor. Au fost întâmpinaţi de un câine singuratic care hoinărea pe plajă şi care nici măcar nu a catadicsit să-şi ridice capul să-i privească în timp ce debarcau.

Cu toate acestea, miresmele pădurii tropicale erau ameţitoare, iar văzduhul era plin de cântecele stranii ale unor păsări mari, cu penajul viu colorat în roşu, galben şi verde. Columb a scris că era atât de minunat, încât n-ar mai fi dorit să plece. Pornind de-a lungul coastei spre nord-vest, şi-a schimbat părerea despre descoperire. Acum era încredinţat că mergeau de-a lungul coastei de est a ţării Cathany. Dar, nu după multă vreme, vânturi sălbatice din faţă l-au făcut să se întoarcă. (Se pare că încă nu venise vremea hotărâtă de Dumnezeu, pentru a descoperi adevăratul continent – Florida se afla doar la nouăzeci de mile depărtare, în direcţia spre care cârmuiseră.)

Pe fiecare insulă pe care se opreau, Columb şi-a pus oamenii să ridice câte o cruce mare de lemn, „ca un semn al Domnului nostru Iisus Cristos, şi în cinstea credinţei creştine”. Aproape peste tot băştinaşii întâlniţi erau paşnici, nevinovaţi şi încrezători, şi Amiralul a dat ordine severe ca să nu fie loviţi sau rău trataţi. Hotărâse că

reputaţia lor care, în mod evident, mergea înaintea lor, din insulă în insulă, trebuia să le fie cât mai favorabilă cu putinţă. Dar nicăieri nu au găsit, nici în stare naturală, nici prelucrate, acele cantităţi de aur pe care indienii le făgăduiseră cu atâta amabilitate.

La bordul navei *Santa Maria*, prizonierilor indieni (sau „interpreţi", cum îi numea Columb), începeau să le placă rolurile de experţi localnici şi prestigiul pe care funcţia lor li-l dădea asupra celorlalţi indieni cu care veneau în contact. Acum, i-au povestit lui Columb şi celorlalţi despre o insulă numită Babeque, unde locuitorii culegeau bucăţi mici de aur pe plajă, la lumina torţelor şi le transformau în bare de aur. Aceste ştiri au provocat o febră a aurului în mica flotă. Unii dintre băştinaşii captivi erau pe *Pinta* şi pe 18 neiembrie, nava pur şi simplu a ridicat ancora şi a dispărut din faţa celorlalte două. Columb era convins că lăcomia pusese stăpânire pe Martin Pinzón, şi că acesta plecase în căutarea insulei Babeque, iar în jurnalul său, Amiralul a notat că între el şi Pinzbn erau multe alte lucruri pe care nu le putea spune. Febra aurului începea să lucreze.

Pe 5 decembrie, Columb a încercat, la rândul lui, să ajungă pe

Babeque, dar vremea rea l-a forţat să se întoarcă, şi au fost împinşi spre o altă insulă mare. Indigenii o numeau *Bohio*, dar ei au numit-o *Espa Hola*, din cauza asemănării sale, aproape ireale, cu câmpiile uscate şi munţii purpurii îndepărtaţi ai Andaluziei. În timp ce îşi croiau drum spre răsărit de-a lungul coastei nordice, Columb a folosit numai superlative descriind-o; nici măcar Castilia nu se putea compara cu ea.

Apoi, în dimineaţa de Crăciun, cu puţin înaintea zorilor, o lovitură i-a trezit din vis. Erau într-un golfuleţ liniştit, şi, în afară de un mus lăsat să aibă grijă de cârmă,

toţi cei de pe *Santa Mana* s-au dus la culcare. Dar, pe nesimţite s-a iscat o hulă care, uşurel, a mânat corabia tot mai aproape de ţărm. Dintr-odată, cârma a lovit fundul şi băiatul a dat alarma. Columb a alergat la prora ca să preia comanda în această situaţie. A poruncit să se coboare barca mare, ca să ducă ancora spre pupa, şi să se poată împinge înapoi de pe recif, înainte ca marea să scadă şi mai mult. Dar oamenii din barca mare au intrat în panică şi au vâslit nebuneşte spre *Nina*, în ciuda comenzilor şi ameninţărilor pe care le urla Amiralul.

Vicente Pinzbn, văzând ce se petrecea şi-a trimis propria barcă în ajutor, dar era prea târziu: *Santa Maria* era complet împotmolită. Mai rău, când mareea s-a retras, ea s-a aplecat spre carenă şi coralii ascuţiţi i-au desfăcut lipiturile scândurilor. Apa a intrat înăuntru şi într-o clipă a fost terminată.

Dar ceea ce lui Columb i s-a părut un dezastru total, s-a dovedit a fi una din cele mai mari binecuvântări din toată călătoria. Oamenii de pe insulă erau incredibil de prietenoşi. Şi aici se afla, în sfârşit, acel aur pe care Columb îl căuta cu atâta ardoare – măşti de aur, brăţări, lănţişoare şi inele! Băştinaşii i-au ajutat pe marinari să descarce încărcătura de pe *Santa Maria*, le-au depozitat bunurile în propriile lor case şi au pus paznici ca să fie siguri că nimeni nu se va atinge de nimic.

Modul în care fuseseră primiţi era atât de deosebit faţă de tot ce întâlniseră până atunci, încât Columb a mulţumit Domnului că îngăduise să naufragieze şi să ajungă acolo. Mai mult, i s-a părut evident că Dumnezeu dorea ca ei să stabilească o aşezare acolo. Au denumit locul *La Navidad* – Naşterea Domnului – şi au început să pună temeliile unui fort dotat cu şanţuri şi cu un turn.

r t»

Treizeci şi nouă de oameni s-au oferit bucuroşi să

rămână în acel f t loc, şi Columb era sigur că până la întoarcerea sa, peste un an, prin comerţ serios cu indienii, ei vor aduna un butoi de aur. Mai mult, se baza că ei vor descoperi mina de unde se scotea aurul, pentru ca, peste trei ani, suveranii să aibă fondurile necesare echipării celei mai mari expediţii dintre toate: cruciada care avea, în cele din urmă, să elibereze Ţara Sfântă din mâna maurilor. „Căci am afirmat înaintea Maiestăţilor Voastre că toate profiturile din această expediţie vor fi dedicate cuceririi Ierusalimului şi Maiestăţile Voastre au zâmbit şi au zis că asta t 9 f e voia voastră şi, chiar fără aceste câştiguri, aveţi aceeaşi serioasă dorinţă”.

Dar aceasta era pentru viitorul încă îndepărtat. Columb şi cei treizeci şi opt de oameni care au rămas cu el, s-au îmbarcat pe Nina şi au luat-o spre nord-est ca să prindă vânturile puternice de vest care i-ar fi purtat uşor spre casă. Peste trei zile, în timp ce-şi croiau drum printre insule, cu cine altcineva s-au întâlnit, decât cu *Pintal* Când s-au întâlnit cei doi căpitani, a avut loc o ciocnire violentă. Martin Pinzbn şi-a cerut scuze, pe care Columb a decis să le accepte, în final, deşi nu le credea de fel. Las Casas scria: „Amiralul nu ştia motivele purtării sale (a lui Pinzdn) ruşinoase şi infidele, dar Amiralul era gata să o uite, ca să nu-l ajute pe Satan în planul său mârşav de a le zădărnici călătoria, aşa cum încercase mereu până atunci”.

Trei sferturi din călătoria spre casă a decurs în condiţii cât se poate de bune – marea era calmă, cerul albastru, vântul statornic şi favorabil

— Pentru care mulţumeau mereu lui Dumnezeu, căci pompele abia puteau ţine piept infiltraţiilor. Apoi, în noaptea de 12 februarie, a început cea mai mare furtună prin care vreunul din ei trecuse vreodată. Valurile erau uriaşe şi puternice, lovindu-se între ele. Aceasta însemna

că, din când în când, apa rece şi verde a mării se prăvălea peste ei din ambele părţi, ameninţând în acelaşi timp să-i înghită. N-aveau de ales decât să-şi abandoneze cursul şi să meargă înaintea furtunii, lăsându-se duşi în voia acesteia.

Pe amândouă navele, au fost aprinse mai multe lumini ca să-i ajute să-şi cunoască reciproc poziţia, dar, pe măsură ce vântul se intensifica.

Pinta rămânea tot mai mult în urmă. În cele din urmă, luminile ei au dispărut complet şi, dimineaţa, nu s-a mai văzut nici urmă de ea.

Furtuna! i istovea, şi ei se lăsau mânaţi de nervi şi de instinct. Şuieratul vântului trebuie să i se fi părut lui Columb asemenea urletelor câinilor iadului. Neputând să împiedice misiunea Purtătorului lui Cristos, care-i invada domeniifl, Satan părea să facă un ultim efort pentru a scufunda vasele, ca vestea să nu ajungă în Europa. Dacă ar fi reuşit, coloniştii din La Navidad, nemaifiind nimeni care să ştie de ei, ar fi pierit destul de curând.

Întotdeauna până atunci, când se afla la mare strâmtorare, era destul să se întoarcă spre Dumnezeu cu stăruinţă în rugăciune, pentru a frânge puterea Celui Rău. Dar acum, rugăciunea părea să nu dea niciun rezultat, şi un Columb mânios şi îndurerat, poate era, ca şi Iov, gata să-şi ridice pumnul spre Dumnezeu. Oare era El acum nepăsător faţă de misiunea pe care El o începuse? în mod ironic, istoria lui Iov, pe care Columb o ştia bine, conţinea răspunsul:

„Vei fi aşezat iarăşi la locul tău, dacă te vei întoarce la Cel Atotputernic, dacă depărtezi fărădelegea din cortul tău. Aruncă dar aurul în ţărână... Şi atunci Cel Atotputernic va fi desfătarea ta şi îţi vei ridica faţa spre Dumnezeu. îl vei ruga şi te va asculta şi îţi vei împlini juruinţele. Pe ce vei pune mâna îţi va izbuti, pe cărările

tale va străluci lumina… Dumnezeu ajută pe cel cu ochii plecaţi44 (Iov 22: 23 – 29).

Poate că Dumnezeu a avut două motive ca să lase furtuna să se dezlănţuie neabătută. Întâi, fiindcă îl iubea pe fiul Său Cristofor şi era foarte îngrijorat de starea sufletului său în momentul acela; El făcea tot ce-l sta în putere să-l facă să vadă cât de mândru şi plin de deşertăciune devenise datorită succesului misiunii. Căci, deja eul său lacom îşi imagina gloria, hotărât să aibă tot ceea ce aducea cu ea această glorie, toate lucrurile care îi fuseseră refuzate, timp de atâţia ani. Şi dacă aceasta era atitudinea inimii Amiralului Oceanului acum, recompensele propriu-zise ar fi fost curată otravă pentru el – şi ar fi putut uşor distruge orice reuşită a lui Columb în viitor, în slujba lui Dumnezeu.

Poate că Dumnezeu a mai avut şi un alt motiv: ca marele Său proiect pentru Lumea Nouă să înceapă cu dreptul. Până atunci o ţinuse ascunsă pentru a nu fi cunoscută de om, într-o puritate aproape feciorelnică. Binecuvântase această lume cu belşug: pământ bun, vânat, bogăţii naturale şi frumuseţe – tot ceea ce un popor ar putea avea vreodată nevoie – ca un sălaş potrivit pentru urmaşii Fiului Său. Şi 11 alesese pe Cristofor ca să ridice cortina. Era important ca acelaşi Cristofor să continue în spiritul lui Cristos, şi nu al propriului său eu. De aceea Dumnezeu a lăsat vânturile să urle şi marea să fie agitată, sperând să-l facă pe Cristofor să-şi privească inima, să se vadă pe sine prin ochii lui Dumnezeu, şi să se smerească.

Dar dacă acesta *era* mesajul lui Dumnezeu către Columb prin furtună, anume că cel pe care El îl ridicase trebuia să se întoarcă acasă cu o atitudine de umilinţă, atunci Columb n-a reuşit să-l înţeleagă. Jurnalul său pomeneşte faptul că el ştia că Dumnezeu avea un motiv pentru care îngăduise furtuna violentă, dar în frustrarea sa

crescândă, în loc să se căiască, Columb încerca să găsească o cale de ieşire din dezastru.

Adunând întregul echipaj, le-a propus să-L îmbuneze pe Dumnezeu, oferindu-l o jertfă sub forma unui jurământ solemn, pe care să-l facă cu toţii. Dacă Dumnezeu îi va izbăvi, unul dintre ei trebuia să facă un pelerinaj la Santa Maria de Guadalupe, din Estremadura. Oamenii au consimţit îndată. Columb a luat 39 de boabe de fasole uscată, a crestat o cruce pe unul din boabe şi, punându-le într-o pălărie, le-a amestecat laolaltă. Cel care a tras bobul însemnat a fost însuşi Amiralul. Toţi s-au minunat de această întâmplare şi au luat-o ca pe un semn că mâna lui Dumnezeu era peste el. La fel gândea şi Columb – cu multă mândrie. Niciodată nu-i trecuse prin cap că, asemenea lui Iona, *el* era problema şi, prin tragerea la sorţi, Duhul Sfânt îi arăta că, dintre toţi oamenii, el era, în acel moment, cel mai sărac din punct de vedere spiritual.

Când s-a văzut clar că furtuna nu se potolea, Columb a mai propus un pelerinaj şi o a doua tragere la sorţi. De data asta, sorţul a căzut pe altul, dar vremea tot nu s-a schimbat. Au fost de acord să facă un al treilea pelerinaj şi, în mod miraculos, Columb a tras a doua oară bobul

Însemnat – şi s-a mândrit în sinea lui de faptul că Dumnezeu cerea mai mult de la el, decât de la oricare altul. Iar Nina se lupta mai departe, părând mereu că n-avea să se mai ridice să întâmpine următorul val.

În cele din urmă, disperat, întreg echipajul s-a plecat pe genunchi şi a cerut îndurare, strigând destul de tare pentru a fi auziţi în furtună, făgăduindu-i Sfintei Fecioare că dacă se ruga pentru ei acum, îndată ce vor atinge ţărmul, se vor duce desculţi şi în mâneci scurte la cea mai apropiată biserică închinată ei şi acolo vor rosti o liturghie solemnă. Dar furtuna părea să nu-i audă.

Toată ziua aceea precum şi următoarea, vremea a

continuat să se dezlănţuie în jurul lor, până când au ajuns într-o asemenea stare de amorţeală, încât li se părea că visează. Şi apoi, spre seară, din senin, treptat, furtuna s-a domolit. Nu numai atât, dar la orizont, spre nord-est, a apărut o fâşie de pământ. Unii credeau că era insula Madina din largul coastei de nord a Africii, alţii erau convinşi că era ţărmul portughez. Dar căpitanul a recunoscut-o ca fiind una din insulele Azore ale Portugaliei.

Totul se terminase: bătăile şi izbiturile, scârţâitul catargelor şi al lemnăriei, şuierăturile şi urletele vântului, umezeala permanentă – de parcă n-ar fi fost niciodată. Linişte binecuvântată – *se terminase*. Dar ei erau prea istoviţi ca să se mai bucure de ea.

2

„Dacă aurul va fi Dumnezeul tău”.

Cu flamurile fluturând în vânt, cu stindardul roşu cu auriu al Spaniei desfăşurat în vârful catargului mare, *Nina* s-a întors graţioasă sub vânt şi a aruncat ancora în portul insulei Santa Maria din Azore. Avea un aspect impresionant pentru o corabie atât de mică, dar culorile vii şi scuturile heraldice strălucitoare, atârnând peste prova, nu reflectau nicidecum starea echipajului. Era marţi, 19 februarie 1493, şi aproape că nu dormiseră deloc de miercurea trecută, de când îi prinsese furtuna.

Columb dormise cel mai puţin dintre toţi. A rămas pe punte, în plină furie a furtunii, pilotând nava din cabina de comandă, cu toate că ochii îi erau roşii şi încercănaţi, şi picioarele abia îl mai ţineau. Ca şi oamenii săi, era plin de recunoştinţă, dar era mort de oboseală, şi nu a făcut altceva decât să trimită o echipă de debarcare pe ţărm să ia legătura cu portughezii şi să găsească o biserică în care să-şi poată împlini jurământul. Nu-şi dorea decât linişte şi odihnă, dar pe insulă n-aveau să aibă parte nici de linişte,

nici de odihnă.

Dimineaţa, Columb şi echipajul său s-au pregătit să debarce, să ia parte la liturghie, desculţi şi în mâneci scurte, aşa cum făgăduiseră. Însă, în ultimul minut, ceva l-a făcut pe Columb să se hotărască să-şi trimită oamenii în două grupuri. A fost o decizie providenţială, deoarece guvernatorul insulei i-a luat prizonieri pe toţi cei ce coborâseră pe ţărm primii.

Printr-o tactică iscusită de ameninţări, intimidări şi con

*

traameninţări, până la urmă, Columb a dejucat planurile adversarului şi şi-a recâştigat întregul echipaj. Atunci a aflat că guvernatorul insulei acţionase sub ordinele directe ale regelui Ioan din Lisabona. Regele trimisese vorbă în Madeira, în insulele Capului Verde şi în toate celelalte posesiuni portugheze, că dacă, în drumul său spre Spania, întorcându-se dintr-o călătorie reuşită, Columb se va opri în vreuna din acele insule, el şi oamenii săi să fie reţinuţi, în secret, până când Portugalia îşi pregătea propria expediţie. Columb se gândea cu plăcere la consternarea lui Ioan al II-lea, atunci când va afla că Amiralul Oceanului îi scăpase printre degete!

Dar abia părăsiseră insulele Azore şi au luat, în sfârşit, drumul spre casă, când i-a lovit o *altă* furtună îngrozitoare de iarnă. Aceasta a izbucnit atât de neaşteptat, încât le-a sfâşiat toate pânzele şi i-a lăsat cu totul în voia urletelor vijeliei – şi a lui Dumnezeu. Cinci zile întregi au fost târâţi spre nord-est, cu catargele goale, în timp ce pompele, încetul cu încetul, începeau să nu mai facă faţă.

Din nou s-au rugat, jurându-se să facă un alt pelerinaj, şi au tras la sorţi. Pentru a treia oară, Columb a scos bobul însemnat cu semnul crucii. (Coincidenţă?

Probabilitatea era de 1 la 60880! Acum, cu siguranţă, ar fi trebuit să înţeleagă mesajul. Dar nu la înţeles.) Fiecare om de pe bord ştia că la mijloc este mâna lui Dumnezeu, dar nimeni, şi cel mai trist este că nici măcar Columb, nu ştia de ce furia furtunii a crescut. În a şasea zi, au zărit pământul. De data aceasta, era într-adevăr coast portugheză şi doar Columb a recunoscut poziţia corect, ca aflându-se tocmai mai sus de râul Lisabona. Acest râu, la mai puţin de o zi depărtare de curtea lui Ioan al II-lea, era ultimul loc din lume unde Columb ar fi căutat refugiu dinaintea furtunii.

Toată dimineaţa, o mulţime tot mai numeroasă, privea de pe ţărm micul vas, care era împins tot mai aproape de pieire. Furtuna creştea în intensitate. În câteva minute, aveau să se sfărâme în bucăţi, de coasta stâncoasă. În valurile uriaşe care se spărgeau de ţărm, n-ar fi putut supravieţui niciunul. Mai era o şansă foarte slabă, dacă ar fi putut s-o ia spre gura râului. Dar asta însemna că trebuia să ia vântul aproape frontal, – lucru destul de periculos chiar în cele mai bune condiţii, iar fără pânze era o adevărată sinucidere. Echipajul s-a rugat, dându-şi seama că în acel moment, doar Dumnezeu îi mai putea salva.

Este uşor de imaginat scena de pe puntea *Nifiei*. Cu un ochi încercat, amiralul a măsurat deriva şi a ordonat să se cârmească, în funcţie de aceasta, – cât de mult se putea, până când nava era aproape gata să se rupă. Observând viteza de deplasare prin apă şi acţiunea valurilor la gura râului, dădea mereu comenzi cârmaciului pentru a îndrepta direcţia navei, compensând devierea ei. Deşi trebuia să strige ca să se facă auzit în zgomotul furtunii, el era totodată calm şi bine dispus, căci era provocat de un adversar pe măsura puterilor cu care Dumnezeu îl înzestrase.

Şi-a şters ploaia de pe ochii care-i ardeau, şi a privit încordat înainte. Totul se petrecea mult mai repede acum; putea auzi deja zgomotul talazurilor spărgându-se de ţărm. De fapt, li se părea că ţărmul venea în fugă să-i întâmpine. Totul avea să se decidă în următorul minut. O greşeală acum, o singură judecată greşită, şi lucrurile se vor derula prea repede pentru a mai fi timp de îndreptat. „Apleac-o spre tribord! mai mult! Asta e! Ţine-o aşa! Acum, uşurel, las-o să meargă – *Acum*! *Spre babord*! *Ţine-o bine*! *u* întreaga corabie a gemut şi s-a aplecat într-o parte atât de mult încât marea i-a măturat copastiile. Oamenii urlau; părea că cedează de tot. Dar s-a ţinut, apoi s-a îndreptat încetişor şi un val uriaş a ridicat-o şi a împins-o în gura râului.

Mugetul valurilor înfuriate şi al spumei care o stârnea era copleşitor, dar dincolo de ele, Columb auzea altceva – păreau nişte strigăte de bucurie. Ştergându-şi din nou ochii, a putut să-şi vadă oamenii dând din mâini, daiisând şi strigând până au răguşit. Reuşiseră!

Columb i-a adus cu bine acasă.

Fără a se opri, Nina a folosit fluxul pentru a urca spre portul mai important, Rastelo, unde, în sfârşit, au ancorat. Acolo au aflat că unele din vasele din port stăteau ţintuite acolo de patru luni de cele mai violente furtuni din istoria portului Rastelo. Columb a scris în jurnalul său că, numai în largul coastelor Flandrei, se scufundaseră douăzeci şi cinci de nave în iarna aceea!

Ştirile despre întoarcerea triumfală din Indii a mult încercatei caravele, s-au răspândit rapid. Columb, ţinând minte experienţa lor din Azore, a luat măsuri imediate pentru a asigura securitatea sa şi a echipajului. Folosindu-se de prietenii săi sus-puşi şi de încredere din zilele sale de altă dată de la Lisabona, el a trimis scurte rapoarte ale călătoriei sale lui Ferdinand şi Isabellei, pe drumuri

diferite, pentru a fi sigur că mesajul va ajunge la ei.

O dată făcută aceasta, puteau respira mai în voie şi au început să se bucure de celebritatea lor crescândă.

Întrucât furtuna continua şi îi împiedica să se îndrepte spre Paloş, Columb a socotit de cuviinţă să accepte invitaţia pe care tocmai o primise şi care purta pecetea regelui Portugaliei.

Ioan al II-lea era numai zâmbete şi cuvinte mieroase, în timp ce îl saluta pe Columb – şi ulterior a căutat să obţină cât mai multe informaţii utile din relatările lui Columb. Deşi părea relaxat şi volubil, în realitate amiralul era în gardă, căci îl avea în faţă pe omul care aproape că îi furase Indiile – de două ori.

În lucrarea sa, *Histonă de las Indias*, Las Casas descrie cel mai bine ceea ce s-a întâmplat în continuare;

În timp ce regele discuta cu amiralul, a poruncit să fie pus un vas cu boabe de fasole, pe o masă, lângă ei, şi apoi i-a arătat prin semne unuia dintre indieni să aranje boabele în aşa fel, încât să se vadă multele insule din împărăţia pe care Columb pretindea că o descoperise. Indianul i-a arătat imediat Española, Cuba, insulele Lucayos şi altele. Regele părea posac, şi, puţin mai târziu, a măturat boabele cu mâna, ca din întâmplare. Apoi i-a spus altui indian să le pună la loc, şi acesta le-a aranjat tot aşa de repede şi la fel de amabil, cum făcuse şi primul indian şi a pornit să-i înşire şi mai multe ţări şi insule, explicând pe larg, în propria-i limbă, pe care, desigur, n-o pricepea nimeni. Când regele a înţeles pe deplin amploarea noilor descoperiri şi bogăţiile pe care le aveau, nu şi-a putut ascunde amărăciunea în faţa pierderii atâtor comori nepreţuite şi, bătându-se pe piept, a strigat cu patimă: „O, om fără judecată! Cum ai putut lăsa un astfel de câştig să-ţi scape printre degete?” 1

Pentru Columb, acesta era momentul răzbunării

supreme. Iar dacă în trecut putuse ierta, cum fusese cazul lui Martin Pinzbn, acum, ispita de a bea cupa răzbunării s-a dovedit prea puternică pentru el. După Landstrom, ultimul biograf al lui Columb „cronicarii portughezi scriu că amiralul a fost atât de lăudăros şi de îngâmfat, spunându-i regelui că vina era a sa, deoarece i-a refuzat propunerea de la început, încât curtenii, când l-au văzut pe amiral atât de obraznic şi pe rege atât de nefericit, s-au oferit să-l omoare pe Columb, pentru ca ştirile să nu ajungă la Castilia. Dar regele n-a fost de acord cu aceasta”.

Columb probabil că s-a bucurat în seara aceea, dar este mai puţin probabil că Dumnezeu i-a împărtăşit bucuria. Dumnezeu şi Columb făcuseră un legământ. Deoarece Cristofor îşi dedicase viaţa slujirii lui Cristos, Dumnezeu i-a dat o sarcină care avea să-l pună la încercare până la limită şi, într-adevăr, mare parte din încercarea mai grea venise înainte de a se îmbarca pentru Indii. Pentru numele lui Cristos, Columb acceptase să fie luat drept nebun – şi nu o dată sau de două ori, ci mereu şi mereu, timp de opt ani în şir. Şi apoi, când zilele petrecute pe mare au devenit săptămâni, şi presiunea a crescut, echipajul cerându-i să se întoarcă, el a rămas credincios chemării sale, grăbindu-se spre necunoscutul întunecat, când poate niciun alt căpitan de navă de pe pământ n-ar fi mers mai departe.

În ciuda tuturor neajunsurilor sale, Columb a rămăs mereu credincios până la moarte. S-a dat pe sine cu totul, neţinând nimic pentru el. A câştigat victoria. Şi Dumnezeu a vrut să-i răsplătească ascultarea.

Înainte de începuturile călătoriei, Columb fusese un cerşetor înaintea lui Dumnezeu, toate speranţele sale depinzând de consimţământul lui Ferdinand şi al Isabellei. Dar, din momentul în care căzuseră de acord să-l susţină, aroganţa sa înnăscută a ieşit din nou la iveală. Şi în

domeniul critic al recompensei serviciilor sale, el a hotărât că nu putea fi sigur dacă voia lui Dumnezeu va fi îndeplinită prin alţii – adică, de fapt, nu putea avea încredere în alţii, în afară de sine. Astfel că le-a impus celor care aveau autoritate peste el, care trebuia să-i fie răsplata.

Columb a ales cele trei lucruri pe care lumea le preţuieşte cel mai mult: banii (procentele sale), funcţia (titlurile de viceregе şi amiral al oceanului) şi puterea (cerând să fie guvernator peste tot ce va descoperi) – tocmai acele lucruri cu care este cel mai puţin probabil că Dumnezeu l-ar fi răsplătit. Columb era cu totul nepotrivit pentru a-i guverna pe alţii. Înfumurat, lipsit de orice simţ practic, şi imatur din punct de vedere emoţional, el sărea repede să-i judece pe alţii, nefiind însă în stare să accepte el însuşi vreo critică din partea altora. Le pretindea subalternilor supunere absolută, dar el refuza să se supună oricărei autorităţi, în afara suveranilor înşişi (iar în sinea sa, nici măcar lor).

Când lucrurile mergeau prost, în loc să-şi asume vreo responsabilitate, se refugia mai degrabă în mânie şi autocompătimire sau în închipuiri. De fapt, el era în stare doar să comande navele, lucru pe care-l făcea atât de bine, prin talentul şi extraordinara călăuzire cu care Dumnezeu l-a binecuvântat. Chiar şi aici, n-ar fi delegat pe nimeni altcineva să ia decizii; când era prea obosit ca să mai poată sta în picioare, ordona să i se pregătească un loc pe punte ca să poată continua să piloteze nava din pat. Trebuia să aibă un control total – asupra navei şi asupra vieţii sale.

Dar când Columb a ajuns să fie cel care controla situaţia, aceasta însemna că el nu se mai sprijinea deloc pe Dumnezeu. Şi de aceea, fiindcă Dumnezeu l-a iubit cu adevărat pe Cristofor, El a căutat să-i şterbească autoritatea, umilindu-l, prin două furtuni teribile. Ne-am

putea întreba ce s-ar fi întâmplat dacă, în mijlocul acelor momente cumplite, Columb ar fi făcut un alt jurământ: să se încreadă în Dumnezeu în fiecare aspect al vieţii sale, renunţând la propriile sale dorind şi lăsând viitorul în seama Lui.

Prin talentul şi prin temperamentul său, Columb a fost un explorator ideal înzestrat. El a dat ce era mai bun în el, atunci când era la comanda vasului, a acceptat provocarea mărilor neexplorate şi a pământurilor nedescoperite.

În astfel de momente, a fost totodată şi cel mai dornic să împărtăşească altora Lumina lui Cristos – aceasta fiind chemarea sa iniţială. Exagerăm oare dacă afirmăm că Dumnezeu l-ar fi putut folosi mai departe, în această ipostază?

Ni-l putem imagina, echipat cu vase rapide şi echipaje alese pe sprânceană (poate incluzând şi nişte călugări de la La Rabida), navigând de-a lungul coastelor Americii de Nord şi de Sud. Poate că Dumnezeu l-ar fi dus la apogeul carierei sale, călăuzindu-l prin aceleaşi strâmtori care, după o generaţie, aveau să primească numele unui alt creştin devotat, Ferdinand Magellan. Şi, aşa cum a făcut cu Magellan, Dumnezeu l-ar fi putut conduce dincolo de Pacific spre Cipangu şi Cathay. Dacă s-ar fi întâmplat aşa, niciun alt nume din analele explorărilor nu ar fi câştigat nici măcar jumătate din cinstea pe care ar fi avut-o el.

Dar Columb s-a încrezut în Columb. Hotărârea sa era luată şi nu L-ar fi lăsat nici chiar pe Dumnezeu să i-o schimbe.

Pe 15 martie, 1493, când fraţii franciscani de pe ogoarele La Râbidei se vor fi oprit pentru o clipă să se odihnească, sprijinindu-se în sape şi privind peste râu, au văzut o corăbioară biciuită de vreme, cu pânze nou-nouţe

şi cu flamuri lungi fluturând, ce urca pe râu. *Nifla* se întorcea acasă!

Paloşul a explodat de bucurie. S-au reîntregit familii, s-au depănat istorisiri şi, deşi unii erau dezamăgiţi că soţii sau părinţii lor aleseseră să rămână pe *Española*, dispoziţia generală era triumfală – căci sosise vestea că *Pinta* nu era pierdută, aşa cum se credea. împinsă până aproape de Africa, ajunsese în cele din urmă pe coasta de sud a Spaniei, şi, chiar acum, era în drum spre casă. Deşi i-ar fi plăcut mult să zăbovească, Columb avea nişte jurăminte de împlinit, şi a pornit să-şi facă pelerinajele.

Curând după ce a terminat, a primit o scrisoare, adresată lui DON CRIST6BAL COL6 n, AMIRALUL NOSTRU AL OCEANULUI, VICEREGE ŞI GUVERNATOR AL INSULEI PE CARE A DESCOPERIT-O ÎN INDII. I S-a ordonat să înceapă imediat pregătirile pentru o expediţie de întoarcere şi apoi să vină, cât putea de repede, la reşedinţa de iarnă a Maiestăţilor lor, în Barcelona. Prin mesajul trimis ca răspuns, el i-a informat despre planurile sale amănunţite de colonizare, pe care le întocmise în timpul lungului drum spre casă. Şi-a cumpărat straie noi pentru a se înfăţişa la curte, şi a pornit către Barcelona, luând cu el mai mulţi dintre ofiţerii săi, şase interpreţi indieni şi multe obiecte şi curiozităţi.

Recunoscători, Ferdinand şi Isabella împodobiseră Barcelona ca pentru sărbătoare. Columb trebuie să-şi fi făcut o intrare splendidă! Ni-l putem imagina călărind în fruntea micului grup de oameni, înalt şi drept în şa, cu o mână ţinând hăţurile, iar cealaltă mână odihnindu-se, cu mândrie, pe şold. Soarele dimineţii încă nu alungase ceaţa joasă şi, în timp ce Columb ieşea din ea – mai întâi o siluetă, apoi o realitate – soarele, din spate, îi înconjura pălăria lată şi mantia ce-i atârna, având pe ea o coroană aurie.

Vestea sosirii sale a ajuns înaintea lui şi câţiva curteni cu o escortă călare au fost trimişi înainte, din Alcazar, palatul de iarnă al Maiestăţilor lor, ca să-l însoţească. În curând a fost flancat de nobili spanioli şi precedat de o gardă colorată, cu soarele jucând pe coifurile lor lustruite.

Visul lui se împlinea mult mai splendid decât îndrăznise el să viseze vreodată! Iubea fiecare părticică din acest vis, până şi *zornăitul* pintenilor şi al şeilor împodobite cu argint – care în curând nu s-a mai putut auzi de uralele mulţimii înşirate de-a lungul străzilor. Pe tot traseul spre Alcazar, mulţimile creşteau. De pe balcoanele împodobite cu pelerine viu colorate, señorite cu ochi negri făceau să cadă o ploaie de petale de trandafiri. Când au ajuns la intrarea în palat, s-a ridicat un vuiet uriaş de ovaţii, şi el nu s-a putut opri să nu-şi ridice mâna pentru a răspunde la salut.

Era un moment prea viu pentru a fi uitat. Dar ceea ce s-a petrecut în seara aceea, l-a întrecut cu mult. Când Columb şi-a făcut intrarea în marea sală a tronului, cu coloanele sale de marmură licărind în lumina miilor de lumânări, cronicarii curţii au scris că, părul cenuşiu, faţa puternic bronzată, nasul lung şi înfăţişarea sa nobilă îl făceau să semene cu un senator roman.

Respectuos, s-a apropiat de tronul iubiţilor săi suverani. În timp ce se apropia, ei au făcut un lucru pe care nimeni nu i-a mai văzut făcându-l: s-au ridicat să-l întâmpine. Şi când el a îngenuncheat să le sărute mâinile, ei l-au ridicat şi au poruncit să-i fie adus un scaun – altă onoare fără precedent.

La invitaţia lor, el a început să-şi depene fabuloasa poveste. Părea că timpul şi spaţiul au dispărut, în timp ce el le dezvăluia imaginile pădurilor tropicale dese şi verzi, cu dulci parfumuri exotice şi papagali în culori ţipătoare

care scoteau sunete şi mai stridente. Le-a povestit despre ape incredibil de albastre, atât de limpezi încât puteai vedea bancuri de peşte înotând la o adâncime de câţiva stânjeni – peşti ciudaţi, cu forme şi culori bizare. Le-a povestit despre băştinaşii goi, atât de sfioşi şi de inocenţi, şi despre o insulă mai frumoasă decât câmpiile şi dealurile Castiliei. Le-a povestit despre pierderea santei *Maria* şi cum, prin primirea prietenoasă făcută de către băştinaşi, aceasta s-a dovedit a fi un câştig imens.

Ajuns aici, i-a prezentat pe interpreţii indieni, Îmbrăcaţi aproape numai în veşmintele lor tradiţionale. Aceştia au adus cu ei papagali, şobolani vii de junglă, lungi de două picioare, câini care nu puteau lătra şi ciudaţi peşti săraţi. Curtenii erau uimiţi.

Apoi a poruncit să se aducă mărfurile de preţ – aloe, bumbac şi mirodenii. Dar a ţinut la urmă ce era mai preţios. În povestirea sa, le spusese în treacăt că aceşti băştinaşi indieni aveau podoabe de aur, pe care le dădeau cu plăcere în schimbul unor clopoţei sau al altor mărunţişuri fără valoare. Acum a poruncit să fie adus înăuntru un cufăr mare, din lemn de stejar, pe care în mod teatral, l-a deschis larg. O exclamaţie de uimire s-a auzit la vederea conţinutului; acolo, lucind în lumina lumânărilor, erau coroane de aur, măşti ciudate acoperite cu aur bătut, lănţişoare şi brăţări de aur, precum şi bucăţi brute de aur. Până şi ultimii dintre cei mai sceptici fuseseră cuceriţi – Indiile erau, într-adevăr, chiar atât de fabuloase precum le spusese!

Pe măsură ce entuziasmul şi şoaptele se stingeau, liniştea s-a aşternut peste curte. Apoi, fără a spune nimic, suveranii au căzut în genunchi şi ceilalţi le-au urmat pilda. Ridicându-şi feţele spre ceruri, Ferdinand şi Isabella I-au mulţumit lui Dumnezeu pentru marea Sa îndurare şi s-a cântat *Te Deum-ul*. La ultimul vers, suveranii plângeau şi

Columb, de asemenea: „O, Doamne, în Tine mi-am pus încrederea, nu mă da o niciodată de ruşine”.

De atunci încolo, ori de câte ori regele ieşea în caleaşca sa, Columb şedea lângă el, o cinste acordată până azi în exclusivitate celor de neam regesc. Dar, treptat, pe nesimţite, amiralul a început să considere că, la urma urmei, aceasta nu era decât ceea ce i se cuvenea. De atunci, nimeni nu s-a mai putut apropia de Columb, în nicio împrejurare, nici măcar părintele Pérez, nici însuşi Dumnezeu.

În aparenţă, însă, lucrurile mergeau cum nu se poate mai bine. Până şi Papa a trimis felicitări Maiestăţilor lor Catolice:

Am auzit în adevăr… că, în urmă cu câtăva vreme, aţi avut pe inimă să trimiteţi o expediţie ca să descopere insule şi continente îndepărtate şi necunoscute şi până azi nedescoperite de nimeni, pentru a-i învăţa pe băştinaşii şi locuitorii acelor ţări să se închine Răscumpărătorului nostru… drept care, l-aţi numit pe preaiubitul nostru fiu Cristofor Columb… care, în cele din urmă, prin ajutorul divin, dând dovadă de sârguinţă, a descoperit, în timp ce naviga pe Ocean, nişte insule foarte îndepărtate şi un continent, care până atunci nu fuseseră găsite de nimeni; acolo locuind mulţimi de oameni în pace şi… în bună rânduială şi nutrim speranţa că dacă vor fi învăţaţi, numele Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Cristos va fi răspândit cu uşurinţă în ţările şi insulele mai sus pomenite…

Alexandru al VI-lea

3

către Ferdinand şi Isabella, 4 mai 1493

Interesul pentru aur, care, în mod subtil, se infiltrase în structura primei expediţii a lui Columb în Lumea Nouă, era acum pe cale de a deveni o obsesie. Pe data de 18 mai,

lui Columb i s-a dat un dar în valoare totală de 335.000 de *maravedí* – nu pentru alt motiv decât ca expresie a recunoştinţei ţării. Nemulţumindu-se cu darul, în aceeaşi zi, Columb a pretins cei 10.000 de maradevi care trebuiau plătiţi anual primei persoane care văzuse pământul, în pofida faptului că, în jurnalul de bord el menţionase că altcineva, de pe *Pinla*, văzuse ţărmul. Columb pierdea rapid din vedere scopul iniţial al misiunii – şi al vieţii sale. Versetul din Iov spune: „Dacă Cel Atotputernic va fi aurul tău…”; pentru Columb, era invers.

În curând, a echipat o flotă de şaptesprezece vase şi a adunat un efectiv de o mie două sute de oameni. De data aceasta n-a trebuit să caute oameni care să se-nscrie. Într-adevăr, două sute erau „nobili voluntari”, care îşi plăteau călătoria şi plecau în căutare de aur şi de aventură. Iată, în sfârşit, o flotă demnă de Amiralul Oceanului! Visul continua; era pe cale să colonizeze Indiile.

Au plecat din portul Cádiz şi au navigat coborând spre Canare, apoi pornind din nou spre vest şi, pe o vreme excelentă, au văzut pământul, în mod remarcabil, după douăzeci şi două de zile! Şi mai incredibil a fost faptul că Columb a atins ţărmul insulei *Dominica* – o ţintă în navigaţie pe care marinarii au recomandat-o în următoarele patru secole. A te îndrepta mai spre nord, însemna să rişti să pierzi vânturile puternice; a te îndrepta spre sud însemna să rişti să te loveşti de barierele de corali4. Nu-i de mirare că navigatorii epocii sale îl considerau pe Columb navigatorul cu cea mai bună intuiţie dintre toţi! Aşa şi era, prin harul lui Dumnezeu.

Dar, când au ajuns, în sfârşit, la La Navidad, visul s-a transformat în coşmar. Toţi cei treizeci şi nouă de colonişti fuseseră ucişi – fie că se

t i omorâseră între ei, fie că fuseseră (cei mai mulţi dintre ei) ucişi de indienii, care făceau parte din alte

triburi, nu de indienii cu care se împrieteniseră.

Când au găsit câţiva indieni care nu erau prea îngroziţi pentru a le vorbi interpreţilor, au aflat, în sfârşit, ce se întâmplase. Abia plecase *Nirla*, cu un an în urmă, că oamenii au început să-şi satisfacă poftele cu femeile indiene. Nici măcar nu s-au mulţumit cu câte una, ci căutau să aibă cât mai multe.

Pentru aur, nu s-au mai târguit, ci pur şi simplu l-au luat, tratând cu violenţă pe orice indian care se împotrivea. Certându-se între ei şi omorându-se unii pe alţii s-au dezbinat în mai multe grupuri, fiind astfel uşor de atacat prin surprindere şi uşor de învins.

Nimeni nu se îndoia de adevărul istorisirii pe care reuşiseră s-o pună cap la cap. De atunci încolo, oamenii lui Columb au început să îi dispreţuiască pe indieni, pe care îi considerau mincinoşi şi prefăcuţi, şi căutau mereu ocazia să se răzbune pe ei. Columb a reuşit să împiedice o vărsare de sânge doar folosind ameninţarea cu pedeapsa capitală.

Însăşi autoritatea amiralului fusese, în mod serios, subminată. Oamenii săi erau din ce în ce mai răzvrătiţi, pierzând orice respect faţă de acest italian fanfaron şi şmecher care-i minţise cu atâta neruşinare despre bunăstarea indienilor şi bogăţia aurului.

Columb a închis ochii în faţa lucrurilor care se petreceau. El nu i-a împiedicat să se folosească de femeile băştinaşe ca să se distreze – a făcut orice ca să-i îmbuneze, pentru a evita o confruntare deschisă. (Dar violurile şi poftele neînfrânate aveau să-şi primească pedeapsa cuvenită. Căci multe dintre femei erau purtătoarele unei boli ciudate şi mortale, ce avea să fie cunoscută sub numele de sifilis, şi oamenii care o contractaseră erau condamnaţi la nebunie şi la o moarte înceată şi cumplit de dureroasă. Marinarii întorşi din această călătorie au introdus noua plagă în Spania, de unde a fost răspândită în

întreaga

lume).

Columb a încercat apoi să se folosească de goana după aur pentru a-şi uni expediţia, împărţindu-şi forţele în mai multe echipe de explorare, însărcinate să stabilească avanposturi în diferite locuri strategice de pe insulă. De la început, însă, totul a mers prost. Proviziile s-au stricat datorită căldurii, ţânţarii i-au chinuit de moarte, mai mulţi oameni s-au îmbolnăvit de o febră groaznică. Curând a devenit clar că nu exista nicio sursă de aur pe insulă. Până la urmă, inevitabilul s-a produs şi guvernatorul insulei s-a trezit cu o răscoală făţişă pe cap.

Pe mare, Columb ştia ce să facă atunci când era confruntat cu furtuna dezlănţuită: să se plece pe genunchi şi să caute izbăvire la Dumnezeu. Acum, confruntat cu o furtună pe uscat, şi pierzând de mult contactul cu Dumnezeu, intrat în panică, el a încercat să rezolve lucrurile singur. Rezultatul a fost un eşec care s-a transformat rapid într-o catastrofă de mari proporţii. Totul scăpase de sub control şi Columb a ajuns aproape la disperare – dar nu la Mântuitorul său.

Între timp, ştirile despre masacrul de la La Navidad, despre lipsa aurului şi despre proasta conducere şi organizare a expediţiei ajunseseră în Spania, odată cu primele vase care se întorceau să aducă noi provizii. Columb era acum cu atât mai dornic să obţină o victorie din acest vis devenit coşmar. S-a îmbolnăvit şi el de febră şi câteva luni a fost foarte bolnav. Au sosit şi cei doi fraţi ai săi, Diego şi Bartolomeo, iar el, fără a avea această autoritate, i-a instalat imediat ca locţiitori ai săi. Treptat, sub îngrijirea lui Bartolomeo, sănătatea lui s-a îmbunătăţit, dar situaţia a rămas aceeaşi.

*

Cea mai amară dezamăgire dintre toate era aurul. Pentru a strânge mai mult, a poruncit ca fiecare indian să plătească un tribut anual sau să fie pedepsit. Dar pe Española nu erau nici mine, nici zăcăminte de aur, ceea ce însemna că indienii trebuiau să spele nisipurile aurifere, ca să găsească aurul. Cei mai mulţi nu şi-au putut plăti cotele, nici după ce acestea au fost reduse la jumătate. Ca urmare, ei au fost pedepsiţi sălbatic de colectorii de taxe spanioli ale căror câştiguri erau procente din valoarea colectată. Mulţi indieni fugeau ca să scape de ei. Între timp, fiindcă indienii au devenit până la urmă ostili, s-au construit tot mai multe forturi pe întreaga insulă. Indienii au fost cei forţaţi să presteze această muncă, şi toate celelalte munci fizice – devenind, practic, sclavi pe propriul lor pământ. Las Casas scria:

Deoarece violenţa, provocările şi nedreptăţile din partea creştinilor nu încetau, unii au fugit în munţi, alţii au început să-i omoare pe creştini, ca răsplată pentru toate relele şi chinurile suferite. Când se întâmpla aşa ceva, răzbunarea venea îndată; creştinii o numeau pedeapsă, dar nu numai cel vinovat, ci toţi locuitorii unui sat sau ai unui ţinut erau condamnaţi să fie omorâţi sau chinuiţi.5

În doi ani, din populaţia băştinaşă de pe Española, care număra la început aproximativ 300.000 de persoane, 100.000 au murit sau au fost ucise! La o numărătoare făcută opt ani mai târziu, cifra era mai mult decât dublă, iar după patru ani mai rămăseseră în viaţă doar douăzeci de mii. Coşmarul holocaustului continua; nu puteau scăpa de el.

Pentru Columb, imaginea Españolei, aşa cum fusese ea când el venise pentru prima oară, trebuie să fi fost prea dureroasă ca să şi-o amintească. În final, după înfrângerea unei mari răscoale a indienilor, spaniolii puteau umbla oriunde pe insulă, fără teamă.

Acum nu-şi mai putea amâna întoarcerea acasă. Lăsându-şi fraţii să aibă grijă de treburi, Columb a navigat spre nord ca să prindă vânturile puternice de vest, care, de data aceasta, s-au dovedit a fi oricum altfel, dar nu puternice. Traversarea a părut să dureze o veşnicie; mâncarea şi apa s-au terminat; erau chinuiţi de foame şi de sete. Dar până la urmă au ajuns, şi amiralul a fost chemat imediat la curte.

Spre surprinderea sa, suveranii păreau să creadă varianta sa cu privire la motivele pentru care totul mergea prost, şi nu erau atât de supăraţi ca el din cauza lipsei de aur. Pe de altă parte, ei erau mult mai interesaţi decât el de bunăstarea indienilor, pe care acum îi considerau supuşii lor şi pentru a căror siguranţă şi protecţie ei se socoteau personal răspunzători înaintea lui Dumnezeu. Ei l-au mustrat pe Columb pentru felul în care a îngăduit să fie trataţi. Dar, deşi era clar că aveau mari rezerve în privinţa capacităţii sale de a guverna într-o situaţie atât de delicată, s-au simţit obligaţi din punct de vedere moral de înţelegerea lor iniţială, să-l lase să continue.

De aceea, i-au întărit autoritatea cât au putut mai bine, instituind reforme drastice privind tratamentul indienilor. Şi, fiindcă portughezii pregăteau o mare expediţie proprie spre Lumea Nouă, l-au trimis înapoi de îndată ce s-a putut pregăti o mică flotă.

Nici de data aceasta nimic nu a mers bine. După ce au parcurs trei sferturi din drum, vântul s-a oprit brusc şi a rămas aşa timp de opt zile. Căldura zra atât de mare, încât niciunul din ei nu suporta să meargă sub punte. Grâul s-a înfierbântat de căldură, carnea sărată s-a stricat. Columb şi oamenii lui ascultau zomotul făcut de butoaiele de apă şi vin care plesneau. După multe rugăciuni, după ceea ce a părut o veşnicie în acel iad, o adiere de vânt a început să mişte pânzele de pe velatură. În curând, s-a iscat o briză

înviorătoare şi au pornit-o din nou la drum. Îndurător, Domnul le-a trimis alizeele, ceea ce nu se întâmplă niciodată în acea perioadă din an în timpul căldurilor ecuatoriale6. În cele din urmă, au zărit o insulă cu trei vârfuri de munţi apropiate împreună, insulă pe care Columb a numit-o *Trinidad*, de la Sfânta Treime.

Şi-au croit drum printre Antile ajungând în final la Española, unde domnea haosul. Columb fusese plecat un an şi jumătate, timp în care pe insulă ajunsese vestea că el a căzut în dizgraţiile Maiestăţilor lor. Aceasta subminase până într-atât autoritatea fraţilor săi, încât răscoala izbucnise din nou şi ajunsese acum în stadiul în care pe insulă se aflau două tabere înarmate. Columb a rezolvat problema, acceptând toate cererile răzvrătiţilor, reinstalându-i în funcţii cu drepturi depline, iertându-i de tot şi numindu-l primar pe conducătorul lor!

Nu-i de mirare că aceeaşi răscoală a izbucnit din nou după şase luni, dar de data aceasta cu repercusiuni şi mai grave. În Spania se trimiteau tot mai multe rapoarte alarmante. În cele din urmă, suveranii, cu toată simpatia lor pentru Columb, au considerat că nu mai au nicio altă cale decât să intervină pentru interesele tuturor supuşilor lor de pe Española, atât spanioli, cât şi indieni. Ei au trimis un ofiţer bătrân şi de încredere, Francisco de Bobadilla, pentru a face ordine şi l-au împuternicit cu toată autoritatea de care avea nevoie. Bobadilla a adus cu el următoarea scrisoare adresată lui Columb:

Don Cristóbal Colbn, Amiral al Oceanului; l-am trimis pe Comendadorul Francisco de Bobadilla, purtătorul acestei scrisori, să vă spună anumite lucruri din partea noastră. Dorim să aveţi toată încrederea şi, acordându-i tot respectul, să vă comportaţi ca atare.7

Primul lucru pe care l-a văzut Bobadilla când a debarcat pe Española, a fost priveliştea oferită de şapte

spanioli care atârnau în ştreang! Apoi, a aflat că dimineaţa următoare urma să fie executaţi încă cinci spanioli. Fără întârziere, Bobadilla a citit declaraţia care îl instaura guvernator de facto. Când Columb a refuzat să-i recunoască autoritatea, afirmând că regele şi regina nu au niciun drept să-l demită din funcţia de guvernator (!), Bobadilla a ordonat să fie pus în lanţuri, împreună cu fraţii săi şi i-a trimis acasă pentru a fi judecaţi.

Un căpitan milos s-a oferit să-i scoată cătuşele, de îndată ce a ajuns la bord, dar amiralul a refuzat cu lacrimi în ochi, spunând că nu va permite aceasta până când înşişi suveranii nu vor porunci să fie dezlegat şi că le va purta ca semn al modului în care a fost răsplătit pentru serviciile aduse.

Suveranii au fost şocaţi să-l vadă în lanţuri când s-a prezentat înaintea lor în luna decembrie a anului 1500. Au poruncit ca lanţurile să-i fie scoase şi i-au înapoiat casa şi toate celelalte proprietăţi ale sale de pe Española, care-i fuseseră confiscate. Apoi i-au ascultat jalnica poveste, plini de înţelegere şi compasiune. Cu toate acestea, n-au spus nimic despre reinstaurarea sa ca guvernator.

Columb s-a dus acasă, aşteptând, din clipă în clipă, să i se ordone să pregătească o altă expediţie. Dar lunile treceau, şi de la curte nu se mai auzea nimic. Atunci, s-a concentrat asupra scrierii unei cărţi de profeţii, compilată din Scriptură şi din scrierile profeţilor Bisericii Primare. Prin aceste profeţii, avea intenţia să demonstreze că Dumnezeu predestinase ca Spania să fie naţiunea care va elibera Ţara Sfântă de necredincioşi, şi că omul care trebuia să conducă acea cruciadă nu era altul decât el însuşi.

t

Dar era nevoie de mult aur pentru a finanţa o astfel de cruciadă. De aceea, trebuia să mai facă încă o călătorie

de explorare spre vest. După mai bine de un an de rugăminţi stăruitoare, şi poate numai pentru a-l scoate din Spania (unde începea să devină din ce în ce mai supărător pentru ei – pe la spate era numit în batjocură,» Amiralul ţânţarilor”), Ferdinand şi Isabella i-au pus o singură condiţie: i-au interzis categoric să se întoarcă pe Española, temându-se că prezenţa lui acolo ar putea da naştere la o altă răscoală.

Pretextând că avea probleme cu nava, Columb a navigat direct spre Española, unde i s-a refuzat intrarea în port. Atunci, a navigat spre Cuba şi a luat-o spre sud-est, către continent (către Honduras, în America Centrală). În pofida unor vânturi frontale nemaiîntâlnite, în pofida faptului că era bolnav şi că avea febră (poruncise să i se aducă patul pe punte pentru a putea comanda corabia culcat), în pofida faptului că însuşi Dumnezeu parcă îi punea piedici la fiecare pas, Columb era atât de încăpăţânat încât, în cele din urmă, a atins continentul, pe care l-a declarat a fi ţărmul cel mai de est al provinciei *Chiambra* (India). A avut nevoie de treizeci şi opt de zile pentru a parcurge distanţa care în mod normal se făcea în trei-patru zile, dar lui Columb nici nu i-a trecut prin cap că se împotrivea voii lui Dumnezeu.

Columb a hotărât să meargă de-a lungul coastei spre sud, aşteptând ca aceasta să se întoarcă, din moment în moment, spre vest. Astfel, au pornit-o de-a lungul coastei Hondurasului, Nicaraguei şi Costa Ricăi de astăzi, unde, în sfârşit, Columb a găsit sursa aurului, care îi fusese ascunsă atâţia ani. (Aceasta ar putea explica de ce Mâna lui Dumnezeu părea pornită să-l împiedice să ajungă în această parte a continentului.)

Aici, băştinaşii aveau obiecte de aur atât de mari, încât în apropiere trebuia să fie o sursă importantă de aur. Indienii i-au dus pe oamenii săi la terenurile aurifere, unde

minereul era chiar la suprafaţă şi, într-un timp foarte scurt, au putut aduna aur în valoare de peste o mie de maravedí – cu mâinile goale! Această descoperire a ridicat cortina unei piese de teatru cu totul diferită de cea pe care Dumnezeu o avea în vedere pentru America. Această dramă, care avea să înceapă în curând, avea să aducă în prim-plan personaje cum au fost Cortez şi Pizarro, asistaţi de un grup de figuranţi format din mii de conchistadori, în cel mai sângeros jaf al vreunei ţări pe care lumea l-a cunoscut vreodată – şi totul de dragul aurului. Căci, deşi în final ei aveau să colonizeze, fără îndoială, Mexicul şi America Centrală, aurul a fost acela care le-a ascuţit oţelul spadelor.

Este adevărat că aurul era acolo, şi că ar fi fost găsit de oricine ar fi venit, dar nu aceasta era cortina pe care Dumnezeu dorea ca fiul Său Cristofor să o dea la o parte.

Columb a descoperit aurul pe care-l căuta; ultima dorinţă a inimii sale era împlinită. Dar cu ce preţ! Sănătatea îi era distrusă, ajunsese aproape nebun; două din cele patru vase ale sale au fost în curând prea mâncate de carii pentru a mai porni la drum, iar el şi oamenii lui au stat înghesuiţi luni întregi în celelalte două.

În acest răstimp, el şi-a continuat explorarea ducând, în luna decembrie 1502, cea mai grea bătălie din toate călătoriile, împotriva stihiilor. El scria:

Vijelia s-a dezlănţuit şi m-a obosit până într-atât încât n-am ştiut încotro s-o iau; rana mea cea veche s-a desthis şi, vreme de nouă zile, am fost pierdut şi fără nădejde de viaţă; ochii n-au mai văzut niciodată o mare aşa de agitată, înfuriată şi înspumată. Vântul nu numai că ne împiedica orice înaintare, dar nu ne dădea nicio posibilitate să ne ascundem după vreo limbă de pământ pentru a ne adăposti; de aceea am fost siliţi să rămânem în larg pe acel ocean nenorocit care fierbea ca o oală în clocot. Niciodată

n-a arătat cerul mai groaznic, căci o noapte şi o zi întreagă a strălucit ca un cuptor, şi fulgerele izbucneau cu atâta putere încât, de fiecare dată mă întrebam dacă n-a lovit vergile şi pânzele; ele veneau cu atâta furie şi groază, încât toţi credeam că corăbiile vor fi făcute scrum. În tot acest timp, ploaia nu a încetat să cadă din cer; nu spun că ploua, fiindcă era ca un al doilea potop. Oamenii erau atât de osteniţi încât doreau să moară, ca să pună capăt groaznicelor suferinţe.8

Pe lângă toate aceste grozăvii, fiul său, Ferdinand, ne mai spune că, marţi 13 decembrie, printre corăbii a trecut un val uriaş de apă „pe care dacă nu l-am fi îndepărtat prin citirea Evangheliei după Ioan, ar fi înghiţit fără îndoială orice-i ieşea în cale; căci el trăgea apa sus în nori, într-o coloană mai groasă decât un butoi răsucind-o apoi într-un vârtej”. Biograful Samuel Elliot Morison continuă: „Amiralul a fost cel ce a exorcizat tromba. Din Biblia sa a citit o descriere a faimoasei furtuni de lângă Capernaum, spunând: «Nu vă temeţi, Eu sunt!» Apoi, strângând Biblia în mâna stângă, a făcut cu sabia o cruce pe cer şi un cerc în jurul întregii sale flote. Dar, în afară de momentele grele de necaz de pe vas, când automat se întorcea către cer dup-a ajutor, părea că nimic nu-l determina să se întoarcă la Dumnezeu cu pocăinţă, nici măcar ceea ce avea să se dovedească cea mai mare nevoie din toată viaţa sa. Începând să construiască o aşezare lângă terenurile aurifere, sub supravegherea fratelui său Bartolomeo, oamenii lui Columb au aflat, prin interpreţi, că tribul local de indieni plănuia un atac. Atunci au lansat ei un atac preventiv, luând un număr de ostateci, printre care şi pe şeful tribului şi, ca de obicei, podoabe de aur, valorând peste o sută de mii de maravedí.

După această aventură, pe când se aflau lângă un râu din apropiere, ca să ia apă şi provizii, Columb, care, fusese

lăsat aproape singur cu corăbiile la gura râului, a auzit strigăte şi împuşcături. Apoi s-a făcut linişte şi spre seară, când s-a schimbat fluxul, pe râu au început să vină trupurile mai multor oameni ai săi. Iată, cu propriile sale cuvinte, ce s-a întâmplat mai departe:

M-am căţărat cu greu în cel mai înalt punct al corăbiei, strigând cu vocea tremurândă, cu lacrimile curgându-mi şiroaie, pe căpitanii de război ai înălţimilor Voastre, către fiecare punct cardinal, chemând întăriri, dar nimeni nu mi-a răspuns. Istovit şi gemând, am adormit. Am auzit o voce plină de milă spunând: „O, nebunule şi îndărătniciile în a-L crede pe Dumnezeu şi a-L sluji pe Dumnezeul tău, Dumnezeul tuturor! Ce a făcut El mai mult pentru Moise sau pentru robul său David? De când te-ai născut, El te-a urmărit mereu, cu cea mai mare grijă. Când a văzut că ai împlinit vârsta hotărâtă de El, a făcut ca numele tău să răsune minunat pe pământ. Indiile care sunt o parte atât de bogată a pământului, El ţi le-a dat ţie ca să fie ale tale; tu le-ai împărţit cum ai socotit de cuviinţă şi El ţi-a dat puterea să faci aceasta. El ţi-a dat cheia porţilor Oceanurilor, care erau ferecate cu lanţuri atât de grele, şi tu ai fost ascultat în multe ţări, iar printre creştini ai câştigat cinste şi faimă. Ce-a făcut El mai mult pentru poporul Israel când i-a scos din Egipt? Sau pentru David, pe care dintr-un păstor l-a făcut împărat în Iudeea? întoarce-te la El şi recunoaşte-ţi greşeala; îndurarea Lui este fără margini; vârsta ta înaintată nu te va împiedica să faci lucruri mari; El are multe şi foarte mari bogăţii. Avraam trecuse de o sută de ani când l-a avut pe Isaac, şi era oare Sara tânără? Tii strigi după un ajutor nesigur. Răspunde: cine ţi-a făcut atât de mult rău, şi atât de des? Dumnezeu sau lumea? Răsplătirile şi făgăduinţele pe care le face, El nu le nesocoteşte; El nici nu spune, după ce a fost slujit, că nu asta era voia Lui şi acum s-au schimbat

lucrurile; El nici nu pricinuieşte suferinţă ca să-şi arate puterea. Faptele Sale sunt după cuvintele Sale; tot ceea ce El promite, El dă cu dobândă; este acesta felul oamenilor? Am spus ceea ce face Făcătorul tău pentru tine şi ce face pentru toţi oamenii. Acum.

El îţi arată, în parte, răsplata pentru teama şi primejdia prin care ai trecut în slujba altora”.

Auzeam toate acestea ca prin vis, dar nu puteam da niciun răspuns unor cuvinte atât de adevărate, ci puteam doar să-mi plâng greşelile. El, oricine a fost cel care mi-a vorbit, a încheiat zicând: „Nu te teme; ai încredere; toate aceste necazuri sunt

Q

scrise în piatră şi nu sunt fără temei”.

În infinita Lui milă, Dumnezeu nu S-a dat înapoi de la nimic, pentru a-l mişca pe fiul Său Cristofor. *Ai încredere*… iar Columb a plâns pentru greşelile sale.

Cu toate acestea, doar cu câteva alineate mai jos, el scrie:

Eu mă declar izvorul (aurului din Lumea Nouă). Genovezi, veneţieni şi toţi cei care aveţi perle, pietre preţioase şi alte lucruri de valoare, duceţi-le până la capătul lumii ca să le schimbaţi; ca să le transformaţi în aur. Aurul este minunat. Aurul este o r comoară şi cel ce o are poate face ce vrea în lume şi poate chiar reuşi să aducă suflete în paradis.

Este îndoielnic că cel care face ce vrea în această lume este folosit pentru a aduce multe suflete în rai. Această curioasă povestire continuă, pentru a ne descoperi cât de mult o luase razna gândirea lui Columb. Căci, prin acelaşi raţionament nesăbuit şi întortocheat care este amprenta gnosticismului şi, în bună parte, a metafizicii oculte, Columb a ajuns la o concluzie monumentală: era convins că descoperise minele împăratului Solomon!

Poate că Columb L-a părăsit pe Dumnezeu, dar Dumnezeu niciodată nu l-a părăsit pe Columb. Prin har şi numai prin har, 1 l-a adus pe Columb şi pe oamenii care-i mai rămăseseră, cu bine, acasă în Spania. Dar, de data aceasta, nu au mai fost ordonanţe regale care să-l invite la curte. Regina Isabella era pe moarte. Era sfârşitul unei epoci – pentru Castilia şi pentru Columb. Mult mai bătrân decât cei cincizeci şi trei de ani ai săi, prea şubred pentru a mai ieşi pe mare, Columb şi-a petrecut următorii doi ani agitându-se pentru că nu-şi primea partea cuvenită din aurul Indiilor, care începea, în sfârşit, să sosească în cantităţi apreciabile.

În primăvara anului 1506, ceea ce mai rămăsese din sănătatea sa a început să se înrăutăţească cu repeziciune. Bătrânul căpitan, mândru şi înalt, nu mai putea merge în port să vadă pânzele strălucitoare în soarele de dimineaţă sau să audă ultimele ştiri despre debarcările cele mai recente sau să murmure că „până şi croitorii” făceau descoperiri în acele zile.

Dar ni-l putem imagina zăcând în patul său, retrăind cu multă însufleţire prima licărire a falezei insulei San Salvador în lumina lunii şi bucuria oamenilor săi, când strigaseră de veselie şi dansaseră pe punte… măreţia dimineţii următoare în timp ce priveau soarele ce răsărea, iluminând o lume nouă care se dezvăluia înaintea ochilor lor şi înţelegeau ce realizaseră… soarele strălucind pe coifurile escortei sale în timp ce intra triumfal, călare, în Barcelona, cel mai mare erou pe care Spania l-a cunoscut vreodată… şi seara aceea, când îngenunchease cu regele şi regina, cântând Te Deum-ul *înaintea* Dumnezeului lor, cu lacrimile curgându-le pe faţă.

Bătrânul şi-a şters lacrimile din colţurile ochilor şi poate că atunci I-a vorbit lui Dumnezeu, pentru prima oară, după multă vreme.

„Tată, acum s-a terminat, nu-i aşa?

Da, *fiule*, va fi auzit el în inima sa.

„Tată, mă tem că nu prea am reuşit să duc Lumina Fiului Tău către apus. îmi pare rău. Mă rog ca alţii să ducă Lumina mai departe”.

O vor duce. Tu eşti iertat.

„A sosit timpul acum, nu-i aşa? 44 *Da*.

În Ziua înălţării, în anul 1506, după primirea Sfintelor Taine, Cristofor Columb a spus aceste cuvinte: „Tată, în mâinile Tale, îmi încredinţez duhul44; şi a plecat să fie în veci cu Mântuitorul al cărui nume l-a purtat.

3

Binecuvântaţi fie martirii

*

Alţii au dus într-adevăr Lumina lui Cristos mai departe, dar luminiţele lor erau atât de mici, încât aproape se pierdeau în valul de întuneric care înainta. De fapt, epoca lui Columb a degenerat curând într-o asemenea orgie de violuri, crime şi jafuri în toată America Centrală, încât nu se putea concepe nicio conexiune posibilă între acestea şi planul divin al întemeierii unei comunităţi creştine.

Aici am fost confruntaţi cu una din primele noastre dileme reale. Dacă Dumnezeu a lucrat cu adevărat la îndeplinirea scopului Său, de a face din America ceea ce primii puritani vor numi Noul Israel, atunci cum de a lăsat ca totul în Lumea Nouă să decadă în halul acesta, timp de un veac întreg? Acesta nu părea să fie Ispravnicul Priceput pe care-L cunoaştem. Dacă, însă, am fi găsit o continuitate vizibilă în Lucrarea Sa… încă o dată, I-am spus Domnului îndoielile noastre, prin rugăciune. Dacă urma să navigăm printre stâncile şi bancurile de nisip care ne stăteau în faţă, 1 trebuia să pună mâna pe cârmă, şi încă repede.

Şi a pus-o. În următorul nostru drum la Biblioteca

Publică din Boston, o scenă avea să devină din ce în ce mai obişfiuită. David, mereu optimist, se întorcea la masa de studiu cu braţele încărcate de cărţi, convins că dezgropase noi comori de informaţii. Dar Peter şi-a menţinut în mod constant un scepticism profesional, scotocind încruntat prin noile mostre de minereu, căutând să găsească întâmplător o pepită. La dreapta i s-au adunat teancuri masive de materiale respinse, în timp ce la stânga sa erau vreo patru sau cinci documente „de păstrat”.

Umbrele după-amiezii se lungeau şi se apropia ora închiderii când

David a venit la masă cu încă un volum, o carte mare şi subţire. „M-am gândit că poate o să te uiţi puţin prin ea, măcar pentru ilustraţii”, a zis el.

Peter a deschis cartea la pagina cu titlul *The Pageant of America* („Tabloul Americii44) 1, şi a reţinut data apariţiei: 1928. Frunzărind paginile, a clătinat din cap; era un album în imagini şi încă unul care arăta destul de naiv, din acest punct de vedere. Dar imaginile de la începutul volumului ne-au sărit în ochi; erau gravuri relativ vechi, înfăţişând preoţi în sutane lungi, în pustietate, însoţiţi (sau uneori torturaţi) de indieni. Ceva ne-a făcut să ne oprim atunci şi am început să citim. Şi astfel, ne-a atras Domnul atenţia asupra a ceea ce, sub multe aspecte, a fost faza crucială în ducerea Luminii lui Cristos în America. A fost un capitol a cărui glorie avea să fie din când în când atinsă, dar niciodată depăşită.

Zorile veacului al XVI-lea au văzut tot mai multe corăbii sosind în Lumea Nouă, abia zărindu-se la orizont, cu siluetele pânzelor lor pătrate în soarele care răsărea. Veneau întruna, uneori portughezi, dar mai ales spanioli,

porniţi să cucerească, să colonizeze şi să găsească aur. Aztecii l-au salutat pe Cortez în 1519 şi, crezându-l reîncarnarea zeului lor alb, Quetzalcoatl, l-au condus, cu mare pompă, în capitala lor (Mexico-City de astăzi). Imediat după sosire, el l-a luat prizonier pe conducătorul lor, Montezuma, câştigând astfel controlul asupra populaţiei băştinaşe prin această manevră iscusită.

Pizarro a făcut aproape acelaşi lucru în Perú, doisprezece ani mai târziu. Luându-l prizonier pe şeful incaşilor, Atahualpa, printr-un vicleşug, Pizarro le-a cerut apoi o recompensă aproape imposibilă: să i se umple o cameră mare cu aur şi argint, până în tavan. Spre uimirea spaniolilor, incaşii au fost în stare să plătească recompensa, după care

Pizarro a ordonat ca ostatccul să fie strangulat, pe baza unor învinuiri închipuite.

Acelaşi model a continuat să fie aplicat în insulele Caraibe (numite acum Indiile de Vest, spre a le deosebi de India din Asia) şi pe continent, indigenii fiind forţaţi mereu să extragă aur. În Mexic, unde exista argint din abundenţă, ţăranii indieni au fost luaţi cu forţa de la ogoarele lor şi puşi să lucreze în mine, fără să-i pese cuiva de recoltele de care populaţia era total dependentă. Rezultatul a fost o foamete în masă care, combinată cu lipsa de imunitate la bolile omului alb, a contribuit o la un genocid de proporţii uriaşe.

La prima vedere, părea că planul lui Dumnezeu pentru America era sortit pieirii încă înainte să fi fost pus în aplicare. Şi într-adevăr, Satan trebuie să se fi bucurat de întorsătura pe care o luaseră lucrurile! Conchistadorii spanioli, măcelărindu-i fără milă pe indieni, se dovedeau a fi la fel de cruzi ca indienii înşişi care în Caraibe practicau canibalismul, în timp ce civilizaţiile „mai avansate” de pe continent îşi găseau satisfacţie în crime rituale şi sacrificii

sângeroase. Acum ucigaşii erau ei înşişi ucişi, iar împărăţia lui Satan în Lumea Nouă rămânea intactă.

Cel puţin aşa părea la prima vedere. Dar fortificaţiile au început să slăbească şi în zidul de apărare a apărut o fisură mică şi neobservată. Conchistadorii aduseseră călugări cu ei, poate pentru a-şi linişti conştiinţa sau poate pentru a ridica moralul oamenilor care erau atât de departe de casă. Dar aceşti călugări franciscani şi dominicani nu erau oameni de paie; ei îl iubeau pe Dumnezeu – profund şi deplin. Erau tot atât de devotaţi să-L slujească, pe cât de devotaţi erau stăpânii lor militari să se slujească pe ei înşişi.

Trebuia să fii un creştin deosebit ca să intri în aceste ordine, renunţând astfel la dreptul de a avea, de a alege, de a te căsători – pe scurt, sacrificând totul pe altarul unei vieţi de slujire şi ascultare. În Europa secolului al XVI-lea, deşi erau destui creştini, de stare socială mai înaltă sau mai joasă, care cântăriseră costul uceniciei şi erau pregătiţi să-l plătească, aproape că era imposibil să răspunzi la o astfel chemare. De fapt, Biserica ajunsese într-o stare jalnică de mulţumire de sine şi ipocrizie, singura excepţie făcând-o mănăstirile de călugări şi cele de maici. Pe de o parte Biserica instituia inchiziţii, iar pe de cealaltă parte, profita de naivitatea omului de rând – făcând comerţ cu moaşte şi vânzând indulgenţe, despre care se pretindea că asigură o intrare mai rapidă în rai. (Pe la 1519, situaţia ajunsese la punctul în care un tânăr călugăr german pios, pe nume Martin Luther, şi-a ţintuit cele nouăzeci şi nouă de teze ale sale pentru reformarea Bisericii, pe uşa Bisericii Tuturor Sfinţilor din Wittenberg – făcând primul pas către ceea ce avea să fie cunoscută sub numele de Reforma Protestantă.)

Aşadar, pentru un tânăr spaniol, care dorea, mai mult decât orice în viaţă, să-L slujească pe Domnul Iisus Cristos,

nu exista decât o singură cale: să intre în sfintele ordine. În acest fel, unii dintre cei mai talentaţi tineri ai Spaniei, mulţi de rang nobil, s-au trezit îmbrăcând sutanele simple ale dominicanilor sau franciscanilor, cot la cot cu fiii celor mai simpli ţărani. Era destul de interesant faptul că mulţi dintre cei ce odată trăiseră o viaţă de onoruri şi huzur, s-au dovedit a fi cei mai dornici să îndure mari greutăţi şi privaţiuni în slujba Domnului Iisus Cristos.

Când *Dumnezeu* începe o lucrare nouă, El nu are nevoie de o mare organizaţie de oameni puternici care să adune fonduri, şi nici de oameni care să-l facă publicitate. El are nevoie doar de o mână de oameni care vor să trăiască pe de-a-ntregul pentru El, şi numai pentru El. Întotdeauna Dumnezeu a procedat aşa – de la profeţii Vechiului Testament, la mâna de ucenici ai lui Cristos, şi până în ziua de azi.

La începuturile Lumii Noi, această mână de oameni erau călugării franciscani şi dominicani, care deja începuseră să moară faţă de sine – faţă de voinţa proprie, faţă de persoana proprie, faţă de încrederea în sine, faţă de orice formă de *egoism*. Pentru ei, procesul morţii faţă de sine începuse încă înainte de a-şi depune jurământul şi avea să continue tot restul vieţii, putând într-adevăr să se sfârşească prin sacrificiul suprem: moartea prin martiriu. De aceea, fiindcă nici măcar moartea nu-i înspăimânta, pentru Satan era aproape imposibil să le neutralizeze eficienţa prin teamă sau pofte, mândrie sau invidie, disperare sau autocompătimire. În consecinţă, aceşti câţiva oameni s-au dovedit a fi o ameninţare mai mare pentru stăpânirea diavolului de pe continent, decât o întreagă legiune de oameni care fac binele şi care sunt de acord cu el.

Acesta era modelul de viaţă pe care Dumnezeu l-a trasat când şi-a

Început lucrarea în această ţară; şi el este la fel de valabil azi, precum era atunci. Căci El nu-şi retrage cuvintele şi nici nu. Se răzgândeşte.

Aceşti dintâi călugări – franciscanii, care puneau poate accentul mai mult pe simplitate şi dominicanii, care erau înclinaţi mai mult spre studiu – poate că au fost puncte minuscule de lumină, dar aceste luminiţe au devenit tot mai strălucitoare, oriunde au ajuns. Acolo s-au înfiinţat orfelinate, Impeună cu şcoli pentru indieni şi adăposturi pentru nevoiaşi. Şi, prin lucrarea plină de dragoste, aceştia au ajuns să înţeleagă că au un Mântuitor viu şi înviat care le poate înnoi vieţile, ca şi cum s-ar fi născut cu toţii din nou. Ceea ce i-a atras, în primul rând, şi a trezit în ei o dorinţă adâncă pe care lumea nu le-a putut-o satisface niciodată, era pilda vie a acestor oameni altruişti.

Unul dintre multele lucruri pe care primii misionari îl aveau în comun era un dar pe care se părea că Dumnezeu îl dăduse fiecăruia dintre ei: o puternică dragoste pentru această ţară nouă şi ciudată în care El îi adusese. Copleşiţi de grandoarea şi măreţia ei, care depăşea cu mult orice văzuseră vreodată, erau conştienţi de mâna Creatorului care o făurise. Mai mult, ei simţeau că El crease o asemenea frumuseţe extraordinară cu scopul precis de a-i încânta pe aceia care, într-o zi, aveau să-l spună *Tată*.

Închipuiţi-vă sentimentele primului creştin stând şi privind asurzitoarea cascadă Niagara, sau ajungând la marginea Marelui Canion, sau privind stâncile strălucitoare ale ţărmului la Big Sur, sau aflându-se drept în faţa formaţiunilor Grand Tetons, care se înalţă dintr-odată în mijlocul câmpiei ca o catedrală ce arată spre ceruri. Este oare chiar aşa de surprinzător faptul că inimile acestor misionari erau pline de dorinţa de a vedea şi de a călători? Sau că mulţi dintre acei oameni au ajuns să fie

cunoscuţi de şcolarii americani de astăzi drept marii exploratori, primii care au cartografiat râurile, lacurile şi trecătorile din munţi?

Primul alb care a făcut explorări pe teritoriul de azi al Statelor Unite ale Americii, a fost monahul franciscan Marcos de Niza. Călătoria sa în New Mexico, în 1539, a condus la faimoasa expediţie a lui Francisco de Coronado în căutarea celor Şapte Cetăţi ale Cibolei, despre care se spunea că aveau străzile pavate cu aur. Încă o dată, Satan căuta să folosească setea după aur a omului pentru a împiedica Lumina lui Cristos să pătrundă în întunericul împărăţiei sale.

Cei care stabileau politica spaniolă în Lumea Nouă au înţeles curând că, atunci când era vorba de pacificarea indienilor şi extinderea frontierei, un călugăr putea realiza paşnic aceleaşi lucruri care, realizate prin forţă, necesitau poate o mie de soldaţi. De aceea, au adoptat o politică de încurajare a acestor eforturi misionare.

Principala lor metodă de colonizare rămânea, însă, sistemul *encomienda*, în care unui nobil spaniol îi erau alocate sute şi sute de acri – inclusiv indienii care se întâmpla să trăiască pe acea suprafaţă. În mod oficial, ei erau în custodia sa, cu scopul de a fi mântuiţi şi de a primi „instruire religioasă44. Dar, în realitate, ei erau cu puţin mai mult decât sclavi, şi stăpânii tindeau să-şi conducă aceste encomienda ca pe nişte moşii medievale.

t

A existat, însă, un preot, pe care politicienii trebuie să fi regretat că l-au încurajat vreodată – un preot care s-a dus în Cuba, la puţin timp după ce şi-a depus jurământul. Acolo i s-a atribuit o encomienda proprie. Pe măsură ce munca indienilor începea să-l îmbogăţească, el a înţeles răutatea perfidă a sistemului. 1 a urât efectele pe care

acesta le avea asupra sa, şi în special modul în care îi afecta atitudinea faţă de indieni. Renunţând la toate legăturile sale cu sistemul, el şi-a dedicat restul vieţii sale combaterii sistemului şi apărării cauzei indienilor.

L-am mai întâlnit pe omul acesta; el este Bartolomă de Las Casas, cel care-l însoţise pe Columb în a treia călătorie şi care a consemnat pentru posteritate jurnalul amiralului. Atât de mare a fost dăruirea sa, încât Las Casas a reuşit în cele din urmă să-l convingă pe Carol al V-lea să dea legi care să amelioreze situaţia indienilor şi în final să revoce sistemul encomienda. În 1552, istoria Indiilor scrisă de el a fost publicată, şi această relatare extrem de citită despre ceea ce s-a întâmplat într-adevăr acolo, a făcut ca Spania să fie un sinonim cu cuvântul cruzime, în toată Europa.

Iată, spre exemplu, cum descrie el sfârşitul răscoalei indienilor de pe Española:

„Când au văzut ei că în fiecare zi piereau din cauza cruzimii neomeneşti a spaniolilor, că oamenii lor erau călcaţi în picioare de cai, tăiaţi în bucăţi de sabie, mâncaţi şi sfâşiaţi de câini, arşi de vii şi supuşi la tot felul de chinuri groaznice, cei din anumite provincii… au hotărât să se resemneze în faţa sorţii şi să se predea în mâinile duşmanilor lor fără nicio împotrivire”.3

Historia de las Indias a devenit pe bună dreptate celebră, dar în acelaşi timp a asigurat îndepărtarea autorului ei de aproape toată lumea din Spania, în afară de fraţii săi creştini care slujeau aceleiaşi cauze. Şi totuşi, faptul că acest om a acceptat să fie denigrat şi persecutat în tot felul, în afară de martiriul fizic, în numele iubiţilor săi indieni – dorinţa sa de a călca pe urmele lui Iisus pe Calea Crucii – a adus o viaţă nouă unei mari părţi din ceea ce mai rămăsese din populaţia indiană. Micile luminiţe deveneau tot mai mari şi mai strălucitoare. Tot mai

mulţi călugări s-au instalatân New Mexico şi California de Sud (la Baja). Mulţi şi-au găsit moartea în mâinile indienilor ostili, dar alţii le-au luat locul şi Lumina a înaintat mai departe spre nord şi est. Pe la 1630, Alonso de Benavides, monahul care răspundea de misiunile din Noul Mexic, a putut să consemneze că existau optzeci şi cinci de misiuni în nouăzeci de comunităţi indiene şi că 80.000 de indieni fuseseră botezaţi.

În 1687, părintele Eusebio Kino, un iezuit (deoarece, în vremea aceea, şi ei erau deja implicaţi) a refuzat să lucreze ca profesor de matematică în Austria natală, pentru a sluji indienilor din America. El a fondat o misiune în regiunea Sonoră, din nordul Mexicului şi a ajuns în curând să iubească imensa singurătate a deşertului, cu culorile sale schimbătoare şi încremenirea sa grandioasă. Din această bază misionară, el a făcut peste cincizeci de călătorii de explorare, parcurgând călare sute de mile de pustietate aridă, ajungând în nord până la râul Gila, şi în vest până la noroiosul Colorado. În 1700, a fondat San Xavier del Bac (lângă amplasamentul de azi al Tucsonului), prima misiune din Arizona.

Lucrarea Domnului progresa, franciscanii ducând Lumina în California, în timp ce dominicanii slujeau la Baja. Fray Junipero Serra, eroul întemeierii Californiei, era profesor spaniol de filosofie când s-a simţit chemat pe câmpul de misiune, la vârsta de cincizeci şi cinci de ani. Printre misiunile fondate de el, se numără: San Diego, San Carlos (Cârmei) şi San Francisco. Cu puţin timp înainte de moarte, a ales locul pentru Santa Barbara. „Iubeşte-L pe Dumnezeu” era salutul său pentru toţi cei pe care îi întâlnea. Era iubit de toţi, de indieni, de fraţii săi călugări şi chiar de soldaţii din garnizoanele spaniole.

Puţin câte puţin, Lumina a urcat pe coasta de vest a

Americii şi a început să pătrundă în interiorul ţării. Ritmul era lent – nu se descoperise aur, ca să aţâţe lăcomia oamenilor şi astfel, singurii oameni interesaţi să se ducă acolo (în afară de misionari) erau câţiva fermieri şi crescători de vite. „Uitat de Dumnezeu" ar fi fost numele pe care cei mai mulţi spanioli civilizaţi l-ar fi dat acelui ţinut.

Dar aşa era el oare? Sau Dumnezeu a ţinut intenţionat ascunsă»

prezenţa aurului în California, timp de două secole, pentru a asigura felul de descălecare dorit de El în Noul Pământ al Făgăduinţei? Fiindcă în centrele misionare viaţa era simplă şi paşnică, axată în jurul bisericilor. Acolo, atât spaniolii cât şi indienii, călăuziţi de exemplul vieţii altruiste a misionarilor, învăţau să-şi pună încrederea în El.

Pe coasta de est a Americii, însă, se scria o altă istorie. În 1513, Ponce de Leon, căutând „Izvorul tinereţii" ale cărui ape se credea că au puteri vindecătoare magice, a descoperit Florida. De-a lungul anilor, mai multe încercări ale spaniolilor de a coloniza Florida au eşuat, datorită climei, a bolilor şi a cruzimii indienilor. Apoi, în cele din urmă, în 1562, un grup de hughenoţi francezi (protestanţi), căutând un liman în faţa persecuţiei religioase, a atins locul ce avea să se numească peste puţin timp Saint Augustine şi s-au aşezat acolo unde astăzi se află oraşul Beaufort, în Carolina de Sud. Doi ani mai târziu, un alt grup de hughenoţi s-au aşezat la gurile râului Saint John's în Florida, ca apoi să fie masacraţi de o expediţie spaniolă.

Apoi, la rândul lor, spaniolii au încercat să întemeieze aşezarea Saint Augustine şi alte aşezări pe coasta de est a Floridei, dar eforturile lor au fost zădărnicite de un şir neîntrerupt de nenorociri – o represiune franceză, boli permanente şi atacuri frecvente ale indienilor.

Poate din cauza sângelui nevinovat al hughenoţilor, poate fiindcă motivul ascuns al colonizării era lăcomia; poate pur şi simplu fiindcă nu era timpul şi locul ales de Dumnezeu şi ei nu erau poporul pe care 1 îl alesese – invidioşii, arţăgoşii şi hapsânii descălecători spanioli ai Floridei n-au fost destinaţi să prospere sau să vină în prim-planul lui Dumnezeu pentru America.

Următorii pe scena nord americană au fost francezii, şi odată cu ei, un nou gen de misionari: legendarii iezuiţi. Dacă iezuiţii ar putea fi descrişi printr-un singur cuvânt, acesta ar fi *zel* – fără implicaţiile negative ale acestui cuvânt. În 1540, Ignatius de Loyola, un fost cavaler şi soldat, a fondat Societatea lui Iisus – un grup de savanţi şi discipoli, tineri şi inteligenţi, care se legaseră Împreună să trăiască în sărăcie şi castitate, în ascultare absolută de Papă. Esenţa acestor „iezuiţi" (poreclă peiorativă pe care şi-au însuşit-o) era o unitate şi o camaraderie asemănătoare celei militare, în slujba lui Cristos, ei fiind cei care au inventat expresia *esprit de corps*. Scopurile lor personale erau: (1) purificarea sufletului de lucrurile aflate în neorânduială şi de valorile lumeşti; (2) descoperirea Voii Divine înainte de a lua o hotărâre privind dedicarea raţiunii şi a voinţei individului de a-l sluji Creatorului, sub conducerea lui Iisus Cristos.

De la început, iezuiţii au avut un profund devotament pentru câmpul de misiune, după tradiţia lui François Xavier, care, împreună cu Ignatius, a fost unul dintre fondatorii societăţii şi care a devenit celebru pentru lucrarea sa misionară în India şi Japonia. Din primele zile ale ordinului, câmpul de misiune a atras multe dintre cele mai luminate minţi cu care Biserica se putea mândri. Datorită disciplinei riguroase care li se impunea, aceşti oameni s-au dovedit a fi surprinzător de bine pregătiţi pentru greutăţile care-i aşteptau. De fapt, aşa cum un om

voinic se bucură să alerge într-o competiţie, aceşti soldaţi creştini, excelent antrenaţi şi puternici în credinţă, dar învăţaţi să preţuiască umilinţa, aşteptau încercările pustietăţilor sălbatice.

Asemenea ordinelor franciscan şi dominican din Spania, întreaga dedicare pe care iezuiţii o pretindeau, se adresa unor tineri francezi talentaţi care *experimentaseră* deja o adevărată întoarcere la Cristos şi nu doreau nimic altceva decât să-L slujească pe deplin şi fără rezerve. Şi astfel, aşa cum Lumina misionarilor spanioli a început să lumineze sud-vestul America, acum Lumina începea să pătrundă şi în partea de nord-est. Misionarii francezi au înaintat tot mai adânc în inima pustietăţilor neexplorate, în canoele lor care alunecau silenţios prin ceaţa zorilor sau mergând pe jos, lăsând pe zăpadă urme singuratice de cizme, prin pădurile sclipitoare de pini. În 1534, Jacques Cartier, descoperitorul râului Saint Lawrence, a ridicat o cruce înaltă de treizeci de picioare pe ţărmul de vest al golfului acestuia. Oriunde întâlnea grupuri mari de indieni, le citea primele versete din Evanghelia după Ioan şi totodată despre suferinţele şi răstignirea lui Cristos.

Dar cel care a luat măsurile cele mai eficiente de a duce Lumina indienilor, a fost Samuel de Champlain, cunoscut ca „tatăl Noii Franţe”. El spunea că indienii trăiau „... ca nişte animale sălbatice, fără credinţă, fără lege, fără religie, fără Dumnezeu” 4. El a adus din Franţa patru călugări, înveşmântaţi în gri, din ramura Recoltet a ordinului franciscan. Unul dintre aceştia, Joseph Le Caron, a înaintat spre vest cu o escortă de huroni, până a ajuns la aşezările lor din golful Georgian al lacului Huron, unde a construit o biserică şi i-a învăţat pe indieni religia creştină.

Între timp, iezuiţii au continuat să umble, câte unul sau câte doi, într-o atitudine de smerenie, tratându-i pe indienii întâlniţi ca pe egalii lor şi respectându-le

obiceiurile cu toate că le împărtăşeau Evanghelia lui Iisus Cristos. An de an, Lumina pe care o duceau se răspândea tot mai departe, printre cei din Huron, în jurul golfului Georgian, la algonchini, ia nord de Ottawa, la abenachi în Maine şi Acadia (Noua Scoţie), la irochezi, la sud de Saint Lawrence şi la chippewa, ojibwa, Illinois şi celelalte triburi din susul Marilor Lacuri şi de pe valea fluviului Mississippi. A fost un ritm lent, ca şi cel de pe coasta de vest, dar sigur.

Disciplina le cerea misionarilor iezuiţi să ţină un jurnal scris cu toate evenimentele semnificative ale anului. Apoi, ei îşi prezentau jurnalele Superiorului, care le compila în povestiri numite *Relations* (Expuneri), care reţineau esenţa a ceea ce făcea Dumnezeu în Noua Franţă. Aceste

— t

Relations au fost apoi publicate în Franţa şi ulterior au provocat un interes uriaş faţă de lucrarea misionară.

Printre cei care au fost profund impresionaţi de *Relations* se afla un flăcău de şaptesprezece ani, dintr-o familie foarte bogată. El era atât de dornic să devină misionar iezuit în America, încât a intrat în acest ordin perfect conştient că va trebui să petreacă doisprezece ani de studii intense şi de pregătire, înainte de a putea fi ordinat. Aptitudinile sale de lingvist (şi multele rugăciuni) i-au câştigat o însărcinare în Noua Franţă, întâi la Sault Sainte Marie, iar mai apoi pe malul de sud-vest al lacului Superior. Călătorind cu indieni şi *voiajori* în canoele lor din coajă de mesteacăn, el s-a adaptat traiului în codri şi a învăţat cum să trăiască doar din ceea ce oferea pământul (şi Dumnezeu). El a devenit un expert, şi era atât de entuziast încât a dus Lumina lui Cristos tot mai adânc în necunoscut, aşa cum visase că avea să facă, odinioară, când tânăr fiind, citea *Relations* ale iezuiţilor. Într-adevăr, el avea să devină unul dintre cei mai faimoşi exploratori

americani: părintele Jacques Marquette.

Chemat să slujească indienilor Illinois, el scria despre aceştia în propria-i contribuţie la *Relations*: „Nu trebuie să speri că poţi evita necazurile în vreuna din misiunile noastre, şi cea mai bună cale de a trăi acolo mulţumit este să nu te temi de ele... Cei din tribul Illinois... sunt oi pierdute care trebuie căutate prin desişuri şi păduri”.

Căutarea îl purta uneori departe, căci, asemenea fraţilor săi misionari din vestul sălbatic, avea acelaşi entuziasm frenetic de a găsi privelişti nedescoperite ale creaţiei lui Dumnezeu. În 1672, superiorul său i-a ordonat „să caute spre Marea de Sud (Golful Mexic), popoare noi, necunoscute nouă, să le înveţe, aducându-le la cunoştinţa despre marele nostru Dumnezeu, de care, până acum, au fost neştiutori”. În luna mai a anului următor, el şi Louis Joliet şi-au început coborârea pe marele Mississippi. Copleşiţi în fiecare zi de mărimea mereu crescândă a râului imens, care-i purta cu el, au coborât la vale până la gura râului Arkansas.

Părintele Marquette le promisese indienilor Illinois din Kaskaskia că se va întoarce la ei, pentru a întemeia o misiune. Ceea ce a şi făcut, în pofida sănătăţii sale şubrede în urma călătoriei lungi şi grele. Moartea l-a răpit devreme, la treizeci şi opt de ani şi, ca omagiu, tribul Illinois i-a adus rămăşiţele înapoi la centrul misionar iezuit, într-o procesiune de treizeci de canoe.

Unul dintre cei mai remarcabili misionari iezuiţi a fost Jean de Brebeuf. Înalt, bine clădit, şi având o prezenţă impunătoare, părintele Brebeuf a lucrat nouăsprezece ani cu tribul huron, ajungând ca tot mai mulţi să-L cunoască pe Cristos, şi luptându-se cu diavolul pentru sufletele oamenilor. Şi *a fost* o bătălie, căci, printre altele, trebuia să facă faţă minciunilor vracilor invidioşi, care, vorbind despre Trupul lui Cristos în euharistie, spuneau că

misionarii au ascuns în casele lor un cadavru, care le spurcă ţara.

În 1640, părintele Brebeuf a avut viziunea unei cruci mari care se apropia încet pe cer, peste codri, spre ţinutul irochezilor. Când însoţitorii săi l-au întrebat cât de mare era, le-a răspuns: „Destul de mare ca să ne răstignească pe toţi”.

Martiriul pentru care fusese pregătit, prin harul acesta, şi despre care a ştiut întotdeauna că putea fi sfârşitul chemării sale, a venit nouă ani mai târziu, din mâinile irochezilor. împreună cu părintele Gabriel Lalemant a fost capturat când s-a dezlănţuit un război tribal în aşezările huronilor, în care slujea, şi a fost supus tuturor chinurilor satanice pe care cuceritorii lor au fost în stare să le născocească. Nu este nicio îndoială cu privire la sursa inspiraţiei acestora, având în vedere felul torturilor sau intensitatea plăcerii pe care le-o provoca indienilor atunci când aceştia le aplicau, pe îndelete. Mitul sălbaticului nobil n-a fost decât un mit, creat un veac mai târziu de poeţi şi artişti englezi romantici, care n-au trecut în viaţa lor oceanul, darămite să fi fost martori la ororile războiului şi ale obiceiurilor tribale. Viaţa acestor indieni era o desfăşurare nesfârşită de frică şi ură faţă de alte triburi, o luptă pentru existenţă de dimineaţa până seara.

Prima tortură irocheză a constat în a turna apă clocotită peste trupul gol al părintelui Brebeuf, ca o bătaie de joc faţă de Sfântul botez. După ce prin harul lui Dumnezeu, le-a refuzat plăcerea de a-l auzi strigând în agonie – căci durerea victimelor lor era un drog pentru ei, i-au legat în jurul gâtului un colier de toporişti de metal, înroşite în foc, părintele

Brebeuf i-a dezamăgit din nou, şi atunci i-au pus în jurul mijlocului un brâu din coajă de mesteacăn îmbibat cu răşină şi smoală şi i-a a dat foc.

Dar el a rămas mut înaintea torţionarilor având fata ca de cremene.

* >

Apoi, părintele Brebeuf a vorbit, dar nu de durere, ci ca să-i

Încurajeze pe tovarăşii săi prizonieri. Înnebuniţi, indienii i-au tăiat buzele şi limba şi i-au îndesat un fier roşu pe gât. Apoi i-au tăiat fâşii de carne de pe braţe şi picioare şi le-au devorat înaintea ochilor lui. Dar, în timp ce murea, părintele Br-beuf a câştigat o victorie, aşa cum făcuse şi Mântuitorul său pe cruce, mai înainte, iar indienii simţeau aceasta. La urmă, iau scos inima şi au mâncat-o şi i-au băut sângele, sperând că astfel vor putea căpăta puterea spiritului care îi dăduse mai mult curaj decât oricărui alt om pe care-l văzuseră vreodată.

Unul dintre cei care 11 Însoţiseră pe părintele Brbeuf vreme de cinci ani în timpul activităţii sale în mijlocul tribului huron era un alt iezuit, Isaac Jogues. În 1642, întorcându-se de la o expediţie de aprovizionare din Québec, părintele Jogues şi grupul său au fost prinşi într-o ambuscadă de către irochezi. El a reuşit să scape, dar când a văzut că mai mulţi dintre tovarăşii săi fuseseră luaţi prizonieri, s-a predat şi el, ca să fie cu ei. „Puteam eu oare să-i părăsese fără să le dau ajutorul pe care Biserica lui Dumnezeu mi l-a încredinţat? Fuga mi se părea oribilă. Mi-am zis, în inima mea, că dacă trupul meu trebuie să sufere focul pământesc, pentru a mântui aceste suflete sărmane din flăcările iadului; aceasta nu este decât o moarte trecătoare, pentru a le aduce viaţa veşnică/4

9 9

Indienii au smuls cu dinţii unghiile captivilor, le-au ros degetele şi le-au tăiat la fiecare degetul mare sau cel arătător. Părintele Jogues n-a fost omorât pe loc, ci păstrat ca sclav cu scopul de a se distra cu el mai târziu,

torturându-l. Chinurile au fost atât de groaznice, încât el tânjea ca Cristos să-l elibereze de această viaţă, ca să fie cu El în ceruri.

De ce sunt unii creştini chemaţi să aducă sacrificiul suprem? Să fie oare pentru că au credinţa necesară? Să fie pentru că, prin exemplul lor, credinţa întregului Trup al lui Cristos este întărită? Sau fiindcă un necredincios nu poate privi o cruce sau un rug indian fără a-şi pune întrebări care încep cu: *cum*, *de ce* sau *unde*? Doar Dumnezeu ştie motivul exact. Dar putem fi siguri de un lucru: dintre toţi oamenii de pe pământ, cei pe care Satan îi urăşte cel mai mult sunt martirii creştini, deoarece ei îi amintesc de faptul că Cristos a vrut să moară pe cruce din dragoste pentru omenire. Nu este de mirare că atunci când unul din ei ajunge fizic, în mâna lui, a slujitorilor lui care-şi găsesc plăcerea în a provoca durere, el le oferă chinuri scoase tocmai din adâncurile iadului!

După mai mult de un an de captivitate, părintele Jogues a reuşit să evadeze şi să ajungă la o colonie olandeză la Fort Orange (Albany) şi apoi, înapoi în Franţa, la colegiul iezuit de la Rennes. Dar vestea despre chinurile sale ajunsese înaintea lui, şi, spre marea lui surpriză şi stânjeneală, devenise un erou naţional. Regina i-a sărutat mâinile schilodite şi însuşi Papa ia acordat cinste. Era mai mult decât putea suporta şi s-a rugat să fie trimis înapoi la datorie: singura sa dorinţă era să fie trimis iarăşi în Noua Franţă, pentru a continua să-i slujească pe indieni.

Dorinţa sa a fost respectată şi prima sa însărcinare a fost să devină ambasador al Franţei către naţiunea irocheză, cu care tocmai au încheiat un tratat de pace. Părintele Jogues şi-a îndeplinit bine sarcinile – irochezii îl respectau – dar era mai preocupat ca oricând de starea sufletelor lor. Chiar când era în mijlocul lor, ei au sacrificat o ostatecă algonchină în cinstea zeului lor Areskoni, zeul

războiului, strigând: „Areskoni, ţie îţi aducem această jertfă, ospătează-te cu carnea ei şi dă-ne biruinţă!” 5 Apoi au început ei înşişi să se ospăteze cu carnea ei. De aceea, după îndeplinirea misiunii, părintele Jogues a cerut să fie trimis din nou la irochezi, de data aceasta ca preot, pentru a întemeia „Misiunea Martirilor”. În timp ce aştepta reinvestitura, părintele Jogues, perfect conştient că experienţa sa anterioară îl califica pentru această slujbă mai bine decât pe oricare altul, îi scria unui prieten:

Inima îmi spune că dacă am fericirea să fi primit această slujbă, voi pleca şi nu mă voi mai întoarce; dar voi fi fericit dacă Domnul va desăvârşi jertfa, acolo unde El a început-o, şi va face din puţinul sânge vărsat de mine în ţara aceasta arvuna a ceea ce urmează să dau.6

Aşa s-a şi întâmplat.

Primele licăriri ale Luminii lui Cristos au ajuns în America de Nord; de-a lungul unui secol şi jumătate, aceste luminiţe au devenit adevărate vârfuri de lance ale Luminii, intrând tot mai adânc în inima continentului întunecat şi criminal. Întunericul nu poate face nimic în faţa luminii, decât să se retragă dinaintea ei. „Lumina luminează în întuneric şi întunericul n-a biruit-o” (Ioan 1: 5).

Ce să mai spunem despre martiri? Să fi jucat moartea lor încă un rol în planul lui Dumnezeu pentru America, în afară de exemplul extraordinar al jertfei şi altruismului lor? După numărul de indieni

care se converteau la creştinism în masă, impactul lor asupra continentului, din punct de vedere global, ar putea să nu pară la prima vedere atât de semnificativ. Dar Dumnezeu nu măsoară viaţa oamenilor prin suma realizărilor lor. El pare să fie mai preocupat de calitatea şi profunzimea devotamentului lor.

Dacă grăuntele de grâu, care a căzut pe pământ, nu moare, rămâne singur, dar dacă moare, aduce multă roadă (Ioan 12: 24).

Aceşti martiri francezi şi spanioli au fost gata să fie grăunţele de grâu care au căzut pe pământ şi au murit. În pământul udat cu sângele jertfei lor, Dumnezeu putea planta acum sămânţa unei naţiuni care urma să devină Noua Ţară a Făgăduinţei.

4

„Lăsaţi sufletele voastre! Voi să produceţi tutun!”

Pe ţărm, la Jamestown, în vârful unei coloane masive de piatră, se află statuia impunătoare a căpitanului John Smith. Este eroul coloniei Virginia, splendid în vestimentaţia specifică epocii reginei Elizabeta – capă, sabie şi cizme pompoase – privind războinic peste întinderea vastă a râului James.

Când am vizitat locul primei colonii engleze din America, într-o după-masă caldă şi însorită de la sfârşitul lui aprilie 1976, ştiam deja destul de multe despre cele întâmplate la Jamestown ca să înţelegem că nu memoriei lui Smith doream să-i aducem omagiu. În ochii noştri, adevăratul erou de la Jamestown era un bărbat de care puţini americani au auzit vreodată: Robert Hunt. Şi el avea un monument, dar aşezat puţin mai departe de aleea principală, şi atât de modest, încât aproape că nici nu l-am băgat în seamă. Un basorelief de bronz, fixat în piatră, reprezenta un duhovnic oficiind Sfânta împărtăşanie într-un sanctuar improvizat în aer liber. Dacă numai câţiva dintre ceilalţi ar fi fost ca el…

Ceea ce am descoperit despre întemeierea Virginiei a părut la început să fie cea mai veche comoară din toate: predică după predică, toate lăudau virtuţile spirituale ale Companiei Virginia, pentru curajoasa activitate misionară, preamărindu-L pe Dumnezeu pentru asociaţii ei altruişti.

Anglia intra pe câmpul misionar al Americii de Nord cu un secol întârziere, dar venea din urmă luându-şi revanşa. Se părea că Biserica Angliei era pe cale să-i dea o lecţie Bisericii de la Roma!

Dar comoara s-a dovedit a fi aurul proştilor. Am învăţat să nu ne lăsăm înşelaţi de predicile care sună atât de evlavios, şi nici să nu credem că cineva crede cu putere în Cristos, doar fiindcă afirmă lucrul acesta. Pe scurt, am învăţat o lecţie care ne-a fost de folos pe tot parcursul cărţii: să nu judecăm pomul după frunze, ci după roade.

La vremea pe care numai Dumnezeu a hotărât-o, un prieten ne-a dat o copie a cărţii *Behold Virginia*! (Iată Virginia!) de George F. Willison. Dacă spusele lui Willison se confirmau, însemna că dăduserăm peste o afacere care, în privinţa crasei ipocrizii, nu prea avea egal în istoria creştinismului, iar în ceea ce priveşte muşamalizarea ulterioară, putea rivaliza cu afacerea Watergate.

O procesiune parcă nesfârşită de galioane mari cu flamurile roşii şi aurii fluturând peste pânzele albe, pluteau peste Atlanticul albastru, cu calele încărcate cu comorile fabuloase ale teritoriilor spaniole. Anglia, Franţa şi celelalte puteri europene priveau cu invidie, cum se umple vistieria Spaniei, până la refuz, cu capturi şi prăzi de aur. Într-o singură generaţie, Spania devenise cea mai puternică naţiune de pe pământ.

Anglia era mai ales supărată, căci Henry al VII-lea refuzase dispreţuitor propunerea vizionarului genovez de a naviga spre *vest*, către Indii. Acum, după aproape un veac, Anglia avea un monarh nou şi agresiv în persoana Elizabetei, cea cu voinţa de fier. Chiar dacă spaniolii luaseră Mexicul şi America Centrală, portughezii Brazilia,

iar francezii nordul îndepărtat al Americii, încă mai rămâneau peste o mie de mile de coastă nerevendicate, şi nu exista niciun motiv pentru a fi lăsate toate Spaniei!

Aceasta era atmosfera în Anglia pe vremea când Sir Walter Raleigh, un nobil cu înclinaţie spre aventură, expedia o mică flotă în Lumea

Nouă, în anul 1585, pentru a coloniza insula Roanoke din largul coastei de azi a Carolinei de Nord. Deşi o încercare anterioară se sfârşise cu

— >

abandonarea insulei de către presupuşii colonişti din cauza foamei, Raleigh n-a avut probleme cu recrutarea de candidaţi pentru o nouă expediţie. Datorită poveştilor fantastice aduse de vasele de pescuit care se opriseră pe coasta americană ca să se aprovizioneze cu lemne şi apă, fiecare om din Europa ştia „din sursă sigură" că indienii foloseau oale de noapte din aur masiv, încrustate cu rubine şi diamante! 1

Desigur că aceasta era soluţia ideală pentru mulţi englezi disperaţi: pentru ţăranul care fusese alungat de pe pământul pe care familia sa îl lucrase dintotdeauna şi obligat să ducă o viaţă de cerşetor vagabond, pentru cizmarul sau tâmplarul din Londra, unde erau prea mulţi cizmari şi tâmplări, pentru tâlharul de drumul mare care a ales să se folosească de amnistia reginei ca să plece în expediţie, pentru soldatul profesionist care se afla între două războaie şi pentru nobilul sărăcit care căuta un mod de a umple iarăşi vistieria familiei (şi de a scăpa de creditori). Raleigh avea de unde să aleagă!

Unde era Dumnezeu în toată treaba aceasta? În aparenţă, niciunde. Anglia era pe cale de a coloniza ţara pe care El o păstrase pentru a deveni într-o bună zi un popor de răscumpăraţi, dar englezii căzuseră deja pradă aceleiaşi lăcomii care îi orbise pe spanioli. Nici nu se putea

vorbi de o călăuzire sau iluminare spirituală care să vină de la regină. Urmând calea de compromis deschisă de tatăl ei, Henry al VII-lea, Elizabeta era de părere că, în calitate de Cap al Bisericii Angliei, era de datoria ei să ocrotească Biserica de extremiştii protestanţi. Religia era bună la locul ei, dar acest loc nu era nicidecum în prim-planul conştiinţei omului.

În bună parte, Elizabeta reprezenta atitudinea epocii sale, în special pe cea a nobilimii şi a moşierilor. Negreşit, existau mulţi oameni evlavioşi printre „oamenii de rând", dar, în majoritatea cazurilor, oamenii aveau în minte lucruri „mai importante" decât rugăciunea. Dumnezeul lui Martin Luther şi al părintelui Jogues nu părea a fi la modă în Anglia elizabetană.

Dar nici Anglia nu părea să fie, pe vremea aceea, în graţia lui Dumnezeu. Cu siguranţă mâna lui Dumnezeu n-a însoţit expediţia Roanoke. Atacaţi de indieni ostili, cu proviziile scăzând într-un ritm alarmant, ei l-au convins pe John White, guvernatorul coloniei, să plece înapoi în Anglia după întăriri şi ajutoare de urgenţă. Ceea ce a şi făcut, lăsându-şi în urmă fiica şi nepoţica nou-născută, „Virginia" Dare, primul copil alb născut în America.

Dar, când White a ajuns înapoi în Anglia, atenţia lui Raleigh şi a celorlalţi era absorbită de pregătirile de respingere a unei invazii spaniole. Apoi a venit episodul Arfnadei, şi a trebuit să treacă aproape doi ani până când disperatul John White a putut să se îmbarce cu proviziile. Când corabia lui s-a apropiat de insulă, probabil că a fost mirat că nimeni n-a venit pe ţărm să-l întâmpine. Nu e greu să ne imaginăm presimţirile rele care i-au cuprins inima.

White era în barcă, în timp ce vâslele se scufundau în apă ducând barca spre ţărmul tăcut. Niciun salut vesel nu a răspuns la strigătele lor îndelungi. Nu se auzeau strigăte

de copii la joacă, nu se auzea decât vântul. Păşind pe ţărm, a observat că poarta principală era scoasă din palisadă, iar casele erau într-o stare jalnică, în paragină. Soarele slab de iarnă lumina un câmp pustiu; nimic nu se clintea, în afară de iarba de pe drum care se mişca în bătaia vântului…

Mergând tăcuţi prin ceea ce mai rămăsese din „Oraşul Raleigh" nu puteau vedea nimic – nici măcar oase omeneşti care să indice un masacru. Ca şi cum toţi s-ar fi evaporat… Apoi unul din membrii echipajului a scos un strigăt. Pe un copac mare, se vedeau patru litere săpate în trunchi: CROA.

Ce voia să însemne? Să se fi dus colonistii la indienii paşnici de pe insula Croatan? Misterul n-a fost dezlegat niciodată, şi nici până astăzi nimeni n-a aflat care a fost soarta acelor dintâi americani.

Fără îndoială că Colonia Pierdută a expediţiei Roanoke a mai domolit entuziasmul aventurilor spre Lumea Nouă. A trebuit să treacă o generaţie, până când unul dintre căpitanii lui Raleigh, Bartholomew Gosnold a reuşit, în sfârşit, să stârnească interesul, transformând scânteia în flacără. S-a format Compania Virginia şi s-au făcut planuri pentru o expediţie. Mai era însă un obstacol serios de trecut: amintirea episodului Roanoke lăsase un gust atât de amar încât era extrem de greu de găsit investitori. Dar cei care făceau propagandă la începutul veacului al XVI-lea erau la fel de pricepuţi ca şi cei din secolul al XX-lea. Aventura era prezentată pe larg ca o posibilitate, ce-i drept riscântă, de a lua parte la marea lucrare a lui Dumnezeu şi de a juca un rol cheie în mântuirea a mii şi mii de indieni sărmani.

Clerul a preluat ideea imediat; În toate predicile sale erau lăudate virtuţile acestei nobile misiuni evanghelice, în timp ce, în strană, partenerii Companiei Virginiei dădeau

aprobator din cap. De fapt, lucrul cel mai important – îi sfătuiau partenerii cu evlavie pe primii lor colonişti – „este să prosperaţi şi să obţineţi rezultate şi succese, având aceeaşi simţire, făcându-vă cu toţii una pentru binele ţării voastre şi al vostru înşivă, slujindu-L şi temându-vă de Dumnezeu, dătătorul tuturor bunătăţilor, căci orice lucru, care n-a fost semănat de Tatăl

* 9

Ceresc va fi smuls din rădăcini”. (Partenerii nici nu visau cât de profetice erau spusele lor!)

Până şi noul rege, James 1, părea să fi fost cucerit de propagandă.

În cuvântul său introductiv la înfiinţarea Companiei, a spus: să răspândească religia creştină celor care trăiesc în întuneric şi neştiinţă mizerabilă, fată de cunoaşterea adevărată a lui Dumnezeu şi fată de adevărata închinare şi poate, cu vremea, să-i aducă pe necredincioşii şi pe sălbaticii care locuiesc în părţile acelea la civilizaţia umană, sub o stăpânire sigură şi paşnică”. 3

Desigur, când a fost vorba de negocieri finale cu un posibil investitor, deşi nu s-a discutat niciodată deschis, atât partenerii cât şi posibilul client ştiau foarte bine că zvonurile despre aur nu fuseseră *infirmate*. Şi dacă, să zicem doar aşa, s-ar fi întâmplat să găsească legendara trecere de nord-vest spre Indii, prin Lumea Nouă…

Cât de interesaţi erau ei în realitate să-i evanghelizeze pe indieni, se vede din faptul că, la prima expediţie de 144 de oameni, au trimis un singur slujitor al Bisericii, pe Robert Hunt. El a fost special ales de unul din partenerii care pleca şi el, aristocratul Edward-Maria Wingfield, pe criteriul că nu prezenta „nici cea mai mică suspiciune că ar face parte dintr-o grupare separatistă”.4 Hunt era, într-un cuvânt, controlabil. Dar, Wingfield avea să aibă o surpriză. Prima predică a reverendului Hunt, pe

bordul navei, a fost o chemare la pocăinţă, adresată nobililor trândavi şi delăsători: „Noi toţi suntem lucrători în aceeaşi vie…”

Este interesant de remarcat că, deşi se ştia că sunt pământuri bune şi că vor fi plantate culturi englezeşti, pe corabie nu se aflau femei sau familii. Iar oamenii aceştia nu erau nici capi de familie, care să meargă să pregătească un loc în care să-şi aducă ulterior familiile. Ei erau interesaţi de un singur lucru: să pună mâna pe oalele de noapte din aur şi să se întoarcă în Anglia cât de repede. Să fi fost oamenii aceştia, cei pe care Dumnezeu i-a ales pentru a-şi ridica noul Israel? Era oare vremea hotărâtă de Dumnezeu? Viitorul avea să arate aceasta destul de curând.

Şi a început să arate acest lucru de îndată ce, cele trei nave şi-au ridicat ancora, la începutul lunii decembrie 1606, şi au coborât pe Tamisa. Două săptămâni mai târziu erau înapoi, din cauza vremii proaste şi, timp de o lună, au rămas ancorate în largul coastei engleze, înfruntând o furtună de iarnă după alta – şi consumând constant proviziile care trebuia să-i hrănească până când puteau semăna şi strânge recolta.

Un alt semnal al lipsei binecuvântării lui Dumnezeu în expediţie erau certurile care izbucneau pretutindeni. Nu era de mirare să se întâmple aşa după şase săptămâni de rău de mare, provocat de furtună, atât de aproape de ţărmul patriei. Totuşi, certurile acestea n-aveau niciun motiv şi nici nu se potoleau, căci la bord nu exista o autoritate bine definită, în afară de căpitanul Newport, care avea şi el comanda doar până la debarcare.

După o traversare furtunoasă, Newport şi-a croit pe îndelete drum prin Indiile de Vest, urcând pe coasta Americii, până în apele sigure ale golfului Chesapeake. În fine, în 14 mai, după ce navigaseră înjur de patruzeci de

mile în sus pe râul James, au debarcat – după mai mult de cinci luni de când părăsiseră Anglia pentru prima dată. În seara aceea, Newport a deschis cutia sigilată care conţinea numele celor ce aveau să facă parte din consiliul celor şapte: căpitanul Newport, Wingfield, Bartholomew Gosnold (care venise şi el), John Smith, John Ratcliffe, John Martin şi George Kendall. A fost ca darea startului într-o cursă, prin coborârea fanionului; din acel moment cu singura excepţie a lui Gosnold, membrii Consiliului s-au aflat într-o permanentă dispută, fiecare străduindu-se să iasă în evidenţă dându-i la o parte pe toţi ceilalţi.

Cearta a început de îndată ce au pus piciorul pe mal. În timp ce aristocraţii s-au apucat cu sârg să deschidă scoici în căutare de perle, oamenii de rând munceau să descarce navele, iar Consiliul a început să se ciorovăiască în privinţa amplasamentului aşezării. Gosnold era de părere să găsească un platou înalt cu apă potabilă şi o pantă bună – teren deschis care era mai uşor de curăţat şi la nevoie de apărat.

Dar celorlalţi, li se părea potrivit tocmai locul în care au debarcat. Se aflau pe o peninsulă mică, legată de continent printr-un istm îngust şi nisipos. Deşi insula era bogat împădurită şi nu aveau sursă de apă potabilă, ceea ce însemna că trebuiau să bea apa tulbure a râului ce curgea alene, prezenta, însă, avantajul că era în imediata apropiere a malului râului, unde putea ancora şi un vas de mare tonaj.

Pe lângă acestea, la începutul lunii mai, Jamestown este aproape idilic, cu verdeaţa sa şi adierile călduţe ale vântului. Atât de seducătoare erau aceste împrejurimi frumoase, încât, combinate cu starea lor de oboseală şi motivele logice de a rămâne acolo, au determinat Consiliul să ignore sfatul înţelept al lui Gosnold. Avea să fie una din multele alegeri ale căii mai uşoare – soluţia care pare mai

rapidă şi lipsită de probleme; ceea ce ani de-a rândul avea să devină pentru colonie modelul de a lua decizii.

Pentru o vreme, răcoarea nopţilor încă geroase, deşi i-a costat viaţa pe unii dintre oamenii care contractaseră febră tropicală în Bahamas, a fost totuşi în avantajul coloniei, ferindu-i de ţânţari. Dar, pe măsură ce se apropia vara, iar căldura şi umezeala deveneau tot mai apăsătoare, Jamestown începea să-şi arate adevărata-i faţă. Peninsula era un loc jos, veşic umed, înconjurat de o mlaştină care favoriza răspândirea epidemiilor de malarie şi a altor boli. Pe la mijlocul verii, coloniştii erau într-o stare atât de jalnică, încât abia dacă se găseau cinci dintre ei capabili să păzească palisada.

De multe ori, privaţiunile îi apropie pe oameni în spirit. Aici, dimpotrivă, s-a dovedit contrariul. Exact jumătate dintre colonişti erau gentlemani, cărora codul manierelor le interzicea orice muncă fizică5. Era de neconceput pentru ei să cioplească sau să sape. Chiar să se gândească la aşa ceva însemna să încalce codul după care îşi conduceau viaţa. Preferau mai degrabă să moară – ceea ce mulţi au şi făcut.

De altfel, aveau exemplul Consiliului. În afară de Gosnold, care părea într-adevăr mai preocupat de alţii decât de sine, ceilalţi au devenit captivii propriei lor fanfaronade, cum bine îi caracteriza John Smith, nemaiavând timp de altceva. Cu siguranţă că nu mai era nicio urmă de ascultare a unuia faţă de altul; nici măcar nu mai ţineau cont de părerea celuilalt.

Pe neaşteptate, după numai o săptămână, Newport a plecat, luând cu el patruzeci din oamenii cei mai valizi, pentru a descoperi trecerea spre nord-vest – scăpând astfel de măcelul care a urmat curând. Unul din colonişti l-a acuzat de furt pe un indian din tribul local perspahegh şi, în încăierarea care a urmat, englezii au fugit să-şi ia

armele. Indienii au dispărut, dar peste câteva zile i-au atacat pe coloniştii prin surprindere, în afara împrejmuirii, omorându-l pe unul şi rănind o cincime din ei, înainte de a fi puşi pe fugă de tunul de pe bord. S-a creat astfel încă o practică ce a continuat în Virginia încă mult timp după ce alte colonii au învăţat să trăiască în pace alături de indieni6. Deşi „ghinioanele" se înmulţeau, nici unuia dintre ei nu îi trecea prin cap că Dumnezeu refuza să le binecuvânteze eforturile.

În toată această debandadă şi confuzie, reverendul Hunt şi-a îndeplinit îndatoririle slujbei de preot cât putea de bine. În fiecare duminică se ţineau slujbe obligatorii, la început sub o acoperitoare din pânză veche de corabie, cu o scândură bătută în cuie între doi copaci, care ţinea loc de altar. Dar, fără sprijin din partea consiliului (care nu împărtăşea convingerile lui Hunt în privinţa necesităţii de a-şi pune toată încrederea în Dumnezeu), eforturile lui au fost mult îngreunate. O încercare deosebită pentru el era atitudinea gentlemanilor, care respingeau dispreţuitori îndemnurile lui Hunt de a lăsa la o parte aroganţa, şi de a lua parte împreună cu ceilalţi la efortul comun. O dimineaţă tipică de duminică arăta astfel: gentlemanii îşi ocupau locurile „cuvenite", în rândurile din faţă, sosind puţin mai târziu pentru a-şi sublinia poziţia socială, şuşotind între ei şi privind plictisiţi împrejur în timpul predicii, din acelaşi motiv. Ne-am putea întreba dacă vreunul dintre ei avea vreo mustrare de conştiinţă, în timp ce Hunt se pregătea să oficieze Sfânta împărtăşanie şi rostea umilit rugăciunea cerând îndurare: „Milostive Doamne, nu încercăm să ne apropiem de această masă a Ta încrezându-ne în propria noastră neprihănire, ci după voia Ta şi în marea Ta îndurare…"

Însă, Hunt a exercitat indirect o influenţă considerabilă. Când nu era ocupat cu funcţia de preot,

îndeplinea mai mult decât partea sa de muncă fizică grea, sperând în zadar să-i influenţeze prin exemplul său pe ceilalţi gentlemani. El s-a ocupat personal de construirea primei mori de măcinat cereale din Jamestown. Şi, fiindcă nimeni nu dorea să-şi asume responsabilitatea de a-i îngriji pe cei bolnavi, şi-a asumat-o el, aceasta devenind curând o ocupaţie permanentă. El îi spăla pe cei care erau prea bolnavi pentru a se spăla, asigurându-se că fiecare îşi primea partea dreaptă din raţiile sărăcăcioase care le erau alocate, le aducea apă când însetau şi, în general, asculta îndemnul Domnului: „Ori de câte ori aţi făcut aceste lucruri unuia din aceşti foarte neînsemnaţi fraţi ai Mei, Mie Mi le-aţi făcutu (Mat. 25: 40).

Lucrul cel mai important era că el le asculta confesiunile şi se ruga cu ei când li se apropia sfârşitul, cum se întâmpla aproape inevitabil când cineva se îmbolnăvea de „febră" sau „sudoare de sânge" (probabil febră tifoidă de la fântânile puţin adânci de lângă locul unde se depozitau gunoaiele). Uneori numai suferinţa acută şi perspectiva morţii iminente poate să întoarcă o persoană la Dumnezeul pe care L-a respins în mod constant. Astfel, în Colonia Virginia, mulţi dintre cei care nu s-au gândit niciodată să stabilească o legătură cu Cristos pentru a fi mântuiţi, au găsit calea spre viaţa veşnică în ultimele lor clipe, prin munca plină de devotament a lui Robert Hunt.

Veteranul explorator Gosnold a murit în vara aceea, victimă a febrei şi, fără influenţa sa moderatoare, conflictele Consiliului au dat în clocot. Doi dintre membrii rămaşi în Consiliu, au fost arestaţi de ceilalţi doi (Newport plecase de mult cu nişte mostre promiţătoare de minereu, iar Smith era în explorare) – Kendall a fost acuzat de dezbinare, iar Wingfield, tocmai el dintre toţi, de furt de mâncare din magazia comună. Cei doi prizonieri au fost

arestaţi pe barca pe care o aveau în momentul când au reuşit s-o fure ca să evadeze. Pentru aceasta, Kendall a fost pus la zid şi împuşcat; pe Wingfield l-au cruţat, din cauza cunoştinţelor pe care le avea în patrie şi l-au reţinut ca să-l trimită în Anglia spre a fi judecat.

Dar, deşi situaţia era cât se poate de rea la Jamestown, curând s-a înrăutăţit şi mai mult. Având provizii pentru mai puţin de două săptămâni, Smith care revenise între timp, a plecat împreună cu alţi nouă, să cumpere nişte porumb. Cumpărarea s-a transformat curând în jaf, pentru că Smith nu a avut răbdare şi a preferat să pună mâna pe sabie, decât să se târguiască. La câteva zile, în susul râului Chickahominy, ultima provocare l-a băgat pe Smith într-o încurcătură cu indienii mai rea decât visase el vreodată. După ce omorâse doi indieni într-o încăierare, el s-a trezit singur şi a fost prins într-o mlaştină. Cei ce l-au prins, l-au dus la şeful Powhatan, marele şef al tuturor triburilor de indieni din zonă.

Era o după-amiază caldă de toamnă şi soarele îşi răfrângea lumina printre brazii înalţi din ţinuturile de coastă ale Virginiei. După propria descriere a lui Smith, Powharm şedea demn şi măreţ pe o platformă înălţată, la capătul unei clădiri lungi şi joase, făcute din ramuri strâns împletite. Stând pe perne de piele brodate, într-o haină lungă de piele neagră, era slujit de câteva sute de viteji cu priviri fioroase, cu feţele puternic vopsite, şi cu pene prinse în panglica de pe cap. Powhatan stătea drept şi înalt, cu ochii cenuşii şi limpezi care nu îi trădau cei peste şaizeci de ani ai săi.

Smith, de cealaltă parte, era un fanfaron obraznic, care se lăuda întotdeauna cu extravaganţă, făcând promisiuni generoase doar pentru a le anula în momentul în care îi era mai convenabil să o facă. Avea, însă, o minte ageră şi mai mult curaj fizic decât era nevoie, şi în aceasta

constă paradoxul tipic coloniei Virginia. Fiindcă, fără îndoială, Smith era cel mai capabil conducător dintre ei toţi. Dar personalitatea sa era atât de puternică, încât nicio recunoştinţă şi apreciere nu ar fi fost vreodată îndeajuns ca să îl satisfacă. De aceea, el îşi folosea calităţile mai mult pentru a-i înjosi pe ceilalţi prin remarcile sale tăioase; în consecinţă, cu toate calităţile sale, a reuşit să îi îndepărteze practic pe toţi cei care lucraseră cu el sau în subordinea lui.

Acum însă, Smith avea mâinile mânjite cu sângele a doi viteji powhatan, şi pentru aceasta trebuia să plătească cu viaţa. Afară, într-un luminiş aştepta o pereche de bolovani între care urma să-i fie zdrobită ţeasta. Dar ingeniosul căpitan avea o busolă în buzunar şi de acel instrument „magic" – şi de capacitatea sa de a improviza – depindea viaţa sa.

Povestitor înnăscut şi cunoscător al limbii indienilor, Smith ţinea i»

acum cea mai rapidă cuvântare din câte ţinuse vreodată. După cum el însuşi povesteşte, i-a spus lui Powhatan că „spiritul" din ac, căuta întotdeauna Steaua Nordului. Pornind de aici, a continuat să-i explice că lumea era o sferă, că se rotea în jurul soarelui, care era şi el rotund, că pământul se mai învârtea şi în jurul propriei axe, aşa cum se rotea în jurul soarelui, unde mai pui că şi luna se rotea în jurul pământului, care era şi ea rotundă…

Powhatan probabil că a zâmbit la toate acestea. Dar Smith s-a grăbit să-i explice că de cealaltă parte a lumii rotunde, erau alţi şefi mari – şefi albi cu atâtea nave încât puteau umple râul Chickahominy până la gurile sale. Una dintre aceste nave va veni în curând să-l caute, condusă de marele şef alb, Newport, şeful întregii mări, care venea să-l caute cu puşti puternice care bubuie şi pot doborî copacii aflaţi la peste trei câmpuri depărtare.

Powhatan, cu tot discernământul său, trebuie să fi fost destul de impresionat. Sau poate a hotărât că cineva care era în stare să mintă cu atâta fantezie, merita să trăiască! A hotărât să-i cruţe viaţa lui Smith şi i-a dat chiar nişte porumb în dar, să-l ducă pe plantaţie. În acest loc, în ediţiile ulterioare ale cunoscutei sale povestiri, Smith a mai adăugat, cu îndemânare, un paragraf care avea să devină celebru. În esenţă el spunea că Powhatan *nu* fusese înduplecat, dar el avea o fată care era copila lui preferată – o obrăznicătură de doisprezece ani, pe nume Pocahontas (Zburdalnica Mică) – fată care, pretindea Smith, îl îndrăgise. Ea l-a rugat să-i cruţe viaţa, iar când toate strădaniile ei au rămas fără rezultat, ea şi-ar fi pus capul peste capul lui Smith, care era fixat între pietrele ce urmau să îl strivească, obţinându-i astfel graţierea. În orice caz, lui Smith i s-a permis să se întoarcă la Jamestown – o faptă milostivă pe care Powhatan a trăit destul ca să ajungă s-o regrete.

Sosirea lui Smith înapoi pe plantaţie a fost pentru toţi o surpriză plăcută, căci îl trecuseră de mult în rândul morţilor. Şi nici porumbul trimis în dar de Powhatan nu venea prea târziu. În ciuda felului în care îi trataseră pe indienii din zonă, acestora li s-a făcut milă de ei şi au împărţit cu colonia înfometată porumbul şi vânatul lor, până când indienilor le-a rămas doar atât cât să le ajungă peste iarnă. Porumbul adus de Smith le-a astâmpărat foamea coloniştilor, dar le-a oferit şi o scuză pentru a nu face niciun fel de semănături.

În aceasta consta o parte din problema plantaţiei: *nimeni* nu era interesat să semene. După primul lor an – în care singurul lucru care i-a ţinut în viaţă a fost porumbul pe care l-au putut cumpăra, cerşi sau fura de la indieni – ar fi fost de aşteptat ca în primăvara următoare să planteze cât mai mult porumb. Dar ei au ales calea mai uşoară – să

mănânce astăzi tot ce aveau, lăsând ca ziua de mâine să-şi poarte singură de grijă. Este incredibil, dar aveau să treacă *douăzeci de ani* până când Colonia Virginia urma să obţină, în sfârşit, o recoltă destul de bogată pentru a putea trăi din ea.

Mult amânată sosire a lui Newport în februarie a venit tocmai la timp pentru a-i salva literalmente gâtul lui Smith. Smith se întorsese tocmai când ultimii doi membri ai Consiliului, Martin şi Ratcliffe echipau barca de serviciu, pentru a naviga înapoi spre Anglia. Deşi ei insistau că se duc „ca să mai aducă provizii", Smith se îndoia că avea să-l mai vadă pe vreunul din ei prin părţile acelea. Punând mâna pe puşca de vânătoare, Smith a pus capăt acelei plecări fu de la sine putere, dar aceasta i-au făcut să-l condamne pe Smith la moarte prin spânzurare pentru „trădare împotriva autorităţii conducerii44. Smith a fost astfel băgat la arest alături de Wingfield, până când Newport i-a eliberat pe amândoi. Din 144 de oameni, câţi adusese Newport iniţial, doar 38 au supravieţuit.

Între timp, acasă, în Anglia, continua să domnească o totală necunoaştere a realităţii. În lunile următoare, toate predicile despre Virginia dovedeau din ce în ce mai pline de inspiraţie, asemenea celor lui Crakenthorpe de la biserica Paul's Cross: „Ce Slavă! Ce cinste Stăpânului nostru! Ce mângâiere acelor slujitori prin care se va cono ţinua această frumoasă lucrare! 44

În timp ce aceşti oameni ai lui Dumnezeu cădeau în extaz, partenerii Companiei continuau să dea din cap, aprobator. Dar ei erau într-o mare încurcătură, căci în ciuda tuturor eforturilor de a intercepta sau distruge scrisorile particulare ce veneau din Jamestown, începea să se răspândească vestea despre ce se întâmpla, de fapt, în Virginia. Aşa a început prima mare muşamalizare a faptelor care se petreceau în America.

Pentru a contracara poveştile tot mai urâte despre nenumăraţii morţi, administraţia haotică, execuţiile sumare şi atacurile indienilor, compania a creat o propagandă uimitor de mare. Pe lângă faptul că au publicat toate predicile măgulitoare pe care le-au putut obţine, s-au grăbit să scoată de sub tipar *True Relations* (Adevăratele relatări) ale lui Smith, cu critici cu tot, adăugând în grabă o prefaţă în care se afirma că, în sfârşit, partea cea mai grea s-a înfăptuit. Ceea ce mai rămânea de făcut era de-a dreptul „onorabil, spre marea glorie a lui Dumnezeu, pentru a înălţa adevărata religie între necredincioşi, pentru a distruge superstiţia şi îndoiala, pentru a aduce în turma lui Cristos multe mii de oi rătăcite care până acum se abătuseră pe căile necunoscute ale

Q

păgânismului, idolatriei şi superstiţiei”. Chiar şi Newport, care cunoştea adevărul, continua să îi încânte pe parteneri descriindu-le, în cele mai strălucite cuvinte, minunatele virtuţi ale Virginiei.

Şi astfel, la lăcomia care-i motiva pe colonişti s-a adăugat acum minciuna şi înşelarea partenerilor. Dumnezeu nu putea să binecuvânteze o asemenea afacere. Dar suporterii continuau să investească şi Compania continua să trimită tot mai multe nave – deşi fiecare navă era întâmpinată cu diferite reacţii de către coloniştii aflaţi deja acolo. Cu toate că aveau o disperată nevoie de cele mai elementare lucruri, şi erau supţi de foame, li se părea că din fiecare vas se revărsa pe mal o încărcătură mare de aventurieri slăbiţi, bolnavi şi neajutoraţi. Dintre aceştia jumătate urmau să moară înainte de a se obişnui acolo şi toţi trebuia hrăniţi din magaziile comune. Se părea că nouveniţii nu aduceau cu ei decât o reducere a propriei lor raţii cu câteva zile. Asta însemna, că, de câte ori debarca un vas, raţiile coloniei, care deja erau drastic reduse,

aveau să fie înjumătăţite din nou.

Dar, dacă fiecare nou transport de colonişti era un şoc puternic pentru sistemul nervos central al aşezării Jamestown, imaginaţi-vă ce însemna să te afli pe puntea unei astfel de corăbii, în timp ce trăgea la locul de debarcare al peninsulei. Poate nu te-ai fi aşteptat la un oraş

În adevăratul sens al cuvântului, dar în niciun caz nu erai pregătit să întâlneşti acea Împrejmuire mică, triunghiulară, cu adunătura ei de colibe primitive… Aces*ta să* fie Jamestown? Cine erau aceste sperietori de ciori, îmbrăcate în zdrenţe, sfrijite, supte la faţă, care întindeau câte o mână scheletică, cerând pâine, cu o voce slabă?… Doamne Dumnezeule, erau englezi!

Şi aşa, în Virginia, clopotele prevestitoare de nenorocire continuau să bată sinistru. În iarna aceea, în 1608, un incendiu a izbucnit la Jamestown şi în câteva minute, mica aşezare a fost transformată în cenuşă. În afară de trei case, totul a fost distrus, împreună cu mai mult de jumătate din ajutoarele aduse de Newport, cea mai mare parte din muniţie, pături, aşternuturi şi haine – până şi palisada era distrusă. Robert Hunt acel „cleric cinstit, evlavios şi curajos” şi-a pierdut singurele bunuri materiale care contau pentru el – cărţile sale, precum şi, nota John Smith, „toate hainele în afară de cele de pe el, dar nimeni nu l-a auzit vreodată să se plângă de aceste pierderi” 10. Hunt părea să fie singurul om din Virginia care a fost gata „să piardă totul, pentru a-L câştiga pe Cristos”. Lucrul cel mai rău a fost că incendiu] apăruse în perioada de ger puternic, şi mulţi şi-au pierdut viaţa până au reuşit să ridice un nou adăpost.

În aprilie, preţiosul porumb dăruit de Powhatan se terminase de mult, aşa cum se terminase şi restul proviziilor aduse de Newport. Din nou, colonia Jamestown

era total dependentă de generozitatea indienilor. După cum spunea unul dintre ei coloniştilor: „Noi putem semăna oriunde… şi ştim că voi nu puteţi trăi fără roadele noastre, de aceea vă aducem acest ajutor” 11. Indienii n-aveau niciun motiv sau obligaţie ca să-i ajute pe englezi, în afară de milă, pur şi simplu; dacă n-ar fi făcut-o, oamenii albi ar fi murit ca şobolanii.

Aici a fost o situaţie în care Dumnezeu a mişcat inimile păgânilor. Poate era din cauză că El avea încă o urmă de speranţă că acest prim avanpost englez în Lumea Nouă mai putea să vină sub călăuzirea Sa. Sau poate era din cauză că în Anglia se înălţau multe rugăciuni din inimă. Oricare au fost motivele Sale, Dumnezeu a intervenit pentru a nu lăsa colonia să fie ştearsă cu totul de pe faţa pământului – deşi niciunul, în afară de Hunt, nu părea să recunoască mâna lui Dumnezeu.

Era deja vremea semănatului, iar ei continuau să trăiască de pe o zi pe alta din ceea ce le prisosea indienilor. Indienii cultivau porumb şi fără îndoială că s-au oferit să-i înveţe şi pe englezi să-l cultive. Dar, se gândeau ei, cu siguranţă că vor veni mai multe corăbii, iar cei care ar fi putut lua hotărârea de a începe semănăturile aveau destui bani, astfel că între ei şi marinarii de pe nava lui Newport a apărut o piaţă neagră. Probabil că marinarii vindeau bucate şi alte bunuri care erau proprietatea lor, dar este neîndoielnic faptul că acestea proveneau în realitate din depozitele navei. Astfel se face că, dintre cei de pe ţărm, unii mâncau pe săturate, în timp ce alături de ei, la câţiva paşi, alţii mureau de foame!

Şi apoi, toţi, fie graşi, fie slabi, aveau pe inimă ceva ce ei considerau a fi mult mai important decât culturile de porumb. Mostrele de minereu, duse de Newport înapoi în Anglia, se dovediseră a fi lipsite de valoare. Pentru a

preveni repetarea unor astfel de erori penibile, partenerii au trimis înapoi, împreună cu el, *doi* meşteri rafinori, *doi* aurari şi un bijutier.

Este, însă, uimitor să vezi ce feste poate să-ţi joace lăcomia o dată ce i-ai deschis uşa inimii! Aceşti aşa-zişi experţi n-aveau să fie nici primii, nici ultimii cărora vraja hipnotică a metalului galben avea să le întunece judecata profesională. Ei înşişi urmărind să devină bogaţi peste măsură, aceşti experţi ai Companiei erau convinşi că, datorită unei extraordinare coincidenţe, Jamestownul era, de fapt, aşezat pe o temelie care era aproape din aur curat! Din acel moment, cum spune John Smith „... nu se mai vorbea, nu se mai spera, nu se mai muncea, ci doar se săpa după aur, se spăla aur, se rafina aur, se încărca aur".12 Două săptămâni mai târziu, cu calele pline de aur, Newport a pornit în larg, anticipând o primire călduroasă acasă, în calitate de descoperitor al noului El Dorado.

Pe la începutul verii anului 1608, relaţiile celor din Jamestown cu indienii dădeau semne de îmbunătăţire. Însă, câştigarea păcii cerea înţelepciune, tact şi bunăvoinţă, pe care din păcate nu le avea deloc conducerea din Jamestown.

John Smith era tipul de om care avea mereu nevoie de provocări fizice, pentru a arăta că este la fel de viteaz precum se crede. Ca urmare, îşi găsea plăcere în orice gâlceavă şi nu se dădea în lături să stârnească una, dacă nu se iscase vreuna deja. După mintea lui, inactivitatea şi timpul de pace 11 slăbesc pe om. Dorea cu înfocare acţiune şi părea că-i place să omoare indieni, părându-i-se normal să ucidă unul pentru o baniţă de porumb.

Ţinând cont de atitudinea şi purtarea lui Smith, este de mirare faptul că englezii au reuşit să obţină porumb, la urma urmei. Aşa cum arată istoricul modern Edmund Morgan: „... Smith era convins că bunătatea faţă de indieni

este o pierdere de vreme… şi că spaniolii arătaseră care era modul în care trebuie trataţi indienii”. Aşa cum scria şi Smith ulterior că, asemenea conchistadorilor, coloniştii din Jamestown ar fi trebuit „să-i forţeze pe necredincioşii răzvrătiţi şi parşivi le să facă toate corvezile şi să le fie sclavi, iar ei, ca soldaţi, să trăiască din

roadele muncii acestora”.

Cu o astfel de atitudine este o minune şi mai mare faptul că indienii nu i-au ras pur şi simplu de pe faţa pământului! Căci Smith, cu crimele sale, îi provoca pe toţi fără discriminare – indiferent că erau indieni perspahegh, pamunkey, potomac sau powhatan – câştigând o parte infimă din ceea ce ar fi dobândit prin mijloace paşnice. În cele din urmă, temându-se pentru viaţa lor, cei din Consiliu i-au interzis lui Smith să mai facă alte raiduri – interdicţie pe care el a ignorat-o.

A venit şi căldura înăbuşitoare a verii la Jamestown. Aici se poate aplica doar pilda semănătorului: „Dar, când a răsărit soarele, a pălit; şi, pentru că n-avea rădăcină, s-a uscat” (Marcu 4: 6). În vara lui 1608, mlădiţele fragile ale vieţii din Jamestown s-au ofilit, atât spiritual cât şi fizic. Şi fiindcă n-aveau rădăcini în credinţa în Dumnezeu, s-au uscat. Din mlaştinile rău mirositoare şi aburinde dimprejurul lor, emanau o. sumedenie de boli; apa din râu a devenit tot mai sălcie şi aproape toţi nou-veniţii şi mulţi din cei care erau mai puţin obişnuiţi cu clima s-au îmbolnăvit de moarte.

Aici apare alt paradox al coloniei Virginia: de ce n-au schimbat amplasamentul aşezării, după ce această a doua vară le făcea tot mai clar faptul că rata ameţitoare a mortalităţii era direct legată de aşezarea nefastă a localităţii Jamestown? Lucrul era cu atât mai evident, prin faptul că John Smith şi oamenii săi se întorceau din

expediţiile *lor* de vară, perfect sănătoşi. Faptul este că se gândiseră să se mute – această propunere fusese făcută nu o dată – dar de fiecare dată li se părea că era prea mare bătaie de cap. Era mai uşor să repari decât să reconstruieşti, şi astfel au rămas să bolească în timpul verilor…

Şi au murit. Rata mortalităţii în Virginia, în acel al doilea an, a fost incredibil mai mare decât în primul an: din zece oameni care se îmbarcaseră pentru Lumea Nouă, au murit nouă! Şi această distrugătoare mortalitate *nu* a scăzut odată cu trecerea timpului. (Experienţa altor colonii arătă că rata mortalităţii se stabilizează după primul an şi ulterior scade rapid.) De exemplu, din cei 1200 de oameni care au plecat în Virginia în 1619, doar 200 mai erau în viaţă în 1620.14 Un an mai târziu, după recensământul efectuat în martie 1621, erau 1843 de colonişti în Virginia. În martie următor, altă numărătoare arăta că numărul lor crescuse cu 397. Dar, între timp, se îmbarcaseră pentru Virginia 1580 de suflete, ceea ce însemna că într-un singur an, 1183 au murit fie pe drum, fie în Virginia.15 Şi, ca şi cum n-ar fi fost destul, trei săptămâni mai târziu, o treime din cei rămaşi în viaţă au fost exterminaţi în cel mai sângeros măcel care a avut loc vreodată într-o colonie americană, indienii luându-şi mult aşteptata revanşă.

De unde această oribilă şi constantă rată a mortalităţii? Nu există decât o singură explicaţie logică: an după an, au refuzat mereu să se încreadă în Dumnezeu sau să ţină cont de El în vreuna din hotărârile lor. Corăbiile soseau una după alta, finanţate de investitori care credeau că participă la cea mai importantă acţiune de evanghelizare a secolului. Nu ştim cum de nu i-a trecut nimănui prin cap să trimită slujitori bisericeşti. Iar unicul preot pe care îl aveau coloniştii şi care le arăta Spiritul lui Cristos mai mult decât aveau ei să vadă în timpul vieţii lor,

rămânea nebăgat în seamă.

În septembrie 1608, Newport s-a întors – plin de ruşine: încărcătura de minereu se dovedise a fi pirită de fier, lucitoare; lucrul acesta a adus batjocura asupra lui Satan şi a argaţilor lui: „aurul nebunilor”. Acum Compania Virginia îi poruncise „să nu se întoarcă fără o grămadă de aur, fără informaţii sigure despre Marea Sudului (Pacificul) sau despre vreunul din însoţitorii lui Sir Walter Raleigh!” Iar dacă coloniştii nu erau capabili să-i ofere niciun fel de încărcătură de preţ, încheiau ei ameninţători, atunci „să rămână acolo ca nişte surghiuniţi”.16

Cu această veste îmbucurătoare, Newport a mai debarcat încă şaptezeci de nou-veniţi, dublând astfel populaţia coloniei, neavând provizii decât pentru o săptămână. Puţinii supravieţuitori care reuşiseră să treacă peste amândouă verile trebuie să fi „oftat prea adânc pentru a li se mai auzi suspinul”. Se bazaseră în totalitate pe Newport, iar el îi părăsise cu desăvârşire, neaducând nici hrană, nici unelte, nici pături, nici încălţăminte. Nimic.

În decembrie 1608, proviziile lor erau din nou în starea obişnuită – disperat de critică. Şi din nou Smith a venit cu soluţia standard: sabia. De data aceasta însă, ambiţia sa era mult prea mare ca să se limiteze la atacul unui sat indian învecinat (de altfel, nu mai rămăsese niciunul, fiindcă toţi îşi ridicaseră taberele şi plecaseră din raza lui de acţiune). Acum Smith îl dorea pe Powhatan, fie să-l captureze pentru o recompensă, fie să-l omoare şi să-i jefuiască reşedinţa tribală. Iată cum se justifica el: Powhatan încerca să înfometeze aşezarea Jamestown! De parcă indienii aveau obligaţia să-i hrănească pe aceşti oameni albi care nu făceau niciun efort să se hrănească pe ei înşişi, şi cărora li se părea normal să năvălească peste câte un sat indian şi să măcelărească bărbaţi, femei şi copii – la mai puţin de o săptămână după ce încheiaseră un

tratat de prietenie veşnică cu ei!

Judecând după felul cum l-a tratat pe Smith, când acesta a venit la el numai zâmbete (căutând o ocazie potrivită), Powhatan probabil că a fost cel mai înţelept conducător de pe ambele părţi ale Atlanticului. „Căpitane Smith", a zis el, „după ce am văzut de trei ori moartea neamului meu, şi fiind singurul care am rămas în viaţă din trei generaţii, eu cunosc deosebirea dintre pace şi război, mai bine ca oricine din ţara mea... Crezi tu că sunt atât de prost încât să nu ştiu că este mai bine să mănânc carne bună, să dorm bine şi în pace cu femeile şi copiii mei, să fiu vesel cu tine, să am aramă, securi sau orice vreau, fiind prietenul tău, decât să fiu silit să fug de toţi, să mă culc în păduri reci şi să mă hrănesc cu ghindă, rădăcini şi gunoaie din astea?"

Dar, aşa cum arată istoricul George Willison, pentru Smith toate acestea nu erau decât o discuţie subtilă. Powhatan a continuat: „De aceea, fie ca aceasta să te asigure în ceea ce priveşte dragostea noastră şi, în fiecare an, înţelegerea noastră prietenească îţi va furniza porumb – iar acum, dacă vei veni ca un prieten, şi nu aşa, cu armele şi săbiile tale ca şi cum ai cuceri nişte duşmani... dacă vrei să ne fii prieten, precum zici, ia-ţi armele de aici, ca să te cred, căci vezi că dragostea ce ţi-o port mă face să uit de mine".

Smith i-a făgăduit că în ziua următoare el şi garda sa, formată din opt oameni, vor coborî din barcă pe mal, neînarmaţi. Între timp, el a stabilit un semnal secret, la care oamenii lui urmau să năvălească dintr-odată pe mal şi să-l captureze pe Powhatan. Dar şeful cel şiret era pe faţă şi a scăpat tocmai când se pregăteau să-l prindă în capcană. Tot ceea ce au putut Smith şi oamenii lui să facă a fost să scape din mijlocul a câtorva sute de războinici întărâtaţi de-a binelea. Coborând pe râu la vale cu

repeziciune, Smith s-a întors la vechea sa tactică de a ataca prin surprindere grupuri mai mici.

Oare să fi fost întâmplarea cea care i-a condus pe primii colonişti spre domeniul lui Powhatan din golful Chesapeake? Coasta de est era populată de unele din cele mai ostile triburi de indieni din toată America. Am văzut deja cruzimea seminolilor, cei care i-au împiedicat pe spanioli să realizeze o colonizare însemnată a Floridei. Iar înăuntrul ţării, spre nord, diabolicii irochezi au zădărnicit o vreme îndelungată orice gând de colonizare franceză sau engleză. Indienii din golful Massachusetts erau suficient de războinici ca să-i descurajeze pe toţi, în afară poate de nişte nesăbuiţi, iar la sud de ei erau la fel de fioroşii narraganseţi. Din acest punct de vedere, întreaga coastă de est a Americii părea că este efectiv plină de săgeţi şi tomahawkuri. Oricare din aceste triburi ar fi anihilat mica aşezare fără nicio provocare măcar, dacă nu ar fi existat atrocităţile comise în permanenţă de Smith.

Sau să fi fost mâna lui Dumnezeu cea care i-a condus poate spre singurul loc de pe coasta Atlanticului unde, în perioada respectivă, exista posibilitatea reală ca ei să prindă rădăcini? Powhatan era probabil singurul şef de pe continent care ar fi suportat purtarea lui Smith, pe lângă faptul că mai împărţea cu el porumbul preţios al oamenilor săi.

Plimbându-ne printre ruinele pustii şi triste a ceea ce fusese cândva prima aşezare englezească din America, aveam senzaţia că simţim disperarea celor ce răbdaseră de foame şi muriseră acolo, fără nicio speranţă. Iarba care creştea sălbatică, ne trezea un sentiment arid, de dezolare, care ne dădea fiori, în pofida climei blânde şi a soarelui de după-amiază târzie. În acelaşi timp, ne reamintea cu putere că *singura* diferenţă dintre noi şi coloniştii din Jamestown era poate mai multă încredere în harul lui

Dumnezeu – în afară de aceasta, eram la fel ca ei…

Aprilie 1609 – vremea semănatului sosise din nou. Smith, care era acum singurul membru în viaţă al consiliului, s-a străduit să semene o parte din recolta de porumb, deşi mai aveau în magazia comună 279 de baniţe de porumb adunat în urma jafurilor, care aşteptau, bine ambalate. Cum s-a întâmplat ca tocmai atunci să aibă nevoie de el, deschizând primul butoi, au văzut că putrezise, şi era pe jumătate mâncat de miile de şoareci care-i păgubeau de multă vreme. Privind la masa de putregai din butoi, n-au putut înţelege la început gravitatea situaţiei. Apoi şi-au dat seama: *Nu mai aveau nimic de mâncare*!

Jamestown a fost părăsit imediat. Jumătate din colonie a coborât spre bancurile de stridii de la gura râului, să trăiască cu crustacee. Alţii au urcat pe râu, încercând să trăiască cu ghindă şi fructe de pădure. Iar alţii, au coborât spre Point Confort să pescuiască, deşi în şase săptămâni, ca de obicei, nu s-au putut înţelege unde să-şi arunce năvoadele – şi de aceea nici nu le-au mai aruncat. Un număr de colonişti *»

au fugit pur şi simplu la Powhatan, care i-a lăsat să stea, atâta vreme cât lucrau să-şi câştige hrana. Dintre cei care n-au dezertat la indieni, mulţi au reuşit să supravieţuiască furând unul de la altul unelte, ceainice şi aşa mai departe, chiar şi puşti şi vânzându-le indieniloi pentru o mână de porumb.

Dar, mai bine de jumătate din numărul lor, tot mai mic, au murit, printre ei şi „bunul Mr. Hunt”. Moartea lui a însemnat că au rămas* lipsiţi poate de singurul om al rugăciunii pe care-l aveau, unica lor sursă de mângâiere spirituală. Lipsa lui a fost puternic simţită.

Sentimentele celor pe care i-a lăsat în urma lui sunt consemnate pe monumentul comemorativ al lui Robert

Hunt:

A fost un cleric curajos, religios şi cinstit; a preferat să-l slujească lui Dumnezeu decât să stea în tihnă acasă. A îndurat toate greutăţile, dar nimeni nu l-a auzit vreodată plângându-se. În timpul vieţii, deseori ne-a potolit dezbinările, şi în strâmtorările noastre ne-a adus mângâiere, încât ni s-a părut mai uşor în comparaţie cu ce am îndurat după moartea sa memorabilă. Toţi am primit de la el Sfânta împărtăşanie împreună, ca un îndemn la împăcare, căci toţi l-am iubit pentru bunătatea sa peste măsură de mare. El a plantat prima biserică protestantă din America şi şi-a dat viaţa în timpul întemeierii Virginiei".

Tocmai când devenea evident că cei optzeci de supravieţuitori traşi la faţă, nu mai aveau de trăit decât cel mult câteva zile, a apărut o navă mică, bine aprovizionată, sub comanda lui Samuel Argall. Încă o dată erau salvaţi – pentru moment.

Acasă în Anglia, afacerea se muşamaliza tot mai greu. Prea multă lume ştia adevărul şi nici măcar predicile irezistibilului Richard Crashaw nu mai puteau opri valul: „Să nu dăm crezare basmelor, să nu luăm seama la zvonuri… să nu ne temem de umbre, să nu ne pese de împotriviri, să nu ţinem cont de pierderile care au existat şi nici să nu ne lăsăm vreodată intimidaţi sau descurajaţi…"

Problema Companiei era că orice om care fusese într-adevăr în Virginia, şi care apoi auzea sau citea cuvinte ca ale lui Crashaw nu putea să nu se înfurie. (Ne dădeam seama că era ca şi cum un supravieţuitor de la Auschwitz ar fi auzit pe cineva, care habar n-avea ce înseamnă un lagăr de concentrare, spunând că este o experienţă dură, dar care merită trăită.) Şi se pare că s-au înfuriat destui oameni, destul de tare, ca să înceapă să spună întregul

adevăr despre Jamestown.

Acum Compania avea nevoie de un ţap ispăşitor – şi încă repede. Nu trebuiau să-l caute mult: pe neaşteptate, toată vina pentru faptul că lucrurile merseseră prost a fost dată pe John Smith. Smith trebuia sacrificat pentru ca să supravieţuiască Compania. Şi, în caz că s-ar fi împotrivit, trebuia să nu fie informat până când avea să fie prea târziu ca să ia o altă măsură.

Noul plan al Companiei urmărea lichidarea Consiliului şi înlocuirea lui cu un guvernator unic. Ca urmare, s-a obţinut de la rege o cartă nouă, mai amplă, care-l desemna pe Thomas Gates drept guvernator, iar pe George Somers ca amiral al său şi înlocuitor la comandă. De astă dată, partenerii au făcut două alegeri bune: ambii oameni dăduseră dovadă de calităţi de conducători, luptând pentru olandezi împotriva spaniolilor în războiul din Ţările de Jos. Şi amândoi erau administratori încercaţi.

Au pornit cu un nou statut, în luna mai 1609, cu Newport ca viceamiral, pe nava amiral *Sea Venture*. Flota lor număra nouă vase, încărcate până la refuz cu circa cinci sute de pasageri, printre care primele femei şi copii. Şi cu „norocul" tipic al companiei, au navigat drept într-un uragan, în zona cunoscută astăzi sub numele de Triunghiul Bermudelor. Flota a fost împrăştiată, o navă s-a scufundat, una s-a întors înapoi. Însăşi nava amiral, după trei zile de furtună neîntreruptă, avea zece picioare de apă de mare în cală, şi pompele nu mai făceau faţă. Deodată, în noaptea de 6 august au văzut arătarea spectaculoasă a focului Sfântului Elmo pe greementul navei ce se scufunda. Apoi, din beznă, s-a ivit silueta mai întunecată a pământului cunoscut sub numele de insula Diavolului. („Iadul e gol şi toţi dracii sunt aici" scria Shakespeare despre „Bermoothele mereu furioase" în *The Tempest* (Furtuna), piesa care a fost inspirată din această întâmplare). Într-

adevăr, Bermuda „se credea că este vrăjită şi locuită de vrăjitoare şi demoni”, scria Somers, şi „extraordinar de primejdioasă din cauza stâncilor”, încât nimeni nu se putea apropia de ea fără „riscul nespus de mare al unui naufragiu”.19

În mod miraculos, nava *Sea Venture* n-a fost zdrobită în bucăţi de bariera de corali, când mareea a intrat în retragere! Corabia a fost descărcată relativ uşor şi dezmembrată. Astfel, sub conducerea lui» *

Gates şi Somers, toţi cei 150 de oameni de la bord, au fost siliţi printr-un „act al lui Dumnezeu” să petreacă o perioadă de nouă luni, extrem de plăcută, pe o insulă luxuriantă şi nelocuită, care semăna mai degrabă cu paradisul decât cu iadul.

Ordinele în vigoare pentru restul flotei fuseseră cât se poate de clare: în eventualitatea că ar fi fost despărţiţi de furtună, trebuia să se

Întâlnească cu toţii în Bermuda. Dacă ar fi ascultat, atât pasagerii cât şi echipajele ar fi ajuns în Virginia în plină putere şi formă, bine odihniţi, după ce şi-ar fi revenit din molima care devastase două nave, şi ar fi continuat cu calele pline de alimente proaspete care le-ar fi înlocuit pe cele distruse de uragan. Şi foarte probabil că aceasta era şi intenţia lui Dumnezeu.

9

Dar, oameni fiind, ceilalţi căpitani au ales calea mai uşoară: în loc să se îndrepte înapoi spre Bermuda, au continuat să meargă spre vest şi, mergând în susul sau în josul coastei, au ajuns la Jamestown.

Micuţa colonie s-a clătinat, gata să moară la vederea celor patru sute de pasageri bolnavi, neajutoraţi şi înfometaţi. Sărăcăciosul lor mijloc de trai a fost distrus de nou-veniţii hămesiţi care, trecând prin lanurile noi de porumb, rupeau de pe tulpini mugurii verzi care abia

începuseră să apară. În toamna aceea, a anului 1609, disperarea a omorât la fel de mulţi ca şi boala.

t f

Aflând că i s-a luat comanda, dar că cei care trebuia să-i ia locul erau daţi dispăruţi pe mare, Smith a refuzat să recunoască faptul că nu mai era la conducere. Totuşi, o rană la picior care avea nevoie de îngrijire medicală, l-a determinat să accepte să se întoarcă cu una din navele care plecau în Anglia. Mai mulţi oameni au fost trimişi odată cu el pentru a depune mărturie împotriva lui, dar nu există documente care să ateste că compania l-a acţionat Injustiţie. Fără îndoială, le era teamă de ceea ce ar fi putut să spună sau să facă. În acel moment însă, nu John Smith era problema lor cea mai mare, ci faptul că odată cu întoarcerea acelor nave în Anglia, acum erau mai multe echipaje care văzuseră Virginia şi ştiau adevărul.

Aproape intrată în panică, Compania a luat o decizie disperată: cât se poate de sincer aveau să-şi declare public intenţiile iniţiale şi să publice versiunea proprie despre ceea ce se întâmplase în colonie. În consecinţă, au schiţat la repezeală *A True and Sincere Declaration* (O declaraţie adevărată şi sinceră), trimiţând-o în grabă la tipar.

Scopurile noastre principale... au fost în primul rând să propovăduim şi să botezăm în religia creştină şi, răspândind

Evanghelia, să câştigăm din mâinile Diavolului, un număr de suflete sărace şi sărmane, cufundate în moarte dintr-o neştiinţă *»

aproape de neînvins; să încercăm să împlinim numărul celor aleşi care vor fi adunaţi din toate colţurile pământului, aducându-ne modesta contribuţie la tezaurul ceresc...20

În lumina celor întâmplate în Virginia, este imposibil de calificat o asemenea ipocrizie.

Dar, aşa cum a spus Cristos, în curând avea să vină timpul când, ceea ce se spusese în şoaptă la întuneric, avea să fie strigat de pe acoperişurile caselor. John Smith nu era omul care să stea umil, aşteptând să fie pus la stâlpul infamiei, numai pentru a salva reputaţia Companiei. În consecinţă, aşa cum au făcut-o mulţi după el, s-a hotărât să scrie o carte despre ceea ce se întâmplase *cu adevărat*.

În 1612, cartea sa *Description of Virginia* (Descrierea Virginiei) a produs senzaţie: „Suntem uluiţi cum de a fost posibil ca nişte oameni inteligenţi să se chinuie pe ei înşişi şi pe noi, cu atâtea lucruri ciudate şi fără judecată, făcând din religie steagul lor, când de fapt nu urmăreau altceva decât câştigul imediat, precum s-a văzut clar, când ne-au trimis atât de mulţi rafinori, aurari, bijutieri, şlefuitori şi cioplitori în piatră… gândindu-se numai la mine de aur şi la Mările Sudului, astfel că lumea întreagă n-ar fi putut născoci metode mai groaznice de a ne duce de râpă decât au făcut ei”.21

În doi ani, Compania a ajuns să-şi strângă fondurile prin loterii publice şi o campanie de corespondenţă adresată primarilor micilor oraşe din provincie, prin care-i îndemnau să investească din trezoreriile municipale.

Pe măsură ce după-amiezile deveneau mai scurte şi mai reci, în toamna anului 1609, mâncătorii de ierburi, scormonitorii de rădăcini şi căutătorii de scoici se retrăgeau spre Jamestown. N-aveau unde să plece în altă parte. Cel puţin la Jamestown aveau un adăpost. Şi, odată cu primul ger, s-a terminat cu ţânţarii, iar coloniştii erau scutiţi de molimele mortale ale mlaştinilor înconjurătoare. În afară de umezeala veşnic prezentă şi de apa sălcie, Jamestown în timpul iernii nu era un loc mult mai rău ca altele. De fapt, în zilele când soarele palid făcea ca iarba cafenie de pe câmp să devină aurie, şi îndulcea umbrele

pădurii de mlaştină din zări, mâna de oameni care mai aveau memorie îşi putea aduce aminte de promisiunea strălucitoare a acelei zile călduţe de mai, când au sosit, plini de speranţă, gata să cucerească Lumea Nouă.

Gândul acesta a făcut mulţi ochi să lăcrimeze. Hainele cuceritorilor

9

erau numai zdrenţe, unii erau desculţi, alţii erau bolnavi şi aveau priviri de muribunzi. Cu un an înainte s-ar fi mângâiat cu tristeţe la gândul că aveau să fie mai puţine guri de hrănit şi mai multă hrană pentru restul. Dar acum nu mai avea importanţă, fiindcă acum nu mai era mâncare deloc.

Şi, lucrul cel mai rău dintre toate, Robert Hunt nu mai era, să-i mângâie sau să le aducă o alinare creştinească. Acum, cartea de rugăciuni se citea de mântuială deasupra mormintelor noi – În cazul în care cineva se mai deranja s-o facă.

Aşa a intrat Colonia Virginia în noaptea întunecată a sufletului ei – perioadă ce va fi cunoscută curând ca „vremea foametei”. Toate animalele au fost mâncate – porcii, oile, caprele şi puţinii cai (care fuseseră aduşi cu ultimele nave) – s-a consumat totul, chiar şi pieile. Apoi a venit rândul câinilor, al pisicilor şi al şobolanilor, care odinioară se ospătaseră cu porumbul lor) şi orice şoricel de câmp pe care l-au putut găsi, chiar şi şerpii mici. Dar foametea continua nedomolită, devenind tot mai aprigă. Au scormonit rădăcinile copacilor şi arbuştilor şi le-au ros, împreună cu orice bucată de piele de încălţăminte de pe plantaţie; orice copertă de carte, orice bucăţică din piele era fiartă şi mâncată. Coloniştii au ajuns atât de slăbiţi încât mulţi, nemaiavând putere să se mişte, au murit îngheţaţi în paturile lor. Şi foametea a continuat să facă ravagii.

Aici, descrierile mai decente fac o omisiune, nemaiamintind că o parte din coloniştii care erau încă în viaţă au început să dezgroape cadavrele mai recente. Pe acestea le tăiau în bucăţi şi le fierbeau. Există un singur caz (atestat documentar) În care o persoană a mâncat o altă persoană cu puţin timp înainte ca aceasta să moară. Este cazul unui om care Îşi „ieşise din minţi" şi îşi omosâse nevasta, o sărase şi începuse nu deja să se înfrupte din ea când a fost descoperit. A fost executat pe loc.

Izbăvirea a venit la începutul lunii mai 1610 – chiar sub acest nume. A venit sub forma bunei corăbii *Deliverance* (Izbăvire) şi a navei surori

Patience (Răbdare), construite amândouă ca prin minune din resursele lemnoase locale (şi din armăturile fostei *Sea Venture*) pe insula Bermuda de către Galeş şi Somers cu ingeniosul lor echipaj. Ei şi-au croit drum în amonte pe râul James, fiind uluiţi când au fost întâmpinaţi de şaizeci de figuri scheletice care se clătinau, gemând: „Ne e foame! Ne e foame!" Asta să fi fost tot ce-a mai rămas din cei patru sute de nou-veniţi şi cei optzeci de colonişti care fuseseră aici în luna august a anului trecut? Gates şi Somers au fost atât de îngroziţi, încât s-au hotărât să părăsească Jamestown imediat şi să fugă spre casă, deşi nu aveau destule alimente pentru călătorie. S-au gândit că vor încerca să se aprovizioneze de la un vas de pescuit, în zona marilor bancuri de peşte. Era o aventură riscantă, cu nişte vase atât de mici, în acea perioadă a anului, având provizii doar atât cât să le ajungă pentru o treime din drum, dar orice era mai bine decât să rămână la Jamestown.

Un strigăt de bucurie răguşit a izbucnit la această veste şi Gates a trebuit să-şi dea toată silinţa să-i împiedice pe supravieţuitori să dea foc aşezării Jamestown, în semn de despărţire. Tocmai coborau spre Point Confort să

culeagă câţiva rătăciţi de acolo, când au văzut apărând pânzele unei corăbii mari şi foarte frumoase. Era lordul de La Warr, care, după ce ajunsese în Anglia vestea că Gates şi Somers erau daţi dispăruţi pe mare, a fost înduplecat să devină guvernator. De La Warr era la conducere acum şi la porunca sa, toată lumea s-a întors şi a pornit înapoi spre aşezarea abandonată. De îndată ce a călcat pe acel pământ părăsit şi urât, a îngenuncheat şi I-a mulţumit lui Dumnezeu pentru că i-a adus în siguranţă acolo şi i-a făcut să ajungă la vreme pentru a salva toate vieţile. Apoi a citit cu voce tare, tuturor celor prezenţi, actul care-l împuternicea şi a pornit spre biserică, unde Richard Buck, preotul lui Gates, a ţinut o slujbă.

Extraordinara coincidenţă de timp a fost socotită de toată lumea ca o lucrare a Providenţei Divine. „Dacă Dumnezeu nu l-ar fi trimis pe Sir Thomas Gates din Bermude”, a exclamat William Crashaw, „în patru zile ar fi murit cu toţii de foame. Dacă Dumnezeu nu i-ar fi pus pe inimă acestui vrednic cavaler să salveze fortul de la incendiu… Dacă ei ar fi pornit în larg mai devreme… Brachium *Domini: acesta* era braţul Domnului Oştirii!” 23

Compania, mereu gata să exploateze orice prilej a declarat: „Este braţul Domnului Oştirilor, care a făcut ca poporul Său să treacă Marea Roşie şi prin pustie şi apoi i-a dat în stăpânire ţara Canaan”. Aceasta era din broşura lor cea mai recentă, *True Declarativa* (O Declaraţie adevărată), publicată la câtva timp după *ce A True and Sincere Declarativa*

Oi fusese complet discreditată.

În mod clar, Dumnezeu *a intervenit* pentru a salva Virginia, după ce oamenii o abandonaseră. Şi, deşi tot mai mulţi clerici au început să facă o analogie cu o nouă Ţară a Făgăduinţei, niciunul nu a avut curajul să afirme că acel amestec de puşcăriaşi, nobili scăpătaţi, mercenari

profesionişti fără ocupaţie pe timp de pace şi orfani de mahala (deoarece Consiliul Orăşenesc al Londrei găsise o soluţie originală de a se debarasa de bandele de copii ai străzii care mişunau prin Londra) era un nou popor ales. În mod sigur, nici ei înşişi nu se considerau astfel – mai degrabă s-ar fi considerat aleşi pentru iadul de pe pământ.

De La Warr a răbdat un an, până când el şi prietenii săi de viţă nobilă pe care-i adusese cu el, s-au săturat de acest „sportu al colonizării şi s-au întors în Anglia. Succesorul său, un căpitan dur şi neînduplecat, de pe vremea războiului din Ţările de Jos, pe nume Sir Thomas Dale, a instaurat o disciplină marţială drastică, luând măsurile cele mai severe posibile: acum se pedepsea cu spânzurătoarea vina de a vorbi împotriva stăpânirii sau la trei absenţe nemotivate de la serviciile de închinare care se ţineau de două ori pe zi. Pentru abateri mai mici, Dale şi aprozii săi, purtau *baştinados*, bastoane scurte cu care administrau pedepse corporale după nevoie. Treptat, ordinea a început să apară din haos.

Condiţiile de viaţă s-au îmbunătăţit încet, iar apoi s-au petrecut o serie de evenimente surprinzătoare şi minunate care au indicat că, în sfârşit, Dumnezeu a început să arate puţin har mult lovitei colonii Virginia. Aceste evenimente, însă, n-au început deloc promiţător: Pocahontas a fost răpită, cerându-se o recompensă pentru eliberarea ei. Powhatan a plătit cantitatea de porumb cerută, dar Dale n-a eliberat-o pe fata şefului. Cerând mai mult porumb (care nu i-a fost dat), până la urmă, a luat o trupă de luptători să-l înfrunte pe Powhatan şi să discute cu el personal. În timp ce cele două grupuri (Căci Powhatan avea cu mult peste o sută de războinici în spatele său), stăteau faţă în faţă, totul părea posibil, în afară de pace.

Între timp, Dale a început să manifeste un interes

personal pentru sufletul nemuritor al tinerei de optsprezece ani, cu ochi strălucitori, care crescuse, transformându-se într-o fecioară indiană extrem de fermecătoare. El credea că a convins-o să îmbrăţişeze credinţa creştină. Dar se pare că Dale nu era singurul puternic interesat de bunăstarea ei spirituală. Un tânăr gentleman, pe nume John Rolfe se înamorase fără speranţă de ea, până într-atât, încât căsătoria i s-a părut a fi singura ieşire onorabilă din această dilemă. Ca urmare, el i-a trimis lui Dale o scrisoare remarcabilă. Scrisoarea a sosit în mijlocul negocierilor dintre Dale şi Powhatan şi trebuie să-i fi provocat o reacţie de uimire extraordinară lui Dale. Rolfe cerea permisiunea lui Dale pentru a se însura cu Pocahontas!

„Dorinţa mea şi ţelul meu suprem este... să încerc cu toată puterea trupului meu şi a minţii mele ca, preluând, această problemă atât de grea şi căutând binele acestei plantaţii, cinstea tării noastre, slava lui Dumnezeu şi a lui Iisus Cristos, fără să fiu în niciun fel (decât atât cât slăbiciunea omenească îngăduie) condus de dorinţe neînfrânte ale dragostei trupeşti, pentru o făptură necredincioasă, şi anume, Pocahontas, pentru care nutresc din inimă cele mai bune gânduri, gânduri care de multă vreme sunt prinse şi încurcate într-un labirint atât de delicat... Dar Atotputernicul Dumnezeu, care niciodată nu înşală aşteptările celor ce cheamă din inimă Numele Său Sfânt, mi-a deschis poarta...25

Efectul acestei scrisori a fost asemenea unei raze de soare pe un cer înnorat şi ameninţător. Atât Dale cât şi Powhatan au fost încântaţide „ >» >

perspectivă şi ameninţarea unei demonstraţii de forţă s-a transformat într-o destindere strălucitoare asemenea florilor sălbatice care se deschid. Era mâna minunată a Providenţei Divine care lucra! Urma să fie o nuntă, prima

între un alb şi o indiancă şi ambele părţi păreau a fi extraordinar de încântate de perspectivă. Powhatan a refuzat să participe personal (nu avea *chiar atâta* încredere în omul alb), dar l-a trimis pe un frate de-al lui să conducă mireasa, şi un număr de viteji ca pe un fel de gardă de onoare.

A fost o atmosferă sărbătorească, glorioasă – prima dată când albii şi indienii puteau sta neîncordaţi unii în prezenţa celorlalţi, de mulţi ani încoace. Graţie generozităţii lui Powhatan, era totodată şi prima masă când coloniştii au fost bine hrăniţi, după o perioadă de timp la fel de lungă. Era de bun augur. Buck a condus ceremonia şi la puţin timp după aceea, John Rolfe şi Pocahontas, pe numele ei creştinesc de acum, Rebecca, au plecat în Anglia la cererea Companiei Virginia. (Partenerii erau încântaţi de pacea neaşteptată dintre colonişti şi indieni – şi erau gata s-o exploateze acasă, putându-le aduce o publicitate favorabilă.) Rebecca era frumoasa societăţii londoneze; până şi văduvele şi matroanele au îndrăgit-o, găsind că inocenţa ei este pur şi simplu fermecătoare.

Rebecca s-a îndrăgostit şi ea de Londra, neavând niciun chef să se întoarcă în Virginia. A trebuit să fie puternic convinsă să o facă, „pentru binele Companiei”, deoarece ea era singura garanţie a păcii cu indienii. Dar, până la urmă, n-a mai apucat să se întoarcă, deoarece a făcut o pneumonie şi a murit cu puţin timp înainte de data plecării. Lovit de durere, Rolfe s-a întors singur în Virginia, ca să-şi continue experienţele cu ceea ce avea să devină curând prima recoltă bănoasă din Lumea Nouă: tutunul.

Este ironic – deşi oarecum tipic – faptul că până la urmă Virginia a fost salvată de această buruiană a viciului care într-o zi avea să devină o problemă pentru mulţi. Însăşi salvarea ei a fost un proces greoi şi îndelungat. În

anii care au urmat, Virginia a continuat să se zbată pe marginea prăpastiei. În mod cert, credinţa reală a coloniştilor în Dumnezeu a avut puţin de a face cu evoluţia ei finală: pe la 1622, cu peste o mie două sute de colonişti pe zece plantaţii destul de împrăştiate, în Virginia existau exact trei clerici ordinaţi! De fapt, contrastul dintre ceea ce era lumesc şi ceea ce era spiritual n-a fost niciodată mai bine scos în evidenţă ca într-un viitor schimb de cuvinte dintre James Blair, preşedintele ales al Colegiului William and Mary, ce avea să fie curând înfiinţat, şi procurorul general al Angliei, Edward Seymour, la care făcuse apel pentru elaborarea unui statut garantat de

Maiestăţile lor. Seymour considera colegiul o pierdere de timp şi de bani preţioşi şi i-a spus aceasta în nişte termeni ambigui, la care Blair a arătat că şi coloniştii din Virginia aveau suflete care trebuia mântuite.

„Suflete?*”* a replicat Seymour. *„Lăsaţi sufletele voastre*! *Voi să produceţi tutun*!*”* **6* Aceasta rezuma atitudinea dominantă a multqra în privinţa Virginiei.

Poate că tutunul a fost mijlocul, dar Dumnezeu a fost Agentul care a asigurat existenţa Virginiei şi care, în ciuda tuturor, ia mai dat o şansă. În iulie 1619, începea să pară că, în sfârşit, avea ocazia unui început mai bun. Fiecărui om din colonie care nu era angajat, i s-au dat cel puţin o sută de acri în proprietate, fapt care a stimulat mult munca în agricultură.

Compania s-a prăbuşit, în final, vânzându-şi acţiunile la zece aventurieri. Ei, la rândul lor, au stabilit un sistem de conducere independentă, în care doi reprezentanţi (cetăţeni) de pe fiecare dintre cele zece plantaţii principale se întâlneau ca să facă legi şi să discute probleme de interes general. Era un bun început. De fapt, era mai mult decât un nou început pentru Virginia, era prima adunare a reprezentanţilor din America de Nord; cu mai bine de un

secol şi jumătate înainte ca America să intre în război pentru a-şi asigura acest drept.

De ce a mers totul atât de prost în Virginia, când cel puţin motivele formulate public, acasă în Anglia, erau atât de corecte? (Şi atât de convingătoare încât până şi partenerii înşişi începuseră să le creadă?) Răspunsul este că, într-o epocă şi într-o ţară în care practic toţi conducătorii recunoşteau existenţa lui Dumnezeu, şi deci se considerau buni creştini, aproape nimeni nu trăia de fapt viaţa la care Cristos ne cheamă în Evanghelia Sa. Chiar printre clericii, care proclamau nevoia de a duce creştinismul în ţările păgâne, prea puţini erau în realitate pregătiţi să se ducă ei înşişi.

Ceea ce s-a întâmplat la Jamestown este o oroare în faţa căreia astăzi avem tendinţa să întoarcem spatele – dar dacă vom face astfel, vom pierde esenţa. Şi ar însemna că toate acele vieţi pierdute în mod tragic au fost pierdute în zadar. Esenţialul este că Jamestown nu a fost un caz izolat, un concurs unic de împrejurări, puţin probabil de a se repeta, care a implicat oameni cu caractere mai slabe decât în mod normal.

Oamenii care au pornit pe mare cu atâtea speranţe şi ambiţii, ca să colonizeze Lumea Nouă, erau exact ca şi noi. Şi lumea pe care au lăsat-o în urma lor era asemenea Americii de astăzi, o lume plină de sentimente nobile – dar lipsită de devotament, o societate de „creştini” bine intenţionaţi – care n-au auzit niciodată de predarea voinţei în mâna lui Cristos.

Întemeierea aşezării Jamestown s-a făcut fără Cristos. Dar următorii colonişti care aveau să treacă Atlanticul ştiau prea bine că n-are rost să pornească fără El. Ştiau că nu au altă şansă decât să-şi pună *toată* încrederea în El…

Spre Ţara Făgăduinţei

Coborând în pântecul întunecos al *lui Mayfâower* //, reproducerea fidelă a navei pelerinilor, am rămas şocaţi de spaţiul îngust al sectoarelor în care era Împărţită. O sută doi pelerini fuseseră înghesuiţi într-un spaţiu egal cu cel al unui teren de volei. Această privaţiune era completată de lipsa de lumină şi de aer proaspăt (toate tambuchiurile au trebuit să fie închise din cauza vremii furtunoase). Adăugaţi la aceasta, regimul alimentar constând din carne de porc uscată, mazăre uscată şi peşte uscat şi mirosul greu al cantinei veşnic murdare şi înmulţiţi totul cu şaizeci şi şase de zile petrecute pe mare…

În timp ce urcam pe punte, Peter a dat din cap. „Vezi, au acceptat totul fără să se plângă. Făcea parte din ceea ce erau gata să sufere pentru a face voia lui Dumnezeu”. S-a oprit. „Aşa cum a fost şi exilul în Olanda şi ucenicia lor în Lumea Nouă”.

Mai târziu, în după-amiaza aceea, urcând pe drumul de pământ bătătorit care este strada principală a acestei reconstituirii a plantaţiei „Plimoth”, am fost din nou şocaţi de preţul enorm pe care aceşti oameni l-au plătit – *cu dragă inimă*. Să vezi măreţia jertfirii de sine a misionarilor era un lucru, căci aceşti martiri iezuiţi, dominicani şi franciscani păreau aproape destinaţi pentru sfinţenie, din momentul convertirii lor, şi alt lucru erau aceşti pelerinii, familii de creştini obişnuiţi, care nu se deosebeau de ale noastre.

În comparaţie cu ei, devotamentul nostru faţă de Cristos părea aproape nesemnificativ. Am ajuns să fim convinşi de aceasta, nu prin ceea ce au predicat sau au scris pelerinii, ci prin exemplul vieţii pe care au trăit-o. Era un exemplu umil. Ei au considerat că au reuşit doar parţial şi nu au avut perspectiva îndepărtată a impactului spiritual pe care comunitatea lor îl va avea asupra puritanilor care

au venit după ei, întemeind o naţiune creştină şi asupra acelora din epocile următoare, care au fost inspiraţi de exemplul lor.

Am fost provocaţi de o întrebare pe care ne-o pusese Peter Gomes în ziua aceea în biroul său: Dcă colonia din golful Massachusetts, din Boston şi din împrejurimi, a fost direct responsabilă de cele mai multe din bazele instituţionale şi constituţionale ale acestei ţări, de ce preferă atât de mulţi americani să viziteze Plymouth? De ce această mână de pelerini, care niciodată n-au atins realizările verişorilor lor, care erau la câteva mile mai spre nord şi care, în cele din urmă, au fost asimilaţi de ei, mişcă inimile americanilor atât de profund? De ce seamănă o vizită pe plantaţia Plymoth mai degrabă cu un pelerinaj decât cu o vizită turistică?

Când am plecat din Plymouth cu maşina, în după-masa aceea, am simţit că suntem pe cale să găsim răspunsul.

Într-o dimineaţă ceţoasă şi călduţă de iulie, în anul 1620, trei corăbii puteau fi văzute alunecând pe un canal olandez, venind de la Leyden, în drum spre portul maritim Delftshaven. În depărtare, peste câmpia joasă şi întinsă, o moară de vânt din piatră se încălzea în soarele zorilor, cu pânzele albe uriaşe mişcându-se alene. Era o dimineaţă care te îmbia să lâncezeşti, să absorbi parfumul fânului proaspăt cosit şi să asculţi cântecul în surdină al greierilor.

Dar pentru cei de pe aceste corăbii nu era vreme de lâncezit. Pentru o treime din ei, era începutul unei călătorii mult mai lungi – o călătorie fără întoarcere.

Unul dintre aceştia era William Bradford, un tânăr fermier englez, puternic şi entuziast, care era socotit unul

din „şefii lor”. Fusese cu pastorul lor, John Robinson, chiar de la început, în urmă cu paisprezece ani înainte. Bradford avea doar şaisprezece ani pe atunci, fiind un orfan crescut de unchiul său în tradiţia ţărănească a familiei. Dacă Bradford îşi va fi adus aminte de acei ani, în acea dimineaţă în 1620, pe corabie, a făcut-o cu un sentiment de mirare. Se întâmplaseră atât de multe de atunci… într-o zi avea să le aştearnă pe toate în scris, mulţi ani mai târziu…

„Cei evlavioşi şi cu judecată ştiu foarte bine câtă împotrivire şi câte războaie a stârnit Satan încă din clipa când a răsărit prima dată lumina Evangheliei în onorabila noastră naţiune engleză… şi până astăzi, purtânându-le în continuare împotriva sfinţilor (adică a credincioşilor care se străduiesc să-şi predea viaţa pe de-a-ntregul lui Cristos) … Uneori prin morţi sângeroase şi torturi cumplite, alteori prin întemniţări, exiluri şi alte măsuri dure – căci diavolul nu putea suferi să-şi vadă împărăţia năruită – adevărul însă a biruit şi bisericile lui Dumnezeu s-au întors la»

vechea lor puritate şi şi-au recăpătat ordinea, libertatea şi frumuseţea lor primară.*

Bisericile la care se referea Bradford făceau parte din Biserica Angliei, fiind conduse de Consiliul Episcopilor. Capii Bisericii erau din ce în ce mai alarmaţi de apariţia a doua mişcări de „fanatici”. Primul grup, mai numeros, format din oameni care pretindeau că s-au dedicat „purificării Bisericii din interior”, ceea ce i-a făcut de la început să devină suspecţi în ochii episcopilor, care considerau că nu era nevoie de nicio purificare. Aceşti „puritani”, cum erau porecliţi în bătaie de joc (epitet pe care în final l-au adoptat ei înşişi), au continuat cel puţin să recunoască autoritatea canonică. Astfel, au putut fi uşor împiedicaţi să ajungă în funcţii de răspundere şi în felul acesta, ignoraţi.

A existat însă un alt grup pe care episcopii l-au considerat mult mai periculos. Acesta era format din radicali care susţineau că Biserica Angliei era deja atât de decăzută încât nu mai era posibilă nici e purificare. Mai mult, ei considerau că Biserica putea fi condusă doar de Iisus Cristos şi, de aceea, niciun om, nici chiar regina, nu se putea numi „Capul Bisericii”. Ei au ales să se separe de biserică şi să-şi organizeze singuri modul de închinare. Şi, având în vedere calea alease de ei, aceşti „separatişti” au redus închinarea, doar la elementele dt bază primare: predicare, învăţare, cântare şi rugăciune liberă debarasându-se de şaisprezece secole de tradiţie liturgică bine stabilită în acea vreme, această grupare număra sub o mie de persoane, dar era clar că dacă se tolerau lucruri de felul acesta, şi altor „credincioşi” – care vorbeau cu entuziasm despre faptul că au avut o întâlnire personală cu Cristos – le putea trece prin cap să se ia după ei. Nu peste mult timp, ar fi avut de-a face cu mici biserici de fanatici apărute peste tot, care să nu respecte deloc dogmele şi rânduiala Bisericii Angliei (şi cu totul scăpate de sub controlul episcopilor).

Elizabeta nu le-a dat episcopilor totala libertate pe care ei o doreau de a suprima această boală, înainte de a se transforma într-o epidemie. Ea părea mai degrabă înclinată să creadă că, prin câteva execuţii a celor învinuiţi de erezie, se putea ţine mişcarea sub control. Dar, după ce James I, un om fără personalitate, vanitos şi uşor de manipulat, a urcat pe tron, episcopilor li s-a făcut pe plac.

Acum separatiştii erau vânaţi, intimidaţi, forţaţi să plătească impozite Bisericii Angliei, aruncaţi în temniţă pentru vini închipuite şi ferecaţi sub pământ. Ei se închinau în locuinţe particulare, unde veneau unul după altul la anumite intervale de timp şi pe drumuri diferite, deoarece erau mereu pândiţi. În micul orăşel Scrooby din

Midlands, persecuţia a atins în final punctul în care adunarea din care făcea parte şi Bradford a ales să-i urmeze pe ceilalţi separatişti care căutaseră deja azil religios în Olanda.

Aşa au ajuns în Leyden unde duşmănia societăţii i-a făcut să se unească. Ca emigranţi străini, aproape fără niciun ban, erau obligaţi să se angajeze la muncile cele mai de jos, trebuind să lucreze din greu doar pentru a supravieţui. Bradford scria că înainte de a veni „ca popor liber al Domnului, ei s-au unit, printr-un legământ făcut Domnului, ca să formeze o Biserică, în părtăşie evanghelică, să umble pe căile Lui care le fuseseră făcute cunoscute, din toate puterile lor, cu ajutorul Domnului, oricât îi va costa" 2.l-a costat foarte scump. Pe la 1619, după aproape doisprezece ani de trudă şi lipsuri, au hotărât în cele din urmă să „se mute din nou".

Iată, pe scurt, motivele lui Bradford: (1) Viaţa lor (cu toate că ei nu se plângeau niciodată de ea) era atât de grea încât nimeni nu venea din Anglia să li se alăture – chiar după decretul regelui din 1618, care hotărâse că toţi puritanii care nu vor să se supună autorităţii ecleziastice *erau obligaţi* să părăsească ţara. (2) Viaţa pe care o duceau ti îmbătrânea înainte de vreme (orice persoană care era aptă pentru a avea o slujbă, muncea între doisprezece şi cincisprezece ore pe zi) şi era atât de extenuant pentru ei, încât dacă avea să vină timpul când va trebui să plece din nou, s-ar fi putut să nu mai fie în stare s-o facă, din punct de vedere fizic. (3) Copiii lor erau, de asemenea, istoviţi, iar mulţi din ei erau atraşi de tentaţiile lumii din jurul lor. (4) Ei nutreau „o mare speranţă şi o râvnă lăuntrică" de a fi cel puţin o parte, sau cel puţin prima treaptă pentru alţii, în lucrarea de răspândire a Luminii lui Cristos în părţile îndepărtate ale lumii.

Din ce în ce mai mult, separatiştii au ajuns să creadă că America era locul în care Dumnezeu voia ca ei să meargă, în ciuda grozăviilor din timpul foametei din Virginia, de care auziseră, şi în pofida cruzimii bine cunoscute a indienilor. În timp ce cântăreau aceste lucruri, ţinând seama că rata mortalităţii la Jamestown era *în*că cu mult peste 50 la sută, a apărut o contrapropunere tot mai ademenitoare. Nu putea fi oare o cale mai uşoară? De ce să nu meargă spre sud, în Guiana, pe coasta Americii de Sud, pe care Walter Raleigh a descris-o cu atâta căldură şi unde englezii deţineau deja un avanpost? Era un ţinut „bogat, roditor, binecuvântat cu primăvară veşnică şi vegetaţie bogată, unde natura viguroasă producea de toate din belşug, fără prea multă muncă sau pricepere omenească”.

Totodată, Raleigh mai menţionase existenţa din abundenţă a minelor de aur... 4.

Aşa încearcă Satan întotdeauna să dezbine şi să semene vrajbă printre creştinii pe care îi urăşte atât de mult. Dar cei din Leyden erau creştini destul de maturi ca să nu judece lucrurile după propria lor minte. Întrebarea crucială, în toate acestea, era: *Care era voia lui Dumnezeu*? Unde dorea *El* să-i trimită? Din experienţa lor grea, ştiau că atât timp cât se aflau în centrul voii Sale, n-avea importanţă locul unde trăiau din punct de vedere fizic.

După ce s-au rugat, încredinţând toată lucrarea în mâinile Lui, pacea a revenit şi, împreună cu ea, câteva considerente care până atunci le scăpaseră: Guiana era aproape de teritoriul spaniol, iar spaniolii, invidioşi, deja îi exterminaseră pe hughenoţii francezi. Şi dacă *era* într-adevăr aur acolo, aceasta n-avea decât să-i ademenească şi mai repede pe spanioli. Apoi, climatul tropical genera boli care decimaseră deja încărcăturile umane a zeci şi zeci de

nave care trecuseră prin Bahamas…

Devenea tot mai clar că Dumnezeu voia ca ei să meargă în America. Bradford a rezumat astfel alegerea lor hotărâtă:

„Răspunsul a fost că toate acţiunile măreţe şi onorabile sunt însoţite de mari greutăţi şi trebuie să fie făcute cu curaj, biruindu-le. S-a recunoscut că primejdiile erau mari, dar nu desperat de mari, că încercările erau multe, dar nu de neînvins şi că toate… cu ajutorul lui Dumnezeu, cu tărie sufletească şi răbdare puteau fi biruite sau suportate… Dar, împrejurările nu erau obişnuite. Scopurile erau bune şi nobile, chemarea era legitimă şi urgentă şi, de aceea, puteau aştepta binecuvântarea lui Dumnezeu peste faptele lor; da, chiar dacă şi-ar fi pierdut viaţa în această misiune, urmau să aibă mângâiere şi strădania lor era nobilă”.5

În timp ce grupul din Leyden se gândea *unde* să meargă, pastorul ales de ei, John Robinson, se ruga să primească o revelaţie mai profundă: *de ce* urmau să meargă. Avea Dumnezeu un scop special cu ei? Pentru Robinson, prezbiterul William Brewster şi alţi câţiva, acel scop începea să devină clar. După cum scria Robinson, pe scurt, a înţeles că Dumnezeu îi chema la un nou Ierusalim, pentru a-l clădi templul din nou – ei înşişi fiind pietrele: „Aşa cum poporul lui Dumnezeu din vechime, a fost chemat să iasă din Babilon, locul robiei lor, şi trebuia să vină la Ierusalim, să zidească templul Domnului, sau locaşul sfânt… aşa trebuie să iasă acum poporul lui Dumnezeu din Babilonul spiritual şi să meargă la Ierusalim… şi să de zidească pe ei înşişi ca pietre vii, într-o zidire duhovnicească sau într-un templu, în e care să biruiască Domnul…”

Se părea că Dumnezeu îi alesese într-adevăr şi acum era în faza de a-i pregăti să devină templul Lui în America.

Era hotărât că urmau să plece, ei deja fiind conduşi pe o cale pe care mai umblase un alt popor ales... „căci noi suntem", scria Robinson, „fiii şi fiicele lui Avraam prin credinţă".

t

Dar, să ajungă în America era o altă problemă. Numai costul traversării era enorm, fără a mai vorbi de cheltuielile necesare pentru a procura destule provizii ca să le ajungă până când puteau cultiva şi strânge prima recoltă. Şi, în plus, aveau nevoie de o barcă pe care să o folosească la pescuit sau pentru comerţ. (Francezii reuşiseră cu succes să pună în nordul îndepărtat bazefe unui comerţ cu blănuri, şi cei din Leyden s-au gândit că ar putea face la fel.) Dar de unde aveau să facă ei rost de toţi aceşti bani?

9 9

Compania Virginia era principala corporaţie care se ocupa cu sprijinirea unor astfel de iniţiative în America. De aceea, Robinson şi Brewster au întocmit o scrisoare comună adresată lui Edwin Sandys, casierul Companiei, în care solicitau sprijin financiar şi rezumau motivele pentru care se putea avea încredere în ei:

L Credem într-adevăr şi suntem încredinţaţi că Domnul este cu noi. El căruia ne-am dăruit şi căruia l-am slujit prin multe încercări şi că El va face, prin harul Său, să prosperăm în încercările noastre, după curăţia inimii noastre.

2. Suntem destul de înţărcaţi de laptele dulce al patriei noastre şi obişnuiţi cu o ţară aspră şi străină, greutăţi pe care, însă, le-am biruit în mare parte, prin răbdare.

3. Credem că putem spune cu siguranţă că oamenii noştri sunt, cel puţin cei mai mulţi, la fel de harnici şi cumpătaţi ca oricare alţi oameni din lume.

4. Suntem uniţi împreună ca un singur trup, în legătura ce mai sfântă şi strânsă, prin legământ cu Domnul, pe care avem grijă să nu-l încălcăm şi, în virtutea acestui legământ, ne considerăm obligaţi să ne purtăm unii altora de grijă; toţi pentru unul şi unul pentru toţi.

5. În sfârşit, nu suntem ca alţii pe care lucrurile mărunte îi pot descuraja sau pe care unele nemulţumiri îi fac să dorească să fie din nou acasă…" 7

Dar, deşi Sandys era un om înţelegător, adevărul era că Compania Virginia era la un pas de faliment, „atât de dezbinată într-o serie de grupuri mărunte care se certau între ele, încât nicio afacere nu mai putea să meargă bine". (Astfel că, în mod providenţial, cei din Leyden, au fost feriţi să intre în acea încurcătură.)

Nu mult după aceea, au primit o vizită neaşteptată a unui negustor londonez, pe nume Thomas Weston. Plin de zâmbete şi de îndemnuri încurajatoare, Weston i-a informat că el este un aventurier independent şi că reprezintă un grup care auzise de cererea lor şi hotărâse să-i ajute. Cei din Leyden puteau să uite de Compania Virginia (deşi ar fi putut fi folositor să navigheze sub pavilionul ei). În schimb, îşi puteau pune încrederea în Thomas Weston, care i-a asigurat că avea aceeaşi părere despre lucrurile lui Dumnezeu ca şi ei şi că avea să-i treacă dincolo, cu orice preţ.

Englezii care aveau bani de investit în comerţ, explorări sau colonizări, erau atraşi aproape în exclusivitate de Compania Muscovy sau de Compania de Ceai a Indiilor de Est, care promiteau amândouă o recuperare a investiţiilor de 100 %, în şase luni. Astfel, deoarece se părea că este singura uşă deschisă pentru ei, deşi cu unele rezerve, grupul din Leyden a intrat într-o înţelegere cu Weston.

Ar fi trebuit oare să ia aminte la avertismentele pe care unii le primiseră intuitiv? Ar fi trebuit oare să mai aştepte puţin, ca Dumnezeu să le deschidă o altă uşă? Aşa cum aveau să arate întâmplările viitoare, acesta era un caz în care ei au ales calea mai uşoară.

Dar acum erau multe de făcut, familiile trebuind să-şi vândă casele şi toate bunurile lor imobile, pentru a-i da lui Weston bani gheaţă cu care să cumpere acţiuni şi să investească în plantaţie.

Înţelegerea era ca fiecare adult, de la şaisprezece ani în sus, să aibă o acţiune, în valoare de zece lire sterline (aproximativ şapte sute de dolari, la cursul actual) şi încă una, dacă se echipa şi se dota singur. Cei care aveau fonduri suplimentare puteau, desigur, să cumpere mai multe acţiuni. Aveau să continue ca parteneri timp de şapte ani (perioada standard a contractului), după care, tot pământul şi toate profiturile aveau să fie împărţite în funcţie de numărul acţiunilor. Proprietăţile personale, cum ar fi casele, loturile familiale şi grădinile urmau să rămână în proprietatea coloniştilor fără a mai fi împărţite. Coloniştilor li se mai alocau două zile pe săptămână în care să muncească pentru ei. Li s-a părut a fi o înţelegere destul de cinstită. Weston a plecat la Londra ca să discute cu grupul său de aventurieri şi să se intereseze de închirierea unui vas care să-i transporte.

Separatiştii au trimis pe doi dintre ei la Londra, ca să-i reprezinte – John Carver şi Robert Cushman. Carver avea o maturitate şi o stabilitate care se dovediseră deja a fi o comoară. Cushman avea o minte iute şi darul vorbirii, dar era imatur şi accepta cu dificultate să fie contrazis. În timp ce Carver ere plecat din Londra, să adune provizii pentru călătorie, Weston a făcut presiuni asupra lui Cushman, reuşind să-l facă să fie de acord cu anumite schimbări în contract.

Următoarea chestiune pe agenda lor de lucru era procurarea unei bărci de serviciu; această problemă trebuie să fi semănat cu cumpărarea unei maşini de ocazie, atunci când nu ai destui bani. Până la urmă s-au hotărât să cumpere o corabie numită *Speedwell*, care urma să-i preia la Delftshaven şi să-i ducă la Southampton. Acolo urmau să întâlnească un vas comercial de mare tonaj, *Mayflower*, închiriat de aventurieri. Dar numai o treime din grupul lor de peste şase sute de oameni puteau să plece. Aceasta însemna că omul care dorea cel mai mult să plece, John Robinson, trebuia să rămână în urmă; marea parte a turmei nu putea rămâne fără păstor. Astfel s-a hotărât că, prezbiterul lor, William Brewster, avea să le fie păstor de facto şi învăţător, până când putea să vină Robinson.

Venise timpul să se despartă. Robinson a stabilit o zi de post şi rugăciune pentru a-i pregăti spiritual pentru călătoria grea care urma. La sfârşitul zilei, au avut o masă de rămas bun, sărbătorită cu gâscă, budincă şi vin, au cântat psalmii lor favoriţi din Cartea de Psalmi a lui Ainsworth, pe melodiile complicate, asemănătoare madrigalului care delectau atât de mult urechea. Edward Winslow, unul din oamenii de frunte care plecau, descria astfel scena: „După ce am plâns, ne-am înviorat cântând din Psalmi, cântând cu bucurie în inimile noastre şi şi cu vocile noastre, în adunarea noastră fiind mulţi specialişti în muzică; şi într-adevăr a fost cea mai dulce melodie pe care urechile mele au o auzit-o vreodată”.

În dimineaţa următoare, toţi cei care au putut, i-au însoţit pe călători cu corabia până la Delftshaven. Privind înapoi la casele cu acoperişuri roşii din Leyden, care rămâneau în depărtare şi la moara mare de vânt cu pânzele ei albe, rotindu-se încet, Bradford trebuie să fi avut un sentiment de regret. Dar chiar dacă l-a avut, a fost doar pentru moment, căci „ei ştiau că sunt pelerini şi nu se

legau prea mult de lucrurile acelea, ci îşi ridicau ochii spre ceruri, patria lor cea scumpă

Q

şi Îşi linişteau sufletele”.

9 9 9

Când au ajuns la Delftshaven, s-au dus drept în port unde îi aştepta *Speedwell* – mult mai mică şi mai veche decât şi-o închipuiseră cei mai mulţi dintre ei. Restul după-amiezii şi seara le-au petrecut încărcând provizii şi materiale în fiecare locşor pe care l-au putut găsi. Zorile zilei de 22 iulie, 1620, au fost salutate de un vânt prielnic. Acum era într-adevăr timpul să-şi ia rămas bun. Pe chei, John Robinson a îngenuncheat încet şi ceilalţi i-au urmat exemplul. În timp ce el cerea în mod solemn binecuvântarea lui Dumnezeu peste lucrarea lor, ochii li s-au umplut de lacrimi, şi până şi cei tineri plângeau fără sfială. S-au urcat în grabă la bordul navei şi echipajul a ridicat ancora.

Vântul fiindu-le prielnic, au ajuns în curând la Southampton, unde s-au suit pe nava de nouăzeci de tone *Mayflower*. La bord se aflau agenţii lor, Carver şi Cushman, care şi-au regăsit bucuroşi familiile şi încă vreo optzeci de „străini”. Unii dintre aceştia Împărtăşeau sentimentele celor din Leyden în privinţa Bisericii Anglicane, alţii însă, erau acolo deoarece crezuseră momelile lui Weston despre profiturile ce urmau să fie obţinute în acele ţinuturi necunoscute.

9 9

Printre „străini” se aflau turbulentul John Billington, arţăgoasa lui nevastă şi cei doi fii răzvrătiri ai lor aflaţi la vârsta adolescentei, cizmarul William Mullins, un om mai evlavios, cu soţia, doi copii şi 138 de perechi de ghete şi cizme şi John Alden, dogarul, căci fiecare corabie era obligată prin lege să aibă un dogar care să se ocupe de

întreţinerea butoaielor corăbiei. Mai era un om care ceruse să meargă cu ei, dar fusese refuzat; nu era altul decât scandalagiul şi egoistul căpitan John Smith. (Aici, cel puţin, discernământul pelerinilor, în ceea ce privea oamenii, a funcţionat corect!)

Din grupul de la Leyden făceau parte şaisprezece bărbaţi, unsprezece femei şi paisprezece copii care alcătuiau abia o treime din numărul total de credincioşi şi străini de pe vas. Şi dintre aceştia, doar Bradford, William şi Mary Brewster erau membrii originari ai bisericii din Scrooby. Printre ceilalţi mai erau cei doi fii ai lui Brewster, Love şi Wrestling; John Carwer şi soţia, Katherine, Edward şi Elizabeth

Winslow, William şi Dorothy Bradford (ei îşi lăsaseră unicul copil acasă, considerând că era prea mic ca să facă această călătorie în premieră), doctorul Samuel Fuller şi căpitanul Miles Standish, un veteran ferm şi dur al războaielor din Ţările de Jos, împreună cu soţia sa, Rose.

Căpitanul şi coproprietarul navei *Mayflower* era un marinar bătrân, angajat, împreună cu echipajul său, să-i ducă pe pelerini, imediat la sud de gura râului Hudson, la hotarul cel mai de nord al teritoriului Virginia. Se înţelesese să stea cu ei un timp suficient pentru ca ei să se poată instala; orice depăşire a acestei perioade urma să fie plătită suplimentar, deoarece îi luau din timpul de muncă. Numele căpitanului era Jones, iar numele de botez era acelaşi cu al altui căpitan, pe care Dumnezeu l-a folosit ca să poarte Lumina lui Cristos spre apus: Christopher.

Totul fiind pregătit şi gata de plecare, Thomas Weston a ales tocmai acel moment pentru a prezenta celor din Leyden contractul revizuit pentru a-l semna. El era sigur că, cu toate fondurile lor angajate, după ce-şi luaseră deja rămas bun, aceşti neisprăviţi fără experienţă, aveau să cedeze. Dar, spre surprinderea lui, n-au făcut-o.

Mâniat la culme, Weston a plecat la Londra tunând şi fulgerând, refuzând să rezolve problema datoriilor pe care ei le mai aveau şi care se ridicau la şaizeci de lire. Astfel, el a trebuit să vândă mai multe mii de livre de unt, care, întâmplător, era singurul lor surplus de alimente. Apoi au scris aventurierilor din Londra, o scrisoare de împăcare, spunându-le că „... dacă în şapte ani nu se vor strânge profituri mari, totuşi, noi vom continua mai departe cu voi, dacă Domnul ne va da binecuvântarea Sa".10 Astfel, de fapt, ei se ofereau să extindă, practic nelimitat, perioada contractului. Acum conştiinţa lor era la fel de curată ca şi balanţa lor de credite şi erau liberi să pornească în larg.

Ajunşi aici, Brewster a adunat lumea de pe vapor ca să le citească o scrisoare, pregătită pentru ei de John Robinson: „... Trebuie să ne înnoim în fiecare zi pocăinţa noastră înaintea lui Dumnezeu, în special pentru păcatele noastre cunoscute şi, în general, pentru fărădelegile noastre neştiute... Căci, o dată păcatul îndepărtat, prin pocăinţă sinceră şi iertare de la Domnul... mare va fi siguranţa şi pacea în toate primejdiile şi dulce va fi mângâierea Sa în toate necazurile..."

Robinson continua, prevenindu-i că „viaţa de zi cu zi într-o comunitate obştească va da mereu prilejuri de păcătuire şi va fi ca uleiul pentru foc, în afară de faptul când stingeţi acest foc cu îngăduinţa frăţească... la îndeletnicirile voastre comune ar trebui să adăugaţi simţămintele voastre comune, îndreptate într-adevăr spre binele tuturor...44

În încheiere, el îi sfătuia: „... întrucât veţi deveni o comunitate politică, folosind între voi guvernarea civilă, şi nu aveţi printre voi persoane mai presus decât restul44 (nu era niciun gentleman pe lista pasagerilor), ei trebuia să-şi aleagă conducătorii din rândurile lor, pe bază de egalitate. „Fie ca înţelepciunea şi evlavia voastră să se

vadă nu numai în alegerea unor astfel de oameni, a căror dragoste şi voinţă vor face să propăşească întru totul binele obştesc, ci şi în supunerea voastră, cu toată cinstea şi ascultarea, stăpânirii lor legiuite… căci judecătorii poartă chipul puterii şi autorităţii Domnului, care este vrednică de cinste, indiferent de cel care o poartă…”

O parte din străinii care au ascultat scrisoarea lui Robinson, au înţeles pentru prima dată că printre ei nu se aflau deloc nobili. Ce contrast faţă de situaţia de la Jamestown! Pelerinii au căutat să vadă voia lui Dumnezeu aproape la fiecare pas în planul lor, lucru pe care cei din Jamestown nu l-au făcut şi astfel El a putut să-i despartă din mijlocul lor pe cei care nu doreau să muncească împreună cu ceilalţi. Nu era nevoie de spectatori – toţi trebuia să pună mâna la lucru.

Au pornit spre Lumea Nouă în 5 august 1620, dar abia se aflau de trei zile în largul Atlanticului când era limpede că *Speedwell* avea probleme. Datorită catargelor noi cu care o echipaseră în Olanda, lipiturile se deschideau când pânzele se umflau complet. N-au avut de ales decât să se întoarcă înapoi la Dartmouth, portul cel mai apropiat şi să o călăfătuiască din nou.

O săptămână mai târziu, au pornit din nou, doar pentru a întâmpina aceeaşi problemă, de data aceasta agravată de o furtună puternică ce le-a făcut pelerinilor cunoştinţă cu neplăcerile răului de mare. Încă o dată au fost obligaţi să se întoarcă, de data aceasta îndreptându-se spre Plymouth, locul de baştină al unora din cei mai buni constructori de nave din Anglia. Acolo au cercetat nava, căutând să găsească orice îmbinare desfăcută. Şi cum au mai cercetat-o! Ţinând lumânări»

aprinse, aproape de fiecare îmbinare, se târau de-a lungul navei, căutând să vadă cea mai mică pâlpâire a flăcării care le-ar fi indicat că îmbinarea nu este perfectă.

În mod surprinzător, n-au găsit nimic în neregulă la carenă. Cu toate acestea, au luat până la urmă greaua hotărâre să nu se mai încurce cu SpeedweU. Urma să o vândă şi să transfere pasagerii şi încărcătura la bordul navei *Mayflower*.

Unii istorici au găsit indicii care arată că bătrânul căpitan al lui *SpeedweU*, dornic să scape de contractul care-l obliga să petreacă un an pe plantaţie, întinsese în mod intenţionat toate pânzele pentru a provoca deschiderea îmbinărilor. Într-adevăr, *SpeedweU*, ulterior rearmată, a fost folosită mulţi ani în serviciul de coastă.

Dar mai era o explicaţie: Dumnezeu s-a folosit de problemele de pe *SpeedweU* pentru a continua să separe grâul de pleavă. După cum spunea mai târziu William Stoughton: „Dumnezeu a cernut o naţiune întreagă, pentru a trimite grăunţe alese în această pustietate”.11

O parte din ei, ale căror inimi aveau ele însele îmbinări ce s-ar fi putut desface în condiţii grele, începeau acum să se întrebe dacă era într-adevăr voia lui Dumnezeu ca ei să facă această călătorie. Înjur de douăzeci dintre ei s-au retras de bunăvoie. „Asemeni oştii lui Ghedeon”, scria Bradford, „acest număr mic s-a împuţinat şi mai mult, ca şi cum Domnul, prin lucrarea Sa providenţială, a găsit cu cale că aceşti puţini oameni erau încă prea mulţi pentru ceea ce El avea de făcut”. Printre cei ce s-au retras au fost şi oameni la care nu se aşteptau, ca Robert Cushman „a cărui inimă şi curaj se depărtase deja de ei înainte, precum se pare, deşi în trup a fost cu ei până la despărţire”. Bradford a citat ulterior dintr-o scrisoare scrisă de Cushman în Dartmouth, unui prieten:

„Pe lângă marile pericole ale acestei călătorii, care sunt aproape mortale… hrana noastră va fi pe jumătate mâncată, cred eu, înainte de a părăsi coasta Angliei, şi, dacă drumul va dura mult, nu vom avea de mâncare nici

pentru o lună, când vom ajunge în acea ţară”. (într-adevăr, pe vremea când au părăsit localitatea Plymouth, consumaseră deja din rezervele preţioase destinate să-i ţină în viaţă în Lumea Nouă.) „Prietene”, încheia Cushman, „dacă vreodată vom întemeia o plantaţie, va fi o minune a lui Dumnezeu”. Deşi vorbea din disperare, era adevărat. Aceasta era şi intenţia lui Dumnezeu.

Mai era încă un motiv pentru care Dumnezeu limitase echipa la o singură navă: ca să-i facă să fie într-adevăr o echipă. A fost nevoie de mulţi ani de botez al focului pentru a căli miezul spiritual al pelerinilor, transformându-l în oţel dur, dar acum nu mai erau decât câteva săptămâni ca să fie căliţi şi aceşti străini, şi uniţi cu restul pelerinilor. Căci, dacă nu erau foarte uniţi, aveau să se despartă curând sub presiunile care îi aşteptau de cealaltă parte a oceanului. Se puteau realiza multe, dar era nevoie de căldură şi presiune uriaşă…

Căldura şi presiunea au apărut îndată ce au pornit la drum: 102 pelerini erau îngrămădiţi în bezna luminată de un felinar, în spaţiul îngust dintre punţi, femeilor şi copiilor mici le-a fost îngăduit să stea în cabina căpitanului (Jones se oferise cu mărinimie să doarmă în cabină cu ofiţerii săi), nu se deschidea niciun tambuchi, din cauza permanentelor furtuni, tot personalul de care nu era absolută nevoie era obligat să stea sub punte, copiii mici plângeau într-una; nu se putea pregăti mâncare gătită.

Şapte săptămâni a durat acest infern de lumină slabă, ruliu, tangaj, mirosuri grele, situaţii care aduc la suprafaţă păcate ce au zăcut îngropate ani de zile – mânie, autocompătimire, amărăciune, sete de răzbunare, invidie, disperare. Tuturor acestor păcate ieşite la iveală a trebuit să li se facă faţă, să fie mărturisite şi date Domnului pentru a fi curăţate. Oricât de rău s-ar fi simţit sau oricât de sinistră era situaţia»

zilnică, ei continuau să-L caute pe Dumnezeu împreună, rugându-se *prin* toată disperarea, cerând pace şi recunoştinţă.

Pelerinii obosiţi au trebuit apoi să facă faţă unei alte încercări: batjocura echipajului. Mai mulţi membri ai echipajului au început să-şi bată joc de ei fără milă, iar cel care se considera liderul lor avea o asemenea antipatie faţă de pelerini, încât îi făcea plăcere să-i vadă făcându-li-se rău de mare şi să le spună cât de mult aştepta să-i coase într-un linţoliu şi să-i dea de mâncare la peşti. Pentru că unii aveau să moară, cu siguranţă – moartea era un tovarăş obişnuit pentru cei de pe uscat care porneau în aceste călătorii lungi – iar ei erau cea mai firavă combinaţie de cântăreţi de psalmi şi de bolnavi de rău de mare pe care el îi văzuse vreodată.

Dar tocmai când îi chinuia cumplit, acest om s-a îmbolnăvit pe neaşteptate foarte grav de o febră necunoscută şi a murit în aceeaşi zi! Nimeni nu s-a mai îmbolnăvit de acea boală misterioasă, iar primul trup cusut în linţoliu care a fost aruncat peste bord, a fost *al lui*. După aceasta, batjocura echipajului a încetat.

În timpul călătoriei a mai avut un singur deces: William Butten, un servitor, a ignorat instrucţiunile severe ale căpitanului Jones şi ale doctorului Fuller de a bea zilnic o porţie de suc de lămâie ca mijloc profilactic împotriva scorbutului. El a refuzat să înghită sucul cel acru, şi neascultarea sa voită l-a costat viaţa.

Un alt pasager era cât pe ce să plătească cu viaţa pentru o „mică” neascultare. După vreo douăsprezece zile de furtună, John Howland, servitorul lui John Carver, nu mai putea suporta duhoarea spaţiului aglomerat dintre punţi. Căpitanul, prezbiterul Brewster şi propriul său stăpân le-a interzis tuturor să nu se ducă sus, dar el simţea

că dacă nu ia o gură de aer proaspăt imediat… în cele din urmă, a hotărât să se ducă să-şi împlinească dorinţa, aşa că a urcat şi ieşit pe puntea principală, care era măturată de apa mării. Afară era un adevărat coşmar! în jurul lui erau munţi de apă, nu mai văzuse niciodată aşa ceva – valuri uriaşe, clolotitoare, verde cenuşii, ridicând şi aruncând micul vas în mijlocul lor, nori negri care întunecau orizontul, vântul şuiera printre velatură – Howland s-a înfiorat, dar nu de rafala îngheţată de „aer proaspăt" care l-a izbit.

Exact în acel moment, i s-a părut că nava efectiv se scufundă sub el – era acolo şi apoi nu mai era – şi următorul lucru pe care şi l-a amintit era că a căzut… A atins apa, care era atât de rece de parcă l-ar fi prins între două blocuri uriaşe de gheaţă. împietrit pe loc, ultimul său act conştient a fost să întindă mâna orbeşte şi, prin îndurarea lui Dumnezeu, în acel moment corabia a fost aruncată atât de mult în sus, încât parâmele de pe vergi atârnau în apă. Întâmplător, una din ele s-a încolăcit în jurul încheieturii sale şi el a apucat-o şi a rămas agăţat instinctiv de ea.

Conform datelor marinei S.U.A., în luna noiembrie un om poate suporta imersiunea în Atlanticul de Nord timp de circa patru minute. Nu ni se spune cât a stat Howland în apă până când l-a văzut careva şi a dat alarma. Când l-au tras sus, era vânăt, dar şi-a revenit, deşi a fost bolnav mai multe zile. Şi nu şi-a mai scos niciodată nasul afară, până când a fost invitat să o facă.

Probabil cea mai groaznică experienţă a călătoriei s-a petrecut la puţin timp după ce *Mayflower* trecuse de jumătatea drumului. Într-o furtună deosebit de violentă, corabia se balansa atât de mult lateral, încât pelerinii se temeau să nu se deplaseze încărcătura şi să se răstoarne de tot. Ne oputem imagina ce însemna să stai în spaţiul

dintre punţi, cu copiii mici ţipând şi cu singurul felinar balansându-se atât de mult până când aproape ajungea paralel cu grinzile tavanului. Dintr-odată, în toată corabia s-a auzit un *bubuit* răsunător. Grinda transversală, care susţinea catargul principal, crăpase şi s-a încovoiat îngrijorător de mult. Pentru întâia oară, marinarii erau la fel de îngrijoraţi ca şi pelerinii. Roiau în jurul grinzii, încercând să o ridice la loc, dar nu puteau să o clintească. Însuşi căpitanul a venit să vadă. După privirea sa, pelerinilor le era clar că situaţia era într-adevăr la fel de serioasă pe cât se temuseră.

Pelerinii au ajutat în singurul fel în care puteau. S-au rugat: „Totuşi, Doamne, Tu ne poţi salva!” Apoi Brewster şi-a amintit de şurubul cel mare de fier de la presa de tipărit. Trebuia să fie undeva pe bord. A început o căutare disperată. În cele din urmă l-au găsit, l-au scos afară, l-au instalat şi l-au manevrat. A ajuns la grindă şi apoi, însoţit de scârţâielile şi gemetele oribile ale lemnului, a început să o ridice până a adus-o înapoi în poziţia iniţială. De data aceasta marinarii s-au alăturat pelerinilor dând slavă lui Dumnezeu!

Brewster, Carver şi Bradford l-au întrebat cu toată seriozitatea pe căpitan despre trăinicia corăbiei *Mayflower*. El a stat pe gânduri – acum erau mai aproape de America decât de Anglia, deşi dacă s-ar fi întors, ar fi avut vântul de partea lor… „Nu, partea care intră în apă este încă sănătoasă, şi ăsta-i lucrul cel mai important! A făcut multe călătorii pe vreme mai rea decât asta şi cred că va reuşi să o facă şi pe asta, fără necazuri prea mari”. Deci, urmau să meargă înainte.

În fine, pe 9 noiembrie strigătul „Pământ!” a răsunat din „cuibul de ciori”. Acestea erau cuvintele pe care aşteptau să le audă de atâta vreme! Fără a mai aştepta permisiunea căpitanului, au năvălit pe puntea principală,

unde au zărit pentru prima dată întinderea lungă a coastei nisipoase, acoperită cu tufe de iarbă şi pini pitici. Unul dintre piloţi a recunoscut că locul era Capul Cod, cum îl numeau pescarii. În pofida furtunii care păruse că nu se mai sfârşeşte, se abătuseră doar cu mai puţin de o sută de mile de la cursul stabilit – spre nord, după cum reieşea. Le trebuia doar o zi sau două să înconjoare Capul şi încă trei sau patru ca să ajungă la gura râului Hudson. Aşa că au pornit spre sud. Dar la „cotul" capului, după punctul Monomoy există bancuri de nisip periculoase şi curente puternice dinspre ţărm. Combinate cu vânturile potrivnice pe care le-au întâlnit, acestea făceau înaintarea tot mai nesigură. În cele din urmă, căpitanul Jones a zis că trebuie să iasă înapoi în larg şi să aştepte o zi înainte de a merge mai departe spre sud. Acum însă Brewster, Carver, Winslow, Bradford şi mulţi alţii, au început să se întrebe dacă *într-adevăr* Dumnezeu dorea ca ei să meargă la Hudson. Poate că El îi împinsese încoace, fiindcă voia ca ei să rămână în acest loc. La urmă, după multă rugăciune şi multe discuţii, l-au însărcinat pe căpitanul Jones să întoarcă şi să o ia spre vârful nordic al capului (Provincetown). Ceea ce a şi făcut şi, pe 11 noiembrie, au coborât ancora în portul natural din interiorul Capului.

Dar acum se ridica o nouă problemă: dacă urma să se stabilească aici n-ar mai fi fost sub jurisdicţia companiei Virginia. Şi, întrucât nu aveau mandat de la Compania Noii Anglii urma să nu aibă niciunul. La gândul acesta, răzvrătirea a început să încolţească în inimile unora dintre străini şi conducerea pelerinilor a înţeles că trebuia să se mişte rapid şi hotărât, pentru a împiedica posibilitatea, foarte reală, a unei răzmeriţe.

Soluţia lor a fost practică, realistă şi expeditivă. Ea a luat în considerare natura păcătoasă a omului, cu care se obişnuiseră cu toţii prea bine în ultimele şapte săptămâni.

Ei au încheiat o înţelegere, foarte asemănătoare cu prima lor înţelegere de la Scrooby, care încorpora aceleaşi principii de egalitate şi guvernare prin consimţământul cfelor guvernaţi, principii care vor deveni piatra unghiulară a democraţiei americane. (De fapt, acest concept al egalităţii ar putea fi urmărit de-a lungul istoriei, până la veche tradiţie ebraică, ce afirma că toţi oamenii sunt egali înaintea lui Dumnezeu.) Cu te-te că pelerinii habar n-aveau cât de important avea să fie acest document, a fost prima dată în istorie când oamenii liberi şi egali au făcut un legământ împreună, în mod voluntar, pentru a-şi crea o nouă guvernare civilă proprie.

În numele lui Dumnezeu, amin. Noi, cei ale căror nume sunt scrise mai jos, supuşi credincioşi ai temutului nostru Suveran şi Domn, James I, prin harul lui Dumnezeu, regele Marii Britanii, al Franţei şi al Irlandei, apărătorul credinţei etc., după ce am făcut, întru slava lui Dumnezeu şi propăşirea credinţei creştine şi spre cinstea regelui şi a ţării noastre, o călătorie pentru a planta prima colonie în părţile de nord ale Virginiei, facem prin aceasta lăgământ, şi ne legăm împreună, în prezenţa lui Dumnezeu şi a noastră a tuturor, într-un corp politic şi civil, în mod solemn şi reciproc, pentru a rândui mai bine, a păstra şi a duce mai departe ţelurile de mai sus şi în virtutea cărora să adoptăm şi să dăm legi drepte şi egale, ordonanţe, acte, constituţii şi funcţii, din când în când, aşa cum se va considera mai necesar şi mai potrivit pentru binele general al coloniei. Acestora le făgăduim toată supunerea şi ascultarea cuvenită. Ca mărturie, ne-am scris numele şi semnăm mai jos: Capul Cod, la 11 noiembrie, în anul domniei Suveranului nostru regele James I al Angliei… Anul Domnului 1620.13

Afirmaţii răsunătoare de genul: „Considerăm aceste adevăruri ca fiind de la sine înţelese, anume că toţi

oamenii sunt creaţi egali…” va trebui să mai aştepte un secol şi jumătate, dar atunci au fost introduse pentru prima dată pe pământul american.

Bradford este cel care încheie acest capitol aşa cum se cuvine: „După ce au sosit, aşadar, într-un port bun şi au fost aduşi cu bine pe uscat, au căzut în genunchi, binecuvântându-L pe Dumnezeul cerului, care i-a adus peste oceanul întins şi furios şi i-a izbăvit din toate primejdiile şi nenorocirile, făcându-i să pună din nou piciorul pe pământul tare şi solid cu care erau obişnuiţi. Nu este de mirare că erau bucuroşi…” 14 Şi-au început lunga călătorie îngenunchind pe chei, la Delftshaven, cerând binecuvântarea lui Dumnezeu, şi au încheiat-o pe malurile nisipoase ale Capului Cod, îngenunchind ca să-l mulţumească pentru binecuvântarea primită.

Însă, Bradford, realist ca întotdeauna, a continuat, observând „starea jalnică, din acel moment, a oamenilor… fără prieteni care să-i întâmpine, fără hanuri care să le adăpostească sau să le hrănească trupurile bătute de vreme, fără case şi, cu atât mai puţin, fără oraşe spre care să se îndrepte, căutând un ajutor…”

Furtunile de iarnă se dezlănţuiau împrejurul Capului şi „oriunde îşi întorceau ochii (în afară de sus spre ceruri), nu puteau găsi prea mare mângâiere sau mulţumire în lucrurile din jurul lor. Vara trecuse şi toate lucrurile li se înfăţişau cu o faţă bătută de vreme; întregul ţinut, plin de păduri şi desişuri, avea un aspect sălbatic. Dacă priveau înapoia lor, acolo era marele ocean pe care-l trecuseră şi care era acum principala barieră care-i despărţea de părţile civilizate ale lumii… Apoi, mai trebuia să ia în considerare slabele speranţe de ajutoare şi provizii pe care le puteau aştepta de acasă… cine putea să-i mai sprijine acum, în afară de Duhul lui Dumnezeu şi harul Său?”

6

„Dumnezeu, Ziditorul nostru, ne poartă de grijă”.

Străini într-o tară străină… acest verset din Exod era singurul care părea cel mai potrivit pentru ei. Era o ţară străină – pustie şi bătută de vânt, cu dune abrupte de nisip, cu tufişuri cioturoase bătute de furtuni, care se agăţau cu încăpăţânare de dealurile joase, în faţa a ceea ce părea a fi un vânt care sufla într-una dinspre nord spre vest.

Stăteau pe puntea lui *Mayflower*, respirând aerul proaspăt, prea istoviţi pentru a se mai putea gândi la altceva în afară de a-l mulţumi lui Dumnezeu pentru că suferinţele lor, care duraseră trei luni, au luat sfârşit. Vântul îi înviora, dar avea în el un fel de asprime care prevestea un alt fel de suferinţe.

Şaisprezece bărbaţi plecaseră pe ţărm în barca de serviciu, pentru a găsi lemne de foc şi pentru a cerceta locul. Alţii au început să monteze barca cea mare de care aveau nevoie să navigheze pentru a explora malurile din interiorul golfului, ca să găsească locul potrivit pentru aşezare. Reasamblarea bărcii era un lucru greu, deoarece era o barcă mare: lungă de treizeci de picioare, cu vâsle şi cu o pânză mare, capabilă să transporte peste treizeci de oameni, la nevoie. Acum era şi mai dificil, pentru că multe dintre componentele ei se stricaseră în timpul furtunilor.

Barca de serviciu s-a întors când lumina după-amiezii începea să scadă. Toţi pasagerii s-au îngrămădit pe puntea principală a lui *Mayflower* pentru a auzi veştile. Fapt este că oamenii *găsiseră* pe ţărm ceva – un depozit de porumb, îngropat şi abandonat, vreo treizeci şi şase de coceni într-un vas mare de fier. Erau atât de recunoscători binefăcătorilor lor nevăzuţi şi foarte hotărâţi să-i răsplătească, dacă aveau să-i întâlnească. A fost prima oară când pelerinii au gustat porumbul indian, produsul care avea să le salveze vieţile, precum salvase atâtea vieţi

la Jamestown şi avea să o facă de atâtea şi atâtea ori, pe toată coasta de est. Era greu de mâncat, dar în mod evident, se conserva bine dacă era păstrat în condiţii bune. Şi părea destul de viguros pentru a creşte aproape oriunde. Bradford şi ceilalţi s-au simţit puternic încurajaţi: aceşti oameni, care s-au întors cu porumb, erau asemenea israeliiţilor trimişi înainte în Ţara Făgăduinţei, în Canaan, care s-au întors victorioşi cu roadele ţării.

Le-a trebuit aproape trei săptămâni pentru a pregăti barca şi pentru a o echilibra. În fine, pe 6 decembrie, după o incursiune de probă, zece dintre şefii lor şi câţiva marinari au pornit „pentru a face descoperiri în continuare, având de gând să navigheze în jurul golfului adânc al Capului Cod. Vremea era atât de rece, încât până şi stropii de apă pe care marea îi arunca au îngheţat pe hainele lor, iar ei arătau de parcă ar fi fost sloiuri de gheaţă…” 1

În după-amiaza aceea au văzut nişte indieni pe nisipurile rămase în urma refluxului, tăind în bucăţi un peşte mare, care fusese aruncat acolo de o furtună, dar indienii au fugit înainte ca ei să-i poată striga, în a doua seară, au făcut tabără la lăsarea întunericului, aproape de colţul estic al golfului (Eastham). Au ridicat o baricadă de crengi tăiate, ca adăpost împotriva vântului şi pentru apărare, în caz de atac. În timpul nopţii, somnul le-a fost întrerupt de strigăte şi ţipete care au făcut să le îngheţe sângele în vine; au fost bucuroşi să se scoale cu un ceas înainte de ivirea zorilor, pentru a se ruga şi a lua micul dejun.

Dar imediat, au auzit deodată strigăte puternice şi ciudate, pe care le-au recunoscut ca fiind aceleaşi voci pe care le auziseră în timpul noaptii, deşi tonurile difereau, iar unul din ei, care fusese plecat, a venit în fugă strigând: „Indienii! Indienii!” şi imediat au început să zboare săgeţi

în mijlocul lor… au descărcat două muschete şi alţi doi oameni s-au postat la intrare, stând gata să-i întâmpine, dar li s-a poruncit să nu tragă până când puteau lua linia de ochire… Strigătul indienilor era groaznic…”

Hăituiala a continuat, fără ca vreuna din părţi să câştige vreun avantaj, până când, mai mulţi pelerini, purtând platoşe, s-au năpustit în afara baricadei, descărcându-şi deodată munchetele. Indienii s-au împrăştiat în grabă „în afară de un războinic, care stătea după un copac, la jumătatea bătăii unei moschete şi trăgea cu săgeţi în ei. L-au văzut trăgând trei săgeţi, care au fost toate evitate. A rezistat la trei împuşcături de muschetă, până când unul, ochindu-l bine, a făcut să-i zboare pe lângă urechi aşchii din copac, la care el a scos un strigăt cumplit şi atunci au plecat cu toţii”.

Ulterior, în jurnalul pe care-l ţineau împreună, Bradford şi Edward

Winslow au adăugat:

Prin grija deosebită a lui Dumnezeu, niciuna din săgeţile lor nu ne-a lovit şi nu ne-a rănit, deşi multe au trecut pe lângă noi din toate părţile şi unele din hainele care fuseseră agăţate pe baricadă au fost ciuruite. De aceea, după ce am mulţumit lui Dumnezeu pentru izbăvire… ne-am continuat călătoria şi am numit acel loc „The First Encounter” (Prima întâlnire) (nume pe care îl poartă până în ziua de azi).

Au continuat să meargă spre sud, de-a lungul ţărmului din interiorul părţii de jos a Capului. Conducătorul lor, Robert Coppin, care mai fusese o dată pe acolo, le-a spus despre un port bun, aflat mai încolo, la gura unui râuleţ. Era încredinţat că puteau ajunge la el înainte de lăsarea serii. Conform istoricului Alexander Young, acesta trebuia să fi fost portul Bamstable, unde ar fi

trebuit să ajungă pe la orele două după-amiaza. Dar, cu o oră mai devreme, a început să ningă cu fulgi atât de mari şi umezi, încât au trecut de portul lui Coppin şi au mers mai departe în jurul capătului golfului.

Pe măsură ce după-amiaza se apropia de sfârşit, vântul a început să crească în intensitate.

Marea a devenit foarte agitată şi cârma li s-a rupt, şi tot ce fiuţeau face era ca doi oameni să cârmească cu o pereche de vâsle, nsă pilotul le-a spus să se bucure, căci văzuse portul. Şi, deoarece furtuna creştea şi noaptea se apropia, au încercat să coboare cât mai mult din pânze, cât timp se mai putea vedea. Dar făcând această manevră, catargul li s-a rupt în trei bucăţi şi pânza a căzut peste bord în marea care muţea înfuriată, ceea ce a făcut să li se pară că aveau să naufragieze. Însă, prin mila lui Dumnezeu, şi-au venit în fire şi, fluxul fiind de partea lor, au pătruns în port.

Când au ajuns acolo, cel care îi conducea a fost dezamăgit la vederea locului, rugându-L pe Domnul să se îndure de ei, pentru că ochii lui nu mai văzuseră până atunci locul acela, iar el şi cu adjunctul său aveau să îndrepte barca spre ţărm, dinaintea vântului, într-un golfuleţ plin de talazuri.

Unul dintre marinari, însă, pe nume Clark, care cârmea cu vâsla la pupa, a preluat dintr-odată comanda. Strigând prin vânt, le-a spus:

4

„Dacă sunteţi bărbaţi, întoarceţi-o, altfel suntem pierduţi cu toţii!”

Vâslind cu toţii cu putere, au smuls barca chiar din marginea talazurilor. Clark a continuat să-i încurajeze, până când au putut găsi adăpost înapoia unei insule mici care parcă se ivise din senin, în întunericul ce se lăsa. Au dat insulei numele lui Clark şi au petrecut o noapte

mizerabilă şi umedă.

…Dar, deşi fusese o zi şi o noapte cu mult necaz şi cu multe primejdii pentru ei, totuşi Dumnezeu le-a dat dimineaţa mângâiere şi puteri noi (aşa cum le dă El, de obicei, copiilor Lui), căci a doua zi a fost o zi senină şi însorită şi s-au trezit pe o insulă, la adăpost de indieni, unde puteau să-şi usuce lucrurile, să-şi repare materialele, să se odihnească şi să-l mulţumească lui Dumnezeu pentru îndurările Sale arătate ori de câte ori i-a izbăvit. Şi, fiind ultima zi a săptămânii, s-au pregătit să ţină Sabatul acolo… 4

Zorile zilei de luni au fost limpezi şi reci, strălucind puternic în soarele dimineţii, după ce ploaia spălase totul. Avea să fie o zi de descoperiri, una mai uluitoare ca alta. Prima descoperire a fost faptul să insuliţa pe care se aflau era în mijlocul unui port natural perfect, închis aproape complet. În al doilea rând, au descoperit că portul putea găzdui nave cu tonaj de două ori mai mare decât cel al lui *Mayflower*.

Au vâslit cu barca spre ţărm şi descoperirile s-au succedat rapid. Solul era bogat şi fertil. Exista o pantă lină, descoperită care pornea de la marginea apei şi putea oferi un loc ideal pentru o aşezare, având o scurgere excelentă şi un câmp deschis pentru instalarea tunurilor şi a muschetelor, în cazul când trebuia să-l apere. În apropiere se afla nu unul ci *patru* pâraie care izvorau de acolo, cu cea mai bună apă pe care o gustaseră vreodată atât de bună încât aproape că nu le mai păsa că rezervele de bere (băutura obişnuită, datorită apei proaste din Anglia) se terminaseră. Pe deal, douăzeci de acri erau defrişaţi, tocmai buni pentru cultură, deşi erau unele semne care arătau că, din anumite motive, nu se mai semănase nimic acolo, de câţiva ani. Bucuroşi cum nu mai fuseseră de săptămâni întregi şi-au făcut reparaţiile şi s-au grăbit

înapoi spre *Mayflowtr*, cu vestea despre descoperirea făcută.

Pe William Bradford îl aşteptau altfel de veşti. Soţia sa, Dorothy căzuse peste bord şi se înecase. În scrierile sale nu este menţionată această tragedie iar în altele este puţin comentată. Aceasta i-a făcut pe istoricii moderni să presupună că ea şi-a luat viaţa. Orice s-ar fi întâmplat, tânărul văduv avea acum de ales: se putea cufunda în autocompătimire, devenind tot mai plin de amărăciune sau de pasivitate, sau de amândouă, ori se putea dedica, mai mult ca oricând, în exclusivitate scopului trasat de Dumnezeu, de a înfiinţa colonia. Ceea ce el a şi ales. Chiar şi înainte de aceasta fusese un conducător de

t frunte neobişnuit de matur la cei treizeci de ani ai săi, dar după aceasta, a devenit şi mai matur.

Pelerinii au numit locul Plymouth – nu pentru că, întâmplător, se numea New Plymouth pe harta lui John Smith, ci fiindcă „Plymouth din bătrâna Anglie fusese ultimul oraş, pe care îl părăsiseră când au plecat din ţara natală şi deoarece creştinii de acolo le arătaseră multă bunăvoinţă” 5. L-au rugat pe căpitanul Jones să stea cât mai mult posibil, căci aveau o nevoie disperată de adăpostul pe care numai Mayflower îl putea oferi. Căpitanul a fost de acord; viaţa acestor colonişti umili l-a mişcat profund. Ei au răbdat totul cu bucurie, până şi batjocurile matrozului, fără să se plângă vreodată de hrană sau de vreme, mulţumindu-l lui Dumnezeu pentru cele mai mici binecuvântări. Acum că luna decembrie era pe sfârşite, partea cea mai grea a iernii urma să vină peste ei. În timp ce construiau strada principală, ridicau palisada şi începeau clădirea comună, ridicarea unui adăpost mergea foarte încet, căci mâinile le erau atât de îngheţate că abia puteau ţine toporul sau tesla.

Apoi, aceasta a fost şi perioada unei „îmbolnăviri

generale", când trupurile, slăbite după trei luni lungi pe mare, cădeau în cele din urmă pradă scorbutului, deşi le mai rămăsese ceva suc de lămâie. De multe ori, o răceală de lungă durată, contractată după mersul prin apă spre ţărm, sau după umblatul prin zăpadă şi dormitul pe pământul umed (în condiţii de efort continuu) – căci erau prea multe de făcut pentru a se opri din lucru din cauza unei răceli – se transforma în tuberculoză sau pneumonie.

Pelerinii au început să moară. Şase au murit în decembrie, opt în ianuarie – erau asemenea celor căzuţi pe câmpul de luptă. Şi, într-un fel, aşa şi erau: intraţi într-o luptă pe viaţă şi pe moarte cu Satan însuşi. Era prima oară când Lumina lui Cristos debarcase în forţă pe continentul său şi, dacă nu-i arunca în mare de la început, aveau să sosească alte întăriri.

În duminica din 14 ianuarie, vântul rece ca gheaţa sufla printre crăpăturile unei case comune aproape terminate, unde zăceau atâţia bolnavi câţi putuseră să încapă. Dintr-odată, fără ca vreunul să-şi dea seama ce se întâmplă, acoperişul de paie de deasupra lor a fost cuprins de flăcări, şi locul s-a umplut de fum. Mulţi au început să strige îngroziţi, de pe acoperiş căzând tăciuni aprinşi. Dacă n-ar fi fost puterea supranaturală a unor bolnavi, de a acţiona în grabă, ar fi putut sări cu toţii în aer, deoarece în casa comună se aflau butoaiele cu praf de puşcă şi muschete încărcate. Acestea au fost duse în grabă afară. Din fericire, lemnăria acoperişului n-a luat foc şi clădirea a fost salvată. Multe haine preţioase au ars, lăsându-i pe bolnavi expuşi iernii din Noua Anglie.

Dar, aşa cum o spuseseră ei înşişi, ei nu erau asemenea celorlalţi oameni. Cu cât se ridica mai multă duşmănie împotriva lor – cu atâta se rugau mai tare – fără a ceda vreodată disperării, fără a vocifera, sau a manifesta invidii meschine care duc la dezbinare. Spre deosebire de

Jamestown, pe măsură ce rândurile lor se micşorau, ei se apropiau şi mai tare unul de altul şi se încredeau şi mai tare în Dumnezeu. Totuşi, numărul victimelor creştea. În februarie, numărul morţilor era de doi pe zi, în unele zile chiar trei. Ziua de douăzeci şi unu februarie a secerat patru vieţi. Într-o vreme, dintre toţi câţi se aflau acolo, doar cinci oameni erau destul de sănătoşi ca să-i îngrijească pe cei bolnavii. Unul dintre ei era Căpitanul Standish, care, printre alţii, avea grijă de Bradford, ridicându-i capul şi ţinându-l în braţe pentru a-i da cu lingura un pic de supă.

Standish, Brewster şi încă alţi trei sau patru spărgeau lemne, făceau curat, îmbrăcau, găteau şi îngrijeau. Din când în când, se arătau pe palisadă, în caz că indienii, pe care-i văzuseră de departe, s-ar fi întâmplat să-i pândească. Din aceleaşi motive, şi-au îngropat morţii noaptea, în morminte puţin adânci şi nemarcate, pentru ca pieile roşii să nu ştie câţi oameni pierduseră. În februarie au avut şaptesprezece decese.

Lupta strânsă dintre dragoste şi moarte a continuat. Marinarii de la bordul lui *Mayflower* au început şi ei să cadă. Unul îi promisese tovarăşului său că îi lasă toată averea, după moartea sa, numai să-l îngrijească atât timp cât mai era în viaţă. Tovarăşul său „s-a dus şi a făcut rost de ceva mirodenii şi i-a pregătit nişte carne o dată sau de două ori, dar, pentru că n-a murit atât de curând cum se aştepta el, s-a dus la ceilalţi, jurându-le că derbedeul îl trăsese pe sfoară. Mai degrabă l-ar fi sugrumat decât să-i mai prepare carne! însă, bietul om a murit e înainte de a se ivi dimineaţa.44 (Umbre ale aşezării Jamestown!)

Totuşi, treptat, aproape imperceptibil, Lumina lui Cristos dobândea victoria. Matrozul s-a îmbolnăvit – „… un tânăr trufaş care de multe îi înjura şi îşi bătea joc de pasageri dar, când s-a îmbolnăvit, ei au avut milă de el, şi l-

au ajutat. Atunci le-a mărturisit că nu merita aceasta din partea lor căci îi ocărâse prin vorbele şi faptele sale. „O, a zis el, acum văd că voi arătaţi dragoste unul faţă de altul ca nişte creştini, dar noi ne lăsăm unii pe alţii să zăcem şi să murim ca nişte câini”. Martie a fost o altă lună ucigaşă; au murit încă treisprezece. Dar erau cu patru mai puţini decât în luna precedentă.

Când ce a fost mai rău s-a terminat în sfârşit, pierduseră patruzeci şi şapte de oameni, aproape jumătate din numărul iniţial. Din optsprezece soţii, muriseră treisprezece; doar trei familii rămăseseră intacte. Dintre toţi nou-veniţii, copiii au scăpat cel mai uşor: din şapte fiice, n-a murit niciuna, din treisprezece fii, doar trei. Iar colonia, care la început era tânără, acum era şi mai tânără. În comparaţie cu Jamestown, însă, unde rata mortalităţii era de 80 – 90 la sută, ei au scăpat remarcabil de uşor.

9

Şi, prin toate aceste necazuri, inimile lor au rămas deschise înaintea lui Dumnezeu. Poate ştiind că sunt încercaţi, aşa cum a considerat

„»

Bradford mai târziu, punctul culminant al săptămânii rămânea închinarea din ziua de duminică, când bătaia unei tobe îi chema la serviciile de dimineaţă şi de după-masă. Toţi cei de la bordul lui *Mayfunver* veneau pe ţărm, unindu-se în procesiunea condusă de William Brewster (liderul lor spiritual până când Dumnezeu le-a dat un pastor), John Carver, guvernatorul şi roşcatul Miles Standish, responsabilul cu apărarea. Urcând dealul, nu erau îmbrăcaţi în hainele sumbre, maronii şi negre, cu care apar în imaginile din sălile de clasă despre Ziua Recunoştinţei. În mod aproape sigur, Miles Standish era îmbrăcat cu pelerina sa roşie, iar William Brewster avea pieptar de satin verde-smarald, care era potrivit cu

veşmântul de duminică. Căci ei erau englezi din epoca elizabetană; verii lor puritani, din generaţia care a urmat au fost aceia care au susţinut că hainele acestea „neserioase44 denotă o atitudine uşuratică a inimii.

Casele pe lângă care treceau erau construite din lut şi nuiele, de obicei cu două încăperi în jurul unei vetre centrale şi o mansardă-dormitor deasupra uneia din camere. Acoperişurile ascuţite erau din paie, şi ele erau greu de făcut, deoarece iarba potrivită pentru aceasta, creştea la mai bine de o milă depărtare. Pe lângă casa comună de la poalele dealului, unde mulţi dintre ei îşi petrecuseră iarna, mai existau cinci astfel de case, mai mult sau mai puţin terminate.

Slujba se ţinea în casa de piatră din vârful dealuluio clădire improvizată, cu acoperiş plat şi chepeng – astfel încât casa să poată fi apărată de pe acoperiş. Căpitanul Jones se despărţise de unul din cele două tunuri uriaşe, de o mie cinci sute de livre, pe care le aveau, numite „sackers44, plus una din cele două perechi de tunuri de o mie două sute de livre, numite „minions44 şi două tunuri mai mici numite „bases44. De pe această înălţime, se putea acoperi atât strada principală cât şi pădurile din depărtare.

Înăuntru, pe bănci negeluite, bărbaţii şedeau în partea stângă, iar femeile, în dreapta. William Brewster predica, el având darul de a da învăţătură „cu putere dar şi cu folos spre marea satisfacţie a ascultătorilor şi spre zidirea lor temeinică; într-adevăr, mulţi au fost O

aduşi la Dumnezeu prin predicile sale44. Într-un loc, Bradford comentează faptul că Dumnezeu a folosit predicile lui Brewster ca instrument pentru a le aduce în inimă pocăinţa de păcatele pe care le-ar fi putut uita.

Dacă ar fi să identificăm vreun eveniment care să marcheze punctul de cotitură în ceea ce priveşte norocul

lor, acesta ar fi ceea ce s-a întâmplat într-o bună zi de vineri pe la mijlocul lui martie. Vremea se încălzise încet şi, cum iarna începea să-şi slăbească strânsoarea de fier, în curând aveau să apară primele mlădiţe verzi. Bărbaţii erau adunaţi în clădirea comună terminându-şi şedinţa de instruire militară, când a

Izbucnit strigătul: „Vine un indian! 44

Vine un indian? Mai mult ca sigur că voia să spună că vin indienii! Dezgustat, căpitanul Standish a dat din cap, în timp ce mergea să se uite pe fereastră şi a văzut un indian înalt, bine clădit, purtând doar o bucată de piele pe coapse, păşind pe strada principală. Înainta drept spre casa comună şi oamenii înăuntru s-au grăbit spre uşă, înainte ca el să intre peste ei. S-a oprit şi a stat nemişcat privindu-i, de parcă era sculptat în marmură. Doar vântul de martie întrerupea liniştea.

— *Bine aţi venit*!, a tunat el dintr-odată, cu o voce adâncă şi răsunătoare.

Pelerinii erau prea surprinşi pentru a putea vorbi. După o vreme, i-au răspuns cu toată seriozitatea de care erau în stare:

— Bine ai venit!

Vizitatorul i-a fixat cu o privire străpungătoare.

— Aveţi nişte bere? i-a întrebat într-o engleză perfectă. Dacă înainte fuseseră surprinşi, acum erau de-a dreptul uluiţi.

— Bere? a îngăimat unul dintre ei.

Indianul a încuviinţat, dând din cap.

Pelerinii s-au uitat unul la altul, apoi s-au întors spre el.

— Ni s-a terminat berea. Poate vrei… nişte brandy?

Indianul a încuviinţat din nou, clătinând din cap.

I-au adus nişte brandy şi un biscuit cu unt şi brânză,

apoi nişte budincă şi o bucată de raţă friptă. Spre mirarea lor continuă, el a mâncat tot ce i-au pus în faţă cu o plăcere evidentă. De unde avea astfel de preferinţe pentru mâncăruri englezeşti? La urma urmei, cine era şi ce făcea acolo?

Trebuia însă să aştepte, deoarece, în mod evident, el n-avea de gând să vorbească înainte de a-şi termina masa. În cele din urmă, a venit şi timpul să răspundă la întrebări. Numele lui era Samoset. Era un sagamore, şef de trib indian algonchin, din locul care este astăzi Point Pemaquid, în Maine. Vizitase aceste părţi în ultimele opt luni, rugându-se să fie luat de-a lungul coastei în călătorie de către căpitanul Thomas Dermer, a cărui reputaţie le era cunoscută pelerinilor. El fusese trimis să exploreze coasta de către Consiliul Noii Anglii, compania de la care ei trebuia să ceară acum mandat. Se părea că singura motivaţie a lui Samoset era dorinţa de a călători şi învăţase engleza de la mai mulţi căpitani ai vaselor de pescuit, care trăseseră pe ţărm, în Maine, de-a lungul anilor.

Apoi i-au pus întrebarea crucială: ce putea să le spună despre indienii din acele împrejurimi? Povestea pe care le-a spus-o i-a făcut pe toţi să-l mulţumească lui Dumnezeu în inimile lor. Zona aceea fusese dintotdeauna teritoriul tribului patuxet, un trib mare şi duşmănos, care îi omorâse în mod barbar pe toţi albi care debarcaseră pe ţărmurile lor. Dar, cu patru ani înainte de sosirea pelerinilor, o boală misterioasă a izbucnit printre ei, omorându-i pe toţi, pe bărbaţi, pe femei şi pe copii. A fost aşa un prăpăd, încât până şi triburile învecinate ocoleau zona de atunci încoace, convinşi că tribul patuxet fusese nimicit de un mare spirit supranatural. De aceea, teritoriul defrişat pe care se aşezaseră, efectiv, nu aparţinea nimănui! Vecinii lor cei mai apropiaţi, spunea Samoset,

erau tribul wampanoag, la vreo cincizeci de mile spre sud-vest. Aceşti indieni numărau în jur de şaizeci de războinici. Massasoit, şeful tribului era atât de înţelept, încât domnea şi peste alte triburi mai mici din zonă. Samoset petrecuse cu Massasoit o parte din ultimele opt luni.

Cine erau indienii de la Cap, care îi atacaseră? Erau nauseţii, care numărau înjur de o sută de războinici. Cu o vară înainte, ei îl atacaseră pe căpitanul Dermer, ucigânt trei din oamenii săi. Nauseţii urau omul alb, fiindcă în urmă cu mai mulţi ani, căpitanul Thomas Hunti-a păcălit pe şapte dintre vitejii săi să urce la bordul navei sale, sub pretextul că vrea să facă comerţ cu ei. El i-a dus, împreună cu alţi douăzeci de patuxeţi, în Spania, unde i-a vândut ca sclavi.

Când a terminat de povestit, se făcuse deja noapte. Samoset i-a anunţat că va dormi la ei şi va pleca dimineaţă. Căpitanul Standish a ordonat să fie pândit în mod discret, dar Samoset şi-a dormit somnul liniştit, iar dimineaţa a plecat, ducând cu el un cuţit, o brăţară şi un inel, ca daruri pentru Massasoit.

De atunci, nu l-au mai văzut până joia următoare, când s-a întors însoţit de un alt indian, care vorbea şi el englezeşte şi culmea, era un patuxet! Al doilea indian se numea Squanto şi avea să fie, conform lui Bradford, „un ajutor special, trimis de Dumnezeu spre binele lor, peste aşteptările lor”. Extraordinarul lanţ de coincidenţe „din viaţa acestui om nu este cu nimic mai puţin extraordinar decât istoria lui Iosif, cel vândut ca rob în Egipt. Într-adevăr, în lunile care au urmat, n-au mai avut nicio îndoială în inimile lor că Squanto, pe numele lui indian, Tisquantum era trimisul lui Dumnezeu.

Povestea sa a început de fapt în 1605, când Squanto şi alţi patru indieni au fost luaţi prizonieri de căpitanul George Weymouth, care explora coasta Noii Anglii la

porunca lui Sir Ferdinando Gorges. Indienii au fost duşi în Anglia, unde au învăţat limba engleză, pentru ca Gorges să le poată pune întrebări despre triburile care populau Noua Anglie şi care ar fi locurile cele mai bune pentru întemeierea unor colonii. Squanto petrecuse cei nouă ani în Anglia, unde l-a întâlnit pe căpitanul John Smith, venit de curând din Virginia, care i-a promis să-l ducă înapoi la poporul său, la Capul Cod, îndată ce va primi poruncă să meargă într-acolo. De fapt, nici n-a trebuit să aştepte prea mult în călătoria de explorare şi cartografiere a lui Smith, din 1614, Squanto a fost adus înapoi la patuaceţi în locul numit de Smith – New Plymouth.

Navigând pe alt vas, în expediţia lui Smith, se afla căpitanul Thomas Hunt căruia Smith i-a poruncit să rămână în urmă, să usuce captura de peşte şi să o schimbe pe piei de castor, înainte de a se întoarce acasă. Dar Hunt avea în minte o altă marfă, mai de preţ. Îndată ce Smith a plecat, el a luat-o de-a lungul coastei spre Plymouth unde a ademenit la bord douăzeci de patuxeţi, printre care şi Squanto, chipurile pentru a face un schimb în natură şi imediat i-a pus în lanţuri. A pornit apoi în jos spre Cap, unde a prins şapte nauseţi care nu bănuiau nimic. Pe toţi aceştia i-a dus la Málaga, un port de pe coasta Spaniei, notoriu pentru comerţul de sclavi, unde a primit 20 de lire pentru fiecare (o mie patru sute de dolari de căciulă). Nici nu-i de mirare că, comerţul de sclavi constituia o asemenea tentaţie! Majoritatea dintre ei au fost trimişi în Africa de Nord, dar o parte mică au fost cumpăraţi şi salvaţi de călugări locali, care le-au făcut cunoscută credinţa creştină. Aşa a început Dumnezeu să-l pregătească pe Squanto pentru rolul ce avea să-l joace la Plymouth.

Dar Squanto avea prea mult spirit de iniţiativă pentru a sta mult într-o mănăstire. El s-a ataşat de un englez ce

urma să plece la Londra, iar acolo a ajuns să-i cunoască pe cei din casa unui negustor bogat, unde a rămas până când s-a îmbarcat pentru Noua Anglie cu căpitanul Dermer, în 1619. Era aceeaşi călătorie în care Dermer l-a luat pe Samoset din Monhegan, unul din locurile de pescuit mai importante din Maine şi i-a lăsat pe amândoi la Plymouth. Era pe vremea când Dermer îi scria unui prieten (posibil din Consiliul Noii Anglii): „Voi începe întâi cu locul de unde a fost răpit Squanto sau Tisquantum, loc care pe harta căpitanului Smith se cheamă Plymouth, şi mi-ar plăcea ca Plymouth (din Anglia) să aibă aceleaşi mărfuri. Aş dori ca prima plantaţie să fie aici…” 9

Când Squanto a păşit pe ţărm, cu şase luni înainte de sosirea pelerinilor, a primit cea mai tragică lovitură a vieţii sale: din tribul său nu mai rămăsese în viaţă niciun bărbat, nicio femeie, niciun copil! Nu mai rămăsese nimic în afară de cranii, oseminte şi ruine.

Squanto a hoinărit fără ţintă prin ţinuturile unde se jucase, copil fiind, prin pădurile unde învăţase să vâneze, în locul în care se gândise să se aşeze odată ce înţelegerea sa cu englezii se va fi sfârşit. Acum nu mai era nimic. Disperat, s-a dus în tabăra lui Massasoit, fiindcă nu avea unde să se ducă în altă parte. Iar acelui şef, înţelegând împrejurările, i s-a făcut milă de el. Dar Squanto şi-a pierdut orice dorinţă de a trăi.

Adică, aceasta fusese starea sa până când Samoset i-a adus veşti despre o colonie mică de familii paşnice de englezi care se zbăteau atât de tare să rămână în viaţă, încât întemeiaseră o colonie la Patuxet. Cu siguranţă aveau să moară de foame, deoarece aveau puţină mâncare şi n-aveau nimic de semănat, în afară de grâu şi orz englezesc. În ochii lui Squanto parcă a apărut o lumină şi l-a însoţit pe Samoset când acesta a venit la Plymouth, ca interpretul lui Massasoit, deoarece însuşi şeful venise cu toţi cei şaizeci

de războinici ai săi, vopsiţi într-un mod îngrozitor.

Edward Winslow a fost ales să-l întâmpine pe Massasoit şi să-i dea în dar încă două cuţite şi „un vas cu apă de foc”. De fapt, ceea ce dorea Massasoit era armura şi sabia lui Winslow, dar înainte de a afla clar aceasta prin interpreţi, Winslow a început să ţină un discurs lung şi monoton, vorbind mult, fără a spune nimic, în cea mai elegantă tradiţie diplomatică. În cele din urmă, Massasoit a încuviinţat, a zâmbit şi a plecat să-l găsească pe guvernatorul Carver.

El a fost primit într-una din casele încă neterminate, cu o fanfară de trompete şi tobe care l-a impresionat foarte mult. Apoi au băut în cinstea lui Massasoit, care a ridicat el însuşi vasul cu apa de foc şi a luat o înghiţitură bună ce i-a făcut ochii să lăcrimeze şi l-a făcut să transpire din abundentă.

9

Din întâlnire a rezultat un tratat de pace, de Asistenţă şi ajutor reciproc care a durat patruzeci de ani şi a fost un model pentru multe altele care au fost întocmite ulterior. Massasoit a fost un exemplu remarcabil al grijii providenţiale a lui Dumnezeu faţă de pelerini. Era probabil singurul şef pe coasta de nord-est a Americii (în afară de Powhatan, care se afla la sud), care l-ar fi primit pe omul alb ca pe un prieten. Pelerinii au avut mare grijă să nu abuzeze de primirea şi acceptarea sa. Dimpotrivă, cronica relaţiilor lor cu el şi cu poporul său este o mărturie puternică a dragostei lui Cristos care era în ei.

După ce Massasoit şi însoţitorii săi au plecat în sfârşit, Squanto a rămas. Găsise motivul pentru care să trăiască. Aceşti englezi erau ca nişte copilaşi, atât de ignoranţi în privinţa vieţii în sălbăticie. Ei bine, el putea să facă ceva pentru ei! A doua zi, a plecat şi a venit înapoi cu atâţia ţipari câţi putea să ţină în mâini – ţipari pe care

pelerinii i-au găsit a fi „graşi şi dulci”, o mâncare excelentă. Cum i-a prins? El a luat mai mulţi tineri cu el şi i-a învăţat cum să-i scoată pe ţipari din nămol, cu picioarele goale şi apoi să-i prindă cu mâinile.

Al doilea lucru pe care i-a învăţat a fost, însă, cu mult mai important, căci avea să salveze viaţa tuturor. Aprilie era luna în care se semăna porumbul în Noua Anglie, ca şi în Virginia. Squanto le-a arătat pelerinilor cum să planteze porumbul, după metoda indiană, săpând cuiburi pătrate de şase picioare, mai adânci la mijloc şi punând patru-cinci boabe, iar apoi fertilizând pământul cu peşte. La această, pelerinii au clătinat din cap: în patru luni prinseseră exact un cod. Nu contează, le-a spus Squanto voios, în patru zile pâraiele vor mişuna de peşte.

Pelerinii i-au aruncat o privire mâhnită uimitorului lor prieten, care părea că-i adoptase. Dar Squanto nu i-a luat în seamă şi i-a învăţat pe tineri cum să facă stăvilarele de care aveau nevoie pentru a prinde peştele. Ascultători, oamenii au făcut precum le-a spus şi, peste patru zile, pâraiele pe câteva mile împrejur erau pline de anghile, care erau în migraţia de primăvară. Pelerinii nu le-au prins, ci le-au cules!

Acum porumbul era semănat. În formă de spiţe, în centrul fiecărui morman de pământ erau trei peşti, cu capetele aproape atingându-se. Acum, le-a ziz Squanto, trebuia să-i păzească de lupi. Văzând privirile uluite de pe feţele protejaţilor săi, el a adăugat că lupii vor încerca să fure peştele. Pelerinii trebuia să-l păzească două săptămâni, până apuca să se descompună. Au făcut aşa şi, în vara aceea, douăzeci de acri plini cu porumb au început să rodească din belşug.

Squanto i-a ajutat într-o mie de altfel de feluri, învăţându-i cum să stea la pândă să vâneze cerbi, cum să planteze dovleac printre porumb, cum să scoată sirop din

arţari, cum să deosebească ierburile bune de mâncat şi cele de leacuri şi cum să găsească cele mai bune fructe de pădure.

Dar, în afară de porumb, un alt lucru anume pe care l-a făcut el a fost de o importanţă inestimabilă pentru supravieţuirea lor. Puţinul pescuit pe care-l făcuseră fusese un eşec, iar orice plan al lor de a trece la pescuit comercial ar fi fost cu siguranţă un fiasco. Atunci Squanto i-a învăţat să prindă castori, care se găseau atunci din belşug în nordul Noii Anglii şi erau în mare căutare în toată Europa. Nu numai că i-a iniţiat ci i-a şi învăţat cum să-i comercializeze, având grijă să primească valoarea completă, în bani, pentru pielicelele de calitate superioară.

Aceasta se va dovedi salvarea lor economică, aşa cum porumbul a fost salvarea lor fizică.

Cu toate acestea, în mijlocul tuturor acestor progrese încurajatoare au existat şi momente de tristeţe. În timpul semănatului porumbului, guvernatorul Carver a fost lovit deodată de ceea ce era, probabil, o hemorargie cerebrală. A murit după trei zile, fără a-şi mai reveni din starea de comă. Înlocuitorul său, prin unanimitate de voturi, a fost William Bradford, care a fost reales anual în următorii treizeci şi şase de ani ai vieţii sale, în afară de cei cinci ani în care el a cerut în mod explicit ca ei să aleagă pe altcineva.

Imediat după moartea lui Carver s-a întâmplat altceva care ar fi putut arunca toată colonia în braţele disperării. Sosise timpul pentru căpitanul Jones să se întoarcă în Anglia. Temându-se pentru viitorul pelerinilor, Jones i-a implorat să se întoarcă înapoi cu el în patria mamă. Oferta era tentantă şi mulţi dintre ei aveau motive serioase pentru a o accepta. Boala făcuse ravagii printre ei; doar patru dintre cuplurile care sosiseră pe *Mayflawer* mai erau complete şi un număr din ele îşi pierduseră

copiii. Însă niciunul dintre pelerini n-a răspuns rugăminţilor stăruitoare ale lui Jones.

În mijlocul morţii, printre ei se născuse ceva cu totul deosebit – împărtăşiseră dragostea lui Iisus Cristos într-un mod, cum se face doar atunci când oamenii consimt să sufere împreună pentru cauza Sa. Aceasta veniseră ei să găsească în sălbăticie şi acum niciunul nu dorea să o piardă.

Însă, pe 21 aprilie, căpitanul a hotărât că nu mai putea sta nicio zi în plus. Proviziile navei *Mayflawer* se împuţinaseră atât de mult încât abia dacă mai aveau destulă mâncare pentru a ajunge înapoi, deşi urma să se întoarcă cu numai jumătate din echipajul cu care plecase din Southampton. Toată colonia s-a adunat pe ţărmul stâncos ca să-şi ia rămas bun şi ni-l putem imagina pe Jones dând mâna cu toţi pe rând şi la urmă cu William Bradford. Apoi s-a suit în barcă, oamenii lui vâslind spre *Mayflower*.

Ziua era închisă; dinspre uscat, nori negri fugeau dinaintea unei brize umede şi reci. De pe ţărm, mica adunare putea auzi comenzile primului matroz şi cântecul marinarilor care învârteau vinciul ancorei şi ridicau încet ancora. Briza a umflat pânzele de pe *Mayflower*, care au început să se mişte, îndreptându-se cu prova spre intrarea portului.

Ecourile ultimelor strigăte de rămas bun s-au stins şi peste pelerini s-a aşternut o linişte apăsătoare. În timp ce micul vas se depărta spre orizont, ei au înţeles gravitatea situaţiei lor. Acum pierduseră ultima verigă de legătură cu Anglia, s-ar fi putut să nu mai fie altele. După felul în care s-au despărţit de Weston, nu se puteau bizui că aventurierii le vor trimite un alt vas de aprovizionare. Erau singuri.

Brewster, Bradford şi ceilalţi au fost atenţi la

pericolul pe care-l prezentau temerile acestea ascunse care puneau stăpânire pe inimile lor. Brewster ştia că frica şi descurajarea sunt două dintre cele mai puternice arme ale lui Satan. Cu acestea se putea lupta cel mai bine cu Sabia Duhului, cu Cuvântul lui Dumnezeu. Pasaje din Scriptură, ca Isaia 41: 8 – 10, citite cu voce tare în casa de piatră le îmbărbătau inimile.

„Dar tu, Israele, robul Meu.

Iacove, pe care te-am ales, sămânţa lui Avraam, prietenul Meu;

tu, pe care te-am luat de la marginile pământului şi pe care te-am chemat dintr-o ţară îndepărtată, căruia ţi-am zis: «Tu eşti robul Meu, te aleg şi nu te lepăd!»;

nu te teme, căci Eu sunt cu tine;

nu te uita cu îngrijorare, căci Eu sunt Dumnezeul tău:

Eu te întăresc, tot Eu îţi vin în ajutor.

Eu te sprijinesc cu dreapta Mea biruitoare”.

În mai, când vremea a început să se încălzească şi florile sălbatice au înflorit, mica lor comunitate a avut prilejul să se bucure cu adevărat: prima lor nuntă! Edward Winslow şi-a pierdut soţia, în timpul bolii generale, iar Susana White şi-a pierdut soţul. Amândoi erau de părere că Dumnezeu nu dorea ca ei să continue să trăiască singuri, deşi se scursese puţin timp de când căsniciile lor fuseseră distruse. Şi astfel, guvernatorul Bradford i-a unit în sfânta căsătorie, apoi a avut loc o masă de nuntă, cu multă veselie şi râsete – un dar vindecător şi purificator de la Domnul.

Vara aceea din anul 1621 a fost frumoasă. S-a muncit mult pentru construirea de noi locuinţe, iar zece oameni au fost trimişi spre nord, în sus pe coastă, cu o barcă, să facă negoţ cu indienii. Din nou, Squanto le-a fost ghid şi interpret. A fost o călătorie reuşită, iar recolta din toamnă le-a asigurat mai mult decât necesarul de porumb pentru a

trece prin a doua lor iarnă.

Pelerinii erau plini de recunoştinţă – nu doar faţă de Squanto şi tribul wampanoag care fusese atât de prietenos, cât mai ales faţă de Dumnezeu. S-au încrezut în El, iar El le-a răsplătit ascultarea cu mult mai mult decât au visat ei. În sensul acesta, guvernatorul Bradford a stabilit o zi a recunoştinţei publice, care să se ţină în octombrie.10 Massasoit a fost invitat şi a sosit pe neaşteptate cu o zi mai devreme – cu *nouăzeci* de indieni. Numărându-i, pelerinii au trebuit să se roage cu putere pentru a nu cădea în disperare. Pentru a hrăni o asemenea mulţime trebuia să intre adânc în proviziile care erau destinate să-i treacă prin iarnă.

Dar, dacă învăţaseră ceva din necazul lor, aceasta era să se încreadă în Dumnezeu, *fără rezerve*. Aşa cum se va vedea, indienii nu au venit cu mâna goală. Massasoit a poruncit vitejilor săi să vâneze pentru acest prilej şi ei au venit cu nu mai puţin de cinci cerbi pregătiţi şi mai bine de o duzină de curcani sălbatici graşi! Ei au ajutat şi la pregătiri, învăţându-le pe femeile pelerinilor cum să facă budincă de mălai şi o budincă gustoasă, din făină de porumb şi sirop de arţar. În fine le-au prezentat o delicatese indiană: cum să pregătească boabele de porumb într-un vas de pământ până când plesneau şi ieşeau albe şi pufoase – *floricele de porumb* (*popcorn*)!

La rândul lor, pelerinii le-au oferit o mulţime de legume din grădinile lor de pe lângă casă: morcovi, ceapă, gulii, castraveţi, ridichi, sfeclă şi varză. De asemenea, folosind o parte din preţioasa lor făină, au luat fructe sălbatice, pe care le uscaseră, şi au făcut din ele plăcinte cu cireşe, cu mere şi cu afine. Totul 3 fost apoi stropit cu must făcut din struguri sălbatici. Un prilej de bucurie pentru toţi!

În pauzele dintre mese, pelerinii şi indienii se

întreceau voioşi, în concursuri de tras cu arcul şi cu puşca. Indienii au fost deosebit de încântaţi de faptul că John Alden şi unii dintre tinerii de pe plantaţie au fost de acord să se întreacă cu ei la alergări şi la lupte. Au fost până şi exerciţii militare, regizate de căpitanul Standish. Lucrurile au mers atât de bine (iar Massasoit nu dădea semne că are de gând să plece), încât Ziua Recunoştinţei s-a prelungit timp de trei zile.

Cu siguranţă, un moment a rămas în memoria pelerinilor: rugăciunea lui William Brewster de la începutul sărbătorii. Aveau atâtea lucruri pentru care să-l mulţumească lui Dumnezeu pentru că a avut grijă de *toate* nevoile lor, chiar şi atunci când n-au avut destulă credinţă ca să creadă că El va face aşa; l-au mulţumit pentru vieţile celor plecaţi, pentru faptul că-i luase acasă să fie cu El, pentru prietenia lor cu indienii – atât de extraordinară, când ne gândim la coloniştii de la sud de ei, care experimentaseră exact opusul acesteia; pentru că i-a călăuzit atât de minunat când i-a adus în locul acela şi i-a sprijinit.

În noiembrie, la un an încheiat de la sosirea lor, primul vas sosit din patrie, a aruncat ancora în port. Era *Fortune*, în drum spre Virginia, care a lăsat un transport la Plymouth: încă treizeci şi cinci de colonişti, printre care fiul cel mare al lui William Brewster, Jonathan, doi fraţi ai lui Edward Winslow şi, culmea, Robert Cushman! El avea cu el o cartă – propria lor cartă – obţinută prin Compania Noii Anglii.

În atmosfera de sărbătoare care a urmat, niciunul nu s-a putut gândi la faptul că noii veniţi nu aduseseră niciun fel de lucruri cu ei – nici mâncare, nici îmbrăcăminte, nici unelte, nici aşternuturi. Dimineaţa următoare, într-o lumină rece, Bradford, Brewster şi Winslow au făcut o evaluare lucidă şi au ajuns la o concluzie tristă: toţi trebuia

să trăiască din raţii înjumătăţite, toată iarna, pentru a le asigura destulă hrană ca să le ajungă până în sezonul de vară, când peştele şi vânatul erau din belşug.

Şi mai trebuia să ţină cont de o problemă dificilă: Weston era încă supărat pentru că refuzaseră să semneze înţelegerea lor modificată şi era şi mai supărat deoarece au trimis nava Mayflowerânapoi goală. „Ştiu că slăbiciunea voastră este cauza… Mai degrabă slăbiciunea judecăţii, decât slăbiciunea mâinilor. Un sfert din timp l-aţi petrecut în discursuri, discuţii şi consultări…” 11

Unul dintre aspectele maturităţii spirituale ale pelerinilor este faptul că *nu* au răspuns cu aceeaşi monedă. Bradford i-a scris un răspuns cinstit şi calm, negând că au pierdut timpul cu discursuri şi discuţii şi scoţând în evidenţă faptul că jumătate dintre ei au murit. A adăugat că vor trimite bunuri, de îndată ce vor putea.

Dar acuzaţiile lui Weston nu erau povara cea mai grea care apăsa asupra lor. Pelerinii aveau să afle curând adevăratul scop al vizitei lui Cushman. Spre sfârşitul şederii de două săptămâni a lui *Fortune*, Cushman a predicat despre: „Păcatul şi pericolul de a te iubi pe tine însuţi”:

9

Dacă nu eşti trist, încăpăţânat sau nemulţumit, ci vesel în inima ta, chiar dacă voinţa ar întâmpina împotrivire, este un semn bun. Dar dacă nu este aşa, eşti bolnav de îndărătnicie şi trebuie să scapi de ea. Vreau să spun apăsat aceste lucruri, fiindcă văd mulţi oameni înţelepţi şi religioşi, dar care sunt mânjiţi de această boală a dragostei de sine, care se află în ei asemenea unei muşte moarte în alifia spiţerului, stricând rodul tuturor îndurărilor, făcându-le viaţa neplăcută pentru ei înşişi şi lipsită de folos pentru ceilalţi, nefiind buni nici pentru biserică, nici pentru comunitate şi lăsând până şi sufletul

lor în voia sorţii; de aceea, nu ştiu cine poate spune ceva împotriva acestor lucruri.

Se spune că în Virginia au plecat mulţi oameni care, pe vremea când trăiau în Anglia, păreau a fi foarte religioşi, plini de râvnă şi conştiincioşi, dar acum au pierdut orice putere a harului şi orice urmă de bunătate şi au devenit oameni lumeşti. Cred că această mărturie este în parte adevărată şi printre multele ei cauze, dragostea de sine nu este ultima…”

A fost o predică puternică: de fapt, le spunea pelerinilor că, dacă nu renunţă la încăpăţânare şi la dragostea de sine (păcate pe care într-adevăr le aveau, deşi într-o măsură mult mai mică decât oricare alt grup de oameni, pe care l-am întâlnit de-a lungul a trei secole de istorie americană), exista pericolul să sfârşească în aceeaşi stare în care ajunseseră coloniştii din Jamestown! Pelerinii au ţinut seama de acestea, căutând să le aplice în viaţa lor personală.

Deşi Cushman predicase cu toată sinceritatea, în curând a devenit clar, la ce fel de „încăpăţânare” se gândea. Abia se terminase predica sa, când a şi început să facă presiuni asupra lui Carver, Brewster, Bradford şi asupra celorlalţi conducători să capituleze în faţa condiţiilor modificate ale lui Weston.

Avem aici un exemplu frapant al modului în care judecata unui creştin onest şi devotamentul faţă de legământul său pot fi compromise într-un mod subtil, o dată ce el alege să dea doar o parte, în loc să dea totul. Criza de credinţă a lui Cushman avusese loc în Dartmouth, când *Speedwell* avusese probleme. El a pierdut din inimă lucrarea pelerinilor şi a refuzat să meargă cu ei, la bordul lui *Mayflower*. Alegând calea mai uşoară, acum o justifica, încercând să-i convingă cât era el de „necesar14 în Londra, pentru a acţiona ca om de legătură între ei şi

aventurieri.

După cum se va vedea, el era poate ultimul om care ar fi trebuit să-i reprezinte. Când Robinson şi Brewster i-au scris ca să-l mustre că acceptase schimbările operate de Weston fără a se consulta mai întâi cu ei, el le scrisese un răspuns de trei pagini, criticându-şi superiorii pentru avariţia lor! Dar pelerinii, poate fiindcă nu voiau să-i rănească sentimentele sau poate pur şi simplu pentru că nu aveau pe nimeni altcineva pe care să-l trimită, au decis să-i treacă cu vederea neajunsurile.

Weston, însă, ştia precis cum să-l manipuleze pe Cushman. Din ce în ce mai mult, Cushman a căzut sub influenta lumească a lui Weston şi a puternicilor săi asociaţi. În final, deşi probabil nu era conştient de aceasta, Robert Cushman a ajuns să gândească despre sine şi despre aventurieri ca despre „noi11, în timp ce „ei" erau o mână de fermieri de rând la trei mii de mile depărtare. Astfel a putut Cushman cu cea mai mare sinceritate, să-i cheme pe pelerini la pocăinţă iar apoi să le dea posibilitatea de a-şi demonstra pocăinţa, acceptând condiţiile din contract, pe care ei le detestau atât de mult.

Iar pelerinii, cu credinţa zdruncinată pe moment, nu au reuşit nici atunci să ajungă să se încreadă pe deplin în Dumnezeu, deşi aveau mai dinainte o convingere fermă că voia lui Dumnezeu era ca ei să refuze. Tot ceea ce puteau să vadă era că un alt refuz le-ar fi închis ultimul canal pentru aprovizionarea de care aveau o nevoie disperată şi care (Cushman îi asigurase astfel) va fi cu totul tăiată. Aşa că au semnat înţelegerea – făcându-se astfel robi aventurierilor, de care le va trebui mai bine de douăzeci de ani ca să scape.

Pelerinii au fost exploataţi fără nicio milă, uneori fiind nevoiţi să împrumute bani la o rată a dobânzilor de 30 până la 50 la sută! Unii dintre aventurieri, mai lipsiţi de

scrupule, văzând că „pelerinii” lor erau hotărâţi să plătească fiecare şiling care li se pretindea, fără a pune întrebări, au început să vină cu pretenţii atât de nedrepte, încât alţi aventurieri i-au îndemnat pe pelerini să nu plătească sau cel puţin să recurgă la justiţie.

Dar coloniştii erau pregătiţi să răspundă în spiritul Domnului lor. „Aţi auzit că s-a zis: «Ochi pentru ochi, şi dinte pentru dinte». Dar Eu vă spun… oricui vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa” (Matei 5: 38 – 40). Ei au plătit tot ce li s-a pus în cârcă, indiferent cât de necinstite erau aceste pretenţii şi au putut, în final în 1645, să se achite faţă de aventurieri, însă la un preţ teribil: au dat douăzeci de mii de lire pentru a plăti o datorie de o mie opt sute! Şi pentru a face aceasta, Bradford a trebuit să-şi vândă o fermă mare, Alden şi Standish trei sute de acri fiecare, iar Winslow şi Prence, propriile lor case.

Prima noastră reacţie, dacă am fi fost în locul pelerinilor, ar fi fost să alegem un alt verset din Matei, pe care să-l aplicăm: „Iată, Eu vă trimit ca pe nişte oi în mijlocul lupilor. Fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi fără răutate ca porumbeii” (Matei 10: 16). Dar reflectând, am început să vedem înţelepciunea în faptul că au ales prin rugăciune calea mai grea, fiindcă lui Satan nimic nu i-ar fi făcut o plăcere mai mare decât să-i vadă atraşi în disputele legale şi certurile aprinse care erau la ordinea zilei în tranzacţiile comerciale pe vremea aceea. Nimic nu corupe sufletul mai repede sau mai eficient. Aici, din nou s-a putut vedea mâna unui Tată iubitor. Căci, chiar dacă pelerinii au încălcat voia Sa când au acceptat cererile lui Weston, Dumnezeu a continuat să asigure puritatea lucrării pe care o făcea la Plymouth. Ceea ce avea importanţă pentru El, *nu* era ceea ce li se făcea pelerinilor (deoarece El avea să se ocupe de aventurieri în propriul Său mod, iar ei aveau să o regrete

pentru foarte multă vreme – „ori de câte ori aţi făcut aceste lucruri unuia din aceşti foarte neînsemnaţi fraţi ai Mei…”). Ceea ce avea importanţă pentru Dumnezeu era modul în care reacţionau pelerinii. Iar El a fost mulţumit de reacţia lor: ei au privit ţintă la El aproape tot timpul.

Aşa au intrat ei în perioada de foamete în acea iarnă din 1621 – 22 (cu surplusul de persoane care trebuia hrănite şi adăpostite) şi în ultimă instanţă au fost limitaţi la o raţie zilnică de cinci boabe de porumb de persoană. (Cinci boabe de porumb – este aproape de neconceput cum au putut trăi cu atât de puţin.) Dar, ca întotdeauna, aveau de ales: fie să cedeze amărăciunii şi disperării, fie să se adâncească şi mai mult în Cristos. Eli L-au ales pe Cristos. Şi, spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat la Jamestown, nici unul din ei n-a murit de foame.

Apoi Dumnezeu s-a îndurat de ei, aşa cum a făcut de atâtea ori în trecut. În mod neaşteptat, un vas a aruncat ancora în portul lor, în drum spre Anglia, venind din Virginia. Deşi căpitanul nu avea mâncare de prisos la bord, avea mărfuri – mărgele, cuţite şi alte mărunţişuri pe care pelerinii le puteau ulterior schimba pe porumb. Preţul? Pielicele de castor, pentru care le-a dat trei şilingi pe bucată. Pelerinii ştiau foarte bine că acasă el urma să vândă pielicelele pentru un preţ de şase ori mai mare. Nu au avut însă de ales, putând doar să-l mulţumească lui Dumnezeu că i-a trecut prin iarna aceea.

Dar ce s-a întâmplat cu Thomas Weston? „Deşi morile lui Dumnezeu macină încet, ele macină foarte bine”, spune o zicală veche. Weston, nemulţumit să aştepte şapte ani şi acţionând independent faţă de ceilalţi aventurieri, şi-a înfiinţat o companie proprie de pescuit, doar la câteva mile mai în sus pe ţărm, la nord de Plymouth, la Wessagusset (astăzi, Weymouth). Ceilalţi aventurieri au prins de veste despre ceea ce s-a apucat el să facă, şi l-au dat afară din

consorţiul lor. În aceeaşi vreme, toate au început să meargă atât de prost pentru el, încât, pentru a scăpa de creditori, s-a deghizat şi a plecat el însuşi spre Lumea Nouă, plănuind să-şi folosească staţiunea de pescuit ca pe o nouă bază de operaţiuni.

Dar staţiunea sa de pescuit nu mai exista. O mână de necioplţi pe care îi trimisese acolo, au consumat proviziile pentru un an în patru luni, au vândut echipamentul indienilor pe mâncare şi tot ce făceau era doar să se îmbete de la răsăritul până la apusul soarelui. Mai mult, i-au provocat pe indieni atât de tare, încât aceştia s-au pregătit pentru un atac general asupra coloniştilor. În cele din urmă, Standish şi alţi câţiva au fost nevoiţi să le dea huliganilor lui Weston un ultimatum: erau bineveniţi la Plymouth sau puteau să plece acasă; dar trebuia să plece până la mareea următoare. Ei s-au îmbarcat după o oră şi pacea s-a instalat din nou în golful Massachusetts.

Când Weston a ajuns la Charlestown, nu a putut să creadă ceea ce i s-a spus despre staţiunea de pescuit şi, împreună cu un alt om, au închiriat un mic vas, să vadă cu ochii lor. Din cauză că a fost prost condus, vasul a naufragiat, iar Weston a fost „uşurat” de indienii din loc, de tot ce avea, în afară de cămaşa de pe el. Neştiind încotro să se ducă, a pornit pe jos către Plymouth. Când, în sfârşit, le-a călcat pragul, arăta într-adevăr foarte jalnic.

Era un Weston cu totul diferit de stăpânul poruncitor care mai înainte i-a făcut să se plece în faţa voinţei lui. Smiorcăindu-se şi lamentându-se, i-a rugat să aibă milă de el şi mai mult decât atât: să-l împrumute cu o încărcătură de piei de castor, pentru a se pune din nou pe picioare. El le-a făgăduit că le va plăti înapoi în provizii, îndată ce tranzacţia va fi încheiată, deşi i-a asigurat că niciodată nu va fi în stare să le răsplătească mila lor. „Lor, spunea Bradford, le-a fost milă de starea în care era, şi l-au ajutat

atunci când era părăsit de toţi", dându-i pieile de castor. El le-a răsplătit în cele din urmă – cu dispreţ şi cu vorbe rele, fără să le plătească nici măcar un ban.

Era aprilie 1623, era vremea când trebuia semănat porumbul. Dar, mergând pe ogoare să lucreze pământul şi să pună sămânţa, pelerinii aveau o apatie care nu se datora numai slăbiciunii după atâtea luni în care trăiseră din raţii neadecvate. Erau foarte conştienţi că aveau

nevoie de o producţie cel puţin dublă faţă de prima recoltă şi nu doreau să repete efortul înjumătăţit al celei de-a doua veri (când fuseseră prea ocupaţi cu ziditul caselor şi plantatul grădinilor pentru a da ogoarelor comune de porumb atenţia cuvenită). De aceea, căpeteniile coloniei au hotărât să se facă semănături suplimentare. Dar, pentru aceste semănături urma să fie parcelate loturi individuale, cu înţelegerea că porumbul obţinut pe ele urma să fie pentru folosul personal al plantatorilor.

Dintr-odată, o viaţă nouă i-a însufleţit pe pelerini:

…a făcut ca toţi să lucreze cu hărnicie şi astfel s-a semănat mult mai mult porumb decât s-ar fi semănat altminteri, prin măsurile guvernatorului sau prin alte mijloace, scutindu-l de multă bătaie de cap şi aducând mult mai multă mulţumire. Femeile mergeau acum de bunăvoie la câmp, luându-şi micuţii cu ele, ca să pună sămânţa în brazdă, lucru care dacă li s-ar fi pretins mai înainte, ar fi pretextat că sunt slăbite şi lipsite de putere, iar dacă ar fi fost constrânse, acest lucru ar fi fost considerat ca o mare tiranie şi oprimare.

La câtva timp după semănat, a devenit evident că vremea uscată care începuse între cele două semănături se transforma într-o secetă. Trecea o săptămână după alta (avea să ţină în total douăsprezece săptămâni) şi nici chiar cei mai bătrâni indieni nu-şi puteau aminti să fi văzut aşa

ceva. Edward Winslow a descris astfel seceta şi ceea ce a urmat:

N-a plouat deloc, aşa că porumbul semănat prima dată a început să dea în spic înainte de a creşte până la jumătate şi, aşa cum avea să se vadă mai târziu, nu părea că va rodi ceva; atât frunzele cât şi tulpina şi-au aplecat capul şi. şi-au schimbat culoarea aşa că le-am socotit uscate. Nici fasolea n-a crescut aşa cum am fi vrut, ci a stat pe loc, o mare parte fiind pârjolită, de parcă ar fi fost arsă de foc. Acum, speranţele noastre erau spulberate şi ne-am descurajat, bucuria noastră s-a transformat în jale… căci Dumnezeu, care până atunci ne-a fost singurul nostru scut şi sprijin, părea, în mânia Sa, să-şi ridice mâna împotriva noastră. Şi cine poate sta împotriva puterii mâniei Sale?

Gânduri ca acestea şi altele asemenea nu numai că l-au făcut pe orice om de treabă să-şi cerceteze personal legătura dintre conştiinţa sa şi Dumnezeu şi astfel să se umilească înaintea Lui, ci ne-au făcut totodată să ne umilim cu toţii împreună înaintea Domnului prin post şi rugăciune. În scopul acesta, conducerea publică a numit o zi, în care să nu se facă nimic altceva decât post şi rugăciune.14

Ajungând aici, ne-am întrebat ce L-a făcut pe Dumnezeu să trimită o asemenea judecată peste noul său popor ales? La prima vedere, nu am găsit nimic care să merite un tratament atât de aspru şi categoric.

Apoi ne-am pus întrebarea: dar dacă noi am fi fost pelerini, cum am fi reacţionat *noi* după ce am fi răbdat de foame luni de zile?

Când am privit la înclinaţia firească a inimilor noastre, ne-am dat seama că şi noi am fi ieşit pe câmp să semănăm cât mai multe boabe de porumb, posibil. Şi nu doar pentru a fi siguri că nu vom mai răbda de foame; ne-

am fi gândit mult la ceea ce am fi putut obţine prin liber schimb contra surplusului de ştiuleţi.

Iar pe Dumnezeu L-am fi pierdut din vedere; noi am fi fost cu totul absorbiţi de rezolvarea propriilor noastre interese. Dacă semenul de lângă noi nu putea să-şi planteze parcela la fel de bine ca noi – paguba lui. În final, am văzut că în momentul în care lăcomia şi egoismul au început să-şi ridice capul, nu mai era mare diferenţă între boabele de aur şi monezile de aur. Am înţeles că, deşi pelerinii erau fără doar şi poate mai sfinţi decât noi, ei nu avuseseră de-a face, de foarte multă vreme, cu capcanele subtile ale lăcomiei personale. De asemenea, se părea că Dumnezeu a folosit acest întreg episod pentru a le arăta o zonă a omului lăuntric în care nu erau atât de biruitori precum ar fi putut crede ei. Căci, într-un fel, păcatul este ca şi foile de ceapă: când o foaie de ceapă este dată la o parte, întotdeauna dedesubt se află alte foi.

Oricare ar fi fost cauza secetei, pocăinţa adâncă şi sinceră a fiecăruia dintre pelerini a avut un efect fenomenal. Winslow continuă:

„Dar, o, îndurarea Dumnezeului nostru, care era la fel de gata să asculte, pe cât eram noi să cerem. Pentru că, deşi dimineaţa când ne-am adunat împreună, cerul era la fel de senin şi seceta părea să continue ca şi până atunci (noi continuând să stăruim vreo opt sau nouă ore), însă înainte de a pleca, vremea s-a întunecat, norii adunându-se din toate părţile. Dimineaţa următoare, au început să cadă nişte rafale de ploaie călduţă, liniştită care au continuat vreo paisprezece zile (!), amestecate cu o vreme atât de potrivită încât este greu de spus ce s-a înviorat mai repede: porumbul nostru uscat sau dragostea noastră ofilită, atât de mare a fost darul şi bunătatea Dumnezeului nostru!”

Bradford spune: „… A venit, fără vânt sau tunete,

încet şi treptat, aşa de bogată, până când pământul s-a udat şi apa a intrat adânc în el.

Lucru care, era limpede că a însufleţit şi a însănătoşit porumbul îmbătrânit şi celelalte roade, încât era o plăcere să te uiţi la ele, iar pe indieni i-a făcut să privească cu uimire…" 15

Sigur aceasta a avut un efect profund asupra indienilor! Căci, dacă incantaţiile lor sau dansurile pentru adus ploaia ale vracilor lor păreau uneori să aibă un efect, este interesant de observat rezultatul, aşa cum 11 comentează Winslow: „… şi toţi au admirat bunătatea Dumnezeului nostru faţă de noi, care a adus o schimbare atât de mare într-un timp atât de scurt, arătând diferenţa dintre incantaţiile lor şi invocarea de către noi a Numelui lui Dumnezeu, pentru ploaie; ploaia lor era însoţită de furtuni şi vijelii care, uneori, în loc să le facă bine, le culca porumbul la pământ, aducându-le pagube; ploaia noastră însă a fost blândă şi atât de potrivită, cum n-au mai văzut niciodată". Există doar două origini ale fenomenelor supranaturale şi, cum ar fi zis pelerinii, „dovada că există budinca, este faptul că o mâncăm".

Producţia acelui an a fost atât de bogată, încât pelerinii au ajuns să aibă un surplus de porumb, pe care l-au putut folosi ca schimb în iarna aceea, cu indienii din nord care nu avuseseră o vreme bună de cultură. A fost rânduită o a doua Zi a Recunoştinţei şi în acel an erau şi motive t i fi mai multe pentru a sărbători: iubitul lor guvernator urma să se căsătorească cu o anume Alice Southworth. Massasoit a fost iarăşi oaspete lor de onoare şi de data aceasta a adus cu el prima lui soţie, încă alţi trei şefi de trib şi *120 de viteji*! Din fericire, au adus din nou cu ei, vânat şi curcani.

Evenimentul a fost descris de unul dintre aventurieri, Emmanuel Altham, într-o scrisoare către fratele său:

„După sosirea noastră în Noua Anglie, am găsit toată plantaţia în bună sănătate, niciun bărbat, femeie sau copil nu erau bolnavi... în această plantaţie sunt înjur de douăzeci de case, dintre care patru sau cinci sunt foarte frumoase, iar restul (după cum va arăta timpul) vor fi îmbunătăţite... pescuitul care se face în ţinutul acesta, depăşeşte orice închipuire... într-o singură oră am prins o sută de bucăţi de cod...

Şi acum să spun ceva despre marea bucurie pe care am avut-o la căsătoria guvernatorului. Am servit vreo douăsprezece feluri gustoase de vânat, pe lângă altele, bucăţi de vânat fript şi multe alte asemenea bunătăţi în asemenea cantităţi încât doresc să fi >»

avut şi tu parte din porţia noastră. Aici avem cei mai buni struguri şi cei mai mari pe care i-ai văzut vreodată şi felurite soiuri de prune şi nuci... şase capre, vreo cincizeci de porci şi purcei şi o mulţime de găini... Nu s-a mai văzut sau auzit de un ţinut atât de bun, căci aici sunt o mulţime de binecuvântări de la

17

Dumnezeu.

Ceea ce a neglijat Altham să menţioneze a fost primul fel care s-a servit: pe o farfurie goală în faţa fiecărei persoane se aflau cinci boabe de porumb... ca nu cumva vreunul să uite...

Aceşti pelerini au fost doar o mână de purtători de lumină, la marginea unui continent vast şi întunecat. Dar lumina lui Iisus Cristos pătrundea tot mai adânc în inima Americii. William Bradford avea să scrie, cu un remarcabil discernământ „aşa cum o lumânare mică poate să aprindă o mie, tot aşa lumina aprinsă aici s-a arătat multora şi, într-un fel, întregului nostru popor... Noi am scris aceste lucruri pentru ca voi să le puteţi vedea valoarea şi să nu pierdeţi, prin nebăgare de

seamă, ceea ce părinţii voştri au câştigat cu atâta greutate”.

7

„Vie împărăţia Ta”.

— Puritanii credeau cu adevărat, zise Peter gânditor, rupând tăcerea grea care domnea peste curtea interioară.

— Ce să creadă? a întrebat David, fără prea mult interes.

Şedeam în spatele casei părinţilor lui Peter, în Florida, unde ne-am

Întâlnit pentru o conferinţă editorială şi ne confruntam cu faptul că primele ciorne ale capitolelor despre puritani erau doar nişte schiţe istorice. Ne pierise tot entuziasmul pentru acel material; simţeam că am pierdut esenţa lucrurilor pe care Dumnezeu dorea să o vedem.

Acum, după această confruntare cu realitatea eram într-o stare destul de melancolică. Soarele de dimineaţă se strecura printre frunzele palmierilor, scăldând totul într-un abur cald şi delicat Nici măcar o adiere de vânt nu clătina copacii. Noi însă eram orbi ia frumuseţile care ne înconjurau, în din² ce stăteam cu privirile aţintite pe ceştile de cafea.

— Ei credeau cu adevărat, a răspuns Peter, vorbind mai mult pentru sine, ceea ce puţini oameni au crezut înainte sau după ei: că împărăţia lui Dumnezeu *se putea* într-adevăr ridica pe pământ, în timpul vieţii lor… Ei ştiau că sunt păcătoşi. Dar, asemenea pelerinilor, erau devotaţi trăirii împreună în ascultare de legile lui Dumnezeu, sub Domnia lui Iisus Cristos.

— Da, dar… şi deodată, o adiere de vânt a venit, de nu ştiu unde, şi a împrăştiat prin curte mai multe capitole din manuscris. În timp ce adunam foile, lui David i-a trecut

prin cap gândul că aceasta a fost singura adiere care să mişte o hârtie, pe care am avut-o în ultimele trei zile. Când ne-am aşezat iar, a renunţat să mai pună întrebări. Tot ceea ce a spus a fost: „Continuă”.

Peter a făcut pauză pentru o clipă, pentru a-şi aminti ceea ce îi venise în minte. „Ei simţeau că era nevoie doar de timpul potrivit, de locul potrivit şi de oamenii potriviţi” şi s-a oprit din nou. „Totul depindea de următorul lucru: *dacă* oamenii potriviţi erau gata să se dedice pe deplin”.

În următoarea oră şi jumătate Duhul Sfânt ne-a dat o descoperire după alta… Puritanii au fost oamenii care, mai mult ca oricare alţii, au făcut posibilă întemeierea Americii ca o naţiune creştină. Departe doar de a fugi de persecuţiile Regelui şi ale Arhiepiscopului, ei erau hotărâţi să schimbe societatea în singurul mod în care se putea realiza o schimbare durabilă: oferindu-i Un creştinism care nu dădea greş. Aceasta au pornit ei să facă, nu prin cuvinte, ci prin exemplu, în singurul loc în care era încă posibil să trăiască viaţa la care Cristos îi chemase: la trei mii de mile depărtare, unde Biserica, pe care ei voiau să o curăţească, nu putea ajunge până la ei.

Duhul ne-a mai adus aminte că moştenirea puritană a Noii Anglii, care se mai află încă la baza modului nostru de viaţă american, poate fi rezumată într-un singur cuvânt: *legământ*. Ne-am amintit că, în seara când au luat Cina cea de Taină, Iisus le-a zis celor apropiaţi lui: „Acesta este sângele *legământului cel nou*, care se varsă pentru mulţi, pentru iertarea păcatelor…”

Legământ… este un cuvânt care nu se aude astăzi aproape deloc în viaţa americană, deoarece el vorbeşte despre un angajament faţă de

Cristos *şi* faţă de ceilalţi oameni, angajament care este mai adânc şi are mai multe cerinţe decât ceea ce cei mai mulţi dintre noi suntem»

pregătiţi să facem. Şi, în consecinţă, majoritatea creştinilor americani îi sunt de puţin folos lui Dumnezeu pentru zidirea împărăţiei Lui. Fiindcă zidirea acestei împărăţii, aşa cum au demonstrat puritanii, necesită un devotament total.

Stând în curtea interioară în dimineaţa aceea, ne-am convins că propriul nostru devotament pentru comunitatea bisericii în care Dumnezeu ne-a aşezat nu se ridica la nivelul devotamentului puritanilor.

La Plymouth, s-a aprins cu mult curaj o lumânare, prima care să alunge întunericul Noii Anglii. Dar lumânările care încă mai ardeau în bătrâna Anglie? Dar puritanii, luminile curate ale reformei protestante? Ele au început să licărească – nu prin exces de zel, ci sub presiunea combinată a unei persecuţii crescânde şi a decăderii morale avansate a societăţii lor.

9

Londra anilor 1620 a fost romanţată, în mod aproape ireal, de cei mai mulţi scriitori moderni. „Veselă, colorată, înfloritoare, strălucind în toată drama epocii elizabetane” – aceasta este imaginea stereotipă cu care am fost obişnuiţi. Dacă cineva ar fi fost acolo, ar fi tremurat doar la emoţia de *a fi* acolo, un pas fiindu-i mai sprinten decât altul. Căci cine putea şti ce aventură îl pândea după colţ?

Adevărul despre Londra secolului al XVII-lea este tot atât de departe de imaginea sa zugrăvită în cărţi, pe cât de departe este Manhattan de a fi un „Fun City”. Pentru început, era de dorit să respiri cât mai puţin cu putinţă aerul din vechea Londră; de fapt, o batistă bine parfumată era mai degrabă o măsură de supravieţuire decât o dovadă a bunelor maniere! Cât despre pasul sprinten, trebuia să

fie astfel, ţinând seama de ceea ce venea zburând de la ferestrele de sus la strigătul de „Gardez-loo!”

Nu, Londra nu era locul în care ai fi dorit să-ţi duci copilul la plimbare, nici măcar dimineaţa. Căci, trebuia să circuli cu precauţie pentru a evita beţivii şi cheflii care mergeau clătinându-se, luându-se la bătaie pe străzile înguste. Tavernele aveau în permanenţă o activitate zgomotoasă, fiind principala sursă de distracţii publice, mai ales dacă cineva nu avea chef să vadă o piesă de teatru sau o spânzurare, ori să vadă câinii încolţind un urs sau sfâşiind o maimuţă care ţipa.1

Imediat după taverne, veneau prostituatele, care stăteau la ferestrele de deasupra, prezentându-şi „marfa” şi aruncând un potop de comentarii la adresa tuturor celor care treceau pe trotuar. Cât despre aventura care te aştepta după colţ – oriunde ai fi mers în Londra pe jos, putea să te coste viaţa. Hoţii de buzunare mişunau în uliţele supraaglomerate. Deşi jaful era pedepsit cu spânzurătoarea, viaţa devenise atât de lipsită de sens, încât merita să rişti doar pentru a fura destui bani ca să te poţi cufunda în uitare câteva zile, într-o cârciumă!

(Nu-i de mirare că în codul penal erau 137 de delicte care erau pedepsite cu moartea! *Trebuia* să fie, măcar pentru a menţine un aspect de ordine şi legalitate!)

Adevărata tragedie a Londrei însă, nu se oprea la ceea ce se întâmpla pe străzile ei, ci includea ceea ce se întâmpla în inima ei. În City, cartierul financiar al Londrei, viaţa din spatele uşilor masive de stejar ale puterii comerciale era întru totul la fel de abrutizantă, deşi era învelită în mătăsuri italiene şi în brocard fin. Într-o societate fără t’s

Dumnezeu, când poţi trimite un vas care să se întoarcă cu o încărcătură mai valoroasă decât însuşi vasul respectiv, iar o rată a dobânzilor de 50 la sută nu este ceva

ieşit din comun, banul devine aproape dumnezeu. Oamenii care îl mânuiesc, o fac cu cel mai mare respect şi reverenţă, iubindu-l, cinstindu-l, închinându-se înaintea lui şi adunând cât mai mult şi mai repede cu putinţă.

Dacă, aşa cum îi scria Pavel lui Timotei, dragostea de bani *este* rădăcina tuturor relelor, aceasta ar putea explica o parte din celelalte rele din inima Londrei. Ciubucurile şi mita deveniseră un lucru acceptat în afacerile de zi cu zi. Înşelăciunea, jocul dublu, încălcarea cuvântului dat sau trădarea unui prieten făceau parte din joc. În mod invariabil, scopul scuza mijloacele necesare pentru a-l atinge.

Londra era un barometru spiritual exact pentru întreaga ţară, deoarece Anglia devenise o naţiune fără suflet. Un cerşetor putea să moară de frig pe pragul unui negustor, iar negustorul sosind dimineaţa să deschidă, s-ar fi mâniat, trebuind să păşească peste trupul lui, făcându-şi apoi probleme că afacerile aveau să-i meargă prost până când trupul acestuia va fi îndepărtat.

Un vechi prieten îşi putea pierde mai multe nave din cauza piraţilor, trebuind să fugă din ţară dinaintea creditorilor săi sau putând să ajungă în închisoarea datornicilor. În acest caz, reacţia aşa numiţilor săi prieteni ar fi fost cam de genul: „Păcat de bietul Forsythe că l-a părăsit norocul. Dar, la urma urmei, ştia riscurile… /4

Într-un avion care traversează Atlanticul, când navigatorul marchează ruta proiectată a avionului, ajungând într-un anume loc, el va face un punct mai mare, îl va încercui şi îl va nota PNR. Odată trecut de acel punct, pentru ca avionul să se întoarcă şi să o ia înapoi spre punctul de plecare ar fi nevoie de mai mult combustibil decât mai are la bord. Avionul a trecut de punctul de unde nu se mai poate întoarce (Point of No Return). America n-a trecut de acel punctul – *încă*.

Anglia elizabetană l-a atins în 1628. A fost anul în care William Laud, „vechilul" Bisericii Anglicanev a fost făcut episcop al Londrei, cea mai importantă episcopie din ţară. Anul acela a marcat totodată începutul Marii Migraţii, o emigrare în masă. Aceasta a durat vreo şaisprezece ani, timp în care peste douăzeci de mii de puritani s-au îmbarcat, plecând în Noua Anglie, iar patruzeci şi cinci de mii de alţi englezi au pornit spre Virginia, Indiile de Vest şi alte zone din sud. Acesta ar putea să pară un număr nesemnificativ, dar este ca şi cum astăzi, trei milioane de americani şi-ar face bagajele şi ar pleca!

Cine erau aceşti puritani şi de ce era emigrarea singura soluţie pentru ei? Puritanii erau un număr tot mai mare de oameni care, prin legământ, intraseră într-o legătură adâncă cu Dumnezeu, prin persoana Fiului Său, Iisus Cristos. Pentru fiecare dintre ei, aceasta a fost cea mai importantă hotărâre din viaţa sa, schimbându-i viaţa definitiv şi irevocabil.

Dacă înainte, viaţa avea prea puţin sens, acum ea primea o semnificaţie enormă. Nu numai că Dumnezeu însuşi a dat fiecăruia viaţă, dar El totodată a iubit atât de mult pe fiecare om încât L-a trimis pe singurul Lui Fiu ca să moară pentru păcatele fiecăruia, pentru a arunca o punte peste prăpastia de netrecut dintre oameni – mânjiţi de păcat – şi un Dumnezeu sfânt şi drept. Astfel, răspunsul zilnic al persoanei răscumpărate era să caute voia Mântuitorului şi să o facă, cel mai important lucru fiind ascultarea.

Puritanii n-au fost niciodată mulţumiţi de sine în ceea ce priveşte mântuirea lor. Aşa cum a spus teologul puritan englez Richard Baxter: „Căderea omului a constat în întoarcerea sa dinspre Dumnezeu spre sine; iar regenerarea sa constă în întoarcerea lui dinspre sine spre

Dumnezeu… De aceea, jertfirea de sine şi iubirea faţă de Dumnezeu sunt una… Chiar denumirile de «sine» şi «propriu» trebuie să sune ca nişte cuvinte alarmante, foarte groaznice în urechile unui creştin atent, care merg mână în mână cu cuvintele păcat şi Satan".2

Şi Thomas Hooker, cel mai explicit dintre predicatori, a vorbit în numele tuturor puritanilor Noii Anglii când a mers mai adânc în a recunoaşte că adversarul lor primordial nu era Satan, ci eul. „Nu ce vrea Eul, ci ce vrea Dumnezeu! 44 declara Hooker. Eul era „marele la (44 şi „falsul Cristos44, „o pânză de păianjen toarsă din măruntaiele noastre, adevărată imagine sau chip al iadului44. A te „lepăda de Dumnezeul Eu44, a lăsa să curgă afară „otrava diavolului şi veninul infecţiei Eului44 însemna „să ucizi vechiul Adam din tine44 şi să loveşti în Anticrist, care, o la urma urmei, este Eul44. Puritanul nu trebuia să-şi facă prea multe griji în privinţa diavolului. Dacă îşi concentra energia înspre Cristos şi împotriva propriului Eu, prea puţin ar fi putut Satan să ajungă la el.

Fiindcă modul în care puritanul purta bătălia împotriva păcatului şi a eului său, era mai important pentru el decât orice altceva, mulţi dintre ei îşi ţineau jurnale spirituale. Unul dintre cei mai devotaţi puritani ai Angliei a fost John Winthrop. Educat la Cambridge, şi proprietar al unei moşii considerabile în Suffolk, Winthrop era avocat la Tribunalul tutelar şi judecător public de pace. El scria aceste rânduri în 1612, la vârsta de douăzeci şi patru de ani:

Doresc să fac din aceasta una din rugăciunile mele cele mai importante, anume să am harul de a fi sărac cu duhul. Voi umbla întotdeauna smerit înaintea Dumnezeului meu, blând, paşnic şi bun cu toţi oamenii… Sunt hotărât ca, în primul rând, să mă dau pe mine însumi – viaţa mea, înţelepciunea mea, sănătatea mea, averea mea – în slujba

Dumnezeului şi Mântuitorului meu, care, dându-Se pe Sine mie şi pentru mine, merită să aibă tot ceea ce sunt eu sau ceea ce pot fi eu, pentru a asculta de poruncile Sale şi pentru gloria Sa.

Iar în 1616, el scria:

O, Doamne… Cercetează-mi inima să vezi dacă sunt pe drumul cel bun, adică pe calea îngustă care duce spre ceruri. Tu îmi spui, şi toată experienţa mea îmi spune, că pe această cale sunt mai puţini şi cei care umblă pe faţă pe această cale vor fi dispreţuiţi, arătaţi cu degetul, urâţi de lume, porecliţi, ocărâţi, vorbiţi de rău, mustraţi, făcuţi de pomină şi numiţi puritani, nebuni simpatici, făţarnici, oameni cu minte de iepure, nechibzuiţi şi tot ceea ce nu sunt. Totuşi… învaţă-mă, Doamne, să-mi pun încrederea în Tine, şi atunci voi fi ca muntele Sionului, care nu poate fi mişcat.

Pentru tânărul Winthrop, viaţa a fost o bătălie neîntreruptă între carne (firea pământească) şi Spirit (Duh), aşa cum este pentru cei mai mulţi creştini.

I»

„Înainte ca săptămâna să se termine, am început să nu mai am aceeaşi dragoste ca mai înainte. îmi îndeplineam îndatoririle, dar puterea şi viaţa din ele lipsea, într-un fel… Şi totuşi, cu cât mă rugam şi meditam mai mult, cu atât deveneam mai rău – mai indiferent, mai necredincios, mai orgolios şi aşa mai departe, astfel că am devenit peste măsură de nemulţumit şi de nerăbdător, uneori fiind gata să mă mânii şi să mă înfurii împotriva lui Dumnezeu, pentru că nu primeam binecuvântarea pe care o aşteptam în urma rugăciunilor mele. Dar, o, Doamne, iartă>mă! Căutând în inima mea, am găsit, în cele din urmă, că lumea îmi furase dragostea pentru Dumnezeul meu… Apoi mi-am văzut necredinciosia şi mândria din inimă, şi m-am întors

— 1 * *

din nou spre Dumnezeu, mi-am smerit sufletul înaintea Lui şi El s-a întors şi m-a primit, mi-am reînnoit astfel legământul de a umbla cu Dumnezeul meu, păzindu-mi inima şi căile mele. O, Dumnezeul meu, nu mă părăsi".

Relaţia lui Winthrop prin legământ cu Domnul s-a adâncit de-a lungul anilor. Aceasta avea să devină un devotament foarte înalt, amintind de misionarii francezi şi spanioli dinainte de el.

Între timp, mişcarea puritană a câştigat amploare. Când cineva trăia această experienţă radicală care îi schimba viaţa, impulsul natural era să o împărtăşească prietenilor săi. Dumnezeu a binecuvântat aceste vieţi care erau acum trăite pentru El, spre deosebire de viaţa de dinainte care era trăită pentru sine. Aceasta, la rândul ei, i-a făcut şi mai dornici să trăiască după voia Sa. Întrucât voia lui Dumnezeu le era făcută cunoscută, în principal, prin Cuvântul Său inspirat, Biblia, fireşte că ei doreau să se apropie cât mai mult de felul de închinare rânduit în Scriptură. Într-adevăr, ceea ce voiau ei, în ultimă instanţă, era să întoarcă înapoi Biserica la ceva asemănător, creştinismului nou testamental.

Ceea ce *nu* doreau era despărţirea de Biserica Angliei. Ei i-au condamnat pe separatişti pentru aceasta şi s-au străduit să realizeze curăţirea Bisericii prin eforturile lor, făcute *din interiorul* ei, prin exemplul lor edificator. Necazul era că episcopii care conduceau Biserica nu vedeau nicio nevoie de purificare şi nu-i puteau suferi pe puritani pentru felul lor de a fi, pe care îl socoteau inoportun, îngâmfat, generator de dezbinare şi care se pretindea superior din punct de vedere al sfinţeniei. Cu cât puritanii insistau mai mult, cu atât episcopii au opus mai multă rezistenţă, până când s-a ajuns la duşmănie făţişă.

Dilema puritană era aceeaşi ca a tuturor creştinilor

născuţi din nou (regeneraţi) din vremea lor. Ei aveau de făcut o alegere dificilă: fie să părăsească bisericile lor, care păreau lipsite de viaţă pentru a se alătura alteia vii, fie să întemeieze o biserică vie, fie să rămână acolo unde erau pentru a fi folosiţi ca o mică lumânare, la care se referea şi William Bradford. Mulţi dintre ei au simţit că Dumnezeu îi chema să meargă pe calea mai grea: aceea de a rămâne, aşa că au rămas.

Dar, de foarte multe ori, inima lor nu a avut deloc o atitudine docilă. Şi, mai devreme sau mai târziu, această atitudine a inimii lor avea să se facă cunoscută. Astfel, mulţi puritani nou-convertiţi trebuie să fi manifestat – împreună cu entuziasmul lor contagios pentru viaţa creştină – o anumită măsură de mulţumire de sine, lipsă de răbdare şi superioritate spirituală. (Este uimitor cât de puţin ne-am schimbat noi, puritanii de azi, după trei sute de ani!)

Pe măsură ce mişcarea puritană a crescut în primele două decenii ale secolului al X VII-lea, ea s-a maturizat considerabil. Adepţi din toate clasele sociale şi din toate domeniile vieţii au început să fie atraşi de ea – inclusiv clerici, pregătiţi la Oxford şi Cambridge, ca „şi o parte din cei mai străluciţi învăţaţi şi teologi ai vremii.

Acum trebuia să treacă prin prima mare încercare, fiindcă Iisus îi avertizase pe ucenicii Lui, că lumea îi va urî pe toţi cei care sunt cu adevărat hotărâţi să-L urmeze. Puritanii erau dispreţuiţi, dar fără să fie atât de urâţi ca separatiştii, care şi-au părăsit casele, slujbele, ţara, *totul* pentru a trăi viaţa la care Iisus i-a chemat.

În aceasta a constat deosebirea esenţială dintre emigranţii puritani şi pelerini: Dumnezeu încă îi mai conducea pe puritani, pas cu pas, spre locul unde *aveau să fie* gata să renunţe la ceea ce pelerinii renunţaseră deja. Pentru că puritanii aveau mai mult decât pelerinii – mai

mulţi bani, mai mulţi servitori, mai mulţi prieteni sus-puşi, mai multă educaţie, mai multă experienţă în afaceri. Aveau mai mult din toate, în afară de un singur lucru: milă.

Mila nu este un lucru pe care să-l poţi învăţa sau îmbrăca, sau pentru care să te rogi. La milă se ajunge prin trăirea suferinţelor şi a sacrificiilor zilnice ale unei vieţi predată cu totul Lui. Pentru pelerini, ea a fost rezultatul trecerii printr-o persecuţie atât de aspră încât a trebuit să-şi părăsească ţara de baştină sau să-şi piardă viaţa, rezultatul a doisprezece ani de exil, plin de greutăţi şi de lipsuri, rezultatul a patru luni de chin în întuneric, mirosuri grele, legănatul valurilor şi umezeală şi a încă patru luni de frig, boală, suferinţă de moarte. A fost rezultatul ajungerii la cunoaşterea adâncimii naturii noastre păcătoase şi a curăţării prin pocăinţă zilnică şi iertare. A fost experimentarea păcii şi a bucuriei care vine din *cunoaşterea* faptului că nu poţi face absolut nimic fără harul lui Dumnezeu şi fără Domnul Iisus care locuieşte în noi.

Ceea ce a marcat deosebirea dintre pelerini şi puritani a fost mila şi umilinţa christică mai adâncă a celor dintâi (cu unele excepţii pentru puritani). Altruismul şi grija pelerinilor nu s-au manifestat într-un spital misionar îndepărtat sau într-un cadru izolat, undeva departe, ci *aici* – pe câmpiile şi în pădurile Americii. *A fost* posibil… şi asta îi atrage pe turişti la Plymouth într-un număr atât de mare, deşi poate nici măcar unul dintr-o mie nu-şi dă seama de acest lucru.

Dumnezeu i-a adus însă pe puritani la milă şi la umilinţă, tocmai prin persecuţia crescândă pe care a îngăduit-o să vină asupra lor. Ei au acceptat-o, prin har şi, aşa cum face persecuţia deseori, ea a servit pentru a adânci şi a maturiza rapid mişcarea, unindu-i împreună pentru cauza comună şi făcându-i mai hotărâţi ca oricând

să trăiască viaţa la care Dumnezeu i-a chemat.

Acum, însă, se ridica o întrebare cu privire la felul chemării pe care au primit-o de la Dumnezeu în vieţile lor. Câtă vreme James I s-a aflat pe tronul Angliei (1603 – 1625), persecuţia a fost suportabilă, întrucât arhiepiscopul de Canterbury era totodată un moderat şi era în favoarea cauzei puritanilor. Dar situaţia s-a schimbat sub Charles I (1625 – 1649). Abia l-a numit pe William Laud Episcop de Londra în 1628, că Laud i-a şi prezentat regelui o listă de clerici englezi. Sub fiecare nume se afla un o sau un P – dacă era ortodox (drept credincios al bisericii tradiţionale – n.tr.), era bun pentru a fi promovat, dacă era puritan, era însemnat pentru a fi îndepărtat.

Pentru un număr de puritani, acesta a fost momentul hotărâtor. Se părea că nu mai era posibilă reformarea Bisericii Angliei din interior.

Însemna oare aceasta că acum trebuia să treacă în ilegalitate? Trebuia oare să înceapă să se închine în secret? Dacă era aşa, atunci era necesar să înţeleagă faptul că, mai devreme sau mai târziu, trebuia să calce pe urmele separatiştilor, iar separarea era împotriva a tot ceea ce credeau ei! însă ei nu erau revoluţionari, ei credeau într-o reformă ordonată. Problema era că regele şi episcopul o făceau imposibilă!

Să se separe sau să nu se separe… Din această stare de tensiune tot mai acută s-a ivit o alternativă surprinzătoare – una atât de radicală încât la început era greu şi să o iei în considerare, darămite să te mai rogi pentru ea. Exista posibilitatea ca Biserica să poată fi totuşi reformată din interior – însă de la o depărtare de nouă sute de leghe. Se p*utea fac*e *în* A*mer*i*ca.*

America – de ce să nu fie o colonie de puritani acolo, loiali Coroanei şi Bisericii, dar suficient de departe pentru a avea o şansă să trăiască într-o adevărată ascultare de

Dumnezeu? Numai de-ar fi putut avea acea şansă – doar câţiva ani în care să demonstreze ce se putea întâmpla când unui grup de creştini i se îngăduia să trăiască cu totul şi în întregime pentru Dumnezeu. Cu siguranţă că roadele unei astfel de trăiri nu numai că ar fi trezit Biserica, dar ar fi fost şi un far pentru toată creştinătatea!

Locul potrivit, timpul potrivit şi oamenii potriviţi… Evident, America era locul potrivit – virgină, sălbatică şi încă neatinsă de corupţia nelegiuită care cuprinsese lumea veche, populată cu păgâni sălbatici care nu auziseră niciodată Evanghelia şi ale căror inimi nu erau astfel împietrite faţă de ea. Desigur, aceşti păgâni puteau fi folosiţi de Satan; Lumea Nouă trebuia mai întâi eliberată de sub domnia lui, şi puritanii cunoşteau martiriul celor care îşi dăduseră viaţa înainte.

Dar, dacă Dumnezeu era cu ei, toate puterile iadului nu-i puteau birui. Locul era America şi, mai concret, locul unde Dumnezeu avea să înceapă era Noua Anglie. Veştile din Plymouth erau în mod constant încurajatoare şi demne de crezare, spre deosebire de plăsmuirile năstruşnice şi adevărurile înspăimântătoare despre Virginia.

Iar timpul era cu siguranţă acum: Londra ajunsese o adevărată cloacă a desfrâului. Iar acum, când regele dizolvase Parlamentul, anunţând că va conduce ţara singur (1629), nu se mai punea problema când, ci cât de curând.

Câţiva vizionari puritani au putut simţi mâna lui Dumnezeu într-o coincidenţă cronologică ce era prea extraordinară pentru a fi întâmplătoare. Dacă Columb ar fi debarcat mai la nord… Dacă spaniolii ar fi reuşit să colonizeze Florida… Dacă Raleigh ar fi reuşit să se stabilească la Roanoke… Dacă Jamestown n-ar fi fost o catastrofă… Dacă însăşi existenţa Americii n-ar fi rămas ascunsă până la Reformă… Dacă malul ei de nord-est n-ar fi fost rezervat pelerinilor şi puritanilor… Unora, trebuie să

li se fi părut că stau în mijlocul unui model gigantic al unuia din ceasurile de buzunar apărute mai nou, cu rotiţele şi angrenajele „coincidenţelor” învârtindu-se şi angrenând alte rotiţe care învârteau altele…

Dar ei puteau să vadă doar ce era în spatele lor. Astăzi noi putem vedea la fel de bine ce era înaintea lor şi ne putem da seama cât de extraordinar a fost timpul ales pentru exodul puritan. Dacă Laud n-ar fi venit la putere şi dacă nu l-ar fi stârnit pe rege în pornirea acestuia de a-i aduce pe puritani la ascultare… Dacă glorioasa revoluţie puritană engleză ar fi început cu zece ani mai devreme, poate n-ar fi existat un exod puritan suficient de numeros pentru a planta în America sămânţa libertăţii spirituale. Căci pelerinii erau prea puţini pentru a face munca ce trebuia făcută, fără a mai pune problema de a rezista la presiunea concertată a Coroanei şi a Bisericii. Puritanii erau oamenii potriviţi.

Când te gândeşti la evenimentele importante care s-au derulat încet, ca roţile unui angrenaj – revoluţia americană, iluminismul, revoluţia industrială, ridicarea şi declinul unor imperii, alinierea treptată a forţelor întunericului şi luminii şi stingerea treptată a luminii celei mai strălucitoare – timpul pare să se comprime. Devine evident ceea ce vrea Biblia să spună când afirmă că, pentru Dumnezeu, o mie de ani sunt ca o zi. Cunoscând natura umană şi cât de puţini vor alege de bună voia calea Sa, Dumnezeu ştia ce avea să ne rezerve secolul al XX-lea. Mai ştia totodată despre întunericul totalitar care avea să se ridice din Europa şi Asia şi ştia că Anglia singură, nu ar fi avut niciodată puterea spirituală pentru a-l opri. Astfel, El a plantat seminţele de lumină încă de la începutul secolului al XVII-lea.

Coincidenţa uimitoare a tuturor factorilor de timp şi spaţiu ne aduce aminte de ceea ce se numeşte la Cape

Canaveral *fereastra de lansare* – un interval de câteva ore în care toţi factorii care pot influenţa o călătorie spre Lună sau Marte sunt cât se poate de favorabili. O dată ce această fereastră trece, pot să treacă săptămâni, luni sau chiar ani până când se vor întruni din nou condiţiile în mod atât de favorabil.

Dar începutul exodului puritan spre America a fost cu mult mai măreţ. Pentru noi, din punctul nostru de vedere, era ca şi cum în toată perioada creştinismului a existat o singură fereastră îngustă, o şansă unică. Şi, în loc să fie ca o decolare de pe o platformă de lansare staţionară, se părea că puritanii erau ca o piatră pusă într-o praştie şi lăsată să zboare exact în momentul când apare, această ferestruică, trecând direct prin ea, drept spre locul de aterizare, drept în America.

Locul potrivit, timpul potrivit, oamenii potriviţi… Rămânea de văzut dacă oamenii potriviţi erau dispuşi să se dăruiască în Întregime.

Pe măsură ce perspectiva înfiinţării unei comunităţi pe baze biblice în Noua Anglie începea să prindă contur în gândirea celor mai devotaţi puritani, evenimentele au început să se precipite. În primul rând, Compania Noii Anglii a fost reorganizată sub numele de Compania Golfului Massachusetts. O cartă nouă, lărgită, a fost elaborată de Parlament după procedura obişnuită şi prezentată Maiestăţii Sale pentru a o semna. Regele, însă, a omis să observe că nu se menţiona *unde* urma să se ţină întrunirile Companiei. A semnat-o şi a uitat de ea. Cronologia miraculoasă a lui Dumnezeu se poate vedea mai departe, din faptul că, la mai puţin de o săptămână, regele a dizolvat Parlamentul şi a preluat conducerea ţării în propriile sale mâini, cercetând după aceea bănuitor orice document, pentru a se asigura că autoritatea nu îi era ştirbită în niciun fel!

Partenerii Companiei Golfului jubilau în secret. Acum nimic nu-i mai lega de Anglia, nu mai era nimic care să-i împiedice să se mute ei înşişi în Noua Anglie – luându-şi carta cu ei. Odată plecată de sub ochii bănuitori ai Bisericii şi ai Coroanei, compania putea deveni o comunitate care să se autoguverneze, având acest statut drept o *carte blanche*. Abia acum urma să fie guvernaţi de legile lui Dumnezeu şi nu doar de legile omeneşti. De când Dumnezeu îşi adusese primul său popor ales în prima Ţară a Făgăduinţei, nicio naţiune nu se mai bucurase de o asemenea şansă.

Conspiraţia exodului puritanilor a prins viteză. Pregătirile erau de mult făcute şi curând după ce au dobândit noua cartă, două nave cu circa două sute de persoane la bord au pornit în larg, trecând pe lângă Land's End. Când coasta peninsulei Cornwell s-a pierdut în zare, conducătorul lor, reverendul Francis Higginson a exclamat în faţa pasagerilor: „Noi nu vom spune, aşa cum obişnuiau separatiştii să spună când au părăsit Anglia: «Adio, Roma!» sau «Adio, Babilon!» Ci vom zice: «Adio, dragă Anglie! Adio, Biserică a lui Dumnezeu din Anglia şi vouă tuturor, prieteni creştini de acolo! Noi nu mergem în Noua Anglie ca separatişti faţă de Biserica Angliei, deşi nu putem decât să ne separăm de corupţia din ea, ci mergem să punem în practică partea pozitivă a reformei Bisericii şi să răspândim Evanghelia în America!» „5

Exodul începuse. Dar pentru a câştiga forţa necesară, avea nevoie de un Moise. Partenerii de bază aveau în vedere o astfel de persoană: John Winthrop. Însă nici Winthrop însuşi nu era deloc sigur că era voia lui Dumnezeu ca el să meargă. În cazul unor paşi hotărâtori, cum era acela, el ştia că uneori Dumnezeu pare a. Se retrage pentru a-i da individului posibilitatea să acţioneze

prin credinţă. Şi atunci, el a făcut ceea ce ar fi făcut atâţia creştini în situaţii similare: a alcătuit o listă cu t >»

e argumente pro şi contra care ulterior a fost publicată – ajutând mii de puritani să-şi clarifice hotărârile.

Motivele lui pentru a întemeia o plantaţie în Noua Anglie, includeau:

Ar fi un serviciu pe termen lung adus Bisericii, să ducem

Evanghelia în acele părţi de lume…

Toate celelalte biserici ale Europei sunt în paragină… şi cine ştie dacă nu cumva Dumnezeu a pregătit acel loc drept refugiu pentru mulţi pe care El vrea să-i scape din dezastrul general. (La Rochelle, portul-bastion, în care hughenoţii francezi au rezistat timp de doi ani, tocmai cedase în faţa cardinalului Richelieu, iar în Germania Wallenstein făcea pulbere armatele protestanţilor). Şi văzând că Biserica nu are un refugiu decât în ţinuturile sălbatice, ce lucrare mai bună poate fi, decât să mergem şi să-i pregătim adăpost şi hrană pentru când va veni vremea aceea.

Acest pământ s-a săturat de locuitorii săi, căci omul, care este cea mai preţioasă dintre toate creaturile, este aici mai netrebnic şi mai josnic decât pământul pe care-l călcăm în picioare, iar printre noi el este mai neînsemnat decât un cal sau o oaie…

…Toate lucrurile şi treburile merg în acest fel înşelător şi nedrept, încât este aproape cu neputinţă pentru un om bun şi drept să rămână aşa, şi să trăiască liniştit printre ei.

Izvoarele învăţăturii şi ale religiei sunt atât de corupte şi majoritatea copiilor sunt stricaţi şi corupţi…

În continuare, Winthrop prezenta obiecţiile sale împotriva plantaţiei, împreună cu răspunsurile la ele. De exemplu:

Obiecţie: Eşecul celorlalte plantaţii ne-ar putea sugera ce se va întâmpla şi cu aceasta.

Răspuns: „Dintre toate cele de până acum, niciuna nu a avut de suferit mari pagube, în afară de Virginia şi aceasta s-a datorat leneviei lor… Cei dinainte au făcut greşeli mari şi fundamentale care se pot evita de data aceasta, căci scopul lor principal a fost lumesc şi nu religios; s-au folosit de mijloace nepotrivite, de o mulţime de persoane brutale şi prost conduse, adevărată pleavă a ţării; şi nu au întemeiat o formă bună de guvernare.

Obiecţie: Este însoţită de mari şi multe greutăţi.

Răspuns: Ca orice lucrare bună… Calea împărăţiei lui Dumnezeu, care este cea mai bună cale din lume, este însoţită de cele mai mari greutăţi.

Astfel s-a convins John Winthrop că voia lui Dumnezeu era ca el să plece în America. Dar în plus, mai exista o puternică luptă personală pe care nu a menţionat-o: pe de o parte, vechiul său prieten şi sfetnic, Robert Ryece, îi spunea că: „… Biserica şi comunitatea de aici, de acasă, au mai multă nevoie de talentele tale, în aceste vremuri primejdioase, decât orice plantaţie îndepărtată”. Pe de altă parte, principalii parteneri, care se pregăteau şi ei să plece, considerau prezenţa lui atât de esenţială, încât i-au dat un ultimatum: dacă nu îi va conduce, nu vor

pleca nici ei şi întemeierea plantaţiei va fi abandonată.

Atunci s-a hotărât: urma să plece. Pe data de 26 august 1629, s-a întâlnit cu ceilalţi conducători la Cambridge unde mulţi dintre ei fuseseră împreună la universitate. Ei şi-au pus viaţa acolo unde îşi puseseră deja banii şi cuvântul (spre deosebire de sponsorii Virginiei şi Plymouthului). „Suntem pe deplin şi sincer de acord… să ne pregătim fiinţele… să ne îmbarcăm pentru plantaţie în

martie, anul viitor… (cu g ocrotirea lui Dumnezeu) ca să locuim pe mai departe în Noua Anglie”.

Istoricul Perry Miller spunea: „Winthrop şi colegii săi ştiau… că sarcina lor nu era doar o expediţie de cercetare, ci era o mişcare esenţială în drama creştinătăţii. Compania Golfului nu era o rămăşiţă amărâtă de separatişti aruncaţi pe un ţărm stâncos; era o forţă organizată de creştini, care dădea un atac corupţiei creştinătăţii. Aceşti puritani n-au fugit în America; ci s-au dus pentru a desăvârşi reforma care nu fusese realizată încă în Anglia şi în Europa”.9

La trei zile după Acordul de la Cambridge, decizia a fost aprobată de către membrii companiei şi, la puţin timp după aceea, Winthrop a fost ales, în unanimitate, ca guvernator. Curând după aceea, şi-a asumat uriaşa sarcină de a organiza traversarea oceanului de către cei peste o mie de puritani care aşteptau să emigreze. Şi, caracteristic lui Winthrop, vasele au fost gata la data planificată, el fiind la bordul primului dintre ele, *Arbella*.

Deja predica de adio devenise o tradiţie şi ea a fost ţinută de un pastor puritan, tânăr şi hotărât, care se numea John Cotton, a cărui stea era şi ea sortită să răsară deasupra Noii Anglii. El a predicat din 2 Samuel 7: 10: „Am dat un loc poporului Meu, lui Israel, şi l-am sădit ca să locuiască în el şi să nu mai fie tulburat, ca să nu-l mai apese cei răi ca mai înainte”.

„Mergeţi, i-a îndemnat Cotton… cu un spirit de patriotism… cu grija de a ajuta pe toată lumea… Aveţi grijă deosebită… de copiii voştri, ca să nu se depărteze, aşa cum au făcut israeliţii”.

Samuel Elliot Morison s-a exprimat astfel: „Predica lui Cotton a fost de natură să le dea acestor noi copii ai lui Israel convingerea că erau poporul ales al Domnului, destinaţi, dacă îşi ţineau legământul făcut cu El, să populeze şi să stăpânească acest nou Canaan din ţinuturile

virgine ale apusului”.10

Cotton şi-a încheiat astfel predica:

Ceea ce El a semănat, El va face să crească. Orice a fost semănat de Mâna Lui nu va putea fi smuls, ci El va face ca această plantaţie să prospere şi să fie înfloritoare. Când El promite pace şi siguranţă, ce duşmani vor fi în stare să zădărnicească promisiunea lui Dumnezeu? Nu neglijaţi zidurile, cetăţile şi fortificaţiile care vă apără, dar întotdeauna lăsaţi ca Numele Domnului să fie turnul vostru cel tare, iar cuvântul făgăduinţei Sale, stânca voastră de scăpare. Cuvântul Său, care a făcut cerurile şi pământul, nu va da greş câtă vreme vor exista cerurile şi pământul.

8

O cetate aşezată pe munte

La 8 iunie 1630, John Winthrop stătea în picioare pe puntea de pe *Arbella*, privind pentru prima oară Noua Anglie: dealurile acoperite de brazi din Maine. Privea cu uimire la pinii, mai înalţi decât orice copac pe care-l văzuse vreodată, care coborau până la bolovanii de pe ţărm. Soarele după-amiezii strălucea şi un abur uşor plutea peste dealuri, făcând ca brazii să sclipească…

Era mult mai grandios decât se aşteptase, într-un fel. Era atât de frumos încât îi tăia suflarea, dar era şi sălbatic în acelaşi timp. Nu era un ţinut uşor de defrişat şi de populat. Inimai s-a bucurat la gândul că tocmai această sălbăticie ameninţătoare era o binecuvântare, pentru că ar fi descurajat pe oricine venea cu scopuri egoiste. O briză proaspătă, curată a ajuns până la ei peste apele scăldate în soare, purtând mireasma acelor pini maiestuoşi: „De pe ţărm a venit un miros, ca mirosul unei grădini44.

În zilele următoare, în timp ce-şi croiau drum de-a lungul coastei stâncoase, de multe ori au navigat destul de aproape de ţărm pentru a ridica din apă copaci singuratici, cu parfumul lor încântător. A fost o călătorie liniştită.

Ducând cu ei provizii pentru un an, nu erau obligaţi să sosească înainte de vremea semănăturilor de primăvară şi astfel şi-au putut permite să aştepte să treacă furtunile mari de iarnă, înainte de a părăsi Southampton. De fapt, oceanul a fost atât de calm în luna mai, încât s-a ajuns ca Winthrop să declare o zi de post, în speranţa că Domnul va stârni – un vânt potrivit.

Poate că o traversare liniştită nu pare a fi ceva deosebit de remarcabil, dar în zilele acelea era considerată ca o altă manifestare a harului deosebit al lui Dumnezeu. Aşa cum spunea Edward Johnson, un istoric amator contemporan cu Winthrop, la începutul cărţii sale *Wonder – Working Providences of Siorts Saviour în New England*: „Judecaţi voi toţi (cărora Domnul v-a dat judecată), dacă aceşti oameni sărmani din Noua Anglie, nu sunt înaintaşi ai armatei lui Cristos şi dacă lucrările minunate despre care veţi auzi acum, nu sunt însăşi mâna lui Dumnezeu44. Iar, în primul său exemplu, în acest rezumat foarte entuziast de cazuri ale intervenţiei divine, el arată că, într-o vreme în care atâtea şi atâtea nave se scufundau în furtuni sau erau capturate de piraţi şi corsari, s-a pierdut doar unul din cele 198 de vase care au pornit spre o

Noua Anglie, în prima jumătate a secolului al XVII-lea!

Ni-l putem imagina pe Winthrop stând la pupă, gândindu-se ce bine era dacă soţia sa, Margaret, ar fi fost lângă el, să se bucure împreună cu el de toate frumuseţile acelea. Dar ea rămăsese la Groton, domeniul familiei lor din comitatul Suffolk, căutând să lichideze afacerile lor, cu ajutorul lui John, Jr. şi aşteptând ca el să trimită după ei. Ea dorise să vină, dar a acceptat faptul că voia lui Dumnezeu era ca să aştepte. Ea şi-a luat rămas bun de la el. Voioasă, urându-i ca Domnul să-l aibă în pază, însă, după douăzeci şi cinci de ani de căsătorie, el a simţit

singurătatea din inima ei şi a făcut tot ce a putut ca s-o mângâie, scriindu-i:

(tăm încredere că Acela care a rânduit să fie aşa, îţi va da multă răbdare… Domnul poate să facă aceasta şi tu te poţi aştepta la aceasta, căci El a făgăduit că o va face. Chemându-mă pe mine la lucru, El va avea grijă de tine şi de toate ale noastre şi de afacerile noastre, în lipsa mea; de aceea trebuie să-l ceri Lui tot ce îţi lipseşte. Du-te cu curaj, scumpă soţie, la tronul harului…" 3

Ştia că, deoarece amândoi *erau* după voia lui Dumnezeu, ea avea aceeaşi pace lăuntrică pe care o avea şi el. Apoi, mai era şi tânărul John cu ea, care la douăzeci şi trei de ani dădea dovadă de o maturitate şi o judecată remarcabilă. Singura grijă a lui Winthrop în momentul respectiv era pentru cel de-al doilea copil al său, Henry, care era cu el pe *bordul Arbellei*. Henry era opusul lui John, Jr. Părând hotărât să ducă o viaţă de fiu risipitor, Henry a mers până într-acolo încât şi-a înşelat părinţii, făcându-i să-i permită să se însoare cu verişoara lui, de care era convins că este îndrăgostit nebuneşte, spunându-le că o lăsase însărcinată. Ceea ce s-a dovedit a nu fi adevărat, iar tatăl lui Henry, după ce a plătit datoriile fiului, s-a hotărât să-l pună sub o disciplină strictă, pentru o vreme, sperând ca greutăţile din Lumea Nouă să-l îndrepte.

În dimineaţa zilei de 11 iunie, au descoperit o priveliştе îmbucurătoare: un vas la ancoră cu o jumătate de duzină de bărci de pescuit în jurul său, toate legănându-se încoace şi încolo. Puţin mai târziu, căpitanul l-a informat pe Winthrop că aveau în faţă Capul Ann, ceea ce însemna că aveau să ajungă în portul Salem cu fluxul de a doua zi dimineaţa. Salem în sfârşit! După şaptezeci şi două de zile de aşteptare!

Dar priveliştea pe care au întâlnit-o în dimineaţa

următoare era departe de a fi îmbucurătoare. Unde era Salemul? Doar nu cumva *această* adunătură jalnică de colibe, bordeie şi adăposturi de pânză era primul oraş al Companiei Golfului Massachusetts? Probabil erau rămăşiţele primei lor tabere, adăposturi temporare pe care nu s-au mai obosit să le demonteze. Asta trebuia să fie; oraşul principal trebuia să fie undeva mai adânc, în pădure.

Dar pe măsură ce vasul se apropia, adevărul ieşea la iveală: acesta *era* Salemul. Apoi oamenii au venit la ţărm: zdrenţuroşi, numai piele şi oase, bucuroşi să-i vadă pe noii veniţi, dar ceva nu era în regulă. Era ceva mai grav decât faptul că erau atât de slabi, mai grav decât starea jalnică în care se afla îmbrăcămintea lor – ceva înăuntrul lor… Erau nepăsători, înceţi în mişcări, apatici. Voinţa pierise de pe feţele lor.

Adânc tulburat, Winthrop s-a dus pe ţărm cu prima barcă, şi a fost primit de John Endecott, soldatul isteţ şi iute din fire care funcţionase ca guvernator pentru defuncta Companie a Noii Anglii şi îndeplinea provizoriu funcţia de guvernator al Companiei Golfului Massachusetts. Imediat ce eticheta i-a permis, Winthrop a aranjat o întrevedere personală cu omul pe care urma să-l înlocuiască. De la Endecott a aflat că, din cei şaizeci şi şase de oameni care veniseră cu el în 1628 şi din cei două sute, care i-au însoţit pe Higginson şi Skeltonân anul următor, abia dacă mai rămăseseră optzeci şi cinci. Peste optzeci au murit, iar restul i-au părăsit şi au plecat în Anglia. Şi mulţi din cei ce au rămăs aveau de gând să facă la fel.

Nu este greu de imaginat schimbul de cuvinte care a urmat:

— Dar, pentru Dumnezeu, omule, ce se va alege de plantaţie? E la fel de rău ca la Jamestown! a exclamat

Winthrop. Şi aceşti oameni nu sunt nişte aventurieri; sunt puritani cumsecade! Aţi avut aici clerici, şi încă buni! Nu se dă nicio învăţătură aici?

— Avem un serviciu divin joia, s-a apărat cu putere Endecott, şi două servicii duminica. Dar nu prea au niciun efect. Le intră cuvintele pe o ureche şi le ies pe cealaltă. Vocea îi era tărăgănată şi trăda aceeaşi descurajare ca şi a celorlalţi pe care Winthrop i-a văzut afară.

Winthrop şi-a petrecut noaptea aceea pe bordul vasului *Arbella*, folosindu-se, fără îndoială, de singurătatea cabinei căpitanului. Părea că ultima cortină urma să cadă înainte ca primul act al piesei să se termine. Nici măcar nu avusese ocazia să pună în practică unele din descoperirile pe care Domnul i le-a făcut în timpul îndelungatei traversări. Să fi fost totul în zadar? Să nu-L fi auzit el pe Dumnezeu, la urma urmei? Oare egoismul său sau mândria sa să le fi pus viaţa în pericol?

Poate s-a plimbat înspre port, privind afară şi aducându-şi aminte de vremea de altă dată când a stat în acelaşi port…

Afară, siajul verde-alburiu rămânea în urma lor, neregulat, pe suprafaţa oceanului, în timp ce se legănau în derivă într-o parte şi-ntr-alta sub un cer cenuşiu ca de plumb. Se gândise de mult timp la plantaţie şi la felul de viaţă pe care o puteau duce împreună. Acum, într-un moment de inspiraţie, îi veneau toate în minte. Ca orice om obişnuit să lucreze cu cuvântul scris, ardea de dorinţa de a-şi scoate cutia de scris, cerneala şi hârtia, dar s-a abţinut, până când ideile i-au fost clar formulate.

Marea se potolise oarecum când s-a dus în sfârşit la masa de lucru şi a scos cutia. Alegând o pană, a ascuţit-o, a înmuiat-o în călimara cu fund lat, ştergând cu grijă cerneala de prisos de marginea ei şi s-a uitat la coala albă de hârtie din faţa lui.

Ceea ce a scris a depăşit ca importanţă acordul realizat de pelerini la bordul lui *Mayflower*. Într-adevăr, el a dus ideea lor un pas mai departe. Căci, dacă ei afirmaseră că aveau să fie un corp politic alcătuit din membri egali, adunaţi înaintea lui Dumnezeu, pentru a fi guvernaţi prin consimţământ reciproc, acum Winthrop explica şi *de ce* avea să meargă sistemul. Definiţia sa referitoare la dragostea legământului este aproape fără egal.

UN MODEL DE CARITATE 6RESTINĂ au fost cuvintele astre

nu te în partea de sus a foii de hârtie. El a intrat direct în miezul problemei, începând cu câteva gânduri despre natura dragostei omului faţă de aproapele său – ce putea ea îi şi ceea ce trebuia să fie, prin harul lui Dumnezeu.

Această dragoste între creştini este un lucru real, nu imaginar… absolut necesar pentru buna funcţionare a trupului lui Cristos, aşa cum mădularele şi încheieturile unui trup sunt absolut necesare pentru buna funcţionare a acestuia… Noi suntem o societate de oameni care ne declarăm urmaşi ai lui Cristos, şi astfel trebuie să ne considerăm legaţi Împreună prin această legătură a dragostei…

Apoi venea miezul viziunii sale:

Astfel se pune problema între Dumnezeu şi noi: noi am făcut un legământ cu El pentru această lucrare. Noi ne-am luat un angajament; Domnul ne-a dat mână liberă să ne stabilim noi programul… Dacă Domnul va binevoi să ne asculte şi să ne aducă în pace în locul unde dorim să ajungem, înseamnă că El Întăreşte legământul şi pecetluieşte înţelegerea noastră şi va aştepta o îndeplinire riguroasă a punctelor din acest program. Dar dacă nu vom

respecta aceste puncte… cu siguranţă că Domnul va izbucni de mânie împotriva noastră.

Acum, singura cale de a înlătura o nenorocire şi de a rămâne pentru totdeauna, este să urmăm sfatul lui Mica: să facem ceea ce este bine, să iubim îndurarea, să umblăm smeriţi cu Dumnezeul nostru. În scopul acesta, trebuie să fim uniţi în această lucrare, ca un singur om… Trebuie să pe înţelegem unii cu alţii cu toată blândeţea, bunătatea, răbdarea şi îngăduinţa. Trebuie să ne găsim plăcerea unii în alţii, muncind şi suferind Împreună, având mereu înaintea ochilor comunitatea noastră şi

Însărcinarea noastră în această lucrare, ca mădulare ale aceluiaşi trup. Astfel vom păstra unitatea duhului prin legătura păcii…

Vom şti că Dumnezeul lui Israel este în mijlocul nostru, atunci când zece din noi vor putea face faţă la o mie de duşmani, când El va face din noi lauda şi slava Sa, încât oamenii de pe alte plantaţii să zică: „Domnul să facă plantaţia voastră asemenea celei din Noua Anglie”. Trebuie să vrem să fim ca o cetate aşezată pe munte…” 4

Stând în port şi privind în noapte spre Noua Anglie, Winthrop ştia că Dumnezeu era Cel ce i-a adus în minte vremurile trecute, parcă pentru a-i aduce aminte că nu i-ar fi făcut această descoperire de moment, dacă n-ar fi avut intenţia să fie pusă în practică.

Winthrop a aflat curând ce s-a întâmplat în iarna anului 1628 – 1629. Fusese o îmbolnăvire generală, aşa cum s-a întâmplat la Plymouth în prima iarnă. De fapt, Endecott îi scrisese guvernatorului Bradford, cerându-i ajutor. Răspunsul lui Bradford a fost să-l trimită pe medicul lor, Samuel Fuller, care avea de acum o experienţă vastă în tratamentul cazurilor de scorbut şi al organismului puternic slăbit de călătoriile lungi pe mare, ca şi a

diverselor febre şi boli care apăreau în timpul iernilor aspre şi reci.

Fuller a stat în timpul iernii în casa lui Endecott, ajutându-i substanţial. Într-adevăr, Endecott a fost atât de impresionat încât a numit colonia *Salem*, care înseamnă „pace” în ebraică. Acest separatist faţă de care era pregătit să manifeste o antipatie, arătase mai multă dragoste creştinească decât oricare puritan pe care-l cunoştea. Cei doi bărbaţi au stat de multe ori de vorbă, seara târziu, lângă foc. Şi cu cât Endecott a aflat mai multe, cu atât a devenit tot mai plin de respect faţă de ceea ce făcea Dumnezeu, cu patruzeci de mile mai jos pe coastă.

Doctorul Fuller mai era totodată şi diacon, iar Endecott era deosebit de interesat de structura bisericii lor. Biserica din Plymouth, sub conducerea prezbiterului Brewster era organizată separat de autoritatea civilă a guvernului Bradford. Totuşi prima exercita o influenţă morală decisivă asupra acesteia din urmă. Biserica separatistă era condusă de un pastor, un învăţător şi un prezbiter conducător, însă aceştia erau aleşi de către membrii bisericii (şi *nu* impuşi de un grup de prezbiteri sau de o ierarhie episcopală). Dreptul de a-şi alege liber propriii lor conducători spirituali era apărat cu grijă, fiind unul din principiile de bază ale credinţei lor creştine. Mai mult, biserica separatistă era deschisă tuturor celor ce doreau să se închine acolo. Dar, pentru a deveni *membru* al bisericii (primind astfel dreptul de a vota atât în alegerile civile cât şi în cele religioase), persoana respectivă trebuia să-i convingă pe prezbiterii bisericii de relaţia sa personală şi mântuitoare cu Iisus Cristos şi de puritatea credinţei sale.

Poate că Winthrop a avut unele rezerve personale faţă de ideea de a da drept de vot celor ce nu deţineau

pământ (ideea de a da servitorilor dreptul la vot, egal cu cel al stăpânilor lor, mirosea a „democraţie”), dar le-a păstrat pentru sine. Orice se făcea la Plymouth, după toate informaţiile, Dumnezeu îi binecuvânta tot mai mult cu fiecare an ce trecea. Şi nici nu se punea la îndoială faptul că, oricât de radical era sistemul său, Plymouth era în primul rând interesat să caute şi să facă voia lui Dumnezeu. Conform lui Endecott, Bradford a declarat ziua de dinaintea alegerilor anuale drept zi de rugăciune: oamenii să nu lucreze, ci să se roage cerând voia lui Dumnezeu în legătură cu aceia pe care *El* dorea ca ei să-i voteze. În aceste condiţii, chiar şi democraţia putea să funcţioneze!

Cu cât Endecott îl asculta mai mult pe doctorul Fuller, cu atât era mai convins că acela era modelul de biserică pe care Dumnezeu îl dorea pentru Salem. De aceea, când au sosit pastorii Higginson şi Skelton, el le-a comunicat decizia sa. Ei au insistat asupra faptului că sunt loiali Bisericii Angliei, dar întrucât ei înşişi nu se hotărâseră asupra unei anumite structuri bisericeşti înainte de venirea lor, au fost astfel deschişi şi receptivi faţă de propunerile lui Endecott. (Când te gândeşti la circumstanţele şi vremurile care au dus la apariţia Bisericii Congregaţionale, rămâi plin de veneraţie faţă de lucrarea lui Dumnezeu). Astfel cei doi au fost aleşi pe loc ca pastor şi respectiv învăţător, deşi pentru instalarea lor formală trebuia să aştepte sosirea celui pe care partenerii urmau să-l aleagă guvernator.

În legătură cu modul în care s-a format această primă biserică puritană din America, avem o descriere vie, contemporană, făcută de entuziastul reporter Edward Johnson.

Deşi numărul credincioşilor lui Cristos era mic, dorinţa lor adâncă de a se aduna într-o biserică era foarte

mare… După ce au postit şi s-au rugat, recunoscând cu smerenie că nu sunt vrednici de a fi chemaţi de Cristos pentru a face o lucrare atât de măreaţă, s-au unit Împreună printr-un legământ sfânt faţă de Domnul şi unul faţă de celălalt făgăduind, ca, prin ajutorul Domnului să umble Împreună, îndemnându-se, îndreptându-se şi mustrându-se unul pe altul şi să rămână lipiţi de Domnul, cu toată inima lor…5

Când Endecott i-a povestit cum au făcut legământ cu Dumnezeu şi unii cu alţii, Winthrop l-a întrerupt.

— Atunci, de aceea nu merge! a exclamat el.

Endecott a privit lung la el.

— Nu înţeleg.

— Nu vezi? Ei îl iubesc pe Dumnezeu şi au făcut legământ să-L asculte, altfel n-ar mai fi aici. Dar nu-şi respectă legământul făcut unul cu celălalt Nu se iubesc unii pe alţii îndeajuns pentru a se îndemna, a se îndrepta şi a se mustra reciproc. La Plymouth însă o fac. Aceasta e diferenţa!

— Dar, a obiectat Endecott, separatiştii din Plymouth – sau primii veniţi, cum le spunem noi – erau deja o biserică, cu ani de zile înainte de a veni aici, în timp ce noi abia ne-am adunat aici.

— Cu atât mai mult trebuie să ne ţinem de legământul făcut unul cu celălalt! Winthrop s-a oprit şi s-a uitat ţintă la Endecott. Şi trebuie început cu conducerea. Dacă eu şi dumneata nu ne dovedim ataşamentul faţă de plantaţia aceasta şi faţă de oamenii aceştia şi dacă eu şi dumneata nu suntem dispuşi să ne dedicăm toată viaţa lucrării de aici, nu ne putem aştepta ca ei s-o facă. Ce zici?

Endecott i-a întâlnit privirea.

— Fiţi sigur de asta, a zis el.

— Bine. Acum, în primul rând, vreau să mă instalez imediat pe ţărm. Casa asta este destul de mare ca să ne

găzduiască pe amândoi, nu?

— Dar, domnule Winthrop, asta este casa *dumneavoastră*; aparţine aceluia care este guvernator. îmi voi găsi o locuinţă în altă parte.

— Dacă ai avut loc pentru Domnul Fuller peste iarnă, atunci

Înseamnă că e loc pentru amândoi, până când noi cei nou-veniţi ne vor construi un adăpost al nostru.

Înainte ca Endecott să-i poată răspunde, el a trecut mai departe la următorul lucru pe care-l avea în cap.

— Cu un ceas înainte de amiază, toţi bărbaţii şi tinerii în putere să se adune în centrul oraşului.

S-a gândit o clipă.

— Şi să vină şi femeile, cele care sunt sănătoase şi care nu sunt ocupate cu îngrijirea bolnavilor.

A măsurat cu privirea înălţimea soarelui.

— Între timp, eu voi încerca să-mi aduc lucrurile pe ţărm şi să le aşez aici.

Winthrop a pornit spre uşă, apoi s-a întors.

— A, şi spune-le şi domnilor Saltonstall, Pynchon, Nowell şi celorlalţi nobili că e valabil şi pentru ei. Şi a zâmbit. Mai bine i-ai sfătui să-şi ia pe ei nişte haine vechi.

— Am înţeles, d-le Winthrop, a zis Endecott, dând din cap aprobator.

Exact la ora unu, Winthrop a venit la locul deschis care se afla în mijlocul colibelor şi a barăcilor care formau „oraşul”. Un număr de oameni erau deja acolo, uitându-se cu uimire la guvernator. Încălţat cu nişte cizme vechi şi purtând nădragi şi o cămaşă roasă şi veche, arăta mai degrabă a servitor angajat ca ucenic, decât a guvernator.

După ce s-au adunat majoritatea, li s-a adresat:

— Situaţia de aici nu este tocmai aşa cum ni s-a spus în Anglia.

Câţiva au râs cinic, dar cei mai mulţi au tăcut; aşteptau să audă ce va zice în continuare.

— Dar cred că poate fi îndreptată fără prea multă bătaie de cap, deşi asta va cere trudă. La sfârşitul verii, fiecare dintre voi vă avea o locuinţă ca lumea. Până atunci, va trebui să locuim mai multe familii împreună, cel puţin, în prima iarnă.

Un val de neîncredere a trecut printre ei. „Cum o vom face? 44 s-a întrebat Winthrop. „Prin harul lui Dumnezeu o vom face ajutându-ne unul pe altul”.

În acel moment a fost întrerupt de Richard Saltonstall şi de un prieten de-al său, care tocmai atunci veneau, purtând o conversaţie

Între ei. Saltonstali purta o cămaşă albă cu guler încreţit. Winthrop a strâns din buze şi s-a întors înapoi cu faţa la ceilalţi.

— Întâi de toate, care dintre voi vă pricepeţi cât de cât la pescuit?

Opt oameni au ridicat mâna, iar Winthrop s-a consultat cu Endecott, care era lângă el.

— În regulă, Packham şi Kenworthy, luaţi fiecare câte trei oameni şi pe rând, o zi unii, o zi alţii veţi folosi barca pentru pescuit.

— Acum femeile, a zis, ridicându-şi ochii de pe liste. Acelea dintre voi care sunteţi în stare veţi lucra la câmp, dimineaţa. Celelalte, sub conducerea domnului Skelton, vă veţi ocupa de îngrijirea bolnavilor. Domnule Skelton, din acest moment, răspunzi oficial de ceea ce dumneata şi domnul Higginson aţi făcut, în mod neoficial şi până acum, adică de îngrijirea bolnavilor. Dar acum veţi avea mai mult sprijin.

— Domnule Higginson – a spus întorcându-se spre pastorul care se aşezase pe un butuc, fiindcă nu mai putea să stea în picioare – ţinând cont de calitatea

dumneavoastră, ne puteţi ajuta cel mai mult cu rugăciunile dumneavoastră şi cu un cuvânt puternic duminica, despre ceea ce înseamnă să-L slujim pe Dumnezeu şi să ne slujim unii pe alţii.

Şi-a îndreptat atenţia spre celălalt pastor:

— Domnule Skelton, dumneata vei mai fi şi responsabil cu depozitele de alimente. Vreau să se facă zilnic inventând şi m-aş bucura să mă

anunţaţi dacă lipseşte ceva cât mai devreme posibil. Totodată, prin călăuzirea Duhului Sfânt va trebui să stabiliţi raţia zilnică. Iar aceia dintre voi care aveţi stocuri proprii, vă îndemn să renunţaţi la raţie.

Şi-a Împăturat listele şi le-a înmânat lui Endecott.

— Cu ceilalţi dintre voi vom forma două echipe de lucru: cei sub patruzeci de ani, cu domnul Endecott, cei peste patruzeci de ani, cu mine. Sunt întrebări?

— Da. Era Richard Saltonstali.

— John, doar nu vrei ca eu să…?

— Ba da, Richard, vreau.

— Dar e muncă de jos, John. Am adus nouă oameni cu mine ca să se ocupe de lucruri din astea. Iar tu ai adus mai mulţi ca mine!

Winthrop a ezitat înainte de a-i răspunde.

— Anul trecut în august, la Cambridge, ai semnat o înţelegere, care te obliga, în calitate de creştin, să îndeplineşti această lucrare, *personal*. Şi eu la fel. Această lucrare nu va reuşi decât dacă fiecare om este dispus să dea tot ce are. Suntem cu toţii lucrători în via lui Dumnezeu şi asta nu înseamnă că, doar pentru că ne putem permite, vom plăti pe alţii să muncească în locul nostru.

Saltonstall a clătinat din cap aproape prea nervos ca să vorbească.

— Aceasta este…

— Asta este ceea ce vom face, din păcate. Şi îţi mai spun ceva, şi s-a uitat în jur. E valabil pentru toţi cei care aţi întârziat. Vreau să ştiţi că eu nu consider faptul de a întârzia doar ca pe 6 nepoliteţe. După părerea mea este un păcat înaintea lui Dumnezeu! Aceasta este lucrarea Lui, la care El ne-a chemat. Să furi din timpul Său înseamnă să cârteşti împotriva a ceea ce încearcă El să realizeze aici! începând de mâine dimineaţă, ne vom întâlni exact la două ore după răsăritul soarelui pentru distribuirea sarcinilor zilnice. Şi aduceţi-vă cu voi ceva de mâncare pentru amiază. Vom lucra până la patru după-masa, iar restul zilei va fi al vostru. S-au auzit mai multe râsete.

— Alte întrebări mai sunt? Nu mai era niciuna.

Fără îndoială, odată cu sosirea lui Winthrop, avusese loc o minune: o colonie aproape moartă a înviat. Şi, după toate sursele, singurul instrument al lui Dumnezeu în această trezire a fost John Winthrop. Cotton Mather l-a numit pe Winthrop *Nehemias Americanii* – făcând aluzie la conducătorul din Vechiul Testament care i-a adus înapoi pe israeliţi din exilul babilonian în Ţara Făgăduinţei şi care a condus reconstrucţia zidurilor Ierusalimului. Dar, ceea ce este mai important, Neemia i-a însufleţit, făcându-i să-şi înnoiască legământul cu Dumnezeu.

O altă relatare din secolul al XVII-lea, citată de istoricul modern Edmund Morgan de la Yale, în biografia lui Winthrop, spune: „Îndată ce domnul Winthrop a debarcat, înţelegând ce sărăcie ar fi venit în urma trândăviei lor, s-a apucat pe loc să lucreze cu mâinile sale, încurajându-i astfel atât de mult pe ceilalţi, încât nu mai puteai găsi niciun leneş pe toată plantaţia. Şi, dacă înainte indienii ziceau că (nou-veniţii) vor pleca în scurtă vreme aşa cum au venit, acum se minunau văzând cât de repede şi-au făcut case şi cum au semănat destul porumb pentru a

supravieţui44.

În mod sigur, au suferit de aceeaşi boală care părea să chinuie fiecare transport de colonişti. La puţine zile după sosire, Winthrop a suferit pierderea dureroasă a fiului său, Henry, care s-a înecat într-un accident, la pescuit. Dar se pare că tragedia l-a făcut să-şi sporească devotamentul faţă de lucrarea de întemeiere a coloniei (la fel cum o tragedie similară 11 afectase pe William Bradford, înainte de el).

Era un entuziasm susţinut. La trei luni după sosirea sa, pe când se pregătea să conducă grosul noilor-veniţi spre locul final unde aveau să se stabilească, la Boston (acum erau peste o mie, mult prea mulţi pentru a încăpea în Salem), i-a scris lui Margaret: „Mulţumesc lui Dumnezeu, îmi place atât de mult să fiu aici… Şi, dacă ar fi să vin din nou, tot aşa aş proceda, deşi am prevăzut toate aceste suferinţe. Niciodată n-am dus-o atât de bine în viaţa mea, n-am dormit niciodată mai bine, n-am

* g avut niciodată mai multă mulţumire44.

Nu mulţi erau coloniştii care scriau acasă astfel de scrisori şi aproape jumătate dintre cei ce au venit în primul an, au plecat înapoi. Dar, mai bine de jumătate au rămas şi în iarna aceea s-au săpat mult mai puţine morminte decât s-ar fi săpat altfel.

Ce importanţă extraordinară are pentru noi, creştinii această prolemă a devotamentului reciproc – la fel de vitală pentru Trupul lui Cristos astăzi, pe cât a avut în urmă cu trei secole şi jumătate! în umblarea creştină există *doi* paşi mari ai credinţei şi ei corespund celor două mari porunci: „Să-L iubeşti pe Domnul, Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, şi cu tot cugetul tău; şi să-l iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi.44

Primul pas al credinţei este un angajament pe

verticală: o dată ce o persoană a descoperit realitatea lui Dumnezeu şi a experimentat darul miraculos al mântuirii prin Fiul Său Jsus Cristos, el trebuie apoi să facă faţă perspectivei de a-L accepta pe Cristos ca Domn şi Stăpân, aşa cum L-a acceptat ca Mântuitor. A face aceasta înseamnă a ne supune voinţa noastră lui Dumnezeu: „Dar facă-se nu voia mea, ci voia Ta44. *Este o* relaţie obţinută prin legământ, ceea ce înseamnă că există două părţi în această înţelegere. Atât timp, cât creştinul îl ascultă pe Dumnezeu, cu umilinţă, Dumnezeu îi va cinsti ascultarea, binecuvântându-l mai presus de orice închipuire.

Al doilea pas al credinţei este un angajament faţă de aproapele nostru, în ultimă instanţă faţă de acei semeni creştini de-ai noştri cu care Dumnezeu ne cheamă să fim împreună. Într-un fel, acest al doilea pas, cere chiar mai multă credinţă, pentru că, de data aceasta, trebuie să învăţăm să ne punem încrederea într-un Dumnezeu perfect care operează în şi prin nişte vase *imperfecte*. Trebuie să facem aceasta, înarmaţi cu încredinţarea că aceasta este voia lui Dumnezeu, că şi celelalte vase caută să facă voia Sa fiind conştiente de chemarea de a-L sluji împreună cu noi.

Aspectul vertical al Legământului trebuie să fie pe primul loc, aşa cum spune prima şi cea mai mare poruncă. Dar, oricât de puternic ar fi acest aspect pe verticală, fără legătura pe orizontală, el nu se transformă în Crucea lui Cristos.

Al doilea pas ne cheamă să aderăm la partea locală a Trupului lui Cristos şi să ne dedicăm acelei adunări şi lucrării sale. Într-adevăr, eficacitatea trupului va fi cu atât mai mare cu cât se dedică reciproc fiecare individ. Această dedicare explică acel *esprit de corps* al militarilor, al primilor iezuiţi, şi ea este aceea care a făcut din ei trupele de şoc ale armatei lui Cristos. Luaţi în parte, devotamentul

lor pe verticală faţă de Cristos, era neîntrecut – iar ca trup, erau renumiţi în lumea întreagă. *Esprit de corps* – traducerea literală este „spirit de trup”…

Acesta ar putea fi unul dintre motivele pentru care Dumnezeu permite ca asupra Trupului lui Cristos să se exercite presiuni. Căci oriunde este suferinţă, devotamentul unuia faţă de celălalt creste în mod corespunzător şi totodată şi devotamentul faţă de Dumnezeu. Acesta este, credem noi, motivul pentru care El a îngăduit persecuţia şi exilul îndelungat al pelerinilor; cele patru luni nenorocite în care sfinţi şi străini au trăit împreună în aceleaşi condiţii în pântecele lui *Mayflower*, înainte de a fi deşertaţi în noua Ţară a Făgăduinţei; cele patru luni de boală în masă… Astfel că, atunci când au stat pe picioarele lor, în cele din urmă, ei au stat împr*eună, ca* un singur trup. Şi au fost astfel în stare să dea mai departe puritanilor un model încercat pe care să-l urmeze pentru a zidi Biserica.

„O casă dezbinată împotriva ei înşişi, nu poate dăinui 4, spunea Iisus ucenicilor Săi (Matei 12: 25) şi cu fiecare biserică din Noua Anglie, Dumnezeu a clădit o casă şi nu a adunat pur şi simplu o grămadă de pietre. Aşa cum le scria Petru noilor creştini: „Şi voi, ca nişte pietre vii, sunteţi zidiţi ca să fiţi o casă duhovnicească…” (1 Petru 2: 5).

Pe câmpiile pline de pietre ale Noii Anglii, Dumnezeu ridica o Împărăţie din case de piatră, fiecare piatră, din fiecare casă fiind potrivită de El. Această Împărăţie urma să fie ca o familie, o familie spirituală, capabilă să reziste la presiunile cele mai necruţătoare pe care lumea le putea produce. Aşa cum vom vedea, aceste case de piatră, aveau să devină la rândul lor, pietre de temelie, nu numai ale democraţiei americane, ci ale împărăţiei lui Dumnezeu din America.

Modelul puritan

Un roman scris recent de un autor de best-seller a încercat să urmărească viaţa familiei Winthrop de-a lungul a trei secole. Supracoperta cărţii prezintă oameni îmbrăcaţi în veşmintele diverselor epoci, toţi fiind umbriţi de o eminenţă cenuşie, un cugetător care pare a fi spectrul lui John Winthrop, Senior. O privire rapidă înăuntrul cărţii confirmă faptul că autorul a acceptat imaginea modernă stereotipică despre puritani. Astăzi, aproape toată lumea înclină să creadă că puritanii erau nişte oameni habotnici, care stricau cheful altora, purtând pălării înalte şi negre, un grup sumbru de bigoţi obsedaţi de păcat, vânători de vrăjitoare „a căror ocupaţie principală era să se împiedice reciproc ca nu cumva să aibă vreo bucurie şi a căror unică virtute consta în îmbrăcăminte” *1*.

Cum s-a putut ajunge oare ca o imagine atât de eronată să fie acceptată de atât de mulţi şi atât de repede? Fenomenul antipuritan a apărut îndeosebi în secolul al XX-lea. La istoricii din secolul al XIX-lea aproape că nu se poate găsi nicio tendinţă negativă; dimpotrivă, ei le-au acordat bucuroşi puritanilor partea leului din meritul de a fi stabilit direcţia acestei naţiuni. De ce atunci, această prejudecată subită în atâtea şi atâtea inimi?

Răspunsul se pare că rezidă în faptul că niciodată, în trei sute cincizeci de ani de istorie, spiritul de răzvrătire nu a pus o atât de mare stăpânire ca acum asupra minţii şi voinţei poporului american. Pentru o asemenea atitudine, nu ar fi o anatema mai mare decât supunerea de bunăvoie faţă de autoritate, slujirea sfântă, şi devotamentul unul faţă de altul ca părţi ale aceluiaşi trup, trăsături personificate de puritani! Dacă în istoria acestei ţări există un grup de oameni al cărui exemplu Satan 11 urăşte mai mult decât pe oricare altul, aceştia sunt puritanii. Şi, întrucât răzvrătirea este specialitatea lui, nu este de

mirare că puritanilor li s-a făcut o reclamă atât de proastă!

Astfel că obiceiuri, care au fost practicate în această ţară mai bine de trei sute de ani, sunt denigrate şi date la o parte, cel mai distrugător epitet negativ care se poate auzi fiind puritanic, indiferent dacă se referă la etica muncii, castitatea înainte de căsătorie, modestia în îmbrăcăminte şi în purtare, magazinele închise pentru a respecta ziua Domnului, legislaţia împotriva imoralităţii… Lista este fără sfârşit, iar tradiţiile se prăbuşesc sub un asalt tot mai susţinut.

Am descoperit că aceşti creştini mult defăimaţi erau nişte păcătoşi ca şi noi, dar, de asemenea, calzi şi umani, având o înţelepciune spirituală şi un dicernământ remarcabil.

Dar, ne-am pus întrebarea, ce este cu îndreptăţirea de sine şi intoleranţa lor legendară? Nu l-au alungat ei pe Roger Williams doar datorită faptului că a spus ce gândeşte şi fiindcă, întâmplător, învăţătura lui nu se potrivea cu a lor? întemeietorul statului Rhode

Island a devenint eroul discuţiilor academice deschise împotriva insdtuţionalismului.

Şi n-au expulzat-o ei pe Anne Hutchinson? Un râu şi o alee îi poartă azi numele. Dilema cu care ne confruntam era următoarea: Dacă această îngustă îndreptăţire de sine era un produs secundar inevitabil al încercărilor omului de a stabili împărăţia lui Dumnezeu pe pământ, oare nu pune aceasta în discuţie fezabilitatea comunităţii biblice? Şi dacă puritanii *au încercat* imposibilul, cu cât mai imposibil ar fi acest lucru astăzi?

Litera stacojie „A44, de la *adulterină*, pe care a fost

silită să o poarte Hester Prynne, eroina celebrului roman al lui Nathaniel Hawthorne a rămas ca un stigmat în subconştientul Americii secolului al XIX-lea. Un veac mai târziu, piesa lui Arthur Miller despre vânătorii de vrăjitoare din Salem, „The Crucible" (Ordaliile), a dus mai departe imaginea publică a puritanilor. Nenumăraţi alţi romancieri şi dramaturgi moderni i-au prezentat pe puritani ca având o preocupare bolnăvicioasă faţă de vină şi păcat. Să aibă această imagine ceva adevărat în ea?

Fără îndoială că puritanii au luat păcatul în serios – mult mai în serios decât o fac astăzi creştinii americani. Dar aveau motive serioase: ei ştiau că însuşi succesul sau eşecul noului Israel al lui Dumnezeu

— t f depindea de cât de dispuşi erau să nu tolereze păcatul – mai întâi în ei, şi apoi în aceia care fuseseră chemaţi împreună cu ei să construiască împărăţia. Într-adevăr, nu poate fi vorba de compromis în ceea ce priveşte păcatul. Dacă voiau un exemplu de rezultat al compromisului, n-aveau decât să privească dincolo de Atlantic la ceea ce se întâmpla în Anglia. Şi astfel nu s-au sfiit să se împotrivească păcatului şi să se răfuiască cu el.

Există un istoric modern care a condamnat cu consecvenţă imaginea negativă care s-a încetăţenit despre puritani, prezentând-o ca fiind „o imagine" falsă. Acesta este Perry Miller, istoric, considerat de mulţi ca fiind decanul istoricilor puritanismului. Scrise aproape fără niciun alt ajutor din afară, operele sale sunt răspunzătoare pentru schimbarea fundamentală a gândirii unor studenţi serioşi ai istoriei americane. (Din nefericire, aceştia formează un segment minuscul al publicului american.)

Iată ce are de spus Miller despre atitudinea puritanilor faţă de păcat:

Puritanismul a făcut din fiecare om un expert în psihologie, capabil să detecteze toate „raţionalizările"

întâmplătoare, spulberând fără milă visurile dulci de mărire de sine în care eul caută refugiu de realitate. O mare parte din predicile puritane urmăreau... nu numai să expună duplicitatea conştientă a omului rău, ci şi tertipurile abisale pe care subconştientul le poate juca celor mai buni oameni. Datoria puritanului în această lume era să se cunoască pe sine – fără a se cruţa câtuşi de puţin, fără a se lăuda deloc, fără a-şi ascunde niciun aspect neplăcut despre sine.2

Această disponibilitate de a privi fără şovăire la părţile cele mai rele ale firii lor, a făcut din ei nişte realişti desăvârşiţi. Ea este, de asemenea, responsabilă pentru compasiunea extraordinară care a devenit semnul distinctiv al unor lideri excepţionali ca John Winthrop, Thomas Hooker şi Cotton Mather. O dată ce *ştiai* cât de depravată este propria ta natură, în esenţa ei, deveneai mult mai înclinat să ierţi păcatul altora.

Oricine cercetează însemnările Bisericii va afla că disciplina puritană, deşi absolut strictă, era întotdeauna temperată de o mare îndurare. Motivul pentru care era strictă (şi întărită de legile civile), era pentru că ei simţeau că toată structura vieţii lor laolaltă şi a legămintelor lor, depindea de trăirea tuturor în rânduială şi în ascultare faţă de legile lui Dumnezeu. Astfel, când unul păcătuia, aceasta îi afecta pe toţi. Tryal Pore, o tânără dată în judecată la Tribunalul Comitatului Middlesex, în 1656, mărturisea că „... prin păcatul meu, nu numai că am făcut un lucru care poate aduce judecata Dommnului

peste mine, ci şi peste locul în care trăiesc”. Dar mărturisirea înduioşătoare a lui Tryal Pore i-a convins pe magistraţi de pocăinţa ei şi aceştia au fost mai mult decât gata să o ierte.

„... Nu doresc moartea păcătosului, ci să se întoarcă

de la calea lui şi să trăiască…” (Ezechiel 33: 11)

Judecătorii puritani, a căror carte a legii era Biblia, erau mult mai dornici să vadă că un păcătos se pocăieşte decât să împartă pedepse.

În nenumărate cazuri, au dovedit milă, iertare şi grijă pastorală pentru inculpat. Însă, orice scriitor modern, care are în el o urmă de răzvrătire, vede doar disciplina, iar a vorbi de disciplină în zilele noastre, este ca şi cum ai flutura proverbialul steag roşu. De fapt, răzvrătirea a fost atât de romanţată în ultimii ani încât în zilele noastre, practic nici nu se mai aude de disciplină în biserică. Astăzi, dacă cineva ar fi amenințat că va fi exclus din biserică, mai mult ca sigur că ar râde, şi-ar lua haina şi ar pleca.

Problema se punea altfel în urmă cu trei secole. Mai întâi o biserică făcea legământ împreună, iar *apoi*, în jurul ei, se forma oraşul. Şi, într-o asemenea situaţie, excomunicarea era o chestiune cât se poate de gravă. Ea însemna că trupul local al lui Cristos, după ce a încercat în repetate rânduri să aducă un păcătos la pocăinţă, ca el să poată primi iertarea lui Dumnezeu, nu mai avea altă posibilitate decă să rupă părtăşia cu acel individ şi să-l lase în voia păcatului său. Aceasta însemna că persoana urma să fie sub influenţa lui Satan şi, pentru cei ce cunosc realitatea diavolului, aceasta era într-adevăr o întorsătură teribilă!

Faptul că roada compasiunii ra cultivată în inimile prezbiterilor, ale magistraţilor şi pastorilor puritani, este amplu dovedit în cazul lui Ann Hibbens. Doamna Hibbens era soţia unuia din prezbiterii Primei Biserici din Boston, unde John Cotton era pastor. Ea îl învinuise pe un cioplitor în lemn, pe nume Davis (care era şi el membru al bisericii) că-i ceruse prea mult pentru nişte sculpturi decorative pe care le executase la cererea ei. El a susţinut că preţul era cinstit şi, până la urmă, biserica a trebuit să intervină.

Cioplitori în lemn din alt oraş au fost chemaţi să evaleze munca şi ei au considerat că preţul cerut de Davis era cinstit, poate chiar mai mic. Aceasta a umilit-o pe doamna Hibbens pentru o vreme şi ea şi-a mărturisit cu lacrimi greşeala.

Dar apoi, ca un câine care-şi dezgroapă osul, a început din nou. De data aceasta biserica a condamnat-o puternic şi ea a tăcut din nou – un timp. Dar, pur şi simplu, ea nu putea admite că a greşit şi nu putea accepta să fie corectată; a început încă o dată să-l ocărască pe bietul Davis, şi pe faţă şi pe ascuns. În cele din urmă, biserica n-a mai avut de ales decât să o audieze în vederea excomunicării.

Scopul audierii era să-i dea o ultimă şansă să se smerească şi să-şi recunoască greşeala, dar doamna Hibbens a refuzat cu nepăsare, necatadicsind să răspundă decât la primele întrebări care i-au fost puse. În cele din urmă, pastorul Cotton s-a adresat adunării:

S-a făcut foarte târziu, şi trebuie (să stabilim dacă) … biserica este de părere să trecem la darea sentinţei de excomunicare a acestei surori. Vom considera tăcerea voastră ca pe o aprobare şi ca pe un consimţământ; dacă din biserică este cineva de altă părere, are libertatea să şi-o exprime (tăcere). Înţelegem din tăcerea tuturor celor din biserică faptul că sunteţi de acord să începem. Şi de aceea, haideţi să ne îndreptăm spre Dumnezeu pentru a-l cere îndrumare, pentru a folosi într-un chip sfânt această poruncă a Sa ca să nu lucrăm din amărăciune sau invidie, ci din dragoste pentru sufletul ei şi ca Dumnezeu să o facă să vadă multele şi marile ei greşeli şi să-i zdrobească inima printr-o pocăinţă sinceră pentru ca ea să se poată întoarce cât mai curând la Dumnezeu şi în Biserica din care acum este dată afară.4

După rugăciune, fără nicio tragere de inimă, domnul

Cotton a început să pronunţe teribila sentinţă de excomunicare:

„... pentru bârfă... pentru scoaterea de vorbe rele... pentru minciuni şi neadevăruri repetate... pentru că ţi-ai astupat urechile şi ţi-ai împietrit inima faţă de mustrările dinainte ale bisericii... pentru că ai semănat discordie şi invidie... pentru acestea şi pentru multe alte nelegiuiri urâte şi păcătoase... În numele întregii biserici şi în numele Domnului Iisus Cristos şi în virtutea puterii şi autorităţii pe care El a dat-o Bisericii Sale... te dau afară şi te opresc să mai ai parte de toate acele drepturi binecuvântate şi hotărâri pe care Dumnezeu le-a încredinţat Bisericii, şi de care te-ai folosit în chip nevrednic atâta timp... Te declar de aici înainte o persoană excomunicată dinaintea lui Dumnezeu şi a poporului Său".

Zece ani mai târziu, doamna Hibbens avea să fie inculpată în alt proces, de data aceasta unul civil. Capul de acuzare: vrăjitorie. Sentinţa: singura mai gravă decât excomunicarea – moartea prin spânzurare. Aceasta probabil că i-a făcut pe mulţi să-şi amintească citatul din carte întâi a lui Samuel (15: 23): „*Neascultarea este tot atât de vinovată ca ghicirea*".

Aşa cum arăta pastorul Cotton, scopul excomunicării era nu să-i osândească pe păcătoşi, ci să lase ca greutatea păcatului lor săi aducă la pocăinţă. În cazul căpitanului John Underhill, excomunicat pentru adulter, faptul că a fost dat afară din biserică a fost tocmai acela care l-a făcut în cele din urmă să se pocăiască. El s-a rugat să fie primit din nou şi, până la urmă, a fost lăsat să vorbească în faţa adunării. Winthrop a consemnat evenimentul după cum urmează:

A venit în hainele lui cele mai rele (obişnuia să se mândrească mult cu aspectul său îngrijit şi plin de fală), şi stând în picioare pe o bancă, şi-a mărturisit, oftând şi cu

multe lacrimi, calea sa cea rea – adulterul, făţărnicia, prigonirea oamenilor lui Dumnezeu de aici şi, mai ales, mândria sa (ca rădăcina tuturor relelor, care L-a făcut pe Dumnezeu să-l lase în voia firii sale păcătoase) şi dispreţul faţă de magistraţi. Apoi a dat dreptate lui Dumnezeu, bisericii şi curţii de judecată pentru tot ceea ce i-au făcut.

A căzut în multe ispite de temut şiy prin aceasta, inima lui s-a împietrit în nepocăinţă, făcându-l rob legat al lui Satan până când Domnul, după un timp îndelungat şi după multe nenorociri, ia zdrobit inima şi l-a făcut să se smerească înaintea Lui, zi şi noapte prin rugăciuni şi lacrimi… la sfârşit, cu seriozitate şi umilinţă a cerut bisericii să aibă milă de el şi să-l

— 1»

Izbăvească din mâinile lui Satan. Ca urmare, a fost primit din nou în biserică…5

Cititorul sceptic poate fi înclinat să se întrebe cât de sinceră a fost pocăinţa lui Underhill, dar fapt este că după aceea el a devenit un căpitan militar vestit, şi a deţinut multe funcţii de răspundere.

Puritanii erau dispuşi să înfrunte realitatea propriei lor naturi păcătoase şi a răului pe care păcatul îl provoca în viaţa şi legământul lor. Şi această atitudine a generat nu numai compasiunea unuia pentru celălalt, ci şi o maturitate remarcabilă când era vorba să aibă de-a face cu realităţile vieţii şi ale morţii.

t» >

Mortalitatea infantilă era un spectru sinistru în secolul al XVII-lea. Nu exista un tratament pentru variolă şi până şi pojarul era un ucigaş de temut în acele vremuri – atât pentru adulţi cât şi pentru copii. Moartea era o posibilitate ameninţătoare, mereu prezentă. Şi ca orice alt lucru din viaţa unui puritan, existau două moduri de a o rezolva: prin Cristos sau prin sine.

Probabil că cel mai vestit puritan a fost Cotton Mather, a cărui imagine a fost deosebit de denigrată şi denaturată de la orice asemănare cu realitatea. El este zugrăvit ca un monstru sadic, un vânător de vrăjitoare, un fel de Torquemada puritan; când de fapt toate acestea sunt atât de departe de realitate. Mather era un păcătos obişnuit şi primul care recunoştea aceasta, dar omenia sa l-a făcut unul din predicatorii cei mai populari ai epocii sale.

Adevărat că poate s-a considerat drept şi nu s-a dat în lături să facă politică de la amvon. Dar Mather a vestit fără teamă Cuvântul lui Dumnezeu şi a căutat într-adevăr după dreptatea şi sfinţenia lui Dumnezeu. El a mai avut apoi o inimă de păstor, pentru care a fost iubit de enoriaşii săi.

t

Fiul lui Increase Mather, cel mai proeminent cleric al Noii Anglii (mulţi ani preşedinte al Colegiului Harvard, iar mai târziu ambasadorul special al Noii Anglii la curtea regelui), Cotton Mather mai era totodată nepotul lui John Cotton şi Richard Mather, doi dintre cei mai puternici predicatori din prima generaţie de puritani americani. Educaţia sa a fost de o asemenea natură, încât atunci când familia sa era afectată de câte o tragedie personală – şi a fost afectată de multe ori – el se întorcea instinctiv spre Cristos.

Era lovit şi îndurerat, postea şi se ruga. Dar nu se plângea, nu avea îndelungate păreri de rău şi amărăciune şi nu-L ura pe Dumnezeu. De fiecare dată când îl lovea o nenorocire, în el se făcea o nouă lucrare, mărindu-i puterea de a avea milă şi compasiune. Astfel, către sfârşitul vieţii sale, rugăciunile şi sfaturile sale erau foarte căutate de cei care trebuiau să facă faţă unei pierderi recente sau iminente în familie. Cu toate că a scris mult

(este autorul a peste 450 de cărţi, broşuri şi tratate), şi-a propus să fie întotdeauna la dispoziţia tuturor care erau în nevoie, stabilind un obicei ce avea să devină o tradiţie pastorală americană: vizite regulate făcute enoriaşilor săi în vârstă sau suferinzi, precum şi deţinuţilor.

I *t*

Creşterea sa spirituală poate fi urmărită în punctele cheie, fiindcă, începând de la nouăsprezece ani (1681), a ţinut un jurnal, aşa cum era obiceiul printre oamenii educaţi ai vremii sale. (Pe vremea aceea îşi dobândise titlurile de Bachelor of Arts şi Master of Arts de la Harvard

9

şi începuse să predice.) Prima sa însemnare este un pasaj devoţional lung, plin de decizii bune, semnat „de Cotton Mather, un om neînsemnat şi lipsit de importanţă, dar care (prin harul Tău, Doamne) doreşte să se dovedească un slujitor adevărat şi credincios al lui Iisus Cristos”.6

Mather a avut o mulţime de copii, dar numai doi au supravieţuit. Primul din ei care s-a îmbolnăvit a fost fiica sa de patru ani, Mary. În 3 octombrie 1695, rugându-se pentru ea, a scris: „Am fost încredinţat, fără să-mi dau seama cum, nu numai că acest copil va fi fericit pentru veşnicie, ci şi că nu voi avea niciun copil care să nu fie un templu veşnic al Duhului lui Dumnezeu; într-adevăr, eu şi copiii mei vom fi împreună în împărăţia lui Dumnezeu, o lume fără de sfârşit”. Trei zile mai târziu, Domnul a luat-o. Epitaful său a fost: „PLECATĂ, DAR NU PIERDUTĂ”.

În 1702, a început o luptă care a durat şapte luni, rugându-se pentru viaţa soţiei sale, pe care o numea consoarta lui iubită.

Înainte de amiază, pe când eram la rugăciune cu soţia-mi muribundă în camera ei, am început să simt adierea binecuvântată a unei credinţe deosebite, suflând

din ceruri peste cugetul meu… După-amiază, când eram singur în camera mea de lucru, strigând către Domnul, credinţa mea deosebită a fost înnoită iarăşi şi, cu un potop de lacrimi, am primit din Cer siguranţa că se va face bine. La care, L-am rugat pe Domnul să mă facă să fiu, prin Duhul Său cel bun, o pildă de înţelepciune, înfrânare şi sfinţenie, în toată purtarea mea, după ce am căpătat o asemenea îndurare din partea Domnului.

Ea şi-a revenit, doar pentru a cădea din nou bolnavă, înainte de a-şi fi recăpătat puterile şi din nou moartea ei iminentă l-a obligat să vegheze toată noaptea la căpătâiul ei.

Dar în această situaţie disperată, când am început iarăşi să mă adresez Cerului, o iluminare stranie a venit din Cer, peste duhul meu, spunându-mi că viaţa ei nu se va sfârşi încă.

Cu toate acestea ea a continuat să se zbată între viaţă şi moarte şi.

şase săptămâni mai târziu, Mather scria:

Cred că n-am fost destul de atent la ceea ce voia să-mi spună Duhul Sfânt… când L-am rugat să-mi dea înapoi soţia. De mai multe ori, când a trecut prin agonia morţii, am strigat către Domnul, ca să o cruţe. El mi-a spus că o va face… Dar s-ar putea că, după ce Domnul mi-a arătat atât de minunat că nu poate suferi să-mi refuze ceea ce îi cer atât de insistent şi, de aceea, amână de la o lună la alta, totuşi, până la urmă trebuie să sufăr lucrul de care mă tem.

În 30 octombrie, cu toată grija pentru soţia sa, scria:

Astăzi, fiica mea cea micăf Nibby, s-a îmbolnăvit de variolă. Boala cumplită, care face prăpăd în împrejurimi, a ajuns acum în familia mea. Dumnezeu să mă pregătească, Dumnezeu să mă pregătească pentru ceea ce vine peste

mine.

Molima s-a întins şi, spre sfârşitul lui noiembrie, fiul său cel mic, Increase, a fost atins de boală.

Micile făpturi mă roagă într-una să vin să mă rog cu ele, aşa că mă rog cu ei de mai mult de zece – doisprezece ori pe zi, pe lângă faptul că mă rog cu vecinii.

Două zile mai târziu, soţia lui preaiubită a murit.

Până la urmă ziua cea neagră a sosit. N-am mai avut o zi atât de neagră în tot timpul pribegiei mele. Dorinţa mea este ca această zi să fie ştearsă dinaintea ochilor mei.

Toată dimineaţa s-a zbătut în chinurile morţii, conştientă» *»

până la ultima sau aproape ultima ei suflare. Nu-mi pot aminti cuvintele pe care le-am schimbat, ci numai că sufletul ei evlavios era plin de mulţumire pentru că urma să ajungă într-o stare de binecuvântare cu Domnul Iisus Cristos şi atât cât mi-a îngăduit suferinţa, m-am gândit cum să-i întăresc mulţumirea şi mângâierea…

Când am văzut resemnarea la care mă chema Domnul, m-am hotărât, ca, prin ajutorul Lui, să-l dau slavă. Cu două ore înainte de stingerea iubitei mele soaţe, am îngenuncheat la căpătâiul ei şi am luat între mâinile mele o mână scumpă, cea mai scumpă din lume. Cu ea între mâinile mele, am încredinţat-o Domnului, în mod solemn şi sincer… După ce s-a stins… m-am rugat cu tatăl ei şi cu celelalte persoane din cameră, care plângeau, cerându-l lui Dumnezeu harul de a suporta cu bine…

Şi a suportat totul cu bine.

Când era vorba de relaţiile lor cele mai apropiate, puritanii erau realişti atât în ceea ce priveşte viaţa, cât şi moartea. Ei credeau că legământul lor cu Dumnezeu îi include şi pe copiii lor, şi, deoarece îi iubeau, nu tolerau păcatul din viaţa copiilor lor, mai mult decât îl tolerau în propria lor viaţă. Tratau starea de păcat a copiilor atât de

drastic pe cât o cerea situaţia, indiferent de modul în care reacţionau copiii pe moment.

În aceasta constă cea mai mare diferenţă dintre părinţii puritani şi cei mai mulţi părinţi americani din zilele noastre. Noi nu suntem dispuşi să riscăm să pierdem „dragostea11 din relaţia cu copiii noştri, bătându-i la cap cu probleme de disciplină. Dintre toate cauzele destrămării familiei americane, cea mai importantă este că, o mare parte din ceea ce noi numim *dragoste*, puritanii ar fi numit *idolatrie*.

După definiţia dată chiar de Dumnezeu în prima Sa poruncă („Să nu ai alţi dumnezei afară de Mine11), orice persoană, orice lucru, orice legătură care este ridicată mai presus de Domnul, în viaţa cuiva, poate fi considerată un idol. Şi, mergând un pas mai departe, orice dragoste care nu provine de la Dumnezeu (fiindcă Dumnezeu «/* dragoste), este idolatră prin definiţie. Indiferent cât sunt de nobile sentimentele sau cât par de pline de abnegaţie, dacă nu încep şi dacă nu se termină cu 1, în realitate nu sunt nimic mai mult decât o prelungire foarte subtilă a capacităţii noastre nelimitate de a ne iubi pe noi înşine şi de a-i ademeni pe alţii să facă la fel.

Spre deosebire de cei mai mulţi părinţi moderni, puritanii *ştiau* că copiii lor nu le aparţineau; ei îi aparţineau lui Dumnezeu. În consecinţă, ei nu îi considerau pe copii drept proprietatea lor, ci dimpotrivă, credeau că copiii le-au fost daţi în grijă de Dumnezeu. Ei trebuia să-i ocrotească, să-i crească şi să-i educe, pregătindu-i pentru calea pe care El dorea ca ei să meargă. Cu alte cuvinte, paternitatea era o responsabilitate sfântă în Cristos, iar dacă copiii nu reuşeau să se ridice la înălţimea cerută, aveau să fie direct răspunzători în faţa lui Dumnezeu.

Aceasta nu i-a împiedicat să-şi iubească copiii; şi într-

adevăr i-au iubit foarte mult, aşa cum am văzut privind puţin la inima lui Cotton Mather. Dar ei erau conştienţi că dragostea lor trebuie să îşi aibă originea în inima lui Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu este plină de tandreţe, compasiune şi bucurie, dar ea comportă şi disciplină. „Căci Domnul pedepseşte pe cine-l iubeşte şi bate cu nuiaua pe orice fiu pe care-l primeşte11 (Evrei 12: 6). Dumnezeu îşi iubeşte copiii prea mult pentru a le îngădui să persiste într-un păcat care le-ar putea afecta dezvoltarea, sau pentru a le permite să persiste în încăpăţânare, atunci când trebuie să înveţe să-şi supună Lui propria lor voinţă.

Din acest punct de vedere, putem fi siguri că copiilor puritanilor (ca şi copiilor noştri) le-a venit cel mai greu să înţeleagă că aceasta era dragostea lui Dumnezeu pentru ei. Mulţi n-au înţeles până când au ajuns la adolescenţă, iar unii n-au înţeles niciodată. De multe ori punctul de cotitură apărea atunci când făceau curte. Acest domeniu al vieţii puritanilor ne oferă un exemplu clasic despre modul în care, deseori, dragostea lui Dumnezeu, care întrece voinţa, poate veni prin părinţi care riscă să-şi atragă mânia copiilor lor pentru a-i face să asculte de călăuzirea pe care simt că Dumnezeu le-a dat-o.

Ca şi în celelalte domenii ale vieţii lor, modul puritan de a face curte a evoluat treptat într-un cod de comportament, care, credeau ei, era plăcut lui Dumnezeu, prin a cărui respectare se putea ajunge la căsătorii stabile şi reuşite. Anumite seri erau puse deoparte pentru „vizite44 – existau prevederi stricte împotriva „plimbărilor de seară44 a perechilor care rătăceau pe drumurile de ţară. Ca urmare, rata naşterilor premaritale era neglijabilă, iar ispitele trupeşti erau în mod deliberat reduse la minimum. Scriitorii moderni au ridiculizat această constrângere, dar, când stai şi te gândeşti, nimic

nu întunecă mai mult înţelepciunea şi puterea de discernământ a doua persoane care încep să se gândească la căsătorie, decât perspectiva plăcerii sexuale imediate.

Contrar părerii obişnuite, puritanii nu aranjau căsătoriile copiilor lor, însă îşi exercitau dreptul de veto. Dacă părinţii unuia din cei doi tineri considerau că acea căsătorie nu este după voia lui Dumnezeu, nu ezitau să-şi retragă permisiunea. Ei ştiau din experienţele triste că, dacă mariajul nu era conform voii Sale şi totuşi cuplul mergea înainte, căsătorindu-se, puteau să aibă parte de multă suferinţă şi nefericire. Uneori, părinţii simţeau că au luat-o înaintea lui Dumnezeu, caz în care logodna putea dura câţiva ani – timp în care băiatul sau/şi fata se puteau maturiza suficient pentru a fi gata să-şi asume responsabilitatea întemeierii unei familii.

Părinţii puritani mai erau conştienţi şi de faptul că nu întotdeauna pot fi pe deplin siguri că au înţeles voia Domnului. De aceea, în ceea ce privea o hotărâre atât de importantă, cum era căsătoria copiilor lor, ei erau recunoscători pentru sfaturile primite de la fraţii şi surorile lor în Cristos. Deoarece fiecare căsătorie avea un efect profund şi de durată asupra comunităţii ca întreg, ea era o chestiune de importanţă vitală pentru fiecare membru.

În loc să-i deranjeze sfaturile fraţilor creştini, acestea erau bine venite pentru părinţi, fiindcă ei *erau* o mare familie. Aceasta era aşa cum dorea Dumnezeu să fie şi era unul din rezultatele aspectului pe orizontală al legământului. Oricât ne-ar fi de greu să ne imaginăm astăzi, aceasta este calea pe care au ales-o şi n-ar fi dorit să o schimbe, în 1636, biserica din Boston şi-a înnoit legământul, în următorii termeni:

Noi ne dăruim fiinţele acelui Dumnezeu care se cheamă Iehova, Tată, Fiu şi Duh Sfânt… şi

binecuvântatului nostru Domn Iisus Cristos… făgăduind (prin ajutorul Duhului Său şi prin harul Său) să ne alipim de EI… prin credinţă, în ascultare de Evanghelie aşa cum îi stă întotdeauna bine poporului Său.

Totodată îi dăruim pe copiii noştri lui Dumnezeu, în Iisus Cristos, adeverind că Domnul este Dumnezeul nostru şi Dumnezeul copiilor noştri, iar noi, împreună cu copiii noştri, suntem poporul Lui, adorând cu umilinţă acest har al lui Dumnezeu de a fi priviţi, noi şi urmaşii noştri, ca fiind ai Domnului.

Totodată, noi ne dăruim unul altuia în Domnul şi, după voia lui Dumnezeu, de bunăvoie facem legământ şi ne angajăm să umblăm împreună ca adunare în bună rânduială şi ca biserică a lui Cristos, în tot ceea ce ţine de închinarea înaintea Lui, după rânduielile sfinte ale Cuvântului lui Dumnezeu, făgăduind ca, în dragoste frăţească şi cu credincioşie, să veghem unii asupra altora.7

Imaginaţi-vă reacţia majorităţii americanilor de azi, la gândul că vecinii lor ar putea să vegheze asupra sufletelui lor. Chiar şi printre noi, cei din Trupul lui Cristos, când zicem „Ce mai faci? 44 şi zâmbim în sinea noastră ne simţim uşuraţi dacă răspunsul se limitează la formula de rigoare: „Bine44. Astfel că multe din bisericile noastre sunt adunări ale unor indivizi înconjuraţi de un spaţiu personal individual şi înfăşuraţi în gânduri personale individuale, până când se face timpul să zâmbească, să dea mâna cu reverendul şi să se suie în maşina personală.

De fapt, pentru o mare parte dintre noi americanii, intimitatea a devenit religia noastră, iar căminul, locul de închinare de prim rang. Ca urmare a numărului mare de prietenii artificiale şi temporare, a deselor dezrădăcinări şi a insecurităţii crescânde din lume, pe întoarcem din ce în ce mai mult spre relaţiile de familie pentru împlinirea nevoilor noastre. Pretindem tot mai mult de la soţ, soţie,

fiu, fiică, mamă, tată, soră, frate sau oricine ar fi acea persoană sau acele persoane. Ei devin punctul focal al speranţelor noastre, al visurilor noastre, al ambiţiilor noastre deplasate. Aşteptăm de la cealaltă persoană să ne dea dragostea pe care o căutăm cu atâta disperare şi începem să profităm din ce în ce mai mult de această dragoste. Şi, pentru ca vraja să nu se rupă, le oferim celorlalte persoane, în mod nejustificat, atenţie, daruri, sfaturi şi aşa mai departe, crezând că le iubim într-adevăr. Când ele nu pe întorc dragostea în măsura în care ne-am aştepta să o facă (ceea ce omeneşte vorbind, este imposibil), ne simţim jigniţi şi supăraţi – şi, într-un fel sau altul, le dăm de ştire.

Aşa se întâmplă întotdeauna cu idolatria, mai devreme sau mai târziu, deoarece există o lege spirituală că dragostea, când depăşeşte limita normală, se transformă în ură. De pildă, când noi americanii, ne lăudăm copiii, ei încep să se răzvrătească împotriva rolului pe care au fost puşi să-l joace – de generatori de dragoste şi obiecte ale iubirii. Cu un resentiment crescând, ei îşi dau seama că, ceea ce părinţii consideră dragoste, este în realitate un fel de control înăbuşitor şi posesiv, o retrăire a vieţii prin altcineva sau o proiecţie a eului.

Sau poate că copiii nici nu ştiu *ce* este, ci doar că urăsc să se ducă acasă şi să se simtă ca şi cum ar fi asfixiaţi, atât timp cât sunt acolo. Cunoaştem cu toţii numărul alarmant de adolescenţi care fug din familii aşa-zise simpatice, deoarece părinţii lor se iubesc atât de mult pe ei înşişi, încât nu au deloc timp pentru ei. Dar ceea ce nu apare pe prima pagină în ziare este numărul tot mai mare de adolescenţi care fug de acasă, unde primesc în mod greşit prea multă atenţie: o atenţie idolatră.

Câteodată, unii copii sunt dispuşi să joace acest joc de dragul recompensei personale, chiar până la o vârstă

mijlocie. Şi, pentru un timp, ciclul „dragostei44 pare să funcţioneze. Dumnezeu să aibă milă însă de viitorul partener al unei astfel de persoane alintate şi care se iubeşte pe sine, când aceasta se hotărăşte să plece de acasă şi să se căsătorească! Dacă partenerul nu este dispus să se lase cuprins şi absorbit total în acest ciclu, urmările vor fi conflicte interminabile, divorţ şi multe inimi zdrobite.

9 9

Familia americană pare într-adevăr să se destrame din cauza necunoaşterii aproape generale a naturii idolatre a „dragostei44 fără de Cristos. În faţa acestui lucru, este o ironie faptul că comunitatea mai mare – lucru pe care intimitatea îl izolează atât de bine – este (*dacă este centrată pe Cristos*, *prin legământ*) tocmai acel lucru care poate reface şi asigura relaţii de familie integre, deschise şi cinstite.

Dar, vor întreba unii, nu este destul să fii pur şi simplu o familie care este deja centrată în Cristos, fără a te ataşa. unei comunităţi de creştini? în câteva situaţii, rare, cum ar fi cazul unei familii chemate pe un câmp de misiune îndepărtat, Dumnezeu va da har pe măsura chemării. Dar, din experienţa noastră ştim că, de multe ori, avem nevoie de discernământul şi sfaturile altor creştini din afara familiei

I 9

noastre restrânse pentru a trăi într-adevăr în Cristos şi pentru Cristos, în loc să trăim noi şi pentru noi.

Această înţelegere a naturii colective a chemării lor – acum aproape uitată – a fost zidită în temelia casei noi pe care Dumnezeu a început să o construiască, în urmă cu vreo trei sute cincizeci de ani, în America. Aşa cum ne arată legământul bisericii din Boston, ea se afla în centrul vieţii lor împreună, de fiecare zi – pentru puritani era ceva

atât de normal, de la sine înţeles, încât nimeni nici măcar nu se gândea la aceasta.

Ei erau *bucuroşi* că au fost chemaţi împreună şi nimic nu le plăcea mai mult decât să lucreze împreună ca într-o mare familie. De obicei, la astfel de acţiuni colective se realiza mult. Erau anumite lucruri pe care un om pur şi simplu nu le putea face de unul singur, cum ar fi: construirea unui acoperiş, scoaterea unor buturugi sau participarea la o întâlnire orăşenească. Când trebuia să se lucreze afară şi vremea era bună, femeile obişnuiau să gătească, făcând din aceasta o ocazie festivă. Deseori, seara, femeile se adunau la clacă, unde cârpeau, coseau, făceau plăcinte şi cozonaci, iar copiii se luau la întrecere în jocuri cu cuvinte.

John Winthrop a arătat că, aşa cum comunitatea este o familie mare, tot aşa familia este o comunitate mică. Puritanii au ţinut mult ca această comunitate să fie în rânduială, în care autoritatea părinţilor să fie de necontestat. „Dacă Dumnezeu face un legământ ca să fie Dumnezeul tău şi al celor care sunt ai tăi, spunea John Cotton, atunci este datoria ta să veghezi asupra copiilor şi a servitorilor tăi, ca ei să fie oameni ai o lui Dumnezeu”. Acesta este şi caracterul pe care l-a imprimat vestitului său catehism despre Cele Zece Porunci, catehism pe care copiii puritani trebuiau să-l memoreze şi să-l recite, sâmbătă după-amiaza, când se pregăteau pentru Sabat: „Despre cine se vorbeşte când se spune: să-i cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta?” Răspunsul corect era: „Toţi mai-marii noştri din familie, scoală, biserică sau comunitate”.

Puritanii vedeau foarte limpede că autoritatea, fie spirituală, fie seculară, începe, în mod invariabil, din familie. „Familiile bine rânduite, în mod normal, produc o ordine bună în societate”, spunea Cotton Mather, pe scurt, iar James Fitch i-a ţinut isonul: „Aşa cum sunt familiile, aşa

trebuie să fie, la urma urmei şi biserica şi comunitatea”. Lucrul acesta este evident, la fel de adevărat şi astăzi, dar, în Noua Anglie puritană, ei aveau grijă ca disciplina şi autoritatea din familie să fie întru totul aşa cum trebuia să fie. Căci, la urma urmelor, o familie slabă sau dezbinată îi afecta pe toţi, fiind un păcat împotriva harului lui Dumnezeu, pentru a nu mai vorbi de ameninţarea socială pe care o reprezenta. Astfel, dacă părinţii ajungeau într-o stare de imoralitate sau dacă ajungeau să bea peste măsură sau dacă îşi maltratau copiii, aceştia erau luaţi din familiile lor şi duşi în familii unde puteau primi dragostea şi disciplinarea de care aveau nevoie.

S-a pus mare accent pe această problemă a responsabilităţii părinteşti. Părinţii familiilor stabile trebuia să primească bărbaţi necăsătoriţi sau femei necăsătorite şi să-i educe ca şi când făceau parte din familiile lor, noii-veniţi supunându-se capilor de familie ca şi cum aceştia ar fi fost proprii lor părinţi. Exista chiar o lege care cerea fiecărei persoane necăsătorite care nu-şi putea permite să aibă o familie proprie, să locuiască cu una din aceste familii. În aproape toate cazurile, aceasta s-a dovedit o mare binecuvântare, oferindu-i un mediu familial prielnic (adică, oameni cărora le păsa de ea), pe care persoana singură nu-l avea şi, de multe ori, nu l-a cunoscut niciodată.

„Strângeţi-Mi pe credincioşii Mei, care au făcut legământ cu Mine prin jertfă! 44. Versetul al cincilea din Psalmul 50 era unul din textele favorite ale puritanilor, deoarece se referea, în mod direct, la sacrificiul cerut fiecăruia dintre ei, de legământul în care intraseră.

Nimeni nu era mai conştient de nevoia de sacrificiu personal, ca John Winthrop – şi nimeni nu era mai pregătit ca el să dea cu atâta generozitate şi bucurie. Winthrop a înţeles foarte bine că a-l aparţine lui Cristos *înseamnă* a

aparţine unul altuia, iar împrejurarea din toamna şi iama anului 1630, avea să le încerce la maxim ataşamentul faţă de legământ. Unul după altul, transporturile de viitori colonişti, săraci, fără provizii, ajungeau să debarce pe ţărm şi astfel, ceea ce la început puteau părea a fi depozite vaste de hrană s-au subţiat până în stadiul în care au mai rămas doar stocurile de rezervă.

Încă o dată, crustaceele au devenit o hrană salvatoare, aşa cum se întâmplase mai înainte, la Jamestown. Cotton Mather povesteşte că un om „invitându-şi prietenii la o mâncare de moluşte, la masă a mulţumit cerului, care «îi hrănea cu belşugul mărilor şi comoara nisipurilor» „9. Winthrop avea acum două bărci care pescuiau în permanenţă, stabilindu-se o întrecere între cele două echipaje, iar, la reflux, femeile mergeau să sape în bancurile de scoici. Edward Johnson, relatează o conversaţie între ele: O femeie zice: „Bărbatul meu a călătorit departe, până la Plymouth... şi cu mare trudă, a adus acasă, nişte porumb44. A doua răspunde: „Ultima noastră mână de făină, este în cuptor acasă, la copt şi mulţi din vecinii noştri evlavioşi au consumat tot, iar noi suntem datori cu o pâine, din puţinul pe care-l avem44. O a treia zice: „Soţul meu a îndrăznit să se ducă la indieni, după porumb şi n-a primit nimic, iar cinstitul nostru guvernator a dat atâta dintr-al lui, încât într-o zi, sau două, magazia lui o să fie goală”.10

Winthrop s-a dovedit a fi un învăţător minunat când era vorba să se târguiască cu indienii pentru porumb, în zona golfului... „Felul lui sobru de a fi, era tocmai atitudinea care le câştiga respectul şi el avea grijă ca afacerile să se facă după condiţiile lui, nu după ale lor”.11 Dar, în curând, indienii au ajuns să aibă doar atât porumb cât să le ajungă peste iarnă; astfel că guvernatorul a trimis o barcă să facă comerţ cu tribul narraganset. Ea s-a întors

cu o sută de baniţe de porumb, dar numărul lor fiind atât de mare, acestea n-au ţinut mult.

Winthrop, însă era binecuvântat de Dumnezeu cu o înţelepciune neobişnuită. Încă din septembrie, el prevăzuse că proviziile li se vor termina cu mult înainte de primăvară. El a trimis corabia *Lyon* acasă, la Bristol, cu cel mai de încredere căpitan de nave al lor, William Pierce, cu o listă lungă de provizii vitale, împreună cu o scrisoare către John Jr., cerându-i să ofere fondurile necesare. Acest fel de jertfă avea să devină un obicei la Winthrop, a cărui interpretare personală a aspectului orizontal al legământului, era că trebuia să dea *totul* pentru cauza respectivă, până şi ultimele fonduri personale.

După ce coloniştii deziluzionaţi (care renunţaseră şi se întorseseră în Anglia) au început să răspândească zvonuri proaste prin Londra, sursele financiare ale Companiei Golfului au secat, aşa cum se întâmplase cu Jamestown şi Plymouth înainte. Din nou, Winthrop a trebuit să-şi bage mâna tot mai adânc în avutul său personal pentru a plăti proviziile care le erau atât de necesare. În această perioadă, el a susţinut colonia aproape singur şi, pentru a face aceasta, a fost nevoit să lichideze rapid ceea ce mai rămăsese din avuţia sa. Dar niciodată nu s-a plâns câtuşi de puţin, nici măcar în jurnalul său personal.

În cele din urmă, în mijlocul iernii, au declarat ziua de 6 februarie, zi de post şi umilinţă, pentru a-şi cerceta inimile ca să afle motivele pentru care Dumnezeu şi-a luat mâna de peste ei şi ca să se roage pentru o minune. *Nu mai puteau* face nimic altceva: porumbul se terminase, alunele de pământ s-au mâncat demult, bancurile de scoici erau epuizate. Nava *Lyon* întârzia de atâta timp, încât nu puteau să creadă decât că naufiragiase.

Dar ziua de post n-a mai fost ţinută. În dimineaţa de

dinaintea zilei când era hotărât postul, „... pe când Winthrop distribuia ultima mână de mâncare unui om sărman, povesteşte Mather, în clipa aceea au zărit

*... 12

un vas care sosea în raza portului încărcat cu provizii pentru ei toţi”.

Era *Lyon*! Nava se întâlnise cu o corabie fără catarge, în drum spre casă şi o remorcase în port, astfel explicându-se lunga ei întârziere, încărcătura ei consta din grâu, făină, mazăre, făină de ovăz, carne de vită şi de porc, brânză, unt şi seu şi, ceea ce era de cea mai mare importanţă pentru mulţi dintre bolnavi, butoiaşe cu suc de lămâie, „împrejurările ne mai fiind potrivite pentru un post, guvernatorul şi consiliul au ordonat o zi de mulţumire... atât de mare a fost izbânda lor, care făcuse o impresie profundă în mintea acelor oameni întristaţi. Toţi au recunoscut mâna lui Dumnezeu. Mult timp întâmplarea aceasta avea să fie povestită de părinţi copiilor lor, la gura focului, slăvindu-L pe Dumnezeu pentru bunătatea Sa şi paza coloniei”.

Iubirea lui Winthrop pentru semenii săi este exemplară, pentru orice epocă, iar devotamentul său nu este întrecut de nimeni în analele istoriei acestei naţiuni. Unul din cronicarii vremii sale îl prezintă pe scurt astfel: „Dreptatea sa era imparţială, înţelepciunea sa era cât se poate de cumpătată... curajul său îi dădea îndrăzneala să facă binele... De aceea, când persoane luminate au preluat scopul nobil de a înfiinţa o colonie a unui popor ales în ţinuturile sălbatice ale Americii, această persoană eminentă a fost aleasă, prin consimţământul tuturor, în rolul lui Moise...” Un alt istoric, de la începutul secolului al XIX-lea, îl aşază al doilea după Washington, în privinţa importanţei părinţilor întemeietori, fapt cu care suntem de acord.

„Strângeţi-Mi pe credincioşii Mei…” în Noua Anglie puritană, credincioşii se adunau în ziua Domnului, în Casa de rugăciune, care era punctul central al legământului şi al vieţii lor împreună. Ei veneau să le închine Domnului şi să primească învăţătură din Cuvântul Său. Atât de mare era foamea lor pentru Cuvântul lui Dumnezeu şi pentru învăţătura sănătoasă care să-i ajute în lupta lor împotriva eului şi a păcatului, încât, oricât ar părea de surprinzător după standardele de azi (când, dacă pastorul trece cu un minut peste ora amiezii, adunarea începe să se agite, deoarece curcanul se va frige prea tare sau primul meci de fotbal începe la ora unu), puritanii ascultau cu bucurie predici de două ore sau chiar mai mult. În caz că pastorul lor era în formă, slujba putea dura timp de două întoarceri ale clepsidrei, care stătea în plină vedere lângă amvon – şi apoi mai stăteau încă o întoarcere şi jumătate la rugăciune! Iar dacă un predicator musafir se oprea după trei sferturi de oră, vorbeau despre el aşa cum ar fi vorbit despre un cal şchiop care a abandonat în mijlocul cursei.

Omul care întorcea clepsidra era omul de ordine în Oastea lui Cristos, omul însărcinat cu ceremoniile, cu ordinea şi cu zeciuiala. Acesta avea multe responsabilităţi, pe lângă întoarcerea clepsidrei. El era cel care verifica duminica hanurile locale ca să fie sigur că sunt închise şi tot el se oprea pe la casele celor care erau cunoscuţi ca leneşi, ca să se asigure că ajungeau la timp la biserică. Dar, mai presus de orice, el era responsabil să-i ţină pe sfinţi treji în băncile lor, în timp ce pastorul trecea de la punctul „treisprezece” la punctul „paisprezece” al predicii (sau, vai Doamne, de la „al douăzeci şi şaptelea punct” la „al douăzeci şi optulea punct”, cum se mai întâmpla). Toropit de o zi domoală de vară, când glasul greierilor se amesteca cu vorbele predicatorului, chiar şi cel mai zelos puritan se putea întâmpla să aţipească.

Dar, omul însărcinat cu ordinea mereu veghind asupra sfinţilor care „doar îşi odihneau puţin ochii”, era la datorie. El avea un toiag cu care să-i deranjeze, de obicei cu o coadă de vulpe sau cu o pană de fazan la un capăt, pentru femei, iar la celălalt capăt, cu o măciulie de alamă pentru bărbaţi. Trebuie spus că acest om nu îi era impus adunării de către vreo autoritate civilă sau ecleziastică; dimpotrivă, era plătit chiar de membrii bisericii. Dorinţa lor de a învăţa de la pastor era atât de mare încât nu voiau să piardă nimic din pricina trădării cărnii. Puţini americani au înţeles mai bine ca ei înţelesul cuvintelor lui Iisus către ucenici: „Duhul este plin de râvnă, dar carnea este neputincioasă”.

Deşi erau într-adevăr serioşi în ceea ce priveşte importanţa vieţii lor spirituale împreună, nu erau aşa cum îi prezintă imaginea de astăzi: atât de sobri încât erau incapabili să râdă de ei înşişi. De fapt, erau tocmai contrariul. Apreciau sincer incidentele stupide pe care slăbiciunea omenească le cauza şi râsul era un oaspete obişnuit în casele lor de rugăciune.

Omul din Lynn însărcinat cu ordinea avea un spin ascuţit la capătul toiagului său pentru cei al căror somn era deosebit de zgomotos. Suntem îndatoraţi jurnalului lui Obadia Turner pentru descrierea sa, în calitate de martor ocular, a ceea ce s-a întâmplat în biserică, în prima duminică din iunie 1646.

În timp ce se plimba prin casa de rugăciune, îl pândea pe domnul Tomlins care dormea dus, cu capul sprijinit în colţ, iar cu mâna strângând balustrada. Pândindu-l astfel, Allen (care era însărcinat cu ordinea) şi-a împins toiagul înainte, pe la spatele doamnei Ballard, şi l-a înţepat tare în mână. Ia care, domnul Tomlins a sărit în sus şi cu o putere nemaipomenită a lovit cu mâna în perete, exclamând totodată, în mod lumesc, spre mirarea

tuturor: „*Naiba să te ia, ciocăni*toare *afurisită*!”, întrucât i s-a părut că visase că o ciocănitoare l-a apucat muşcându-l de mână. Dar, dându-şi seama unde se afla şi de scandalul pe care-l provocase, s-a ruşinat foarte mult şi nu a mai spus nimic. Cred că nu va mai adormi curând în adunare.14

Pentru puritani, duminica era *prima* zi a săptămânii, şi nu ultima. Atunci se ţinea serviciul de dimineaţă care dura trei până la patru ore, după care se întrerupea pentru o masă uşoară de prânz şi apoi se întorceau pentru învăţătura de după-amiază, care putea să ţină încă trei ore. Apoi venea cina de duminică, cea mai copioasă masă a săptămânii. După aceasta, de obicei, trăgeau un pui de somn, pentru a se odihni după atâta mâncare bună şi după atâtea predici.

Puritanii îşi respectau pastorul, care în general era un absolvent de Oxford sau de Cambridge şi deţinea cea mai înaltă educaţie şi pregătire academică posibilă. (Harward, Yale şi alte facultăţi din Noua Anglie au fost iniţial întemeiate tocmai pentru a oferi pregătirea necesară pastorilor născuţi în America.) Ei aveau încredere în el şi se bizuiau pe el să îi ţină la curent cu ceea ce se întâmplă în lume. În plus, se aşteptau ca el să aibă o explicaţie spirituală pentru ştirile pe care le răspândea, fie că era vorba de o calamitate naturală, o descoperire ştiinţifică sau un război îndepărtat. Şi, întrucât pastorul era aproape întotdeauna omul cel mai educat din comunitate, aşteptau ca el să-şi folosească toate cunoştinţele, împreună cu înţelepciunea lui Dumnezeu, în predicile sale. Astfel, el devenea pentru ei un fel de Walter Cronkite spiritual, fără a mai pomeni faptul că, într-o măsură mai mare sau mai mică, punctul său de vedere îi influenţa pe toţi.

Dar nu toţi pastorii puritani erau de talie naţională şi

chiar cei care erau, se confruntau uneori cu câte o împotrivire. Uneori această împotrivire lua forma unei cântări de cor aleasă intenţionat, cum este cazul unui pastor care, privind chiorâş la corul său, anunţa vehement începutul cântării: „Şi voi păcătoşilor mai sunteţi încă în viaţă? Şi încă vă mai răzvrătiţi?” 15

t

Dar cântarea de cor era vitală pentru serviciul de închinare, deoarece majoritatea adunărilor din Noua Anglie nu aveau acompaniament şi nu putea reţine prea multe melodii. Chiar puţinele melodii cunoscute îndeobşte, erau atât de denaturate încât nu mai erau doi care să le cânte la fel sau măcar asemănător. De aceea, o adunare care cânta, de multe ori se auzea „ca şi cum cinci sute de melodii diferite ar fi răsunat în acelaşi timp” 16. Aceasta fiind situaţia, se cânta mai mult din psalmi, un prezbiter sau un diacon cântând câte un rând, iar corul repeta ascultător.

Într-o duminică, un diacon puritan s-a ridicat să dirijeze un cor foarte ascultător şi descoperind că, începând să citească, vederea îl lăsa, s-a scuzat zicând: „Într-adevăr, nu mai pot vedea cu ochii”. Corul, crezând că acela era primul vers al unei cântări cu metrica obişnuită, l-a cântat imediat, la care diaconul a exclamat: „Nu pot să văd deloc! 44 Corul l-a cântat şi pe acela. Jenat, diaconul a strigat: „Cred că sunteţi de-a dreptul vrăjiţi”. Iar când corul a cântat şi acel vers, diaconul a adăugat cu voce tare: „Răul este în voi toţi” şi s-a aşezat jos, dezgustat.

Pentru creştinii care îi erau într-adevăr devotaţi lui Iisus Cristos, printr-o viaţă de legământ care pretinde totul, umorul şi râsul au devenit două din cele mai preţioase daruri ale lui Dumnezeu. Lupta împotriva păcatului şi a eului este deseori grea. Când eşti supărat, sau mort de oboseală sau pe punctul de a te

autocompătimi, ca o reacţie faţă de un adevăr neplăcut, harul şi îndurarea umorului sfânt al lui Dumnezeu oferă sufletului un balsam vindecător. Puritanii apreciau ocaziile de destindere, date de Dumnezeu şi poate, chiar de a glumi puţin unul cu altul.

Un astfel de prilej l-a constituit inaugurarea casei de rugăciune Old

Turmei din Lynn, în 1682» care a coincis cu instalarea unui anume domn Shepherd în funcţia de pastor al ei. Era un motiv dublu de sărbătoare şi pastorii din toate bisericile de pe o rază de câteva mile, fuseseră invitau ca musafiri de onoare. Grefierul localităţii a consem

nat întâmplarea, după cum urmează!

Cina cu ocazia consacrării s-a ţinut în hambarul cel mare al domnului Hood care, datorită mărimii sale considerabile, a fost socotit locul cel mai potrivit. Era foarte împodobit, cu coroane de verdeaţă şi tot felul de ghirlande şi era foarte plăcut ca aspect, cununile fiind împletite mai ales de tineri, care se întâlniseră cu toţii, fete şi feciori, distrându-se în timp ce lucrau. Boxele grosolane şi stâlpii necioplţi au fost acoperiţi şi împodobiţi şi toate colţurile şi ungherele au fost măturate curat şi bine aerisite, încât arăta într-adevăr că o sală de ospeţe. La rândul lor, platformele de pe care s-au scos toate furajele au fost curăţate cât se poate de bine cu mătura. Unele scaune au fost puse sus pe platforme, unde aveau să stea femeile în vârstă, fetele tinere şi copiii. Podeaua cea mare era rezervată pentru cei ce aveau să ia parte în mod direct la sărbătoare. Vitele care stăteau de obicei acolo, a trebuit să-şi petreacă sărbătoarea pe câmp.

Urmează apoi o descriere amănunţită despre cum păsările, care erau obişnuite să trăiască în şură, au continuat să zboare şi să sară peste mese, scuturându-şi penele şi împrăştiind fân peste adunarea solemnă de mai

jos. În cele din urmă, răbdarea noului pastor a ajuns la capăt, în mod obişnuit, însăşi întruparea demnităţii şi a bunei cuviinţe.

Domnul Shepherd, cu faţa roşie ca focul, a luat un măr şi l-a aruncat după păsări. Dar aceasta n-a făcut decât să înrăutăţească situaţia, căci mărul, bine ţintit, a lovit picioarele zburătoarei şi aceasta a căzut pe masă, zbătându-se şi dând din aripi, împroşcând cu suc de carne, sos şi alte lucruri peste hainele noastre şi peste feţele noastre… aceasta n-a plăcut unora, dar pentru cei mai mulţi a fost o întâmplare care a stârnit multă veselie.

Pe mese se găseau din belşug mâncări alese, carne de urs, de căprioară, de iepure, de păsări sălbatice şi de curte. Se mai aflau din plin, budinci delicioase, cele mai multe de mere şi de fructe de pădure, dar şi din făină de porumb cu bucăţi mici de grăsime coapte în ele şi, de asemenea, plăcinte şi tarte. Aveam fructe gustoase, mere, nuci şi struguri sălbatici, şi peste toate, o grămadă de cidru de calitate şi băutură de Barbados (rom). Domnul Shepherd şi cei mai mulţi din pastori erau cumpătaţi şi serioşi la masă (desigur, în afară de clipele când aruncau cu mere după găini), discutând mult asupra punctelor principale ale predicii de inaugurare şi servind în tăcere mâncarea din faţa lor. Nu vreau să greşesc însă să spun dacă aveau mai mult chef de discuţii sau de mâncare.

Majoritatea membrilor tineri ai consiliului se simţeau foarte bine în aceste momente de veselie. Domnul Gerrish, pastorul din Wenham, deşi cumpătat la mâncare şi la băutură, era într-o dispoziţie foarte bună. O dată chiar l-a scandalizat profund pe domnul Shepherd care, ridicându-şi deodată privirea din farfurie, l-a observat, credea el, făcându-i cu ochiul într-un chip necuviincios, uneia din frumoasele domnişoare de pe platformă. Cerându-i evlaviosului domn Rogers să-l ia deoparte, împreună cu el,

pentru purtarea sa nepotrivită, s-a dovedit, până la urmă că, clipitul din ochi fusese pricinuit de nişte seminţe de fân care, zburând prin aer, îi intraseră în ochi. La care, domnul Shepherd s-a simţit mult usural.

9 9

La masă s-a discutat mult despre noua casă de rugăciune. Mulţi socoteau că era un locaş atât de frumos încât în toată i *

colonia nu mai erau decât trei sau patru asemenea. Domnul Gerrish, fiind foarte bine dispus, menţinea la capătul mesei unde şedea, o atmosferă veselă, plină de haz. Unii râdeau zgomotos, bătând din palme. Dar în mijlocul veseliei, i s-a întâmplat un lucru foarte ciudat. Fără să-şi dea seama, el a încercat performanţa periculoasă de a căsca şi a râde în acelaşi timp, care nu este un lucru atât de simplu sau de sănătos. Făcând astfel, şi-a deschis fălcile în aşa fel, încât cu niciun chip nu a mai putut să şi le închidă.

9

Se chinuia foarte tare şi râsul său vesel s-a transformat în gemete de durere. Femeile de pe platformă erau foarte mâhnite din pricina lui.

Noi am făcut tot ce-am putut să-i potolim durerile domnului Getrish, dar n-am putut face prea mult până când a venit domnul

Rogers, care, ştiind ceva anatomie, l-a pus pe suferind să se aşeze pe podea, după care domnul Rogers… cu o lovitură puternică, urmată de o apăsare bruscă i-a adus fălcile din nou în stare de funcţionare. Dar după aceasta, domnul Gerrish nu a mai râs, nici nu a căscat şi, de fapt, nici n-a mai vorbit prea mult în seara aceea.

Alte incidente mai de seamă n-au fost, doar atât că unul din delegaţii din Salem, încercând mândru să spargă o nucă între dinţi, în loc să spargă nuca, şi-a spart o măsea

dintre cele mai folositoare şi a fost nevoit să apară la masa de seară cu faţa bandajată.

Au mai fost întrerupţi de o invazie a cocoşilor împiedicată cu un baraj de foc, executat cu nuci şi mere, încheiat cu nişte „cotcodăceli triste şi multe hohote de râs”. Relatarea încheie: „Un ospăţ atât de frumos şi gustos nu s-a mai ţinut niciodată în acest cinstit oraş, Domnul fie lăudat!” 17

Destul cu imaginea modernă a puritanului mohorât!

10

Curăţarea viei Domnului

Oastea de Lumină cucerise un cap de pod în noua Ţară a Făgăduinţei. Pe măsură ce întăririle debarcau, Lumina pătrundea tot mai mult în inima continentului, urcând pe cursurile de apă din sud-estul Noii Anglii. Forţa ei era implacabilă, iar puterile întunericului se retrăgeau în confuzie şi învălmăşeală. Cei ce aveau ochi de văzut recunoşteau în

I 9

aceasta o minune de la Dumnezeu de o însemnătate aproape fără egal înainte, în o mie şase sute de ani de istorie a Bisericii.

Căci în pofida tuturor deosebirilor de proveniență şi devotament, în pofida tuturor ispitelor de invidie şi rivalitate, în pofida valurilor de nou-veniţi slabi, bolnavi şi neajutoraţi care soseau mereu, ei *erau* „uniţi împreună”, pentru a deveni „un singur trup”. Partea cea mai uluitoare a acestui miracol neîntrerupt din noul Israel al lui Dumnezeu, a fost faptul că el a implicat *atât de mulţi* indivizi care puteau, fiecare în parte, alege liber să se devoteze în mod activ sau să rămână răzvrătiţi, în mod pasiv. Dumnezeu planta o vie nouă şi mulţi au ales să fie sădiţi în ea, ca nişte mlădiţe vii.

Iisus a zis ucenicilor Lui: „Eu sunt adevărata vită şi Tatăl Meu este vierul. Pe orice mlădiţă, care este în Mine şi n-aduce roadă, El o taie;

şi pe orice mlădiţă care aduce roadă, o curăţă, ca să aducă şi mai multă roadă” (Ioan 15: 1, 2). Curăţarea a început din momentul în care au debarcat în acest ţinut virgin şi sălbatic. Iarna grea din Noua Anglie şi vremurile de foamete determinaseră deja mai multe transporturi de mlădiţe neroditoare să se întoarcă în Anglia. Cele care au rămas au fost curăţate fără milă şi au adus roadă.

Cu fiecare anotimp care trecea, colonia devenea tot mai stabilă. Rădăcinile ei se înfigeau tot mai adânc în solul american care, prin ascultare şi sacrificiu, era făcut tot mai fertil. Dumnezeu se aştepta la o producţie bogată din partea noii Sale vii şi astfel Vierul a continuat curăţarea atentă dar hotărâtă a Companiei Golfului Massachusetts. Au fost tăiate trei flamuri remarcabile – două mlădiţe sălbatice şi una excelentă, potrivită pentru altoire.

Prima mlădiţă a apărut în luna februarie a anului 1631. Era un pasager de pe vasul *Lyon*, un om pe care John Winthrop l-a cunoscut în Anglia drept „un pastor cucernic”, unul dintre cei mai înflăcăraţi din mişcarea puritană. Deşi avea doar douăzeci şi opt de ani, avea o inteligenţă pătrunzătoare şi un dar, cum puţini aveau, pentru predicarea lirică şi inspirată.

Impactul lui Roger Williams asupra Noii Anglii a fost atât de mare, încât Cotton Mather în importanta sa carte de istorie a faptelor lui Dumnezeu în America, *Magnalia Christi Americană*, a hotărât să-l prezinte în termenii următoarei alegorii:

„În anul 1654, o moară de vânt din Ţările de Jos (Olanda), rotindu-se cu o putere extraordinară, din cauza unei furtuni năprasnice, a făcut ca piatra să se înfierbânte

datorită mişcării rapide şi moara a luat foc, de unde flăcările au fost împrăştiate apoi de vânturile puternice, incendiind un oraş întreg. Dar pot să le spun cititorilor că, înainte de asta, cu vreo douăzeci de ani, era să ia foc un ţinut întreg din America, din pricina mişcării rapide a morii de vânt din capul unui anumit om".1

Roger Williams a fost creştinul zelos care a stârnit cele mai mari şi mai tragice conflicte. Era un purist. „Fermecător, delicat, atrăgător, curajos, altruist şi încăpăţânat" 2, era atât de obsedat de ideea de a fi pur din punct de vedere doctrinar şi ecleziastic, încât nici măcar puritanii nu erau destul de puri pentru el. Din clipa în care a coborât de pe corabie, el a provocat nelinişte în inimile tuturor celor care au ajuns să-l cunoască. Căci a-l cunoaşte însemna a-l simpatiza, oricât de imposibile erau principiile asupra cărora insista.

Şi într-adevăr *erau* imposibile, dovadă reacţia sa când John Winthrop l-a invitat să devină învăţătorul bisericii din Boston. Pe vremea aceea, invitaţia însemna, de fapt, să preia amvonul, deoarece pastorul John Wilson plecase înapoi în Anglia să-şi aducă soţia. Dar Roger Williams simţea că nu poate primi. Căci, deşi biserica din Boston se descotorosise de toate podoabele anglicanismului şi urma exemplul celor din Plymouth, în privinţa unui legământ personal şi a autonomiei unei biserici alese, Williams nu era satisfăcut până când ei nu se pocăiau public de faptul că luaseră Sfânta împărtăşanie în cadrul Bisericii Anglicane! Iar ei nu vedeau nevoia de a face acest lucru.

Insistenţa lui Williams asupra purităţii absolute în biserică, dincolo de orice limite obişnuite, provenea din propria sa obsesie de a fi corect – în doctrină, în conduită, în organizaţiile bisericeşti, pe scurt, în orice domeniu al vieţii. Această nevoie de a fi corect caracteriza tot ceea ce

făcea sau gândea, punându-l mereu într-o poziţie imposibilă, căci alternativă de a-şi recunoaşte îndreptăţirea de sine şi de a se pocăi mereu de aceasta, era mai mult decât putea el să accepte.

Pentru Williams, aşadar, creştinismul a devenit ceva atât de spiritualizat încât era rupt de orice contact cu realităţile păcătoase ale vieţii cotidiene. După părerea sa, sfinţii Noii Anglii aparţineau unui Israel spiritual, ca toţi creştinii de pretutindeni. Însă, nici nu putea fi vorba de vreo încercare a lui Dumnezeu de a-şi ridica împărăţia Sa pe pământ prin fiinţe omeneşti imperfecte. Pentru Williams chiar şi sugestia lui Winthrop şi a altora că Dumnezeu poate crea un nou Israel în această Ţară a Făgăduinţei din America însemna „... a-L coborî pe Dumnezeu, pe Cristos şi pe Duhul Sfânt jos din Ceruri şi a-l face supuşi oamenilor fireşti, păcătoşi şi nestatornici...”

Se pare că Williams nu a înţeles că acest paradox, pe care el îl respingea, descria, de fapt, misterul întrupării lui Cristos, viaţa Lui pe pământ şi moartea Lui pe cruce! Apoi, Iisus i-a chemat pe toţi ucenicii să-l urmeze pilda. Dar Williams nu se putea împăca cu această tensiune de a fi chemat „în „lume, însă a nu fi „din „lume, de a fi el însuşi membru al unei adunări compuse din „oameni fireşti, păcătoşi şi nestatornici”, împotrivindu-se astfel să trăiască în condiţiile acestei lumi, condiţii pe care Mântuitorul Său le-a acceptat de bunăvoie, el a ales în schimb să se retragă şi mai adânc într-o lume controlată şi creată de alegerea sa.

Se pare că, dintre toţi cei care au încercat uneori să discute cu el şi să îl facă să-şi schimbe părerea (printre care se numărau Thomas

Hooker, John Cotton, William Bradford şi Edward Winslow), John Winthrop s-a apropiat cel mai mult de inima lui. De fapt, probabil că Williams l-a considerat pe

înţelegătorul guvernator drept cel mai apropiat dintre prietenii săi intimi pentru tot restul vieţii. Dar când era vorba de o chestiune de principiu, el nu a cedat niciodată.

Şi apoi, oricât de mult ar fi putut fi tentat de vederile lui Winthrop, împărăţia legământului pe care o descria Winthrop se bătea cap în cap cu principiul care îi era cel mai drag lui Williams: *libertatea de conştiinţă*. („Nimeni n-o să-mi spună mie ce să fac sau ce să cred.”)

Într-adevăr, libertatea de conştiinţă este o trăsătură vitală a creştinismului – atât timp cât este în echilibru cu celelalte trăsături. Dar, luată din acest echilibru şi dusă la extrem (ceea ce făcea în mod invariabil Williams, care era un purist), ea devine un pretext pentru a desconsidera orice autoritate, cu care s-ar întâmpla să nu fim de acord pe moment. Aceasta era „barca” în care vâslea Williams când a debarcat în Boston. Deoarece, dusă la extrem, libertatea de conştiinţă punea accentul pe libertatea de a nu te supune unităţii colective, Williams nu suporta să-L asculte pe Dumnezeu, vorbindu-i prin Winthrop sau prin altcineva. (Şi, din păcate, nici nu L-a ascultat.)

Astfel, el a pleacăt la Plymouth, unde separatiştii erau într-adevăr separaţi. Aici i-a fermecat pe oameni „ridicându-şi vâslele” pentru o vreme, mulţumindu-se, se pare, să-şi ţină pentru el părerile mai provocatoare. Dar, când a aflat că agenţii din Londra ai pelerinilor au luat parte acolo la slujbele anglicanilor, a început să „vâslească” din nou, cerând ca ei să se căiască sau să fie excomunicaţi.

Iată ce a spus Bradford despre cei doi ani pe care i-a petrecut în Vechea Colonie:

Domnul Roger Williams, un om evlavios şi plin de râvnă, având multe părţi bune, dar foarte nestatornic în judecată, a mers mai întâi în Massachusetts, dar, în urma unor nemulţumiri a plecat de acolo şi a venit încoace, unde

a fost primit prieteneşte de cei de aici, după slabele lor puteri, şi şi-a folosit talentele printre ei, după un timp fiind admis ca membru al bisericii, învăţătura sa a fost bine primită, şi pentru foloasele ei încă îi mai mulţumesc lui Dumnezeu şi îi mulţumesc şi pentru cele mai aspre mustrări şi învinuiri, atât timp cât ele erau după adevăr.

Dar el, în anul acesta [l 633], a început să aibă nişte păreri ciudate şi, trecând de la păreri la practică, s-a iscat o neînţelegere între biserică şi el, terminându-se cu oarecare nemulţumire din partea lui, din care cauză i-a părăsit dintr-odată!... (jlând ei au refuzat cererea sa de a-şi excomunica agenţii, el n-a mai avut de ales decât să se despartă de ei] El trebuie compătimit şi trebuie să ne rugăm pentru el şi eu... doresc ca Domnul să-i arate greşelile şi să-l readucă pe calea adevărului, să-i dea o judecată sănătoasă şi totodată statornică... 4

Atât Winthrop cât şi Bradford au avut, în esenţă, aceeaşi reacţie faţă de Williams: l-au îndrăgit şi erau sincer nelinişţiţi de cursul nefast pe care părea să-l urmeze, în mod inevitabil, refuzând mereu măcar să ia în considerare posibilitatea de a fi greşit.

Roger Williams trebuia neapărat să coboare la realitate şi să-şi vadă păcatul – cât de arogant era, cât de mult îi judeca pe alţii şi cât de drept se considera pe sine. Dacă s-ar fi smerit, ar fi putut ajunge un mare general în armata lui Cristos, conducându-şi trupele şi zdrobind până şi porţile iadului. Williams a fost extraordinar de talentat: din punct de vedere intelectual, din punct de vedere al capacităţii de a conduce şi ca predicator. El atrăgea mase mari de oameni, dar a avut şi un mare defect: nu şi-a văzut greşelile şi era atât de absorbit de gândurile sale, încât nimeni nu se putea apropia de el, deoarece mereu frământa nişte gânduri despre „adevăr”. A încerca să intri într-o legătură personală cu el la nivel personal era ca şi

cum ai fi încercat să intri în legătură cu oţelul rece – bine lustruit şi şlefuit.

Abia a rupt-o cu cei din Plymouth, că biserica din Salem i-a oferit amvonul, pe care s-a grăbit să-l primească. Acum, cu o biserică după el, Williams a început să „vâslească" serios. Imediat a început să predice că regele nu are niciun drept să dea o cartă Coloniei Golfului, deoarece indienii (şi nu regele), stăpâniseră iniţial pământul. Totodată, l-a acuzat pe rege de blasfemie pentru că a numit Europa ca fiind creştinătatea.

Acum lui Winthrop nu i-a mai rămas nicio altă alternativă decât să-l mustre în public şi pentru o vreme s-a părut că în inima lui Williams se schimbase ceva. Dar, după şase luni, era din nou la vâsle. Williams purta în scris lungi şi plictisitoare polemici cu John Cotton, care avea să devină unul dintre cei mai mari pastori-învăţători puritani. Totuşi, la început Cotton a cerut permisiunea magistraţilor de a discuta cu el în particular, spre folosul Golfului. Şi aici, ca în atâtea cazuri, lui Williams nu i s-a arătat decât dragoste. Atitudinea Golfului era, în esenţă: „Lăsaţi-l să creadă ce vrea, atâta vreme cât îşi ţine părerile pentru el. Până la urmă, se va îmblânzi el cu timpul, şi Dumnezeu îl va zdrobi şi apoi se va folosi de el".

Williams, însă, părea hotărât să zdrobească totul în acest proces. Nu numai că a refuzat să-şi ţină părerile ciudate pentru el, dar, atacându-l insistent pe rege, părea hotărât să pună în pericol carta Coloniei Golfului şi să atragă toată mânia coroanei asupra lor. A mers prea departe. De data aceasta, i-au cerut insistent să înceteze să mai facă alte atacuri la adresa regelui, în numele „libertăţii de conştiinţă".

Williams le-a răspuns cu o broşură pe care o pregătise pentru publicare, în care îl făcea pe rege mincinos şi recomanda Coloniei Golfului să trimită carta

înapoi în Anglia, ea fiind frauduloasă – sau *să se întoarcă ei înşişi în Anglia*! Din nefericire, el propaga astfel de idei în calitate de pastor al unei biserici congregaţionale şi de aceea o putea face fără să fie pedepsit. Având această funcţie, celelalte biserici nu-l puteau destitui, indiferent cât de mult le irita.

Dar, dacă alte biserici nu-l puteau da jos din funcţie, nu acelaşi lucru se poate spune despre autorităţile civile. Este ironic, dar poate că în acest caz, Williams a regretat că a insistat vehement asupra separării totale dintre Biserică şi stat. Căci mâinile statului nu erau legate şi el a fost chemat din nou în faţa Curţii de judecată, de data aceasta pentru erezie şi provocare premeditată de tulburări. Williams a replicat că, din moment ce bisericile renunţaseră în mod evident la principiul independenţei congregaţionale şi apelau la guvern pentru a le ajuta să-l elimine, nu mai erau biserici pure. De aceea, el şi adunarea sa, nu mai aveau altă opţiune decât să se lepede de toate celelalte biserici din Massachusetts.

Iată momentul glorios pentru care trăia Roger Williams, căpitanul viteaz, neînfricat, întreprinzător, gata să conducă un atac împotriva unor forţe insurmontabile. Cu o mişcare a mâinii, păşea în faţa trupelor sale, conducându-le la luptă forţat. Alerga mereu înainte, fără a se da vreodată bătut, părând efectiv să câştige putere cu cât se apropia mai mult de poziţiile inamicului. Însă, dacă s-ar fi uitat înapoi să vadă cum o duceau trupele care îl urmau, ar fi primit un şoc – nu-l urma *nimeni*! Dar Roger Williams nu a privit niciodată înapoi.

În mod providenţial (P), atunci când a purtat acest atac personal el era la pat, bolnav de răceală, şi astfel n-a putut să facă un apel verbal personal către turma sa. A trebuit să îl facă în scris şi, lipsit de forţa personalităţii sale, apelul a rămas fără ecou. În acest punct, adunarea s-

a împotrivit, în cele din urmă şi a tras linia. Confruntat cu această situaţie, ceea ce principiile sale îi dictau era clar: n-avea de ales decât să renunţe şi la adunare.

Williams, desigur, s-a prezentat la proces savurându-l din plin, stigmatizându-i pe toţi cei de faţă, chiar şi pe Winthrop, şi mândrinduse foarte mult cu sentinţa de exilare care a urmat. În pofida acestor fapte, curtea de judecată a fost dispusă să amâne sentinţa până în primăvara următoare (1636), cu condiţia ca el să nu se ducă să-i „atragă şi pe alţii cu ideile sale". Dar acest lucru era ca şi cum i-ar fi spus unui fumător înrăit să se lase de fumat. Până la urmă, autorităţile civile au fost gata să-l aresteze, dar el a fugit în Rhode Island, unde şi-a întemeiat propria sa colonie pe care a denumit-o Providence.

Când Dumnezeu ne pune între ciocan şi nicovală, pentru a se răfui cu noi din cauza unui păcat adânc înrădăcinat, dacă încercăm să evităm răfuiala, fugind realmente în alt loc, nu facem altceva decât să-L forţăm pe Dumnezeu să se poarte mai aspru cu noi în locul următor. Aşa se face că în Providence Dumnezeu a început să se răfuiască serios cu Roger Williams. El s-a dus în Anglia să capete o cartă de la rege pentru colonia sa (se pare că nu mai avea scrupule în ceea ce privea acceptarea autorizaţiilor eliberate de rege). Locuită la început de cei care îi fuseseră credincioşi în Salem, Providence era acum un magnet pentru toţi smintiţii şi aiuriţii, răzvrătiţii, inadaptabilii şi independenţii de pe malul Atlanticului. Iar el, ca preşedinte, răspundea de menţinerea ordinii.

Ce coşmar! Un om numit Verrin refuza să asculte de orice poruncă a stăpânirii, pe motiv că ea venea în contradicţie cu „libertatea lui de conştiinţă44. Un descântător seducător, pe nume Samuel Gorton, a cărui filosofie era atât de obscură încât niciunul dintre adepţii săi nu o putea defini şi care fusese dat afară, fără prea

mare ceremonie, din colonia Golfului, a aţâţat apoi atât de tare spiritele la Plymouth, încât el şi adepţii lui s-au numărat printre puţinii oameni pe care pelerinii i-au invitat să părăsească acel loc. După ce a fost dat afară din Aquidnick, a poposit în cele din urmă la Providence, unde l-a dus pe Williams la disperare. Aşa cum îi scria Williams lui Winthrop, care se hotărâse ca, în ceea ce-l privea, să menţină bunele relaţii cu el (ţinând astfel uşa deschisă, în caz că Williams ar fi vrut vreodată să se întoarcă): „Jupânul Gorton, după ce a profitat mişeleşte de cei mari şi de cei mici din Aquidnick, acum vrăjeşte şi înnebuneşte sărmanul oraş Providence cu criticile sale necurate şi josnice îndreptate împotriva tuturor pastorilor acestei ţări (fapt pentru care eu însumi m-am împotrivit lui, în numele lui Cristos), respingând totodată regulile şi hotărârile exterioare şi vizibile...4*5.

Dar problema cea mai mare a lui Williams s-a dovedit a fi quakerii. Aici, iarăşi, bine cunoscuta imagine modernă a unor oameni liniştiţi, umili, cu picioarele pe pământ, evlavioşi şi simpli din toate punctele de vedere, care atrăgeau oamenii la Dumnezeu doar prin felul lor unic, propriu de „convingere prietenească44, se potriveşte destul de bine pentru secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, după ce ei au acceptat, în sfârşit, oferta de azil a lui Williams Penn şi s-au stabilit acolo. Dar, la început, în primii ani ai secolului al XVII-lea, quakerii erau cei mai fanatici şi cei mai sălbatici credincioşi din toată creştinătatea. În con

— t cepţia lor, puritanismul era definitiv compromis şi pângărit, era o instituţie care trebuia dărâmată printr-un activism violent.

Violent a fost termenul potrivit. Într-o duminică, abia întorsese pastorul puritan clepsidra, că deodată, uşa bisericii s-a deschis brusc şi a intrat înăuntru un quaker

„suflând foc pe nări44, cu două sticle în mână. Toţi şi-au ţinut răsuflarea, chiar şi predicatorul. Quakerul a păşit spre amvon şi apoi, în tăcerea aceea, a urlat: „Dumnezeu te va zdrobi pentru făţărnicia ta, uite *aşa*!” şi a trântit sticlele de podea, făcându-le zob. Apoi s-a întors pe călcâie şi a ieşit afară, înainte ca cineva să se dezmeticească. Dar aceasta a fost aproape nimic faţă de ceea ce a făcut o tânără quakeră care a avut propria metodă de a protesta împotriva făţărniciei puritane: în mijlocul serviciului a intrat înăuntru fără urmă de haine pe ea, s-a dus până la altar, s-a întors de jur-împrejur şi a ieşit în linişte afară.

Nu mai este nevoie să spunem că puritanii erau iritaţi până la apoplexie de simpla pomenire a cuvântului *quaker*. Iar quakerii păreau să fie încântaţi de aceasta. În bună parte, asemenea unora din cultele mai extremiste din zilele noastre, se pare că se simţeau satisfăcuţi numai atunci când deveneau ţinta persecuţiei. Pe scurt, dacă era linişte şi pace, însemna că nu aveau destulă credinţă. Ei au stârnit nişte tulburări atât de grozave în Massachusetts, încât au fost în final exilaţi, fiind ameninţaţi cu moartea, dacă se mai întorc. Şi asta era tot ce-şi doreau! Patru din ei au decis să fie martirizaţi şi să se întoarcă; ceea ce au şi făcut, doar pentru a descoperi că sunt ignoraţi complet. Atunci au stârnit un scandal atât de cumplit, încât, în cele din urmă, autorităţile, deşi cu multe reţineri, n-au mai avut încotro.

În Providence ei şi-au găsit o plăcere bolnăvicioasă în a-l înnebuni pe Williams, citându-i înapoi din cele mai vestite texte ale sale, ori de câte ori încerca să-şi exercite autoritatea. Pe scurt, tot ceea ce făcuse Williams vreodată Coloniei Golfului, i se făcea acuma lui, dar înmulţit, până când acesta a început să-şi spună cu voce tare nenorocirea. (în ceea ce-i priveşte pe quakeri, în final el i-a păcălit, refuzând pur şi simplu să ia măsuri pe cale civilă

împotriva lor, fapt care i-a scârbit de colonia lui! Iar cartea lui Williams care ataca doctrina quakerilor a fost adoptată de puritanii din golf, drept cea mai reuşită formulare a punctului lor de vedere.) 6

Între timp, obsesia purităţii l-a făcut să se îndepărteze de toţi din ce în ce mai mult până când unica persoană pe care a considerat-o vrednică să ia Sfânta împărtăşanie împreună cu el, a rămas soţia sa, iar un istoric afirmă că până şi pe ea a găsit-o în cele din urmă „necurată”. Marele pericol al unei astfel de obsesii despre îndreptăţirea de sine este retragerea progresivă din societate şi chiar dintre alţi creştini. Ea poate duce, totodată, la un misticism periculos, nepământean care neutralizează orice eficacitate pe care credinciosul ar putea-o avea în lărgirea împărăţiei lui Dumnezeu.

Prin lucrarea incredibilă a harului lui Dumnezeu, când Williams a ajuns în final la punctul acesta, el a tras brusc concluzia că puritatea adevărată este un scop imposibil de atins şi, în frustrarea sa, s-a schimbat complet, hotărându-se să-i accepte pe toţi! Cel puţin, procesul de zdrobire a început.

Cu toate acestea, tot restul vieţii sale, chiar pe măsură ce spiritul lui se îmblânzea, ideea că el are întotdeauna dreptate a rămas de o importanţă covârşitoare pentru el. Mulţi ani după moartea principalilor săi oponenţi şi după ce toată lumea uitase de aceste probleme, el încă mai purta polemici fantomă şi scria volume masive, încercând să arate că, la urma urmei, părerea lui fusese cea adevărată. Şi astfel, mare parte din ceea ce s-ar fi putut transforma în el în aur masiv, în ceea ce priveşte umilinţa şi pacea lăuntrică, l-a dus în schimb la autocompătimire şi la disperare. Spre sfârşitul vieţii, scria: „În ceea ce mă priveşte, eu caut... pacea pământească şi cea spirituală, doresc umil să pot spune că dacă pier, pier.

Sunt doar o umbră care dispare, un balon care se sparge, un vis care se sfârşeşte. Veşnicia va plăti pentru toate”.7

La sfârşit, Williams îi stârneşte cititorului creştin o adevărată tristeţe, deoarece el ar fi putut realiza mult mai mult în viaţă. El a arătat cu mândrie la lista lungă de cărţi, predici şi tratate pe care le publicase, dar până şi cei mai loiali apărători moderni ai săi trebuie să admită că aceste scrieri (roada îndreptăţirii de sine) sunt consternant de plictisitoare.

Este de-a dreptul ironic faptul că cea mai mare realizare a lui s-a dovedit a fi la nivelul inimii – şi nu al capului. În timpul umilinţei din ultima parte a vieţii sale, el s-a împrietenit cu ostilul trib narragansett, devenind un prieten de încredere al şefului lor, şi i-a condus pe mulţi din ei la Cristos. Din cauza activităţii sale misionare cu ei, Rhode Island

a fost singura colonie cruţată de toate răscoalele indiene şi el a putut trimite informaţii şi agenţi care au salvat Massachusetts-ul de la un masacru teribil, executat prin surprindere.

Cu trecerea anilor, Dumnezeu a reuşit să-l smerească pe Roger Williams îndeajuns pentru a se folosi în mod semnificativ de el. Iar Winthrop, Cotton, Hooker şi ceilalţi niciodată nu şi-au pierdut simpatia personală pentru „moara de vânt” care se învârtise odinioară în mijlocul lor.

Dacă Roger Williams a cedat în faţa uneia dintre cele două mari ispite ale creştinismului – neclintita îndreptăţire de sine – Anne Hutchinson a cedat celeilalte: dorinţa exagerată după experienţe şi revelaţii.

9

Doamna Hutchinson şi soţul ei au sosit la Boston în 1636, şi s-a înscris imediat în biserica lui John Cotton, deoarece fusese una din admiratoarele lui Cotton, încă de

pe vremea când predica la Saint Botolph în Anglia. Acum îl admira şi mai mult, şi pentru o vreme totul a fost bine şi frumos. D-na Hutchinson avea o minte extrem de iute şi

O personalitate încântătoare, într-o combinaţie atât de reuşită încât nimeni nu mai văzuse una ca ea de acea parte a oceanului. Cât despre Cotton, nu mai întâlnise pe nimeni cu un entuziasm atât de mare pentru Evanghelie sau care să aibă o înţelegere atât de rapidă a lucrurilor mai adânci ale Duhului. Ea, la rândul ei, nu avea cuvinte să-l laude pentru ilustraţiile practice pe care el le aducea în legătură cu orice subiect despre care predica.

Când un om este înzestrat cu o inteligenţă puternică, aşa cum era Cotton, aceasta este însoţită de o ispită care este la fel de puternică: mândria. În persoana d-nei Hutchinson găsise, în sfârşit, pe cineva care aprecia, care înţelegea chestiunile cele mai subtile pe care încerca el să le explice. Nu numai că ea le înţelegea, dar avea şi o intuiţie proprie a lucrurilor, care era compatibilă cu ceea ce predica el. Cotton începea să aştepte întâlnirea cu ea după terminarea predicii.

Entuziasmul ei a ajuns până acolo încât a început să invite femei acasă la ea, după biserică, pentru a discuta punctele esenţiale ale predicilor lui Cotton. Numărul lor a început să crească rapid, adăugându-se la ele şi câţiva bărbaţi. Treptat, pe nesimţite, d-na Hutchinson a început să împărtăşească o parte din propriile ei convingeri, care nu se potriveau în întregime cu ceea ce învăţa Cotton sau oricare alt pastor, la urma urmei. Niciunul dintre pastorii Noii Anglii nu avea prea mare importanţă pentru ea. În mod subtil şi indirect, în comentariile ei ea îi discredita pe toţi (dar niciodată în faţă) şi nega întotdeauna dacă cineva ar fi întrebat-o despre aceasta.

Erezia începe atunci când cineva ia un adevăr

elementar şi 11 exagerează uşor, împingându-l puţin în afara limitelor lui, stricându-i echilibrul ce 11 are cu celelalte adevăruri care, luate toate Împreună, alcătuiesc esenţa credinţei creştine. Anne Hutchinson propovăduia că un creştin este mântuit numai prin credinţă. Acest lucru este adevărat, dar ea mergea mai departe, afirmând că, oricât de mare ar fi sfinţenia sau oricât de multe sunt faptele bune ale unui om, acestea nu pot fi luate ca dovezi ale mântuirii. Deşi din punct de vedere tehnic acest lucru este adevărat, ea susţinea că în mod logic este adevărat şi că absenţa sfinţeniei sau absenţa faptelor bune nu este un indiciu că o persoană *nu este* mântuită. Cum *poate* atunci cineva să-şi dea seama? După d-na Hutchinson, Duhul Sfânt intră fizic într-un om atunci când acesta era mântuit. Şi oricine are Duhul Sfânt în el, poate să spună dacă şi altcineva are Duhul Sfânt în el.

Pentru indivizii cuprinşi de beţia experienţelor spirituale profunde şi ameţitoare, este foarte uşor să alunece într-o eroare. Aceste experienţe nu au nimic rău în sine, dar experienţa spirituală este doar unul din picioarele unui trepied. Dacă ea nu este echilibrată prin Cuvântul lui Dumnezeu din Scriptură şi prin alţi creştini, ca şi printr-o viaţă zilnică de abnegaţie, ascultare şi căinţă, trepiedul se va răsturna.

Satan este un falsificator de mare clasă, capabil să imite orice experienţă spirituală pe care un creştin ar putea-o avea, inclusiv „vocea lăuntrică” a Duhului Sfânt. De nenumărate ori, am văzut cazuri în care persoane „unse” special, au dus câte o turmă de oi credule în ereziile cele mai ciudate, fiindcă oile nu învăţaseră să cunoască glasul Păstorului lor şi să-L urmeze. Nu s-a predicat destul pe tema primirir Duhului Sfânt fără Cristos, a Rusaliilor fără Cristos.

Ce ţine trepidul în echilibru? Faptul că stăm faţă în

faţă cu realitatea eului nostru, că suntem dispuşi să fim corectaţi şi să ni se arate că nu avem dreptate şi că alegem să ne împotrivim pretenţiilor eului. Aceasta este Calea Crucii – noi să *ne micşorăm*, pentru ca El să *crească* în noi – singura cale pe care poate merge un ucenic. Este o cale pe care n-au ales să meargă nici Roger Williams, nici Anne Hutchinson.

Fără Cruce, greşeala nu poate decât să crească şi, în curând, doamna Hutchinson a început să pretindă că revelaţia directă, a ceea ce ea numea Duhul Sfânt, este superioară „slujirii prin Cuvânt". Aceasta înseamnă că, ori de câte ori revelaţia ci personală era în conflict fundamental cu modul în care pastorii interpretau Biblia, ei erau cei ce greşeau. Crezând că era întotdeauna în legătură directă cu Duhul Sfânt, ea simţea că nu mai trebuie să se supună restului trupului lui Cristos, pentru a-L auzi pe Dumnezeu. Când cineva îndrăznea să întrebe vreodată deschis dacă vocea lăuntrică pe care o auzea ea era într-adevăr de la Dumnezeu, ea devenea fanatică, distrugând persoana respectivă cu puterea şi elocvenţa răspunsului ei.

În mod firesc, alarmaţi de o astfel de învăţătură, care era tot mai bizară, pastorii din Colonia Golfului mai erau îngrijoraţi şi de atitudinea lui John Cotton faţă de Anne Hutchinson. Căci Cotton, care de obicei era purtătorul lor de cuvânt, nu putea să spună ceva împotriva femeii, de parcă ar fi fost vrăjit de ea. Acum, întrunirile ei duminicale ajunseseră să numere şaizeci până la optzeci de oameni care se întâlneau regulat, printre care şi membri ai bisericilor lor. Iar ea, devenind tot mai îndrăzneaţă datorită popularităţii ei care creştea rapid, nu mai sugera într-un mod atât de subtil faptul că niciunul dintre ei (cu excepţia lui Cotton), nu era potrivit să predice Evanghelia, ci susţinea că Duhul Sfânt îi spunea că niciunul din ei nu

era mântuit cu adevărat!

Demascarea ei a venit inevitabil în ziua în care a fost chemată să apară înaintea judecătorilor pentru a răspunde acuzaţiei de erezie. Tribunalul era ticsit Toţi pastorii de pe o rază de până la două zile de mers călare se aflau acolo şi, în plus, toţi delegaţii, asistenţii, şi guvernatorul Winthrop. Când a fost acuzată, ea a exclamat, plină de încredere: „Băgaţi de seamă, ce aveţi de gând să-mi faceţi… căci ştiu că pentru ce aveţi de gând să-mi faceţi, Dumnezeu vă va nimici! Pe voi şi pe urmaşii voştri! Şi întreg statul acesta!”

Instanţa a întrebat-o de unde ştia ea că Dumnezeu era cel ce îi descoperea aceste lucruri, şi nu Satan? Şi, de aici, cu focul scăpărându-i în priviri, rolurile s-au inversat brusc: *ea* a devenit anchetatorul, iar instanţa era cea inculpată:

D-na H. De unde ştia Avraam că Dumnezeu era Cel care-i poruncise să-l aducă pe fiul său ca jertfă, întrucât aceasta era o încălcare a poruncii a şasea?

Instanţa printr-o voce directă.

D-na H.: Tot aşa şi mie îmi vorbeşte printr-o revelaţie directă!

Instanţa Cum adică o revelaţie directă?

* 8

D-na H. Prin vocea propriului Său Duh către sufletul meu!

Apoi a continuat, ameninţându-i cu ceea ce Dumnezeu îi spunea ei că le va face, chiar în timp ce stătea ea acolo, la judecată.

Instanţa n-a avut nevoie de multe deliberări pentru a se decide să o exileze pe ea şi pe cei care nu îi dezavuau convingerile, aceştia fiind socotiţi „nepotriviţi pentru societate4. Unde să se ducă? Unde altundeva? Deja pe vremea când pleca spre Rhode Island, rândurile celor ce o urmau se răriseră, rămânând doar o mână de oameni, şi

aceştia certându-se între ei.

Soţul d-nei Hutchinson a murit în anul următor, iar fătul diform pe care ea îl purta în timpul exilului ei, a murit la naştere. După aceasta, ea s-a hotărât să părăsească Rhode Island şi s-a mutat cu restul familiei într-o aşezare singuratică în colonia olandeză New Netherland, lângă un loc numit Hell's Gate – Poarta Iadului (astăzi Pelham). Aici, în septembrie 1643, ea şi familia ei au fost înjunghiaţi în pragul casei, fiind primele victime ale unei răscoale indiene locale.

La povestea Annei Hutchinson există o notă de subsol şi mai macabră, care – puritanii erau convinşi – conţine toate dovezile că ea a fost un exponent al lui Satan. Nu am fi menţionat-o dacă însuşi Winthrop n-ar fi considerat că merită o descriere amănunţită în istoria Noii Anglii pe care a scris-o. În acelaşi an în care Anne Hutchinson a născut acel monstru mort, a mai născut şi una din principalele sale protejate, Mary Dyer. Nu există o descriere a copilului Hutchinson, şi mamele s-au străduit să îngroape ambii copii fără a-i înregistra în arhivele oraşului. Dar vorba se răspândise despre copilul lui Mary Dyer – că era un monstru – şi Winthrop, împreună cu un alt magistrat şi un prezbiter al bisericii au interogat-o pe moaşa care asistase la naştere.

Descrierea amănunţită făcută de Winthrop a diformităţilor creaturii este prea revoltătoare pentru a o reproduce aici. El continuă:

Guvernatorul, la sfatul altor magistraţi prezbiteridin Boston, a ordonat ca numitul mostru să fie dezgropat şi, cu toate că era destul de descompus, se puteau vedea cele mai multe lucruri, cum erau coarnele, ghiarele, solzii etc. Când a murit în trupul mamei (cam cu două ore înainte de naştere), patul în care zăcea mama lui s-a cutremurat şi, în plus, s-a răspândit un miros atât de rău, încât cele mai

multe dintre femei au început să vomite puternic, au avut diaree şi au fost nevoite să plece. Iar copiii celorlalte au fost cuprinşi de convulsii (pe care nu le-au mai avut nici înainte, nici după aceea) şi de aceea au fost trimise acasă, ca şi cum s-ar fi încercat prin aceasta să se ascundă ce se întâmplase.9

Trebuie să reţinem că aceasta nu este *Copilul lui Rosemary* sau *Exorcistul*; cutremuratul patului, duhoarea şi convulsiile şi greţurile – şi însăşi progenitura răului – *au existat* în realitate; guvernatorul Winthrop este un martor prea serios pentru a-l suspecta că a denaturat sau că a exagerat ceva. Relatarea sa nu poate fi privită cu rezerve. Probabil că puritanii, care au considerat aceste lucruri ca un semn sumbru al puterii lui Satan asupra învăţăturilor d-nelor Dyer şi Hutchinson, nu erau prea departe de adevăr.

Exilarea lui Roger Williams şi a Annei Hutchinson poate fi rezumată cel mai bine prin aceste cuvinte din Vechiul Testament:

…Prea iubitul meu avea o vie, pe o câmpie foarte mănoasă.

I-a săpat pământul, l-a curăţat de pietre şi a sădit în el viţele cele mai alese… Apoi trăgea nădejde că are să-l facă struguri buni, dar a făcut struguri sălbatici (Isaia 5: 1, 2).

Astfel, a îndepărtat vierul două mlădiţe care nu erau bune şi care făceau struguri sălbatici.

În acelaşi an în care Williams părăsea Colonia Golfului, Domnul a îndepărtat o altă mlădiţă, dar aceasta era tăiată deoarece fusese aleasă în mod special pentru a fi un altoi. A fost o curăţare la care guvernatorul Winthrop s-a opus la început, întrucât credea că pierderea ar fi făcut rău coloniei, că ar fi putut chiar să o schilodească. Reverendul Thomas Hooker era un om al lui Dumnezeu, de un rar echilibru, care umbla de mulţi ani pe Calea Crucii.

Într-adevăr, ajunsese la stadiul în care putea scrie – şi trăi – ceea ce constituia sinteza celor mai înalte idealuri puritane.

El avea multe de spus despre Calea Crucii şi ne pare rău că nu avem spaţiu să reproducem mai multe selecţiuni din operele sale: *Sum of Church Discipline* (Esenţa disciplinei bisericii) şi *The Christian's Two Lessons*: *Self-Denial and Seif-Trial* (Cele două lecţii ale creştinismului: lepădarea de sine şi judecata de sine). Acest mic fragment vă va da o idee despre restul:

Trebuie să ne lepădăm de noi înşine… De aceea, fiindcă nu ne stă în putere să facem ceva prin noi înşine, să ne plecăm cu toţii la picioarele lui Cristos şi să nu ne bazăm pe noi înşine, ci pe Cristos… pentru că Cristos şi încrederea în noi înşine nu pot să stea laolaltă; a ne bizui pe noi înşine în vreun lucru înseamnă a-L da afară pe Cristos; nimeni nu poate sluji la doi stăpâni…

Aţi văzut aşadar, primul mijloc (de a deveni ucenici), adică, lepădarea de sine. Să trecem acum la al doilea: să ne luăm crucea.

Să nu credeţi că se merge în cer trăind în puf; dacă sunteţi ucenicii lui Cristos, trebuie să-l luaţi Crucea; iar asta vă va face să transpiraţi. Prin cruce, noi înţelegem necazuri, deoarece moartea de cruce era cea mai groaznică şi mai blestemată; de aceea, ea simbolizează orice nenorocire, necaz, suferinţă sau prigoană. Omul trebuie să-şi ia crucea pentru că este a lui. Nu trebuie ca noi să aducem nenorociri asupra noastră, nu există niciun câştig şi nicio mângâiere în aceasta. Textul nu spune

„Să-şi facă crucea", nu, ea este gata făcută. Atâta vreme cât există lumea şi inimile noastre stricate şi atâta vreme cât există demoni *»

În iad, necazuri sunt destule…

Nu voi bea oare paharul pe care Tatăl Meu Mi-l dă?

în aceasta se află puterea convingerii. Apostolul Pavel spune: Dumnezeu îl pregăteşte, de aceea bea-l… Dumnezeu vrea ca noi să trăim. Dacă pacientul este convins că doctorul este priceput, el va fi gata să bea leacul prescris de El.10

Astăzi, unii creştini se împotrivesc foarte mult să renunţe la ceva şi de aceea sunt porniţi să menţină o atmosferă de bucurie artificială, autogenerată, încât le-ar place să creadă că omul care a scris aceste rânduri trebuie să fi fost o persoană destul de nefericită. Dimpotrivă, Thomas Hooker, a dus o viaţă foarte pozitivă, Împlinită, aducând, din multe puncte de vedere, o contribuţie mai mare decât Winthrop la naşterea democraţiei americane.

9 *9*

Iată un om care, văzându-se un păcătos plin de nevoi, era în stare să vină zilnic la Cristos cu umilinţă şi sinceritate. Astfel, el a fost un creştin echilibrat care avea o pace lăuntrică profundă, căruia Dumnezeu îi putea încredinţa mari responsabilităţi şi prin care a creat o viţă nouă pentru via sa. Pentru că Hooker l-a ascultat pe Dumnezeu, s-a încrezut în El şi a făcut voia Lui.

Având o pregătire la Cambridge şi fiind un pastor extrem de talentat şi plin de compasiune, Thomas Hooker a fost probabil cel mai popular predicator puritan din toată Anglia. În această calitate, el a fost numărul unu pe lista neagră a lui Land, îndată ce acesta din urmă a devenit arhiepiscop. Abia a scăpat de soldaţii regelui, îmbarcându-se spre Olanda în 1630. Trei ani mai târziu, Dumnezeu l-a chemat în Noua Anglie, unde un grup de creştini, care îşi ziceau „Societatea domnului Hooker”, plecaseră cu un an înainte şi îl aşteptau.

În Hooker, Winthrop a întâlnit prima persoană care îi împărtăşea în întregime viziunea despre ceea ce făcea

Dumnezeu în Noua Anglie! Şi totuşi, în pofida celebrităţii şi a popularităţii sale, Hooker a avut un duh smerit şi s-a integrat repede şi cu bucurie în lucrarea din Golful Massachusetts. Celor doi oameni le făcea plăcere compania celuilalt; iar Winthrop îl considera pe Hooker drept cel mai capabil lider dintre toţi clericii care veniseră în America, şi a început să se bazeze din ce în ce mai mult pe el.

Întrucât amândoi erau inventivi din punct de vedere intelectual şi puteau să discute fără patimă, îşi petreceau o mare parte din puţinul timp liber pe care-l aveau, discutând. Schimburi de idei, cum este cel care urmează, au putut avea loc în iarna anului 1633 – 1634.

— Vorbeşti serios, ni-l putem imagina pe Winthrop întrebându-l într-o seară, în timp ce şedea lângă vatră şi Margaret îşi făcea de lucru prin încăpere (căci acum venise şi ea la el), despre lărgirea dreptului de vot? A guverna prin consimţământul celor guvernaţi este un lucru, dar un vot de fiecare om? Şi toţi magistraţii să fie aleşi?

S-a ridicat, stând cu spatele la foc.

— Este o invitaţie la anarhie sau mai rău. Doar faptul că o idee se întâmplă să fie pentru moment populară pentru 51 la sută din populaţie *nu* înseamnă că ea este neapărat bună. Cât de des se întâmplă ca acţiunile hotărâte ale lui Dumnezeu să fie populare? Dacă împărăţia lui Dumnezeu ar fi o democraţie, cât timp crezi că ar rămâne Dumnezeu la conducere? De aceea, noi am organizat autorităţile din Golf în aşa fel încât o conducere responsabilă să nu fie stânjenită de o legislaţie iresponsabilă.

Hooker şi-a sorbit vinul fiert şi, privind focul din cămin, a zis:

— N-am nimic împotriva unei conduceri alcătuite din

oameni responsabili, cărora le pasă de ceilalţi, dar spune-mi un lucru: în sistemul din Golful Massachusetts, cum poţi să-i verifici şi să-i echilibrezi, pentru a te asigura împotriva corupţiei conducerii, care de atât de multe ori însoţeşte puterea absolută? Nu vezi că oamenilor înşişi trebuie să li se permită să ajute la crearea legilor care să-i guverneze? Din partea mea, a zis el, bătând gânditor în marginea cănii de cositor, nimic nu m-ar mai face fericit, John, decât să te ştiu la conducere până la venirea Domnului. Dar nu vei rămâne atâta şi amândoi ştim asta. Şi

999

dacă succesorul tău se va dovedi a fi putred? Şi dacă magistraţii vor începe să facă legi care să le umple buzunarele, sau care să submineze averea obştească? Cum îi vom putea elimina, înainte ca ei să golească sacul? S-a oprit. *Ştii* că asta se poate întâmpla. Şi încă foarte curând, a adăugat el când gazda a tăcut.

VVinthrop a împins un butuc, aranjându-l mai bine pe foc, încruntându-şi sprâncenele.

— Dar, ascultă, nu poţi fi sigur că majoritatea oamenilor au înţelepciunea necesară pentru a alege guvernatori, asistenţi şi magistraţi. Aceştia îşi vor alege prietenii pentru a-şi asigura favoruri sau vor alege nişte escroci cu limba dulce care vor promite marea cu sarea şi nu vor realiza nimic. Eu îţi spun, totuşi, că te vei trezi cu mai multe mere putrede în butoi decât ai visat vreodată! S-a lăsat înapoi pe spatele scaunului. Conducerea este mai sigură în mâinile câtorva oameni care sunt cu totul dedicaţi lucrării care ne stă în faţa – lucrării lui Dumnezeu.

— i

Nu pledez pentru o aristocraţie, ştii asta. Nu mă interesează mediul din care provine un om, atât timp cât el este predat întru totul lui Dumnezeu şi vrea să-şi *slujească* într-adevăr aproapele – *şi* are mintea şi îndrăzneala

necesară pentru a face această treabă.

— Ştiu, a zis Hooker, privindu-l. Dar nu este vorba de a avea încredere în judecata alegătorilor; problema este de a avea încredere în Duhul Sfânt care lucrează prin ei. La urma urmei, nu a fost unul din scopurile principale ale Reformei acela de a reda credincioşilor responsabilitatea pentru propria lor conducere spirituală? Şi oare democraţia ce altceva este, decât o prelungire a Reformei în guvernarea civilă? Şi-a frecat barba. Ştiu că există un risc. Dar riscul alternativei mă îngrijorează şi mai mult.

Winthrop însă se împotrivea ideii de a încredinţa fiecărui om responsabilitatea guvernării. Astfel au ajuns la un impas – care s-a repetat mereu şi mereu, până când, în cele din urmă, Hooker şi biserica sa din Newton (Cambridge) au cerut permisiunea de a părăsi Colonia Golfului pentru a se muta pe râul Connecticut.

Winthrop nu prea l-ar fi lăsat să plece. Hooker adusese mai multe servicii comunităţii, prin conducerea sa, decât toţi ceilalţi pastori laolaltă. Şi aceasta nu era principala sa contribuţie. Hooker era împăciuitor. 1 lua doi oameni care aveau diferende aparent ireconciliabile şi le aducea aminte, cu blândeţe, ce-şi Cine – era mai important. Pentru Winthrop, acesta constituia un bun mai preţios decât proviziile pe un an de zile, decât un transport de unelte agricole. Şi apoi, dacă pleca, câţi oameni de valoare vor pleca cu el?

Însă Hooker nu pleca de capul lui: el cerea permisiunea guvernatorului. În curând Winthrop a ajuns să înţeleagă că, dacă *este* voia lui Dumnezeu, de care Hooker părea să fie atât de sigur, în loc să slăbească Colonia Golfului, cum se temea el, până la urmă o va întări într-un fel. Într-adevăr, cele două aşezări s-ar putea sprijini reciproc. De fapt, aşa s-a şi întâmplat, căci Dumnezeu îi dăduse lui Hooker viziunea următorului pas în evoluţia

guvernării civile americane care se născuse la Reformă, actualizată în legământul bisericii din Plymouth şi în tratatul Mayflower, iar apoi dezvoltată prin modelul carităţii creştine a lui Winthrop.

Hooker era puternic convins că orice guvernare civilă din Noul

Israel al lui Dumnezeu trebuia să se bazeze pe supunerea voluntară faţă de acelaşi fel de legământ, din punct de vedere civil, care era esenţa bisericilor lor puritane: „Trebuie neapărat să existe un angajament reciproc, unul faţă de altul, liber consimţit, înainte de a avea, prin legea lui Dumnezeu, vreun drept sau vreo putere, pe care să o exercite unii asupra altora".11 în 1638, într-o scrisoare adresată lui Winthrop.

Hooker şi-a cristalizat şi mai mult ideile despre magistraţii aleşi pe viaţă care rămâneau astfel practic în afara controlului oamenilor asupra cărora Îşi exercitau autoritatea: „Trebuie să mărturisesc că am con

siderat-o întotdeauna o cale care duce direct la tiranie şi la confuzie şi, trebuie să declar deschis, că, dacă ar depinde de mine, n-aş alege nici

19

să trăiesc, nici să-mi las urmaşii sub o astfel de conducere". Nu era * >

Încă forma finală a democraţiei americane, dar era pe aproape.

The Fundamental Orders of Connecticut (Ordinele fundamentale din Connecticut) au fost elaborate un an mai târziu, evoluând aproape natural din convingerile lui Hooker. Această constituţie (căci asta era) se deosebea de sistemul din Colonia Golfului sub patru aspecte: în primul rând, nu existau restricţii de ordin religios pentru ca cineva să poată vota. În al doilea rând, existau anumite restricţii în privinţa autorităţii magistraţilor. În al treilea

rând, deşi „locuitorii” (slujitorii, servitorii etc.) nu puteau vota pentru a alege guvernatorul şi pe ceilalţi membri ai conducerii, aşa cum o puteau face „oamenii liberi” (proprietarii de pământ), ei aveau însă dreptul legal de a alege delegaţi pentru curtea de justiţie. În al patrulea rând, puterea guvernatorului era drastic limitată şi acesta nu putea cere să fie reales imediat.

În fine, în *The Sum of Church Discipline* (Esenţa disciplinei bisericii), Hooker a folosit prilejul pentru a-şi face cunoscută convingerea personală că era imposibil să aprecieze suficient de mult importanţa extraordinară a aspectului pe orizontală al legământului:

Legământul reciproc şi asocierea sfinţilor în părtăşia credinţei, după rânduiala Evangheliei, este ceea ce dă fiinţă şi consistenţă unei biserici vizibile… Fiecare om este liber să se asocieze cu un altul, care este potrivit pentru părtăşie, sau să refuze… prin legătura şi dependenţa lor reciprocă, ei sunt uniţi împreună…

Toate asocierile au şi vor avea un scop comun… Dar dacă fiecare om face ceea ce este bine în ochii lui, lucrând după bunul său plac, astfel încât nimeni nu poate în niciun fel să-l controleze sau să-l împiedice, atunci, în mod necesar, va urma confuzia şi tulburarea comunităţii, fiecare om având libertatea de a-şi urma imaginaţia sa şi planurile sale ridicole şi, căutând fiecare să-şi facă treaba lui, se vor împotrivi unul altuia şi cu toţii vor păgubi binele obştesc… De aceea, supunerea reciprocă este tăria societăţii, prin care aceasta este susţinută şi pe care se sprijină.13

Este greu de spus dacă Hooker se referea concret la Roger Williams şi la Anne Hutchinson. În orice caz, aşa cum se întâmpla adeseori, Hooker vorbea în numele tuturor puritanilor. Nimeni nu reprezentase mai bine ca el cauza unei societăţi formate pe bază de legământ, spre

deosebire de guvernarea aristocratică sau de haosul arhiindividualiştilor. Căci „ei veniseră în Noua Anglie, să zidească o cetate pe un munte şi nu să ridice un turn Babel”.14

Astfel a devenit Connecticut legendar pentru „obiceiurile sale statornice”, iar conducerea sa avea să servească drept model pentru ceilalţi colonişti şi, în cele din urmă, pentru o uniune a coloniştilor. Iar Hooker? Liderii Coloniei Golfului au continuat să-i ceară sfaturile înţelepte, chiar şi după ce s-a mutat în Connecticut, el fiind deseori invitat înapoi în Massachusetts ca să-i ajute să-şi liberalizeze propriile legi.

Noua viţă, deşi încă tânără, făcea deja nişte struguri aleşi în via lui Dumnezeu. Dar, oricât de sănătoasă arăta via acum, în decursul unei generaţii producţia de struguri avea să scadă puternic.

11

Judecata lui Dumnezeu cu Noua Anglie

Unul dintre cele mai mari mistere pe care le-am întâlnit în căutarea noastră a fost ce s-a întâmplat până la urmă cu puritanii. Se pare că au prosperat din toate punctele de vedere – vremurile grele trecuseră, aveau mult pământ bun şi hrană din belşug, case spaţioase şi trăiau în pace cu indienii. Din punct de vedere spiritual, majoritatea erau profund devotaţi, ascultători şi împlinitori ai termenilor legământului. Iar Dumnezeu i-a binecuvântat peste măsură… Apoi, ca un foc care se stinge încetişor, lumina spirituală a început să scadă până când, la începutul secolului al XVIII-lea, ceea ce fusese o lumină puternică a Evangheliei lui Cristos s-a transformat într-o pâlpâire slabă a unor tăciuni care ardeau mocnit. Ce nu mersese bine?

Cu cât citeam mai mult, cu atât întrebarea ne chinuia mai tare, căci cercetările noastre începeau să arate că

legământul era calea pe care Dumnezeu voia ca America să meargă. Dacă acest lucru era adevărat, atunci răspunsul la întrebarea „Ce nu a mers bine la puritani?” ne-ar putea ajuta să găsim răspunsul la situaţia noastră de astăzi.

Am găsit răspunsurile mai ales printre rândurile unui număr de relatări triste despre compromisuri cum ar fi „legământul respectat pe jumătate” şi despre predici tot mai vehemente care se adresau unor urechi tot mai surde. Şi am mai descoperit ceva: nenumărate cazuri consemnate, despre ceea ce puritanii numeau Providenţa Divină – intervenţia extraordinară a lui Dumnezeu în favoarea poporului Său, (And aceştia sunt în legământ cu El. De nenumărate ori, Dumnezeu şi-a revărsat harul şi îndurarea peste puritani şi i-a apărat de pericolele pe care ei nu le puteau vedea.

Am mai găsit însă şi nişte exemple triste ale justiţiei divine, atunci când cei care făcuseră legământ s-au lepădat de el în mod deschis, prin faptă şi cuvânt. Am ajuns să înţelegem mai bine judecăţile lui Dumnezeu – acele nenorociri mai mari sau mai mici pe care un Tată iubitor le îngăduie pentru a atrage atenţia copiilor Săi încăpăţânaţi, ca să-i facă să se întoarcă la El. Puritanii vedeau intervenţiile lui Dumnezeu, fie la bine, fie la rău, la fel de clar cum le-au văzut strămoşii lor spirituali din vechiul Israel:

Iată, pun azi înaintea voastră binecuvântarea şi blestemul: binecuvântarea, dacă veţi asculta de poruncile Domnului, Dumnezeului vostru… şi blestemul, dacă nu veţi asculta de poruncile Domnului, Dumnezeului vostru… (Deut. 11: 26 – 28).

Atât de numeroase erau binecuvântările pe care Dumnezeu le trimitea peste oamenii Lui din noul Israel care căutau să asculte de poruncile Lui, încât *Magnalia* lui Cotton Mather dedică sute de pagini consemnării câtorva dintre aceste manifestări ale Providenţei Divine. O descriere minunată a grijii supranaturale a lui Dumnezeu faţă de copiii Lui, apare în a doua carte a *Magnaliei*:

De pildă, un tâmplar cumsecade se afla la lucru într-o casă în care opt copii şedeau roată pe podea, jucându-se un joc de copii, dedesubtul locului în care lucra el. Din întâmplare, de la etaj i-a scăpat o bucată mare de scândură tocmai peste acei copii. Omul, într-o agonie de nedescris, a strigat: „O, Doamne dirijeaz-o! M, şi Domnul a dirijat-o în aşa fel, încât scândura a căzut în mijlocul copilaşilor şi apoi s-a rostogolit pe podea, printre doi copii, fără să atingă deloc pe vreunul din ei. Şi lucruri ca acestea s-au întâmplat de nenumărate ori.1

Un alt caz în care Dumnezeu a intervenit personal pentru a-i salva pe copiii puritanilor este descris de John Winthrop în jurnalul său. Este vorba de cele două fiice ale sale, care în februarie 1632, „şedeau sub o grămadă mare de buşteni şi jumuleau păsări. Dar, penele fiind duse de vânt în casă, nevasta guvernatorului le-a făcut să se mute de acolo. Abia au plecat, când toată grămada de lemne s-a prăbuşit peste locul acela şi le-ar fi zdrobit, dacă Domnul, în grija Sa deosebită, nu le-ar fi izbăvit”.2 Dacă vântul s-ar fi iscat un minut mai târziu sau dacă ar fi suflat în altă direcţie…

„Cei ce se pogorâseră pe mare în corăbii… aceia au văzut lucrările Domnului şi minunile Lui în mijlocul adâncului** (Ps. 107: 23, 24). Aşa începe una din secţiunile Magn*aliei car*e stârneşte cel mai mare interes: unsprezece povestiri despre salvări miraculoase pe mare. Iată punctele principale a doua dintre ele. Pe 10 septembrie 1676,

Ephraim Howe, cu cei doi fii ai săi şi încă trei oameni, au pornit pe mare din Boston spre New Haven. Vânturile potrivnice şi furtuna i-au împins departe, în largul Atlanticului, ţinându-i captivi. Faptul că au fost pradă stihiilor le-a fost fatal şi neavând prea multe alimente la bord, unul câte unul au început să moară.

Mai întâi, Ephraim şi-a pierdut cei doi fii, aşa cum păţise odinioară şi omonimul său biblic. Dar furtuna a continuat să bântuie şi i-a dus»

până la urmă pe ţărmul unei insule pustii lângă Capul Sabie. Ceilalţi oameni au murit după câteva săptămâni, fiindcă nu era nimic de mâncare decât peşte sau uneori pescăruşi (păstraseră nişte praf de puşcă). Singur Ephraim a supravieţuit.

Lunile treceau una după alta şi, deşi putea să vadă vase de pescuit la orizont, niciunul nu se aventura prin apropiere.

„Bietul om, în timp ce era astfel părăsit, a petrecut multe zile în rugăciune şi în post! şic!, în care şi-a mărturisit, tânguindu-se multele sale păcate care l-au făcut vrednic de aceste nenorociri şi a strigat către Dumnezeu pentru a fi izbăvit. Dar la urmă, i-a venit în minte că se cuvenea să-l aducă mulţumiri lui Dumnezeu pentru ocrotirea miraculoasă pe care o trăise şi, prin urmare, a pus o zi de o parte pentru a-l mulţumi solemn lui Dumnezeu, înduratul său Ocrotitor, pentru îndurările divine care fuseseră amestecate cu toate necazurile sale. *Imediat* (sublinierea îi aparţine lui Mather), un vas din Salem, a trecut pe lângă insula aceea şi, văzându-l acolo pe acest sărman slujitor al lui Dumnezeu, l-au luat. Şi astfel a ajuns în Salem pe 18 iulie 16773. (Trecuse un an fără două luni de când plecase!)

Povestirea noastră favorită despre fapte petrecute pe mare este despre *două* corăbii aflate la anaghie. Prima,

condusă de William Laiton, era din Piscatagua şi se îndrepta spre Barbados, când, la vreo o mie de mile de coastă, a apărut o fisură care n-a putut fi astupată. Echipajul a fost nevoit să se refugieze în barca de salvare. S-a întâmplat că aveau pâine din belşug, mai multă decât ar fi putut mânca, dar aveau apă atât de puţină, încât, după optsprezece zile de derivă, au ajuns la o linguriţă de apă de om, pe zi.

În acelaşi timp, un alt vas, sub comanda căpitanului Samuel Scarlet, avea şi el probleme, oamenii fiind „lipsiţi de provizii, având doar apă îndeajuns, şi încă de prisos”. Ei au urmărit cu privirea barca în derivă, dar, în timp ce Scarlet se pregătea să-i ia la bord, oamenii săi

…voiau să nu îi ia, ca nu cumva să moară cu toţii de foame. Dar căpitanul era prea mărinimos ca să dea urmare propunerilor egoiste care i s-au făcut. El a răspuns: „Poate că aceste fiinţe nenorocite sunt compatrioţi de-ai noştri, dar, oricum, sunt nişte fiinţe nenorocite. Am hotărât să-i iau şi mă încred în Dumnezeu, care poate să ne izbăvească pe noi toţi”. N-a pierdut nimic prin această hotărâre, căci căpitanul Scarlet avea apa pe care o dorea Laiton, iar domnul Laiton avea pâinea şi peştele pe care le dorea Scarlet. Astfel, s-au întărit unii pe alţii şi, în câteva zile, au ajuns cu bine în Noua Anglie.

Este de remarcat că şeful echipajului care îl îndemnase pe căpitanul Scarlet să nu ia pe nenorociţii aceia, mai târziu, a murit, naufragiind pe mare, fără să fie salvat de cineva.4

Rareori te saturi să asculţi noi povestiri despre credincioşia minunată a lui Dumnezeu fată de cei care-L iubesc şi caută să-l rămână credincioşi.

— i

Acelaşi Psalm 107, cu care Mather îşi începe povestirile de pe mare, mai conţine aceste cuvinte: „O, de

ar lăuda oamenii pe Domnul pentru bunătatea Lui şi pentru minunile Lui faţă de fiii oamenilor”.

Dar pentru aceia ale căror inimi erau atât de împietrite încât nu aveau decât dispreţ pentru legământ, intervenţiile divine ale lui Dumnezeu luau forma unor judecăţi. Puritanii nici nu se aşteptau la altceva, deoarece ştiau că, fiind noul Său popor ales, El se va comporta mai aspru cu ei, tocmai din cauza chemării lor.

Una dintre cele mai cumplite povestiri despre dreptatea aspră a lui Dumnezeu a fost consemnată de John Winthrop. Ea s-a întâmplat în august, 1633.

„Doi slujitori ai unui anume Moody din Roxbury, întorcându-se într-o barcă de la moara de vânt, au dat peste un banc de stridii. Au ieşit să adune stridii şi, fiindcă nu-şi legaseră bine barca, atunci când a venit fluxul, ea a fost dusă departe şi s-au înecat amândoi, deşi ar fi putut trece prin apă, prin oricare parte. Dar a fost judecata evidentă a lui Dumnezeu, pentru că ei erau oameni răi. Unul din ei, cu puţin timp înainte, fiind mustrat pentru desfrânarea sa, şi dat pe mâna lui Satan, a răspuns că, dacă iadul ar fi de zece ori mai fierbinte, el ar vrea mai degrabă să fie acolo, decât să-şi slujească stăpânul”. 5

Dorinţa i-a fost îndeplinită.

Un exemplu şi mai vădit al judecăţii lui Dumnezeu – cu darul impresionant al pocăinţei, în ultimul minut – a avut loc în Boston în 1686. Criminalul James Morgan, un condamnat la moarte, care în zilele de dinaintea execuţiei, la ajutorul şi la sfaturile lui Cotton Mather şi-a predat viaţa lui Cristos, s-a întors pe treptele spânzurătorii şi s-a adresat mulţimii:

Mă rog lui Dumnezeu ca să fiu o pildă pentru voi toţi… Cu frica lui Dumnezeu, vă spun să… vă păziţi de păcatul beţiei, pentru că acest păcat duce la tot felul de alte păcate şi blestemăţii… Căci, atunci când un om este

băut, este gata să facă tot felul de păcate, până când umple paharul mâniei lui Dumnezeu, aşa cum am făcut eu săvârşind acel păcat al crimei.

Mă rog lui Dumnezeu, ca unul care voi muri şi mă voi înfăţişa înaintea Domnului peste câteva minute, să luaţi aminte la ceea ce vă spun... O, dacă aş putea face măcar ceva bun în acest timp foarte, foarte scurt, înainte de a pleca de aici şi de a nu mai fi în viaţă. Puneţi-vă cu toţii la inimă ceea ce vă spun acum când plec din lumea aceasta. Primiţi îndemnul meu şi Dumnezeu să vă păzească de acest păcat, care m-a dus la pierzare.

(Şi în timp ce i se punea laţul în jurul gâtului): O, Doamne, primeşte duhul meu! Vin la Tine, O, Doamne, *vin la Tine*/*6*

Trebuie să fi fost mai mult de o mână de oameni în acea mulţime, care au fost puternic convinşi că viaţa lor avea nevoie de o schimbare semnificativă. Dar, din nefericire, reacţia probabilă a majorităţii celor prezenţi a fost una de indiferenţă faţă de mesajul său, fiindcă în atitudinea inimilor puritanilor din Noua Anglie, avea loc o schimbare subtilă şi primejdioasă.

Pastorii o simţeau, căci duminică de duminică, ei îşi avertizau bisericile cu pasaje ca acestea din Cuvântul lui Dumnezeu:

Vezi să nu uiţi pe Domnul, Dumnezeul tău, până acolo încât să nu păzeşti poruncile, rânduielile şi legile Lui... Când vei mânca şi te vei sătura, când vei zidi şi vei locui în case frumoase, când vei vedea înmuldndu-ţi-se argintul şi aurul şi crescându-ţi tot ce ai, ia seama să nu ţi se umfle inima de mândrie şi să nu uiţi pe Domnul, Dumnezeul tău... Vezi să nu zici în inima ta: „Tăria mea şi puterea mâinii mele mi-au câştigat aceste bogăţii”. Ci adu-ţi aminte de Domnul, Dumnezeul tău, căci El îţi va da putere să le câştigi ca să întărească legământul încheiat cu părinţii

voştri prin jurământ, cum face astăzi. Dacă vei uita pe Domnul, Dumnezeul tău şi vei merge după alţi dumnezei, dacă le vei sluji şi te vei închina înaintea lor, vă spun hotărât azi că veţi pieri (Deut. 8: 11 – 14; 17 – 19).

Este tocmai ceea ce începea să se întâmple în Noul Israel al lui

Dumnezeu, doar la o generaţie după sosirea primilor veniţi. Căci credinţa nu este ceva care poate fi trecută din generaţie în generaţie, sau împărţită prin botez sau prin participare la Sfânta împărtăşanie.

Pentru ca credinţa să rodească, ea trebuie semănată în pământul recunoştinţei.

Dar, născute în oraşe şi nefiind nevoite să le ridice în pustiu, generaţiile următoare nu au cunoscut nevoia disperată. Ele au crescut fără a şti vreodată ce înseamnă să fii persecutat pentru credinţa ta, să fii batjocorit şi dispreţuit sau chiar întemniţat doar pentru că îl iubeşti

Îndeajuns pe Dumnezeu, pentru a încerca să-L pui pe El şi voia Lui mai presus de orice. Fiii părinţilor nu au ştiut niciodată cum este să n-ai pământ, să n-ai de lucru şi să n-ai niciun cuvânt de spus în ceea ce priveşte modul în care eşti guvernat. Ei nu au avut amintiri de neuitat, întipărite în minte, despre zece, douăsprezece, şaisprezece săptămâni de calvar umed pe marea deschisă sau despre viaţa în corturi sau bordeie săpate în pământ, despre frigul şi boala care a redus numărul lor la jumătate sau despre vremurile de foamete care-i puneau pe coate şi pe genunchi căutând alune de pământ sau scormonind după midii pentru a rămâne în viaţă – şi totul pentru credinţa lor şi pentru visul unui Pământ al Făgăduinţei.

De aceea, ei s-au simţit înclinaţi să-şi pună toată încrederea în Dumnezeu. Prin Harul Său, erau ei şi părinţii lor binecuvântaţi. Şi în timp ce poate că îi mulţumeau cu

buzele pentru harul acesta, adevărul era, că, fiindcă niciodată nu cunoscuseră nimic altceva, cu greu puteau să împărtăşească recunoştinţa părinţilor lor.

Iar părinţii? Pe măsură ce starea lor de mare sărăcie s-a schimbat treptat într-una de belşug, oare devotamentul lor faţă de legământ a rămas la fel de puternic cum fusese odinioară? Sau faptul că aveau mai mult decât destul pentru a se hrăni, adăposturi mai mult decât mulţumitoare şi pământ mai mult decât destul, începea deja să-şi ia obolul? Ce repede se sting amintirile vremurilor mai grele! Avea oare bogăţia Americii – darul unui Tată iubitor ca răspuns la ascultarea copiilor Săi iubitori – să micşoreze acea Lumină a lui Cristos care păruse atât de orbitoare? Pe măsură ce un lot de pământ de trei acri se transforma într-unul de treizeci şi apoi de trei sute, nevoia era oare înlocuită de lăcomie?

Există în firea umană şi tendinţa ca o generaţie care a trecut prin vremuri de mari suferinţe să facă tot ce-i stă în putere pentru a-şi ocroti şi a-şi feri urmaşii de aceleaşi privaţiuni. Pe măsură ce taţii puritani şi mamele puritane deveneau pricepuţi în ceea ce priveşte viaţa la ţară, ei transmiteau fiilor şi fiicelor lor o comoară nesfârşită şi nepreţuită de cunoştinţe despre viaţa de la frontieră – cum să potcovească un cal, când este grâul gata pentru seceriş, măiestria dărăcitului şi a torsului lânii.

Şi când, înaintea fiecărei lecţii, ei au început să uite să sublinieze nevoia de a se ruga mai întâi, de a încredinţa totul lui Dumnezeu şi de a şti că numai prin Harul Său vor reuşi totul, darul preţios al ingeniozităţii s-a transformat în calea spre încrederea în sine. Pământul *meu*, herghelia *mea*, „tăria mâinii *mele*”. Pe măsură ce părinţii au început să gândească astfel, ei au crescut o generaţie de yankei puternici, bine adaptaţi, extrem de capabili şi încrezători în propriile lor puteri.

Când un om se uită la mâinile sale, şi ştie ce sunt ele în stare să facă, sau la coarnele plugului, la un topor sau la patul unei arme, când ştie ce DOT ele să făurească cu o sulă, o rindea sau o bardă, când ştie cum pot mâinile lui să-i spună printr-o simplă atingere când va făta iapa sau cât de fertil este solul, când un om ştie toate aceste lucruri, el poate fi înclinat să creadă că nu prea are nevoie de Dumnezeu. Şi, mergând mai departe, că nu are nevoie nici de alţi oameni.

Astfel a apărut cea mai puternică şi mai respectată dintre trăsăturile americane: independenţa. Imaginea pionierului singuratic, care, împreună cu familia sa, îşi defrişează lotul personal – această imagine ocupă unul din locurile privilegiate ale moştenirii noastre culturale. Ea se perpetuează în prezent, glorificându-l pe călăreţul singuratic, uşuratic şi rebel. Mass-media îl preamăreşte, generaţia mai în vârstă îşi aduce aminte prin el de iluziile tinereţii, iar copiii lor cred în el şi pleacă de acasă încercând să fie ei înşişi regii drumurilor – pentru a se trezi prea târziu că visul este un coşmar.

Este un coşmar pentru că Dumnezeu nu l-a făcut pe om să trăiască singur. L-a făcut pe om, şi îndeosebi pe copiii Săi care sunt chemaţi pe numele Fiului Său, să trăiască de parcă ar alcătui un singur trup, să se ajute şi să se susţină unii pe alţii. Dumnezeu îşi face lucrarea de creştere a creştinilor, în principal, prin intermediul altor creştini. Procesul de maturizare (pe care Biblia îl numeşte sfinţire) nu poate fi realizat de unul singur.

Dar o parte din primii americani au uitat aceasta şi, cu atât mai mult au făcut-o fiii şi fiicele lor. Ei au continuat să meargă la biserică, dacă era una la o distanţă de un ceas călare, dar mintea lor rămânea deseori înapoi, pe întinderea plantaţiei. (Duminica următoare, începea munca la porumb şi biserica trebuia să mai aştepte.)

Celor care reuşeau să ajungă la biserică, pastorii le adresau chemări tot mai vehemente la pocăinţă. Acest tip de mesaj era predicat atât de des încât a ajuns să fie cunoscut sub numele de ieremiadă după numele profetului din Vechiul Testament, care rostise chemări cu glas de tunet către un Israel mulţumit de sine, şi din ale cărui scrieri pastorii puritani se inspirau de obicei. Duminică de duminică, tunau şi fulgerau de la amvoane şi, în toată Noua Anglie, grinzile caselor de rugăciune răsunau de versete cum sunt Ieremia 8: 5, 6: „Pentru ce, dar, poporul acesta se lasă dus în necurmate rătăciri, stăruiesc în înşelătorie şi nu vor să se întoarcă la Dumnezeu? Căci Eu sunt cu luare aminte şi aud că ei nu vorbesc cum ar trebui; niciunul nu se căieşte de răutatea lui şi nu zice: «Ce am făcut?»”.

Dar omul se poate împietri faţă de cuvinte atât de puternice ca acestea. La urma urmei, predicatorii spuneau aceleaşi lucruri de ani de zile şi totuşi pământul rămânea fertil, clima favorabilă, indienii paşnici, iar Dumnezeu îi ajuta pe cei ce se ajutau, nu-i aşa?

Iar nepoţii lor au ajuns să aibă mai mult pământ, şi s-au mutat tot mai departe, pentru a-şi întemeia viaţa pe propriul lor pământ. Acum nu s-au mai deranjat să zidească întâi o biserică şi nu au mai avut legi scrise care să interzică locuitorilor să locuiască la mai mult de o jumătate de milă de casa de rugăciune a oraşului întemeiat, cum făcuseră mai de mult. Omul era liber să se ducă şi să facă ce era drept în ochii lui său, aşa cum spune Cartea Judecătorilor, „fiecare făcea ce-i plăcea”.

Nu este de mirare că Bradford prevăzuse acestea înaintea tuturor celorlalţi, şi inima îi era zdrobită. El *ştia* care fusese dorinţa lui Dum

— *t**

nezeu.

„Acum niciun om (1632) nu mai credea că poate trăi dacă nu avea vite şi pământ foarte mult, ca să le crească; toţi se străduiau să-şi mărească numărul de vite. În felul acesta s-au împrăştiat curând prin tot golful, iar în oraşul în care au trăit până atunci toţi laolaltă, au rămas foarte puţini şi, în scurt timp, el a ajuns aproape pustiu. Şi dacă ar fi fost numai asta, deşi chiar şi atât era prea mult. Dar biserica trebuia să se împartă şi ea, iar cei ce au trăit atâta timp în părtăşie şi mângâiere creştină trebuia să plece şi să treacă prin multe Împărţiri… Şi, mă tem că aceasta va fi spre nenorocirea Noii Anglii sau, cel puţin, a bisericilor lui Dumnezeu, de aici şi va stârni nemulţumirea Domnului împotriva lor”. 7

Doisprezece ani mai târziu, când tot mai mulţi pelerini doreau să iasă la Cape Cod înainte de a se ocupa tot pământul mai bun, Bradford scria:

„Fiind atât de hotărâţi să se mute… au plecat fără să le pese de restul, care nu i-au putut opri… Şi astfel a rămas părăsită biserica aceasta, ca o mamă în vârstă care a îmbătrânit şi pe care copiii au uitat-o (deşi nu şi în sentimentele lor), dar în ceea ce priveşte prezenţa lor fizică şi ajutorul lor personal. Mulţi dintre membrii ei mai vechi au murit, iar cei veniţi mai târziu erau asemenea copiilor mutaţi în alte familii, iar ea era ca o văduvă căreia nu-i mai rămânea decât să creadă în Dumnezeu. Astfel, ea, care i-a îmbogăţit pe mulţi, a devenit săracă”. 8

Cotton Mather, scriind mulţi ani mai târziu, a afirmat tăios: „Religia a zămislit prosperitatea, şi fiica şi-a devorat mama”.9 în aceeaşi notă dură şi directă, vorbind despre Noua Anglie, judecătorul Sewall îi scria lui Daniel Gookin: „Prosperitatea este o mâncare prea greţoasă pentru un om… dacă nu este codimentată cu nişte boabe de neajunsuri şi lipsuri”.10

Oare a greşit Dumnezeu că a onorat cu binecuvântări

ascultarea copiilor Săi preaiubiţi? Desigur că nu! Dar, aşa cum predica John Danforth, „… a transforma binecuvântările în idoli înseamnă a le distruge dintr-o lovitură. Dacă Domnul îşi iubeşte poporul, El le va lua din mâini armele cu care încearcă cu încăpăţânare să lupte împotriva Lui… Mai bine să fie Israel salvat şi belşugul pierdut, decât belşugul salvat şi Israel pierdut!”

Dumnezeu l-a *zdrobit* dintr-o lovitură, aşa cum au demonstrat-o evenimentele curând după aceea. Dar în inima Sa, El nu dorea acest lucru, fiind cu mult mai răbdător decât oamenii. Între timp, acei oameni care cunoşteau inima lui Dumnezeu încercau să-şi avertizeze»

compatrioţii în privinţa pedepsei cumplite pe care şi-o atrăgeau asupra lor. Acum Dumnezeu i-a avertizat în mod direct, prin secete, prin invazii de lăcuste şi omizi, prin epidemii de vărsat şi prin nenumărate lucruri care, în aparenţă, fără legătură între ele, încep să meargă prost atunci când harul este luat.

Probabil că cea mai extraordinară pedeapsă de acest fel a fost ploaia de omizi pe care Winthrop a consemnat-o în vara anului 1646.

S-a făcut mare pagubă de grâne (mai ales la grâu şi la orz) în luna aceasta, datorită unei omizi, asemănătoare unui vierme negru, lungă cam de un ţol şi jumătate. Omizile mănâncă mai întâi frunzele de pe tulpină, apoi mănâncă floarea şi ca urmare, spicul se usucă. Mai mulţi observatori pricepuţi cred că ele au căzut odată cu o ploaie mare cu tunete, deoarece în diferite curţi şi în alte locuri deschise unde, cu o oră înainte, nu se putea vedea niciuna, au apărut odată cu rafala de ploaie, acoperindu-le aproape, în afară de locurile cu iarbă unde nu se puteau deosebi atât de bine. Ele au produs pagubele cele mai mari în părţile sudice, cum ar fi Rhode Island etc. Şi în părţile estice, la porumbul indian. În mai multe locuri, bisericile

au ţinut o zi de post şi rugăciune, după care omizile au dispărut.11

Sfârşitul uimitor al acestei calamităţi este atestat şi de însemnările

9 9 9

bisericii din Roxbury: „... s-au înălţat multe rugăciuni către Dumnezeu, pentru aceasta, în multe locuri oamenii au postit şi Domnul i-a auzit şi dintr-odată le-a îndepărtat din toate părţile ţării, spre mirarea tuturor oamenilor. Domnul a făcut-o, căci s-a întâmplat dintr-odată". 12

Pentru confirmări suplimentare, avem relatarea necruţătorului Johnson:

„Apoi Domnul a binevoit să ne trezească (din pricina păcatului nostru de a fi nesocotit Sabatul), cu o armată de omizi care, dacă nu le-ar fi îndepărtat dintr-odată, ar fi nimicit cu siguranţă toate nădejdile gospodarilor. Acolo unde au căzut pe copaci, i-au lăsat ca după un frig de iarnă: goi şi fără frunze. Şi, cu toate că rar s-a întâmplat să cadă pe câmpuri, în unele locuri au făcut câte o gaură cât mâna secerătorului, dezgolind pământul de sub pajiştea verde. Dar Domnul ne-a arătat într-adevăr, prin câteva cazuri, ce ar fi putut face peste tot şi, în multe locuri, le-a aruncat pe drumuri, încât căruţele trecând pe acolo s-au înverzit călcând peste grămezile de omizi. Pe unele câmpuri au mâncat frunzele de mazăre şi au lăsat tulpinile cu rodul întreg, atât de bun a fost Domnul în pedeapsa Sa.

Aceasta le-a adus aminte tuturor acestor iacobiţi despre scopul venirii lor aici, dar mai ales fermierilor, care în dorinţa lor neînfrânată de a strânge roadele pământului, de multe ori au înaintat atât de departe în pustiu, încât sunetul dulce al trompetelor de argint ale lucrătorilor harnici ai lui Cristos, nu a mai putut ajunge la ei, uitând astfel de adunarea poporului Domnâilui şi sărbătorindu-şi Sabatele în căminele lor, caii, vitele, oile, caprele şi porcii

fiindu-le tovarăşii cei mai dragi…”

Deşi Johnson, Winthrop şi alţi câţiva au avut destul discernământ pentru a vedea încă din timp ceea ce se întâmpla, vorbind despre aceasta în termeni fără echivoc, ei erau ca nişte voci care strigau în desert. Puţini ascultau. Şi astfel Dumnezeu, în marea Lui iubire, a trebuit să aducă după omizi alte pedepse şi alte avertismente din ce în ce mai severe. În repetate rânduri, poporul Lui se întorcea la El, rugându-L, chemând numele Său şi umilindu-se, iar El, cu bucurie, se potolea, înapoindu-le binecuvântările. Dar, de fiecare dată se depărtau iarăşi, din ce în ce mai repede şi de fiecare dată pocăinţa lor era tot mai superficială, mulţi lăsându-se duşi de val, fără să mai ţină zilele de post sau fără să mai participe la serviciile religioase. Şi, în timp ce mulţi s-au pocăit în inimile lor, aceasta nu a pătruns destul de adânc pentru a provoca o schimbare în vieţile lor, deoarece inimile lor deveneau împietrite şi lipsite de orice sentimente, ca şi ale Israelului din vechime. Şi astfel secetele nu se sfârşeau atât de curând şi nici calamităţile nu dispăreau de tot.

Tragedia a fost caracterizată cu amărăciune de către Bradford care, la sfârşitul vieţii stătea, asemeni bătrânului Iacov, plângându-şi fiii plecaţi în Egipt, privind înapoi şi comparând ceea ce ar fi putut fi, cu ceea ce au avut efectiv la început. În 1655, cu doi ani înainte de moartea sa, în timp ce revedea istoria plantaţiei Plymouth, pe care o scrisese, a dat peste scrisoarea pe care pastorul John Robinson şi prezbiterul William Brewster i-o trimiseseră din Leyden lui Edwin Sandys în Londra. Scrisoarea era plină de încrederea că, deşi alte încercări de colonizare eşuau într-un mod lamentabil, totuşi, cazul lor era unic şi fără precedent, datorită tăriei dovedite a relaţiei lor de legământ.

Într-adevăr, ei „erau uniţi împreună ca un singur

trup, prin legătura cea mai strânsă şi cea mai sfântă, prin legământul Domnului, de a cărui încălcare se păzeau cu grijă şi în virtutea căruia se considerau fiecare direct răspunzători să aibă grijă de binele celorlalţi: toţi pentru unul şi unul pentru toţi".14

Citind acestea, Bradford şi-a pierdut calmul său obişnuit şi, într-un moment de o rară şi copleşitoare suferinţă, şi-a vărsat durerea din inimă pe spatele paginii respective din manuscrisul său: „O, legătură sfântă, care erai păzită cu sfinţenie, cât de dulci şi de preţioase erau roadele care au izvorât din tine! Dar când această credincioşie a slăbit, s-a apropiat nenorocirea. O, dacă aceşti membri bătrâni n-ar fi murit sau dacă nu s-ar fi împrăştiat… sau dacă această grijă sfântă ar fi rămas încă în cei care au supravieţuit!…"

Nimeni, nici chiar Bradford nu nega faptul că colonizarea ţinutului sălbatic spre vest făcea parte din planul lui Dumnezeu. Dar acesta era şi punctul de vedere al predicatorilor: trebuia realizată ca parte a planului Său, după voia Sa perfectă şi la timpul hotărât de El. *Nu* trebuia făcută vrând-nevrând de către individualişti izolaţi, pe care nu-i interesa deloc să facă voia lui Dumnezeu, când era vorba de o nouă întindere de pământ. Neluând seama la legămintele pe care le făcuseră, fără să se mai obosească să-şi supună deciziile aprobării prezbiterilor bisericilor lor, ca să nu mai vorbim de permisiunea din partea autorităţilor civile, ei au plecat pur şi simplu.

Unul dintre predicatorii care au reacţionat mai mult cu mânie decât cu amărăciune, a fost John Cotton:

Când oamenii pleacă astfel, Dumnezeu, de obicei, îi urmăreşte cu un blestem amarnic: fie luându-le viaţa, fie aruncându-i în sărăcie, fie lăsându-i pradă scandalurilor acolo unde merg, fie provocându-le neîntrerupte tulburări care îi fac să se pocăiască de nechibzuinţa lor de dinainte

şi de multe ori se întorc în biserica de unde au plecat”. 15

Era un lucru teribil în zilele acelea ca un om al lui Dumnezeu să i oştească un blestem atât de serios, însă profeţia lui John Cotton s-a dovedit mai adevărată decât s-ar fi aşteptat el vreodată.

Un alt simptom al stării generale proaste, din punct de vedere spiritual, era faptul că generaţia mai tânără nu se convertea. Fiii părinţilor şi mai ales fiii *lor*, nu ajungeau la aceeaşi legătură mântuitoare cu Iisus Cristos, legătură pe care părinţii şi bunicii lor o cunoscuseră.

În principal, povara responsabilităţii apăsa pe umerii părinţilor puritani. Ei erau cei dintâi al căror devotament faţă de Calea Legământului slăbise. Puritanii fuseseră chemaţi să alcătuiască un singur trup care să fie atât de plin de Lumina lui Cristos în viaţa lor, încât ei să fie „o cetate aşezată pe munte” şi „o lumină care să lumineze neamurile”. Aceasta însemna că dacă cineva nu se pocăia *zilnic* şi nu se smerea înaintea lui Dumnezeu, dacă nu era în permanenţă dispus să recunoască că a greşit şi să accepte să fie corectat, rezultatul inevitabil putea fi exprimat printr-un motto nescris „Dacă nu poţi *fi* bun, încearcă să pari bun”. O definiţie mai scurtă se numeşte ipocrizie – păcat pe care puritanii păreau să-l deteste atât de mult la alţii, dar pe care au ajuns să-l practice ei înşişi, înşelându-se singuri din ce în ce mai mult.

Aşadar părinţii s-au aflat într-o mare dilemă, trebuind să aleagă între două rele: dacă continuau să trateze la fel de aspru păcatele copiilor lor precum le trataseră la început pe ale lor, atunci s-ar fi dovedit făţarnici, iar copiii lor ar fi avut motive serioase să nu dorească să aibă Tleloc de-a face cu Calea Legământului. Pe de cealaltă parte, dacă o lăsau mai uşor în ceea ce priveşte păcatele copiilor lor, cum făcuseră cu ale lor, atunci s-ar fi făcut vinovaţi de idolatrie şi copiii lor nu ar mai fi fost conştienţi de nevoia

lor de Iisus Cristos, nicidecum să mai fie atraşi de Calea Legământului.

De fapt, nu ar fi trebuit să existe această dilemă. Dacă ar fi fost dispuşi să trăiască din nou conform clauzelor legământului pe care 11 acceptaseră iniţial, Dumnezeu le-ar fi ascultat rugăciunile, tămăduindu-le ţara. Dar, o dată ce punem jos crucea, natura noastră decăzută se comportă în aşa fel încât se împotriveşte puternic să o ridicăm iarăşi.

Astfel puritanii şi-au pus jos crucea. Şi-au astupat urechile, refuzând să-şi asculte pastorii şi au încetat să se mustre şi să se îndrepte unii pe alţii, alegând, în schimb, lăcomia, izolarea, independenţa şi idolatria.

— 1-.: a în ce Dut să se micşoreze tot mai mult. Abia dacă mai atrăgea acum pe vreunul dintre copiii lor. Astfel bisericile puritane s-au confruntat cu o nouă dilemă: ce să facă cu copiii membrilor bisericii, care nu fuseseră niciodată convertiţi ei înşişi la Cristos, dar care doreau acum să-şi boteze propriii lor copii la biserică? în cele din urmă, au ajuns la ceea ce s-a numit „Legământul pe jumătate”. Calitatea de membri parţiali a fost extinsă asupra unor astfel de părinţi, permiţându-le să-şi boteze copiii, dar neîngăduindu-le să ia Sfânta împărtăşanie. Era cea mai bună soluţie pe care au putut-o elabora şi definea destul de bine situaţia în care ajunseseră: o jumătate de legământ pentru nişte creştini devotaţi pe jumătate.

Prefaţa la *Magnalia* prezintă succint prima jumătate de veac a Noului Israel al lui Dumnezeu:

Iată că o generaţie se stinge şi vine alta… iar aceştia, care ani de-a rândul s-au îndeletnicit cu treburile obşteşti, se duc şi ei, aşa cum s-au dus şi părinţii lor înainte de ei. Mai este şi o a treia generaţie, care a crescut şi începe să aibă un cuvânt de spus… Cu atât mai mult putem să ne plângem noi, copiii unor astfel de părinţi, de decăderea

treptată de la viaţa şi puterea părinţilor lor şi de multele rele pe care le-a provocat printre noi. Căci aceste rele L-au făcut pe Dumnezeu să se ridice cu atâta mânie împotriva noastră, mai mult decât la început, venind mai întâi cu judecăţi mai uşoare, iar mai pe urmă cu judecăţi mai grele.16

„*Iar mai pe urmă cu judecăţi mai grele*.” – necazurile lor au ajuns în punctul în care, în 1670, conducerea din Massachusetts a ordonat o anchetă specială pentru a afla de ce-i lovea Dumnezeu pe oameni cu boli, recolte slabe şi naufragii. Dar aceasta n-a rezolvat nimic. Coloniştii şi-au urmat căile lor obişnuite şi s-au împietrit şi mai mult la vocea pastorilor, care îi avertizau acum că năpasta prezisă de John Danforth era iminentă.

De fapt, conducerea ar fi putut economisi timpul şi banii cheltuiţi pentru anchetă, dacă ar fi pus la inimă poezia lui Michael Wigglesworth, care devenise deja o poezie favorită în sălile de clasă puritane. Intitulată inspirat, „Judecata lui Dumnezeu cu Noua Anglie”, trei din cele treizeci şi una de strofe, sună după cum urmează:

„Zilele noastre bune s-au terminat şi bolile ne năpădesc

Din an în an, căci inimile noastre de Dumnezeu s-au depărtat.

În Noua Anglie, unde timp de atâţia ani o tuse n-auzeai.

Şi unde doctorii n-aveau ce face, acum au de lucru îndeajuns.

Vremurile de belşug s-au schimbat mai nou în sărăcie.

Uneori prin secete mari, părjolitoare, alteori prin ploi peste măsură.

Dar acum şi lanuri şi păşuni, de dor de ploaie, se-ofilesc.

Vitele plâng şi inimile oamenilor simt pline de frică şi de suferinţă.

Norii deseori se adună de parcă ploaie ne-ar aduce

Dar, pentru marea noastră nevrednicie, se-mprăştie din nou.

Postim, şi ne rugăm, şi ne purtăm de parcă am vrea să pe întoarcem.

Dar câtă vreme nu o facem, Dumnezeu continuă să ne pârjolească câmpurile şi roadele".17

12

„Ca un leu care răcneşte".

Tensiunea a crescut la începutul verii anului 1675 ca într-un arc care se încordează. Exista un mod în care lovitura judecăţii lui Dumnezeu putea cobor! peste un popor lacom, egocentric şi mulţumit de sine, o năpastă atât de ameninţătoare încât nimeni nu îndrăznea să se gândească la ea, nicidecum să mai vorbească despre ea: o răscoală generală, coordonată a indienilor.

Până atunci, vechile rivalităţi dintre triburile indiene fuseseră atât de adânci încât niciodată nu existase posibilitatea reală a unei ridicări în masă a indienilor. Şi, întrucât poporul lui Dumnezeu trăia în ascultare faţă de legământul făcut cu El, harul Său providenţial i-a ferit, astfel încât incidente ca acela pe care Winthrop 11 relatează în 1639, nu erau neobişnuite:

I

La Kennebeck, indienii doreau mâncare şi, fiind acolo nişte depozite ale casei de comerţ din Plymouth, au uneltit să-i ucidă pe englezi pentru hrană. Câţiva indieni, intrând în casă, l-au găsit pe domnul Willet, administratorul casei, care citea Biblia şi a cărui faţă era mai sobră ca în alte dăţi, astfel că nu i-a privit prea zâmbitor, cum avea obiceiul. La aceasta, ei au ieşit afară, spunându-le tovarăşilor lor că planul le fusese descoperit. Ei i-au

întrebat cum de au putut să afle? Ceilalţi le-au răspuns că se vedea pe faţa domnului Willet că ştia, iar el aflase aceasta dintr-o carte pe care o citea. Atunci au renunţat la planul lor.1

Relaţiile dintre indieni şi colonişti se deterioraseră, însă, de câtăva vreme şi se zvonea că Metacomet, fiul lui Massasoit, şeful tribului wampanoag (căruia coloniştii îi dăduseră numele creştin Filip), vorbise cu şefii altor triburi. În vâltoarea evenimentelor de la începutul lunii iunie, oamenii au fost siliţi să se gândească la ceea ce era de

2

neimaginat.

Săgeata fusese pusă în coarda arcului încă din ianuarie. Într-o zi dis-de-dimineaţă, nişte oameni, care treceau pe lângă un iaz îngheţat din colonia Middleborough (la vreo cincisprezece mile sud-vest de Plymouth), au observat întâmplător ceva pe suprafaţa lacului. Arăta ca o pălărie bărbătească, iar lângă ea era ceva care semăna cu o muschetă. De vreme ce niciunul din obiecte nu era un lucru pe care cineva l-ar fi lăsat la voia întâmplării, mai ales în toiul iernii şi, întrucât gheaţa era destul de rezistentă, s-au dus pe lac, să privească mai îndeaproape.

Cu siguranţă, era o pălărie şi o muschetă. Deodată, unul din oameni a scos un ţipăt: acolo, sub gheaţa străvezie, era o faţă de om cu ochii larg deschişi, care privea ţintă în sus, cu părul negru vâlvoi în jurul capului! Unul din oameni a fugit să aducă un topor şi trupul pe care l-au desprins din gheaţă s-a dovedit a fi al lui John Sassamon, un indian creştin din aşezarea indiană vecină, Nemasket. Probabil că se înecase în timpul ce trecea, înainte ca gheaţa să se întărească destul.

Totuşi ceva nu era în regulă. Sassamon era indian;

avea destulă minte ca să nu încerce ceva atât de nesăbuit. O examinare mai atentă a indicat o umflătură proeminentă pe partea laterală a capului, care ar fi putut proveni de la o lovitură, iar din trup nu a ieşit apă deloc, care să arate că moartea s-a produs prin înecare. Dar dovada cea mai relevantă era gâtul, care era rupt. Orice i se poate întâmpla unui om care umblă pe gheaţă, dar nu-şi rupe gâtul. Se părea că John Sassamon fusese ucis, iar crima fusese făcută astfel încât să pară un accident.

Probabilitatea unei crime creştea, dacă se lua în considerare viaţa şi faptele lui John Sassamon. Fusese crescut într-o comunitate de indieni creştini, la Natick, la cincisprezece mile vest de Boston şi studiase la Harvard. Dar, pe urmă, poate într-o criză de identitate, s-a întors la confiaţii săi indieni, în sălbăticie, slujindu-l pe şeful de trib Filip, în calitate de consilier. John Sassamon era un tânăr deştept şi iute, care vorbea engleza la fel de cursiv ca şi limba sa maternă. Trebuie să fi fost astfel de nepreţuit pentru Filip – până când conştiinţa sa de creştin a început să nu-i dea pace. Duhul lui Dumnezeu l-a mustrat tot mai mult, aducându-l în punctul în care s-a întors la Natick, unde a fost reprimit şi a devenit un convertit atât de exemplar, încât i s-a încredinţat responsabilitatea de a-i instrui pe alţi indieni. Astfel, când comunitatea indiană din Nemasket a trimis după un predicator băştinaş, John Sassamon a fost alegerea logică.

Toate acestea n-au putut decât să-l înfurie pe Filip, care era bine cunoscut pentru ura sa, prea puţin ascunsă împotriva creştinismului şi, mai ales, Împotriva misionarilor creştini care 11 lipseau de unii din cei mai buni războinici ai săi. Duşmănia sa era întru totul sprijinită de *pawaw*, adică de vraci, care îşi vedeau propria putere şi influenţă drastic reduse de religia omului alb. Lui Filip, John Sassamon i se va fi părut un renegat de cea mai joasă

speţă. Acestea erau lucrurile care se cunoşteau.

Ceea ce nu se ştia în general este că, la puţin timp înainte de moarte, John Sassamon a venit la guvernatorul Winslow al coloniei Plymouth şi la magistraţii săi, şi i-a informat în secret că Filip şi tribul wampanoag organizau un complot general împotriva coloniştilor. Se pare că guvernatorul şi asociaţii săi nu luaseră în considerare avertismentul, la vremea respectivă, cu toate că John Sassamon sublimase faptul că el îşi risca viaţa pentru a le furniza acele informaţii. Dar, dacă până atunci ei au continuat să le ia în glumă, acum le-au luat în serios.

În mod incredibil, s-a găsit un martor ocular al uciderii lui Sassamon, un indian care observase totul de pe vârful unui deal din Împrejurimi, care era destul de aproape ca el să-i poată recunoaşte pe cei trei asasini, unul dintre ei fiind unul dintre ofiţerii de bază ai lui Filip. Oamenii aceştia au fost arestaţi şi judecata a fost fixată pe luna iunie. Pentru a asigura cea mai mare corectitudine, urma să fie două jurii: unul compus din colonişti, iar celălalt din indienii cei mai înţelepţi din colonie. Deşi cei trei inculpaţi au insistat asupra nevinovăţiei lor, pe tot parcursul judecăţii, verdictul ambelor jurii a fost unanim: *erau* vinovaţi.

Sentinţa a fost moartea prin spânzurare şi arcul de război a fost întins până la capăt Filip era furios. 1 a insistat susţinând că martorul era un mincinos şi în Înţelegere cu coloniştii, încercând evident să-i mânjească onoarea (căci dacă ei erau vinovaţi, nu mai era nicio îndoială cu privire la cel care le dăduse ordinul). Protestul lui a fost atât de mare, precum şi cel al acuzaţilor care, chiar în timp ce stăteau pe eşafod, negau cu putere că avuseseră vreo legătură cu moartea lui John Sassamon, încât ani de-a rândul ar fi rămas cu siguranţă o îndoială,

dacă n-ar fi existat o clipă incredibilă a providenţei divine. În timp ce cădea trapa de sub ultimul din cei trei indieni, frânghia s-a rupt! Indianul a căzut la pământ şi, în teroarea momentului, a hotărât să vorbească. El a mărturisit că toţi trei făcuseră exact lucrul de care fuseseră acuzaţi şi, deşi a susţinut că el doar privise, pe când ceilalţi comiseseră, de fapt, crima, a fost spânzurat din nou, iar de data aceea frânghia nu s-a mai rupt.

În schimb, răbdarea lui Filip s-a sfârşit. Acum, cete mari de indieni înarmaţi puteau fi văzute mişcându-se pe la ţară, şi mulţi colonişti şi-au abandonat pământurile îndepărtate, mutându-se în zone mai dens populate, păzite de case fortificate, numite case tari. Ne-am putea întreba dacă şi-au amintit versetul din Scriptură, din 1 Petru 5:

„… potrivnicul vostru, diavolul, dă târcoale ca un leu care răcneşte şi caută pe cine să înghită”.

Teama a împânzit ţara; vârful săgeţii din arcul de război îşi căuta punctul de ochire. Câteva din casele părăsite au fost jefuite şi incendiate de indieni. Corpuri de miliţie înarmate au intrat în păduri căutându-i pe făptaşi, dar s-au întors cu mâinile goale, după ce vânaseră umbre. S-au tras câteva focuri la care s-a răspuns, dar inamicul n-a fost văzut, în primele trei săptămâni din iunie, o populaţie îngrozită stătea cu suflarea la gură.

Ne putem imagina scena de la periferia aşezării Swansea, când o coardei arcului i s-a dat, în sfârşit, drumul. Lovitura a venit înaintea zorilor, în lumina care mijea, în dimineaţa rece şi limpede a zilei de 21 iunie. Era ghidată cu pene de curcan sălbatic, care nu se aflau în coada unei păsări durdulii, ci a unei săgeţi zvelte, din lemn de salcie. La celălalt capăt al săgeţii se afla un vârf de cremene ascuţită, şi, în timp ce proiectilul silenţios era în drum spre ţintă, zborul său era urmărit de peste o sută de perechi de ochi, din poziţii bine ascunse. A zburat până

când a aterizat cu un *zgomot înfundat* în uşa solidă de stejar a unei case de colonist pe care-l vom numi Isaac Trowbridge.

Auzind zgomotul acela şi nimic altceva, Trowbridge a deschis uşa.

Ochii i s-au făcut mari când a văzut săgeata dar, înainte de a se putea clinti pentru a trânti uşa, o a doua săgeată i s-a înfipt în piept şi o a treia i-a străpuns gâtul. A patra l-a nimerit pe fiul său mai mare, în timp ce acesta încerca să-şi tragă tatăl înăuntru. În momentul acela, pădurile din jur au răbufnit de urlete păgâne, zeci de viteji dând frâu liber urii acumulate de zeci de ani. Fiul mijlociu a baricadat uşa şi a proptit masa familiei în fereastra din faţă, în timp ce mezinul încărca puşca cu două ţevi a tatii. Dar era în zadar, şi mica familie ştia aceasta. Nu după mult timp, o coloană hidoasă de fum negru se înălţa în văzduhul liniştit al dimineţii.

În ziua aceea, indienii din tabăra lui Filip, din apropierea muntelui Hope, au ars toate casele din Swansea, măcelărindu-i şi schilondindu-i pe locuitori. Când, în cele din urmă, au sosit trupele coloniale, acestea au fost şocate şi scârbite de ororile peisajului care-i întâmpina. Strada principală a micii aşezări era presărată cu trupuri dezmembrate de bărbaţi, femei şi copii. Priveliştea era atât de oribilă, încât la început nu le venea să creadă că ar fi putut fi provocată de fiinţe umane. Satan îşi dezlănţuise furia asupra Noii Anglii.

Următoarea aşezare care a căzut sub tomahawk a fost Dartmouth, o zi mai târziu, apoi Tannton şi Middleborough, iar apoi Sudbury. În Lancaster au fost căsăpiţi cincizeci de oameni, iar în Groton patruzeci de case au fost incendiate. Indienii se pregăteau acum să se îndrepte spre Marlborough, Filip comandând personal o

mie cinci sute de viteji, o armată mai mare decât fuseseră coloniştii vreodată în stare să adune.

Noua Anglie era complet nepregătiră, din punct de vedere strategic, mental şi spiritual. S-a chemat în grabă o companie locală de miliţie, care era trimisă în acţiune, spre uşurarea unui orăşel sau a unui cătun încercuit, doar pentru a fi tăiată în bucăţi într-o ambuscadă pregătită pentru *ea*. Şi tot aşa, până când coloniştilor le-a fost teamă şi să mai intre în pădure, ca să nu mai vorbim de a urmări în forţă duşmanul, în toată Noua Anglie, moralul era la pământ, căci în oraşele care încă nu erau atacate soseau supravieţuitorii – unii în stare de isterie, alţii muţi de atrocităţile care depăşeau orice imaginaţie a minţii umane.

Aproape imediat a fost declarată o zi de post în Massachusetts, dar abia se terminase serviciul, că au sosit veşti despre noi dezastre. Era limpede că, de astă dată, mânia lui Dumnezeu nu se va potoli cu o singură zi de pocăinţă.

Increase Mather şi fiul său Cotton au cântat primii cântecul pe care ceilalţi pastori l-au prins din zbor. Predicaiţ cele mai puternice mesaje ale vieţii lor, inspirate din pasaje din Scriptură cum ar fi:

„Iată, aduc de departe un neam împotriva voastră… a cărui limbă n-o cunoşti… Tolba lui cu săgeţi este ca un mormânt deschis; toţi sunt nişte viteji. EI Îţi va mânca secerişul şi pâinea;

Îşi va mânca fiii şi fiicele… Îţi va mânca via şi smochinul; şi îţi va trece prin sabie cetăţile întărite în care te încrezi… Ei poartă arc şi suliţă; sunt cumpliţi şi fără milă; glasul lor urlă ca marea; sunt., gata de luptă ca un om pregătit de război, Împotriva ta, fiica Sionului” (Ieremia 5: 15 – 17; 6: 23).

Pentru Mather şi fiul său era limpede că Dumnezeu nu dorea o schimbare temporară sau superficială. Ceea ce

cerea El acum nu era nimic altceva decât ceea ce ceruse mereu: o schimbare completă a vieţii. Pentru aceasta, păcatul trebuia smuls din rădăcină şi trebuia tratat cu o asprime care pe coasta de est a Americii nu se mai văzuse de aproape cincizeci de ani.

La început, oamenii, deşi erau înspăimântaţi şi cutremuraţi, nu l-au luat în serios pe Mather şi pe colegii săi predicatori, deoarece auziseră acestea de atâtea ori înainte. Dar ştirile despre război erau din ce în ce mai rele. Căci nu mai era nicio îndoială că acum *era* război; practic, toate triburile din Noua Anglie se vopsiseră în culorile războiului, au pornit la atac şi adunau scalpuri.

În cele din urmă, oamenii au început să ia aminte la ceea ce le spuneau pastorii. Bisericile din Colonia Golfului erau pline şi oamenii care de ani de zile nu mai veniseră la biserică, şedeau în bănci şi se alăturau rugăciunilor.

Căci bătălia era una spirituală; nici în această privinţă nu exista nicio îndoială şi chiar şi cel mai pragmatic dintre ei ajungea să fie de acord cu aceasta. Răbdarea lui Dumnezeu fată de căile făţarnice ale

*

coloniştilor ajunsese la capăt şi nu mai avea de gând să se domolească şi să restaureze harul salvator, care atâta timp îi ocrotise şi pe care 11

luaseră de bun, până când întreaga naţiune, care tocmai îşi „scutura puful 14, avea să-şi schimbe inima.

Între timp, forţele Luminii se clătinau în învălmăşeală şi dezordine, cedând pe toate fronturile. Aşa cum predica Samuel Cooke un secol mai târziu „Satan, pe care indienii îl preamăreau... şi-a ridicat oşti de fiare flămânde şi fioroase...” 4 Prinţul întunericului aşteptase răbdător ca seminţele lăcomiei să dea roadă. Iar acum râdea triumfător, în timp ce contraatacul său ajungea la culmea furiei sale, iar slujitorii săi ascultători se străduiau, în mod

sălbatic, să recupereze teritoriul pierdut şi să se revanşeze pentru insultele primite. Au luptat cu lepădare de sine şi cu curaj, ştiind că era ultima lor şansă. Căci ei nu puteau fi împinşi mai departe spre vest de colonişti care înaintau. Erau acum cu spatele la râul Hudson, dincolo de care poporul irochez, extrem de ostil şi puternic, deţinea drepturi teritoariale nedisputate. Venise vremea să-l împingă pe omul alb înapoi în mare!

Multe din familiile şi aşezările care erau acum cel mai greu lovite, se îndepărtaseră de mult de biserici, atât fizic cât şi spiritual. În plus, multe din aceste familii îşi întemeiaseră oraşe, fără a ridica mai întâi o biserică. Iar cei doi Mather spuneau destul de limpede că nenorocirea lor nu era o întâmplare. Profeţia lui John Cotton începea să se împlinească!

Dar, acolo unde chiar şi cele mai izolate aşezări *s-au străduit* să rămână credincioase lui Dumnezeu şi unii altora, Dumnezeu le-a rămas credincios. Conform istoriei oraşului Sudbury, motivul pentru care Sudbury şi nu Concord a fost ales ca următorul obiectiv de atac, a fost că indienii se temeau de influenţa pe care pastorul din Concord o avea asupra Marelui Spirit. Istoria citează o veche cronică indiană, precum urmează: „Nu vom propăşi dacă ardem Concord11, ziceau ei... Marele Spirit iubeşte acei oameni. El ne spune nouă să nu mergem acolo. Ei au un om mare acolo. El se roagă mult”. 5

Un alt caz asemănător este asediul aşezării Brookfield. Acolo, prin îndurarea lui Dumnezeu, orăşenii au avut timp să se adune în casa de piatră, unde, cu muschetele lor, au reuşit să ţină piept unui număr net superior de indieni nipmuck. Un cercetaş numit Ephraim Curtis se afla printre ei, el încercând în trei rânduri să se strecoare printre liniile indienilor, după ajutor. La a treia încercare, a reuşit, în sfârşit, târându-se în întuneric pe

mâini şi pe genunchi, aşteptându-se în orice clipă să fie descoperit şi ucis. A reuşit să ajungă pe jos la Marlborough, la o depărtare de vreo treizeci de mile, unde s-a prăbuşit epuizat.

Între timp, în jurul casei de piatră, indienii nipmnuck îşi consolidau asediul, ocupând hambarele din apropiere şi revărsându-şi focul muschetelor prin ferestrele casei de piatră, care continua să reziste. Apoi indienii au trecut la aruncarea de săgeţi aprinse în acoperişul casei. Oamenii dinăuntru însă au făcut găuri în acoperiş, stingând flăcările înainte ca ele să se poată răspândi. După aceea, indienii au îngrămădit fân la unul din colţurile casei şi i-au dat foc, dar unii din colonişti au reuşit să năvălească afară şi să stingă vâlvătaia.

Înciudaţi, războinicii au construit o tortă mobilă, folosind roti de la *»

vehiculele fermei, un butoi plin cu combustibil şi două suliţe extrem de lungi făcute din prăjini îmbinate cap la cap. Dar, tocmai când încercau să pună în mişcare şandramaua, o ploaie torenţială le-a udat combustibilul făcându-l inutilizabil!

Asediul se afla în plină desfăşurare de aproape patruzeci şi opt de ore, când vestea a ajuns, în sfârşit, la maiorul Samuel Willard care se ca în drum spre Lancaster, cu o trupă puternică de cavalerie. Trupa s-a întors brusc şi a pornit în galop spre Brookfield, unde indienii făceau un zgomot atât de mare, asediind casa de piatră încât n-au auzit strigătele de alarmă ale santinelelor lor care văzuseră călăreţii ce se apropiau cu repeziciune. După o încăierare scurtă şi aprinsă, indienii s-au făcut nevăzuţi. Iar când uşa ciuruită de gloanţe s-a deschis larg, cavaleriştii au fost întâmpinaţi aşa cum nu mai fuseseră niciodată în viaţa lor!

Chiar şi în ceasul cel mai întunecat al Noii Anglii, s-a

putut vedea că pedeapsa lui Dumnezeu s-a potolit din pricina credincioşilor Săi. A fost o minune că Curds a reuşit să frecă printre indieni, o minune că ploaia torenţială a căzut tocmai atunci şi o a treia minune faptul că trupele lui Willard s-au întâmplat să fie în zonă, gata de luptă, atunci când au primit vestea.

Au mai fost multe alte cazuri consemnate, în care îndurarea lui Dumnezeu s-a manifestat prin providenţa divină în acest război. Dar poate niciunul nu este atât de impresionant ca povestea lui Mary

Rowlandson, care a fost prinsă vie de indieni, în raidul lor prin oraşul Lancaster. Soţul ei, pastorul local, era în Boston când atacul a început, iar ea, împreună cu treizeci şi şase de persoane, erau într-una din casele întărite ale satului, pe care indienii au reuşit s-o incendieze.

Atunci mi-am luat copii şi pe unul din cei ai surorii mele, ca să plecăm şi să părăsim casă, dar îndată ce am ajuns în pragul uşii, indienii au tras atât de puternic încât gloanţele răpăiau pe casă ca şi cum cineva ar fi luat o mână de pietre şi ar fi aruncat cu ele, astfel că ne-a părut bine că ne-am putut trage înapoi… Prin aceasta, Domnul a vrut să ne facă să vedem mâna Lui şi să vedem că ajutorul nostru este întotdeauna la El. Dar trebuia să ieşim, fiindcă focul creştea şi se apropia vuind dinapoia noastră, iar indienii se agitau înaintea noastră cu puşti, suliţi şi toporişti gata să ne înghită. Abia am ieşit din casă, când cumnatul meu a căzut mort, la care, indienii au strigat şi au urlat cu dispreţ şi îndată au fost peste el, dezbrăcându-l de haine. Gloanţele fiind dese, unul m-a lovit dintr-o parte trecând prin pântecele şi prin mâna copilului meu drag din braţe. Unul din copiii surorii mele mai mari, William, şi-a rupt piciorul şi indienii văzându-l, l-au lovit în cap. Aşa am fost măcelăriţi de aceşti păgâni fără milă, în timp ce

stăteam înlemniţi, cu sângele curgându-ne până la călcâie…”

Au luat-o prizonieră.

„… dar Dumnezeu a fost cu mine, în chip minunat, purtându-mă şi sprijinindu-mi duhul, ca să nu se stingă de tot. Unul din indieni l-a dus pe bietul meu copilaş rănit cu un cal… Eu am plecat pe jos după el, cu o amărăciune care nu se putea exprima. Până la urmă, l-am luat de pe cal, şi l-am dus în braţe până când puterile m-au părăsit şi am căzut cu el cu tot. (Ei au pus-o pe ea şi pe copil pe un cal, până când au făcut tabără.) Iar acum trebuia să şed în zăpadă lângă un foculeţ, cu câteva crengi în spatele meu, cu copilul bolnav în poală, cerându-mi într-una apă, căci, din cauza rănii, a făcut o febră puternică… O, să văd puterea minunată a lui Dumnezeu, pentru ca duhul meu să nu se prăbuşească de tot în nenorocirea mea. Totuşi, Domnul m-a sprijinit cu Duhul Său, plin de har şi de îndurare şi amândoi am trăit să vedem lumina zilei următoare.

Mary Rowlandson s-a luptat timp de nouă zile, în timp ce era dusă de ceata rătăcitoare, până când, în cele din urmă, copilul a murit. Dar credinţa ei remarcabilă în Dumnezeu a rămas neştirbită: „De atunci m-am gândit la bunătatea minunată a lui Dumnezeu faţă de mine, pentru că mi-a păstrat mintea şi judecata sănătoasă în aceste timpuri de jale, ca să nu fac ceva rău şi necugetat pentru a pune capăt vieţii n mele mizerabile”.

Lucrul acesta este deosebit de semnificativ, întrucât multe din femeile luate prizoniere fie au înnebunit, fie s-au sinucis. Căci indienilor le făcea plăcere să le tortureze fizic, şi nu pierdeau niciodată prilejiul de a aţâţa un prizonier pe care-l bănuiau că îşi plânge uşor de milă. Mai mult, se pare că recunoşteau credinţa în Cristos ca atare, căci fie că îi provocau pe creştini până la nebunie, fie îi

lăsau în pace, poate din teamă faţă de sursa puterii lor lăuntrice. Dar alţi prizonieri, mai puţin credincioşi, pe care numai speranţa îi susţinea, au avut prea puţin parte de acest tratament Toată Noua Anglie era cufundată în întuneric, aşa cum nu se mai văzuse nici la început, în cele mai cumplite ierni.

Dar Lumina n-a fost niciodată stinsă complet şi, cu cât se întuneca mai mult, cu atât ardeau mai puternic puţinele lumini rămase. Niciodată în douăzeci de ani, Increase Mather nu a predicat atât de des în faţa unor mulţimi atât de mari. Şi, pentru prima dată, după mai bine de douăzeci de ani, oamenii îi ascultau fiecare cuvânt – şi nu numai că îl ascultau, dar şi luau aminte la toate cuvintele lui. În faţa succeselor repetate ale indienilor mult lăudata siguranţă şi încredere în sine a yankeului s-a topit ca o lumânare pe o sobă încinsă. Pentru prima dată în viaţă, mulţi fermieri şi locuitori ai pădurilor au cunoscut gustul fricii şi unii, tot pentru prima dată, s-au aplecat pe genunchi. Prin aprilie 1676, abia dacă se mai găsea vreun bărbat sau vreo femeie în Noua Anglie care să nu-şi cerceteze cu seriozitate sufletul, căutând păcate nemărturisite sau păcate de care nu se pocăise. De fapt, a nu face aşa era socotit a fi o lipsă de patriotism – era ca şi cum cineva nu şi ar fi făcut partea sa în efortul pentru oprirea războiului.

Era vremea ca poeţii să-şi pună talentele în slujba cauzei, aşa cum a făcut Peter Folge, printre ai cărui nepoţi se va număra şi Benjamin Franklin:

„Dacă pe întoarcem cu adevărat la Dumnezeu
1 îşi va îndepărta mânia
Şi atunci îşi va lua nuiaua.
— t
Şi o va arunca în foc.
Hai să căutăm păcatul pentru care

Dumnezeu ne dă pedeapsa.

Şi dacă l-am găsit, să-l dăm afară şi în veci să fi urâm”.8

Era totodată şi vremea ca bisericile să-şi înnoiască legămintele. Cum spunea un pastor „Dorim, cu voia lui Dumnezeu… să pe înnoim în mod solemn legământul bisericii noastre după exemplul celor din vremea lui Ezra. Este vremea când mâna lui Dumnezeu cere acest lucru neapărat şi cu putere”.

În cele din urmă, mânia lui Dumnezeu a început să se potolească. Mary Rowlandson observa din spatele liniilor inamice

…providenţa stranie a lui Dumnezeu care a răsturnat starea de lucruri, atunci când indienii erau în culmea triumfului, iar englezii complet înfrânţi. Am fost la duşman unsprezece săptămâni şi cinci zile… Triumfau şi se bucurau, în cruzimea lor inumană, de multe ori diabolică, faţă de englezi. Se lăudau mult cu izbânzile lor, povestind cum în două ceasuri 11 nimiciseră pe căpitanul cutare şi pe compania sa, în locul cutare, şi se lăudau câte oraşe nimiciseră, iar apoi îşi băteau joc, zicând că le făcuseră un bine, trimiţându-i în rai atât de repede…

Păgânii au început acum să creadă că totul este meritul lor, iar sărmanele speranţe ale creştinilor au început să slăbească şi acum ochii lor sunt mai mult la Dumnezeu iar inimile lor oftează spre cer. Şi ei încep să spună serios: „Doamne, ajută-ne, căci altfel pierim”. Când Domnul l-a adus pe poporul Său aici, unde nu mai văd nicio altă speranţă decât în El, atunci El ia lupta în mâinile Sale. Şi, deşi indienii au săpat în vara aceasta o groapă adâncă precum este iadul, pentru a-i îngropa pe creştini, Domnul îi va arunca pe ei înşişi în ea.9

Mary Rowlandson a fost eliberată în mod miraculos,

cu puţin timp înaintea încetării ostilităţilor. Şi nu numai atât, dar fiul şi fiica ei, ţinuţi prizonieri în altă parte, au fost şi ei eliberaţi, şi familia a fost reunită avându-l acum alături şi pe soţul ei… Astfel m-a izbăvit Domnul pe mine şi pe ai mei din iadul acela cumplit şi ne-a adus în mijlocul creştinilor miloşi şi buni la inimă. Dorinţa sufletului meu este să fim vrednici de îndurările pe care le-am primit şi le primim.4410

Mersul războiului a început să se schimbe. Unii istorici moderni care nu sunt dispuşi să-i atribuie nimic lui Dumnezeu, arată că timpul şi superioritatea numerică au fost de partea coloniştilor, o dată ce şi-au revenit în fine. Ei aveau armele şi aveau proviziile; trebuia doar să-şi găsească curajul necesar pentru a trece la ofensivă. Dar ei, puritanii, ştiau de la Cine venea acel curaj, în ultimă instanţă. Ştiau lui să-l mulţumească şi au făcut-o din toată inima.

Una din ironiile extraordinare ale dreptăţii divine este că instrumentele pe care Dumnezeu le-a ales pentru a schimba mersul războiului erau tocmai cele care, până la venirea coloniştilor, aparţinuseră lui Satan. Aceştia nu erau alţii decât „indienii care se roagă44 – cei care fuseseră convertiţi la creştinism. Ei rămăseseră loiali coloniştilor, cu toate că, în valul de panică iniţial, aceştia fuseseră ţinta urii lor. Oameni foarte înspăimântaţi, hotărâseră dintr-odată că singurul indian bun este un indian mort.

Dacă aceşti indieni creştini n-ar fi fost ocrotiţi de curajosul reverend John Eliot (care avea să devină cunoscut drept apostolul indienilor), de Daniel Gookin, Daniel Henchman şi William Danforth, este aproape sigur că ar fi avut loc atrocităţi în masă, care ne-ar fi umplut de ruşine pentru următorii trei sute de ani. Aşa se face că mulţi indieni creştini au fost trimişi în insula Deer din portul Boston, pe durata ostilităţilor, aproape fără niciun

adăpost şi total dependenţi de mila oamenilor, în ceea ce priveşte hrana lor. Dar ei au ştiut cum să se roage şi Dumnezeu le-a purtat de grijă.

Când, în sfârşit au avut destulă încredere în ei, ca să le dea arme şi să le încredinţeze misiuni de luptă, aceşti indieni creştini au devenit cercetaşi, – ochii şi urechile forţelor coloniale, ori de câte ori aceştia trebuiau să execute manevre în teren acoperit, adică ori de câte ori căutau să ducă o bătălie împotriva indienilor. Acum, în loc să bâjbâie neajutoraţi, pentru prima dată trupele coloniale se puteau mişca rapid şi în siguranţă prin pădurile cele mai dese. Această schimbare se datora indienilor creştini. Dumnezeu se folosea de cei mai noi fii ai Lui, care, până nu demult, fuseseră numiţi „fiii diavolului44 tocmai de acei coloniştii pe care acum ti ajutau să se salveze.

Cercetaşii i-au învăţat pe colonişti să se lupte ca indienii, care preferau să lupte din ascunzători ori de câte ori era posibil, mulţumindu-se să hărţuiască şi să dispară până când erau destul de puternici, ca număr, ca să rişte o confruntare deschisă, adică, pe scurt, aplicau din instinct toate regulile războiului modern de gherilă. Acum coloniştii învăţau tacticile care un secol mai târziu urmau să dea bătaie de cap şi să zăpăcească trupele britanice regulate conduse de Howe şi Burgoyne.

În vara anului 1676, balanţa atârna hotărâtor de partea coloniştilor. Acum, în loc să le fie frică să intre în păduri după duşmanii lor, coloniştii doreau să se apropie prin luptă de inamic, oriunde s-ar fi aflat. Ei credeau, într-adevăr, că luptă cu înseşi forţele iadului şi, odată ce şi-au curăţat inimile de păcatele nemărturisite, simţeau că îl puteau chema pe Domnul să fie alături de ei. „Voi rugaţi-vă pentru noi şi noi vom lupta pentru voi! 44 le strigau veseli celor care trebuia să rămână în spate, iar indienii au observat îngroziţi noul lor spirit agresiv:

Atâţia oameni se pocăiseră sincer în mod public de căile lor păcătoase, atâtea vieţi erau schimbate cu adevărat, atâtea legături distruse erau refăcute şi atâtea biserici îşi înnoiau solemn legămintele, încât Dumnezeu S-a potolit şi şi-a revărsat îndurarea. Exista în colonii un sentiment de prospeţime, de curăţie şi de speranţă nouă. Coloniile erau unite pentru o cauză comună, în timp ce casa lui Satan era dezbinată iarăşi împotriva ei însăşi, datorită vechilor rivalităţi tribale. „Norocul44 părea să le fie acum atât de potrivnic indienilor, încât aceştia au început să se predea, în cete mici, iar mai apoi, de-a valma.

Acţiunea decisivă a avut loc pe 26 august 1676. Un dezertor wampanoag, supărat că Filip poruncise să fie omorâtă o rudenie de-a lui fiindcă îi sugerase că indienii ar trebui să facă pace cu coloniştii, s-a întâlnit cu luptătorul indian, căpitanul Benjamin Church. El s-a oferit să-l ducă pe Church şi pe însoţitorii săi, care-l urmăriseră pe Filip prin tot sudul Noii Anglii, spre locul unde căpetenia răsculaţilor îşi avea tabăra. Căci Filip se retrăsese pe furiş înapoi spre aşezarea wampanoag de pe muntele Hope, de pe peninsula istmului Bristol, în Rhode Island, de unde începuse totul.

În toiul nopţii, Church şi-a trimis oamenii pe peninsulă în canoe, pregătind o ambuscadă. Un detaşament avea să se apropie de aşezarea indiană, dinspre nord, ajungând în apropiere şi aşteptând în tăcere toată noaptea. În zori, urmau să pornească şi să atace, făcând cât mai mult zgomot cu putinţă. Între timp, grosul trupelor lui Church aveau să formeze un cerc larg la sud. În timp ce indienii vor fugi fără zgomot, cu atacatorii urlând în spatele lor, cercul format de oamenii lui Church, care va sta aşteptându-i, îi va lua ca din oală.

Planul a mers ca pe roate. La prima lumină a zorilor, răcnetul înspăimântător i-a îngrozit pe indieni, făcându-i să

fugă cuprinşi de panică. Colonistii strigau şi răcneau, iar indienii fugeau iuţi şi silenţioşi ca cerbii. Unul din ei, mai rapid decât ceilalţi, aproape a trecut prin cordon înainte de a fi doborât. Era Filip. În toate sensurile, războiul lui Filip se încheiase.

De ce s-a întors Filip la vechea sa reşedinţă? De ce a omis să plaseze observatori, tocmai el, care se pricepea la ambuscade mai mult ca oricare om în viaţă? Să fi fost intenţionat – echivalentul indian al unei morţi onorabile de militar? Oricare erau motivele, totul se terminase. Consecinţele războiului care, proporţional, a costat mai multe vieţi decât oricare alt război din istoria Americii, încărcându-i pe supravieţuitori cu poveri zdrobitoare, s-au dovedit, totuşi, a fi salutare. Belşugul era pierdut într-adevăr, dar Noul Israel al lui Dumnezeu era salvat – pentru o vreme.

Dacă Dumnezeu încerca să ridice un nou Israel în America, Satan făcea tot ce putea să-i stea împotrivă. Iar oamenii care reprezentau cea mai mare ameninţare la adresa lui erau cei care erau cei mai devotaţi să meargă pe calea legământului, în ascultare faţă de Mântuitorul care-l biruise. Aceştia erau puritanii. Am văzut cum a aşteptat Satan timp de două generaţii, până când belşugul a slăbit într-atât de mult Oastea de Lumină, încât a avut o ocazie excelentă să îi distrugă fizic, însă slujitorii săi ascultători au fost învinşi prin intervenţia divină a lui Dumnezeu, în numele *propriilor Lui* slujitori care se pocăiseră.

Scriptura ne spune că până când se va întoarce Cristos şi 11 va nimici pe diavol, el va continua să se lupte împotriva împărăţiei lui Dumnezeu. Satan avea să aştepte încă şaisprezece ani, înainte de a lansa al doilea şi ultimul său atac împotriva puritanilor. De data aceasta, bătălia nu s-a purtat pe tărâmul fizic al cărnii şi sângelui, ci între stăpânitorii şi puterile lumii spirituale. În această ofensivă

finală, Satan avea să desfăşoare un atac concentrat al spiritelor demonice, care nu au avut niciodată egal în virulenţă în istoria Americii, nici înainte, nici după aceea. Nu i-am fi acordat o atenţie atât de mare, fiindcă a fost un episod care s-a întins doar pe parcursul a câţiva ani, dintr-un secol de istorie puritană. Acest subiect însă a fost tratat atât de greşit în timpurile moderne şi asemănările cu ceea ce se întâmplă astăzi în ţara aceasta sunt atât de izbitoare, încât trebuie inclus.

Biblia ne spune clar că există doar două surse de putere supranaturală: Dumnezeu şi Satan. Pe tărâm spiritual, nu există noţiunea geopolitică de vid de putere: acolo unde domneşte Lumina, întunericul dispare. Dar când Lumina slăbeşte, umbrele nopţii se adună în flanc, aşteptând. Când flacăra lumânării slăbeşte şi mai mult, şi începe să pâlpâie, întunericul îşi ţine suflarea.

Creştinismul este o religie a puterii. Cristos are puterea să-i regeneze pe oameni din interior spre exterior, aşa cum ştie orice om care L-a întâlnit odată. Una din primele lecţii pe care un nou creştin le învaţă din experienţă este că puterea lui Cristos este mai mare decât puterea vrăjmaşului. Când Cristos şi-a vărsat sângele pe cruce, El a frânt în două puterea lui Satan, atunci, acum şi în veci. Un mod în care Dumnezeu îl învaţă pe creştin lucrul acesta este să-l lase pe Satan să-l necăjească, până în punctul în care ajunge să-L cheme pe Mântuitorul său şi descoperă că, în numele lui Iisus, el are autoritate peste cele mai mari puteri ale iadului!

Din acest motiv, ori de câte ori este posibil, Satan evită confruntările deschise cu creştinii experimentaţi. El îşi va trimite slujitorii neghiobi şi nătărăi să-i facă munca murdară, şi îşi va concentra indirect ticăloşii cei mai vicleni asupra dărâmării citadelelor de Lumină din interior, de pe terenul păcatului ascuns. Singurul loc în care îşi

poate impune în siguranţă puterea, este acolo unde oamenii nu ştiu că el este un vrăjmaş învins – sau acolo unde credinţa în Cristos a slăbit.

Pe măsură ce se apropia secolul al XVII-lea, creştinismul puternic al puritanilor a devenit iarăşi atât de slab, încât au apărut manifestările supranaturale ale puterii lui Satan – ocultismul, vrăjitoria, strigoii şi spiritele rele. Vrăjitoarele au început să-şi atârne firmele, dând discret de ştire că puteau vindeca negi şi îndrepta degete, prepara licori de dragoste (doar magie albă pentru ademenire; magia neagră – drochirul, blestemele, descântecele – avea să vină mai târziu). Naivii, cei neavizaţi şi cei fără speranţă se întorceau spre această sursă de putere şi din ce în ce mai mulţi oameni începeau să vină la „cei ce ştiu” pentru a primi sfaturi şi îndrumări.

Cu cât influenţa lor creştea, cu atât deveneau mai îndrăzneţi, până când s-a ajuns la o competiţie neoficială între ei şi pastorii locali. Şi, în tot acest timp, activitatea demonică a crescut până în punctul în care abia dacă mai exista un sat care să nu aibă măcar o casă bântuită de „strigoi”.

Din mulţimea de relatări contemporane despre acest holocaust spontan al activităţii satanice, cea a lui Cotton Mather este cea mai cuprinzătoare. Aceasta nu pentru că el era obsedat de lucrurile oculte (aşa cum ne-ar face antipuritanii moderni să credem), ci pur şi simplu pentru că era unul dintre puţinii pastori care erau destul de puternici în credinţă pentru a se opune lui Satan, rămânând ferm convinşi de izbândă. Din această pricină, toţi veneau la el cu problemele lor supranaturale – ca şi cum el ar fi fost singurul „pompier” într-un oraş cu case de paie.

Citind aceste relatări vechi despre unele lucruri întâmplate, am fost sincer năuciţi: cazuri de posesiune

demonică sau fenomene de tip poltergeist nu erau ceva nou pentru noi, dar nu mai auziserăm niciodată de oraşe întregi care erau literalmente invadate de fiinţe invizibile sau ceva care să se compare cu răutatea acestora. Dumnezeu a îngăduit aceasta, ca un avertisment, pentru a-i trezi pe coloniştii creştini din acuta lor apatie spirituală.

Erau tipice întâmplări ca cele din casa lui William Morse din Newberry, descrise aici de Cotton Mather:

Noaptea, el (Morse) era tras de păr, ciupit şi zgâriat... uneori primea lovituri care-l făceau să-i dea sângele... Un băieţel din familie a suferit cel mai mult de pe urma acestor lovituri, căci el a fost trântit atât de tare, încât se temeau că o să-i iasă creierii... toate cuţitele din casă, s-au înfipt, unul după altul, în spatele lui, ceilalţi, care priveau, trăgându-le afară... Bietul băiat, a fost aruncat în foc în diferite rânduri şi cu multă trudă a fost scăpat ca să nu ardă... odată s-a putut desluşi pumnul care bătea oamenii, dar nu l-au putut apuca... iar altă dată, s-a auzit o bătaie în scânduri, urmată de o voce care cânta: „Răzbunare! Răzbunare! Dulce-i răzbunarea!" Atunci, oamenii, îngroziţi L-au invocat pe Dumnezeu, după care s-a auzit pe un ton de jale: „Vai, vai, nu mai batem, nu mai batem!" şi totul a încetat.1

Cazurile de posesiune erau dintre cele mai violente sau persistente din câte am auzit sau am citit vreodată. Fiica de treisprezece ani a lui John Goodwin din Boston a fost un caz atât de dificil încât a fost nevoie de săptămâni de lupte pentru a-i dobândi izbăvirea. Bătălia finală a fost câştigată după ce mai mulţi pastori au postit şi s-au rugat îndelung împreună. Mather relatează:

Când începeam să ne rugăm, demonii o aruncau pe podea la picioarele celui care se ruga, unde fluiera, cânta şi zbiera ca să acopere vocea celui care se ruga, lovindu-l cu pumnii şi picioarele pe cel care se ruga. Dar pumnul

sau piciorul ei se retrăgea când ajungea la câteva degete de el, ca şi cum ar fi ricoşat de un perete… în cele din urmă, demonii au făcut-o să pară că este pe moarte şi s-a comportat ca şi cum ar fi fost într-adevăr pe moarte, zăcând, apoi zvârcolindu-se şi întinzându-se întocmai ca un muribund… şi atunci unul dintre pastori s-a hotărât să-i slujească (pe familia Goodwin) după metodele prescrise de Domnul Iisus Cristos. Astfel, căutând îndurarea Domnului de trei ori, în trei zile de rugăciune, şi postind cu acest prilej, familia şi-a văzut realizată salvarea. Iar copiii, pe urmă, nu numai că s-au dovedit, cu toţii, a fi nişte creştini evlavioşi, dar, spre slava lui Dumnezeu, au socotit aceste nenorociri ca fiind nişte îndemnuri pentru credinţa lor.

Lucrurile au ajuns până la urmă în stadiul în care puritanii au crezut de cuviinţă că trebuie acţionat pe scară largă, aşa cum poruncea Biblia. Cotton Mather, în *The Wonders of the Invisible World* (Minunile lumii nevăzute), comentează în mod competent această stare de lucruri:

„Locuitorii Noii Anglii sunt un popor al lui Dumnezeu, aşezat acolo unde erau odinioară teritoriile diavolului şi se poate presupune cu uşurinţă că diavolul a fost peste măsură de supărat, când a văzut astfel de oameni împlinind aici făgăduinţa din vechime, făcută binecuvântatului nostru Domn Iisus – că El va avea marginile pământului în stăpânire… Diavolul, supărat aşadar, a încercat îndată tot felul de mijloace pentru a da peste cap această sărmană plantaţie… De aceea, diavolul mai face acum o încercare asupra noastră – o încercare mai grea, mai neaşteptată, mai plină de situaţii de neînţeles decât am întâlnit noi până acum… Casele oamenilor de treabă sunt pline de ţipetele de groază ale copiilor şi servitorilor, chinuiţi de mâini nevăzute cu chinuri aproape nefireşti”.12

Unul dintre lucrurile cele mai diabolice în acest asalt

al demonilor şi îngerilor iadului era că de multe ori ei luau înfăţişarea unor oameni cumsecade şi nevinovaţi din oraş, mergând şi făcându-şi lucrurile lor josnice, imitându-i şi astfel, dând naştere la acuzaţii împotriva acestor nevinovaţi, stârnind ură şi gelozie. Aceasta a devenit o problemă atât de mare încât Increase Mather şi un grup de pastori i-au avertizat pe judecătorii civili din toată Colonia Golfului să nu accepte asemenea mărturii ca bază pentru condamnarea pentru vrăjitorie.

Cu siguranţă că, în mintea oricărui puritan, nu exista nicio îndoială că, se pregătea într-adevăr un atac frontal masiv al vrăjitorilor şi vrăjitoarelor, aliaţi împreună. Mather relatează că peste 120 dintre ei, care erau în stare de arest, au mărturisit de bunăvoie că li se arătase diavolul, cu o carte în mână, pe care ei trebuiau să o semneze, acceptând să-l slujească.

Din perspectiva tendinţei moderne de a-i considera pe puritani nişte bigoţi obsedaţi de păcat, care turbau de furie, căutând fantome imaginare şi executând oameni nevinovaţi pe baza unor acuzaţii închipuite de vrăjitorie, este demn de reţinut că multe relatări contemporane ale acestei perioade consemnează zeci de cazuri similare cu cele relatate mai sus. Într-adevăr, sub o presiune atât de mare din partea inamicului, este de mirare că puritanii au acţionat cu atâta raţiune. În timpul celor cinci luni, cât a durat nebunia, din mai 1692 până în luna octombrie a aceluiaşi an, douăzeci de persoane au fost executate pentru vrăjitorie, înainte ca proceselor din Salem să li se pună capăt. În acelaşi

an, în Europa au fost omorâte mai multe sute de vrăjitoare.

Procesele pentru magie au fost oprite atunci când clerul l-a convins pe guvernatorul William Phips să le pună

capăt. Ei erau convinşi că procedura nu era după voia lui Dumnezeu şi că întregul ţinut devenise dominat de spiritul răzbunării.

Cu toate acestea, atmosfera de teamă, groază şi fascinaţie insidioasă nu s-a risipit complet până când Samuel Sewall, care fusese unul din judecătorii proceselor din Salem şi un puritan evlavios toată viaţa lui, a interpretat moartea fiicei sale, patru ani mai târziu şi naşterea unui fiu mort, ca fiind dovezi ale nemulţumirii lui Dumnezeu faţă de rolul pe care îl jucase. Temându-se că ar fi putut condamna la moarte în Salem, nişte oameni nevinovaţi, a făcut singurul lucru pe care-l poate face un creştin devotat care simte povara grea a vinei; s-a pocăit în mod public pentru ceea ce făcuse.

PETIŢIA ÎNTOCMITĂ DE DOMNUL SEWALL ÎN ZIUA DE POST

14 ianuarie 1697

Samuel Sewall, mişcat de loviturile repetate ale lui Dumnezeu asupra sa şi a familiei sale şi fiind mişcat de vina pe care a luat-o asupra sa la deschiderea ultimei Comisii a lui Oyer şi Terminar, în Salem, după multă cugetare, mai îngrijorat decât oricare altul pe care-l cunoaşte, doreşte să ia vina şi ruşinea asupra sa, cerând iertare oamenilor şi dorind în mod deosebit ca ei să înalţe rugăciuni ca Dumnezeu, care are nemărginită putere, să-i ierte acest păcat şi toate celelalte păcate, ale lui personale şi ale rudelor sale. Şi, după nemărginita Lui bunătate şi putere, să nu-l pedepsească pentru păcatul său sau pentru al altuia, pe el, sau pe ai săi, sau ţinutul acesta. Ci El să ne apere cu putere de toate ispitele păcatului, pe viitor şi să-i dea o purtare mântuitoare şi folositoare, prin Cuvântul şi Duhul Său.14

Această petiţie a fost ca o suflare de aer proaspăt prin toată Noua

Anglie, ca şi cum cineva ar fi deschis larg uşa, lăsând să intre aerul şi lumina soarelui. Alţii s-au simţit îndemnaţi să facă declaraţii publice similare de pocăinţă, iar Noua Anglie s-a înfiorat ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un coşmar.

Dar, din păcate, ea şi-a închis apoi ochii, adormind din nou. Vocile celor doi Mather şi ale altora au făcut tot ce au putut să o trezească, dar ea nu s-a clintit. Anii au trecut şi vocile au devenit tot mai slabe, până când s-au stins. Şi o altă generaţie de pastori, care cunoşteau teologia dar, în majoritatea cazurilor, nu-L cunoşteau pe Domnul lor, s-au mulţumit să o lase să doarmă.

9

13

O explozie de lumină

Unul dintre lucrurile care ne-au pus cel mai mult pe gânduri, în timp ce căutam dovezi ale mâinii lui Dumnezeu în istoria naţiunii noastre, era ceea ce nouă ni se părea a fi o acalmie prelungită care părea să se fi aşternut peste America între sfârşitul epocii puritane şi primele semne ale Războiului de independenţă. Singura evoluţie spirituală semnificativă din acest interval de mai bine de o jumătate de secol a fost explozia de lumină de la mijlocul acestei perioade, pe care istoricii o numesc Marea Trezire. Problema este că această revărsare extraordinară a Duhului sunt1, pare a fi fost doar o vâlvătaie de moment – care a apărut şi apoi s-a stins peste câţiva ani.

Dacă Dumnezeu este într-adevăr Marele Ispravnic, şi dacă El a avut într-adevăr un plan şi o vreme hotărâtă pentru întemeierea noului Israel, unde era continuitatea muncii Sale? Care era legătura dintre această nova de lumină şi tăciunii pe jumătate stinşi ai epocii puritane, pe de o parte, şi torţa neaprinsă a Războiului de independenţă, pe de altă parte?

Am ajuns la concluzia că Marea Trezire a fost, de fapt, o retrezire a unei adânci dorinţe naţionale după o viaţă trăită pe calea legământului. Această dorinţă nu s-a stins odată cu sfârşitul epocii puritane, ci a trecut doar într-o stare latentă. Era o dorinţă care avea să producă o nouă generaţie de pastori care au ajutat America să se pregătească pentru a-şi putea apăra existenţa.

Şi această foame este atât de adânc săditä în psihicul naţional american încât ea nu se poate potoli niciodată, cu toate că poate trece uşor în stare latentă, rămânând în starea aceasta ani de zile. Dumnezeu a trezit încă o dată dorinţa aceasta! n anii 1740 – şi ceea ce 1 a trezit o dată, 1 poate trezi iarăşi.

De-a lungul perimetrului sudic al Golfului Capului Cod, în timpul refluxului se pot vedea câmpii largi şi nisipoase, care se întind cam pe o distanţă de o milă. Cam o dată pe an, o furtună de vară, cu fulgere, se abate peste aceste întinderi de nisip. Cerul se întunecă dintr-odată foarte tare, iar norii joşi şi grei se colorează într-o nuanţă galben-verzuie ameninţătoare. Apoi se stârneşte vântul, culcând la pământ iarba de pe dune şi, dintr-odată cerul este brăzdat de săgeata frântă a unui fulger, care se repede spre pământ, pârjolind nisipul umed al întinderii de nisip. O detunătură răsunătoare urmează aproape imediat, fulgerul fiind aproape de ţărm. Un fulger cade pe pământ, apoi altul şi altul, până când fulgerele şi tunetele nu se mai pot deosebi şi pământul se cutremură sub impactul multiplu.

Torente asemănătoare de revărsare ale Duhului lui Dumnezeu, însoţite de fulgere au venit peste diferite locuri, în istorie. Dumnezeu a spus că va face aceasta: „În

zilele de pe urmă, zice Dumnezeu, voi turna din Duhul Meu peste orice făptură; feciorii voştri şi fetele voastre vor proroci, tinerii voştri vor avea vedenii şi bătrânii voştri vor visa visuri! Da, chiar şi peste robii Mei şi peste roabele Mele voi turna, în zilele acela, din Duhul Meu…” (Fapte 2: 17, 18).

În 1734, fulgerele au început să lovească America. Într-adevăr, doar o serie de rafale de fulgere şi trăsnete ar fi putut trezi acest uriaş creştin care dormita, după ce se înfruptase din budinca prosperităţii şi băuse cupă după cupă din vinul mulţumirii de sine.

Locul pe care Dumnezeu l-a ales ca să lase să cadă primul trăsnet a fost Northampton, Massachusetts, orăşelul celui mai învăţat şi celui mai respectat teolog pe care l-a dat până acum America. Jonathan Edwards era un predicator puritan strălucit, dar rezervat şi neinteresant, care predica monoton, fără să-şi ridice vreodată ochii de pe peretele din spate al bisericii.

Poate că Dumnezeu a ales parohia lui Edwards fiindcă, în ultima vreme, acesta predica, cu tot mai mare îndrăzneală împotriva răspânditei idei că omul, prin eforturile sale proprii, poate să împlinească scopurile lui Dumnezeu şi nu că omul poate face aceasta numai prin puterea harului Său. Poate Dumnezeu l-a ales pentru că lumea trebuia să ia în serios declaraţiile lui Edwards despre ceea ce urma să se întâmple. Ceilalţi teologi nu puteau pune acestea pe seama imaginaţiei sale înfierbântate şi, oricine îl cunoştea personal, ştia că aceste evenimente fenomenale nu puteau fi rezultatul propriei sale personalităţi! Oricare va fi fost motivul, fulgerul a căzut şi nimeni n-a fost mai uluit decât Edwards însuşi.

Cu toate acestea, el a fost un observator bine antrenat şi a făcut un lucru excelent, descriind furtuna lui Dumnezeu, în lucrarea sa *Narrative of Surprising*

Conversions (Povestirile unor covertiri o surprinzătoare).

Şi apoi, în ultima parte a lui decembrie, Duhul lui Dumnezeu a început să facă lucruri extraordinare printre noi. Dintr-odată, una după alta, cinci sau şase persoane, după câte se pare, s-au convertit la credinţă, iar unele din ele s-au schimbat într-un mod cu totul remarcabil.

Am fost surprins mai ales de povestea unei tinere care fusese una din cele mai depravate femei din oraş. Când a venit la mine, eu nu aflasem până atunci că ar fi devenit o femeie serioasă, dar, din discuţia pe care am avut-o cu ea, mi-am dat seama că îmi descria lucrarea glorioasă a harului divin şi a puterii infinite a lui Dumnezeu şi că Dumnezeu îi dăduse o inimă nouă, cu adevărat zdrobită şi sfinţită…

Dumnezeu a făcut din acesta, presupun, cel mai bun prilej pentru trezirea altora, din toate câte fuseseră vreodată în oraş. Am avut din plin posibilitatea să văd rezultatul pe care l-a avut, în discuţiilor personale pe care le-am purtat cu multă lume. Vestea părea să fi căzut aproape ca un fuger peste inimile tinerilor din tot oraşul şi peste inimile multor altora…

Îndată după aceasta, preocuparea sinceră şi puternică pentru problemele importante sile religiei şi ale veşniciei a devenit generală în tot oraşul, printre persoane de toate categoriile şi de toate vârstele. Zgomotul oaselor uscate devenea din ce în ce mai puternic… (Se face referire la textul din Ezechiel 37 – n. trad.) Cei care de obicei erau cei mai trufaşi şi mai neînfrânaţi şi aceia care erau cei mai dispuşi să gândească şi să vorbească cu uşurinţă despre religia trăită şi experimentată, în general nu au făcut obiectul marii treziri. Lucrarea de convertire s-a făcut într-un mod surprinzător şi s-a întins tot mai mult; aşa se face că sufletele veneau cu grămada la Iisus Cristos…

Pe măsură ce această lucrare a lui Dumnezeu continua, şi numărul sfinţilor adevăraţi se mărea, ea a realizat în curând o mare schimbare în oraş, astfel că, în primăvara şi în vara următoare, în anul 1735, oraşul părea plin de prezenţa lui Dumnezeu. Niciodată n-a fost atât de plin de dragoste sau atât de plin de bucurie… existau semne extraordinare ale prezenţei lui Dumnezeu în aproape fiecare casă. A fost o vreme de bucurie în familii din cauza mântuirii primite, părinţii bucurându-se de naşterea din nou a copiilor lor, bărbaţii bucurându-se pentru nevestele lor şi nevestele pentru soţii lor.

Lucrările lui Dumnezeu s-au văzut apoi în locaşul Său cel sfânt; ziua Domnului era o plăcere şi casele de rugăciune erau pline de căldură. Adunările noastre laolaltă erau minunate; biserica trăia din plin slujba închinată lui Dumnezeu, fiecare dorind sincer să ia parte la închinare, fiecare ascultător sorbind cuvintele predicatorului. Din când în când, întreaga adunare era în lacrimi, în timp ce se predica, unii plângând de tristeţe şi mâhnire, alţii de bucurie şi de drag, alţii plângând îngrijoraţi pentru semenii lor.

Au fost multe cazuri în care unele persoane, venite de departe în vizită sau cu treburi… au luat parte la această ploaie de binecuvântări divine pe care Dumnezeu o revărsa aici şi au plecat acasă plini de bucurie. Apoi, după o vreme, aceeaşi lucrare a început să apară şi să se răspândească în multe alte oraşe din ţară.

În luna martie, oamenii din South Hadley au început să fie cuprinşi de o preocupare puternică pentru problemele religioase, preocupare care, foarte curând, a devenit generală… Tot cam în aceeaşi vreme, a început să apară aceeaşi preocupare şi în partea de vest a oraşului

Suffield… şi în curând s-a răspândit în toate părţile oraşului. Cam în acelaşi timp ea a apărut în anumite părţi

ale localităţilor Deerfield… Hatfield… West Springfield… Long Meadow… Enfield… Westfield… Northfield… în orice loc, Dumnezeu aducea cu El binecuvântările Lui mântuitoare şi Cuvântul Lui însoţit de Duhul Său… nu se întorcea fără rod.

Când Dumnezeu îşi revarsă cu atâta putere Duhul Său Sfânt, El rareori se opreşte asupra unei singure regiuni… în 1733, un flăcău englez, dinamic şi înflăcărat, pe nume George Whitefield, a cărui mamă văduvă ţinea un han în Gloucester, a plecat la Oxford pentru a-şi începe primul an de studii superioare. Credincios hotărât şi evlavios, George se ocupa foarte mult cu vizitarea celor din închisori şi din azilurile pentru săraci, pentru a câştiga îndurarea lui Dumnezeu. La Oxford, a fost atras în cercul de credincioşi cucernici din jurul lui John şi Charles Wesley care, la rândul lor, i-au urat bun venit în „Clubul SfăntM acestui tânăr inocent, fermecător şi jovial. Sub conducerea severă şi uneori autoritară a lui John Wesley, clubul punea mare accent pe o viaţă spirituală disciplinată. Datorită felului lor de a fi, pe care criticii îl considerau metodic, ei au fost porecliţi metodişti. Aşa cum s-a întâmplat cu atâtea insulte anticreştine, până la urmă şi-au însuşit denumirea.

George Whitefield citea cu aviditate. Căutând să aibă o relaţie mai strânsă cu Cristos, el a dat peste un volum subţire, puţin cunoscut, *The Life of God in the Soni of Man* (Viaţa lui Dumnezeu în sufletul omului), scris de un scoţian uitat, pe nume Henry Scongal. Whitefield a fost uluit, descoperind că toate lucrurile bune pe care le făcuse pentru a câştiga bunăvoinţa lui Dumnezeu nu aveau nicio importanţă. El a aflat că avea de fapt nevoie să-l aibă pe Cristos *în* el; pe scurt, trebuia să se „nască din nou”.

Atunci s-a angajat într-un program riguros de ascentism autoimpus, renunţând la toate lucrurile care îi făceau plăcere, inclusiv la Clubul Sfânt, pentru a se

apropia mai mult de Cristos. Nimic din ceea ce încerca nu părea să meargă, dar, cu toate acestea, se forţa din ce în ce mai tare până când, în cele din urmă, sănătatea sa a început să cedeze. Prietenii săi erau foarte îngrijoraţi, dar nimic nu-l putea face să se abată de la cursul stabilit, în sfârşit, când nimic din ceea ce putea el să facă, să se roage sau să gândească nu mai putea să schimbe ceva, el s-a trântit pe pat, strigând: „Mi-e sete!” Conform celor scrise de John Pollock în superba şi populara sa biografie a lui George Whitefield, era pentru prima dată în viaţa lui când a strigat fiind complet neputincios. Pollock continuă, descriind ce s-a întâmplat pe urmă:

El a devenit conştient că era fericit, întrucât nu mai fusese fericit de aproape un an. Instinctiv, ştia şi de ce. În sfârşit, s-a aruncat, orbeşte, fără rezerve, fără lupte, fără pretenţii în mâinile atotputernice ale lui Dumnezeu. Şi Cineva… parcă îi spunea: „George, ai primit ce ai cerut! Ai încetat să te mai lupţi şi ai crezut pur şi simplu – eşti născut din nou! M

Simplitatea desăvârşită, aproape absurdă de a fi mântuit prin asemenea rugăciune, l-a făcut pe George Whitefield să râdă. Când a început să râdă, stăvilarele potopului s-au deschis. „Bucurie – nespusă bucurie – bucurie care este plină de glorie!”

Şi s-a repezit afară din cameră să ducă Vestea Bună că Iisus a venit pentru păcătoşi şi că tot ceea ce trebuie să facă un păcătos este să se pocăiască, să accepte moartea prin care Isys a făcut ispăşire pentru el şi să se arunce, din punct de vedere spiritual, în braţele lui Dumnezeu.

Astfel şi-a început slujirea cel mai mare evanghelist al secolului al XVIII-lea, unul dintre puţinii oameni din istoria creştinătăţii care au fost folosiţi de Dumnezeu pentru a schimba cursul popoarelor, prin puterea Duhului sunt

George Whitefield a fost ordinat la 20 iunie 1736, la vârsta de douăzeci şi doi de ani. În primele trei oraşe în care a predicat, la Bath, Bristol şi Gloucester, în urma predicilor sale s-a făcut o mare trezire. Whitefield, însă, nu a zăbovit, pentru a continua lucrarea începută de Dumnezeu.

Chemarea lui, simţea el, era spre noua colonie americană a generalului Oglethorpe, unde fraţii Wesley se duseseră deja şi îl îndemnau să li se alăture. El a plecat cu planul de a-i evangheliza pe indieni şi, ajungând acolo, a găsit şi mai mult entuziasm pentru mesajul său despre naşterea din nou. Nu după mult timp, părea că toată Georgia vibra la vocea adâncă, rezonantă şi pătrunzătoare a „băiatului predicator44, care avea capacitatea de a captiva atât inimile, cât şi minţile ascultătorilor săi.

Între timp, John Wesley, care se întorsese decepţionat în Anglia, a avut faimoasa lui experienţă din strada Aldersgate, în Londra. Şi-a simţit inima „Încălzită într-un mod straniu. Simţeam că mă încred în Cristos şi numai în Cristos, pentru a fi mântuit şi am primit asigurarea că El mi-a luat păcatele, chiar şi păcatele *mele*… tă

Fulgerul a căzut din nou. Şi acum, încă un pastor predica cu entuziasm mesajul naşterii din nou (deşi activitatea sa nu va atrage niciodată mulţimile de oameni, aşa cum a atras Whitefield).

Whitefield s-a întors şi el în Anglia după câteva luni, însă numai pentru o vreme, pentru a-i ruga pe membrii consiliului de administraţie al coloniei să-i dea pământul şi aprobarea necesare pentru un orfelinat, întrucât acum considera că America este patria sa. Întors în Anglia, a descoperit că trezirea pe care predicile lui o declanşaseră în zona Bristol-Gloucester a continuat neabătută. Era o trezire care trecea peste toate deosebirile de clasă, tânărul

Whitefield fiind acum invitat să se adreseze nobilimii, în câteva dintre cele mai selecte saloane din Anglia. Însă, rezultatele au fost Împărţite, căci deşi mulţi lorzi şi multe doamne s-au pocăit sincer, primindu-L pe Cristos, cel puţin tot atâţia au fost scandalizaţi de ideea că sunt păcătoşi şi că s-ar putea să aibă chiar o nevoie mai mare de Cristos decât au oamenii de rând.

Era nevoie de cineva în Anglia care să fie agentul lui Dumnezeu pentru a continua trezirea. De data aceasta Whitefield l-a îndemnat pe Wesley să-şi asume acest rol, iar Wesley a acceptat bucuros. Dar aici au dat peste primul din multele obstacole şi Dumnezeu a început să le arate cum putea El să le biruiască. Whitefield a continuat să predice, dar a descoperit acum că amvoanele din Bristol i-au fost interzise de păstorii geloşi, care îi deplângeau „entuziasmul44. Soluţia lui Dumnezeu: să predice în aer liber.

Prima sa adunare a fost formată din minerii de la minele de cărbune, care locuiau la periferia localităţii Bristol, şi foarte mulţi de la periferia societăţii. Minerii erau mai degrabă animale decât oameni. Complet needucaţi şi crunt exploataţi, ei se încadrau perfect în afirmaţia lui Thomas Hobbes, care spunea că vieţile lor, care erau dominate „de teama şi primejdia permanentă a unei morţi violente… erau singuratice, sărace, murdare, brutale şi scurte44.5 Cetăţenii erau îngroziţi de felul lor violent de a fi şi până şi marinarii încercaţi erau şocaţi când aceştia dezgropau cadavrul vreunui criminal care, sinucigându-se, le răpise plăcerea unei execuţii publice – şi sărbătoreau apoi evenimentul.

Whitefield a simţit o mare durere pentru ei şi, întrucât n-aveau o biserică – nu auziseră niciodată un predicator – s-a hotărât să le ducă Evanghelia lui Iisus Cristos, în aer liber. Astfel, a găsit un loc mai ridicat, lângă

ieşirea din mine şi, pe când începeau să apară, el a început să le predice din predica de pe munte. Nu după mult timp, mai multe sute de mineri stăteau în picioare înaintea lui, ascultându-i cuvintele despre un Mântuitor care n-a venit pentru cei neprihăniţi, ci pentru cei păcătoşi. El le-a spus despre dragostea lui Iisus faţă de ei – o dragoste atât de mare încât El s-a dat pe Sine prigonitorilor Săi pentru a fi răstignit şi că, în timp ce i se băteau piroane în mâini şi în picioare, singurul Lui gând era la ei – la fiecare om care în ziua aceea stătea acolo. Iar în timp ce-L înălţau şi în timp ce atârna acolo, ceas după ceas, în chinuri de nespus, El suferea pentru ei, pentru ca ei să poată fi eliberaţi pentru totdeauna de păcate. Fiindcă atât de mult i-a iubit.

Deodată, Whitefield a observat că pe feţele negre de cărbune apăreau dâre albe – pe faţa unui tânăr din dreapta, a unui miner bătrân şi adus de spate din stânga şi pe două feţe buhăite, cu cicatrici, din rândul din faţă – tot mai multe şi, în timp ce predica, „lacrimile lăsau dâre albe pe obrajii negri44.6

Trei zile mai târziu, a fost chemat de cancelarul diocezei care i-a interzis să mai predice în Bristol. A doua zi însă, el le-a predicat din nou minerilor, de data aceasta având două mii de ascultători. Duminica următoare au fost *zece mii*, de acum fiind mai mulţi orăşeni decât mineri. Iar *Gentleman's Magazine* a estimat că în duminica din 23 martie 1739, mulţimea număra douăzeci şi trei de mii de oameni!

Duhul l-a condus pe Whitefield în toată Anglia, în vara aceea şi oriunde mergea, urmau furtuni de fulgere sfinte, până la data de 15 august, când s-a îmbarcat pentru Philadelphia, „George Whitefield a predicat la mai multor oameni decât oricare om în viaţă, şi probabil mai multora decât oricare om de-a lungul istoriei". El, însă, ci a nerăbdător să se întoarcă în America, deoarece „îndrăznea

să creadă că predicile sale puteau ajuta la crearea unei naţiuni sub domnia lui Dumnezeu – treisprezece colonii împrăştiate, unite una cu alta…” 7

Primirea care i s-a făcut lui Whitefield la Bristol a fost aproape rece în comparaţie cu felul în care fusese întâmpinat, fie că mergea călare, fie că mergea cu corabia, în susul şi în josul coastei de est. Am văzut ce mase mari pot atrage cruciadele lui Billy Graham şi convertirea reală a mii şi mii de americani din marile oraşe în care se dn acestea. Am»

văzut muldmile nesfârşite de cresdni entuziaşti care se adună la»

Întrunirile lui Kathryn Kuhiman. Şi apoi, am ciut relatări de altă dată despre mulţimi şi mai mari, adunate să-l asculte pe Billy Sunday sau despre oraşe întregi converdte într-o singură seară prin slujba de predicare a dr. Alfred Price. Chiar şi aşa, nu eram pregătiţi pentru impactul lui George Whitefield asupra Americii.

Fulgerele de lumină începuseră deja să cadă în mai multe zone din această parte a Atlanticului. În New Jersey şi Pennsylvania, William Tennent şi cei patru fii ai săi duceau cu entuziasm mesajul naşterii din nou la prezbiterieni. Sătul de rezistenţa conducerii universităţilor Yale şi Harvard la entuziasmul noilor predicatori evanghelici (cunoscuţi sub numele de „noile lumini”), el a fondat o şcoală pentru a pregăti predicatori. Poreclit, în derâdere, „Colegiul Butuc”, acesta avea să ducă la constituirea Universităţii Princeton de azi. Fiul său, Gilbert a devenit cel mai faimos evanghelist născut în America, din timpul Marii Treziri.

În New Jersey, Theodore Frelinghuysen propovăduia lumina în întreaga Biserica Reformată Olandeză. În Virginia, ea era răspândită de predicatorul şi compozitorul prezbiterian Samuel Davies. În codrii din Pennsylvania,

Connecticut şi New Jersey, fulgerul cădea printre indieni, dirijat de un misionar care se numea David Brainerd. Mergând călare, sub auspiciile Bisericii Prezbiteriene, Brainerd era cuprins de admiraţie faţă de puterea lui Dumnezeu care se revărsase peste sat după sat, în timp ce predica. Indienii erau schimbaţi într-un chip atât de dramatic, încât albii sceptici care veneau la întrunirile lor ca să-şi bată joc, se converteau ei înşişi! Pe lângă aceasta, indienii vorbeau cu prietenii lor şi Lumina se răspândea singură – „o forţă irezistibilă ca un

7

torent puternic sau ca un potop care cuprinde totul”, scria Brainerd. El nu s-a cruţat deloc, predicând de multe ori de trei ori pe zi, ore întregi şi a murit de tuberculoză la vârsta de douăzeci şi nouă de ani. În

— 9

biografia pe care a scris-o, Jonathan Edwards, l-a făcut un exemplu pentru toţi aceia care se simt chemaţi pe câmpul misionar şi a fost de departe cea mai populară carte scrisă vreodată de Edwards. Wesley spunea despre el: „Găsiţi predicatori în spiritul lui David Brainerd; nimic nu le va putea sta în cale… Haideţi să-l urmăm, aşa cum el, la rândul lui l-a urmat pe Cristos, cu o dăruire totală, cu o moarte totală faţă de lume şi cu o dragoste fierbinte pentru Dumnezeu şi pentru om”.

Aceşti reformatori timpurii au făcut o muncă extraordinară în cadrul denominaţiunilor lor sau în zonele lor geografice, dar Whitefield este cel pe care Dumnezeu l-a ales pentru a uni toată lucrarea laolaltă. Iar cei care purtaseră Lumina înainte de sosirea sa, l-au întâmpinat în unanimitate ca pe un răspuns la rugăciune. În Northampton, unde trezirea din 1735 – 1737 se stinsese, Jonathan Edwards i-a oferit amvonul şi a fost mişcat până la lacrimi de predicile sale. Sarah, soţia lui Edwards, îi

scria fratelui ei din New Haven: „Este minunat să vezi cum încântă auditoriul expunând cele mai simple adevăruri ale Bibliei… Meseriaşii noştri îşi închid atelierele iar lucrătorii tocmiţi cu ziua îşi aruncă uneltele, ca să se ducă să-l audă i»

O predicând, şi puţini se întorc neschimbaţi".

În Philadelphia, William Tennent a văzut în Whitefield profetul care avea să sufle în tăciunii pe care el îi aprinsese cu mult timp înaninte, iar Whitefield l-a considerat pe bătrânul Tennent „bătrânul purtător de drapel care a trecut prin bătălii şi avea multă învăţătură de împărtăşit, dacă el (Whitefield) îşi va putea găsi timp să-l asculte".9

În acea primă seară în Philadelphia, Whitefield a predicat pe treptele tribunalului, avându-l pe William Tennent lângă el. Străzile erau înţesate de lume, dar oamenii stăteau în perfectă linişte.

— Părinte Avraame, a strigat Whitefield, pe cine ai în cer? Episcopalieni?

— Nu! a tunat glasul lui Whitefield, răspunzând la propria sa întrebare.

— Prezbiterieni?

— Nu!

— Ceva independenţi sau separatişti, grupări mai tinere sau mai bătrâne sau poate *metodişti*)

— Nu! Nu! Nu!

— Atunci pe cine *ai* acolo cu tine, părinte Avraame?

— Aici nu cunoaştem aceste nume! Toţi cei de aici sunt *creştini*, oameni care cred în Cristos, care au biruit prin sângele Mielului şi prin cuvântul mărturiei Lui".

— A, deci aşa stă treaba? Atunci, Doamne ajută-mă, ajută-ne pe toţi, să uităm numele pe care le purtăm şi să fim *creştini* – În faptă şi în adevăr!

Whitefield a mai întâlnit un om în Philadelphia, care

nu era un om al lui Dumnezeu; de fapt, el a rămas un agnostic convins, în pofida strădaniilor lui Whitefield. Cu toate acestea, Benjamin Franklin a devenit prietenul său apropiat. Având peste treizeci de ani, în vremea aceea, bine cunoscutul autor şi editor al *Almanahului sărmanului Richard*, a fost uimit de „extraordinara influenţă a retoricii lui Whitefield asupra ascultătorilor săi”. Într-o ocazie, Franklin s-a trezit punând patru monezi de aur în farfuria pentru colectă, deşi fusese hotărât să nu dea mai mult de un şiling. (Ori de câte ori vorbea, Whitefield strângea fonduri pentru orfelinatul din Georgia.) „Era minunat să vezi schimbarea care a avut loc curând în obiceiurile cetăţenilor noştri”, consemna Franklin. „De la nepăsare şi indiferenţă faţă de religie, parcă toată lumea a devenit religioasă, încât nu puteai umbla seara prin oraş, fără să auzi cântându-se psalmi în diferite familii, pe fiecare stradă”.

Franklin, primul care a studiat trăsnetul din punct de vedere ştiinţific, l-a ascultat pe paratrăsnetul lui Cristos în vârstă de douăzeci şi cinci de ani predicând de pe treptele tribunalului, uimit de puterea de penetrare a vocii sale. Mergând cu spatele, în josul străzii Merket, până când nu l-a mai putut auzi, Franklin a calculat cu uimire că, într-un spaţiu deschis, cuvintele lui Whitefield puteau fi auzite de treizeci de mii de oameni!

Şi în mai multe ocazii, atâţia au fost. Chiar şi atunci când sosea pe neaşteptate într-un oraş, avea un auditoriu remarcabil. De pildă, odată a simţit că Dumnezeu vrea ca el să-şi schimbe itinerariul în ultimul minut şi să predice la Middletown, Connecticut. Din clipa când au aflat că vine, oameni călăre au pornit în galop pe toate drumurile înaintea lui, răspândind ştirea că omul care a predicat în Philadelphia „asemenea unuia din vechii apostoli” avea să predice în curând în faţa casei lor de rugăciune. Fermierii

şi-au aruncat sapele şi au lăsat plugurile, şi-au luat nevestele şi s-au suit pe cai. Un observator descria sosirea lor ca un sunet de tunet îndepărtat, lăsând apoi un nor mare de-a lungul drumului – toţi călărind cât puteau de repede pe drumul de ţară spre Middletown. Când a sosit Whitefield, mai muie mii de cai erau priponiţi în şiruri lungi în spatele unei mari mulţimi de fermieri acoperiţi de praf. Părea că o divizie întreagă de cavalerie descălecase, aşteptându-l!

„Dacă George Whitefield doreşte să aprindă America pentru Dumnezeu, trebuie să câştige Noua Anglie" 10 scria Pollock, şi aceasta însemna Boston. Despre oraşul de căpetenie al Noii Anglii, Whitefield scria în 12 octombrie 1740:

Bostonul este un oraş mare, foarte populat şi foarte înstărit.

El mai păstrează o formă de religie, dar a pierdut mult din puterea acesteia. N-am auzit să fi fost o mişcare mai remarcabilă de ani de zile. Clericii şi oamenii sunt obligaţi să recunoască că dragostea multora s-a răcit. Şi unii şi alţii seamănă prea mult cu lumea… Mă tem că mulţi se mulţumesc să cunoască cu mintea, sunt nişte farisei şi doar numele le merge că trăiesc. Este normal să fie aşa, când puterea lui Dumnezeu se pierde în vânt, când printre oameni devine obişnuită doar o formă de religie…11

Whitefield dădea vina în principal pe cler: „Sunt convins că majoritatea predicatorilor vorbesc despre un Cristos pe care nu îl cunosc şi nu îl simt. Motivul pentru care adunările sunt atât de moarte este pentru că în ele predică nişte oameni morţi. Cum pot oare morţii

12 * * * să zămislească copii vii?" Aceasta a stârnit o furtună de antipatie şi el a fost rând pe rând denunţat de la un amvon vestit la altul (deşi aceasta nu părea să aibă ca efect miqorarea numărului enorm de oameni care se

îngrămădeau să-l audă.) Dar alţi predicatori, care s-au dus la adunările sale, L-au auzit pe însuşi Dumnezeu în cele spuse de el şi, nu mai puţin de douăzeci de pastori, numai în Boston, au recunoscut deschis că George Whitefield era instrumentul prin care au fost convertiţi.

Inima lui Whitefield se întorcea cu drag spre oamenii din Boston, aşa cum se întorceau şi inimile lor spre el: „Totuşi, cei din Boston îmi sunt dragi sufletului meu. Ei au fost puternic atinşi de Cuvânt, zi şi noapte, şi s-au arătat foarte generoşi cu iubiţii mei orfani… Am promis.

*

cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i mai vizitez, atunci când va fi voia Lui".

Cam în aceeaşi perioadă s-a întâmplat că un marinar din Noua Anglie, beat turtă (putând însă să stea pe picioare) a dat peste el într-o seară.

— A, reverendul Whitefield! Ce bine că vă văd din nou! Eu (*hăc*) …

— Nu te cunosc, domnule, a răspuns Whitefield uimit.

— Nu mă *cunoaşteţi*! Dar, m-aţi convertit la… acum zece ani!

— Nu-i de mirare. Aşa şi arăţi de parcă *eu* te-am convertit. Dacă te convertea Domnul, nu ai fi fost beat acum! 14

Şi astfel mergea, an după an, în susul şi în josul coastei de est şi în interiorul continentului, în canoe sau călare până la graniţele lumii civilizate. Whitefield iubea frontiera şi, în afară de a predica, îi plăcea cel mai mult să călărească, să vadă pământuri şi oameni noi, atât albi, cât şi roşii şi negri. În vara anului 1754, el îi scria lui Charles Wesley:

Stările obişnuite de greaţă m-au părăsit şi deşi călăresc nopţi întregi şi deseori merg prin ploaie, trăsnete şi fulgere violente, şi furtuni mari, mă simt mai bine ca de

obicei şi, după câte pot să-mi dau seama, nu sunt încă pe moarte. O, dacă aş începe în sfârşit să trăiesc! Mi-e ruşine de trândăvia mea şi lipsa mea de lucru şi doresc să fiu folosit de Dumnezeu.15 *

Este un semn caracteristic spiritului său, faptul că George Whitefield se simţea ruşinat de lenevia şi inactivitatea sa în anul în care a predicat de o sută de ori în şase săptămâni, mergând călare pe drumurile şi prin pădurile Noii Anglii, făcând aproape două mii de mile în cinci luni! Este o minime că se simţea atât de sănătos fiindcă, orice predicator o ştie, a predica de două, trei şi uneori de *patru* ori pe zi (şi de obicei o predică dura mai mult de o oră sau două) este o adevărată pedeapsă. Şi să faci astfel, *şase săptămâni* la rând…!

Dar aceasta era măsura în care George Whitefield era predat lui Cristos. El a ales bucuros să meargă pe calea crucii, şi considera că este un câştig să-şi ia crucea în fiecare zi. El a şi plătit scump cu sănătatea sa. Se purta fără menajamente cu sine. Indiferent cât de bolnav era, atâta timp cât avea putere să stea în picioare şi suflare să vorbească, el predica şi-şi punea încrederea în Dumnezeu ca să-l sprijine în timpul predicii, dându-i puterea şi ungerea.

Domnul nu l-a dezamăgit niciodată. Prietenii săi l-au rugat să stea în pat, dar Whitefield nici nu a vrut să audă; asemenea Domnului său, el şi-a îndreptat faţa spre Ierusalim. S-ar putea ca unii să spună că nu şi-a administrat bine darul lui Dumnezeu: sănătatea. Dar puterea Duhului Sfânt al lui Dumnezeu se revărsa ori decât ori el predica şi ne-am putea întreba dacă nu îi era dată ca răspuns la ascultarea sa şi la dorinţa sa de a fi folosit de Dumnezeu. Dacă s-ar fi menajat, dacă ar fi avut grijă de sine (aşa cum am fi făcut majoritatea în aceleaşi împrejurări), s-ar mai fi realizat oare lucrarea

extraordinară pe care Dumnezeu dorea să o facă prin el?

Domnul, prin predicile acestui om al legământului, unea cele treisprezece colonii la un nivel atât de adânc, încât puţini au realizat de la început ce se întâmpla. Oriunde mergea Whitefield, el predica aceeaşi Evanghelie. Acelaşi Duh Sfânt îi însoţea mesajul în inimile oamenilor şi prezbiterienii, congregaţionaliştii, episcopalienii, catolicii, quakerii, moravienii, îl acceptau cu toţii pe acelaşi Cristos, în acelaşi mod. Făcând astfel, arată Pollock, Whitefield „a fost primul om care a trecut peste barierele denominaţionale. El a respins soluţia reformatorilor anteriori, care îi încurajau pe oameni să se lepede de jurămintele de credinţă anterioare şi să formeze o sectă «mai pură», înmulţind astfel numărul barierelor care ne despart”.16

În Charleston, oamenii aflau că Iisus a murit pentru păcatele lor, că El poate şi doreşte să le ierte păcatele şi că ei nu trebuie să trăiască în robia păcatului. În New Haven, Providence, Peekskill şi Baltimore, făceau aceeaşi fericită descoperire. Şi deoarece aceasta era atât de importantă – într-adevăr, era *mult mai* importantă decât orice altceva din viaţa lor – barierele geografice au devenit la fel de nesemnificative ca şi cele denominaţionale. Ele existau încă, dar erau neesenţiale în comparaţie cu dimensiunea extraordinară a experienţei comune.

Ei începeau să descopere un adevăr elementar care avea să fie o piatră de temelie a noii naţiuni a lui Dumnezeu, şi care pe la 1776 avea să fie declarată de la sine înţeleasă şi anume, că în ochii Creatorului

lor, toţi oamenii au aceeaşi valoare. Prin actul suveran al Atotputernicului Dumnezeu şi prin ascultarea câtorva oameni devotaţi, Trupul lui Cristos lua fiinţă în America.

I

Prin experienţa aproape generală şi aproape simultană a Marii Treziri, am început să devenim conştienţi că suntem o *naţiune*, un corp de credincioşi care au o identitate naţională ca un popor ales de Dumnezeu pentru un scop anume: nu doar să fie „o cetate aşezată pe munte”, ci o adevărată cetate a Luminii într-o lume cuprinsă de întuneric. Pelerinii o întrezăriseră, mai ales Bradford; la fel, o văzuseră şi puritani ca Winthrop, Hooker şi Mathers. Dar ei se stinseseră cu toţii şi se părea că viziunea legământului dispăruse odată cu ei.

Acum, prin experienţa comună de adunare laolaltă în grupuri mari ca să asculte Evanghelia lui Iisus Cristos, americanii redescopereau planul lui Dumnezeu de a-i uni prin Duhul Său pentru cauza comună a lărgirii împărăţiei Sale. În plus, ei mai descopereau un alt aspect al planului Său – anume că ei nu trebuia să acţioneze ca indivizi izolaţi, ci în grupuri unite prin legământ.

Apoi, un alt aspect al acestei Mari Treziri este accentul pus pe acţiune – a crede în Iisus Cristos nu înseamnă doar a discuta teologie, ci a lua hotărâri care schimbă viaţa şi a acţiona conform acestora. Aşa

— i *»

cum sublinia Jonathan Edwards în legătură cu David Brainerd, adevăratul creştin este acela care îşi petrece viaţa *acţionând* pentru binele comun. Treizeci de ani mai târziu aceasta va deveni o necesitate vitală.

Aşadar, printr-o furtună cu fulgere divine, ţara a fost trezită din nou. Dar acum nu mai era vorba de o mână de colonişti din jurul Capului Cod şi al Golfului Massachusetts; acum tara era un uriaş. Totuşi era

— f»

Încă un uriaş în creştere şi iarăşi ne-am minunat de adâncimea înţelepciunii reflectată prin vremea aleasă de

Dumnezeu. Era încă nevoie de treizeci de ani – timp destul pentru a creşte o generaţie complet nouă de pastori evanghelici şi laici care să ducă Lumina până în aşezările cele mai îndepărtate ale vestului – înainte ca tânărul uriaş să fie destul de tare, din punct de vedere spiritual pentru a face faţă testului cel mare.

Departe de a fi fost o lungă pauză după explozia de lumină, cuvântul de ordine al acestei perioade a fost acela de acţiune. Whitefield şi ceilalţi au continuat să meargă călare, predicând până le-au cedat plămânii, (între 1736 şi 1770 Whitefield a predicat în total peste optsprezece mii de predici!)

Ne-am pus întrebarea, în timp ce ne apropiam de încheierea istoriei lui Whitefield dacă nu cumva o parte din graba extraordinară pe care a simţit-o spre sfârşitul vieţii sale a fost dată de Duhul, dacă nu cumva Dumnezeu îi ceruse să facă un efort supraomenesc pentru a răspândi Lumina cât mai departe şi cât mai repede cu putinţă. În 1770, cu sănătatea zdruncinată şi cu respiraţia chinuită de crize de astm, s-a consumat aşa cum nu făcuse niciodată. A ajuns la Boston, în ultima sa vizită, la 15 august, la cinci luni după ce trupele britanice deschiseseră focul asupra unor mulţimi de civili, omorând cinci dintre ei, în ceea ce va fi cunoscut sub numele de masacrul de la Boston. Niciodată nu fuseseră mulţimile mai mari, sau „Cuvântul primit cu mai multă dorinţă ca acum. Se părea că, pentru o vreme, orice împotrivire

* 17

Încetase44.

Luna următoare s-a aflat la New Hampshire, unde pastorii din Exeter l-au rugat să ţină o predică. Dar când a sosit timpul, abia putea respira şi unul dintre ei i-a spus:

— Domnule, ar trebui mai degrabă să vă culcaţi, decât să predicaţi.

— Aşa-i, domnule, gâfâi Whitefield. Apoi, privind spre cer, a adăugat: „Doamne Iisuse, am obosit *în* lucrarea Ta, dar nu sunt obosit *de* ea. Dacă nu mi-am încheiat misiunea, lasă-mă să mă duc şi să mai vorbesc pentru Tine încă o dată, să pecetluiesc adevărul Tău, apoi să vin acasă şi să mor! 44

Domnul i-a ascultat cererea. Întregul ţinut părea să se fi adunat pe câmpia din Exeter în acea după-masă de duminică. La început, Whitefield abia putea fi auzit, iar cuvintele îi erau incoerente, ca şi cum nu s-ar fi putut concentra. S-a oprit şi a rămas în tăcere. Minutele treceau. Apoi a spus: „Voi aştepta ajutorul plin de har al lui Dumnezeu. Căci sunt sigur că El vrea să mă ajute să vorbesc încă o dată în Numele Lui44.

Apoi, conform relatării lui Jonathan Parsons, pastorul din Newburyport, el a părut să se aprindă din nou de un foc lăuntric. Vocea îi era acum puternică şi clară şi timp de o oră a predicat cu o putere atât de mare încât Parsons avea să scrie: „Cunoştea atât de bine calităţile neasemuire ale lui Cristos, încât simţea că niciodată nu putea vorbi îndeajuns despre El44. A continuat să vorbească şi după ce a trecut prima oră, părând să privească drept spre cer: „… simţea plăcerile cerului în sufletul lui captivat, ceea ce făcea ca faţa să-i strălucească asemenea soarelui într-o zi senină44.

Trecuseră aproape două ore, când a strigat: „Plec! Plec pregătit să mă odihnesc! Soarele meu a răsărit şi cu ajutorul cerului i-a luminat pe mulţi. Acum stă să asfinţească… Nu! *St*ă să se ridice la răsăritul gloriei nemuritoare… O, gând divin! în curând voi fi într-o lume unde timpul, vârsta, durerea şi amărăciunea sunt necunoscute. Trupul meu se prăbuşeşte, sufletul meu se înalţă. Cât de mult aş vrea să trăiesc ca să-L propovăduiesc pe Cristos! Dar mor ca să fiu cu El! 44

În seara aceea s-a culcat în locuinţa lui Parsons, şi a avut un somn zbuciumat. Dimineaţa devreme, în pofida unei dureri zdrobitoare în piept, s-a dat jos din pat şi s-a dus la fereastră să vadă lumina zorilor. Creorge Whitefield a murit îndată ce primele raze ale soarelui au măturat apele golfului dedesubt Zorii unei noi zile se vor ivi curând peste această naţiune. Visul său devenise realitate: America era acum o naţiune – o singură naţiune sub domnia lui Dumnezeu.

14

„Niciun alt Rege în afară de regele Iisus!”

Când devine tirania o tiranie? Există oare un moment când este nu numai corect din punct de vedere moral ci şi cu voia lui Dumnezeu să ne împotrivim autorităţilor legal constituite? Când îşi pierde „unsul Domului” ungerea sa? Când a devenit voia lui Dumnezeu ca America să-şi scuture jugul britanic? La urma urmei, a fost oare aceasta voia lui Dumnezeu?

Dintre toate întrebările cu care ne-am confruntat, de aceasta din urmă ne-am temut cel mai mult. Se putea face mult caz în jurul faptului dacă America a trebuit neapărat să iasă de sub autoritatea patrieimamă. Dacă Dumnezeu a vrut într-adevăr că acest pământ să devină un nou Israel, fiecare pas important în realizarea acestui plan trebuia să fie conform dreptăţii şi neprihănirii Lui. Un scop sfânt, oricât de sublim ar fi el, nu poate niciodată justifica nişte mijloace necinstite.

Cu cât am discutat mai mult această problemă, cu atât ne-am împotmolit mai tare. Atunci ne-am rugat să găsim o cale de ieşire din această mlaştină intelectuală. În Florida, în aceeaşi dimineaţă în care noi fuseserăm incapabili să descoperim adevărata natură a chemării puritanilor, Duhul Sfânt a continuat să ne arate de ce America *a trebuit* să se împotrivească – de ce, orice altceva

ar fi făcut, ar fi însemnat o gravă neascultare. Această parte a revelaţiei a început cu un verset din Scriptură, Galateni 5: 1, care i-a venit lui Peter în minte şi s-a dovedit a fi cheia pentru tot ce a urmat:

Cristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi. Rămâneţi dar tari şi nu vă plecaţi iarăşi sub jugul robiei.

O naţiune sub domnia lui Dumnezeu – aceasta era moştenirea»

politică şi totodată spirituală a Marii Treziri. Într-o anumită măsură, toată America experimentase adevărul biblic că, în Cristos, toţi oamenii sunt fraţi. Oamenii de seamă sau cei de rând, marii negustori sau fermierii săraci, magistraţii sau ostaşii – toţi sunt egali la picioarele crucii. Raiul cel veşnic s-a deschis tuturor celor ce L-au primit pe Iisus ca Domn şi Mântuitor şi nu avea importanţă unde au trăit, cât de înstăriţi au fost sau cine le-au fost părinţii.

Aceste lucruri au fost adevărate oriunde s-a stabilit împărăţia Lui pe pământ. Astfel, deoarece în bisericile americane se punea mai mult ca oricând accent pe faptul că credincioşii sunt egali în faţa lui Dumnezeu, era firesc ca aceasta să se extindă şi asupra conducerii civile. Aici se află aşadar, sămânţa acelei democraţii care va fi încorporată în Constituţia Statelor Unite: a înţelegerii politice că toţi oamenii au dreptul egal la vot şi că, în ochii lui Dumnezeu, un fermier este tot atât de valoros ca şi regele George. Căci Dumnezeu nu face deosebire între oameni: legile Lui se aplică în mod egal tuturor oamenilor.

Pentru noi, după zece generaţii de democraţie, este dificil să apreciem cât de radicale erau cuvintele din Declaraţia de Independenţă, şi anume, că „toţi oamenii

sunt creaţi egali”. Niciodată până atunci în istorie, lumea nu *crezuse* efectiv în egalitatea oamenilor. De aceea, începând cu Acordul Mayflower, de acum un secol şi jumătate, sistemul american de guvernare, sub domnia lui Dumnezeu, a fost atât de unic. *Sub domnia lui Dumnezeu* – aici era cheia. Oamenii aveau să încerce democraţia, rând pe rând în mai multe locuri, de-a lungul următoarelor două veacuri, dar ea a reuşit numai la naţiunile care s-au

Închinat singurului Dumnezeu adevărat. Studiul istoriei umane arată că egalitatea, fără mâna unificatoare a Dumnezeului celui Atotputernic creează în mod inevitabil haos şi anarhie.

„Fraternitatea omului” care ia fraternitatea lui Cristos, lăsându-L însă afară pe Cristos, este una din cele mai distructive minciuni pe care Satan le-a născocit vreodată. La un deceniu după revoluţia americană, francezii, ai căror filosofi din aşa-zisa epocă a raţiunii, se bucură prea deseori de reputaţia de a fi introdus prima dată conceptul de democraţie, au încercat să creeze versiunea lor de fraternitate a omului, dar fără Cristos. Masacrul care a rezultat a îngrozit lumea, într-o singură generaţie, Franţa s-a întors sub jugul tiraniei, plecându-se sub împăratul Napoleon.

Libertatea, egalitatea, fraternitatea – toate sunt calităţi ale spiritului pe care numai Dumnezeu le poate da şi care nu pot fi câştigate prin forţă. *Dar, o dată primite*, este de datoria omului să le păstreze şi să le protejeze şi, la nevoie, să le apere cu preţul vieţii. Acesta este conceptul care a început să se formeze în America în timpul Marii Treziri. Acest rod apăruse şi înainte în vie, dar nu a putut ajunge la maturitate deplină până când coloniile nu au devenit Coloniile – nu doar nişte entităţi separate ca Massachusetts şi Virginia, Carolina şi celelalte.

Primii colonişti care au venit în America ştiau că sunt puşi deoparte pentru Dumnezeu şi sunt chemaţi pentru un scop anume. Am văzut cu câtă grijă au apărat fiecare privilegiu al autoguvernării şi autonomiei şi ce interpretare liberală au dat drepturilor de a avea propriile lor legi garantate de Coroană. Ei au avut grijă să nu provoace Coroana la nicio acţiune care le-ar fi putut diminua, în vreun fel, precara lor autonomie. Deşi îşi cereau drepturile de englezi, ori decât ori era convenabil să o facă, şi se închinau formal coroanei, de la bun început ei s-au considerat americani şi nu englezi.

Unii istorici contemporani pun la îndoială acest fapt, subliniind că coloniile au depins de Anglia, în ceea ce priveşte însăşi supravieţuirea lor, mai ales la început. Dar din cercetările noastre nu a reieşit aceasta; de fapt, în Noua Anglie, fusese tocmai invers. În 1634, un vizitator a fost plăcut impresionat că nu a putut vedea steagul englez fluturând peste tot în Boston! 1 în Anglia soseau în mod regulat rapoarte despre cât de independenţi erau puritanii în fapte, vorbe şi atitudini.

Motivul acestei independenţe era faptul că ei, în ultimă instanţă, depindeau de Dumnezeu, nu de Anglia. Aşa se face că pelerinii, care nu aveau aproape nimic al lor, au învăţat chiar în primul lor an că Dumnezeu îi va izbăvi din toate. Iar puritanii, care stăteau ceva mai bine, şi-au pus de la început încrederea în Dumnezeu că El le va arăta cum să-şi poarte de grijă. El nu i-a dezamăgit niciodată. Pe de altă parte, Virginia nu s-a încrezut niciodată cu adevărat în Dumnezeu, fapt care a făcut-o total dependentă de Anglia, timp de aproape patruzeci de ani.

A mai existat un factor care a contribuit la o atitudine de independenţă a yankeilor. Timp de treizeci de ani de la întemeierea lor, aceste colonii au fost conduse de oameni născuţi în America. Ei nu au cunoscut niciodată cum este

să trăieşti sub un rege şi, într-adevăr, nu cunoşteau nimic altceva *în afară* de democraţia republicană în forma ei cea mai pură, de consiliu orăşenesc.

Aşa se face că tradiţia de independenţă a coloniilor a fost o realitate recunoscută timp de mai bine de un secol înainte ca Anglia să se hotărască să-i pună capăt Rezistenţa lor a ieşit, pur şi simplu, la iveală când Anglia a început să facă presiuni asupra lor. Ceea ce a făcut-o atât de unică în lunga istorie a revoluţiilor şi a rezistenţelor umane este marea înţelepciune implicată.

Coloniştii au avut grijă să nu facă nimic care putea să incite Anglia, evitând orice antagonism şi cedând ori de câte ori era posibil. Cu toate acestea, ei n-au încurajat nicidecum prezenţa militară a Angliei, în acea parte a lumii. Când a izbucnit războiul lui Filip, şi se părea că indienii aveau să-i alunge înapoi pe mare, nici măcar atunci nu au făcut ceea ce era firesc, adică să ceară ajutor patriei mamă. Deşi războiul i-a costat foarte multe vieţi omeneşti şi i-a împovărat cu datorii înspăimântătoare, ei ştiau că trebuie să se lupte singuri. Să invite trupe britanice pe pământul lor, însemna să nu mai scape de ele niciodată.

Este interesant că la sfârşitul secolului al X VII-lea şi începutul celui de-al XVIII-lea, majoritatea pastorilor din Noua Anglie au sprijinit puternic rezistenţa discretă a coloniilor. Ei erau puternic convinşi că acceptarea doctrinei oficiale a Bisericii Angliei de supunere pasivă faţă de monarhie, nu însemna altceva decât respingerea a tot ceea ce zidise Dumnezeu în America, încă de când îi chemase în noul Său Canaan.

Ajunşi la acest punct, a trebuit să răspundem la o întrebare obsedantă: din moment ce Iisus însuşi şi Sfântul Pavel au propovăduit amândoi importanţa supunerii faţă de autoritatea civilă, cum poate fi justificată revoluţia

americană? La Romani, capitolul 13, ni se spune cât se poate de clar:

Oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte; căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. Şi stăpânirile care sunt, au fost rânduite de Dumnezeu. De aceea, cine se împotriveşte stăpânirii, se împotriveşte rânduielii puse de Dumnezeu; şi cei ce se împotrivesc, îşi vor lua osânda. (Romani 13: 1, 2).

Şi alţii vor fi fost la fel frământaţi acum două secole, deoarece înşişi pastorii (am descoperit în timp ce le citeam predicile), începuseră să ofere răspunsurile. America era un eveniment inedit în istoria umană. Niciodată până atunci, Dumnezeu nu mai luase un grup de creştini ca să-l planteze într-un ţinut unde nu exista autoritate civilă nemijlocită şi unde, călăuziţi de Duhul Sfânt, aveau să-şi stabilească propria lor autoritate civilă. *De aceea* era atât de extraordinar de important modelul inspirat de Duhul al bisericii primilor pelerini:

Cristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi. Rămâneţi dar tari şi nu vă plecaţi iarăşi sub jugul robiei. Este tocmai vina pe care ar fi avut-o americanii, dacă, după ce Dumnezeu le dăduse libertatea, ar fi renunţat de bunăvoie la autoritatea lor de a se autoguverna. Ar fi fost ca şi când israeliţii – după tot ce făcuse Dumnezeu pentru ei scoţându-i din Egipt – s-ar fi întors, chemându-l pe Faraon să-şi aducă trupele în Canaan pentru a-i duce din nou în robie.

Însă rezistenţa lor n-a rămas neobservată. Cu aproape un secol înainte de revoluţie, sfetnicii lui Charles al II-lea l-au avertizat pe acesta că „pastorii predică libertatea" şi l-au îndemnat fie să-i aducă la ascultare, fie să-i înlocuiască cu preoţi episcopalieri. Problema s-a pus deschis în 1682: Charles al II-lea a pretins ca Massachusetts fie să jure credinţă coroanei, să

administreze justiţia în numele regelui şi să abroge restricţiile asupra dreptului de vot (numai membrii bisericilor puteau vota) şi să permită clerului episcopal să întemeieze biserici, fie să renunţe la carta sa. Colonişţii din Golf l-au informat, cu cât mai mult tact, că nu doreau să urmeze prima variantă, iar pe a doua nu o puteau face. (Ei considerau că a renunţa la cartă, însemna, la urma urmei, a

„Renunţa la chivotul Domnului!” 2)

Aflând acestea, Charles al II-lea a cerut retragerea cartei, decretând în 1683 că Massachusetts trebuia „să accepte o totală supunere şi să-i

3

facă plăcerea să renunţe cu totul la carta lor”.

Acum erau realmente în încurcătură, deoarece cu niciun chip colonişţii din Golf nu puteau sta singuri în faţa celei mai mari puteri militare din lume. Yankeii treceau prin cea mai neagră criză de la cea cauzată de marea epidemie care lovise Colonia Veche şi Colonia Golfului în primele lor ierni. Părea să nu existe altă alternativă decât să renunţe la toate lucrurile pe care ei fuseseră învăţaţi să le respecte încă de când erau destul de mari ca să le înţeleagă.

În acel moment crucial, conducerea Noii Anglii puritane gravita, aşa cum se întâmplase în urmă cu opt ani în timpul revoltei indiene, în jurul unui singur om: Increase Mather. Şi, aşa cum a făcut şi înainte, el s-a întors spre ceruri, cerând călăuzire. Apoi şi-a pregătit cu grijă hotărârea.

A ne supune, renunţând la cartă este nepotrivit cu scopul principal pentru care părinţii noştri au venit în Noua Anglie... (Deşi împotrivirea ar provoca) mari suferinţe, este mai bine să suferim decât să păcătuim (Evrei 11: 26, 27). Să ne punem încrederea în Dumnezeul

părinţilor noştri, ceea ce este mai bine decât să ne încredem în domnitori. Şi dacă suferim pentru că nu îndrăznim să ne plecăm înaintea voinţei oamenilor, împotriva voii lui Dumnezeu, suferim pentru o cauză bună şi vom fi consideraţi martiri în generaţia următoare şi în ziua cea mare.4

La începutul lui ianuarie 1684, Mather a luat parte la o întrunire orăşenească din Boston, convocată de urgenţă pentru a stabili răspunsul celor din Boston la declaraţia regelui. Ne putem închipui biserica Old South plină până la refuz cu oameni liberi, mulţimea stând umăr lângă umăr pe intervale în timp ce puritanul drept şi sobru urca la amvon. El a subliniat apoi pasajele din Scriptură care susţin rezistenţa şi împotrivirea, reamintindu-le povestea lui Iefta şi a lui Nabot, care au refuzat să renunţe la independenţa câştigată de părinţii lor, şi povestea lui David, care a ales cu înţelepciune „să cadă mai bine în mâinile lui Dumnezeu, decât în mâinile oamenilor”. Dacă refuzăm să ne supunem, a comentat Mather, rămânem în mâinile lui Dumnezeu şi cine ştie ce poate El face pentru noi? A încheiat declarând că a renunţa la Cartă era un păcat împotriva lui Dumnezeu, şi cine „ar îndrăzni să se facă vinovat de un păcat atât de mare44?

Întreaga adunare era în lacrimi. Hotărârea de a nu se supune a fost votată în unanimitate, şi acea atitudine fără echivoc le-a influenţat puternic pe celelalte oraşe ale coloniei să facă la fel.

Când ştirea a ajuns la Charles al II-lea, acesta şi-a ieşit din fire. El a hotărât să-l trimită pe colonelul Percy Kirk cu cinci mii de militari să îngenuncheze Massachusetts o dată pentru totdeauna şi hotărârea lui a trezit fiori chiar printre sfetnicii regelui. Se ştia că „sângerosul Kirk44, cunoscutul guvernator din Tangier, nu se oprea până nu zdrobea duşmanul. Aflând de vestea

detaşării lui Kirk, Noua Anglie a căzut în disperare.

Increase Mather relatează că, atunci când vestea a ajuns la el, în februarie 1685, s-a închis în camera sa de lucru şi a petrecut toată ziua pe genunchi, postind şi rugându-se pentru problemele coloniei. În cele din urmă, greutatea pe care o simţise în inimă l-a părăsit, făcând loc bucuriei. Fără nicio altă dovadă, în afară de convingerea lăuntrică a duhului său, ştia că Dumnezeu îl asigura că Massachusetts va fi salvat.5

Peste două luni, a venit ştirea că Charles al II-lea a murit de apoplexie.

Fratele său James al II-lea l-a urmat la tron, iar Kirk nu mai avea să vină! Vestea cea bună s-a răspândit în toate coloniile. Mather a calculat data morţii lui Charles şi, descoperind că era tocmai ziua pe care el o petrecuse în rugăciune şi post, atitudinea sa triumfătoare s-a schimbat în admiraţie.

Deşi James al II-lea nu l-a trimis pe Kirk, el l-a trimis totuşi pe Sir Edmund Andros, care a căutat să impună autoritatea Coroanei prin măsuri hotărâte. Ordinele şade: să lovească în inima rezistentei care

era înrădăcinată în coloniştii Noii Anglii. Şi, întrucât Coroana ştia că rezistenţa începuse prin religia lor, *aceasta* trebuia să fie frântă. Astfel, unul dintre primele acte oficiale ale lui Andros a fost ordinul ca în biserica Old South să se ţină slujbe episcopale.

Dacă printre puritani a existat vreodată vreo îndoială că „rezistenţa fată de tiranie însemna ascultare faţă de Dumnezeu”, 6 acum acea îndoială dispăruse cu desăvârşire. Acum era clar, chiar şi pentru puritanul cel mai lipsit de discernământ, că supunerea pasivă şi docilă faţă de conducerea engleză însemna revenirea la

autoritatea despotică a Bisericii Angliei, de care Dumnezeu îi eliberase pe strămoşii lor. Lupta *era* o luptă spirituală.

Dar erau implicate şi libertăţi politice, deoarece Andros a anulat categoric cartele tuturor coloniilor. Într-o seară, după ce se întunecase, agenţii săi au venit să ia carta coloniei Connecticut de la casa de rugăciune din Hartford. Într-o cameră luminată de lumânări, preţiosul document era aşezat pe o masă. În momentul în care oamenii regelui au ordonat oficial să li se predea carta, lumânările s-au stins dintr-odată. S-a creat o mare învălmăşeală şi, când s-a aprins din nou lumina, carta dispăruse! Fusese ascunsă, în secret, în trunchiul scorburos al unui stejar bătrân. (Andros n-a găsit niciodată documentul, deşi a trecut la executarea ordinelor sale, fără să-l aibă.)

Următoarea sa măsură a fost întărirea tratatelor de navigaţie din 1651 şi 1663, care stipulau ca întregul comerţ colonial să se facă în exclusivitate cu vase britanice conduse de echipaje britanice. De fapt, aceasta însemna că Coloniile puteau face comerţ numai cu Anglia, şi a fost prima dintr-o serie de măsuri tot mai despotice, motivate de lăcomie, pe care Anglia le va impune Coloniilor în secolul următor.

Când devine tirania o tiranie?

Conform Scripturii, aceasta se întâmplă atunci când un conducător încalcă porunca din 2 Samuel 23: 3: *Cel ce împărăteşte peste oameni trebuie să fie drept, împărăţind în frica de Dumnezeu*.

După interpretarea puritană, concepută înainte ca primii pelerini şi puritani să se îmbarce pentru America* aceasta se întâmplă atunci când un conducător se împotriveşte în mod deliberat, cu bună ştiinţă, voinţei lui Dumnezeu, făcând astfel să fie cu neputinţă pentru supuşii lui să urmeze voia divină.

Conform documentului Magna Charta, care a stabilit dreptul englez, tiranie înseamnă atunci când un conducător încetează să acţioneze conform acelei legi şi neagă drepturile supuşilor săi, garantate prin legea respectivă.

Conform declaraţiilor lui James I: „Un rege încetează a mai fi rege, şi degenerează într-un tiran îndată ce începe să conducă după propriile lui legi". 7

Conform interpretării Parlamentului, tiranie este atunci când englezilor li se impun măsuri, cum ar fi impozitarea, fără consimţământul lor sau chiar în lipsa reprezentanţilor lor.

Conform tuturor acestor definiţii, atitudinea lui James al II-lea faţă de Colonii era despotică. Din punct de vedere al puritanilor, *el* era cel răzvrătit, fiindcă se folosea de puterea rangului său nu pentru a-şi sluji poporul, ci pentru a-l oprima. De aceea, el se afla într-o stare de neascultare directă faţă de voia lui Dumnezeu, aşa cum este ea prezentată în cele două Testamente al Bibliei.

Şi totuşi, experienţa personală de trăire sub disciplina lui Dumnezeu, ca şi citirea atentă a istoriei şi studiul aprofundat al Scripturii, ne învaţă necesitatea absolută de a ne supune autorităţii – a lui Dumnezeu, desigur, dar şi a conducătorilor civili şi spirituali pe care El i-a instalat în funcţii peste noi. Din moment ce toate stăpânirile pornesc de la Dumnezeu (deşi ulterior ele pot fi denaturate), cineva ar putea susţine supunerea oarbă, indiferent ce s-ar întâmpla. Dar, pe de altă parte, când trebuie cineva să *nu* se supună?

Ca în atâtea alte aspecte ale vieţii creştine, nu există o delimitare clară, un răspuns *apriori*; este o chestiune care ţine de atitudinea inimii fiecăruia şi de călăuzirea Duhului Sfânt. În cazul oamenilor care se supun unui conducător, iată care ni se pare nouă că este situaţia:

rezistenţa este o problemă de maximă gravitate şi la ea trebuie să se recurgă numai după ce au fost epuizate toate celelalte mijloace: legale, politice şi diplomatice! în plus, *marea majoritate* a celor care alcătuiesc Trupul lui Cristos, care este implicat, trebuie să fie ferm convinsă că rezistenţa a rămas ultima posibilitate de a continua după voia lui Dumnezeu. Această convingere lăuntrică este cheia: *La rezistentă trebuie să se recurgă cu cea mai mare rezervă*.

Găsim două exemple biblice excelente ale unei astfel de rezerve în atitudinea lui David şi a lui Daniel. Saul, bolnav de gelozie din cauza popularităţii lui David, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, 11 urmărea în toată ţara Israelului. David, desigur, s-a împotrivit dorinţei lui Saul de a-l omorî, fugind din faţa lui. De două ori Dumnezeu a îngăduit ca Saul să cadă în mâinile lui David. Dar, în ambele ocazii, David a refuzat să-l ucidă pe omul pe care Dumnezeu îl ridicase ca să fie împăratul lui Israel, zicând: „Să mă ferească Dumnezeu să... pun mâna pe el! Căci el este unsul Domnului! 44 (1 Samuel 24: 6).

Când Darius a devenit împăratul mezilor şi al perşilor el l-a pus pe Daniel, care, evident, era mai capabil şi mai supus lui decât oricare altul, administratorul principal al ţării. Toţi ceilalţi satrapi şi administratori erau atât de invidioşi încât s-au dat peste cap ca să găsească ceva prin care să-l discrediteze în faţa împăratului. Dar fără folos; serviciul lui Daniel era impecabil.

Cu toate acestea, au fost în stare să născocească o metodă pentru a-l nimici. Ştiind că Daniel era un credincios devotat lui Dumnezeu, ei l-au amăgit pe Darius să decreteze un edict care stabilea că oricine se va ruga altui zeu sau om, în afară de Darius însuşi, va fi aruncat în groapa cu lei.

Când a aflat de această poruncă, Daniel a fost

confruntat cu o alegere dificilă, deoarece împotrivirea l-ar fi costat viaţa. Dar Dumnezeu a fost cel care i-a dat viaţa dintru început ca să o folosească aşa cum crede El, ca o dovadă a credinţei sale, şi aşa avea să fie; el s-a încrezut în Dumnezeu. Astfel, el a nesocotit porunca stăpânirii pământeşti, pentru a păzi porunca Autorităţii Supreme. (Interesant este că Darius a avut la fel de multe rezerve ca Daniel şi amândoi s-au

bucurat nespus, slăvindu-L pe Dumnezeu, când El l-a salvat pe Daniel.)

În 1689, în Colonii a ajuns vestea că morile lui Dumnezeu mai măcinau încă: James al II-lea fusese înlăturat de William şi Mary în „Glorioasa Revoluţie44. Andros a fost arestat, pe când încerca să fugă deghizat în haine femeieşti. Cinci săptămâni mai târziu, a sosit I) celaraţia de Indulgenţă a lui William şi Mary. Aceasta nu reinstaura e artele Noii Anglii, dar le reda drepturile lor de englezi născuţi liberi, însă sub guvernatori numiţi de Coroană, care trebuia să accepte daturile şi sugestiile reprezentanţilor aleşi ai Coloniilor.

Într-un fel, pacea a fost restabilită şi a durat mult după Marea Trezire. Anglia era mult preocupată de războaiele ei din Europa, până la venirea la putere a lui George al III-lea în 1760.

Acesta a fost un monarh a cărui personalitate cerea supunere totală faţă de regalitate. A aşteptat mult timp o ocazie pentru a se răfui cu spiritul de independenţă al Americii. Îndată ce Anglia a încheiat un tratat de pace cu Franţa, George a socotit că a venit timpul. Primul pas a fost să mărească efectivele forţelor britanice staţionate în America (lăsate acolo pentru a descuraja o nouă izbucnire a războiului dintre francezi şi indieni), de la 3100 de oameni la 7500. Coloniile nu vedeau ce rost avea această

măsură, dar, pe atunci, ele nu aveau niciun cuvânt.

Costul staţionării acestor trupe se ridica la aproximativ 200.000 de lire sterline pe an, o sumă exorbitantă. Coroana a decis ca, prin diferite taxe şi impozite, Coloniile să o plătească indirect. Întâi a venit Legea melasei din 1733: Coloniile puteau să cumpere melasă pentru fabricarea zahărului şi a romului numai de la agenţii britanici din Indiile de Vest.

Apoi vechea lege a navigaţiei a fost aplicată cu stricteţe. Pentru a realiza aceasta, au fost trimişi comisari vamali pentru a strânge taxele, dar comisarii s-au dovedit extrem de corupţi. În consecinţă, toate veniturile obţinute erau folosite pentru plata salariilor comisarilor şi a mulţimii de prieteni politici ai acestora. Costul staţionării nu era acoperit nici măcar în parte.

Apoi au fost impuse noi taxe, dintre care cea mai jignitoare a fost taxa pe timbru, din 1765: fiecare document legal trebuia să aibă un timbru al guvernului britanic pentru a putea fi oficial. Oricât de supărător ar fi fost, era o nimica, în comparaţie cu Decretele Townsbend din 1767, care impuneau taxe pe sticlă, plumb, ceai, hârtie şi aşa mai departe. Nici nu mai exista pretextul de plată a cheltuielilor garnizoanelor britanice, acestea având ca scop strângerea de venituri pentru aventurile de pe glob ale Angliei. În America oamenii erau într-o stare de proastă dispoziţie, din ce în ce mai proastă. La cererea comisarilor, care începeau să se teamă pentru viaţa lor, în 1768, în Boston, a fost detaşat generalului Thomas Gage cu încă două regimente.

După un an, mult urâtele Decrete Townbend au fost toate abrogate, în afară de cea referitoare la ceai. Dar, la doi ani după aceasta, Compania de Ceai a Indiilor de Est, care se afla în pragul falimentului, a fost scutită de aceste taxe. Aceasta a însemnat sfârşitul multor companii de ceai

americane şi a accelerat Complotul Ceaiului din Boston. Regele a cerut ca vinovaţii să fie judecaţi cu cea mai mare asprime a legii – în Anglia! Iar în 1774, când nu s-a găsit niciun vinovat, el a hotărât să pedepsească întregul Boston, închizându-i portul şi oprind orice comerţ. Ceea ce trebuia să fie un avertisment pentru toate Coloniile, a avut în curând tocmai efectul opus.

Ca de obicei, în această criză crescândă, opinia publică americană a fost puternic influenţată de pastori. Aceşti oameni ai lui Dumnezeu născuţi în America, dar nu în Coloniile Coroanei (cum erau Georgia şi Virginia) au devenit aproape unanimi în sprijinul acordat rezistenţei. Datorită Marii Treziri, acum exista o generaţie de pastori devotaţi răspândiţi prin toată America, mulţi dintre ei fiind oameni de o maturitate şi de o profunzime spirituală considerabilă. Pe măsură ce se înmulţea lista „actelor intolerabile", se înmulţea şi protestul lor. Era aproape ca şi cum George al III-lea ar fi stat pe prima bancă din adunarea lor şi ei ar fi încercat să-l facă să-şi înţeleagă greşelile. Dar, chiar dacă regele a auzit vreuna din predicile lor, nu le-a băgat în seamă: ca şi Faraon (cu care multe predici îi asemănau), el avea inima împietrită, şi şi-o împietrea şi mai tare.

Americanilor li se luau acum taxe pentru venitul patriei mamă, dar, în acelaşi timp, li se nega dreptul elementar al oricărui englez la reprezentare în guvernul care percepea impozitele. Întrucât regele ignora acest drept care fusese garantat de Magna Carta, aceasta însemna că el se punea pe sine mai presus de lege. Aceasta a umplut paharul.

Totuşi, în pofida îndemnurilor unor instigatori credincioşi ca Samuel Adams din Boston şi a unor oportunişti politici ca Patrick Henry din Virginia, rezistenţa colonială era încă minimă şi cu multă rezervă. Oamenii

înţelepţi de pe ambele ţărmuri ale Atlanticului puteau să prevadă urmările inevitabile ale politicii curente ale Coroanei, şi se rugau ca aceste urmări să nu se împlinească.

Chiar şi în cadrul ierarhiei Bisericii Anglicane, care n-avea decât de câştigat în urma înăbuşirii rezistenţei americane, existau oameni de caracter destul de curajoşi ca să rişte totul vorbind în numele americanilor. Iată ce a avut de spus în 1774Jonathanăhipley, episcopul din St. Asaph, colegilor săi din Camera Lorzilor:

În prezent, 11 obligăm pe orice nord-american să ne fie duşman şi oamenii liniştiţi şi înţelepţi care-şi văd de treabă vor începe să sufere curând de pe urma nebuniei conducătorilor noştri… Este ciudată ideea care ne-a venit, de a le vindeca resentimentele, sporindu-le provocările… Acum s-a răspândit un spirit de orbire şi de nebunie. Ne grăbim nebuneşte, fără a avea un plan anume, fără un obiectiv important. Urmărim fantoma deşartă a unei suveranităţi nelimitate, care n-a fost

9 9

făcută pentru oameni, şi respingem avantajele sănătoase ale unei autorităţi moderate, folositoare şi inteligente. Cu greu ar putea Dumnezeu, pe care L-am supărat cu toţii atât de tare, să nu ne trimită o pedeapsă naţională mai aspră decât aceea de a ne lăsa pradă urmărilor propriei noastre purtări. Într-adevăr, după părerea mea, niciodată peste ţara noastră n-au plutit nori mai negri.8

Aşa cum am arătat, în America, rezistenţa faţă de oprimare a fost un subiect favorit al amvoanelor timp de mai bine de un secol. Cu un sfert de veac înaintea călătoriei nocturne a lui Paul Revere, unul din partizanii cei mai elocvenţi (deşi tot mai liberal) ai acesteia, Jonathan Mayhew din Boston, predica:

Este o hulă să-i numeşti pe lucrătorii lui Dumnezeu, tirani şi asupritori… Când conducătorii jefuiesc şi ruinează poporul, în loc să fie păzitorii păcii şi bunăstării lui, ei încetează imediat să mai fie lucrătorii rânduiţi ai lui Dumnezeu şi nu merită acest nume glorios mai mult decât îl merită piraţii şi tâlharii de drumul mare.9

Cincisprezece ani mai târziu, mult urâta Lege al taxei pe timbru a primit acest răspuns din partea lui Mayhew:

Regele este la fel de legat prin jurământ să nu violeze drepturile legale ale poporului, pe cât de legat este poporul să îi arate supunere. De aici, urmează că îndată ce domnitorul se pune* pe sine mai presus de lege, regele dispare şi apare tiranul. Vrând-nevrând el îşi pierde autoritatea de rege, trecând dincolo de hotarele în care constituţia îi permite să se mişte, iar, în astfel de cazuri, nu are mai multe drepturi să fie ascultat, decât are un ofiţer inferior care îşi depăşeşte atribuţiile. Atunci, obligaţia supusului de a-i fi loial încetează, desigur, şi faptul că i se opune nu este o răzvrătire, după cum nu este o răzvrătire opunerea în faţa unui invadator străin… folosind mijloacele pe care Dumnezeu i le-a pus la dispoziţie pentru a se autoapăra, şi numai aceste mijloace.10

Iar după ce taxa pe timbre a fost la puţin timp abrogată, Mayhew a avut şi mai multe de spus:

Dumnezeu, în mânia Sa, le-a dat israeliţilor un împărat, pentru că nu au avut destulă judecată şi destul curaj ca să le placă o comunitate liberă şi să-L aibă pe El ca împărat al lor. Faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a coborât din cer ca să ne facă „liberi cu adevărat44 şi că „acolo unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia44, mă face să trag concluzia că libertatea este o mare binecuvântare… Şi cine ştie, având stabilite aceste libertăţi, poate în viitor, când se vor ridica împărăţiile pământului, luptându-se una cu alta… noi sau urmaşii

noştri vom avea fericirea şi cinstea să „salvăm viaţa multor oameni44 şi să salvăm însăşi Britania de la pieire!

Mayhew nici măcar nu era primul care a profeţit că, într-o zi, americanii ar putea fi salvarea patriei mamă care căuta să-i asuprească. Cotton Mather a spus aceasta în termeni spirituali în *Magnalia* sa:

Dar, priviţi, biserici europene! în mijlocul acestui întuneric de afară există candele; iată că lumina a răsărit în întuneric pentru copiii drepţi ai lui Avraam şi, să o spunem cu smerenie, va fi de folos pentru voi să luaţi seama la lumina care, din mijlocul acestui întuneric de afară, stă gata acum să fie aruncată de cealaltă parte a oceanului Atlantic.

În timp ce George al III-lea şi slujitorii săi măreau necontenit presiunea prin care socoteau să-i îngenuncheze pe colonişti, retorica amvoanelor americane creştea şi ea. În 1767, predica lui Josiah Quincy a fost tipărită în *Gazette*, din Boston:

În apărarea drepturilor noastre, civile şi religioase, cu Dumnezeul oştirilor de partea noastră, nu ne temem de ceasul judecăţii; chiar dacă ostile vrăjmaşilor noştri vor acoperi câmpul ca lăcustele, totuşi sabia Domnului şi a lui Ghedeon va învinge.12

Lucrurile au început să se precipite. Întreaga lume urmărea cu mare atenţie bătălia de moarte care se profila între Britania şi piatra cea mai de preţ din coroana ei imperială. Aşa cum scria confidenţial Du Chatelet, ambasadorul Franţei în Anglia, ministrului său al afacerilor externe, în martie 1768:

Mă bucură gândul că un conflict deschis nu este atât de îndepărtat precum îşi închipuie unii… Legăturile care unesc America de Anglia sunt pe trei sferturi rupte. Jugul va fi scuturat în curând. Pentru a deveni independenţi, locuitorii n-au nevoie decât de arme, curaj şi o căpetenie…

Poate acest om există; poate nu este nevoie decât de circumstanţele favorabile pentru a-l

13 *

Introduce în marea scenă.44

Tocmai când el scria aceste cuvinte, în Virginia, un colonel încercat şi nobil fermier pe nume George Washington, spunea încet la Mount Vernon, frumoasa sa reşedinţă de pe Potomac: „Oricând mă va chema ţara, eu sunt gata să-mi iau muscheta pe umăr44.

Iar în luna următoare, din New York, un bine cunoscut avocat, pe nume William Livingston, spunea acestea:

Curaj, americani… Degetul lui Dumnezeu arată fiilor voştri un imperiu puternic. Sălbaticii din ţinuturile necivilizate n-au fost niciodată daţi afară pentru a face loc idolatrilor şi sclavilor. Pământul pe care-l avem este darul cerului, dat părinţilor noştri, şi se pare că providenţa divină l-a destinat urmaşilor urmaşilor noştri… Răsare lumina zilei în care se va pune temelia acestui mare imperiu, prin stabilirea unei Constituţii americane precise… înainte de a trece şapte ani peste noi, prima piatră va trebui aşezată.

t

(Acest citat, a apărut în ziarul *Gazette* din New York în aprilie 1768. În aprilie 1775, pe pajiştea Lexington s-a tras „lovitura care a răsunat în jurul lumii”.)

În septembrie 1768, *Gazette* din Boston scria la rândul ei: „Dacă va fi trimisă o armată care să ne aducă în stare de sclavie, ne vom lua viaţa în mâini şi vom striga către Judecătorul întregului pământ… Iată – ei vin să ne dea afară din stăpânirea pe care Tu ne-ai dat-o ca s-o moştenim. Ajută-ne, Doamne, Dumnezeul nostru, căci noi ne încredem în Tine, şi în Numele Tău ne ridicăm împotriva acestei mulţimi”. 14

În acest punct au fost anulate decretele Townshend şi în următorii trei ani a fost un fel de pace. Marea majoritate, de ambele părţi, spera să nu se ajungă la război. Totuşi pacea nu era o pace reală, născută din dorinţa de împăcare sau din soluţionarea diferendelor. Era o pace înşelătoare şi efemeră asemeni acalmiei dinaintea furtunii.

În realitate, nimic nu s-a schimbat. În 1772, un om din Rhode Island, care călătorea prin Anglia, îi scria prietenului său Ezra Stiles, rectorul Colegiului Yale: „Deseori îi vei auzi zicând: «Blestemaţi să fie oamenii aceia! Nu vom ajunge nicăieri cu ei până când nu vom scoate din rădăcini acel spirit puritan afurisit!» „15

Acum întrunirile orăşeneşti de pe tot cuprinsul Noii Anglii pregăteau şi întocmeau declaraţii, într-o adevărată litanie de proteste. Faptul că aşezările lor erau mici nu le micşora îndrăzneala sentimentelor. Micul Chatham, de pe „cotul" Capului Cod declara în decembrie 1772, că orăşenii săi îşi consideră „principiile lor civile şi religioase ca fiind partea esenţială şi cea mai scumpă a vieţii lor, fără de care ceea ce rămâne abia dacă mai merită păstrat".

Noul an 1773 a fost vestit de oamenii din Marlborough în acelaşi spirit. „Moartea", declarau ei în mod unanim, la întâi ianuarie, „este de preferat robiei. Unui popor născut liber nu i se cere prin religia lui Iisus Cristos să se supună tiraniei, ci poate folosi puterile pe care Dumnezeu i le-a dat pentru a-şi recâştiga şi a păzi legile şi libertăţile... [noaj îl rugăm pe Domnul din ceruri să-şi întindă braţul

Său în apărarea Bisericii Sale şi a poporului Său şi să-l lase pe Israel să plece".

Este interesant de observat că în retorica americană avusese loc o schimbare fundamentală: îndemnurile nu

mai veneau acum doar de la amvoane şi de la câţiva „patrioţi” plini de zel; masele largi de oameni preluaseră ştafeta şi o duceau singuri mai departe.

Chiar şi un guvernator, Jonathan Trumbull din Connecticut vorbea acum deschis în apărarea libertăţii: „Este greu să rupem legăturile cu patria mamă, dar când ea încearcă să ne înrobească, atunci chiar cea mai strânsă unitate trebuie dizolvată… «Domnul împărăţeşte;

pământul să se bucure, şi mulţimea ostroavelor să fie plină de bucurie».

* * 17

— Astfel de profeţii stau gata să se împlinească”.

Cei mai mulţi dintre guvernatorii numiţi de Coroană au rămas însă fideli regelui şi unul din ei scria Camerei de Comerţ a Angliei: „Dacă-l întrebi pe un american, care îi este stăpânul, el îţi va spune că nu are

1 fi niciunul, niciun alt conducător, în afară de Iisus Cristos”. Aceasta ar fi putut da naştere strigătului care a fost preluat curând pe toată întinderea Americii prin Comisiile de corespondenţă: „*Niciun rege, în afară de Regele Iisus*!” *19*

Sam Adams a recomandat înfiinţarea acestor comisii, cu scopul de a ţine toate Coloniile la curent cu ultimele acţiuni de rezistenţă. Totuşi, cu toate aceste comisii şi în pofida spiritului crescând de unitate al Americii, ea a rămas dezbinată şi împărţită în ceea ce priveşte o acţiune concertată. O caricatură politică a vremii a reflectat aceasta, înfăţişând un şarpe format din treisprezece bucăţi, cu titlul: „Nu mă călca!”

Este exact ceea ce a făcut o Coroană încăpăţânată, îngustă şi răzbunătoare. Patrioţii, cum îşi spuneau ei, aproape că au renunţat să mai caute o ocazie care să uşureze sau să forţeze intrarea lor într-o

9 9

uniune. Această ocazie le-a fost oferită atunci când britanicii au decis să pedepsească Bostonul pentru Complotul ceaiului. Ei au închis portul cel mai prosper al Americii, oprind orice import sau export şi astfel nu numai că ruinau portul Boston din punct de vedere financiar, dar aproape îi impuneau condiţii de asediu.

America era bântuită de valuri de mânie, surprindere şi compasiune! Primii care le-au trimis ajutoare materiale celor din Boston au fost oamenii din Carolina de Sud, care au expediat două sute de butoaie cu orez în portul cel mai apropiat de Boston, promiţându-le alte opt sute. La Wilmington, Carolina de Nord, în câteva zile s-a strâns suma de două mii de lire. S-a donat un vas pentru a transporta proviziile, iar echipajul s-a oferit voluntar să navigheze fără plată. Lordul North, prim-ministrul britanic, a râs la ideea unei uniuni americane, asemănând-o cu o frânghie de nisip. „O frânghie de nisip o să-i vină de hac”, ziceau oamenii din Wilmington. Oraşul Windham, din Connecticut le-a trimis 258 de oi, iar Delaware era atât de hotărât, încât şi-a propus să trimită ajutoare anual. Maryland şi Virginia au contribuit cu generozitate, George Washington cotizând personal cu cincizeci de lire (aproximativ trei mii cinci sute de dolari, la valoarea din 1977).20

Prin august, oamenii din Pepperell, Massachusetts trimiseseră deja încărcături întregi de secară. Liderul lor, William Prescott a exprimat probabil sentimentele multor americani, când le-a scris celor din Boston:

Suntem din toată inima alături de voi, şi suntem întotdeauna gata să facem tot ce ne stă în putere ca să vă ajutăm, să vă mângâiem şi să vă uşurăm, ştiind că providenţa v-a aşezat acolo unde trebuie să rezistaţi primei lovituri. Noi considerăm că ne aflăm cu toţii în aceeaşi barcă şi trebuie să ne scufundăm sau să

plutim împreună. Credem că dacă ne vom supune acestor dispoziţii, totul este pierdut. Strămoşii noştri au trecut marele Atlantic, şi-au dat sângele şi averea ca să se poată bucura de libertăţile lor, atât civile cât şi religioase, şi ca să le poată transmite urmaşilor lor. Copiii lor au înaintat cu greu prin nespus de multe greutăţi pentru a ne lăsa liberi şi fericiţi, bucurându-ne de drepturile noastre de englezi. Acum, dacă vom renunţa la ele, pot copiii noştri să se ridice şi să ne numească binecuvântaţi?… Să avem dar cu toţii o singură inimă şi să rămânem tari în libertatea pe care ne-a dat-o Cristos. Şi fie ca El, în îndurarea Lui fără margini, să ne dea izbăvire din toate necazurile noastre.21

În octombrie, în Massachusetts s-a ţinut un congres provincial, al cărui preşedinte, John Hancock, a declarat:

Considerăm că acest popor trebuie să se smerească înaintea lui Dumnezeu, din cauza păcatelor sale, căci, în dreapta Sa judecată, El a socotit de cuviinţă să ni se întâmple o mare nenorocire, care este neînţelegerea din momentul de faţă dintre Marea Britanie şi Colonii. Totodată, să cerem binecuvântarea divină peste noi, pentru ca prin ajutorul harului Său, să putem fi în stare să schimbăm tot ce este rău în mijlocul nostru, pentru ca Dumnezeu să-şi găsească plăcerea să ne dea şi pe mai departe binecuvântările de care ne bucurăm, şi să îndepărteze semnele nemulţumirii Sale, făcând ca armonia şi unitatea să fie restabilită între Marea Britanie şi aceste Colonii.

Două lucruri ies în evidenţă aici: în primul rând, că reacţia puritană esenţială de a vedea care este păcatul în vremuri grele de restrişte, era încă intactă printre oamenii care se dăruiseră într-adevăr lui Dumnezeu. În al doilea rând, aceşti oameni încă mai sperau şi se rugau pentru o rezolvare paşnică, şi ar fi luat parte la rezistenţa activă cu

cele mai mari rezerve.

Însă, o dată ce s-au devotat acestei cauze, devotamentul lor era total. Acelaşi Congres se adresa locuitorilor Golfului Massachusetts după cum urmează: „Rezistenţa faţă de tiranie devine datoria socială şi creştină a fiecărui om... Rămâneţi în continuare statornici, deplin conştienţi de dependenţa voastră faţă de Dumnezeu, apărând cu onoare acele drepturi care v-au fost date de sus, şi pe care niciun om

09

nu are dreptul ni le ia”.

S-au ivit astfel zorile anului 1775. Naţiunea a răspuns ca un singur om la cuvintele răsunătoare ale faimosului discurs al lui Patrick Henry, prezentat la 23 martie în Parlamentul Virginiei:

Nu mai este loc pentru speranţă. Dacă vrem să fim liberi, trebuie să luptăm! Tot ceea ce ne-a mai rămas de făcut este să facem apel la arme şi la Domnul oştirilor!

Mi se spune că suntem slabi, dar oare, nefăcând nimic, vom fi mai puternici? Nu suntem slabi. Trei milioane de oameni înarmaţi pentru cauza sfântă a libertăţii, într-o astfel de ţară, sunt de neînvins, oricâte forţe ar trimite duşmanul împotriva noastră. Nu ne vom lupta singuri. Dumnezeu este stăpânul destinului naţiunilor şi El ne va ridica prieteni. Lupta nu este numai pentru cei puternici; ea este pentru cei vigilenţi, pentru cei activi, pentru cei curajoşi...

Ne este oare viaţa atât de dragă sau pacea atât de scumpă ca să le cumpărăm cu preţul lanţurilor şi al robiei? Dumnezeu cel atotputernic să ne ferească! Nu ştiu ce drum vor alege alţii, dar. În ceea ce mă priveşte, daţi-mi libertatea sau daţi-mi moartea!” 2

15

„Dacă vor război...”

Începând să cercetăm amănunţit adevăratele evenimente ale războiului, în căutarea de exemple ale intervenţiei lui Dumnezeu, ne-am confruntat din nou cu părerea modernă, general acceptată, şi anume, că noi, americanii, i-am întrecut pe britanici cu ingeniozitatea, vitejia şi tactica noastră (şi cu „norocul” lui Washington) şi am înfrânt cea mai puternică naţiune din lume. Aceste opinii răspândite nu au luat niciodată în considerare posibilitatea ca Dumnezeu să fi avut vreo intervenţie în război!

Şi totuşi, dacă voia lui Dumnezeu *a fost* ca America să se despartă prin forţă de ţara mamă, atunci nu numai că ar trebui să existe dovezi concludente că Dumnezeu a sprijinit eforturile ei, ci şi că El a intervenit direct de partea Americii – la fel de dramatic şi hotărâtor ca în zilele Vechiului Testament. Biblia ne învaţă clar un lucru: Dumnezeu răsplăteşte ascultarea cu binecuvântarea Sa. El nu răsplăteşte neascultarea. Noi am găsit într-adevăr aceste dovezi într-un număr atât de mare, încât nu se mai poate spune că am alergat după coincidenţe cu care să ne susţinem teoriile. Am descoperit că până şi britanicii au început să deplângă faptul că providenţa divină părea să fie de partea cauzei americane. Dar să lăsăm dovezile să vorbească de la sine. (în mod ironic, există chiar un episod în care America a jucat rolul agresorului invadator, în care caz Dumnezeu a acţionat categoric în favoarea britanicilor!)

„Rămâneţi pe poziţii!” le-a strigat căpitanul John Parker celor peste şaptezeci de luptători care au format în grabă linia de ochire pe câmpul din Lexington. „Nu trageţi decât dacă se trage asupra voastră. Dacă vor război, n-au

decât să înceapă de aici!” 1

Câţiva dintre ei au făcut haz, cei mai mulţi, însă, erau prea ocupaţi cu pregătirile. Ei îşi îndesau încărcăturile de pulbere în ţevile lungi de trei picioare ale muschetelor, cu dopuri de câlţi pentru muschete, rostogolind apoi gloanţele pentru muschete şi asigurându-le cu alţi cocoloşi de câlţi. Cu excepţia clopotului bisericii care suna alarma, şi a toboşarului care bătea semnalul „La arme!”, era o linişte ciudată. Oamenii erau prea ocupaţi ca să mai poată vorbi.

Jonas Parker, vărul primar al căpitanului, şi-a ocupat poziţia. Intenţionat, şi-a pus pălăria tricorn pe pământ în faţa lui şi a umplut-o cu gloanţe de muschetă şi bucăţi de cremene. Le-a spus prietenilor săi că este hotărât „să nu dea niciodată înapoi din faţa trupelor britanice” şi a fost gata să le-o dovedească. La stânga sa, Isaac Muzzey îşi umplea cornul cu pulbere din butoiul deschis care fusese adus în prima linie, în dreapta sa, Jonathan Harrington încerca să arate degajat, fiind conştient că tânăra lui soţie îl privea de la fereastra de sus a casei lor de lângă câmp.

Lumina zorilor se juca printre ramurile copacilor de pe pajişte, în acea zi de 19 aprilie, din primăvara anului 1775. Pomii începeau deja să înmugurească, cu trei săptămâni mai devreme, datorită unui timp deosebit de cald pentru luna aprilie. Ei aruncau umbre lungi peste pajişte, înspre oameni. Începea încă o zi caldă – o zi frumoasă, fără vânt, cu cerul senin, cu o ceaţă uşoară care părea să dea tuturor lucrurilor o notă idilică, de vis…

„*Vin*!”, s-a auzit un strigăt, şi toţi ochii s-au întors spre colţul de răsărit al triunghiului verde. În depărtare, se puteau vedea primele rânduri ale unei coloane de trupe britanice regulate, venind pe drum în marş forţat. Erau mult mai mulţi decât se aşteptase căpitanul Parker erau, de fapt, câteva sute. Din experienţa sa din războaiele cu francezii şi indienii, ştia ce trebuia făcut „împrăştiaţi-vă,

oameni buni!”, a răsunat e nmanda de-a lungul liniei. „Nu trageţi! împrăştiaţi-vă!”

Să fi opus rezistenţă acum, în faţa unui inamic care venea în număr atât de mare, ar fi însemnat doar o pierdere stupidă şi fără rost. Aveau, în schimb, să se retragă, risipindu-se în provincie, şi să îi bată pe britanici la Concord. Revere şi ceilalţi călăreţi rapizi vor fi ridicat deja toate târgurile de pe o distanţă de trei ore de mers călare, şi la Concord vor fi destui alţi luptători şi trupe de miliţie pentru a putea purta lupta. Astfel, căpitanul Parker şi cea mai mare parte a cetei sale au întors spatele britanicilor care năvăleau, şi au început să se retragă de pe câmp.

Acum, însă, setea de sânge copleşea trupele britanice. Frustrarea şi amărăciunea acumulate de luni de zile, amestecate cu o supremă aroganţă, au explodat la vederea acestor rebeli neciopliţi care îndrăzneau să li se împotrivească. Dând frâu liber mâniei, prin urale şi strigăte lungi de luptă, vestoanele roşii au rupt rândurile şi au pornit pe câmp la atac, sporindu-şi eforturile când au văzut că majoritatea luptătorilor americani se retrăgeau, pare-se, plini de frică. Maiorul John Pitcain, ofiţerul aflat la comanda britanicilor, simţea că pierde controlul asupra oamenilor săi. „Soldaţi, nu trageţi! Păstraţi alinierea! Desfăşuraţi-vă şi încercuiţi-i!” Apoi a strigat către americani: „Aruncaţi armele şi nu veţi păţi nimic!”

Însă, alţi ofiţeri britanici mai tineri au fost cuprinşi de aceeaşi agitaţie care pusese stăpânire pe trupe. S-a auzit o împuşcătură de pistol, apoi încă una (singurii de pe câmp care aveau atunci pistoale erau ofiţerii britanici). Au urmat două sau trei detunături nervoase, amestecate cu strigăte încurcate de „Foc!” şi „Opriţi focul!” în fine, un tânăr ofiţer din fruntea atacului a răcnit: „Foc, foc, lua-v-ar naiba, foc!” şi rotindu-şi sabia deasupra capului pentru a da semnalul

unei salve de foc, a îndreptat-o arătând spre luptătorii americani.

O salvă de foc a răsunat peste câmp şi fiecare s-a oprit Era ca şi cum ambele părţi ar fi fost surprinse de această evoluţie a situaţiei şi fiecare privea la cealaltă să vadă ce se întâmplase. Niciunul din americani nu fusese lovit, ceea ce nu era de mirare, ţinând cont că britanicii nu se opriseră să ia linia de ochire. Britanicii înşişi erau acoperiţi de un nor de fum. Trupele britanice constând din infanterie uşoară şi grenadieri, cele mai rapide şi mai puternice din forţa de expediţie a lui Gage, erau alcătuite din profesionişti experimentaţi. Ei au fost primii care şi-au venit în fire, şi acum au trecut rapid în formaţie, perefect aliniaţi, şi şi-au încărcat din nou armele.

„Blestemaţilor, aruncaţi jos armele!” a strigat un ofiţer britanic călare. „Rebeli afurisiţi, de ce nu aruncaţi jos armele?”

Ca răspuns, mai mulţi luptători rebeli au tras, iar ofiţerul şi-a tras sabia şi le-a strigat oamenilor săi: „Foc, pentru Dumnezeu, *foc*! *u*

O a doua salvă de foc, de data aceasta bine ţintită, i-a lovit în plin pe americanii care stăteau în picioare pe câmp. Jonas Parker, care rămăsese pe poziţie, a căzut grav rănit şi, neputând să se ridice, se lupta să-şi reîncarce muscheta acolo unde zăcea. La stânga lui, Isaac Muzzey fusese omorât pe loc, la dreapta, Jonathan Harrington fusese lovit în piept. El s-a îndreptat împleticindu-se spre casă, a căzut, s-a ridicat şi a căzut din nou. S-a târât pe ultima parte a drumului, sângele ţâşnindu-i din gaura din piept. Soţia lui, îngrozită, a coborât în fugă să-l ajute să intre înăuntru. Tocmai când a deschis uşa, el a întins mâna spre ea şi a murit la picioarele ei. Înapoia lui, Jonas Parker a fost străpuns de o baionetă pe când încerca să-şi ridice muscheta.

Singurii luptători rebeli care mai rămăseseră acum pe pajişte erau cei morţi şi cei răniţi. O parte din infanteria uşoară, scăpată iarăşi de sub control, i-a fugărit pe rebelii care se retrăgeau. Cea mai mare parte a trupelor britanice, însă, şi-a sărbătorit victoria cu trei urale triumfătoare şi apoi au pornit în marş pe drumul spre Concord. În timp ce fluierele şi tobele lor se depărtau în zare, liniştea revenea pe pajişte. Bătălia de la Lexington nu durase niciun sfert de ceas. Dar, pentru britanici începea o zi lungă – prima dintr-un coşmar de opt ani.

Pe drumurile de ţară galopau călăreţi rapizi, cum era Paul Revere, dând mereu pinteni cailor. Pe ogoare, fermierii se opreau din arat şi ascultau zgomotele de copite care se apropiau. Apoi apărea călăreţul, plin de praf, cu calul în spume. „La arme, la arme! A început războiul! Se îndreaptă spre Concord!”, era tot ce mai avea timp să strige în trecere. Iar fermierii de la nord şi de la est, pe distanţă de câteva mile împrejur, şi-au lăsat plugurile în brazdă, şi-au înşfăcat muschetele şi cornurile cu pulbere, şi-au umplut buzunarele cu gloanţe de muschetă, şi duşi au fost, grăbindu-se pe drumuri, către punctele de adunare.

Cei şapte sute de soldaţi britanici se mişcau şi ei repede – parcurgând cele douăzeci de mile de la Cambridge la Concord în şapte ore – inclusiv acţiunea de la Lexingron. Eşnd au ajuns la Concord (înainte de ora 11 dimineaţa), pulberea, tunurile şi armele pe care aveau de gând să le confişte fuseseră toate luate şi ascunse. Grosul trupelor britanice a rămas în Concord, în timp ce echipe de cercetare au pornit în direcţii diferite. Datorită spionilor tory, ştiau în general unde să caute.

Cel mai mare contingent a continuat să urce drumul spre podul North Bridge, unde au lăsat în spate o sută de oameni şi au plecat mai departe. Abia au dispărut în zare,

când coloana rebelilor, care i-a urmărit ca o umbră, a pornit acum în şir indian spre pod. Retrăgându-se în grabă peste pod, câţiva dintre britanici au intrat în panică şi au tras, iar ofiţerul aflat la comandă a ordonat o salvă de foc. Aceasta a secerat mai mulţi americani, care, până la urmă, au tras şi ei o salvă, doborând patru vestoane roşii.

Soldaţii britanici erau şocaţi. Aceşti fermieri n-o luaseră la sănătoasa»

la prima salvă, cum se părea că făcuseră cei din Lexington. Aici ei au rămas pe poziţii şi au răspuns calmi la foc. Şi ştiau să tragă! în timp ce primul detaşament de britanici îngenunchea pentru a reîncărca, al doilea se pregătea, în spatele lor, să ţintească. În acel moment, detaşamentul al doilea şi-a dat seama că detaşamentul al treilea din

19 9

spatele *lui*, nu mai era. Detaşamentul al treilea fugise. Imediat, detaşamentele unu şi doi au fugit după el, inclusiv un număr dintre cei ce conduseseră atacul de la Lexington. Erau la fel de cuprinşi de panică, pe cât fuseseră de plini de nerăbdare la începutul zilei. Ofiţerii au încercat să-i adune, dar degeaba; retragerea lor a devenit curând un concurs pentru cine va putea ajunge cel m-au repede la Concord.

După ce s-au alăturat grosului trupelor din Concord, ofiţerii au hotărât să se întoarcă cu toţii înapoi la Charlestown, cât mai repede cu putinţă, sperând că întăririle pe care le ceruseră (după rezistenţa de la Lexington), fuseseră trimise. Din momentul acela, ei au condus trupele britanice spre cea mai sângeroasă experienţă pe care acestea au cunoscut-o vreodată – sau aveau să o cunoască până la atacul Brigăzii uşoare de la Balaklava. Tot drumul, luptătorii rebeli i-au ţinut mereu sub focuri de armă, lovindu-i din flancuri bine ascunşi după

ziduri de piatră, garduri vii şi în păduri. Britanicii, tot mai disperaţi, nu au văzut aproape niciodată mai mult de doisprezece într-un grup.

Luptătorii rebeli se ascundeau mergând înaintea lor, ţinteau cu grijă, trăgeau, apoi, în timp ce stăteau culcaţi, îşi reîncărcau armele şi fugeau înainte pregătind o nouă lovitură. În cele din urmă, trupele britanice au fost silite să trimită înainte pichete mari de flanc pentru a curăţa pădurile şi câmpiile de pe cele două părţi ale drumului. Acum şi americanii au început să aibă pierderi. Dar pichetele mobile de flanc, care trebuiau să treacă prin desişuri şi prin vadurile pârâurilor, au obosit repede, şi cu greu reuşeau să se menţină înaintea coloanei.

Totodată, oboseala îşi spunea cuvântul în rândurile militarilor. Trupele britanice nu dormiseră în noaptea trecută, şi executaseră un marş forţat toată ziua – douăzeci de mile până la Concord şi încă nouă mile înapoi. Aproape tot drumul înaintaseră cu greu sub un soare fierbinte – şi, în ultimele trei ore, sub un foc puternic de muschete. Tot mai mulţi oameni cădeau de-a lungul drumului, deşi ştiau că rebelii îi culegeau pe toţi cei rămaşi în urmă, dar nu mai puteau face niciun pas.

Grija cea mai mare a ofiţerilor britanici era faptul că oamenii lor nu mai răspundeau la ordinele care nu le conveneau. Şi mai rău era că începuseră să-şi abandoneze răniţii. Apropiindu-se de Lexington, unde cu nouă ore mai înainte scoseseră strigăte de triumf, focul de hărţuire a devenit atât de intens, încât coloana a încetinit, până când aproape s-a oprit. Înnebuniţi de un inamic pe care nu-l puteau vedea, după ce au consumat aproape toată muniţia, militarii britanici erau aproape de faza „scapă cine poate”. Ofiţerii superiori ştiau că, în cazul acesta, retragerea s-ar fi transformat într-o debandadă.

Toţi ofiţerii mergeau acum pe jos, căci caii le fuseseră

omorâţi. Disperaţi, alergau în faţa coloanei, ameninţându-şi oamenii cu sabia şi cu pistolul, pentru a-i împiedica să rupă rândurile şi să se împrăştie. Dacă i-ar fi putut ţine pe ei, cel puţin ar fi blocat calea celorlalţi. Tocmai înainte de câmpul de la Lexington, sub focul cel mai puternic din ziua aceea, militarii posomorâţi, au început să formeze o linie de apărare, lăsând să treacă restul coloanei. Le mai rămăsese muniţie poate pentru trei salve…

Peste focul de muschete s-a auzit un sunet ascuţit de cimpoaie. „E

brigada întâi!” a venit un strigăt din spate. „Suntem salvaţi!” Toate capetele s-au întors şi iată, pe drum dinspre Cambridge venea coloana de schimb – generalul de brigadă Percy, în fruntea a o mie de oameni. Uluit de cele ce a găsit, Percy a ordonat ca cele două tunuri de câmp pe care le adusese cu el să fie mutate în faţa coloanei, unde au fost descărcate în rândurile tot mai strânse ale rebelilor.

Aceasta i-a oprit pe urmăritori, care nu mai luptaseră până atunci împotriva tunurilor. Percy a folosit preilejul pentru a forma un careu defensiv, în mijlocul căruia trupele epuizate de infanterie uşoară şi grenadieri s-au aşezat pe pământ, gâfâind şi încercând să-şi tragă suflarea. Percy le-a acordat un răgaz de patruzeci de minute, apoi a ordonat coloanei să se întoarcă la Charlestown, unde avea să fie acoperită de vasele de război britanice aflate în port. Focul de hărţuire continua, înţepându-i ca nişte viespi. Acum, însă, trupele proaspete au fost trimise ca pichete de flanc, iar tunul îi ţinea pe rebeli la distanţă.

Se întunecase de-a binelea când au ajuns la Bunker Hill, în siguranţă. În acea zi fuseseră ucişi sau răniţi 250 de britanici. (Pe vremea aceea, de multe ori o rană făcută de un glonte de muschetă de trei sferturi de ţol se dovedea a fi fatală.) Americanii pierduseră şi ei aproape o sută de

oameni, dar victoria era în mod clar şi din plin de partea lor.

Lexington şi Concord au avut ca efect asupra americanilor creşterea vertiginoasă a încrederii în forţele lor. Au rezistat în faţa celor mai bune trupe britanice şi au provocat o înfrângere zdrobitoare. Massachusetts a estimat că, din populaţia sa de aproximativ patru sute de mii de locuitori, luând în considerare toţi bărbaţii între şaisprezece şi şaizeci de ani, putea mobiliza o sută douăzeci de mii de oameni! Războiul avea să se termine la timp pentru strângerea recoltelor! în timp ce călăreţii rapizi se răspândeau prin Colonii, restul Americii s-a alăturat coloniei Massachusetts în exuberanţa sa.

Abia a ajuns vestea în New Haven, că un tânăr căpitan de miliţie, energic şi ambiţios, pe nume Benedict Arnold, şi-a adunat oamenii şi s-a îndreptat spre Concord, unde era sediul Congresului Provincial din Massachusetts. Avea un plan îndrăzneţ: să cucerească fortul Ticonderoga, care controla lacul George şi lacul Champlain. Tunul de aramă al fortului avea să le ofere forţelor americane din jurul oraşului Boston una din componentele care le lipsea. L-au făcut pe Arnold colonel şi, autorizându-l să recruteze până la patru sute de oameni, l-au trimis imediat.

În acelaşi timp, însă, conducătorii din Connecticut hotărâseră şi ei să cucerească fortul Ticonderoga, pentru a bloca o înaintare posibilă de-a lungul lacului Champlain, a generalului britanic Gay Carleton, din Canada. Căpitanul Edward Mott şi trupa lui de miliţie au fost trimişi din Hartford, pentru a-i însărcina pe Edward Allen şi pe oamenii săi din Green Mountains, pădurari şi muncitori necalificaţi care îşi făceau veacul prin New Hampshire, să ia cu asalt fortul.

Când colonelul Arnold l-a ajuns din urmă pe colonelul Allen, la 9 mai, acesta din urmă conducea deja o trupă de

240 de oameni. Arnold a insistat că ar trebui să preia el singur comanda, dar Allen nu l-a băgat în seamă. Până la urmă, s-au înţeles cu greu să împartă comanda. Pe ţărmul lacului Champlain, au asamblat bărcile şi au trecut 83 de oameni la prima traversare, inclusiv cei doi colonei. Allen a hotărât să nu îi mai aştepte pe ceilalţi, ca să nu piardă avantajul unui atac prin surprindere. În timp ce se furişau prin ceaţa cenuşie a zorilor, spre uimirea lor, au văzut că poarta fortului era deschisă. Allen şi Arnold au năvălit înăuntru, cot la cot, ceilalţi urmărindu-i cât puteau de repede. O santinelă surprinsă şi-a ridicat muscheta, l-a ochit pe Allen şi a apăsat pe trăgaci, dar puşca nu s-a descărcat.

Câteva vestoane roşii au apărut, fiind rapid anihilate, în timp ce Allen a urcat în fugă scările care duceau spre comandament, unde se afla comandantul fortului, căpitanul Delaplace. A lovit cu putere în uşă şi (conform unui martor britanic), a deşertat un potop de sudălmi forestiere la adresa omului pe care-l auzea mişcându-se îndărătul ei. Până la urmă, Delaplace a deschis uşa, pentru a-l privi pe uriaşul de un metru nouăzeci care a răcnit la el: „Predă fortul acesta imediat! 44

„În numele cui îmi dai acest ordin? 44, a întrebat Delaplace cu îndrăzneală.

„În nu*mele ma*rel*ui Ie*h*ova* şi *a*l *Co*ng*resului Co*nt*inental!”* a tunat Allen, şi şi-a ridicat sabia peste capul lui Delaplace. Căpitanul a ordonat celor patruzeci de oameni ai garnizoanei să-şi depună armele, şi acum poarta o de acces spre New York se afla în siguranţă în mâinile americanilor.

Fiindcă a venit vorba de Iehova, cititorul s-ar putea întreba, în acest punct, ce a avut Dumnezeu de-a face cu toate acestea? Mâna lui Dumnezeu a fost acolo – prin faptul că poarta principală a fortului a fost în mod

inexplicabil deschisă, prin faptul că arma santinelei nu a luat foc, astfel că fortul a fost cucerit fără nicio pierdere de vieţi omeneşti. Dar vinul victoriei este dulce – şi urcă la cap. Sub influenţa lui, nu este nimic mai uşor decât să-L uiţi pe Dumnezeu. Paharul următor avea să se dovedească cel mai ameţitor dintre toate.

Ori de câte ori poporul Său începea să se mândrească cu puterea ori cu realizările sale, Dumnezeu răsturna cerul şi pământul pentru a-i chema înapoi la El, înainte ca inimile lor să se împietrească. Aşa cum a făcut de la începuturile istoriei, El face aceasta de obicei prin credincioşi devotaţi – profeţii din vechime şi unii lideri creştini sinceri (şi din acest motiv, mai puţin populari). În 1775, cei mai îngrijoraţi erau clericii devotaţi. Cu tot entuziasmul lor patriotic, cei mai maturi dintre ei nu au pierdut niciodată din vedere importanţa de a se supune voii lui Dumnezeu şi de a-l da Lui toată recunoştinţa şi toată gloria. Câtă vreme inimile americanilor au avut această atitudine, ei au fost în siguranţă; Dumnezeu a continuat să-i uimească cu ocrotirea şi cu binecuvântările Sale.

Un număr surprinzător dintre soldaţii de rând ştiau aceasta. Amos Farsworth, un fermier yankeu, devenit membru al trupelor de miliţie, scria în jurnalul său despre un schimb de focuri cu britanicii, pe una din insulele portului Boston: „Vreo cincisprezece dintre noi ne-am ghemuit într-un şanţ în mlaştină, şi am rămas pe poziţii. De cealaltă parte a râului, a venit o companie de soldaţi… Până când soldaţii s-au retras, am avut parte de foc continuu. Dar, cu toate că focul era foarte puternic, niciunul dintre ai noştri n-a fost ucis. Cu siguranţă că Dumnezeu are milă de noi… mulţumiri fie aduse lui Dumnezeu că nu ni s-a întâmplat niciun rău când gloanţele şuierau în jurul capului nostru ca albinele”.3

La 31 mai, la trei săptămâni după luarea fortului Ticonderoga, reverendul Samuel Langdon, preşedintele Colegiului Harvard, a fost invitat să se adreseze Congresului Provincial din Massachusetts în ziua alegerilor. Ştiind că predica sa urma să fie publicată şi citită în toată America, Langdon şi-a formulat textul cu grijă. Indiferent cât de nepopular ar fi putut fi mesajul său, el era hotărât să spună ceea ce simţea că Dumnezeu îl îndemna să spună.

Ne-am răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Am pierdut adevăratul spirit al creştinismului, deşi încă mai păstrăm profesiunea de credinţă şi formele exterioare. Am nesocotit şi am privit cu uşurinţă Evanghelia slăvită a Domnului nostru Iisus Cristos şi a rânduielilor şi poruncilor Sale sfinte. Închinarea multora este doar o formă de închinare adusă lui Dumnezeu, dar inimile lor sunt departe de El. Mulţi au schimbat Evanghelia, făcând din ea un sistem superficial de filosofie morală puţin mai bună decât platonismul antic.

Ceea ce avea Langdon în vedere, în mod specific, era tendinţa spre deism, care submina principiul trinităţii, principiul fundamental al creştinismului. Această tendinţă avea să ducă, în cele din urmă, la unitarianism, o credinţă diluată într-un Dumnezeu considerat drept o Fiinţă Superioară impersonală, care este Dumnezeul Naturii, care neagă divinitatea lui Cristos, ca să nu mai vorbim de necesitatea jertfei Lui de ispăşire de pe cruce.

Apoi Langdon s-a concentrat asupra războiului:

De ce a venit acest rău peste noi? Nu cumva din cauză că L-am părăsit pe Domnul? Putem noi spune că suntem nevinovaţi şi nu am păcătuit împotriva lui Dumnezeu? Nu, cu siguranţă că se cuvine să ne smerim sub mâna Lui puternică, pentru ca El să ne înalţe la timpul potrivit… Fraţii mei, să ne pocăim şi să cerem îndurarea

divină. Să ne schimbăm căile şi faptele noastre, să schimbăm orice lucru care L-a mâniat pe Cel Prea înalt şi astfel să ne străduim să obţinem mijlocirea plină de har a mâinii divine pentru salvarea noastră…

Dacă Dumnezeu este de partea noastră, cine va putea sta împotriva noastră? Duşmanul ne-a ocărit pentru că chemăm Numele Lui şi pentru că ne punem încrederea în El. Şi-a bătut joc de posturile noastre şi de orice formă de creştinism adevărat din ţară… Fie ca ţara noastră să fie curăţată de toate păcatele ei!

Atunci Domnul va fi refugiul nostru şi puterea noastră, un ajutor prezent la nevoie, şi nu vom avea niciun motiv să ne temem, chiar dacă mii de duşmani ar veni împotriva noastră din toate părţile.

Domnul să ne audă în această zi a necazului… atunci noi ne vom bucura de mântuirea Sa şi vom flutura steagul în Numele Dumnezeului nostru…4

Două săptămâni mai târziu, patrioţii şi-au arborat steagurile deasupra fortificaţiilor de curând săpate pe versantul sudic al lui Bunker Hill, cunoscut sub numele de Breed’s Hill, aflat în peninsula Charlestown, vizavi de Boston, dincolo de râul Charles. În mod providenţial, pe 15 iunie, ei au aflat despre planul lui Gage de a ocupa acele înălţimi precum şi cele din peninsula Dorchester, de la sud. În ziua următoare, după un serviciu de rugăciune, condus de dr. Langdon, s-au dus pe deal şi au început să sape fortificaţii. Toată noaptea au lucrat, pregătind nişte întărituri solide care i-au întâmpinat pe britanici în dimineaţa zilei de şaptesprezece.

Îndată ce Gage a fost informat, el a ordonat un atac frontal. În sfârşit britanicii aveau ce-şi doriseră! Rebelii cei laşi, care se purtaseră într-un mod vrednic de dispreţ pe drumul Lexington-Concord, urma să stea acum şi să lupte ca nişte bărbaţi, în loc să se furişeze prin păduri ca o haită

de sălbatici. Ofiţerii îşi frecau mâinile în aşteptare. Acum aceşti rebeli vor avea parte de o bătălie adevărată, în stil european, luptând cu trupele cele mai bune şi mai disciplinate din lume!

Soldaţii gândeau şi ei la fel. Mulţi mai sufereau încă de pe urma umilinţelor suferite în urmă cu două luni, care afectaseră până şi atitudinea femeilor faţă de ei. Să vadă ţăranii ăştia care e gustului oţelului rece (baionetele de optsprezece ţoli puse pe „Brown Bess”, muscheta standard a armatei). O să vedem noi atunci cine va fugi! Yankeii îşi vor aminti foarte repede că au nişte treburi urgente pe-acasă! în după-masa aceea aveau să se plătească nişte poliţe mai vechi.

Gage, poate mai mult decât conducătorii americani, simţea cât de importantă era lupta care stătea să înceapă.5 Nu ştia în mod sigur câţi oameni aveau americanii – spionii şi simpatizanţii loiali britanicilor arătau că, răspândiţi pe o mare întindere în jurul portului Boston, se aflau poate până la cincisprezece mii – dar rândurile lor sporeau mereu. Cum Bostonul era, pe vremea aceea, situat pe o peninsulă, Gage putea păstra oraşul, rezistând în faţa unei forţe superioare, apărând puternic pătrunderea în interior dinspre istmul Boston şi contând pe flota britanică în apărarea flancurilor. Însă acum, o victorie decisivă ar fi dăunat mult cauzei rebelilor. Pe de altă parte, dacă *nu* câştigau o victorie zdrobitoare… dar aceasta era de neconceput. Gage arunca în luptă două mii două sute de oameni – o treime din toate forţele sale, la care acum se mai adăugau două mii sosiţi de curând ca întăriri. El l-a numit comandant al acţiunii pe adjunctul său, generalul William Howe, care luptase pe Plains of Abraham la Québec, sub comanda lui Wolfe, cuceritorul Canadei.

Pe la două după-amiaza, tirul tunurilor de pe vasele

britanice din port s-a intensificat. Pe partea dinspre Boston a râului Charles, şiruri lungi de vestoane roşii stăteau la rând, aşteptând îmbarcarea într-o flotilă de bărci uşoare. La comanda celor o mie de oameni din reduta

9

de pe vârful lui Breed’s Hill se afla William Prescott din Pepperell. Cu toate că oamenii săi săpaseră toată noaptea, el le ordonase să continue, adâncind şi întărind reduta, până când a devenit o adevărată fortăreaţă de pământ.

Bombardamentul de pe vase s-a intensificat, în timp ce britanicii au debarcat pe ţărm şi au început să formeze lungi coloane de detaşamente. Generalul Howe stătea în persoană în faţa trupelor sale, în flancul drept, spunându-le oamenilor: „Nu cer nimănui să meargă mai departe decât sunt dispus să merg eu însumi44. Acestea fiind zise, tocmai când clopotul bisericii bătea ora trei, el şi-a tras sabia din teacă şi a pornit să urce coasta lungă a dealului, către poziţiile patrioţilor. În spatele lui, două coloane de vestoane roşii, întinzându-se pe toată lungimea peninsulei, au început să urce panta deschisă.

De pe Copp’s Hill din Boston, generalul John Burgoyne, cunoscut de prietenii şi soldaţii săi sub numele de „Gentleman Johnny44 s-a exprimat tot atât de elegant în proză, pe cât era de elegant în ţinută:

Se desfăşura acum una din cele mai mari acţiuni de luptă care se pot închipui. Dacă privim spre înălţimi, trupele lui Howe, urcând dealul din faţa tranşeelor, şi foarte dezavantajate de teren, erau foarte hotărâte. Spre stânga, inamicul îşi revărsa pe uscat trupele cu miile, iar din braţul de mare vasele noastre şi bateriile plutitoare îi bombardau. Drept în faţa noastră, un oraş mare şi ales era într-o mare de flăcări – turlele bisericilor, fiind»

din lemn, se transformaseră în nişte piramide de foc

ce se ridicau deasupra celorlalte clădiri. În spatele nostru (în Boston), turlele bisericilor şi înălţimile propriei noastre tabere erau acoperite de spectatori; inamicul plin de încordare; zgomot asurzitor de tunuri, mortiere şi muschete… (Trupele lui Howe păreau] extraordinar de milităroase… după părerea mea, era o scenă perfectă”.7

Coloanele lungi şi roşii se apropiau întruna, pline de încredere în ele, mirându-se doar de un singur lucru: de liniştea totală dinspre partea vrăjmaşilor. Nu se trăgea niciun foc, cu toate că se aflau de mult în bătaia lor. Oare ce aşteptau?

Ceea ce aşteptau era comanda să deschidă focul. Prescott era un veteran al războaielor cu indienii şi francezii şi cunoştea valoarea

9 9.9

zicalei „Nu trage până nu le vezi albul ochilor”. În sfârşit, s-a dat comanda: „*Foc*!”. Tot vârful dealului a erupt dintr-odată într-o flacără de foc. Efectul a fost devastator: în rândurile vestoanelor roşii s-au tăiat

9

brazde adânci, iar restul se retrăgeau în dezordine. Una după alta, companiile din primele rânduri raportau pierderi de şase, opt şi chiar nouă oameni din zece, în timp ce Howe se lupta să refacă alinierea.

El a reuşit să o refacă într-un timp remarcabil de scurt, ceea ce spunea multe despre calitatea lui de general şi despre disciplina cu adevărat impresionantă a trupelor britanice regulate. Din nou tobele au dat semnalul pentru înaintare şi din nou coloanele lungi şi roşii au început să se mişte. Au mărşăluit urcând dealul, în rânduri drepte şi strânse, privind drept înainte, în timp ce cădeau peste trupurile îmbrăcate în roşu care acopereau costa dealului.

De data aceasta, Prescott i-a lăsat să ajungă de două ori mai aproape – la mai puţin de treizeci de yarzi

depărtare – înainte de a-şi flutura sabia, strigând „*Foc*!”. Practic, tot rândul din faţă al britanicilor a fost nimicit din prima salvă. Şi iarăşi, după ce au venit cu încăpăţânare în faţa tirului tot mai ucigător, britanicii au rupt rândurile şi au coborât în fugă dealul către bărci. Colonelul Prescott le-a spus oamenilor săi că, dacă duşmanii lor mai „sunt încă o dată respinşi, nu se mai pot regrupa iar41.8

Deşi mai mulţi dintre adjutanţii săi fuseseră împuşcaţi pe loc, căzând la dreapta şi la stânga sa, Howe a fost totuşi destul de calm, trimiţând după întăriri şi pregătind un al treilea atac. Acum însă, a schimbat tactica. Simulând un alt atac frontal pe scară largă, el a ordonat un atac de baionetă asupra redutei, după ce ti pusese mai întâi pe oameni să-şi dea jos raniţele grele de 120 de livre.

Sus, pe redută, oamenii lui Prescott stăteau atât de prost cu muniţia, încât spărgeau proiectile vechi de artilerie împărţind puţinul pe care-l găseau. Al treilea atac a fost o repetare a primelor două, dar, de data aceasta, efectul nu a durat. Cu toate că britanicii se clătinau buimăciţi, n-au mai rupt rândurile pentru a fugi, aşa cum făcuseră mai înainte.

Acum vestoanele roşii veneau în frigă, cu baionetele de optsprezece ţoli îndreptate spre ei, şi ultimele focuri răzleţe ale yankeilor n-au fost suficiente ca să-i oprească. Pe când primul val trecea peste parapet, Prescott le-a strigat tuturor oamenilor săi care aveau baionete să-i înfrunte, iar cei care mai aveau pulbere să se retragă spre partea de dinapoi a redutei, ca să aibă loc să ochească. Cei care n-aveau nici baionete, nici pulbere, îşi foloseau muschetele ca pe nişte măciuci.

În cele din urmă, fiinebpe cale de a fi copleşiţi, colonelul Prescott a dat ordinul de retragere, el însuşi fiind printre ultimii care au plecat. Burgo. yne mărturisea ulterior, într-o scrisoare adresată autorităţilor britanice că

„retragerea nu s-a făcut de-a valma; ea a fost executată cu curaj şi cu pricepere militară”.9

Doi dintre luptătorii americani au scris şi ei relatări ale acţiunii respective. Primul din ei este prietenul nostru, Amos Farnsworth, acum caporal în trupele de miliţie din Massachusetts, care în ziua aceea a însemnat în jurnalul său următoarele rânduri:

Noi, în tranşeele noastre… după ce am tras toată muniţia şi neavând întăriri… am fost copleşiţi de numărul lor mare şi obligaţi să ne retragem… Eu n-am părăsit tranşeele înainte ca inamicul să pătrundă înăuntru. Apoi m-am retras la vreo zece – cincisprezece paşi. Apoi am fost rănit la braţul drept, glontele trecându-mi puţin mai jos de cot, sfărâmându-mi osul. Un alt glonte mi-a atins spatele, luându-mi o bucată de piele de mărimea unui penny. Dar seara am ajuns la Cambridge… O, bunătatea lui Dumnezeu, care mi-a salvat viaţa, deşi oamenii cădeau la stânga şi la dreapta mea! O, fie ca această izbăvire a mâinii Tale, Dumnezeule, să nu mă lase să mă îndoiesc niciodată de Tine, ci să mă încred întotdeauna în Tine şi să nu-mi pun io 1 1

Încrederea în nicio putere omenească!

Cealaltă relatare aparţine tot unui credincios, care ştia cât de mult fusese implicată mâna lui Dumnezeu în întâmplările din după-amiaza aceea, şi a cărui inimă era la fel de recunoscătoare… Peter Brown scria într-o scrisoare către mama sa:

Duşmanul… înainta spre noi, ca să ne înghită, dar le-am cam stat în gât, cu toate că nu puteam face nimic cu armele noastre mici, cum făcuserăm de la distanţă, şi n-aveam decât două tunuri şi niciun tunar. Iar ei, din Boston şi de pe nave trăgeau întruna, aruncând bombe, silindu-ne să stăm adăpostiţi până când am fost aproape încercuiţi. Dar Dumnezeu, în îndurarea Lui, S-a luptat pentru noi şi,

cu toate că eram puţini şi am suferit o înfrângere din partea lor, am fost păziţi în chipul cel mai minunat, admirabil, cu mult peste orice aşteptări…

Dacă Howe ar fi urmărit forţele Noii Anglii care se retrăgeau, ar fi putut cuceri cu uşurinţă oraşul Cambridge (care se afla la numai două mile distanţă), luând prizonieri mii de patrioţi. Într-adevăr, toată lumea se aştepta ca Howe să continue urmărirea, generalul Sir Henry Clinton îndemnându-l s-o facă, dar Howe a decis să nu meargă mai departe. Oamenii săi erau „prea slăbiţi şi obosiţi pentru a mai da atenţie urmăririi rebelilor”, i-a raportat el mai târziu generalului Gage.11 (Este interesant de observat că această orbire britanică, datorită căreia au fost pierdute posibilităţi extraordinare de a transforma o victorie scumpă într-o înfrângere decisivă, avea să devină o caracteristică a operaţiunilor militare britanice din timpul Revoluţiei.)

Astfel că, în pofida faptului că spre sfârşitul zilei britanicii reuşiseră să pună mâna pe deal, victoria de pe Bunker Hill a fost plătită cu un preţ înfiorător, aşa cum până şi comandanţii britanici recunoşteau confidenţial. Gage l-a informat pe Iodul Dartmouth că din cei 2200 de soldaţi britanici trimişi în luptă, aproape jumătate, – 1054 de oliţii i îi soldaţi – fuseseră ucişi sau răniţi! „O victorie scump plătită”, a rental e ai generalul Clinton. „Încă una ca asta ne-ar duce la dezastru”. Însuşi

Gage a recunoscut: „Pierderea pe care am suferit-o este mai mare decât «12

putem suporta.

De cealaltă parte, americanii, care pierduseră 441 de oameni din cei 3.000 care luaseră parte la luptă, ştiau la fel de sigur că ei câştigaseră. Sam Adams din Philadelphia îi scria lui James Warren: „Îndrăznesc să-ţi spun că nu i-ai dori pe vreun deal de lângă tine, în aceleaşi condiţii”. Le

dovediseră britanicilor, dar mai ales lor înşile, că şi ei puteau să reziste şi să lupte cu cei mai buni dintre ei, să schimbe focuri şi să dea înapoi ca cei mai buni dintre ei. Dacă înainte vinul victoriei ameţise puţin America, acum a îmbătat-o de-a binelea.

Era o nevoie disperată de un cap serios şi matur, şi de o mână fermă care să-şi asume conducerea armatei. Şi, ca întotdeauna, Dumnezeu avea deja pregătit acest om. Din fericire John Adams făcuse aceeaşi alegere. Adams era cunoscut pentru caracterul său integru şi pentru judecata sa perspicace şi, împreună cu Franklin, era unul dintre cei mai elocvenţi membrii ai Congresului. Omul pe care Adams dorea să îl aibă drept comandant suprem al noii Armate Continentale era singurul om calificat care nu dorea această funcţie. După cum spunea Adams, „domnul Washington, care şedea din întâmplare lângă uşă, ori de câte ori mă auzea făcând vreo referire la dânsul, în modestia sa obişnuită, ţâşnea în bibliotecă".14 Dar, în concepţia lui Adams, tocmai acest altruism şi această repulsie faţă de funcţiile înalte erau două dintre lucrurile care îl recomandau cel mai mult.

Moţiunea a fost prezentată Congresului în mod oficial, iar George Washington a fost ales în unanimitate. Acceptând funcţia, el a declarat că va sluji fără plată. În mod tipic, el şi-a încheiat scurta alocuţiune de acceptare cu aceste cuvinte: „Mă rog ca fiecare persoană din această încăpere să ţină minte că în ziua aceasta declar, cu cea mai mare sinceritate, că nu mă consider la înălţimea funcţiei de comandă cu care sunt onorat".

În dimineaţa zilei de 23 iunie, pe când vestea victoriei în bătălia de pe Brunker Hill era pe cale să ajungă la Philadelphia, o grămadă de admiratori s-au adunat în jurul lui Washington. El tocmai se pregătea să plece la Cambridge pentru a prelua comanda Armatei

Continentale. Extraordinara sa popularitate în rândurile oamenilor de rând a fost un fenomen care a rămas constant tot timpul cât Washington a fost în serviciul public. Era un om tăcut, care nu se lăsa uşor influenţat de prietenii care-l băteau pe spate. Iar când i s-a atras atenţia asupra popularităţii sale, aceasta l-a surprins şi l-a uimit – ceea ce n-a făcut decât să-i atragă pe oameni şi mai mult.

Datorită umilinţei şi a popularităţii sale, precum şi datorită înzestrării sale cu o înţelepciune cu adevărat extraordinară, el a stârnit invidie printre colegii săi din Congres şi din armată. Dar afecţiunea poporului nu a scăzut niciodată. În acea dimineaţă, Virginianul înalt, cu faţa hotărâtă şi ochii albaştri, era deosebit de strălucitor, în uniforma sa nou-nouţă de general, cu veston albastru, pantaloni crem, şi vestă. Stânjenit de agitaţia care se făcea din cauza lui de către toată adunarea de ofiţeri şi delegaţi, şi de fanfara care cânta în onoarea lui, Washington a urcat repede în şa, a ridicat mâna în semn de bun-rămas şi s-a îndepărtat în trap uşor.

Cine *era* acest călăreţ impunător ca o statuie, care se îndepărta călare, ducând cu el destinul fiecărui american? între istorici au existat multe controverse în legătură cu el, dar în inimile americanilor de rând, el a împărţit locul celui mai iubit doar cu un singur alt preşedinte. Se cunoaşte surprinzător de puţin despre copilăria lui Washington, iar povestirile, cum este cea cu cireşul, par a fi nişte încercări apocrife de a umple golul. Noi am fost deosebit de curioşi în legătură cu el, în lumina controverselor pe care le-am găsit în cărţile de istorie din secolul al XIX-lea. Unii creştini entuziaşti au susţinut că Washington a fost un creştin devotat, în timp ce ultracoriservatorii au arătat că aceşti entuziaşti erau înclinaţi să afirme că oricine L-a pomenit vreodată pe Dumnezeu, este un credincios. Ei au observat că Washington se referea la Dumnezeu în termeni

generali, cum ar fi Providenţa Divină şi Cerul, care lor le invoca deismul şi care pe vremea aceea câştiga adepţi.

Aceasta era o problemă importantă, deoarece în cele trei secole de istorie americană pe care le cuprinde această carte, doar trei oameni au mai jucat un rol atât de crucial ca George Washington: Columb.

Winthrop şi Whitefield. În viaţa acestor trei oameni, etaloane! capacităţii lor de a-şi îndeplini chemarea divină au fost: *încrederea în El*, *sacrificiul* şi *altruismul*.

„Din întâmplare44 am dat peste o carte veche, care nu s-a mai tipărit de peste o jumătate de secol şi care ne-a oferit o bună parte din răspunsuri. Am găsit-o într-o zi de marţi, în rafturile bibliotecii de la Yale Divinity School. A fost scrisă de un om numit William Johnson şi se intitulează *George Washington, the Christian* (George Washington, creştinul).15

Ceea ce am găsit în carte a concurat din punct de vedere al senzaţionalului cu descoperirea mustrării pe care Cerul i-a făcut-o lui Columb. În jurul vârstei de douăzeci de ani, George Washington a umplut douăzeci şi patru de pagini ale unui mic caiet cu unele dintre cele mai frumoase rugăciuni pe care le-am citit vreodată. Toate fuseseră scrise de mâna lui şi el şi-a intitulat căticica *Daily Sacrifice* (Jertfa zilnică). Prima însemnare era subintitulată *Sunday Morning* (Duminică dimineaţa) şi conţinea aceste cuvinte:

„De aceea, fie ca inima mea, Dumnezeule plin de har, să se umple de cinstea şi maiestatea slavei Tale, ca să nu fac lucrările mele, ci să te slujesc pe Tine şi să mă-mii împlinesc datoriile grele pe care Tu le ceri de la mine…44

Însemnarea următoare, *Sunday Evening* (Duminică seara), cuprinde aceste cuvinte:

„O, Dumnezeule preaslăvit… îmi recunosc şi îmi mărturisesc greşelile pe care le-am făcut, prin felul lipsit

de putere şi de desăvârşire în care mi-am împlinit sarcinile astăzi. Am chemat Numele Tău pentru iertarea păcatelor, dar cu atâta răceală şi nepăsare, încât rugăciunile mele au devenit păcat şi trebuie să-mi cer iertare pentru ele. Am ascultat Cuvântul Tău sfânt, dar cu asemenea amorţeală a duhului, încât am fost un ascultător uituc, care n-a tras niciun folos… Dar, o, Dumnezeule, care eşti bogat în îndurare şi gata să dai răscumpărarea, Te rog fierbinte nu lua seama la greşelile pe care le-am făcut, adu-ţi aminte că nu sunt decât ţărână, şi iartă-mi nelegiuirile, nepăsarea şi necunoaşterea şi acoperă-le Tu pe toate cu ascultarea deplină a scumpului Tău Fiu, pentru ca acele jertfe (pentru păcat, de laudă şi de mulţumire) pe care eu le-am adus, – să fie primite de Tine, pentru jertfa lui Iisus Cristos adusă pe Cruce pentru mine.

În însemnarea sub titlul *Monday Morning* (Luni dimineaţa), tânărul Washington a scris:

Condu-mi gândurile, cuvintele şi faptele, spală-mi păcatele în sângele neprihănit al Mielului, şi curăţă-mi inima prin Duhul Tău Sfânt… modelează-mă din zi în zi tot mai mult să semăn cu Fiul Tău Iisus Cristos.

Iar în *Monday Evening* (Luni seara):

Tu Ţi-ai dat Fiul să moară pentru mine şi mi-ai dat siguranţa mântuirii ca urmare a pocăinţei mele şi a străduaniei mele sincere de a-mi trăi viaţa după exempinf Său şi după principiile Sale sfinte.

Omul care a scris aceste cuvinte nu a fost un deist, ci un creştin foarte evlavios.

Mama lui a fost o sursă puternică de viaţă spirituală în primii săi ani. În ziua când el a plecat de acasă pentru a începe o viaţă în slujba ţării sale, ea i-a zis: „Adu-ţi aminte că numai Dumnezeu este încrederea noastră sigură. Lui I te încredinţez”, şi apoi a adăugat „Fiul meu, nu nesocoti datoria de a te ruga în taină”.16 Lungile însemnări de pe

marginea caietului său plin cu rugăciuni arată că Washington a ascultat acest sfat. Disciplina rugăciunii personale l-a făcut să rămână tare în anii care urmau să vină.

Intrând în forţele de miliţie ale Virginiei ca tânăr ofiţer, Washington s-a distins în lupte în timpul războaielor cu francezii şi cu indienii. Una din campaniile la care a luat parte a inclus şi bătălia de la Monongahela din 9 iulie 1755. În această luptă, forţele britanice au fost decimate iar ofiţerul aflat la comandă, generalul Edward Braddock, a fost ucis. La cincisprezece ani după această bătălie, Washington şi prietenul lui de o viaţă, dr. Craik, explorau teritoriul nelocuit din Rezervaţia de Vest. Lângă confluenţa râurilor Kanawha şi Ohio, a venit la ei o ceată de indieni cu un translator. Conducătorul grupului era un şef bătrân şi venerabil care dorea să discute cu Washington. Au aprins un foc pentru a sta la sfat, şi iată ce a spus şeful lor:

„Eu sunt şef şi conducător peste triburile mele. Puterea mea se întinde până la marile lacuri şi până la îndepărtaţii munţi albaştri. Am călătorit o cale lungă şi obositoare ca să-l văd pe tânărul războinic al marii bătălii. Când l-am zărit prima dată pe şeful acesta, era în ziua când sângele omului alb s-a amestecat cu pâraiele pădurilor noastre. Am strigat tinerilor mei şi am zis:

„Îl vedeţi pe războinicul acela înalt şi viteaz? El nu este din tribul cu haine roşii el are o înţelepciune indiană, războinicii lui luptă cum luptăm noi – el singur este descoperit. Ţintiţi-l bine, degrabă – şi moare”. Puştile noastre s-au ridicat, puşti care, în afară de el, nu au ştiut să dea greş… Totul a fost în zadar; o putere mult mai mare ca noi l-a ocrotit de orice rău. El nu poate muri în luptă.

Eu sunt bătrân şi în curând voi fi chemat la marele foc al sfatului strămoşilor mei, în ţara umbrelor, dar, înainte să plec, există ceva care îmi cere să vorbesc cu

vocea profeţiei: Ascultă! Marele Spirit îl ocroteşte pe omul acesta şi îi călăuzeşte destinul; el va deveni şeful naţiilor şi un popor încă nenăscut îl va saluta ca pe întemeietorul unui imperiu puternic.17

Confirmarea acestui episod poate fi găsită în lucrarea de referinţă a lui Bancroft – istoria Statelor Unite din secolul al XIX-lea. În aceeaşi t bătălie, conform altor surse şi conform jurnalului lui Washington, colonelului de douăzeci şi trei de ani i-au fost împuşcaţi doi cai sub el, i o şi patru gloanţe de muschetă i-au trecut prin haină. Indienii ochiseră fără greş!

„Moartea", scria Washington fratelui său Jack, „îi dobora pe tovarăşii mei, de o parte şi de alta a mea, dar eu am fost ocrotit de mâna atotputernică a Providenţei". Această convingere mai era împărtăşită şi de Samuel Davies, faimosul cleric din Virginia care a scris: „Vreau să-l prezint poporului pe acest tânăr erou… despre care nu pot decât să sper că Providenţa l-a păstrat într-un chip atât de minunat pentru a aduce un serviciu important ţării sale". Într-adevăr, atât de mare era faima lui Washington. Încât dincolo de ocean, Lordul Halifax avea să întrebe: „Cine este domnul Washington? Nu ştiu nimic despre el, dar se zice că a dat dovadă de atâta curaj în acţiunea lui Braddock de parcă i-ar fi plăcut şuieratul gloanţelor".

Acesta era omul lui Dumnezeu, ales pentru ceasul celei mai mari crize a Americii.

În iunie 1775, generalul George Washington călărea grăbit spre Cambridge, mânat de sentimentul de urgenţă. Deşi nu ştia acesta, Duhul Sfânt îl îndemna să se grăbească, pentru că America, îmbătându-se cu vinul victoriei, alunecase datorită ameţelii de la încrederea în sine la o aroganţă lăudăroasă. Arnold şi Allen, care cuceriseră fortul Ticonderoga, voiau acum să cucerească toată Canada. Fiecare era convins că *el* este omul pentru

aceasta, iar Congresul, prins în exuberanţa victoriilor succesive, şi-a schimbat politica şi şi-a dat aprobarea. America era pe cale să întreprindă prima ei campanie de cuceriri teritoriale. Era urgentă nevoie ca armata să aibă o conducere responsabilă şi cu frică de Dumnezeu.

16

„Daţi-le pe Watts, băieţi!”

Ploua torenţial de trei zile când a intrat Washington călare în Cambridge, în ziua de 2 iulie. îi trebuiseră doar şapte zile să ajungă acolo, de la Philadelphia, venind aproape la fel de repede ca un călăreţ rapid. Ploaia transformase tabăra într-o mocirlă, dar nu înmuiase deloc entuziasmul trupelor pentru noul lor comandant suprem. Datorită isprăvilor sale anterioare, Washington era deja un fel de legendă; oamenii pe care îi comanda acum aveau să afle în curând că această legendă era întemeiată pe nişte fapte foarte reale.

Washington a fost uluit de lipsa totală de disciplină care domnea în mijlocul celor treisprezece mii de militari staţionaţi în jurul Bostonului. Sosiseră companii de miliţie din toate Coloniile şi mereu soseau altele noi. Washington ştia că ei erau oameni viteji, dornici să-şi slujească ţara. În plus, erau pădureni, bine clădiţi şi ochitori de frunte.

Cât de experţi erau, o demonstraseră puşcaşii din Maryland la Fredericktown, unde s-au oprit, în drum spre Cambridge. Un număr de pădureni şi-au arătat dibăcia, nimerind de mai multe ori o bucată de hârtie de mărimea unui dolar de argint de la o distanţă mai mare de treizeci de yarzi. Cât despre condiţia lor fizică, puşcaşii din Virginia au parcurs cele şase sute de mile în trei săptămâni, fără a pierde niciun om.1 (Adică o medie de douăzeci şi nouă de mile pe zi – în *fiecare* zi!)

Dar ei nu aveau nici cea mai elementară idee despre armată, după cum nu aveau nici ofiţerii lor. Washington a

tras imediat concluzia că, într: adevăr, ofiţerii erau cea mai mare problemă. Aproape toate companiile de miliţie erau alcătuite din unităţi din aceeaşi localitate, care serveau sub comanda propriilor lor ofiţeri. Este uşor de înţeles că un ofiţer care a crescut odată cu oamenii săi, a lucrat pământul cu ei, a băut cu ei şi a votat cu ei, era puţin probabil să poată trece peste prieteniile vechi şi trainice, în numele întăririi disciplinei. În consecinţă, abaterile mai grave se soldau cu mustrări uşoare, iar abaterile minore erau ignorate. Prin urmare, atmosfera de la Cambridge era mai degrabă una de petrecere şi nu de tabără militară.

Impactul lor cumulat a fost ca un şoc puternic pentru Washington. 1 nu căutase această funcţie şi o acceptase numai la insistenţele colegilor şi fiindcă considerase că era de datoria lui să răspundă aşteptărilor. Chiar şi aşa, de multe ori i-a scris soţiei sale, Martha, sau fratelui său, Jack, mărturisind deschis că îi vine să lase totul baltă şi să meargă să trăiască pe pământul său din Rezervaţia de Vest. Era prima sa impresie din acea perioadă.

Era, însă, cu neputinţă să plece, şi Washington ştia aceasta. El era un om sub stăpânire – a lui Dumnezeu şi a Ţării – şi viaţa nu îi aparţinea.

Deoarece trăise sub autoritatea altora, Washington cunoştea, din sursă directă, valoarea disciplinei şi a ascultării. El se disciplinase pe sine ani de-a rândul, şi acum, prin exemplul pe care îl dădea, era clar că aştepta ca şi ofiţerii săi să facă la fel. Aceasta însemna că se aştepta ca ofiţerii să fie prezenţi la timp şi în uniforma corespunzătoare la toate inspecţiile, adunările, mesele şi la celelalte activităţi. Şi, deşi nu le cerea să se scoale la 4: 30 dimineaţa, cum făcea el însuşi uneori, ei trebuia să-şi controleze limbaiul trivial.

I *

Una din urmările insistenţelor lui Washington asupra

unei comportări militare corespunzătoare a fost faptul că un număr de ofiţeri au fost judecaţi de curtea marţială în vara aceea. Mulţi au fost degradaţi şi nu puţini au fost daţi afară din armată. Nici în ceea ce îi privea pe generali nu se făcea vreo deosebire. Washington solicitase şi primise autoritatea de a alege personal cei patru general-maiori şi cei patru generali de brigadă care urmau să fie subordonaţii săi nemijlociţi. Acolo unde s-a putut, a pus în aceste funcţii oameni cu experienţă care se dovediseră a fi de încredere şi plini de resurse în timpul presiunilor luptei. Washingtbn îşi dădea foarte bine seama ce ar fi putut însemna ca, într-un moment greu, să aibă o persoană nepotrivită într-o funcţie cheie. A avea în rândurile armatei un comandant paralizat de frica de a greşi sau care, din punct de vedere emoţional, era instabil şi predispus la panică, însemna să-ţi cauţi singur nenorocirea.

În Cambridge, însă, erau aproape două duzini de oameni care aveau deja gradul de general de brigadă sau mai mare, veterani ai războaielor cu francezii şi indienii sau ai miliţiilor diferitelor colonii. Puţini dintre aceştia erau pe lista celor opt generali ai lui Washington; cei mai mulţi nu erau. Washington nu căuta să placă oamenilor; el nu ezita să ridice ofiţeri tineri şi capabili, trecând peste capetele unora mult mai în vârstă. Şi a făcut aceasta cu toate că ştia că aceşti oameni aveau prieteni influenţi în Congres şi ar fi putut să-şi petreacă restul carierei lor străduindu-se să-l sape (ceea ce mulţi au şi făcut). El, însă, era gata să facă orice simţea că Dumnezeu îi cerea să facă, indiferent cât de mult i-ar fi afectat reputaţia sau popularitatea.

De aceea, schimbarea atitudinii Armatei Continentale, în vara anului 1775, a fost rapidă şi radicală. În ziua următoare celei în care Washington a preluat oficial comanda, s-a dat următorul ordin general:

Generalul cere cu toată seriozitatea şi aşteaptă o respectare strictă a regulilor de război stabilite pentru conducerea unei armate, care interzic înjurăturile profanatoare, sudălmile şi beţia. Totodată, el cere şi aşteaptă de la toţi ofiţerii care nu sunt de serviciu, o prezenţă punctuală la serviciile divine, pentru a implora binecuvântarea Cerului peste mijloacele folosite pentru siguranţa şi apărarea noastră.2

William Emerson, pastorul bisericii din Harvard Square, în a cărui casă a stat Washington la început, îi scria unui prieten:

În tabără este mare vânzoleală; se face ordine şi disciplină.

La stăpâni noi, legi noi. Generalii Washington şi (adjunctul acestuia, Charles) Lee, trec zilnic trupele în revistă. În fiecare dimineaţă, după rugăciune, se citesc noile ordine ale Excelenţei sale către regimentele respective.

Unul dintre noile ordine conţinea următoarele:

Generalul ordonă ca această zi (20 iulie, prima zi naţională de post) să fie respectată din punct de vedere religios de forţele de sub comanda sa, întocmai după cum a hotărât Congresul Continental. De aceea, se ordonă cu stricteţe tuturor ofiţerilor şi soldaţilor să participe la serviciul divin. Toţi cei care se duc să se închine îşi vor lua armele, muniţia şi echipamentul, fiind pregătiţi pentru o acţiune imediată, dacă va fi cazul.

Ei trebuia să fie asemenea oamenilor lui Ghedeon, care au băut apă stând cu ochii în patru sau asemenea pelerinilor care mărşăluiau cu arma pe umăr spre serviciul religios de duminică. Disciplină şi iarăşi disciplină. Aceasta a fost regula în vara aceea. Oamenii au învăţat să meargă în marş şi au făcut instrucţie militară, dar, mai important decât acestea a fost că au învăţat să asculte. A avut loc o

transformare

9

uimitoare: Armata Continentală a devenit o adevărată armată, nu numai cu numele. Cu toţii, în afară de câţiva ofiţeri bătrâni şi depăşiţi, care nu-l puteau ierta din orgoliu sau care râvneau la funcţia lui, i-au acordat lui Washington toată încrederea. El, la rândul lui, I-a acordat îndată toată încrederea lui Dumnezeu, ştiind că El era răspunzător pentru toate lucrurile.

Ştiau şi alţii acest lucru. În toată America, o serie de pastori devotaţi, aduceau aminte bisericilor lor că numai datorită permanentei îndurări a lui Dumnezeu, a ajuns America să o ducă atât de bine şi că pocăinţa, iar nu puterea armelor, urma să decidă rezultatul. Caracteristic a fost mesajul foarte puternic pe care William Gordon, pastorul celei de-a treia biserici din Roxbury, l-a adresat Congresului Continental în ajunul postului naţional:

„Trebuie să tragem concluzia, în lumina naturii şi a revelaţiei, că starea noastră de degenerare a contribuit la aducerea noastră în nenorocirile de fată… Acum ni se cere, într-un mod neobişnuit, să ne spălăm, să ne curăţăm, să dăm la o parte faptele noastre rele dinaintea ochilor noştri, să încetăm să mai facem răul, să învăţăm să facem binele şi să căutăm orice 3 *

fel de judecată”.

În majoritatea acestor predici, nu numai că se punea un accent puternic pe nevoia de pocăinţă personală înaintea lui Dumnezeu, ci exista şi o chemare clară adresată americanilor de a-şi reînnoi şi devotamentul lor unii faţă de alţii. Tot mai des se făceau referiri la blestemul oraşului Meroza (Judecători 5: 23):

Blestemaţi pe Meroza, a zis îngerul Domnului, blestemaţi, blestemaţi pe locuitorii lui; căci n-au venit în ajutorul Domnului, în ajutorul Domnului, printre oamenii

viteji.

Predicând după luptele de la Lexington şi Concord, William Steam spunea:

Credeam că toţi aceia cărora împrejurările le permit, se vor duce şi că nimeni nu va refuza să se înroleze pentru apărarea ţării sale. Când Dumnezeu, în providenţa Sa, ne cheamă să ne luăm sabia, dacă cineva refuză să asculte, cumplita artilerie a Cerului este îndreptată spre el, după cum puteţi vedea… Bles*temat să* f*ie cel ce îşi opr*e*şte sab*i*a de* l*a* m*ăc*e*l! (I*eremia 48: 10). Blestemat este omul laş care nu-şi ajută ţara în nevoie, dând înapoi când este chemat s-o apere – o, să-ncerce atunci să fugă de acest blestem cumplit! Cei mai buni fii ai Americii să-şi ia platoşa şi să nu o mai dea jos până când Israel nu va avea pace.4

Îndemnurile acestor predicatori nu s-au limitat la cuvinte. Aceşti oameni nu au ezitat să-şi pună în joc propria lor viaţă. În timpul luptelor de la Lexington şi Concord, pastorul din Chelsea, Philips Payson, a capturat singur două căruţe britanice cu provizii.5 John Craighead a strâns o companie de miliţie din parohia sa şi a condus-o personal, alăturându-i-se lui Washington în New Jersey, unde s-a consemnat că el „lupta, dar şi predica”.6

Pastorii combatanţi erau, de fapt, atât de numeroşi, încât conservatorii britanici i-au numit „regimentul negru”, învinuindu-i pentru o mare parte din zelul revoluţionar al trupelor coloniale. Unul dintre exemplele cele mai vii este ceea ce s-a întâmplat într-o dimineaţă de duminică, în anul 1775. Pastorul de treizeci de ani, Peter Muhlenberg a predicat un mesaj mişcător bazat pe textul „Toate îşi au vremea lor şi fiecare lucru de sub ceruri îşi are ceasul lui” (Eclesiastul 3: 1).

El a ajuns la sfârşitul predicii sale şi a rostit o rugăciune solemnă, apoi a continuat să vorbească. „Aşa cum spune Sfânta Scriptură, există o vreme pentru fiecare

lucru. Există o vreme când trebuie să predici şi o vreme când trebuie să lupţi”. S-a oprit şi apoi şi-a aruncat veşmântul preoţesc dezvăluind adunării stupefiate o uniformă de colonel al Armatei Continentale. „St *acum este vremea să luptăm*!”, a tunat el şi apoi a strigat: „Bateţi tobele pentru recruţi!” Tobele au bătut, şi în aceeaşi după-masă el a plecat în marş în fruntea unei coloane de trei sute de oameni. Ei au devenit faimoşi sub numele de Regimentul al 8-lea Virginia, iar Muhlenberg s-a distins într-un număr de bătălii, ajungând la gradul de general de brigadă la comanda Brigăzii întâia n de infanterie uşoară a lui Washington.

Ca spectaculozitate însă, există un episod care le depăşeşte pe toate celelalte. La începutul lunii iunie 1780, sprijinind înaintarea britanică, generalul Wilhelm von Knyphausen, mercenar din Hessa, a trecut din insula Staten în New Jersey cu cinci mii de oameni. În micul sat Springfield, la vest de Uniune, el a întâmpinat o rezistenţă neaşteptată, fiind forţat să se retragă. În cursul acţiunii sale, soţia reverendului James Caldwell, mamă a nouă copii, a fost împuşcată în casa ei, în timp ce soţul ei era plecat. Indiferent dacă a fost cu intenţie sau nu (pe capul lui Caldwell se pusese un preţ şi apoi, în aceeaşi zi, casa i-a fost arsă din temelii), incidentul i-a făcut pe oamenii din oraş să se aprindă de mânie. Când trupele lui Knyphausen s-au întors, două săptămâni mai târziu, deşi rândurile lor fuseseră întărite cu generalul britanic Clinton în persoană, au fost din nou opriţi, de data aceasta, de o luptă crâncenă, în toiul focului, patrioţilor ascunşi după un gard care se afla lângă biserica lui Caldwell, li s-au terminat tampoanele de hârtie de care aveau nevoie pentru a menţine pulberea şi gloanţele la locul lor în muschete. Caldwell a adunat atunci toate copiile după *Psalmii şi Imnurile lui Watts* pe care le putea duce şi s-a năpustit

afară la trăgătorii ghemuiţi.

Rupând paginile din cărţile de cântări, el le distribuia, strigând: „Băgaţi-l pe Watts în ei, băieţi! Daţi-le pe Watts!”

Spiritele au continuat să fie înfierbântate în jurul Bostonului la apropierea toamnei anului 1775. Însă în Boston, atmosfera nici nu putea fi mai tristă. Amintirile de pe Bunker Hill erau prea dureroase pentru a fi uitate… nu atât amintirile despre distrugerile din după-masa aceea, cât despre străzile din Boston, pline cu răniţii strigând în agonie, încât întregul oraş era un spital de campanie în aer liber. Nu exista niciun mijloc pentru a-i duce pe răniţi spre puţinul ajutor medical disponibil, ceea ce însemna că sute dintre ei au murit fără vreo îngrijire medicală. Fuseseră atâtea înmormântări încât generalul Gage a ordonat să nu se mai tragă clopotele.

Acum oraşul era într-o adevărată stare de asediu, hrana reducânt!

du-se doar la carne sărată de porc şi mazăre uscată şi ceea ce mai reuşeau vasele de război britanice să confişte. Gage a fost rechemat, căzând în dizgraţie, şi a fost înlocuit cu Howe. Dar, cu toate că pierderile fuseseră înlocuite şi efectivele fuseseră sporite cu încă o mie de oameni sosiţi ca întăriri, armata britanică era încă într-o inferioritate numerică de aproape unu la doi. În astfel de condiţii, Howe a considerat că acţiunile ofensive nici nu se putea pune în discuţie.

Dincolo de râul Charles, în pofida moralului ridicat al americanilor, Washington era împiedicat de un Congress care părea insensibil la nevoile cele mai elementare ale armatei sale: praful de puşcă şi tunurile. Avea pulbere doar cât să-i ajungă fiecărui om să tragă de nouă ori, ceea ce ar fi fost de ajuns pentru cinci minute, în timpul unei lupte grele. Nu avea suficientă pulbere pentru a lansa o

ofensivă împotriva Bostonului şi nu avea artilerie care să zdrobească apărarea britanică, chiar dacă ar fi avut pulberea. În plus, cu toate că avea mai mulţi oameni ca britanicii, liniile sale erau mult mai lungi, încât era aproape imposibil să adune într-un singur loc o forţă suficientă pentru a lovi, şi în acelaşi timp să-şi apere flancurile. În consecinţă, lui Washington, care fusese asigurat că va avea douăzeci şi două de mii de oameni (dar care niciodată, în timpul războiului, n-a avut mai mult de paisprezece mii sub arme), nu-i mai rămăsese decât să încerce să-i provoace pe britanici să pornească la atac.

Între timp, începuseră serios etapele de pregătire ale invaziei canadiene. Corpul principal al forţei de atac, de sub comanda generalului Philip Schuyler, se afla la fortul Ticonderoga, cu comandantul său nemijlocit, colonelul Richard Montgomery, avându1 în subordinea lui pe Ethan Allen. De la început, prima campanie de cuceriri teritoariale a Americii a fost însoţită de necazuri. *Toate* mergeau prost. La mijlocul lui octombrie ar fi trebuit să fie la jumătatea drumului spre Montreal, dar boala generalului Schuyler l-a obligat pe acesta să-i predea comanda lui Montgomery. În plus, proviziile puţine, ploile torenţiale şi permanentele discuţiile asupra ordinelor lui Montgomery, le-au încetinit înaintarea, transformând-o într-un târâş.9

Aceasta însă n-a fost nimic în comparaţie cu ceea ce i s-a întâmplat celuilalt vârf de atac. Benedict Arnold conducea o mie de oameni în susul râului Kennebec, drept înainte, către inima ţinutului sălbatic din Maine, tocmai când se instalau primele geruri ale iernii. El îl convinsese pe Washington să-l lase să plănuiască şi să execute un atac îndrăzneţ prin surprindere, asupra oraşului Québec, dintr-o direcţie din care ei nu s-ar fi aşteptat niciodată. Însă, o scrisoare pe care Arnold i-o trimisese unui prieten din

Québec, cerându-i informaţii, a fost interceptată, înainte ca ei să ajungă măcar la jumătatea drumului. Din acel moment, britanicii ştiau că vin şi avantajul lor cel mai mare, elementul surpriză, dispăruse. Dar oamenilor din expediţie abia dacă le mai păsa, deoarece operaţia a devenit curând un chin care îi măcina, un chin de proporţiile unui coşmar.

Bărcile fuseseră făcute la repezeală din lemn verde şi apa care intra în ele a distrus o mare parte din provizii şi muniţie. Vâltorile năbădoioase şi reci ca gheaţa făceau mereu victime printre aceste bărci, iar din cauza zonelor în care se făceau transbordările, întârzierea creştea şi mai mult. Pe 18 octombrie, ultima pereche de boi a fost tăiată pentru carne. Dimineaţa următoare, vremea, care niciodată nu fusese bună, a devenit cumplită. Patru zile şi patru nopţi de ploaie torenţială nestăvilită şi necruţătoare, au ridicat nivelul râului cu zece picioare. S-au pierdut mai multe vase şi provizii, iar ceea ce fusese înainte un drum greu şi dificil, era acum un torent furios şi potrivnic.

Pe 25 octombrie, ploaia s-a transformat în zăpadă, obligând armata să se oprească. În detaşamentul lui Christopher Green, oamenii îşi mâncau lumânările ca să supravieţuiască. Răzvrătirea devenise o posibilitate mai mult decât reală, când ofiţerii celor din Connecticut l-au forţat pe Roger Enos, comandantul lor, să-i retragă din această nebunie şi să-i ducă înapoi la Cambridge.10 Cu efectivul forţelor sale redus cu o treime, Arnold s-a zbătut mai departe, dar partea cea mai rea abia acum urma să vină.

Cel mai înfiorător lucru în vastul ţinut sălbatic din Maine, este cât de uşor te poţi rătăci în el. Ajungând la lacul Mégantic, o mare parte din trupele care-i rămăseseră lui Arnold, induse în eroare de hărţi inexacte, s-au împotmolit în mlaştinile nesfârşite ale deltei, care arătau

disperat de asemănătoare. Timp de trei zile şi trei nopţi incredibile, patru companii s-au împleticit, umblând fără ţintă prin pustietăţile îngheţate, neavând nimic de mâncare. Doctorul Isaac Senter, medicul armatei, spunea: „Am rătăcit prin mlaştinile hidoase… la aceasta s-au mai adăugat frigul, umezeala şi foamea, să nu mai vorbesc de starea noastră de slăbiciune şi teama cumplită că vom pieri de foame în acel deşert… Am pornit la drum ştiind atât de puţin despre locul unde ne aflam sau unde trebuia să ajungem, de parcă eram în mijlocul necunoscut al Africii sau în deserturile Arabiei".11 Oamenii au murit acolo, uneori pur şi simplu de oboseală. George Morrison, puşcaş din Pennsylvania a făcut următoarea descriere: „În sfârşit, ca nişte ruine se ridică… se împleticesc prin mocirlă până la poalele râpei următoare şi privesc ţintă spre vârful ei uitându-se îndelung la ceea ce trebuie să îndure înainte de a ajunge sus. Încearcă să urce, prinzându-se de orice ramură sau tufiş pe care pot pune mâna, picioarele alunecă de sub ei.

19

cad – pentru a nu se mai ridica niciodată".

Primele zile de noiembrie de-a lungul râului Chaudière au adus cu ele alte experienţe cu bărci sfărâmate, puşcaşi înecaţi şi foamete. Următoarea mâncare au constituit-o câinii companiei şi săpunul de ras; alifia de buze, cizmele de piele şi cutiile de cartuşe au urmat curând după aceea. Dar, în final, pe 8 noiembrie, cei 650 de oameni care mai rămăseseră din oastea bătută de soartă a lui Arnold au ajuns la Point Lévis, în faţa Québecului, pe râul Saint Lawrence. Erau atât de epuizaţi, de parcă ar fi trecut prin opt săptămâni de luptă neîntreruptă. Iar cu britanicii nici măcar nu dăduseră ochii.

În acest timp, poziţia lor era bine cunoscută

strălucitului general britanic Guy Carleton, care a avut o mare posibilitate de a întări apărarea Québecului şi care se aştepta la un atac, în orice moment. Arnold şi-a trecut oamenii peste râu în 13 noiembrie, ziua în care

Montrealul a căzut în faţa lui Montgomery. Dar a mai trebuit să treacă încă nouăsprezece zile până când Montgomery a putut să se alăture lui Arnold, iar atunci a putut aduce doar trei sute de oameni cu el. În plus, termenul până la care majoritatea oamenilor fuseseră înrolaţi, era pe cale de a expira. Montgomery ştia că trebuia să atace rapid şi, împreună, au hotărât să nu mai aştepte. Au considerat, însă, că aveau nevoie de o noapte furtunoasă pentru a le „acoperi” manevrele, urcând prăpăstiile Québecului. Pe 30 decembrie, acoperirea le-a venit sub forma unei furtuni de zăpadă orbitoare.

Montgomery şi Arnold au atacat din două direcţii diferite. În prima salvă de foc, executată de aproape, Montgomery şi toţi ofiţerii săi superiori mai buni au fost ucişi pe loc. Aceasta a lăsat trupa fără o conducere efectivă, şi ofiţerul cu aprovizionarea, care s-a pomenit dintr-odată ofiţerul cel mai mare în grad, a ordonat retragerea.

Între timp, fără a mai auzi ceva, Arnold şi oamenii săi şi-au continuat atacul, singuri. Arnold, a cărui voinţă încăpăţânată şi a cărui puternică personalitate îl făceau un comandant strălucit, dar excentric, a fost rănit grav în prima încleştare a lor şi dus înapoi în tabără. Oamenii săi, derutaţi şi pierduţi în furtună au luptat bărbăteşte, în grupuri mici. Dar, în cele din urmă, au fost forţaţi să se predea şi, în sfârşit, eşecul invaziei Canadei s-a încheiat. În câteva clipe, s-a spulberat rezultatul atâtor săptămâni de sacrificii şi de agonie. Americanii au avut treizeci de morţi, patruzeci şi doi de răniţi şi peste patru sute de oameni luaţi prizonieri. Britanicii au avut şapte morţi şi

unsprezece răniţi.

Arnold şi ceilalţi supravieţuitori au rezistat în partea de sud a râului Saint Lawrence până în primăvară, dar rândurile lor au fost decimate în continuare de o epidemie de variolă. Odată cu venirea primăverii şi cu sosirea a doua nave de război britanice, ei au renunţat până la urmă şi au pornit spre sud, către lacul Champlain. Întorşi pe pământul american, distruşi de dizenterie şi variolă, au intrat clătinându-se în fortul Tincoderoga.

A citi povestea invaziei Canadei înseamnă a experimenta o tragedie cutremurătoare. Oamenii aceştia au dăruit totul, devotându-se fără ezitare, dar fără niciun rezultat – pentru nimic. Era destul pentru a zdrobi inima unui patriot.

De câte ori noi înşine nu ne investim toată energia şi resursele într-un lucru care ni se pare atât de bun sau de pozitiv – ca apoi să vedem că n-am obţinut nimic? Devenim frustraţi şi plini de amărăciune; dar poate nu ne dăm seama că motivul este faptul că oricât de măreţ ar fi părut efortul nostru sau oricât de sincer ar fi fost devotamentul nostru, el a fost cu totul în afara voii lui Dumnezeu.

În timpul expediţiei canadiene, mâna divină a fost asupra lor – ori s-a retras de la ei, în proporţie directă cu măsura în care un individ sau un grup de oameni erau mai aproape sau mai departe de voia desăvârşită a lui Dumnezeu. Aşa cum a răspuns Abraham Lincoln, în timpul altei perioade de mare criză naţională: „Domnule, grija mea nu este ca Dumnezeu să fie de partea noastră, ci ca noi să fim de partea 13

lui Dumnezeu”.

În mod clar, anexarea Canadei nu era în planul lui Dumnezeu pentru Statele Unite. În timp ce urmăritorii britanici s-au folosit de avantajul câştigat, venind în spatele americanilor care fugeau, ne-am întrebat când va

mai fi Dumnezeu alături de cauza patrioţilor.

Coborând pe lacul Champlain, drapelul britanic (Union Jack) venea fluturând pe zeci de canoniere improvizate, conduse de un vas amiral cu optsprezece tunuri, care fusese demontat şi transportat pe uscat. Nimic nu le stătea în faţă până la fortul Ticonderoga – în afară de o flotă jerpelită de nave mici şi bărci pe care Arnold o improvizase disperat, încercând să oprească înaintarea britanică.

Luptând de la egal la egal, mica flotă americană s-a bătut până când ultima barcă a fost nimicită. Arnold cu câţiva din oamenii săi au reuşit

să ajungă la ţărm şi să se întoarcă în fort. Prima „flotă" americană a fost anihilată, dar rezistenţa dârză pe care o arătaseră fusese atât de neaşteptată încât, cel puţin, a provocat tipica reacţie britanică de a pune prudenţa înaintea zelului. Generalul Carleton a hotărât să construiască o flotă ca lumea şi, întrucât iarna de apropia, construirea ei a fost amânată până în primăvara următoare. Astfel, contraatacul îndrăzneţ al lui Arnold a mai câştigat un an întreg, timp în care America şi-a putut întări apărarea în partea de nord.

Este fascinant să vezi cât de brusc s-a schimbat mersul lucrurilor îndată ce rămăşiţa zdrobită a patrioţilor s-a aflat înapoi pe pământul american şi a început să fi apere! Era ca şi cum Dumnezeu ar fi avut un alt plan pentru Canada, pentru acest ţinut nordic pustiu şi nemărginit, care fusese dobândit atât de scump şi plătit cu sângele martirilor francezi – un plan separat şi distinct de planul pe care R1 îl avea pentru America. Iar acest plan al Lui pentru America, în mod evident *nu* avea în vedere cuceriri teritoriale. Ridicându-şi harul de la ei, Dumnezeu le-a dat o mustrare zdravănă, nu numai lui Arnold şi

celorlalţi oameni implicaţi, ci şi naţiunii care-i trimisese cu binecuvântarea ei.

Ceea ce s-a întâmplat unui grup mic de oameni în Canada n-a fost decât reflectarea stării spirituale periculoase, caracterizată de mândrie şi încredere în sine, care se răspândea în colonii. Mulţi pastori au simţit-o şi i-au chemat pe oameni la pocăinţă. Prin îndemnurile lor, Congresul şi-a dat seama că războiul putea fi câştigat numai prin dorinţa continuă de a se confrunta şi de a se răfui cu păcatul, atât cu cel personal cât şi cu cel naţional. De aceea, Congresul a declarat o a doua zi naţională de post, umilinţă şi rugăciune, pe data de 17 mai.

Când a sosit ziua naţională de pocăinţă, de la fiecare amvon din ţară, s-au predicat predici puternice. Poate predica cea mai larg răspândită şi evocată a fost cea a doctorului John Witherspoon, preşedintele Colegiului din New Jersey (Princeton):

În timp ce îi dăm slavă lui Dumnezeu, conducătorul suprem al evenimentelor pentru că mijloceşte pentru noi, să ne păzim de greşeala periculoasă de a ne încrede într-un braţ de carne, sau de a ne lăuda cu acesta… Consider că o atitudine încrezută, de paradă este o jignire adusă lui Dumnezeu, iar când această atitudine se răspândeşte peste tot şi pătrunde în sufletul oamenilor, ea este un vestitor al distrugerii… dar, luaţi aminte că, dacă luptaţi pentru o cauză dreaptă, dacă principiile voastre sunt curate, dacă purtarea voastră este cumpătată, atunci nu trebuie să vă temeţi de mulţimea oştilor vrăjmaşe.

Ce rezultă de aici? Că cel mai bun prieten al libertăţii americane este acela care e cât se poate de sincer şi activ în trăirea unei religii curate şi adevărate şi care, cu cea mai mare tărie, hotărăşte să lupte împotriva nelegiuirilor şi a păcatelor de orice fel. Pe oricine este un duşman declarat al lui Dumnezeu, nu şovăiesc să-l numesc un

duşman al acestei ţări.14

* *t*

Tot timpul războiului, pastorii devotaţi au fost foarte conştienţi de tendinţa de mândrie şi încredere în sine a naţiunii. Samuel West, pastorul din Dartmouth, predica în Boston, două luni mai târziu:

Cauza noastră este atât de dreapta şi atât de bună, încât nimic nu-i poate împiedica reuşita, în afară de păcatele noastre. Dacă aş putea să văd un duh de pocăinţă şi de schimbare pătrunzând în toată ţara aceasta, atunci n-aş mai avea nici cea mai mică nelinişte sau teamă că vom fi aduşi sub toiagul de fier al sclaviei, chiar dacă toate puterile pământului s-ar aduna împotriva noastră. Şi deşi, trebuie să mărturisesc, lipsa de religie şi nelegiuirile care sunt atât de obişnuite printre noi, îmi taie Intru câtva elanul, totuşi nu pot să nu sper şi să nu cred că Dumnezeu a sortit acest continent pentru a fi o oază a libertăţii şi a religiei adevărate.15

Cu iarna anului 1775 care se apropia, priveliştea din jurul Bostonului era la fel de mohorâtă ca aceea dinăuntrul lui. Datorită lipsei aproape totale de praf de puşcă şi tunuri, Washington nu putea încerca nici măcar o misiune mai uşoară, darămite să lanseze o ofensivă pe scară largă. Într-adevăr, nu putea face prea mult decât să stea şi să privească cum i se împuţina armata, ca nisipul care se scurge dintr-o clepsidră. Problema nu era dezertarea, pe care Washington hotărâse să o trateze prin ameninţarea cu ruşinea, în loc să folosească metodele britanice. Vestoanele roşii spânzuraseră deja doi oameni în Charlestown, pentru dezertare, cu toată că pedeapsa obişnuită era de o mie de bice! (Aceasta se solda aproape întotdeauna cu moartea, cu mult înainte de a se termina numărătoarea.) Washington, însă, hotărâse să li se aplice treizeci şi nouă de bice, urmate de o adunare generală pentru a asista la

scoaterea dezertorului din armată. Ruşinea rămânea pe viaţă.

Problema americană era un talmeş-balmeş de înrolări provinciale de scurtă durată, unele dintre ele fiind făcute numai pentru o lună! Pentru a fi sigur, Washington trimisese mulţi ofiţeri înapoi în coloniile lor pentru a face noi recrutări ca să formeze o armată nouă, bazată pe înrolări pe termen lung (un an), începând cu 1 ianuarie. Dar, după primele semne, se vedea că acest program avea să fie îndeplinit cu mult sub normele proiectate. În consecinţă, Washington – şi numai

Washington, după câte se pare – simţea o nevoie urgentă, neapărată de a întreprinde o acţiune semnificativă câtă vreme mai avea efectivele necesare pentru a o realiza. Praful de puşcă începea, în sfârşit, să sosească, deşi era mai degrabă „praf în ochi". Dar, chiar dacă ar fi avut pulberea necesară, fără tunuri, cu care să pregătească şi să sprijine o luptă, şi în special să zdrobească apărarea britanică de pe istmul Boston, nu exista nicio speranţă să aibă succes.

Expediţia canadiană fusese un exemplu dureros despre ceea ce se poate întâmpla când Dumnezeu îşi retrage binecuvântarea Sa. Dar, spre deosebire, Armata Continentală şi generalul ei care se ruga, continuau să fie favorizaţi de intervenţia mâinii lui Dumnezeu. De pildă, în timpul uneia din nenumăratele şi infructuoasele discuţii despre nevoia de artilerie: „Dacă am avea măcar o duzină de mortiere, sau o duzină de tunuri, sau o duzină de *orice*..." – cineva şi-a amintit, întâmplător, de tunurile de la fortul Ticonderoga şi de faptul că Arnold propusese odată să le ducă la Cambridge. Dar aceasta se întâmplase în aprilie, când drumurile erau uscate. Acum erau în toiul iernii şi drumurile erau fie pline de noroi, fie acoperite de gheaţă. Totuşi Washington a simţit mâna lui Dumnezeu în

această propunere şi i-a înmânat planul lui Henry Knox. Era aproape imposibil, dar dacă cineva îl putea face să devină realitate, acesta era Henry Knox.

Henry Knox era un inginer amator de douăzeci şi cinci de ani, care cântărea peste 100 de kg şi învăţase tot ce ştia despre artilerie din cărţile din librăria din Boston al cărei proprietar fusese cândva. La prima vedere, tinereţea sa şi lipsa unei experienţe nemijlocite în ce priveşte artileria îl făcea un candidat fără şanse de reuşită, dar, încă o dată, Washington a dat ascultare intuiţiei sale inspirate. În primele luni ale războiului, ajunsese să se bizuie pe Knox, un improvizator talentat şi îndemânatic, pentru soluţii la problemele cele mai spinoase.

La Ticonderoga se aflau până la cincizeci de piese de artilerie. Sarcina lui Knox era să le aducă la Cambridge cât de repede cu putinţă. Soluţia lui a fost una inedită: folosirea săniilor! Iar mâna divină a oferit zăpada necesară. Când caravana sa bizară a ajuns la Cambridge, pe 18 ianuarie, Washington n-a mai putut de bucurie. Trecând peste sfatul unanim al generalilor săi, el se hotărâse să cucerească şi să fortifice înălţimile de pe peninsula Dorchester – singurul loct în afară de Bunker Hill, de unde Bostonul putea fi bombardat eficace.

În caz că ar fi putut obţine vreodată pulbere, mai rămânea un singur obstacol: pământul era atât de îngheţat încât era imposibil să se sape fortificaţii. Iar fără apărare, prima salvă de tunuri i-ar fi suflat pe apărătorii de creastă, ca sudoarea de pe sprânceană.

Aici, din nou, se poate vedea mâna lui Dumnezeu în rezolvarea problemei. Mai târziu, în aceeaşi seară în care Washington a prezentat problema unora dintre ofiţerii săi, tânărul Rufus Putnam, alt inginer amator trecea din întâmplare pe lângă locuinţa generalului de brigadă William Heath. I-a venit ideea să-i facă o vizită. În timp ce

se afla acolo, printre cărţile lui Heath, a zărit o carte despre lucrările de geniu. În carte, Putnam a observat diagrama şi descrierea unui „candelabru” – o realizare franceză, nouă pentru el. Era un cadru de lemn demontabil, destinat pentru a ţine împreună „fascine”, legături mari de lemne, strâns legate. Unite cu celelalte „candelabre”, constituia o barieră la fel de eficace ca o tranşee. *Voilà*! înţelegând importanţa descoperirii sale, a alergat să-i spună generalului Washington.

Îndată generalul a ordonat să se înceapă construirea a sute de candelabre şi fascine. Apoi au adus o completare ingenioasă, tipic yankee: butoaie pline cu pietre, aşezate cap la cap în faţa candelabrelor şi fixate cu pene. Când trupele britanice aveau să pornească în sus pe deal, penele urmau să fie scoase, iar butoaiele lăsate să se rostogolească în jos, către rândurile lor, cu un efect devastator.

Pulberea era acum singurul lucru care le lipsea. Rezervele crescuseră acum, ajungându-se în stadiul în care era destulă pulbere pentru treizeci de cartuşe de om. Aceasta era abia jumătate din norma de luptă britanică, dar Washington a hotărât că trebuia să le ajungă. Astfel, în noaptea de 4 martie americanii au început un bombardament puternic. Britanicii au răspuns cu unul pe măsură şi, în acest fel, le-a fost distrasă atenţia de la ceea ce se petrecea pe înălţimile Dorchester.

Armata Continentală ar fi putut aştepta şi un an şi tot n-ar fi avut parte de condiţii meteorologice mai favorabile decât cele din noaptea aceea: o ceaţă joasă le-a acoperit complet operaţiunile de la baza înălţimilor Dorchester, în timp ce vremea era complet senină pe vârful dealului, bine luminat de o lună aproape plină. Peste toate, o briză care sufla înspre uscat ducea zgomotul lucrărilor lor departe de britanici, înjur de opt sute de oameni au muncit pentru a

amplasa candelabrele preasamblate în poziţii, încărcându-le cu fascine, care erau toate aduse sus pe deal de către trei sute de atelaje şi de căruţaşi incredibil de silenţioşi. În linişte, oamenii aceştia au lucrat oră de oră în întuneric, la lumina lunii, urmând planurile pe care Knox le întocmise cu atâta precizie încât toată linia era montată la un loc, de parcă ar mai fi fost instalată de nenumărate ori înainte.

Dar cea mai mare dovadă despre marea măsură în care harul lui Dumnezeu a fost implicat este faptul că *nimic nu a mers prost*. Pe niciunul nu l-a luat din greşeală gura pe dinainte, niciun trecător nu a trecut din întâmplare pe acolo, n-a fost niciun bou care să mugească sau o căruţă care să se sfarme, stricând astfel surpriza perfectă.

În zori, reacţia britanicilor a fost cea a unor oameni înmărmuriţi, cărora nu le venea să-şi creadă ochilor. Căpitanul Charles Stuart scria că fortificaţiile „păreau mai degrabă o vrajă, decât lucrarea unor mâini omeneşti”. Iar inginerul armatei britanice, căpitanul Archibald Robertson, spunea că erau: „... o lucrare nocturnă mai mult decât uimitoare, care trebuie să fi angajat de la 15.000 la 20.000 de oameni”. Viceamiralul Molyneux Shuldham l-a informat pe Howe că „nu avea cum să rămână în port sub focul bateriilor de pe istmul Dorchester”. Însuşi Howe nu a putut decât să spună: „Rebelii au. făcut într-o noapte mai mult decât ar fi făcut toată armata mea în luni de zile”.16

Onoarea armatei britanice cerea un atac imediat asupra noii poziţii a rebelilor şi, în acest sens, Howe a convocat un consiliu de război. El a dat ordin ca două trupe a câte două mii de oameni să se adune pentru îmbarcare, la fluxul următor, şi rândurile îmbrăcate în roşu ale infanteriei au coborât spre bărcile de transport.

Dar, în timp ce aşteptau fluxul, o furtună s-a iscat din neant. Nu era o furtună obişnuită, ci: „un vânt mai

puternic decât am întâlnit vreodată", scria un soldat britanic. Apropiindu-se cu viteza unui uragan, vijelia a făcut să cadă o ninsoare deasă, care venea orizontal, aproape paralel cu suprafaţa apei, făcând imposibilă orice operaţiune amfibie.

Furtuna a continuat toată noaptea. Când s-a potolit, dimineaţa, Howe (mult uşurat) a declarat că rebelii avuseseră deja prea mult timp pentru a-şi întări şi consolida poziţiile, astfel încât un atac frontal ar fi fost culmea nesăbuinţei.

Bostonul nu mai putea fi ţinut acum de britanici. Două săptămâni mai târziu, când americanii au instalat o baterie pe Nob Hill, cel mai apropiat promontoriu de pe Dorchester, şi au fortificat-o, britanicii au evacuat dintr-odată Bostonul, renunţând la oraşul pe care-l deţinuseră un an şi jumătate.

Washington a recunoscut că furtuna reprezentase „o intervenţie remarcabilă a mâinii lui Dumnezeu... Dar... abia pot să mă abţin să nu-mi exprim dezamăgirea". Avea trei mii de oameni sus pe înălţimile Dorchester, mult mai mulţi decât cei care apăraseră Bunker Hill. Şi, în sfârşit, aveau toată pulberea de care era nevoie! în plus, mulţi fuseseră căliţi sub foc, iar moralul n-ar fi putut fi mai ridicat. Apoi, pregătise o surpriză pentru Howe: în momentul în care trupele britanice s-ar fi angajat pe înălţimile Dorchester, cu două treimi din forţa lor efectivă din afara oraşului, Washington plănuia să lanseze alţi patru mii de oameni asupra Bostonului. Planul său era ca această forţă să alerge spre istmul bine apărat. Luându-i pe apărători din spate, trebuiau să deschidă o trecere, lăsând să treacă alte trupe care aşteptau dincolo. În această singură lovitură, britanicii ar fi fost terminaţi. În ansamblu, se pare că Washington avea motive serioase să se plângă.

Însă, după cum s-a arătat, oraşul Boston a fost predat

americanilor, fără să se piardă nici măcar o singură viaţă omenească, de ambele părţi, ceea ce este, desigur, calea pe care Dumnezeu a preferat-o. În plus, am găsit un articol bine documentat, în care se arată că întreaga operaţiune amfibie depindea total de elementul surpriză, fără să existe posibilitatea de retragere în caz că ceva ar fi mers prost.19

Rezultatul ar fi putut fi o greşeală strategică la fel de mare ca atacul asupra Québecului. Ce s-ar fi întâmplat dacă patru mii de oameni ar fi fost pierduţi sau „doar" luaţi prizonieri? într-o vreme în care recrutările nu fuseseră niciodată mai importante, spiritul american ar fi fost zdruncinat – şi ar fi fost zdruncinată şi încrederea în capacitatea de conducător a lui Washington. De fapt, este mai mult decât probabil că i s-ar fi luat conducerea şi astfel, omul ales de Dumnezeu, pentru a unifica Armata Continentală şi naţiunea, ar fi fost îndepărtat. Titlul articolului este: „Providenţa trimite o furtună".

Când americanii au intrat în Boston, iar locuitorii oraşului i-au întâmpinat cu bucurie, spre stupoarea lor au descoperit un lucru care confirma ideea pe care predicatorii lor o subliniaseră mereu: că lupta pe care o purtau era în principiu de natură spirituală. Biserica Old

South fusese profanată, într-un mod absurd şi calculat. „Gentleman

Johnny" Burgoyne o transformase într-o şcoală de călărie pentru cavaleria regimentului său! „Amvonul şi toate băncile fuseseră luate şi arse ca lemne de foc, iar înăuntru fuseseră aduse şi împrăştiate pe podea mai multe căruţe de pământ şi pietriş. Uşa dinspre sud fusese închisă, şi se instalase o bară peste care cavaleria învăţa să treacă în

plină goană. La balcon au amenajat un birt…"

Acesta nu a fost un incident izolat. În toate coloniile

din nord bisericile dizidente (adică neanglicane) au fost pângărite sistematic, într-o manifestare spontană a sentimentelor anticreştine. Bisericii prezbiteriene din Newtown, Long Island, i s-a retezat turla şi a fost folosită ca închisoare şi corp de gardă. Mai târziu, a fost demolată de tot şi scândurile au fost folosite la construirea barăcilor soldaţilor. În New Jersey, bisericii din Princeton i-au fost luate băncile şi balconul şi folosite drept combustibil, iar bisericile prezbiteriene au fost transformate în închisori sau folosite ca grajduri de către ofiţerii britanici. Pe scurt, peste cincizeci de biserici de pe tot cuprinsul ţării au fost distruse complet şi zeci de alte biserici au fost avariate sau folosite în alte scopuri.21

Astfel, în sesiunile Congresului din primăvara aceea şi de la începutul verii anului 1776, aspectul spiritual fundamental al conflictului cu Marea Britanie devenea din ce în ce mai des subiectul spre care tindeau dezbaterile. Trebuia oare America să păstreze siguranţa legăturii sale anterioare cu ţara mamă? Să-şi pună încrederea în mult lăudatele „drepturi ale englezilor”? Să caute împăcarea şi să se întoarcă cu orice preţ la pacea anilor de dinainte?

Da, a fost părerea care domina cu orice preţ în Philadelphia, unde reprezentanţii coloniilor parcă erau înrobiţi de un refuz, aproape de domeniul fantasticului, de a accepta realitatea a ceea ce se întâmplase deja. Acest refuz era atât de puternic, încât au consumat o groază de timp, elaborând un apel împăcuitor adresat direct regelui George. (Când i-a fost prezentat, acesta nici nu a catadicsit să se uite la el.)

Situaţia lor era asemănătoare cu cea a israeliţilor în deşert, aceştia convingându-se unii pe alţii că o duseseră mai bine în Egipt, devenind pe zi ce trecea tot mai siguri că singurul lucru de făcut era să se întoarcă înapoi. Fiindcă, în pustiu, erau siliţi să se confrunte cu

necunoscutul şi să-şi pună toată încrederea lor în Dumnezeu. Nu exista altcineva în care să *se încreadă*l. Se ştersese din mintea lor amintirea gropii de unde fuseseră scoşi ca sclavi, amintirea existenţei lor chinuite şi lipsite de speranţă, când ştiau unde urma să doarmă! n noaptea următoare, chiar dacă în loc de pernă aveau numai pământul rece.

Poate că tocmai necunoscutul şi faptul că *trebuia* să se încreadă în Dumnezeu, fiindcă nu puteau apela la altcineva, i-a făcut pe mulţi din Congres, în 1776, să-şi întoarcă gândurile spre trecut, dorindu-şi să se poată întoarce în anii treizeci, sau patruzeci sau cincizeci. Este şocant să vezi cât de adânc pătrunsese în Congres acest val al irealităţii – până când îţi dai seama că nu diferă prea mult de atitudinea noastră naţională de astăzi.

Dacă privim la nebunia nostalgică ce a bântuit America în ultimii ani, preocuparea noastră naţională pentru anii 1930 sau pentru anii ’40 sau 50 n-a fost, oare, mai mult decât un capriciu trecător? Oare nu se trage din aceeaşi sursă ca şi dorinţa Congresului Continental de a se întoarce într-o epocă mai puţin primejdioasă? Evadăm în trecut, acolo unde lucrurile „aveau un sens” şi viaţa „însemna ceva”, iar „valorile încă mai aveau importanţă” şi unde mai exista încă viaţă spirituală în sânul naţiunii. Sau, evadăm în viitor şi, printre cei ce sunt încă destul de tineri pentru a mai spera în viitor, mania sciencefictionului este întru totul la fel de intensă ca aceea a evadării în nostalgie. Evadarea, însă, este o cale rapidă – înainte, înapoi sau lateral – către alcool, afaceri, fapte bune, pasivitate, fantezie sau chiar nebunie. Realitatea prezentului sau a viitorului imediat sunt mult mai înspăimântătoare astăzi decât erau în Philadelphia în urmă cu două sute de ani. Ei, cel puţin, ştiau că se pot încrede în Dumnezeu.

Existau câţiva realişti în Congres, oameni cum erau cei doi Adams şi încă doi sau trei, care nu încercau să fugă de realitate. John Adams – unul din realiştii cei mai perseverenţi – avea o mângâiere personală ştiind că soţia sa, Abigail, era alături de el. Ea îi scria soţului ei, pe 18 iunie:

Nu simt nicio îngrijorare din cauza multelor arme îndrepate uimitor împotriva noastră. Nu putem mulţumi cu destulă recunoştinţă lui Dumnezeu pentru că a intervenit de atâtea ori, în mod uimitor, în favoarea noastră. Cel care i-a hrănit pe israeliţi în pustie, Cel care îmbracă crinii de pe câmp şi Cel care hrăneşte puii de corb când aceştia strigă, nu va uita un popor care a intrat în luptă pentru o cauză atât de dreapta, dacă noi ne aducem aminte de dragostea şi de bunătatea Lui.22

Aceşti câţiva realişti au văzut clar că lucrurile evoluaseră dincolo de

9 9 9

punctul în care nu mai exista întoarcere, şi că a se întoarce atunci însemna a se întoarce în condiţiile stabilite de Anglia – la o dictatură deloc binevoitoare. În pofida sprijinului celor mai elocvenţi şi mai luminaţi membri ai Parlamentului, sentimentul dominant de acolo reflecta propria intransigenţă a regelui (era şi normal, din moment ce oamenii lui George al III-lea cumpăraseră majoritatea locurilor). În ochii săi, singurul mod de a rezolva problema rebeliunii era să o zdrobească. A le arăta cât de câtă milă însemna a-i invita să se răzvrătească iarăşi în viitor.

9

Când inimile se împietresc atât de tare, nici pledoaria cea mai irezistibilă din lume nu le poate mişca. Nouă plăgi la rând n-au reuşit să înmoaie inima lui Faraon şi, mai mult ca oricând, în predici, el era comparat cu George al III-lea. Cu toate acestea, parlamentari vestiţi ca Pitt, Burker şi

Fox, ridicându-se pentru cauza Americii, au atins piscuri ale oratoriei cum rar se mai auziseră, de pe vremea romanilor încoace.

Episcopul de Şt. Asaph a rezumat poziţia minorităţii proamericane şi a dat tonul, zicând: „Domnii mei, eu consider că America de Nord este singura mare pepinieră a libertăţii rămasă acum pe faţa pământului… se pare că nu suntem sensibili la marea încredere pe care Dumnezeu ne-a acordat-o. Ce a rămas cel mai valoros din libertatea civilă, cu care se poate mândri lumea acum, este în mâinile noastre şi

23 *

ferească Dumnezeu să ne atingem de o comoară atât de sfântă”.

Pitt, fostul prim-ministru al Angliei, s-a exprimat strict în termeni civili:

Spiritul care acum se împotriveşte taxelor voastre în America, este acelaşi care, mai înainte… a stabilit marele principiu fundamental şi esenţial al libertăţilor voastre – anume că nici unui supus al Angliei nu i se vor lua impozite decât cu consimţământul lui. Acest spirit glorios… animă trei milioane de oameni în America, ce preferă sărăcia, unei libertăţi în lanţuri aurite şi unui belşug murdar, şi care vor muri apărându-şi drepturile lor de oameni – de oameni liberi.

Când domniile voastre vă uitaţi peste documentele care ne-au fost trimise din America, atunci când vă gândiţi la modestia, dârzenia şi înţelepciunea lor, nu puteţi avea decât respect pentru cauza lor, dorind să faceţi din ea propria dumneavoastră cauză. Cât despre mine, trebuie să declar că din tot ce am citit şi am observat… nicio naţiune sau grup de oameni nu poate să fie mai presus de Congresul General din Philadelphia, în ceea ce priveşte temeinicia argumentelor, puterea de pătrundere şi

înţelepciunea concluziilor, în condiţiile unor situaţii atât de grele.

Aceasta era părerea celui mai proeminent om de stat britanic din secolul al XVIII-lea! A făcut vreo impresie asupra regelui George? Acesta a respins-o cu dispreţ, numindu-l pe Pitt „o trâmbiţă a răzvrătirii”.

Dezbaterile asupra destinului Americii nu s-au limitat numai la Parlament. Toată Anglia, ca să nu mai vorbim de Scoţia şi Irlanda, păreau a fi mai interesante de aceasta decât de orice altceva, aşa cum nu se mai întâmplase de la Glorioasa Revoluţie, cu un secol înainte. Ofiţeri superiori, atât din armată cât şi din marină, refuzau să se supună. Lordul Jefirey Amherst, cel mai mare general al Coroanei, în timpul războaielor cu francezii şi indienii, a respins ofertele repetate ale regelui de a primi efectiv comanda. Iar generalul Henry Conway, doar cu ceva mai puţin celebru, nu numai că a refuzat să ia parte la război, dar s-a şi opus deschis acestuia, din toate punctele de vedere.

Acelaşi lucru era valabil şi la baza instituţiei militare. Prin dorinţa» >»

sa de a se înrola sau nu, englezul de rând îşi exprima, în mod tradiţional, acordul sau dezacordul său cu războaiele naţiunii, iar în cazul Americii atitudinea a fost de dezaprobare. Niciodată în istoria sa, Marea Britanie nu întâmpinase atâta greutate în mobilizarea unei armate! în războiul de şapte ani cu Spania, trei sute de mii de britanici răspunseseră la tobele care îi chemau la recrutare; acum nu s-au găsit nici măcar cincizeci de mii. În Irlanda, ofiţerii veniţi pentru recrutări au fost primiţi cu pietre, iar în Ţara Galilor, au fost unşi cu catran şi tăvăliţi prin pene. Nici măcar folosirea extensivă a recrutării cu arcanul n-a putut satisface nevoile marinei.

Până la urmă, furios, George al III-lea a fo’ St nevoit să-şi angajeze mercenari din afară. Chiar şi aici, însă, a

fost refuzat. Ecaterina a Rusiei nici nu s-a deranjat să răspundă cererii sale personale, scrisă cu propria-i mână. Frederic cel Mare al Prusiei l-a refuzat tăios. Johan Derk van der Capellen al Olandei l-a lăsat pe George al III-lea să ştie exact care îi era poziţia, atunci când şi-a exprimat părerea în faţa compatrioţilor săi: „Mai presus de orice, mie mi se pare un lucru extrem de nesuferit, pentru că eu cred că americanii sunt vrednici de respectul oricărui om şi îi consider un popor curajos, care apără în chip cuviincios, religios şi bărbătesc acele drepturi care vin de la Dumnezeu, nu din legislatura Marii Britanii44.24

Iar în Anglia, chiar şi cei care nu beneficiau de imunitatea parlamentară, nu se sfiau să-şi exprime deschis părerile. Lordul primar şi membrii Consiliului orăşenesc al Londrei au îndrăznit chiar să-i prezinte regelui o petiţie:

Aşa după cum noi n-am putea îngădui ca un om sau un grup de oameni să impună o putere samavolnică peste noi, tot aşa nu putem fi de acord cu nicio încercare de a forţa voinţa semenilor noştri. Suntem convinşi că, după drepturile neschimbate şi sfinte ale fiinţei umane, ca şi după principiile Constituţiei, americanii trebuie să se bucure de pace, libertate şi siguranţă, şi trebuie să ne împotrivim oricărei puteri care ar ataca aceste drepturi. Considerăm că o astfel de împotrivire, pentru apărarea drepturilor lor constituţionale, este datoria lor obligatorie faţă de Dumnezeu, de la care le vin aceste drepturi”. 5

George al III-lea a putut până la urmă să găsească trei principi mai puţin importanţi ai Germaniei, care să-şi vândă soldaţii pentru a sluji în armata regelui – trei principi care, după cuvintele lui Edmund Burke, „adulmecau mirosul de stârv al câştigului războiului”.26 în total, el a putut să cumpere serviciile a treizeci de mii de mercenari germani, care alcătuiau mai mult de jumătate din forţa totală a regelui.

Dintre toate declaraţiile în favoarea cauzei americane, apelul cel mai impresionant n-a venit de la Camera Lorzilor ci de la Camera Comunelor. Acolo domnul George Johnstone a vorbit în termeni atât de clari, încât ar fi putut sta alături de Samuel Adams sau Patrick Henry.

Afirm că, în inima lor, cei mai buni şi cei mai înţelepţi oameni din ţara acesta sunt de partea americanilor, că în Irlanda, trei din patru, sunt de partea lor, că soldaţii şi marinarii simt dorinţa de a nu se supune… O spun, spre cinstea flotei şi a armatei: nu le place să-i măcelărească pe oamenii pe care cei mai luminaţi din ţara aceasta îi consideră campioni ai cauzei glorioase de menţinere a acelor instituţii care sunt necesare pentru fericirea, siguranţa şi înălţarea minţii omeneşti…

O 9 *9 t f*

Pentru o minte căreia îi place să privească spiritul glorios al libertăţii, nicio privelişte nu poate fi mai impresionantă ca acţiunea de pe Bunker Hill. Să vezi o ţărănime neinstruită, condusă de un doctor, inferioară numeric, atacată cu tunuri şi

bombe, într-un mod care ar putea îngrozi minţile mai fricoase, aşteptând calm atacul viteazului Howe, aflat la conducerea celor mai bune trupe din lume, cu artilerie excelent pregătită, şi respingând de două ori tocmai aceste trupe, care de multe ori au pus pe fugă batalioanele de elită ale Franţei, iar la urmă, retrăgându-se din lipsă de muniţie, dar într-un mod atât de respectabil, încât nici măcar n-au fost urmăriţi – cine poate oare să se gândească la astfel de scene fără să adore forma de conducere care a putut produce asemenea oameni! Cine se poate oare îndoi de dreptatea cauzei care poate să insufle un caracter atât de corect şi conştiincios?

I 9

Comportarea acestor oameni din Noua Anglie, înţelepciunea, curajul, cumpătarea, tăria sufletească şi toate celelalte calităţi ale lor care pot stârni admiraţia minţilor alese, nu sunt întrecute în istorie de nicio altă naţiune de sub soare. În loc să dăm frâu liber răzbunării împotriva acestor colonii, însuşi eroismul lor ne îndeamnă să îi iertăm". 27

Însă, nici regele, nici vreunul dintre miniştrii săi sau dintre membrii Parlamentului nu păreau să asculte. În aceeaşi zi, regele şi-a anunţat decizia de a zdrobi rebeliunea prin forţa armelor, inclusiv prin folosirea mercenarilor. Când dezbaterea care a urmat s-a încheiat, Camera Lorzilor a votat în favoarea propunerii regelui cu 76 de voturi la 33, iar Camera Comunelor cu 278 de voturi la 108. Anglia declarase război.

Totuşi, chiar şapte luni mai târziu, când se apropia prima săptămână din iunie 1776, majoritatea oamenilor din Congresul din Philadelphia, încă mai sperau, împotriva oricărei speranţe, că se va găsi în ceasul al unsprezecelea o formulă de reconciliere. Ei ştiau cât de mult i-ar fi costat pe ei personal să voteze cu cei câţiva, care pledau pentru o declaraţie deschisă de independenţă. O asemenea mişcare ar fi închis pentru totdeauna uşa oricărei posibilităţi de a se apropia de Coroană. Forţa militară cea mai puternică şi cea mai mare de pe pământ, a celei mai mari puteri din lume, avea să le sară în gât. Chiar dacă ar fi fost uniţi cu adevărat, nu puteau spera să reziste prea mult timp unei astfel de forţe. Toate discuţiile lor din ultimele săptămâni arătaseră cât de dureros de separate şi de individualiste erau aceste treisprezece colonii. Ar fi fost nevoie de mai mult decât o minune pentru a le aduce la o unitate… Să îndrăznească ei, oare, să expună la un asemenea pericol coloniile pe care le reprezentau?

Cu toate că niciun delegat nu vorbea deschis despre

riscul său personal, la acesta se gândeau cu siguranţă mulţi. Oamenii care ar fi semnat o astfel de declaraţie, în cazul probabil al înfrângerii Americii, ar fi fost consideraţi personal răspunzători. Iar pedeapsa pentru instigare la răscoală împotriva Coroanei, era moartea. Aşa cum spunea succint Ben Franklin: „Trebuie să stăm cu toţii laolaltă, altfel, mai mult ca sigur, vom sta atârnaţi separat”.

Dar, într-un fel, era deja prea târziu. În 10 mai, consiliile orăşeneşti din toată colonia Massachusetts au votat în unanimitate în favoarea independenţei. În 15 mai, Convenţia din Virginia a votat pentru independenţă. Iar în 7 iunie, au sosit dovezi scrise ale tratatelor pe care

George al III-lea le încheiase cu principii germani, angajându-le mercenarii pentru a-i folosi în America. În aceste condiţii, Richard Henry Lee din Virginia a propus ca, în mod oficial, Congresul să facă o declaraţie de independenţă, afirmând că aceste Colonii unite sunt, şi, ar trebui să fie de drept, state libere şi independente. John Adams i-a sprijinit imediat propunerea. După o zi de dezbateri, Congresul şi-a amânat lucrările pentru trei săptămâni, pentru a le permite reprezentanţilor nehotărâţi ai coloniilor din zona de mijloc să plece acasă pentru a sonda voinţa alegătorilor lor.

Între timp, Franklin, Adams, Sherman din Connecticut, Livingston din New York şi tânărul Jefferson din Virginia s-au grăbit să elaboreze un proiect al declaraţiei propuse.

„Considerăm aceste adevăruri ca fiind de la sine înţelese, anume că toţi oamenii sunt creaţi egali… De aceea, noi, reprezentanţii STATELOR UNITE ALE AMERICII, adunaţi în Congresul General, făcând apel la Judecătorul Suprem al lumii în ceea ce priveşte dreptatea intenţiilor noastre, în numele şi prin autoritatea oamenilor de bine din aceste Colonii, declarăm solemn şi publicăm,

că aceste Colonii Unite sunt, şi trebuie să fie de drept, State Libere şi Independente… Iar pentru a sprijini această declaraţie cu o încredere fermă în ocrotirea Providenţei
9 9
Divine, ne încredinţăm unii altora, vieţile noastre, averile noastre şi onoarea noastră sfântă”.

Jefferson a contribuit cel mai mult la forma ei finală, inspirându-se puternic din frazeologia predicilor la modă pe atunci – cu excepţia celor două fraze „făcând apel la Judecătorul Suprem al lumii în ceea ce priveşte dreptatea intenţiilor noastre” şi „cu o încredere fermă în ocrotirea Providenţei Divine”. Acestea au fost incluse la insistentele
9 9
Congresului, cu toate obiecţiile înverşunate ale lui Jefferson, căci acesta era cunoscut ca fiind un „raţionalist luminat”, care avea să devină curând, în sinea sa, un unitarian. Jefferson a fost atât de nemulţumit că i-a fost modificat textul, încât a trimis prietenilor săi mai multe copii ale proiectului iniţial, pentru ca aceştia să aprecieze mai bine efortul său nepublicat.

La 28 iunie, Convenţia din Maryland a votat pentru independenţă.

În Philadelphia a ajuns vestea că New Jersey şi-a destituit vechii delegaţi şi că îşi trimite alţii noi, care fuseseră instruiţi să voteze pentru independenţă.

La 1 iulie, Congresul a introdus pe ordinea de zi ceea ce John Adams a numit „cea mai mare dezbatere dintre toate”. Dickinson din Pennsylvania a vorbit cu elocvenţă şi pe larg împotriva independenţei. Când a terminat, s-a lăsat o tăcere adâncă. Adams a continuat să spere că cineva care era „mai puţin nesuferit” ca el, despre care „credeau că este capul răutăţilor”, se va ridica să-i răspundă. Dar nimeni n-a făcut-o şi, fără tragere de inimă, s-a ridicat Adams. El a vorbit cu putere, dar calm şi cu atâta

convingere încât niciunul din cei prezenţi nu a rămas nemişcat, mai ales când a ajuns la concluzie:

Înaintea lui Dumnezeu, cred că a venit ceasul. Judecata mea aprobă această măsură şi sunt alături de ea cu toată inima. Tot ce am, şi tot ce sunt, şi tot ce sper în viaţa aceasta, sunt gata acum să le pun în joc. Şi vreau să închei aşa cum am început, spunându-vă că, fie că voi trăi sau voi muri, fie că voi supravieţui sau voi pieri, eu sunt pentru Declaraţie. Trăiesc cu acest sentiment şi, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, voi muri cu acest sentiment.

31

Independenţă acum şi independenţă pentru totdeauna!

Nimeni nu a vorbit. Chiar atunci, uşa s-a deschis brusc şi înăuntru a păşit o figură stropită cu noroi, cu încă doi după el. Era domnul. John Witherspoon în fruntea delegaţiei din New Jersey. Scuzându-se pentru întârziere, el le-a spus că, deşi n-a auzit discuţia, nu i-au lipsit sursele de informare cu privire la diferitele subiecte discutate. „Domnilor, New Jersey este gata să voteze pentru independenţă. După judecata noastră, ţara nu numai că e coaptă pentru independenţă, dar dacă o mai lungim

«o mult, există pericolul să putrezească”.

Congresul a trecut la vot şi, în ziua respectivă, din treisprezece colonii, nouă au votat alături de New Jersey; Pennsylvania şi Carolina au votat *împotrivă*, iar New York s-a abţinut. Deiaware era Împărţită în două.

Întrucât Congresul, de fapt, nu făcea altceva decât să acţioneze ca un comitet, în numele întregii ţări, orice decizie asupra Declaraţiei trebuia să fie unanimă. S-a decis ca dezbaterea să continue dimineaţa următoare, pentru a fi urmată de un alt vot. Între timp, pentru a rezolva impasul din Delaware, care putea hotărî rezultatul, a fost trimis un curier la Dover, capitala coloniei Delaware,

pentru a-l aduce pe al treilea delegat, Caesar Rodney.

Patriot ferm convins, Rodney fusese chemat acasă de treburi urgente. Dar acum, curierul a sosit la ferma sa la ora două dimineaţa, dându-i de ştire că dezbaterea avea să fie reluată în mai puţin de şapte ore, după care urma să se voteze definitiv. Luându-şi cel mai bun cal, Rodney a plecat în galop în noaptea furtunoasă şi neagră ca smoala. Erau optzeci şi nouă de mile până la Philadelphia, pe nişte drumuri anevoioase chiar şi în cele bune condiţii, iar în noaptea aceea condiţiile n-ar fi putut fi mai potrivnice. Pârâuri, care în mod normal erau uşor de trecut, se transformaseră în puhoaie învolburate, iar ploaia transformase o porţiune a drumului într-o mocirlă atât de adâncă, încât Rodney a trebuit să descalece şi să meargă înaintea calului, pentru ca nu cumva să se schilodească.

Cu toate că n-a putut să obţină un alt cal de schimb până dimineaţa, Rodney a ajuns, totuşi, la sediul legislativului la unu după-amiaza, tocmai când se proceda la votul final. Dus aproape pe sus în sala de adunări, abia a putut să spună: „Deoarece cred că voinţa alegătorilor mei şi a tuturor oamenilor cinstiţi şi cumsecade este în favoarea independenţei, propria mea judecată mă face să mă alătur lor. Votez 33

pentru independenţă”.

Impasul din Delaware a fost depăşit, şi celelalte delegaţii au votat la fel, în afară de New York, care s-a abţinut. Decizia a fost adoptată cu doisprezece voturi la zero. Coloniile au devenit Statele Unite ale Americii.

În liniştea care a urmat după anunţarea rezulutului votului, soarele după-amiezii târzii îşi arunca razele blânde prin ferestrele înalte – pe sfeşnicul de alamă care stătea pe o masă acoperită cu o faţă verde, pe vulturul din lemn cioplit de deasupra uşii, pe perechea de ochelari de pe banca de lemn. Măreţia a ceea ce făcuseră începea să

apese asupra lor şi au înţeles că ei şi compatrioţii lor nu mai erau englezi, ci cetăţeni ai unei naţiuni care se născuse de câteva minute. Mulţi priveau afară pe fereastră. Câţiva plângeau fără să-şi ascundă lacrimile. Unii, cum era Whitherspoon, îşi plecau capetele şi îşi închideau ochii, rugându-se.

John Hancock a rupt tăcerea: „Domnilor, preţul pus pe capul meu, tocmai s-a dublat! 44

A urmat un râs forţat, apoi s-a ridicat Samuel Adams: „Datorăm această zi Stăpânului, singurului Aceluia de care trebuie să asculte oamenii; El domneşte în ceruri… de la răsărit până la apus, vie împărăţia Lui".34

17

Proba de foc a libertăţii y

Pe măsură ce ştirea despre Declaraţie se răspândea în naţiunea nou născută, pretutindeni americanii delirau de bucurie – strigau, dădeau din mâini, trăgeau clopotele bisericilor şi risipeau praful de puşcă. Samuel Adams scria: „Oamenii, mi se spune, primesc hotărârea ca şi cum ar fi un decret dat din cer".1 John Adams era atât de bucuros, încât i-a scris soţiei sale, Abigail, de două ori în aceeaşi zi. În prima scrisoare, el a aruncat o privire sobră asupra realităţii care îi aştepta în viitorul apropiat:

Este voia Cerului ca aceste două ţări să fie despărţite pe veci. S-ar putea să fie voia Cerului ca America să sufere nenorociri încă şi mai groaznice şi suferinţe încă şi mai cumplite. Dacă aşa se va întâmpla, cel puţin va avea o urmare bună: va pune în noi multe virtuţi pe care nu le avem şi va corecta multe greşeli, apucături şi vicii care ameninţă să ne tulbure, să ne dezonoreze şi să ne distrugă… Cuptorul suferinţei duce la rafinarea atât a statelor, cât şi a indivizilor.2

În a doua scrisoare însă, el priveşte profetic către viitorul naţiunii, spunând că ziua adoptării Declaraţiei

…va fi cea mai memorabilă… din istoria Americii. Înclin să cred că va fi sărbătorită de generaţiile care vor urma, ca o mare sărbătoare aniversară. Trebuie să fie comemorată, ca o Zi a Izbăvirii, prin acte solemne de consacrare înaintea Atotputernicului Dumnezeu. Trebuie să fie sărbătorită prin fast şi paradă, cu spectacole, jocuri, întreceri sportive, tunuri, clopote, focuri în aer liber şi lumini, de la un capăt până la celălalt al acestui continent, începând de acum şi pentru totdeauna.

Ţi se pare că sunt copleşit de entuziasm, dar nu sunt. îmi dau foarte bine seama de truda, sângele şi averea care ne va costa pentru a susţine această Declaraţie, pentru a sprijini şi apăra aceste State. Dar, prin toată negura văd raze fermecătoare de lumină şi glorie. Văd că scopul merită mai mult decât toate eforturile.

Euforia Americii s-a stins destul de repede. În aceeaşi zi în care în Philadelphia a fost adoptată Declaraţia, generalul Howe a debarcat pe Staten Island cu primele trupe ale unei forţe invadatoare, care în ultimă instanţă, avea să numere până la cincizeci şi cinci de mii de oameni. Recrutorii americani şi-au dublat eforturile şi, în curând, fermierii şi negustorii au început să se înscrie pentru un an întreg, căci în statele din nord tocmai începea să se audă ce se întâmplase pe insula Sullivan.

Pe 28 iunie, britanicii au plănuit un atac combinat, pe uscat şi pe mare, îndreptat spre Charleston, Carolina de Sud, menit a izola principalul port maritim al Sudului şi a le oferi britanicilor o bază excelentă pentru operaţiunile viitoare. Dar „norocul” s-a întors atât de tare împotriva britanicilor încât situaţia era aproape hilară. Fortul Sullivan, care păzea intrarea în portul Charleston, cu greu îşi merita denumirea de „fort”. Era o şandrama făcută din pari din lemn de palmier înfipţi în pământ şi lipiţi cu tină, care avea în mijloc o mare mocirlă cu noroi.

Dar aceste dptări modeste au servit în favoarea celor ce se apărau după ce vasele de război britanice au micşorat distanţa care-i despărţea şi au deschis focul. Ghiulelele care au căzut nu au prea avut mare efect asupra întăriturilor de pământ, groase de şaisprezece picioare, iar proiectilele care aterizau înăuntru, dispăreau în noroi fără să explodeze. Britanicii şi-au supra-încărcat mortierele cu bătaie lungă – şi au deschis focul. Pasajul îngust de apă din spatele fortului s-a dovedit a fi şi mai îngust decât indicaseră cercetaşii generalului Clinton. O navă britanică, încercând să forţeze trecerea, s-a împotmolit imediat şi a trebuit abandonată. În întuneric, flota a bombardat într-una fortul, iar fortul a bombardat flota.

Pe la nouă şi jumătate seara, tunurile au încetat, în sfârşit, să mai tragă. Cumpănind lucrurile, amiralul Peter Parker şi generalul Clinton, care deja debarcase nişte trupe de uscat pe o insulă învecinată, au hotărât să se retragă. Zorile au dezvăluit că, deşi fortul era grav avariat, flota o păţise şi mai rău. Două din vasele britanice, *Bristol* şi *Experiment* au suferit fiecare pierderi de până la o sută de oameni, ucişi sau răniţi, două vase au fost scufundate şi multe altele au fost grav avariate. (Pierderile americanilor au fost de doisprezece morţi şi douăzeci şi patru de răniţi.) 3 Americanii., prin îndurarea pe care le-o arătase Dumnezeu, rămăseseră din nou pe poziţii, în pofida faptului că şansele împotriva lor păreau a fi zdrobitoare.

Flota, cu armata ei, a navigat spre nord, pentru a se alătura grosului trupelor britanice de pe Staten Island. Acolo, în următoarele două luni, s-au adunat treizeci şi două de mii de invadatori sub comanda lui Howe, din care nouă mii erau mercenari germani. Aşa cum anticipase Washington, britanicii considerau de o importanţă crucială controlul asupra New York-ului, pentru câştigarea războiului. New York-ul controla râul Hudson, poarta de

acces spre nord, care, practic, tăia coloniile în două. Un singur obstacol stătea în calea duşmanului: oraşul Brooklyn, ocupat de americani, aflat la extremitatea vestică a insulei Long Island.

În dimineaţa zilei de 22 august, cincisprezece mii de soldaţi britanici au debarcat pe ţărmul sud-estic al oraşului Brooklyn, fără să întâmpine împotrivire. Peste trei zile, au primit ca întăriri încă cinci mii de germani din Hessen. împotriva lor se aflau doar opt mii de americani, conduşi de Washington, din care jumătate erau neinstruiţi. De fapt, în urmă cu trei săptămâni, fuseseră mai puţin de cinci mii. Dar, răspunzând unui apel sincer al lui Washington, care arăta cât de disperată era situaţia americanilor, guvernatorul din Connecticut, John Trumbull chemase încă nouă regimente de voluntari, pe lângă celelalte cinci trimise deja de Connecticut.

Fiţi treji şi atenţi, apărând cauza voastră dreaptă şi glorioasă. Veniţi... mărşăluiţi mai departe; aceasta va fi împuternicirea voastră: fiţi fiecare omul lui Dumnezeu, pentru cetăţile Dumnezeului nostru! Domnul Oştilor lui Israel să vă fie Conducător.4

În cinci zile, britanicii aproape îi înconjuraseră pe americani, imediat la nord de regiunea Flatbush, când, pe 27 august s-a primit ordinul de atac. Flancul stâng al americanilor şi centrul au fost copleşite şi s-au retras înapoi în perimetrul final al apărării, din jurul capătului din nord al Brooklynului. Flancul drept, condus de William Alexander (cunoscut ca lordul Stirling, din cauza originii sale scoţiene), a fost retezat şi izolat. În timp ce Stirling şi cei din Delaware se apărau pe o creastă, cu drapelul fluturând, cei din Maryland s-au repezit de cinci ori spre rândurile lui Cornwallis, încercând să le străpungă pentru a-i salva. Ultima dată aproape au reuşit, însă au fost opriţi de întăririle proaspete ale britanicilor, cu toate că

britanicii mărturiseau că Stirling, conducându-şi personal oamenii, „lupta ca o fiară”.3

Washington şi generalii săi au urmărit toată acţiunea prin lunete. Mai mulţi dintre generalii săi au fost de părere că Stirling va renunţa fără nicio luptă, la poziţiile sale, situaţia fiind lipsită de speranţă. Când s-a terminat, conform unui martor ocular, generalul Washington şi-a frânt mâinile de durere şi a exclamat: „Doamne, Dumnezeule, ce viteji a trebuit să pierd astăzi!”

Toată după-amiaza aceea, americanii au aşteptat cu răsuflarea tăiată, atacul final britanic, care i-ar fi terminat cu siguranţă. Erau depăşiţi numeric, în raport de trei la unu, n-aveau decât puţină pulbere (ca de obicei) şi curând aveau să aibă în spatele lor, flota britanică, în gura râului East. Prin minţile multora vor fi trecut gânduri negre… fusese o revoluţie aleasă, glorioasă chiar, căci fu*seseră şi* zile glorioase… Orice s-ar fi întâmplat în orele următoare, britanicii nu puteau şterge niciodată din amintirea lor, luptele de la Lexigton şi Concord, sau de la Bunker Hill, sau de la fortul Sullivan… Libertate – fusese o cauză pentru care merita să mori…

Dar acum trebuia să facă faţă realităţii sumbre a şanselor nespus de mari împotriva lor. Mulţi se vor fi gândit că trebuia să fie nebuni să ia în considerare cea mai mică posibilitate de reuşită. „Puneţi-vă încrederea în Dumnezeu”, le-au spus predicatorii. „El este cu noi; El ne va trece cu bine prin toate”. Ei bine, unde era El acum?

Aşa că au aşteptat… şi au aşteptat, şi au aşteptat. Şi n-au ştiut niciodată că Dumnezeu era cu ei tot timpul. Howe, împotriva oricărei logici militare, nu a reuşit nici acum să-şi valorifice avantajele care erau mai mult decât evidente. Şi el nu era un general prost! Manevra sa de învăluire din noaptea precedentă fusese excelent concepută şi executată fără greş, luându-i pe americani cu

totul pe nepregătite. Pe măsură ce după-amiaza se transforma în seară şi noaptea se scurgea în linişte şi pace, treptat începea să fie înţeles că Howe n-avea de gând să atace. Incredibil! O minune, au început să spună câţiva. Însă, întârzierea inexplicabilă a lui Howe era doar actul de deschidere a ceea ce urma să fie cel mai uimitor episod al intervenţiei divine din timpul Războiului de Independenţă.

Dimineaţa zilei de 28 se ivea mohorâtă şi ameninţătoare – dar liniştită; încă nu era nicio mişcare despre poziţiile britanice. Toată ziua aceea americanii au continuat să aştepte, tensionaţi şi epuizaţi, barajul inevitabil de foc care preceda lupta finală. Dar tunurile britanice rămâneau tăcute. După-amiază târziu, a început să cadă o ploaie rece şi deasă, care a continuat să cadă şi după ce s-a întunecat, udându-i până la piele pe americanii flămânzi, subţire îmbrăcaţi şi lipsiţi de corturi. Dar ploaia fusese adusă de un vânt dinspre nord-est, iar vântul a împiedicat flota lui Howe să intre pe râul East.

Acum Washington avea un plan. Era un risc disperat, care depindea de atâtea variabile improbabile, încât cu greu putea fi numit plan. Dar era mai bun decât o apărare sinucigaşă. Cât despre predare, nici nu putea fi vorba. Doar dacă harul lui Dumnezeu continua să fie cu ei…

Washington a convocat consiliul de război şi şi-a informat ofiţerii superiori că se hotărâse să evacueze întreaga armată din Brooklyn, cu ajutorul bărcilor. Ei urmau să se alăture corpului principal al armatei americane (alte douăsprezece mii de oameni), în partea de jos a insulei Manhattan, în spatele bateriilor principale ale lui Knox. Imediat generalii i-au arătat că era de parcurs o distanţă de o milă întreagă peste râul East. Fiecare dintre ei ştia ce urma să facă flota britanică unei flotile compuse din bărci mici pline cu infanterişti, în momentul în care i-ar fi reperat. Mai bine să moară în tranşee – acolo măcar îşi

vor vinde scump pielea.

Dar Washington se hotărâse. Chiar şi aşa trebuie să se fi rugat mult în inima lui, căci numai Dumnezeu putea împiedica duşmanul să nu descopere ce avea de gând.

Primul lucru de care aveau nevoie erau bărcile şi oamenii care să le mânuiască. Printr-o „coincidenţă44, ultimele întăriri care veniseră din Manhattan era compania lui John Glover, din Marblehead. Toţi aceştia erau vâslaşi pricepuţi, care practic crescuseră în bărci, pe ţărmurile golfului Massachusetts! Washington a apelat acum la ei ca să găsească bărcile de care aveau nevoie şi, în curând li s-au alăturat cei din regimentul 27 Massachusetts, locuitori din Salem, pricepuţi la aceleaşi lucruri. Toată noaptea, oamenii aceştia au făcut drumul nesigur, de două mile dus-lntors. La început, a trebuit să lupte împotriva vântului şi a unui început de furtună. Apoi, după miezul nopţii, vântul s-a stins şi a trebuit să alunece pe apele liniştite. Afundându-şi vâslele în apă, în linişte şi cu pricepere, le trăgeau fără a stropi deloc, scoţându-le afară curate, gata pentru o altă bătaie.

Dacă acalmia totală le permitea să ia încărcături mult mai mari acum – încât copastiile abia dacă depăşeau luciul apei – în schimb, pericolul era mult mai mare acum. Nu era nici furtună, nici ploaie, care să le acopere vreun zgomot accidental. Acum nu-şi mai puteau permite ciorovăielile care avuseseră loc seara mai devreme, când oamenii îşi aşteptau rândul să fie luaţi de pe plajă. Ofiţerii erau vigilenţi, oprind orice ceartă de la bun început. Şi imposibila evacuare (care ne aminteşte de minunea de la Dunkirk) continua.

Noaptea fiind senină, era de o importanţă crucială să menţină nişte oameni pe poziţiile de apărare, pentru ca britanicii să nu bănuiască retragerea. Cu puţin după ora două dimineaţa, însă, cele două batalioane din

Pennsylvania sub comanda proaspătului general de brigadă Thomas Mifflin au primit ordine, în aparenţă de la Washington, să-şi părăsească poziţiile şi să pornească de îndată spre bărci. Tocmai când executau ascultători ordinul, retragerea lor a fost descoperită din întâmplare de singurul om care şi-ar fi putut da seama că era o greşeală: de Washington în persoană. Toată noaptea se deplasase călare de-a lungul liniilor şi al ţărmului, iar acum a restabilit rapid situaţia, întorcându-i pe cei din Pennsylvania la posturile lor. Trecuse poate o jumătate de oră, în care nu s-a putut vedea niciun apărător, nicăieri în liniile americane, iar noaptea era atât de senină şi de bine luminată de lună încât inamicul putea fi văzut clar, cu tranşeele sale întinzându-se spre liniile americane. Britanicii trebuie să fi fost orbi!

Acum venea, însă, cel mai mare pericol: zorile. Primele licăriri roşiatice începeau să lumineze orizontul la răsărit, iar îmbarcarea era departe de a fi terminată. Mai era nevoie de cel puţin trei ore pentru a-i trece pe ultimii, iar cerul de deasupra era fără pic de nor. Urma să fie o zi orbitor de senină. Acum, toţi americanii erau cu ochii spre partea dinspre răsărit a cerului, care începea să se înroşească, împingând întunericul spre apus. Deşi oamenii au rămas tăcuţi, se putea simţi cum creşte neliniştea, pe măsură ce vălul nopţii începea să se retragă, descoperindu-i.

Cât despre ceea ce s-a întâmplat în continuare – mai bine să ne spună unul din martorii oculari: „Pe măsură ce se apropiau zorile zilei următoare”, scria maiorul Ben Tallmadge „cei ce am rămas în tranşee am început să fim foarte neliniştiţi pentru propria noastră siguranţă, iar când s-a crăpat de ziuă încă mai erau câteva regimente în post. Atunci a început să se ridice o ceaţă foarte deasă (de pe pământ şi de pe râu), care s-a aşezat, se pare, într-un fel

foarte neobişnuit, peste cele două tabere. îmi aduc perfect de bine aminte de această întâmplare providenţială deosebită şi că ceaţa era atât de deasă încât cu greu puteam deosebi un om la distanţa de şase yarzi... Am zăbovit până când a răsărit soarele, dar ceata a rămas la fel de deasă".6

Practic fiecare om care ţinea un jurnal a menţionat ceaţa din ziua aceea şi majoritatea au avut grijă să sublinieze al cui era meritul pentru aceasta. Ceaţa a rămas neatinsă până când a plecat ultima barcă, cu Washington în ea. Apoi s-a ridicat, iar britanicii, şocaţi, au alergat la ţărm, începând să tragă după ei, dar erau prea departe. Aproape opt mii de oameni au fost salvaţi atunci de la o moarte sigură sau de la captivitate, fără a se pierde o singură viaţă! Armata Continentală suferise deja o puternică înfrângere, pierzând o mie cinci sute de oameni. Dar, graţie furtunii, vântului şi ceţii şi a unor nenumărate „coincidenţe", încă mai *exista o* Armată Continentală!

Încă o dată, Howe a aşteptat în mod inexplicabil, înainte de a trece în Manhattan, făcându-le de data aceasta un dar preţios americanilor, constând din două săptămâni pline în care să se refacă, să-şi înnoiască proviziile şi să se regrupeze. Washington învăţase lecţia inestimabilă a retragerii dinaintea forţelor mult superioare şi era o lecţie care avea să-i câştige invidia şi respectul inamicului, care l-a numit vulpe vicleană. Mai avea, însă, încă multe de învăţat despre tactică şi amplasarea strategică a trupelor.

Washington îşi împărţise forţele. Forţa principală se întindea în linie în partea de sus a Manhatlanului, de-a lungul înălţimilor Harlem. Pe Knox, îl lăsase, cu cea mai bună artilerie, împreună cu patru mii de oameni, sub comanda lui Putnam, în Battery, o poziţie puternic fortificată a lor din partea de jos a insulei. Partea de est a

insulei, în faţa căreia exista o activitate crescândă a britanicilor, era slab apărată de miliţia locală. Când a venit atacul, a lovit acolo. Miliţienii s-au împrăştiat şi au fugit, urcând spre nord, pentru întărirea liniilor principale.

Britanicii au debarcat cu o relativă uşurinţă la Kip's Bay după care ofiţerii s-au îndreptat spre Murray Hill. Acolo, Howe a fost invitat să servească nişte răcoritoare în casa doamnei Robert Murray, o amfitrioană renumită din New York, care de multe ori se întreţinuse cu guvernatorul britanic William Tryon. Howe nu ştia că doamna Murray era o adeptă secretă a cauzei americane. Howe a fost cu totul fermecat de ea, şi a zăbovit la vinul de Madeira al doamnei Murray, scăpând printre degete o altă ocazie nepreţuită.

În timp ce el pornise spre partea de est a insulei Manhattan, Putnam şi Knox îşi croiau fiecare drum către partea de vest, fără ca vreuna dintre coloane să ştie de cealaltă! La un moment dat, au fost chiar pe acelaşi drum, îndreptându-se una către alta când… dar, să-l lăsăm pe doctorul James Thacker, chirurg în Armata Continentală, să ne spună:

Din fericire, generalii britanici, nevăzând nicio perspectivă de a se angaja în luptă cu trupele noastre, le-au oprit pe ale lor şi au revenit la casa domnului Robert Murray, un quaker, adept al cauzei noastre. Doamna Murray i-a tratat cu prăjituri şi i-a făcut să zăbovească două ore sau mai mult, guvernatorul Tryon făcând deseori glume despre prietenii ei americani. Datorită acestui incident fericit, generalul Putnam, continuându-şi marşul, a scăpat de o întâlnire cu o forţă mult superioară, care s-ar fi dovedit fatală întregului său detaşament. Se zice că ar fi fost suficient o jumătate de oră ca duşmanul să ocupe drumul la cotitură, şi să taie cu totul retragerea generalului Putnam. De atunci a devenit aproape o zicală

printre ofiţerii noştri, că doamna Murray a salvat această parte a armatei americane…7

Dumnezeu lucrează în chip misterios, făcând minuni…

Această situaţie în care Washington zăbovea prea mult, iar Howe zăbovea şi mai mult, avea să se repete ca un şablon de câteva ori în toamna aceea. Armata Continentală s-a retras din Manhattan şi a început o retragere lungă în josul statului New Jersey, formând, în final, o linie subţire în partea mai îndepărtată a statului Delaware. Cornwallis se lăudase că-l va prinde pe Washington în New Jersey, „aşa o cum un vânător umflă o vulpe”, dar vulpea s-a dovedit a fi mai vicleană decât anticipase el. Un ofiţer britanic a descris campania în felul următor: „Pe măsură ce înaintăm în teren, rebelii zboară dinaintea noastră. Iar când venim înapoi, ei ne urmează mereu. Este imposibil să-i prinzi. Ei nici nu se luptă, nici nu fug de tot, ci rămân la o asemenea distanţă încât suntem întotdeauna la o zi de marş de ei. Parcă ne-am juca de-a v-aţi ascunselea”.

Jocul s-a sfârşit în noaptea de Crăciun a anului 1776. Încă o dată, Washington a fost confruntat cu perspectiva iminentă a zdrobirii armatei. Majoritatea oamenilor trimişi din New York să întărească rândurile nu îşi prelungiseră contractul de înrolare şi toate contractele lor expirau la sfârşitul anului. Dacă Washington voia să facă o acţiune îndrăzneaţă şi să preia ofensiva, trebuia să o facă înainte de data respectivă. Şi era nevoie disperată de o acţiune îndrăzneaţă: niciodată moralul naţiunii nu fusese mai scăzut. Oamenii cheie din Congres, care nu apreciau modul excelent în care Washington se preocupa de fiecare om, glonte şi uncie de pulbere, erau dezamăgiţi de o armată care refuza o luptă „bărbătească”. Existase chiar o conspiraţie a unor generali geloşi şi congresmeni, care

plănuiau să-l înlocuiască pe Washington cu generalul Charles Lee. Lee era un egocentric supraapreciat care fusese de curând (şi în mod providenţial) capturat de inamic, în timp ce călărea în faţa liniilor americane.

Acţiunea trebuia să fie un atac surpriză asupra oraşului Trenton.

Încă o dată, americanii aveau ajutorul nevăzut al celui mai puternic aliat al lor. Folosindu-şi rapid judecata şireată pentru care, pe bună dreptate, avea să ajungă vestit, Washington a hotărât să atace în orele de dinaintea zorilor, în ziua de 26 decembrie. Garnizoana hessiană, aflată în tabără de iarnă, probabil dormea tun, mai ales dacă schnappsurile au curs din plin, cum era obiceiul la Crăciun. Când trupele sale s-au îmbarcat în bărci, în partea lor din Delaware, dintr-odată, s-a iscat o furtună violentă, cu grindină şi zăpadă, reducând vizibilitatea aproape la zero. Aceasta a făcut ca toate santinele de afară să facă orice, ca să stea înăuntru sau cel puţin să se adăpostească cât mai mult.

Hessienii au fost atât de năuciţi, încât nu le venea să-şi creadă ochilor. Henry Knox era acolo şi, aşa cum descrie într-o scrisoare către soţia lui, „graba, frica şi confuzia duşmanului erau ca şi cea care va fi când va suna ultima trâmbiţă”.9 în patruzeci şi cinci de minute de luptă, au luat aproape o mie de prizonieri. Pierderile americane: doi oameni îngheţaţi în timpul marşului şi trei răniţi. Şi surpriza tinerei naţiuni era totală. Washington câştigase ofensiva, obţinând o victorie uluitoare! „Niciodată n-au existat oameni mai bine dispuşi ca în toată armata noastră44, scria Thomas Rodney şi acest lucru era valabil pentru o mare parte din restul Americii.

Să fi fost un noroc, aşa cum murmurau detractorii lui Washington, ei înşişi în dizgraţie acum? Sau era aşa cum scria Knox, că „Providenţa părea să fi zâmbit fiecărei părţi

a acestei acţiuni? 44

Cornwallis, conducătorul campaniei britanice din New Jersey, era convins că fortul se stabilizase pe timpul iernii şi era pe cale să plece în Anglia, să-şi vadă soţia bolnavă, când a sosit ştirea că Trentonul era pierdut. I s-a ordonat să se îndrepte, spre sud, cu puternice întăriri. Când a ajuns la Trenton, în 2 ianuarie, el a respins sfatul ofiţerilor săi de a-l ataca îndată pe Washington, replicând că putea „umfla la fel de bine vulpea" în dimineaţa următoare. Generalul care era şeful intendenţei, i-a răspuns: „Domnul meu, dacă vă bizuiţi pe ei în noaptea aceasta, fiţi sigur că la dimineaţă nu veţi găsi picior de om".10

Lăsându-şi focurile de tabără să ardă şi învelind rotile tunurilor, Washington s-a strecurat spre Princeton. Mergând înapoia unei coloane de sprijin care se ducea să i se alăture lui Cornwallis.

Washington călărea intenţionat în faţa trupelor sale, la vreo treizeci de yarzi de britanici, pentru a-şi îmbărbăta recruţii care şovăiau. Washington era înalt de şase picioare şi trei inci (ceea ce, relativ la media de înălţime de cinci picioare şi şase inci a soldatului continental, ar fi astăzi ca o înălţime de şase picioare şi cinci inci) şi totuşi a supravieţuit în chip miraculos primei salve trasă din ambele părţi! Americanii s-au însufleţit şi au mers mai departe să cucerească oraşul şi să-l păstreze, până când Washington a aflat că Cornwallis se apropia.

Această victorie, urmând atât de aproape după cea de la Trenton, i-a determinat pe acei americani care încă mai şovăiau să se înroleze ca voluntari. Aşa cum nota Nicholas Cresswell, sarcasticul nobil şi călător britanic: „În fiecare ţinut de pe continent se adună companii de voluntari şi, în câteva luni, ticăloşii vor fi mai puternici ca oricând.

Chiar şi pastorii, unii din ei, s-au înscris ca voluntari, şi amvoanele s-au transformat în tobe – sau trăsnete, cum vreţi să le ziceţi – care-i cheamă

pe toţi la arme, în pălăvrăgeala lor blestemată. Naiba să-i ia pe toţi!”

Vara următoare s-a dovedit a fi o repetare a jocului de-a v-aţi ascunselea, Washington neavând destui oameni pentru a lansa o ofensivă pe scară largă, dar, în tot acest timp, hărţuindu-i şi frustrându-i pe britanici. Era o cursă contra timp, căci încă o dată, America îşi pierdea răbdarea faţă de generalul ei.

Şi-a pierdut-o şi mai mult, la pierderea fortului Ticonderoga, în ziua de 8 iulie. Burgoyne cobora dinspre Canada, plănuind să facă joncţiunea cu forţele pe care Howe trebuia să le fi răspândit pe râul Hidson în sus, dinspre New York. Dar Howe avea alte planuri. Într-un efort de a da o lovitură puternică rebelilor, el a pornit spre Philadelphia, cel mai mare oraş al lor, sediul conducerii americane, mişcându-se din nou cu o încetineală greoaie, fiind tot drumul hărţuit de Washington. Aşa că Burgoyne a rămas în statul New York, să-şi croiască drum prin ţinutul sălbatic. În cele din urmă, văzându-şi planurile dejucate şi trezindu-se înconjurat, a fost capturat de Arnold. Totul s-a terminat în 17 octombrie, la Saragota: Burgoyne s-a predat, împreună cu şapte mii de oameni, în cea mai mare victorie a războiului!

Dar acest moment strălucitor singular a trecut curând, şi norii de întuneric s-au întors, învăluind cauza americană. O lună mai înainte.

Armata Continentală fusese puternic lovită la Brandywine, pe când încercau în zadar să oprească marşul britanicilor spre Philadelphia. De atunci au sosit în colonii mai bine de două ori mai mulţi soldaţi decât fuseseră

capturaţi la Saragota, iar oraşul de căpetenie al Americii devenise acum o tabără militară britanică. Libertatea şi independenţa care odată păreau câştigate, deveneau acum un vis uitat. Pentru prima dată americanii erau cu toţii confruntaţi cu realităţile dure ale situaţiei. Prinşi într-o luptă disperată pentru supravieţuire, erau împinşi încetul cu încetul de către un adversar mai puternic, spre punctul de a se preda. Deşi se luptau pentru fiecare petic de pământ, se punea acum întrebarea: Câtă vreme va sta neclintită voinţa Americii de a suferi?

Astfel de gânduri îi vor fi trecut lui Washington prin minte, când şedea pe calul său mare şi cenuşiu, privindu-şi trapele în tăcere în acea zi rece şi mohorâtă de 19 decembrie. Se aflau în drum spre Valley Forge, locul care-l alesese pentru iernare. Hotărâse că Trenton era prea periculos, iar dacă s-ar fi stabilit la Washington, Lancester sau Reading ar fi permis accesul nestingherit al britanicilor la un teritoriu prea mare. Valley Forge era doar la cincisprezece mile de Philadelphia, însă, deoarece se afla la bifurcaţia în care râul Valley se varsă în râul Schuylkill, era uşor de apărat. Având în apropiere câmp deschis pentru instrucţie, şi lemn din belşug pentru combustibil şi pentru adăpost, din punct de vedere strategic, Washington n-ar fi putut alege un amplasament mai bun.11

Puţini dintre oamenii care îşi ţârâiau picioarele prin zăpadă, trecând pe lângă el, auziseră vreodată de Valley Forge – un nume care va fi dăltuit în piatra unghiulară a istoriei acestei naţiuni. Nici nu le păsa; erau epuizaţi, flămânzi, îngheţaţi şi renunţaseră de mult să mai spere la o cină cu carne, la un pat cald, la o pereche uscată de ciorapi. Mulţi nu mai aveau nicio pereche de ciorapi, ci îşi înveleau picioarele cu fâşii de pătură. Pătura se uza însă mult prea repede şi ei se trezeau umblând desculţi prin

zăpadă. În întreaga armată de unsprezece mii de oameni, care se împuţinau, vor fi fost poate mai puţin de o duzină echipaţi corespunzător pentru iarna teribilă care îi aştepta.

În timp ce treceau, cu capetele plecate, pentru a se feri de vântul îngheţat, nicio bătaie de tobă nu puncta cadenţa paşilor lor, doar ramurile, lipsite de frunze, zăngăneau deasupra capetelor lor. Nu se auzeau văicăreli, nici saluturi şi nici generalul lor nu încerca să-i încurajeze cu cuvinte de îmbărbătare. Ştiau că el este acolo şi le era de ajuns.

Deşi nu vorbea, silueta înaltă de pe calul nemişcat, cu umerii aplecaţi de frig, suferea pentru oamenii săi. Pe măsură ce lumina palidă a după-amiezii se topea în zare, făcând loc unei nopţi fără lună şi fără stele, simţea poate că mărşăluia în noaptea întunecată a sufletului tinerei naţiuni. Acum venea timpul încercărilor – un timp care mai devreme sau m-au târziu părea să vină pe acest continent peste orice grup de creştini care se legaseră împreună. Primii pelerini şi puritani trecuseră prin vremuri de foamete, nepoţii lor suferiseră ororile unei răscoale în masă a indienilor. Iar acum, Valley Forge – încercarea care în secolele viitoare, avea să fie cunoscută ca „proba de foc a libertăţii” noastre.

Zăpada a căzut devreme în iarna aceea – şi a rămas. Temperaturile extrem de scăzute au făcut ca râul Schuylkill să îngheţe şi ca fiecare inci de zăpadă care a căzut pe pământ să nu se topească, până când drumurile au fost acoperite de troiene înalte de câteva picioare. Adăpostul era acum o problemă de o urgenţă disperată.

Washington însuşi proiectase barăcile în care urmau să doarmă – case din bârne, construite cât se poate de simplu. Lungi de şaisprezece picioare, late de paisprezece şi înalte de şase, aceste barăci trebuia să fie uşor de încălzit şi puteau adăposti doisprezece oameni în patru

paturi triplu suprapuse. Acoperite cu şindrilă, fără ferestre, fără perdele şi cu găuri pentru ventilaţie sub streaşină, ele erau atât de simple încât puteau fi ridicate rapid de oameni care nu se pricepeau la tâmplărie.

Practic fiecare om din Valley Forge a fost pus să lucreze la ele şi, în mai puţin de o lună, s-au ridicat peste şapte sute de barăci. Abia după ce ultimul om a fost astfel încartiruit, Washington şi-a părăsit cortul său umed, pentru confortul relativ al casei lui Isaac Potts, care avea să devină comandantul său. Doctorul Thacher şi adjutanţii generalului s-au simţit extrem de uşuraţi după mutarea sa, nevoind să se gândească ce s-ar fi ales de armată – şi de naţiune – dacă conducătorul lor ar fi fost doborât de gripă. Boala avea să-i taxeze cumplit; În iarna aceea aveau să piardă un om din patru, din cauza gripei, a variolei, a tifosului şi a frigului.

Dar Washington nu s-a cruţat pe sine. Dis-de-dimineaţă începea să inspecteze tabăra, petrecând cea mai mare parte a zilei mergând călare de la un regiment la altul şi vorbind cu oamenii. Doctorul Thacher spunea: „Armata… nu era lipsită de mângâiere, căci excelenţa sa, comandantul suprem… arăta o grijă părintească şi un sentiment de camaraderie pentru suferinţa lor şi se străduia din răsputeri să îndrepte

greutăţile şi să le dea ajutorul mult dorit”.

Însă, nici chiar generalul de armată nu putea să-i ajute decât foarte puţin. Congresul, instalat foarte confortabil la vreo nouăzeci de mile spre vest, în York, nu mai beneficia de conducerea celor mai buni oameni din America. Bărbaţi ca Adams, Franklin, Jay, Hancock şi Livingston erau angajaţi cu toţii în posturi cheie, în alte părţi, iar în locurile lor veniseră oameni mai neînsemnaţi, care se consumau în certuri mărunte, dar erau uniţi în

invidia lor faţă de Washington. Ei s-au convins unii pe alţii că nevoile lui erau exagerate. În loc să trimită căruţele cu alimente şi îmbrăcăminte pe care le-a solicitat, ei nu făceau decât să tipărească mai multe bancnote, cu care el trebuia să-şi plătească trupele şi să-şi cumpere ce avea nevoie. Ei au ales să rămână departe de realitatea situaţiei şi astfel, după mai multe luni în care ambele armate trăiseră de pe urma resurselor pământului, ţara era sleită. Puţinele provizii care se mai găseau luau drumul Philadelphiei, unde britanicii plăteau în aur.

De la început viaţa în Valley Forge a fost cumplită. Barăcile erau întunecoase şi pline de fum, iar ultimilor veniţi din fiecare baracă li se dădeau paturile de jos, cele mai apropiate de uşă, cele care se răceau cel mai repede* când, peste noapte, focul devenea tot mai mic. Dimineaţa, oamenii mergeau pe rând, cu găleata, până la pârâul îngheţat, să-şi aducă apă pentru gătit. Masă de masă, hrana lor consta în „fire-cake”, făină de grâu sau de porumb turnată într-un ceainic cu apă, amestecată şi pusă pe o piatră mare, în mijlocul unui foc deschis, unde se cocea. Uneori, mai era câte o bucată de carne de porc sărată sau ceva peşte uscat, când ajungeau căruţele. Cât despre îmbrăcămin tea de iarnă, era atât de puţină, încât Washington a trebuit să dea un ordin, ameninţând cu pedeapsa pe oricine tăia un cort ca să-şi facă haină din el, pentru că trebuia să păstreze toate corturile pe care le puteau păstra, pentru vara următoare.

Pe măsură ce iarna trecea, şi lista bolnavilor şi a morţilor devenea tot mai lungă, viaţa în Valley Forge devenea un coşmar insuportabil. Acum existau oameni care erau goi, literalmente, pentru că nu mai aveau nici măcar zdrenţe cu care să se încălzească. O comisie a Congresului (au trimis, în sfârşit, una, pe la mijlocul lunii februarie), a fost şocată, văzând atât de multe „picioare

îngheţate până când deveneau negre şi, de multe ori trebuia amputate”. Expunerea la intemperiile vremii, combinată cu regimul de subnutriţie asigurau condiţiile optime pentru bolile care făceau acum ravagii în tabără.

Însuşi Washington, care toată viaţa lui a trecut lucrurile sub tăcere, scria:

Nicio istorie de până acum nu poate furniza un caz asemănător al unei armate care a suferit atâtea greutăţi neobişnuite cum au suferit ai noştri, suportându-le totodată cu atâta răbdare şi tărie. Să vizi oameni fără haine cu care să-şi acopere goliciunea, fără pături pe care să stea, fără ghete (din care pricină, în marşurile lor rămân urme de sânge, de la picioarele lor) … care se supun fără să murmure, este o dovadă dfe răbdare şi ascultare, care, după părerea mea, cu greu poate avea egal.14

Coşmarul însă, s-a înrăutăţit! Pe la mijlocul lunii februarie, când întreaga tabără mai avea douăzeci şi cinci de butoaie cu făină.

Washington scria: „Acum sunt convins, fără urmă de îndoială, că dacă nu va avea loc dintr-odată o schimbare mare şi importantă… această armată va cădea neîndoielnic pradă unuia din aceste trei lucruri: fie va muri de foame, fie se va dizolva, fie se va împrăştia, pentru a. «15 *

supravieţui.

Pe data de 16 februarie, un civil pe nume John Joseph Stoudt, scria în jurnalul său:

De câteva zile este aproape foamete în tabără… Goi şi înfometaţi cum sunt, nu putem să admirăm îndeajuns răbdarea şi credincioşia nemaipomenită a soldaţilor şi faptul că n-au fost împinşi de aceste suferinţe spre o răzmeriţă şi o Împrăştiere generală. Într-adevăr, suferinţele acestei armate, din cauza lipsei de provizii, sunt poate mai mari decât vă puteţi închipui… 6

Aceasta, deci, a fost minunea din Valley Forge. Faptul

că oamenii au îndurat, a fost uluitor pentru toţi cei care le cunoşteau situaţia. Dar motivul pentru care au răbdat – motivul pentru care credeau în izbăvirea lui Dumnezeu – era simplu: ei puteau să creadă, deoarece generalul lor credea *într-adevăr*.

Washington nu şi-a ascuns credinţa sa creştină. În ordinul său general de convocare pentru serviciile divine din fiecare duminică, el a spus: „Este cea mai mare glorie ca, la un caracter distins de patriot, să se adauge caracterul şi mai distins de creştin". Alţii, ca pastorul unei biserici luterane din apropiere, Henry Muhlenberg, au consemnat, aprobator, credinţa lui:

Am auzit o pildă frumoasă astăzi, anume că Excelenţa sa, generalul Washington, a trecut ieri călare printre soldaţii săi, indemnându-l pe fiecare în parte să se teamă de Dumnezeu, să dea la o parte răutatea care s-a Cuibărit printre noi şi devine atât de răspândită, şi să practice vituţile creştine. După toate aparenţele, acest domn nu aparţine aşa-zisei societăţi lumeşti, căci el respectă Cuvântul lui Dumnezeu, crede în ispăşirea prin Cristos şi se poartă cu smerenie şi bunătate. De aceea, Domnul Dumnezeu l-a ferit de rău pe el în mod deosebit, în chip minunat, în mijlocul nenumăratelor pericole, ambuscade, boli şi altele ca acestea, şi, până acum, l-a ţinut prin harul Său în mâna Lui, ca pe un vas ales.18

Când era vorba de rugăciune, însă, Washington prefera să se roage singur, şi este îndoielnic că se va fi rugat cândva mai fierbinte decât a făcut-o în iarna aceea. Una din multele relatări ale oamenilor care l-au descoperit întâmplător rugându-se, este a gazdei vremelnice a generalului, Isaac Potts.

Potts era un quaker şi un pacifist, care, într-o zi a observat calul lui Washington priponit lângă un crâng izolat, nu departe de comandament. Auzind o voce, el s-a

apropiat încet şi l-a văzut pe genunchi în rugăciune. Nevrând să fie descoperit, el a stat nemişcat până când Washington a terminat şi s-a întors la comandament.

Apoi Potts s-a grăbit să se întoarcă acasă, pentru a-i spune nevestei sale, Sarah: „Tare m-aş înşela dacă George Washington nu e un om al lui Dumnezeu – şi mai tare m-aş înşela, dacă Dumnezeu, prin el, nu va aduce Americii o mare salvare41.

În iarna aceea, s-a mai întâmplat ceva care spune multe despre calitatea credinţei lui Washington. Un dezertor şi informator, pe nume Michael Wittman, a fost prins, iar la judecată s-a dovedit că, în nenumărate ocazii, le oferise britanicilor un ajutor nepreţuit. El a fost găsit vinovat de spionaj şi condamnat la moarte prin spânzurare. În seara dinaintea execuţiei, un bătrân cu părul alb a cerut să-l vadă pe Washington, spunând că se numeşte Peter Miller. El a fost primit înăuntru fără întârziere, căci Miller adusese multe servicii armatei. Acum voia să-i ceară o favoare lui Washington, care a încuviinţat să-l asculte.

— Am venit să vă cer să-l iertaţi pe Michael Wittman.

Washington a fost uluit.

— Imposibil! Wittman a făcut tot ceea ce i-a stat în putere ca să ne distrugă, oferindu-se chiar să se alăture britanicilor şi să-i ajute să ne nimicească. A dat din cap. În vremurile de azi nu putem fi îngăduitori cu trădătorii şi, pentru acest motiv, nu pot să-l iert pe prietenul dumitale.

— Prieten! Nu mi-e prieten deloc. Este duşmanul meu cel mai aprig. M-a persecutat ani de-a rândul. Chiar m-a bătut şi m-a scuipat în faţă, ştiind bine că nu-i voi întoarce răul înapoi. Michael Wittmân nu mi-e prieten deloc!

Washington era nedumerit.

— Şi mai vrei ca eu să-l iert?

t

— Da. Vă cer aceasta ca pe o mare favoare personală!

— De ce?

— V-o cer, fiindcă aceasta a făcut Iisus pentru mine.

Washington s-a dus în camera alăturată. Curând s-a întors cu o hârtie pe care era scrisă graţierea lui Michael Wittman.

— Dragul meu prieten, a zis el, punându-i bătrânului hârtia în mână.

20

Îţi mulţumesc pentru aceasta.

O astfel de bunătate nu i-a slăbiit autoritatea în faţa armatei; oamenii îl iubeau pentru aceasta şi ofiţerii la fel. Niciunul din cei care lucraseră cu el nu puteau înţelege de ce existau generali şi congresmeni care doreau să-l vadă înlocuit Dar, aceştia din urmă nu cunoşteau situaţia din Valley Forge. „Cea mai mare* greutate”, spunea tânărul marchiz de Lafayette „era că, pentru a ascunde duşmanului o

nenorocirile noastre, era necesar să le ascundem şi faţă de popor.1

În pofida necesităţii de a păstra secretul, pastorii din toată ţara au început să înţeleagă lupta spirituală extraordinară care se ducea în Valley Forge. Tot mai multe predici îl asemuiau pe Washington cu Moise. Existau, desigur, asemănări evidente, dar mai era şi modul similar în care el alesese să suporte aceleaşi greutăţi ca şi oamenii săi: „Prin credinţă Moise, când s-a făcut mare, n-a vrut să fie numit fiul fiicei lui Faraon, ci a vrut mai bine să sufere cu poporul lui Dumnezeu, decât să se bucure de plăcerile de o clipă ale păcatului. El socotea ocara lui Cristos ca o mai mare bogăţie decât comorile Egiptului...” (Evrei 11: 2426). Astfel s-a legat Washington de oamenii săi în suferinţele din Valley Forge, în timp ce, la distanţă de o zi

de mers călare, britanicii şedeau la căldură, cu burţile pline, savurându-şi coniacul de după cină, la gura sobei.

În proba de foc a libertăţii, Dumnezeu călea fierul Armatei Continentale transformându-l în oţel. Acum în tabără exista o nouă tărie şi hotărâre, aşa cum ne arată un soldat anonim din Valley Forge, într-un articol care a apărut în gazeta *Ptnnsylvania Packet*: „Atenţia noastră este concentrată acum, asupra unui punct: inamicul slăbeşte pe zi ce trece, iar noi devenim tot mai puternici. Lucrul nostru este aproape terminat şi, cu binecuvântarea Cerului, şi datorită dârzeniei vrednicului nostru general, în curând îi vom arunca pe aceşti prădători afară din tară!” 22

t

Soldaţii care au trecut prin Valley Forge s-au călit, transformându-se într-un miez de oţel-carbon, în jurul căruia se putea ridica o armată.

În procesul de călire, Dumnezeu a trimis un agent la fel de neaşteptat ca Squanto pentru pelerini – un german rumen, posesor a multe medalii, pasionat de instrucţie şi cu scântei în priviri. Acesta era baronul Friedrich Wilhelm Augustus von Steuben, fost căpitan în armata prusacă şi ofiţer de stat major al lui Frederic cel Mare. Cu bunele recomandări ale lui Benjamin Franklin, din Paris, von Steuben şi-a oferit voluntar serviciile sale cauzei americane. Washington i-a recunoscut îndată priceperea şi i-a atribuit sarcina de a transforma

23

Armata Continentală într-o armată profesionistă.

Von Steuben s-a apucat de lucru cu o meticulozitate tipic prusacă. Nu exista manual de instrucţie, aşa că s-a apucat el să scrie unul. Apoi, a instruit o companie până când aceasta răspundea aproape instinctiv diferitelor comenzi. Cu oamenii aceştia, el le-a demonstrat celorlalte companii cum trebuie să se instruiască.

La instrucţia tragerii cu muscheta, această precizie aproape mecanică era deosebit de importantă.

„Armaţi… încărcaţi muschetele… scoateţi vergelele… „– erau multe etape când se trăgea cu muscheta, şi dacă, în focul luptei, se sărea peste o etapă, se crea un gol în salva de foc. (Erau de pildă, cazuri în care soldaţii uitau să scoată vergelele din ţevi şi trăgeau cu ele în duşman. Era ştiut că o vergea proiectată putea omorî un om, dar după aceea muscheta acelui soldat era inutilizabilă.) Până la venirea primăverii, von Steuben i-a instruit pe oameni până în punctul în care puteau trage o salvă precisă la fiecare cincisprezece secunde.

Sculându-se la trei dimineaţa, şi fiind prezent pe terenul de instrucţie la răsăritul soarelui, prusacul era un instructor pretenţios. Avea, însă, un bine venit simţ al umorului şi sudălmile sale erau de multe ori întrerupte de râsete. Când ajungea la disperare din pricina greşelilor repetate ale câte unei companii*, îi înjura în germană până nu mai avea suflare, apoi îşi chema translatorul să continue în engleză. Perseverenţa sa îşi arăta roadele: pe la sfârşitul lui martie, începutul lui aprilie, Armata Continentală începea să mărşăluiască asemenea unui singur om. Şi această precizie a lor, nou dobândită, era mai mult decât răspunzătoare pentru moralul lor care se îmbunătăţea treptat, începând de atunci, Washington n-a mai trebuit să se îngrijoreze că-şi va pierde oamenii la sfârşitul anului, când le expirau contractele de înrolare; oamenii se înscriau acum pentru perioade de trei ani. Dar, indiferent de perioada pentru care se înrolaseră, veteranii din Valley Forge aveau să fie ultimii, şi nici nu se gândeau să plece până nu îşi vor fi terminat treaba. Iar când au urmat sarcinile mai grele – atacurile frontale, atacurile de baionetă, manevrele de flanc – cei din Valley Forge erau întotdeauna aleşi.

La 1 mai, în tabăra americană ajunseseră informaţii secrete corn* unicându-le că Franţa, convingându-se că armata colonială putea rezista în faţa puterii aparatului militar britanic, intra, în sfârşit, în război de partea Americii. Noaptea cea neagră se terminase; francezii le erau aliaţi! Odată cu aceste ştiri, începuseră să vină cu grămada voluntari şi provizii din toată ţara. Şi acum, datorită lui Valley Forge, exista o armată – o armată *adevărată* – gata să le primească.

Istoricii spun, în general, că cea mai mare ispravă pe care Washington a realizat-o a fost faptul că şi-a ţinut armata laolaltă în Valley Forge. Washington, însă, îi atribuia acest merit lui Dumnezeu. Anunţând decizia francezilor trupelor sale vesele, el a spus:

Fiindcă Atotputernicului Conducător al universului l-a făcut plăcere să apere cauza Statelor Unite Americane şi să ne ridice, în sfârşit, un prieten puternic dintre stăpânitorii pământului, pentru a ne aşeza libertatea şi independenţa noastră pe o temelie durabilă, se cuvine ca noi să punem o zi deoparte pentru a recunoaşte cu mulţumire bunătatea divină şi pentru a sărbători importantul eveniment, pe care îl datorăm intervenţiei Sale divine.24

În Philadelphia, la mai puţin de două săptămâni după aceasta, s-a ţinut o petrecere de adio pentru Howe, care ceruse să fie rechemat şi i-a predat mai departe comanda lui Clinton. A fost un bal mascat, care rivaliza în extravaganţă cu Curtea lui Ludovic al XIV-lea, dând dovadă de mai multă imaginaţie decât arătase întreaga forţă expediţionară britanică vreodată, de când sosise în America!

Aceasta a fost urmată de noi ordine de la Londra, care l-au făcut pe Clinton să se întoarcă la New York. Deoarece puţinele vase disponibile erau pline ochi cu

refugiaţi tory, trupele lui Clinton şi artileria sa trebuiau să meargă pe uscat, înapoi, prin New Jersey. Aceasta însemna o coloană lungă, întinsă cu flancurile expuse…

Era visul unui comandant de atac: să lovească din lateral, cu o forţă puternică şi compactă – pierderile pe care le-ar fi putut cauza erau incalculabile. Însemna să fie reluarea retragerii din Concord, dar la o scară mult mai mare! Şi acum aveau să fie gata!

Însă, pe când trupele britanice îşi începeau marşul în dimineaţa zilei de 18 iunie, s-au ivit disensiuni în consiliul de război al lui Washington. Locţiitorul său la comandă, generalul Charles Lee (întors recent printr-un schimb de prizonieri) s-a „opus cu înverşunare” unui atac asupra lui Clinton. Pentru Lee, care îl săpa pe Washington ori de câte ori avea ocazia, era cea mai pură naivitate să creadă că nişte americani simpli puteau rezista trupelor britanice regulate. Ceea ce trebuia ei să facă, i-a sfătuit el în repetate rânduri, era să nu facă nimic, să stea acolo unde erau şi să vadă ce se mai întâmpla. Mulţi ofiţeri inferiori şi superiori – amatori cu toţii – au căzut în mreaja acestui profesionist experimentat.

Câtă vreme Satan are oameni care sunt devotaţi întru totul premăririi propriului eu, rareori trebuie să intervină direct. Oamenii care sunt atât de dedicaţi să se servească pe ei înşişi, îl servesc pe Satan cu credincioşie, pentru că el este întruparea eului. De aceea, n-a fost nevoie de o intervenţie satanică în acel moment crucial din cursul evoluţiei războiului; Charles Lee se descurca excelent.

Atunci, Washington a cerut părerea unui general de brigadă fidel, tânăr şi aprig, care fusese cu el, trup şi suflet, prin New Jersey şi prin Valley Forge. „Să luptăm, domnule!” a fost răspunsul lui Anthony Wayne, iar Nathanael Greene, Lafayette şi John Cadwalader, au strâns cu toţii rândurile în jurul comandantului lor suprem. Dar,

aveau să treacă cinci zile preţioase până când Washington avea să dea la o parte influenţa hipnotică a prestigiului lui Lee, informând corpul de ofiţeri că urmau să treacă imediat la ofensivă.

Ocazia unei lovituri mortale din flanc trecuse acum, dar încă mai puteau să-i prindă şi să dea un atac asupra spatelui coloanei britanice, dacă se mişcau rapid. Încă o dată Aliatul lor nevăzut părea să îşi facă partea; dintr-odată vremea a devenit aproape tropicală, cu temperaturi de patruzeci de grade şi averse de ploaie bruşte, care nu făceau decât să mărească umiditatea. Coloana britanică era întinsă pe mai bine de doisprezece mile, şi abia se târa, căci toate fântânile de-a lungul drumului, fuseseră umplute şi podurile aruncate în aer, anticipându-se întoarcerea lor spre New York.

Eticheta militară cerea ca lui Charles Lee să i se acorde comanda nemijlocită a foitei de atac – ceea ce el a refuzat cu dispreţ, considerând că nu era vrednică pentru el. Mult uşurat, Washington a acordat cu recunoştinţă comanda lui Lafayette şi Wayne, pe care ştia că se poate bizui pentru a grăbi atacul. Şi, în sfârşit, Armata Continentală a ţâşnit afară din Valley Forge şi a luat-o pe urmele britanicilor. Era o armată diferită de cea care venise pe drumul acela în urmă cu şase luni, lăsând urme de picioare însângerate pe zăpadă. Acum tobele băteau precis fiecare lovitură, iar muzica fluierelor era vioaie, adăugând câţiva inci la fiecare pas – şi câte o jumătate de milă în plus la distanţa parcursă într-o oră. Iar când cimpoierii treceau pe „Yankee Doodle”, soldaţii zâmbeau şi strângeau mai tare paturile puştilor cu ţevile lungi. Sergenţii numărau cadenţa şi strigau ordinul, iar reacţia era precisă şi imediată. Americanii erau acum o armată. În ceea ce priveşte tăria şi pregătirea, erau de neîntrecut, aşa cum aveau să demonstreze în curând.

I-au ajuns din urmă pe britanici la Monmouth, şi Charles Lee, care se răzgândise şi ceruse să i se dea, la urma urmei, comanda operaţiunii, i-a permis lui Wayne să se angajeze în luptă cu inamicul. Dar, îndată ce britanicii au pornit la luptă, Lee a ordonat retragerea generală.

Furios, Washington a dat pinteni calului, trecând în fruntea propriei coloane, l-a înlăturat prin câteva cuvinte pe Lee de la comandă şi şi-a salvat forţele de la un dezastru iminent. Călărea în sus şi în jos, pe calul său mare şi sur, îndemnându-şi calm oamenii să se regrupeze şi dându-le exemplul propriului său calm şi curaj, în mijlocul focului nimicitor. Niciun om n-ar fi putut privi la el în ziua aceea fără să nu se îmbărbăteze. Trupele s-au oprit, s-au întors şi au luptat împotriva britanicilor, oprindu-i şi făcându-i să dea în silă înapoi. N-a existat o victorie bine definită la Monmouth în ziua aceea, dar, de atunci înainte, niciodată britanicii n-au mai făcut greşeala de a-şi subestima adversarii.

În urma retragerii britanice, comanda militară a oraşului Philadelphia a fost încredinţată lui Arnold. Benedict Arnold – acest nume a devenit sinonim cu culmea trădării şi a infamiei. Din acest punct de vedere este un nume la fel de obişnuit pentru americani, ca numele lui Iuda Iscarioteanul. Totuşi, cu excepţia lui Washington însuşi, Arnold a fost cel mai curajos şi cel mai întreprinzător comandant în uniformă americană, ceea ce nu face decât ca binecunoscuta poveste să fie şi mai tragică.

Există o parte a poveştii lui Arnold care arată rolul pe care l-a jucat intervenţia divină în ordinea naturală a războiului. Arnold a fost contactat de adjunctul lui Clinton, maiorul John André. Deghizat civil (şi, deci, după definiţia militară, spion), „ghinionul” lui André a fost să întâlnească o patrulă americană, pe când era pe cale să treacă înapoi

spre liniile britanice, mai sus de New York. Crezând că patrula este britanică, André l-a înştiinţat că este ofiţer britanic. A fost percheziţionat imediat şi în călcâiul pantofului său au fost descoperite planurile secrete pentru fortificarea lui West Point, împreună cu un permis de trecere semnat de Arnold, comandantul fortului.

Ofiţerul care se afla la comandă, nereuşiild să facă legătura între acestea, l-a trimis pe André sub escortă să-i explice lui Arnold cum se făcea că se afla în posesia permisului de trecere şi a planurilor. În acest timp, maiorul Ben Tallmadge, şeful contrainformaţiilor lui Washington, din „coincidenţă" se afla în zonă şi a auzit de capturarea aşa-zisului spion. El *a făcut* însă conexiunile necesare, fiindcă de câtva timp îl suspecta personal pe Arnold. Deşi era prea târziu să oprească ştirile, ca să nu ajungă la Arnold, oamenii săi au pus mâna pe spion şi, când l-au interogat, totul a ieşit la iveală.

Arnold a scăpat ca prin urechile acului, dar West Point a fost salvat. Dacă patrula n-ar fi dat peste André, dacă el nu l-ar fi luat drept soldat britanic, dacă singurul om care era cel mai capabil să înţeleagă rapid enormitatea complotului, n-ar fi fost exact la locul potrivit, exact la momentul potrivit…

Anunţând ţării descoperirea mârşăviei lui Arnold, Washington spunea: „Ieri s-a descoperit o trădare de cea mai joasă speţă… Şirul providenţial de împrejurări care a dus la descoperirea ei, ne oferă cele mai convingătoare dovezi că libertătea Americii este obiectul protecţiei divine".25

Epilogul amar al acestei povestiri triste este că ultima dorinţă a lui Arnold, pe patul său de moarte, în Anglia, a fost să fie îmbrăcat în uniforma lui americană.

Monmouth a marcat ultimul moment în care forţele principale ale armatelor britanice şi americane s-au aflat la

distanţe atât de mici unele faţă de altele. În următorii doi ani, acţiunile aveau să implice mai mult detaşamente, fiind în general nedecise, campanii fluide care au măturat sudul aducând în prim plan nume ca Cowpens, King’s Mountain şi Guilford Courthouse. A fost un război frustram pentru ambele părţi, deoarece se părea că niciodată nu a existat suficient timp, oameni sau provizii pentru a decide victoria. De obicei, americanii erau întrecuţi numeric şi de aceea se aflau în postura obişnuită de a-l atrage pe inamic departe de bazele sale de aprovizionare. Atunci a rezumat generalul Greene războiul, din punctul de vedere american: „Luptăm, suntem înfrânţi, ne ridicăm şi luptăm din nou”.

Faptul că se ridicau mereu a descurajat până la urmă eforturile britanice; americanii nu s-au lăsat bătuţi. Şi dădeau toate semnele că erau pregătiţi să continue să se lupte, să fie înfrânţi, să se ridice şi să lupte din nou, până la venirea Domnului. Acest fel de perseverenţă i-a obosit pe britanici, ei au început să facă greşeli.

Cea mai mare greşeală dintre toate a fost o greşeală compusă – un cumul de judecăţi greşite, erori umane şi lucrătura lui Dumnezeu, care s-au sfârşit cu blocarea lui Cornwallis şi a şase mii de soldaţi britanici

— i >

În Yorktown. În toamna anului 1781, sperând să fie evacuat de flota britanică, aflată sub comanda lui Graves, şi dus pentru a se realătura lui Clinton în New York, Cornwallis aproape că încheiase campania dusă în sud. Luptase bine şi oamenii săi făcuseră tot ceea ce se putea cere de la ei. Dar acum era aici, iar vulpea pe care voise să o prindă în urmă cu cinci veri, îl înconjurase.

Graves, însă, a continuat să dea dovadă de acelaşi neajuns care devenise un năravbritanic, pe toată durata Războiului de Independenţă: întârzierea. Pornind la drum

extrem de anevoie, Graves a sosit în golful Chesapeake cu o zi mai târziu. Flota franceză sub comanda lui deGrasse îl întrecuse, punând dopul în sticla în care se afla Cornwallis. Graves a format imediat o linie de bătaie şi flota franceză a preferat să îi iasă în întâmpinare, decât să rişte să fie închisă în golf.

Ieşind din gloful Chesapeake, luptând împotriva unui vânt din faţă, dinspre ocean, erau ţinte uşoare pentru britanici. Dar Graves nu a reuşit să-şi valorifice avantajul şi le-a acordat un timp preţios pentru a-şi forma propria lor linie de bătaie. În timp ce terminau manevra, în linia britanică s-a iscat o confuzie între semnale, rezultatul fiind că francezii au putut să le-o ia înainte, provocându-le pagube substanţiale. Graves a hotărât până la urmă să se dea bătut şi să se întoarcă la New York pentru a-şi repara navele – pecetluind astfel soarta lui Cornwallis.

Acum sfârşitul era inevitabil, şi ambele părţi o ştiau. Folosindu-şi avantajul, americanii şi-au adus cele mai grele piese de artilerie, bombardând Yorktown şi liniile britanice. În noaptea de 14 octombrie 1781, patru sute de francezi au atacat reduta numărul nouă, în timp ce, simultan, patru sute de americani atacau reduta numărul zece. (Atacul a fost condus de un tânăr locotenent-colonel, pe nume Alexander Hamilton.) Totul s-a terminat în cincisprezece minute de luptă înverşunată, corp la corp. Americanii au făcut din aceste două avanposturi britanice umărul drept al noii linii de asediu, tunurile lor trăgând acum aproape în linie dreaptă.

Între timp Cornwellis plănuise o ultimă şi disperată acţiune, pentru a scăpa din laţul american care se strângea tot mai mult. 1 urma să folosească aceeaşi tactică de evacuare prin surprindere care îi scăpase pe americani de pe înălţimile din Brooklyn. În noaptea de 16, el a început să-şi transporte în bărci trupele peste râul York, la

adăpostul întunericului. Dar, în loc să fie favorizată de stihii, această evacuare în bărci a fost zădărnicită de ele. Cornwallis a reuşit efectiv să-şi treacă i»

dincolo pe neobservate o treime din armată, când, din senin a apărut dintr-odată o furtună violentă cu vânt şi ploaie, ducând bărcile pe râu în jos şi făcând imposibilă altă trecere. Când furtuna s-a potolit, trecuseră prea multe ore pentru a mai termina evacuarea, astfel încât Cornwallis a ordonat ca trupele de pe cealaltă parte a râului să fie aduse înapoi. Pe când se întorceau ultimele bărci, când se crăpa de ziuă, au ajuns sub focul artileriei grele americane. Aşa cum spunea generalul Banistre Tarleton: „Astfel s-a spulberat ultima speranţă a armatei britanice”.27

În dimineaţa aceea, la răsăritul soarelui, noile baterii instalate pe poziţii de front au deschis focul, bombardându-i fără încetare. Cornwallis a arborat steagul alb înainte de amiază.

Doctorul Thacher era acolo:

Toate acţiunile noastre sunt susţinute cu tunuri şi mortiere.

Nu mai puţin de o sută de piese grele de artilerie au bombardat încontinuu în ultimele douăzeci şi patru de ore. Toată peninsula se cutremură sub bubuiturile neîncetate ale maşinilor noastre infernale. Am transformat o parte din lucrările lor în ruine şi am redus la tăcere tunurile lor. Focul lor aproape că a încetat. Suntem atât de aproape încât putem vedea desluşit prăpădul şi nimicirea fortificaţiilor lor…”

t

Cu toate că războiul avea să mai continue încă doi ani, generalii de ambele părţi simţeau că el se terminase. Predarea formală a fost stabilită pentru ora două, în după

masa zilei de şaisprezece. Pe un câmp deschis din spatele oraşului Yorktown, forţele americane şi franceze au format două linii lungi, printre care britanicii trebuia să mărşăluiască în coloană câte patru. Francezii, cu uniforme curate şi cizme lungi de piele neagră, arătau splendid în lumina blândă a soarelui de octombrie, din ziua aceea caldă de toamnă. Americanii, cu pantaloni din piele de căprioară, cămăşi ţesute în casă sau în uniforme continentale de un alb-albastru spălăcit, arătau mai degrabă ca o miliţie decât ca o armată, dar liniile lor erau la fel de drepte, şi ţinuta lor la fel de verticală.

Liniştea domnea peste câmp, în timp ce o briză uşoară mişca frunzele care tocmai începeau să-şi schimbe culoarea. Apoi, din depărtare a venit sunetul tobelor de marş ale britanicilor, şters şi neregulat, nicidecum vioi şi precis, aşa cum era el cunoscut. Toboşarii, ca majoritatea oamenilor, se trataseră cu rom. Ofiţerii au venit primii, călare.

Cornwallis, după cum se părea, nu s-a putut hotărî să vină să-i predea personal sabia sa lui Washington, aşa că a pictrxt. it o „imin poziţie44 şi l-a însărcinat cu aceasta pe aghiotantul său. Washington a refuzat să trateze personal cu aghiotantul lui Cornwallis şi l-a trimis pe Benjamin Lincoln, aghiotantul său, de acelaşi grad, pentru a-i accepta sabia.

Apoi au venit soldaţii, mărşăluind pe melodia populară „The World Turned Upside Down44 (Lumea s-a întors cu susul în jos). (Într-adevăr aşa şi era!) Veneau încolonaţi, unii mânioşi, alţii plângând. Americanii nu ziceau nimic, ci priveau drept înainte. Mersul încet al infanteriei îmbrăcate în roşu şi al grenadierilor părea să dureze şase ani. Lexington, Concord, Bunker Hill, înălţimile Dorchester, înălţimile Brooklyn, Trenton, Princeton, Saratoga – Valley Foâge – Monmouth, campania

din sud, Yorktown… părea atât de mult, o viaţă de om, cel puţin…

„*Jos muschetele*!” – fiecare ofiţer britanic a ordonat oamenilor săi când au ajuns şi ultimele rânduri; şi ei au făcut-o plini de supărare, azvârlindu-şi „Brown Bess44-urile pe pământ în faţa lor. Unii britanici au fost văzuţi crăpându-şi paturile muschetelor de pământ, pe când le aruncau la grămadă; o parte din muzicienii regimentului au sărit cu picioarele pe tobe. Când totul s-a terminat, americanii au scos un strigăt uriaş de bucurie – un strigăt care avea să fie auzit în toată ţara şi în jurul lumii, în ziua aceea s-au rostit şi rugăciuni – poate nu aşa de zgomotoase, dar care s-au auzit chiar mai departe.

Washington a ordonat ca în ziua aceea, după predare, să se ţină un serviciu de mulţumire:

Comandantul suprem recomandă cu seriozitate ca soldaţii care nu sunt de serviciu, să ia parte pretutindeni la slujbă, comportându-se cu seriozitatea şi cu recunoştinţa din inimă, pe care ni le cer recunoaşterea intervenţiilor repetate şi uimitoare

29 i»

ale lui Dumnezeu.

Acesta a fost un subiect care l-a frământat mult în zilele următoare, precum îi spunea generalului de brigadă Nelson: „Mâna lui Dumnezeu s-a văzut atât de lămurit în toate acestea, încât cel care nu este destul de recunoscător ca să admită că îi suntem datori, trebuie să fie mai rău decât un necredincios care nu are credinţă şi mai mult decât un ticălos”. 30

Dar cuvintele cele mai potrivite despre Yorktown au fost spuse de unul din cei mai vestiţi predicatori din zilele acelea, Timothy Dwight. Într-o predică „ocazionată de capturarea armatei britanice de sub comanda lui Cornwallis”, el a predicat din Isaia 59: 18, 19:

„El va răsplăti fiecăruia după faptele lui, va da potrivnicilor Săi mânia, va întoarce la fel vrăjmaşilor săi şi vă da ostroavelor plata cuvenită! Atunci se vor teme de Numele Domnului cei de la apus, şi de slava Lui cei de la răsăritul soarelui; când va năvăli vrăjmaşul ca un râu, Duhul Domnului 11 va pune pe fugă”.

Iar în predică, el a spus:

Cine trebuie, dar, să-şi aducă aminte cu cântări fierbinţi de laudă, despre felul în care i-a judecat Dumnezeu pe duşmanii noştri, când noi n-aveam nicio putere împotriva marii mulţumiri care a venit asupra noastră, şi nici nu ştiam ce să facem? Dar ochii noştri erau la El. Cine trebuie, dar, să dea slavă Numelui său nemărginit, când El ne arată că cele mai importante izbânzi ale noastre, aproape de fiecare dată, le-am câştigat atunci când eram deosebit de slabi şi de amărâţi? în timp ce recunoşteam mâna divină în evenimentul strălucit pe care îl admirăm acum, putem noi oare să nu strigăm: „Lăudaţi pe Domnul, căci este bun, căci în veac tine îndurarea Lui”? 31

Ofiţerii superiori ai Armatei Continentale, adunaţi împreună şi îmbrăcaţi cu cele mai bune uniforme de care putuseră face rost, nu păreau deloc interesaţi de mâncarea copioasă aşternută pe faţa de masă albă şi strălucitoare din faţa lor. În încăpere era o atmosferă grea, şi conversaţiile purtate fără inimă se stingeau, făcând loc tăcerii. Erau adunaţi în taverna lui Fraunce, în Manhattanul de Jos, în 4 decembrie, la zece zile după ce generalul Clinton şi toţi britanicii părăsiseră oraşul. Trecuseră doi ani de la bătălia de la Yorktown şi de curând sosiră vesti

despre semnarea mult aşteptatului tratat de pace cu britanicii. îl aşteptau pe generalul Washington şi acest

dineu de adio era un prilej cu care generalul se despărţea de acei ofiţeri superiori care erau încă în uniformă. Ben Tallmadge, ridicat în mod onorific la gradul de locotenent-colonel, era acolo, şi a consemnat toate amănuntele.

Generalul a sosit, punctual ca întotdeauna şi de pe faţa sa se vedea că era la fel de mişcat ca oricare din ei. Cei mai mulţi dintre ei fuseseră cu el de la Valley Forge încoace, şi câţiva, ca Henry Knox, fuseseră cu el de la început. Dar acum se terminase. Era ultima dată când mai erau astfel împreună cu toţii.

Privind în jur, şi văzând că nimeni nu se apropiase de bufetul elegant, cu mai multe soiuri de vinuri şi mai multe feluri de fripturi suculente, budinci şi plăcinte, generalul a luat o farfurie şi, gânditor, s-a servit cu o porţie mică. Luând un pahar cu vim, i-a îndemnat pe ceilalţi să facă la fel. Unul sau doi au început să facă aşa cum le-a cerut, apoi generalul a vorbit cu blândeţe despre ceea ce le stătea pe inimă.

— Cu o inimă plină de recunoştinţă, a început el, cu vocea tremurândă, vă părăsesc acum. Făcea un efort extraordinar să-şi stăpânească emoţiile. Doresc din tot sufletul ca zilele voastre care vor urma să fie la fel de prospere şi de fericite pe cât de glorioase şi onorabile au fost cele dintâi. Şi-a ridicat paharul şi unul sau doi au făcut o slabă încercare de a-i răspunde la salut.

Generalul, cu ochii umezi, a vorbit din nou.

— Nu pot să merg la fiecare din voi, dar vă voi fi recunoscător dacă fiecare din voi vă veni să dea mâna cu mine.

Primul care a venit la el a fost Henry Knox. Cei doi bărbaţi s-au privit unul pe altul fără să spună nimic. Lacrimile, care curgeau pe feţele lor, spuneau totul. Şi-au dat mâna, s-au îmbrăţişat şi s-au despărţit. Unul câte unul, ofiţerii rămaşi, printre care şi bătrânul von Steuben, şi-a

îmbrăţişat comandantul suprem şi s-au despărţit în tăcere.

„Niciodată”, scria Tallmadge, „n-am mai fost martorul unei scene atât de triste şi de mişcătoare, şi sper să nu mai am niciodată ocazia să mai văd vreuna… Nu s-a rostit niciun cuvânt care să rupă tăcerea solemnă… sau care să întrerupă acel moment delicat. Doar gândul că eram pe cale de a ne despărţi de omul care ne condusese printr-un război lung şi sângeros şi sub a cărui comandă, s-a câştigat independenţa şi gloria patriei noastre, şi că nu-i vom vedea niciodată faţa în lumea aceasta, mi se părea de-a dreptul insuportabil/4

În momentul în care s-au sfârşit saluturile, generalul s-a scuzat că trebuie să plece şi a plecat, trecând printr-un corp de infanterie uşoară, aflat în poziţia de drepţi. A păşit spre ţărm, unde o barcă îl aştepta să-l treacă pe ţărmul din Jersey şi ofiţerii săi au mers în urma lui într-o tăcere tristă. O mulţime mare se adunaseră pentru a-şi lua rămas bun, şi ne-am putea întreba dacă gândul lui nu mergea înapoi la acea dimineaţă strălucitoare de iunie din Philadelphia, din 1775, când mulţimea se adunase pentru a-i ura drum bun noului comandant suprem. Îndată ce a luat loc, barca a plecat şi silueta înaltă de la pupă şi-a ridicat pălăria într-un ultim semn de adio.

Dar chinul de onoare al generalului nu se terminase. Mai trebuie să se despartă de cineva: trebuia să-şi dea formal demisia din însărcinarea sa, înaintea Congresului. Guvernul îşi avea sediul temporar la Annapolis, în Maryland (care, din fericire, se afla în drumul său către Mount Vernon). Thomas Mifflin, acelaşi general de brigadă, care din neglijenţă îşi retrăsese trupele de acoperire de pe poziţiile de pe înălţimile Brooklyn, era acum preşedintele Congresului. El s-a adresat generalului cu respect, din cauza solemnităţii momentului: „Domnule, Statele Unite, adunate în Congres, sunt gata să vă asculte

cuvântul44.

Generalul s-a ridicat şi s-a înclinat spre membrii Congresului. A scos o hârtie din buzunar, care tremura vizii în mâna sa. El a felicitat Congresul şi apoi, vorbind despre război, i-a lăudat pe ofiţerii care l-au slujit cu atâta credinţă şi atât de bine. În acest punct, amintind câţiva bărbaţi care se distinseseră în mod deosebit – oameni ca Nathanael Greene, Daniel Morgan, Henry Lee şi desigur, statul său major – emoţiile au ameninţat să-l copleşească din nou. Acum ţinea hârtia în faţa sa, cu ambele mâini, pentru a-i opri tremuratul.

— Consider că am sfânta datorie să închei acest ultim act solemn al vieţii mele oficiale, încredinţând interesele scumpei noastre patrii protecţiei Atotputernicului Dumnezeu şi în mâinile celor ce veghează la ascultarea de El.

Pe general l-a înecat plânsul, şi mulţi abia mai puteau să îi vadă pe înaltul vorbitor din pricina propriilor lacrimi.

— Întrucât mi-am terminat lucrarea care mi s-a încredinţat, eu mă retrag de pe marea scenă a luptei, luându-mi un rămas bun călduros de la această augustă adunare, sub ordinele căreia am acţionat atâta timp; îmi predau acum mandatul şi mă retrag din toate funcţiile vieţii publice.

Spunând acestea, şi-a scos demisia din buzunarul interior de la piept al vestonului uniformei, şi a înmânat-o preşedintelui Miffiin. În sfârşit, nimic nu-l mai despărţea de Mount Vernon, departe de presiunile şi cerinţele vieţii publice.

18

„Dacă Domnul nu zideşte o casă…”

Căutarea noastră era pe sfârşite. Am văzut modul miraculos în care Dumnezeu a intervenit pentru a apăra şi a proteja poporul legământului Său. Şi El a continuat să

facă aşa, chiar dacă ei n-au trăit întotdeauna la înălţimea legământului. Am văzut cum i-a dus, prin harul Său, la victoria finală. În sfârşit, tot ceea ce Dumnezeu intenţionase pentru noul Său Israel părea a fi îndeplinit. America era acum liberă să fie acea „cetate aşezată pe munte", pe care o întrezărise John Winthrop.

În schimb, începuse deja o tendinţă tristă de neglijare a importanţei Căii Legământului. Chiar pe când republica nou-născută punea pe bani inscripţia „ÎN GOD WE TRUST" (Noi ne încredem în Dumnezeu), această încredere se micşora. Pentru prima oară, în mai bine de un secol şi jumătate, predicatorii Americii nu mai erau conducătorii cu cea mai mare influentă. Trebuia să aflăm de ce.

t

Şi am aflat. Dar am mai descoperit încă ceva: că, în pofida declinului spiritual, Dumnezeu ne-a dat certitudinea că promisiunile legământului pe care El le-a făcut strămoşilor noştri când i-a adus aici, aveau să rămână mereu o posibilitate viabilă în Statele Unite ale Americii. Am văzut cum El a dat asigurarea că, indiferent ce se va întâmpla în generaţiile următoare, noi americanii vom fi totuşi în stare să ne bucurăm de promisiunile respective, şi să reintrăm într-o relaţie de legământ cu El, *ca naţiune*.

Naţiunile se aflau într-o stare de euforie. Căci America, Statele Unite ale Americii, *era* o naţiune – cu desăvârşire liberă şi independentă pentru prima dată, după aproape două secole de când vasele englezeşti au urcat pe râul James pentru a întemeia aşezarea Jamestown, şi după aproape trei secole de când Columb a zărit linia joasă a ţărmului insulei San Salvador. *America, America, Dumnezeu şi-a revărsat harul Lui peste tine…*

„Într-adevăr, mare este mântuirea pe care El ne-a arătat-o! Şi mare este sarcina noastră de a-L lăuda!” predica George Duffield în Philadelphia, reflectând sentimentele majorităţii pastorilor naţiunii. Pentru Duffield, destinul naţiunii răscumpărătoare, al cetăţii aşezate pe munte, era acum împlinit. împărăţia lui Dumnezeu pe pământ era acum stabilită.

Împreună cu Israelul din vechime, ne unim, cântând: „Binecuvântat fie Domnul, care nu ne-a lăsat să cădem ca pradă în dinţii lor. Binecuvântat să fie Domnul, căci laţul a fost rupt şi noi am scăpat...” Şi aici Iisus va intra triumfător şi va stăpâni şi păgânii îi vor fi daţi ca moştenire şi El va lua în stăpânire aceste margini ale pământului. Religia curată şi neîntinată a Răscumpărătorului nostru binecuvântat va domni aici triumfătoare, peste toată împotrivirea!” 1

Cuvintele lui Duffield erau însă premature. Cu toate că această promisiune era într-adevăr strălucită, ea nu se împlinise încă. Iar David Tappan, de la amvonul său din Newbury, Massachusetts, a fost unul dintre primii aparţinând unei minorităţi care vorbeau pe un ton mai prudent. El le amintea ascultătorilor săi că Dumnezeu a izbăvit America, *în ciuda* caracteristicilor ei naţionale, şi nu *din cauza* lor.

Să luăm aminte să nu punem aceste semne ale (intervenţiei) mâinii divine pe seama vreunei calităţi deosebite ale caracterului nostru naţional. O, nu, starea morală a ţării noastre respinge cu putere o astfel de afirmaţie îngâmfată. Crime de cea mai joasă speţă, o mulţime nenumărată de mârşăvii marchează caracterul vizibil al acestei comunităţi mari şi mult favorizate care provoacă încă o mare neplăcere Cerului... Să ne aducem aminte că pentru Numele Său a făcut El aceste lucruri, nu pentru vreo neprihănire a noastră... ci pentru ca propriul

Său nume să fie înălţat şi pentru ca planurile Sale măreţe… de a lărgi împărăţia Fiului Său, să fie duse la îndeplinire.2

John Rodgers din New York, a predicat o întreagă predică despre intervenţia remarcabilă a lui Dumnezeu în războiul care abia se ieri minase. Printre altele, el arătat că, dacă britanicii ar fi lovit mai întâi în sud, şi nu în Boston, după toate probabilităţile trei colonii nu s-ar fi alăturat uniunii. El a încercat să arate ce s-ar fi întâmplat dacă un om de mai mică valoare şi-ar fi asumat conducerea armatei şi un

probabilitatea unei surprizei totale de genul căreia a însoţit atacurile de la Trenton şi de la Princeton. El a observat punctualitatea extraordinară a sosirii lui deGrasse, de Barras şi a lui Washington la Yorktown, care au pecetluit soarta lui Cornwallis.

În sfârşit, Dumnezeu a făcut lucruri mari pentru noi, prin această pace onorabilă şi, aş adăuga eu, glorioasă, cu care a încheiat acest război neobişnuit… După câte-mi amintesc, nu există niciun caz în istorie, în care un război atât de mare, să fi fost dus într-un timp atât de scurt, şi cu pierderi atât de mici, atât umane, cât şi materiale ca acelea de care ne bucurăm noi astăzi.3

Cu puţine excepţii, predicatorilor americani li se părea că Luminii, adusă de primii purtători ai numelui lui Cristos, i se alăturase în sfârşit slava împărăţiei Sale care venise – sau avea să vină curând. Cel mai sincer era, fără îndoială, Timothy Dwight, nepotul lui Jonathan Edwards. Acest cleric sincer şi elocvent avea să devină în curând preşedintele Colegiului Yale şi apărătorul de frunte al creştinismului evanghelic, în epoca sa. Dwight aştepta sosirea iminentă a împărăţiei lui Dumnezeu.

Dumnezeu şi-a adus încoace turma Sa mică şi a aşezat-o în această pustietate, cu marele scop de a

întemeia pentru totdeauna Biserica lui Cristos în aceste regiuni întinse ale idolatriei şi păcatului, începând aici lucrarea glorioasă de mântuire. Acest mare continent va fi în curând plin de slava şi evlavia mileniului. (Avea să mai predice aceasta şi mai târziu, într-o zi de post.) Dar aceasta este sămânţa din care va răsări marea recoltă.4

Dwight era convins că o întoarcere la idealurile şi *priorităţile* puritane era unicul lucru care ar fi putut asigura venirea împărăţiei pe care Dumnezeu avea, cu siguranţă, de gând să o instaureze aici. Unul din vechile subiecte la care revenea mereu era nevoia de restabilire a legământului cu Dumnezeu pe care strămoşii lor 11 făcuseră, şi a legământului făcut unii cu alţii. El (spre deosebire de majoritatea colegilor săi), nu ezita să privească la cele două aspecte ale conceptului de legământ folosit în Vechiul Testament, şi la ceea ce se va întâmpla dacă ei nu îşi îndeplinesc partea lor.

„Nimic nu opreşte salvarea Americii", a predicat el în 1777, „în afară de nelegiuirile locuitorilor ei". Doar dacă America onora aspectul orizontal şi cel vertical al legământului, „independenţa şi fericirea aveau să rămână aşezate pe temeliile cele mai durabile, şi acea împărăţie a Răscumpărătorului... avea să fie înălţată cu mult şi întemeiată durabil pe ruinele împărăţiei lui Satana".5

Aşadar se ajunsese iarăşi la acelaşi adevăr elementar: gloria pe care o putea avea America depindea de trăirea acesteia în Lumina care i se dăduse. Nu se schimbase nimic faţă de vremea când oameni ca William Bradford, John Winthrop şi Thomas Hooker au acceptat fiecare chemarea lor personală şi au relevat chemarea colectivă făcută poporului lui Dumnezeu. Din punctul de vedere al lui Dumnezeu (dacă Dwight îl auzea bine pe Dumnezeu), legământul era încă valabil.

Dwight nu era singurul om adânc preocupat de

nevoia de a fi legaţi spiritual, împreună. Washington a scris fiecăruia dintre guvernatorii celor treisprezece state, despre dizolvarea armatei:

Acum, rugăciunea mea cea mai mare înaintea lui Dumnezeu… este ca El să mişte inimile cetăţenilor… pentru a menţine o dragoste frăţească unii faţă de alţii, pentru compatrioţii lor din Statele Unite, în general, şi mai ales pentru fraţii lor care au slujit pe câmpul de bătălie. Şi, în sfârşit, mă rog ca El, prin harul Său, să-şi găsească plăcerea folosindu-ne pe noi toţi pentru a face dreptate, pentru a iubi îndurarea şi pentru a ne smeri, cu acea bunătate, umilinţă şi cumpătare paşnică a cugetului, care au fost trăsăturile Autorului Divin al religiei noastre, pe care dacă nu-L vom imita, urmându-i pilda în toate aceste lucruri, nu putem spera niciodată să fim o naţiune fericită.6

Cât de unite *erau* de fapt Statele Unite? Pericolul groaznic al războiului care le ameninţase pe toate forţase aceste State să facă un fel de legământ. N-a putut fi vorba nici de cereri de pace, nici de capitulare condiţionată; avuseseră de ales între victorie sau pedeapsa cea mai nemiloasă cu care Marea Britanie îi pedepsea pe răzvrătiţi – cu spânzurătoarea sau cu securea călăului.

America ştia aceasta în inima ei. Astfel, când portul Boston a fost închis, toate coloniile au reacţionat spontan; după bătălia de la Lexington, puşcaşii din Virginia şi Maryland au pornit în marş spre Cambridge. Iar când Cornwallis a sfâşiat inima Virginiei, mulţi oameni din Massachusetts au venit să o răzbune. Timp de opt ani, Statele au luptat, au sângerat şi s-au preocupat unele pentru altele, ca şi cum ar fi făcut un legământ înaintea lui Dumnezeu să facă aşa.

Dar, cu toate rugăciunile şi jertfele, Congresul a fost nevoit să cerşească bani de la State pentru a sprijini

acţiunile de război. Nu avea nici împuternicirea să impună o mobilizare, consecinţa fiind că Armata Continentală a încercat să atragă recruţi, în timp ce soldaţii ei nu erau plătiţi cu lunile. Însă ceea ce a zădărnicit o atitudine înclinată spre legământ a inimii, ceea ce *a dovedit* într-adevăr că aspectul orizontal al legământului nu era realizabil fără Cristos – a fost ceea ce s-a întâmplat curând după ce s-a terminat războiul şi presiunea a fost îndepărtată. Egoismul puternic al omului căzut se întorcea strigând după răzbunare – ce contrast faţă de altruismul pelerinilor! State care în timpul războiului evitaseră să contribuie cu partea ce le revenea, acum pur şi simplu refuzau să mai plătească ceva. Massachusetts a sfârşit prin a plăti mai multe cheltuieli de război ca oricare alt stat – cam cât Pennsylvania, New York, Virginia şi Maryland la un loc – deşi populaţia sa era doar de treisprezece la sută din populaţia totală a Americii.

Disputele dintre state s-au înmulţit şi s-au adâncit cu o rapiditate dscurajantă, ca să nu spunem altfel. Unele state erau dispuse să cedeze Congresului proprietăţile lor funciare din vest, altele refuzau să o facă. Unele state trăseseră din greu pentru a-şi plăti datoriile de război, altele voiau ca ele să fie preluate de către Congres. Articolele Confederaţiei – o soluţie de urgenţă care încerca să rezolve criza, oferind o formă de conducere legală şi unificată – au fost extrem de nepotrivite.

Ele nu asigurau organe executive sau juridice, şi nicio putere naţională care să constrângă, ci ceva puţin mai mult decât o simplă cetăţenie. Singura putere pe care o avea Congresul era puterea de a face pace sau război, de a încheia tratate şi de a menţine nu serviciu poştal. Unele state, însă, considerau că şi atâta era prea mult, şi au refuzat să ratifice Articolele.

Certurile dintre state s-au adâncit în cele din urmă,

primind un ton de răzbunare, fiecare stat mărind sau micşorând tarifele şi bătându-şi propria-i monedă. Mai multe state şi-au trimis chiar ambasadori în străinătate pentru a încheia acorduri comerciale, concurând între ele şi făcând concurenţă Guvernului Statelor Unite! într-un cuvânt, „uniunea" era un talmeş-balmeş. Şi mulţi dintre oamenii mai responsabili şi mai realişti din America începeau să se întrebe serios dacă sistemul va funcţiona vreodată.

George Washington, care din toată inima nu-şi mai dorea o viaţă publică, s-a simţit acum obligat să facă tot ce putea pentru a salva uniunea. El a început o campanie de scrisori către oameni; care erau în măsură să influenţeze opiniile americanilor. Pledând, dintr-o adâncă convingere şi cu o mare demnitate pentru salvarea naţiunii, şi exercitându-şi toată influenţa sa considerabilă, el a declarat că „trebuie

Q

făcut ceva, altfel şandramaua se va prăbuşi, căci se clatină toată".

Acel „ceva" s-a dovedit a fi Convenţia Constituţională din Philadelphia, din mai 1787. Iniţial convocată pentru a umple golurile din Articolele Confederaţiei, ea a fost curând redirecţionată spre alcătuirea unei constituţii cu totul noi. Washington spera acum că el nu va trebui să meargă la convenţie, dar statul Virginia nici nu voia să audă. Virginia a insistat ca el să fie printre delegaţi. Şi, o dată ajuns la Philadelphia, el a fost ales în unanimitate să prezideze ceea ce ar fi trebuit să fie o ocazie măreaţă şi spectaculoasă. Era prima dată din istorie când oamenii aveau posibilitatea să scrie, liberi o constituţie nouă pentru propria lor conducere.

În schimb, ea s-a dovedit a fi cea mai furtunoasă convenţie ţinută vreodată pe pământul american. Statele

nordice au insistat ca reprezentarea să fie proporţională cu numărul populaţiei; statele sudice (mai slab populate) s-au opus. Ele considerau că reprezentarea trebuia făcută după mărimea suprafeţelor cultivate. Iar statele mai mici se temeau să nu-şi atragă mânia statelor mari, fie din nord, fie din sud. S-a făcut mare agitaţie, care a adus foarte puţină lumină; de fapt, istoricii sunt cu toţii de acord că numai prezenţa şi prestanţa lui Washington au făcut posibilă continuarea convenţiei. Este un lucru uimitor, care nu dă greş niciodată, faptul că Dumnezeu pune omul potrivit în rolul potrivit, în momentele cele mai critice.

Citǎm o apreciere recentă la adresa lui Washington, făcută de Page Smith, a cărui superbă istorie în două volume, *A New Age Now Begins* (Acum începe o nouă epocă), este pentru Războiul de Independenţă ceea ce a fost lucrarea lui Bruce Catton pentru Războiul Civil:

Geniul său a fost puterea de a îndura, de a-şi menţine echilibrul în mijlocul nenumăratelor neîmpliniri, dezamăgiri, regrese şi înfrângeri... George Washington a devenit simbolul hotărârii de a rezista (a coloniştilor americani]. El a fost gata să creeze şi să susţină o Armată Continentală şi, în acest proces, să distrugă, sau cel puţin să reducă provincialismul adânc înrădăcinat al statelor. Astfel, el simbolizează nu numai voinţa americanilor de a persevera pentru cauza libertăţii, ci şi unitatea statelor; el a întruchipat Statele Unite... Dacă armata lui Washington s-ar fi dezintegrat, cum de multe ori păruse că era pe punctul de a se întâmpla... Congresul ar fi putut să împărtăşească aceeaşi soartă... Dacă Congresul s-ar fi dizolvat, problema creării unei naţiuni viabile din treisprezece provincii disparate şi invidioase, ar fi fost infinit mai dificilă. Mai presus de toate, dacă Washington, prin splendida sa verticalitate şi prezenţă, nu ar fi întruchipat uniu*nea, este în*doielnic că unificarea s-ar fi

putut realiza la un nivel politic practic…

Într-un fel, mai mult cumpătarea lui Washington, decât acţiunile sale, a fost cea care i-a determinat măreţia… Măreţia constă, aşa cum am mai spus, în a fi potrivit pentru cerinţele momentului. Prin această măsură, Washington, în calitate de comandant suprem al Armatei Continentale, şi poate chiar mai mult, în calitatea sa de întâiul preşedinte al Statelor Unite, a fost un om foatte mare.9

Domnul Smith nu vorbeşte despre sursa puterii de a îndura a lui Washington, dar însuşi Washington a vorbit destul de des despre aceasta, acordându-l lui Dumnezeu toate meritele, şi exprimându-şi slăbiciunea în rugăciunile sale. Cât despre cumpătarea sa, care este sinonimă lepădării de sine, aceasta niciodată n-a adus mai multă roadă ca la Convenţia Constituţională din 1787. Oricât de adânc îl preocupau problemele curente, el a renunţat la sine şi nu s-a lansat în dezbateri. El a rămas extrem de imparţial în modul de a prezida, mărginindu-se să-şi exprime părerile între sesiuni.

Cu toate acestea, dispoziţia generală a atins o stare deosebit de proastă şi a devenit dureros de evident pentru toţi cei prezenţi că Uniunea şi Convenţia erau pe cale de a se destrăma. „Şi pe aproapele tău, ca pe tine însuţi” – aspectul orizontal al legământului, pe care îl promovau Timothy Dwight şi încă câţiva – era un mit. Ceea ce se cerea acum de la state era acelaşi act de renunţare la propriile interese şi drepturi individuale, pe care pelerinii şi puritanii l-au făcut de bunăvoie, făcând legământ cu Dumnezeu şi unii cu alţii. Dar Statele nu erau dispuse să renunţe la prea multe din „drepturile lor suverane”, pentru a permite apariţia naţiunii dorită de Dumnezeu.

Şi, acum, când dezbaterile pe tema reprezentării se împotmoliseră fără speranţă şi deveniseră din ce în ce mai

aprinse (o parte din delegaţia statului New York plecase acasă, dezgustată, iar alţii se pregăteau să-i urmeze), Dumnezeu a avut din nou milă de America. De data aceasta El a folosit vasul la care s-ar fi aşteptat cel mai puţin (şi de aceea, cel mai izbitor) – *filosoful* de optzeci şi unu de ani, care, în urmă cu patruzeci de ani, respinsese cu jovialitate eforturile prietenului său, George Whitefield, de a-l converti.

În acel moment crucial, când niciunul din cei prezenţi nu mai avea nicio speranţă că se va găsi o soluţie eficace, Benjamin Franklin s-a ridicat să vorbească. Acest politician bătrân, care era totodată unul din cei mai de seamă fizicieni ai epocii, a spus calm:

„La începutul conflictului cu Marea Britanie, când simţeam pericolul, făceam zilnic rugăciuni în această încăpere, cerând ajutorul divin. Rugăciunile noastre, domnilor, au fost auzite, şi li s-a răspuns cu îndurare. Fiecare dintre noi, care ne-am angajat în luptă, trebuie să fi observat cazurile dese în care mâna lui Dumnezeu a intervenit de sus, de partea noastră… Oare L-am uitat noi acum pe acest prieten puternic? Sau ne imaginăm cumva că nu mai avem nevoie de ajutorul Lui?

Domnule preşedinte, am trăit o viaţă lungă, şi cu cât înaintez în vârstă, cu atât găsesc dovezi tot mai convingătoare despre acest adevăr: „că Dumnezeu conduce treburile omului”. Şi dacă o rândunică nu poate cădea la pământ fără ştirea Lui, se poate oare ca un imperiu să se ridice fără ajutorul Său?

Găsim asigurări în Scrierile Sfinte, domnule preşedinte, că dacă Domnul nu zideşte o casă, cei care o construiesc lucrează în zadar. Eu cred aceasta cu tărie. Şi mai cred că fără ajutorul Său, şi fără contribuţia Sa, nu vom plrogresa în această construcţie politică, mai mult decât ziditorii turnidui Babei; vom fi dezbinaţi de

interesele noastre locale mărunte, proiectele noastre se vor duce de râpă, noi înşine vom ajunge de râs şi de pomină pentru vremurile viitoare. Şi, ceea ce este mai rău, s-ar putea ca omenirea, după acest caz nefericit, să renunţe să mai întemeieze o conducere bazată pe înţelepciunea omenească, lăsând aceasta în seama norocului, a războiului sau a cuceririlor.

De aceea, vă rog foarte mult ca, de acum înainte, în fiecare dimineaţă, înainte de a ne apuca de treabă, în această adunare să se ţină rugăciuni care să implore ajutorul Cerului şi binecuvântarea Sa asupra dezbaterilor noastre.10

Această cuvântare – şi meditaţia solemnă, în tăcere, care a urmat-o – a marcat punctul de cotitură. Mustrarea surprinzătoare a lui Franklin i-a făcut să-şi schimbe ordinea priorităţilor, şi delegaţii, care erau aproape cu toţii credincioşi de un fel sau altul, au continuat lucrările, ocupându-se cu întocmirea unei noi constituţii. Sub conducerea atentă a lui Washington, Constituţia, completată cu Declaraţia Drepturilor Omului, a luat fiinţă. Iar uniunea a fost garantată.

„Noi poporul Statelor Unite… „Aşa începe ceea ce a devenit cea mai veche constituţie scrisă, care este încă şi astăzi în vigoare. Unul din marii prim-miniştri ai Marii Britanii, William Gladstone, a numit-o „cea mai minunată operă creată de mintea şi voinţa omului”.11 Cele mai mari minţi legiuitoare de-a lungul a două secole au continuat să se minuneze de ea, considerând-o aproape mai presus de orizontul şi dimensiunea înţelepciunii omeneşti. Când stai să te gândeşti la problemele enorme pe care Constituţia le-a anticipat oarecum, şi la provocările şi încercările pe care le-a prevăzut, această afirmaţie apare mai degrabă atenunată decât exagerată. Căci nici măcar geniul colectiv al Statelor Unite ale Americii, abia ieşite din „găoace”, nu-

şi putea asuma meritul pentru puterea, flexibilitatea, echilibrul şi permanenţa fantastică a Constituţiei. Şi majoritatea dintre ei ştiau aceasta.

Dovada măreţiei ei este cât de bine *funcţionează* – mai bine decât au îndrăznit vreodată să spere cei care au elaborat-o. Păstrăm încă amintiri vii despre modul în care sistemul ei complicat de autocontrol şi autoechilibrare funcţionează atât de bine – şi capacitatea ei extraordinară de autopurificare. Printr-un proces perfect legal, corpul politic s-a autopurificat atât de bine şi de eficient, încât am considerat aceasta ca fiind de la sine înţeles.

De ce funcţionează ea atât de bine? în afară de originea divină a inspiraţiei sale, Constituţia a fost punctul culminant al celor aproape două sute de ani de gândire politică puritană. Cele dintâi legăminte ale Bisericii începeau cu presupunerea elementară şi fundamentală care era în centrul credinţei lor: natura decăzută şi păcătoasă a omului, în care „nu se află nimic bun”. Aceasta sună poate deprimant sau negativ pentru oricine vrea să creadă în bunătatea înnăscută a omului. Dar realitatea este că sună deprimant doar pentru cineva care nu a auzit încă de realitatea adevărului că Iisus Cristos a venit să-i mântuiască pe păcătoşi, şi că numai El poate fi neprihănirea noastră.

Aşa cum am văzut, puritanii nu erau un grup de indivizi posomorâţi, înguşti şi lipsiţi de viaţă, chiar dacă unii din epoca modernă ar vrea să-i prezinte astfel. Ei erau veseli şi extraordinari de productivi, dar serioşi când trebuia să se răfuiască cu păcatul. Şi erau întru totul realişti în ceea ce priveşte natura păcătoasă a omului, atunci când Duhul lui Cristos nu lucrează în el. De aceea, ei au anticipat posibilitatea ca în biserica lor sau în conducerile lor civile să se întâmple ce este mai rău, şi s-au aşteptat, în consecinţă, la întâmplări neprevăzute, astfel

că atunci când se întâmpla ce era mai rău, blocajul, şi nu sistemul, să fie eliminat.

Constituţia a fost concepută şi structurată exact după acest principiu. Pentru a convinge New York-ul să o ratifice, Alexander Hamilton, John Jay şi James Madison au scris *Federalist Papers* (Tezele federaliste), care porneau de la presupunerea că „motivul politic primar al omului este interesul său personal şi că oamenii, indiferent că acţionează individual sau colectiv, sunt egoişti şi imperfecţi din punct de vedere raţional”.12

Madison a subliniat principalul obstacol inerent în sistemul democratic – „spiritul de dezbinare”:

Există două metode de a trata cauzele dezbinărilor: prima constă în eliminarea cauzelor, cealaltă în controlul şi stăpânirea efectelor.

Apoi, există două metode de a elimina cauzele dezbinărilor: prima constă în distrugerea libertăţii, care este esenţială pentru existenţa sa; cealaltă constă în a da fiecărui cetăţean aceleaşi opinii, aceleaşi pasiuni şi aceleaşi interese.

Nimic nu este mai adevărat ca faptul că primul remediu este mai rău decât boala. Libertatea este pentru dezbinare ceea ce este aerul pentru foc, un element fără de care se stinge pe loc. Dar n-ar fi o mai mare nebunie să abolim libertatea, care este esenţială pentru viaţa politică, pe motiv că ea alimentează dezbinările, decât ar fi nebunia să dorim dispariţia aerului, care este esenţial pentru viaţa animală, pe motiv că întreţine focul, care este un agent distructiv.

A doua soluţie este la fel de impracticabilă, pe cât este prima de neînţeleaptă. Atât timp cât raţiunea umană continuă să facă greşeli şi omul este liber să şi le exprime, se vor forma diferite opinii. Atât timp cât se menţine conexiunea între raţiunea sa şi dragostea de sine, părerile

sale şi pasiunile sale se vor influenţa reciproc… Cauzele latente ale dezbinării sunt aşadar r 13

Înrădăcinate în firea omenească.

Alternativă la eliminarea cauzelor dezbinării era controlul efectelor, şi acesta era însuşi scopul Constituţiei. Este interesant de observat că alternativă contemporană principală la democraţie – comunismul – *încearcă* să elimine cauzele dezbinărilor, eliminând libertatea şi, pe cât posibil, libertatea de a gândi. Iar prin îndoctrinarea intensivă a celor mai tineri, acesta încearcă să impună o uniformitate de opinie.

Este încă şi mai interesant de observat că, în viaţa comunităţilor creştine americane din prima parte a secolului al XVII-lea, cauzele dezbinărilor au fost mult reduse, deoarece foarte mulţi doreau sincer să facă mai degrabă voia lui Dumnezeu, decât voia lor. În voia lui Dumnezeu exista o unitate, şi cei care o căutau în mod sincer, de obicei o găseau. În consecinţă, exista tensiunea dinamică a unei uniformităţi generale de opinie, pe când în acelaşi timp a existat întotdeauna libertatea de a alege propria cale şi nu calea lui Dumnezeu.

Şi astfel, Constituţia, această instituţionali zare a moştenirii legământului, a fost elaborată pe baza presupunerii realiste şi scripturale care spune că interesul de sine şi iubirea de sine naturală a omului trebuie controlate. Elementele de verificare şi echilibrare au fost ingenioase: urmau să fie trei ramuri separate ale conducerii: legislativă, executivă şi juridică. Puterea legislativă urma să facă legile, dar puterea executivă avea dreptul de veto. Puterea executivă numea membrii Curţii Supreme, dar numirile acestora erau supuse spre aprobare puterii legislative. Pe de altă parte, numirile se făceau pe viaţă, pe când celelalte două puteri erau supuse unor alegeri frecvente. Iar puterea juridică avea un drept unic –

puterea de a decide dacă o lege este neconstituţională – revizuirea juridică. Mai sunt încă multe exemple, desigur, dar lucrul uimitor este cât de bine funcţionează un astfel de sistem interdependent şi întreţesut cu minuţiozitate. Şi (în afară de inspiraţia şi harul lui Dumnezeu), funcţionează pentru un motiv: ia în considerare ceea ce puritanii numeau „decăderea completă a omului”.

În contrast cu aceasta, după mai puţin de doi ani, avea să aibă loc o altă revoluţie, făcută de un popor care dorea şi el să-şi conducă propriile vieţi într-o societate liberă şi democratică. Deosebirea a fost că

I t

Revoluţia franceză s-a bazat pe filosofia iluministă a Epocii Raţiunii. Popularizată de Voltaire şi Rousseau, care credeau în *bunătatea* înnăscută a omului (şi minimalizau nevoia de a depinde de Dumnezeu sau de a fi răscumpărat prin sângele vărsat de Cristos), ce putea produce această credinţă, care era la fel de sinceră? O democraţie, cu siguranţă – dar una care a degenerat aproape imediat într-o domnie a terorii, care, în ceea ce priveşte cruzimea şi setea de sânge, cu greu îşi găseşte asemănare în istoria umană.

Dar, pentru un agnostic, care nu are Răscumpărător, Mântuitor sau

Mângâietor, nu are nicio sursă de har, sau de iertare, sau de intervenţie divină, conceptul decăderii totale a omului este atât de deprimant, încât el *trebuie* să creadă în bunătatea elementară a omului ca să nu cadă pradă disperării. Un astfel de om, pur şi simplu îşi închide ochii în faţa falimentului propriei sale filosofii şi trece prin viaţă evitând cu grijă o confruntare directă cu realitatea, susţinând în tot acest timp superioritatea „fraternităţii umane”.

Un astfel de om era Thomas Jefferson, care a fost

atât de orb faţă de forţele descătuşate de revoluţia franceză, încât, descriind-o într-o scrisoare, din Franţa, el scria cu înflăcărare: „Masele au destul de mult bun simţ ca să poată fi capabile să decidă bine44. În această privinţă, el a fost diametral opus realismului lui Alexander Hamilton, care spunea: „Oamenii luaţi în general sunt vicioşi 44.14

Deoarece noul raţionalism sau iluminism al Epocii Raţiunii şi-a croit curând drum spre saloanele cele mai mondene de pe această parte a Atlanticului, predicatorii Dwight şi Winthrop au fost extrem de îngrijoraţi, mai ales că epidemia părea să aibă câştig de cauză asupra propriilor lor enoriaşi. Mulţi alţi predicatori au fost însă amăgiţi de linguşirile sale subtile, căci acesta măgulea eul, înălţând intelectul. Explozia de „lumină44 s-a propagat atât de fapid încât, curând iluminismul a început să susţină că ştiinţa avea, în cele din urmă, să găsească răspunsul la orice problemă (o idee care a dat faliment în ultimele două decenii) şi în plus, că anumite legi naturale demonstrabile, sunt la fel de imuabile ca legile scripturale ale Vechiului şi Noului Testament. Şi astfel, în predicile vremii, locul lui Dumnezeu a început să fie împărţit în mod egal cu „legile naturii44.

Cum s-au putut amăgi atâţia predicatori? Tradiţia puritană din America pusese mare accent pe importanţa unei minţi disciplinate şi bine pregătite – ca o unealtă care să fie pusă la dispoziţia lui Dumnezeu, supusă întru totul voinţei şi gloriei Sale. Aşa cum am văzut, majoritatea primelor colegii din America au fost fondate pentru a da viitorilor predicatori născuţi în America, o educaţie egală cu aceea care, până atunci, se putea primi doar la Oxford şi Cambridge. Predicatorii erau încurajaţi apoi să-şi continue studiile, după terminarea facultăţii, căci unul din lucrurile pe care puritanii le dispreţuiau era „limba de

lemn" a clericului de la amvon.

Intelectul este însă una din zonele principale din care Satan îşi adună recolta, strângând roada mândriei şi, fără un puternic autocontrol puternic şi un simţ al echilibrului, al conştiinţei pericolului îndreptăţirii de sine, acesta poate deveni curând un instrument pentru glorificarea sinelui, şi nu a lui Dumnezeu. Mulţi predicatori au fost duşi în rătăcire de gândirea iluministă. Într-adevăr, lucrurile au ajuns până acolo încât, în unele cercuri clericale (cam aşa cum se întâmplă şi astăzi), ajunsese un lucru mai degrabă naiv şi chiar jenant de primitiv să te gândeşti la Dumnezeu în nişte termeni atât de intimi şi personali, ca şi creştinii din primul secol. „Infidelitatea franceză" prindea repede, şi mulţi predicatori au devenit, fără să-şi dea seama, precursorii deismului raţional. Ei uitaseră ceea ce primii puritani ştiau aşa de bine: că, în ultimă instanţă, nu mintea, ci *voinţa* este importantă – dorinţa de a renunţa la voinţa proprie, pentru a face voia lui Dumnezeu.

Şi astfel, pentru prima dată, predicatorii au pierdut contactul cu oamenii. În cea mai mare parte a acelor două secole, ei asiguraseră conducerea spirituală, morală şi intelectuală a naţiunii. Acum însă, ştafeta trecuse la oamenii de stat, la politicieni, la educatori, la publicişti şi la laicii de seamă. Naţiunea era în derivă din punct de vedere spiritual, iar predicatorii nu puteau învinui pe nimeni, decât pe ei înşişi.

Oamenii, însă, încă mai aveau o relaţie destul de puternică cu Domnul, şi ştiau când inimile lor nu erau atinse. Şi oamenii se îndepărtau cu grămada de biserică. În 1788, când predicatorii din Connecticut au publicat o mustrare adresată oamenilor pentru că neglijau închinarea, ziarele au răspuns cu nişte adevăruri solide în articolele lor editoriale. „Am auzit observaţiile voastre critice la adresa absenţei noastre de la întrunirile de

Sabat", spunea *Gazette* din New Haven15 „şi credem cu umilinţă că dacă aţi dori prezenţa noastră acolo, aţi face să merite să mergem. Ce altceva înseamnă oare să pierzi o predică în situaţia de faţă, decât să pierzi un somnifer? Poate oare pierderea unui somn bun să trimită sufletele noastre în pierzare veşnică?"

Atitudinea aceasta era simptomatică în ceea ce priveşte sentimentul general din întreaga ţară. Mai erau încă multe predici care vorbeau despre ridicarea împărăţiei lui Dumnezeu în America, dar relativ puţine vorbeau deschis despre preţul personal al acestei împărăţii. Problema era că nici predicatorii nu mai erau dispuşi să plătească preţul. În momentul în care Lumina, care biruise astfel întunericul din America, trebuia să strălucească la maximum, gata să inunde totul, ea a început să scadă. America fusese şi înainte mulţumită de sine, fusese şi înainte bogată, încrezătoare în sine şi lacomă, dar niciodată nu fusese atât de departe de limanul ei spiritual.

Însă Constituţia a fost dispozitivul ei de protecţie. Adevărul surprinzător în legătură cu Constituţia este faptul că aceasta nu e altceva decât gardianul instituţional al felului de viaţă caracterizat prin legământ al întregii naţiuni! De peste două secole, ea garantează posibilitatea ca, într-o zi, noi să ne reînnoim ca naţiune legământul nostru cu Dumnezeu, în orice moment în care am hotărî să facem aceasta. Atât timp cât Constituţia, cu Declaraţia Drepturilor Omului, care o însoţeşte („Articolul I: Congresul nu va elabora nicio lege care să instaureze o religie sau care să interzică practicarea liberă a vreunei religii…"), rămâne legea ţării, alegerea va fi la îndemâna noastră.

Constituţia este cel mai bun tratat elaborat vreodată de om pentru a se autoguverna. Însă, oricât de valoroasă

ar fi Constituţia, ea este o secularizare a realităţii spirituale a legământului. Astfel, ea nu poate niciodată înlocui o viaţă predată pe deplin, prin legământ, Domnului Iisus Cristos. Există o diferenţă enormă între cele două, aşa cum arată Richard Niebuhr: „Contractul implică întotdeauna un angajament limitat; legământul – un angajament nelimitat. Contractul este încheiat în vederea unor avantaje reciproce; legământul implică prezenţa unei

1 fi cauze pentru care poate că trebuie sacrificate toate avantajele".

Şi acum, Dumnezeu a făcut următorul pas vital, căci America era pe punctul de a se gândi la persoana care avea să fie primul ei preşedinte. Candidatul lui Dumnezeu era deja atât de popular, încât chiar şi aceia care căutau, plini de invidie, să-l sape, nu îndrăzneau să-şi atragă mânia lumii, spunând „nu" împotriva lui. Când s-au adunat electorii din cele treisprezece state, un singur nume a câştigat respectul atât al politicienilor de dreapta din state, cât şi al federaliştilot. Pentru ei nu avea importanţă faptul că el, în mod sincer, nu dorr.i. ikmma cinste şi voia doar să fie lăsat în pace. Nu i-a stat înainte mei un ilt nume, şi un curier a fost trimis la Mount Vernon pentru am>Iu h. i prezenţa lui George Washington.

O vizită la Mount Vernon spre sfârşitul lui aprilie, când cornii suni în plină floare, este o experienţă memorabilă. Este un domeniu frumos şi bine îngrijit, cu dependinţe în stare bună, scoţând în relief trăsăturile tradiţionale, conservatoare ale clădirii principale. Dar, din momentul în care păşeşti pe cărarea lungă şi pietruită, eşti copleşit de senzaţia incredibilă de pace a locului. Dacă se poate spune totul despre personalitatea unui om din senzaţia provocată de casa lui, atunci aceasta era locuinţa unui om care avea pace în omul din lăuntru.

Spaţioasă şi elegantă, ea se continuă cu o grădină

mică, de formă, şi o seră pentru cultivarea experimentală a portocalilor, a ardeilor şi a altor plante exotice. Asortându-se armonios cu împrejurimile naturale, Mount Vernon reflectă o inimă care bate la unison cu Creatorul ei. Stând pe veranda cu coloane înalte şi privind peste pajiştea netedă şi verde, spre sălciile plângătoare de pe paşnicul Potomac, ai putea trage concluzia că acesta era darul lui Dumnezeu pentru un servitor credincios, şi că Washington îl aprecia ca atare.

Dar „cui i s-a dat mult, i se va cere mult”. Când a sosit mesagerul trimis de colegiul de electori, Washington a ştiut că trebuie să asculte chemarea.

A ajuns la New York la timp pentru a fi instalat în funcţie, pe data de 30 aprilie 1789. Păşind pe balconul Sediului Federal, în văzul întregii mulţimi adunate, el a cerut să i se aducă o Biblie. Cu mâna dreaptă pusă pe cartea deschisă, el şi-a depus jurământul. Apoi, stânjenit de ovaţiile furtunoase care au urmat, de bătăile clopotelor bisericilor şi de bubuitul artileriei, noul preşedinte s-a întors înăuntru pentru a adresa Congresului discursul inaugural.

Vorbind cu o gravitate vecină cu tristeţea, cu vocea profundă şi tremurândă, el a mers mai departe decât o făcuse până atunci, subliniind rolul lui Dumnezeu în naşterea naţiunii:

9 9

Ar fi foarte nepotrivit să omit, în acest prim document oficial, rugăciunea mea fierbinte adresată Fiinţei Atotputernice care domneşte peste univers, care conduce sfaturile popoarelor şi al cărui ajutor divin poate acoperi orice defect omenesc, ca binecuvântarea Lui să consfinţească libertatea şi fericirea poporului Statelor Unite... Niciun popor nu este mai dator să

recunoască şi să adore mâna nevăzută care conduce

treburile»

omenirii, mai mult ca poporul Statelor Unite. Fiecare pas prin care au urcat spre caracterul unei naţiuni independente, pare să fi fost însoţit de un semn oarecare al puterii divine… Trebuie să fim tot aşa de convinşi că zâmbetul binevoitor al Cerului nu i»

poate fi niciodată aşteptat peste o naţiune care nesocoteşte legile veşnice ale ordinii şi dreptului, pe care însuşi Cerul le-a rânduit.17

Următorii opt ani au văzut judecata sobră şi plină de rugăciune a acestui om, în guvernarea noii naţiuni. Mulţumită lui Dumnezeu, Statele Unite porneau cu dreptul.

În acei opt ani, însă, mai exista un spirit care se ridica, un spirit care era o perfecţionare a noului raţionalism. Acesta susţinea că, deşi religia jucase un rol important, în mod categoric însă, ea nu era sursa moralităţii pretinse de creştinii evlavioşi. Într-adevăr, ea exercitase o influenţă prea mare asupra modului de conducere a ţării şi a treburilor omeneşti. Când acest spirit a chemat la o separare a Bisericii de stat (care erau deja separate), el a chemat, de fapt, la o reducere drastică a influenţei religiei în toate domeniile vieţii naţionale. Religia nu mai era necesară, căci îi chema pe oameni să creadă în mituri şi n-avea niciun drept să joace un rol dominant în modelarea vieţii oamenilor. Dacă unii oameni voiau să se lase târâţi de ea, aceasta era treaba lor, dar alţii nu erau obligaţi să fie expuşi religiei.

Omul care a venit personificând acest spirit, provenea şi el din Virginia, de pe un domeniu aflat la o distanţă de trei zile de mers călare de Mount Vernon. Era o moşie brumoasă şi ea în felul ei – un monument splendid, dedicat inteligenţei proprietarului său, Thomas Jefferson. Fiind secretarul de stat al lui Washington şi, mai târziu,

preşedinte, Jefferson şi-a ascuns deismul cu multă grijă, neabordând niciodată subiectul creştinismului în public, mulţumindu-se să afirme că, în opinia sa, Cristos a fost cel mai mare moralist care a trăit vreodată. Căci, aşa cum arată istoricul modern Russell Kirk, „dacă deismul său (inclusiv respingerea lui Cristos ca Răscumpărător supranatural) ar fi fost bine cunoscut, el şi partidul său ar fi avut mult de furcă cu opinia publică".18

Dar tocmai ceea ce Jefâerson *nu* a spus, l-a făcut să-şi piardă poziţia. Acei predicatori care erau aproape de Domnul, şi care încă mai apreciau chemarea Lui adresată naţiunii, au fost scandalizaţi de faptul că lui Jefâerson urma să i se dea o asemenea responsabilitate naţională. Niciunul din ei nu a fost mai sincer ca Timothy Dwight, pe care cercul restrâns al lui Jefâerson 11 numea sarcastic „popa din New Haven".

Liniile de bătaie erau trase: în toată ţara erau lideri religioşi care credeau ca şi Dwight, că „acolo unde nu este religie, nu este nici moralitate" şi că „cu pierderea religiei… ultima temelie a încrederii este aruncată în aer, iar siguranţa vieţii, a libertăţii şi a proprietăţii este

19

Îngropată sub ruine".

De cealaltă parte, mişcarea din jurul lui Jefferson susţinea că omul a evoluat până în punctul în care el poate răspunde pentru propria sa moralitate, fără aportul religiei intruse, restrictive şi cu vederi înguste. Raţionaliştii afişau postura unor oameni de o toleranţă extraordinară. Precum spunea puritanul Nathaniel Ward: „Nu este nimic mai uşor decât să tolerezi, atunci când nu crezi că diferenţele au vreo importanţă".20

Însă, adevăratele sentimente ale lui Jefferson aveau să iasă la iveală, odată cu publicarea postumă a corespondenţei sale personale. Aici el s-a dovedit a fi un

campion ascuns al unitarianismului, care, în timpul mandatului său la preşedinţie, a redactat „Biblia Jefferson”. Aceasta era o repovestire a vieţii lui Iisus, lăsând intenţionat afară orice referire la originea miraculoasă, sau divină a Mântuitorului. Scopul lui era:

Stabilirea adevăratului caracter nevinovat al acestui moralist binevoitor şi salvarea lui de la acuzaţia de impostură, care a rezultat din sistemele artificiale inventate de sectele ultracreştine, cum ar fi: concepţia imaculată a lui Iisus, dumnezeirea sa, crearea lumii de către el, puterile sale miraculoase, învierea sa şi înălţarea sa vizibilă, prezenţa lui trupească în euharistie, trinitatea, păcatul originar, ispăşirea, regenerarea, alegerea, ierarhia ecleziastică etc.

Întrucât o astfel de listă include practic toate doctrinele credinţei creştine, ceea ce Jefferson dorea de fapt era să pună capăt creştinismului.

Unitarianismul tocmai atunci lua fiinţă şi, după cum îi scria el confidenţial lui Benjamin Waterhouse, „Doctrina aceasta (unitarianismul) nu ne-a fost încă predicată aici (în Charlottesville), dar începe să se simtă adierea de dinaintea furtunii şi fanatismul este la culme, închizându-i uşile pentru a o ţine afară”. Cu toate acestea, în Boston, Jefferson i-a scris lui Thomas Cooper: „Unitarianismul a câştigat atâta putere încât a umilit cea mai mândră dintre toate sectele religioase (prezbiterianismul)”. Şi, în final, în una din ultimele lui scrisori către Waterhouse, el a scris: „Mă bucur că în această ţară binecuvântată a căutărilor şi a convingerilor libere, care nu şi-a încredinţat crezul şi conştiinţa ei nici regilor şi nici preoţilor, adevărata doctrină a Dumnezeului unic reînvie, şi am încrederea că nu se află niciunul printre tinerii care trăiesc acum în Statele Unite care să nu moară unitarian”.

De ce atâta preocupare pentru a aduce, în cele din

urmă, lumină asupra lui Jefferson? El, mai mult ca oricare altul, este răspunzător pentru iniţierea mişcării de neglijare a rolului religiei, mişcare care câştigă atâta putere în zilele noastre. Atitudinea lui Jefferson faţă de independenţa moralităţii – refuzul lui de a accepta nu numai faptul că aceasta izvorăşte din creştinismul dţyotat, ci şi că nu poate supravieţui prea mult fără acesta – se reflectă în atitudinea din ziua de astăzi aproape ca imaginea într-o oglindă.

Conflictul l-a atras până la urmă chiar şi pe Washington. Timp de opt ani, primul preşedinte s-a străduit să păstreze demnitatea funcţiei sale, refuzând să fie prins în josnicul conflict care se desfăşura, mărginindu-se doar să comenteze pe seama acestuia, la expirarea mandatului. În cuvântarea sa de adio, Washington a spus:

Dintre toate lucrurile şi obiceiurile care duc la prosperitate politică, religia şi moralitatea sunt elementele indispensabile…

Să privim cu prudenţă presupunerea că moralitatea ar fi putea fi menţinută fără religie… atât raţiunea, cât şi experienţa nu ne

Îngăduie să ne aşteptăm ca moralitatea naţională să domine, dacă lăsăm la o parte principiul religios.22

O generaţie mai târziu, marele istoric francez Alexis de Tocqueviile a petrecut un an călătorind prin Statele Unite şi a făcut următoarele observaţii:

Aşadar, moravurile lor îi fac pe americani… capabili de a menţine domnia democraţiei… Importanţa moravurilor (mai presus de lege şi de influenţa geografiei) este un adevăr universal la care studiul şi experienţa ne aduc mereu înapoi. Eu găsesc că acesta ocupă poziţia centrală în toată gândirea mea; toate ideile mele se întorc până la urină la el.23

Apoi, vorbind despre poporul american în ansamblu,

avea să scrie:

Nu ştiu dacă toţi americanii cred sincer în religia lor – căci, cine poate cerceta inima omenească – dar sunt sigur că ei o consideră indispensabilă pentru menţinerea instituţiilor republicane.24

Ultima zi a lui Washington la preşedinţie nu a fost calvarul de onoare, cum fusese cealaltă ieşire din funcţie, de dinainte. El s-a simţit enorm de uşurat când a trebuit, în cele din urmă, să se dea la o parte.

În vârstă de şaizeci şi patru de ani acum, tei opt ani la preşedinţie îşi luaseră un tribut considerabil, din punct de vedere fizic şi emoţional.

Poporul l-a rugat să accepte un al treilea mandat, dar el era prea obosit;

el îl preluase pe al doilea numai la insistenţele lor stăruitoare. Poate simţea că Făcătorul Lui avea să-l cheme în curând acasă şi voia să»

mai vadă încă o primăvară şi o vară venind peste casa lui de la Potomac.

Tocmai venise de la ceremonia de depunere a jurământului de la Sala Congresului, unde John Adams ţinuse o impresionantă cuvântare inaugurală şi îşi depusese jurământul de intrare în funcţie. Washington s-a oprit la sediul său, să-şi golească biroul, înainte de a-i face o vizită noului preşedinte în apartamentul său din hotelul Francis. Nu avem relatări despre ultimele clipe pe care le-a petrecut în biroul său, dar, din ceea ce ştim despre el şi despre Împrejurările din preajma plecării sale, nu este greu să ni le imaginăm.

Pe biroul său se aflau ciorne ale ultimelor două scrisori personale pe care le scrisese ca preşedinte – lui Henry Knox, prezentându-i condoleanţe cu ocazia morţii a trei dintre copiii acestuia şi prietenului său, Jonathan Trumbull, care, ca guvernator al statului Connecticut,

adunase odată nouă companii de puşcaşi, ca răspuns la apelul urgent şi personal al generalului. Pe birou se mai afla un vraf de scrisori de la prieteni şi de la oameni care-i urau de bine, precum şi unele articole editoriale decupate, cele mai multe pline de laudă – cu excepţia atacului furibund al lui Tom Paine. El se străduise din răsputeri să mânjească reputaţia preşedintelui care pleca, şi deci şi a federaliştilor, pe care Washington, Adams şi Hamilton ti conduseseră.

Erau doar politică, poate că îşi va fi spus Washington. Dar comentariile lui Paine l-au durut, aşa cum acesta intenţionase, şi generalul ştia că sunt mai mult decât politică. Paine îi ceruse în particular postul de director general al poştelor, iar când Washington, după o îndelungată chibzuinţă, l-a refuzat pe motiv că nu este suficient de calificat, Paine s-a făcut roşu de mânie, făcându-l „perfid în prieteniile

personale şi ipocrit în viaţa publică”.

Publicul însă nu ştia aceasta – şi probabil că nu avea s-o ştie niciodată, decât dacă Washington se hotăra să o dea în vileag. Dacă ar fi descoperit ceea ce se ascundea în spatele atacului personal şi maliţios al lui Paine asupra sa, cariera acestuia din urmă ca pamfletar şi editorialist ar fi putut fi foarte bine terminată. Dar Washington s-a mulţumit să dea din cap şi a privit afară pe fereastră. Peste încă o lună, cornii se vor scutura la Mount Vernon, se va fi gândit el. Sau poate s-a rugat, încredinţând naţiunea în mâinile lui Dumnezeu care îi păstorise într-un mod atât de uimitor până aici. Apoi, încet şi drept, s-a ridicat de la biroul cu care era obişnuit, a strâns hârtiile într-o mapă de scrisori, a mai aruncat o ultimă privire înjur şi a plecat.

Afară, nu păru să observe mâna de oameni, care aşteptau la o distanţă respectabilă, în timp ce s-a întors şi

a pornit-o în josul străzii Castanilor spre hotelul Francis. Oamenii mergeau discret în urma lui, fără să vorbească. Alţii li se alăturau, recunoscând figura înaltă, uşor aplecatăr încât, când a ajuns la destinaţie, se adunase deja o mulţime considerabilă. Pe treptele hotelului s-a întors şi i-a văzut stând acolo, oameni de toate categoriile sociale şi profesionale. Nu au scos niciun cuvânt, dar când a văzut câţi ochi luceai! înlăcrimaţi, ochii săi s-au umezit şi ei dintr-odată. S-a înclinat încet şi a intrat repede înăuntru.26

„La revedere, domnule preşedinte", a strigat cineva în urma lui. „Dumnezeu să vă binecuvânteze! 44

Căutarea se încheie

La doi ani după ce Washington preluase mandatul de preşedinte, un predicator metodist din sud, pe nume Francis Aspinwall a făcut un pelerinaj în Noua Anglie, acolo unde a fost pusă pentru prima oară temelia Noului Israel al lui Dumnezeu.

Am călătorit peste dealuri şi stânci şi am ajuns la Wilton... Calul meu este foarte mic şi şareta este nepotrivită pentru drumuri din acestea pietroase, pline de gropi şi hârtoape... Acum suntem în Connecticut şi mereu se vede câte o casă... Simt că într-adevăr în ţara aceasta a existat odată o religie şi pricep că a mai rămas puţină teorie şi formă. Odată se poate să fi trăit aici un pastor şi oameni ai rugăciunii, dar mă tem că au murit cu toţii". 1

America, America, Dumnezeu şi-a revărsat harul Său peste tine...

Chiar de la început, Dumnezeu a răspuns din plin acestei rugăciuni din secolul al XIX-lea pe care o cântăm atât de des. Şi într-adevăr, nu există nicio metodă pentru a determina în ce măsură harul pe care

Dumnezeu l-a revărsat peste această naţiune este o consecinţă directă a ascultării şi a sacrificiului acelor

dintâi misionari franciscani şi *»

dominicani, a martirilor iezuiţi şi a primelor generaţii de americani anonimi care au ales Calea Legământului.

Însă, deşi harul Său a rămas, inimile noastre s-au împietrit, până în punctul în care ni s-a părut ceva atât de normal, încât am făcut şi o glumă pe seama acestui har: „Dumnezeu are grijă de nebuni, de beţivi şi de Statele Unite”. În faţa unei asemenea nepăsări grozave, Dumnezeu nu putea să ne binecuvânteze la nesfârşit, şi acum harul Său a început să se ridice. Caracterizarea lui Francis Aspinwall referitoare la

Connecticut, în 1791, s-ar putea aplica astăzi foarte bine întregii naţiuni.

f

Primele pagini ale acestei cărţi au menţionat câţiva indicatori sociali care arată că harul lui Dumnezeu se ridică – moralitatea care decade rapid, dezintegrarea familiei americane, acceptarea răzvrătirii, a delictelor şi a crimelor violente ca pe un lucru normal pentru viaţa modernă. Dar şi fenomenele naturale recente par să depună mărturie în acest sens. Au existat cutremure, secete şi inundaţii, geruri în perioade neobişnuite, o scădere uşoară, dar semnificativă a temperaturii medii şi capricii meteorologice care au adus uragane în California şi mai multă zăpadă în nordul Floridei decât la Capul Cod şi cea mai grea iarnă în partea de est, din toată istoria noastră. Mai adăugaţi la acestea noile specii de paraziţi şi de boli ale culturilor agricole, pe care tehnologia se pare că nu mai este în stare să le controleze şi, ca să împrumutăm o expresie de la puritani, s-ar părea că Dumnezeu a început să se judece de-a binelea cu America.

Intrând în legământ cu noi, Dumnezeu a chemat poporul acestei ţări să fie „o cetate aşezată pe munte”. Şi, întrucât noi am călcat în repetate rânduri acest legământ,

n-ar trebui să ne surprindă deloc faptul că El se poartă acum aspru cu America. Dar, chiar şi în mijlocul judecăţii lui Dumnezeu, se poate vedea îndurarea Sa, căci chiar dacă El se poartă cu poporul Lui mai aspru decât cu alţii, El nu îi leapădă. Când El face un legământ, El îl face pentru totdeauna. Promisiunile pe care El le-a făcut primilor veniţi în Noul Său Israel rămân intacte şi neschimbate, deşi acum este nevoie de o schimbare mult mai mare a vieţilor noastre, pentru a îndeplini scopul înţelegerii noastre.

Pare cu neputinţă ca o naţiune întreagă să se întoarcă la Calea Legământului. Dar nu este imposibil; s-a mai întâmplat. Avem exemplul biblic al cetăţii Ninive, care ne-o demonstrează. Cel mai mare şi cel mai puternic oraş al vremii respective ajunsese la un asemenea stadiu de depravare, încât Dumnezeu era pe punctul de a-l distruge, aşa cum nimicise Sodoma şi Gomora. Dar, prin profetul Său cel încăpăţânat, Iona, El le-a dat oamenilor din Ninive o ultimă şansă. Şi Ninive s-a pocăit. Întreaga cetate, de la cei mai umili locuitori ai săi până la cei mai mari, au părăsit căile lor cele vechi – şi au fost cruţaţi.

Nu spunem că America a ajuns la stadiul în care ajunsese Ninive – nu încă. Într-adevăr, moartea noastră ar putea fi foarte bine un proces treptat şi de durată, care să ne ofere cât mai mult timp cu putinţă pentru a ne pocăi. Dacă Dumnezeu continuă să-şi ridice harul, aşa cum a început s-o facă, nu va dura mult până când vom ajunge într-un iad pe care ni l-am creat noi înşine, într-o foarte mare măsură. Indiferent însă, dacă sfârşitul va veni ca o bubuitură sau ca un scâncet, noi suntem aproape de „punctul de unde nu mai există întoarcere” al naţiunii, care o dată depăşit, va fi prea târziu ca America să se mai poată întoarce înapoi.

Însă îndurarea lui Dumnezeu este atât de mare, încât

El nici măcar nu cere ca toată naţiunea să se pocăiască. Este destul dacă măcar creştinii, aceia care zic că îl cunosc cu adevărat, vor face aceasta. El ne-a spus în 2 Cronici 7: 14 (sublinierile ne aparţin):

Dacă poporul *Meu*, peste care este chemat Numele *Meu*, se va smeri, se va ruga şi va căuta faţa Mea şi se va abate de la căile lui rele, îl voi asculta din ceruri, îi voi ierta păcatul, şi-i voi tămădui ţara.

Aici însă există o dilemă, deoarece mulţi creştini cred că ei deja împlinesc aceste cerinţe. Ei *se roagă* într-adevăr şi *caută* Faţa Lui, trăind o viaţă creştinească, având părtăşie cu ceilalţi creştini, dând zeciuială, ajutându-i pe săraci şi nevoiaşi, mărturisindu-L pe Cristos necredincioşilor şi aşa mai departe. De fapt, reacţia lor ar putea fi o replică mânioasă: „Dar *ce putem* face mai mult?”

Mulţi au sperat că alegerea unui preşedinte creştin va rezolva problema. Dar, aşa cum spunea Dwight Eisenhower odinioară: „Niciodată să nu crezi că vreun om mare sau vreun lider este necesar pentru salvarea Americii. Când America va fi un lider cu 158 de milioane de adepţi, ea nu va mai fi America”. 2 Cel mai rău tip de amăgire colectivă este să crezi că un preşedinte, oricât de mult ar asculta el de Dumnezeu, poate schimba sensul voinţei naţionale, odată ce aceasta s-a fixat pe o anumită direcţie. Iar atunci când devine evident că n-o poate face, el (şi creştinismul pe care-l practică) va deveni următorul ţap ispăşitor.

Toate acestea se pare că plasează răspunderea pe umerii fiecăruia dintre noi, cei care avem o relaţie personală cu Mântuitorul nostru – oricât de mult am vrea să dăm vina pe imoralitatea altora pentru ritmul accelerat al declinului. Responsabilitatea, însă, este a *noastră* şi a fost întotdeauna. Când Solomon Stoddard l-a provocat odată pe Increase Mather pe această temă, arătând că acei

creştini care au primit legământul, în Noua Anglie a secolului al XVII-lea erau doar o parte a populaţiei, Mather i-a replicat că, cu toate acestea, partea respectivă a fost suficientă pentru a „reprezenta toată ţara" şi pentru „a-i răscumpăra pe toţi".3

Dar ce *putem* face noi creştinii şi nu am făcut încă? Răspunsul se găseşte în versetul cunoscut din 2 Cronici. Este o expresie pe care am întâlnit-o atât de des, încât abia o mai băgăm în seamă: „Dacă poporul Meu, se va *smeri*... ** Ce înseamnă aceasta de fapt? înseamnă să terminăm cu lucrurile eului şi ale sinelui, să ne luptăm cu ele cu aceeaşi hotărâre şi tenacitate care au fost marca primilor pelerini şi puritani, în timp ce aceştia se străduiau să meargă pe Calea Legământului.

Există acum o mare mişcare a Duhului lui Dumnezeu în toată tara i >

noastră, plină de promisiuni, de încurajări şi de viaţă nouă în Cristos. Ca răspuns la ea, rădăcinile creştine dau lăstari în toate direcţiile, dar, în timp ce aceste rădăcini prin care se primeşte hrana sunt vitale pentru o creştere rapidă, lucrul de care avem o disperată nevoie este o adâncire simultană a rădăcinii principale. Fără aceasta, primele furtuni ale nenorocirii vor provoca o distrugere teribilă.

Iisus a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa". Umblarea creştină începe prin a descoperi că El *este* Calea. Apoi credinciosul află, învăţând şi studiind Biblia, că El este Adevărul. Totuşi, Domnul nostru nu vrea ca noi să ne oprim aici, ci să trecem la al treilea stadiu al umblării noastre şi să-L cunoaştem şi să trăim cu El în fiecare zi, ca fiind Viaţa noastră. Acest al treilea stadiu, în care mulţi creştini nu sunt dispuşi să intre, este cel care dezvoltă rădăcina principală.

De ce atât de mulţi creştini evită să intre într-o

relaţie mai adâncă cu Cristos? Deoarece calea adâncirii în Cristos este Calea Crucii: calea lepădării de sine – *a predării necondiţionate a voinţei noastre în faţa voinţei lui Dumnezeu* şi *a unei dedicări reale unul faţă de altul prin legământ*. Aceasta este Calea la care El i-a chemat pe toticreştinii serioşi („Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să mă urmeze” – Luca 9: 23) şi, din tot ceea ce ne arată experienţa noastră creştină, este *singura* cale spre maturitate spirituală.

Totodată este singura cale prin care noi creştinii putem răspunde chemării naţiunii noastre. Individual – şi colectiv – trebuie să înnoim legământul pe care strămoşii noştri l-au făcut cu Dumnezeu şi unii cu alţii.

Aşa cum am văzut, aspectul pe verticală al Căii Legământului cere ca noi toţi să ne considerăm soldaţi în armata lui Cristos, pentru a fi trimişi acolo unde ne trimite El, când ne trimite El, în orice scop ne-ar putea trimite El, primind poruncile Sale bucuroşi şi fără cârtire, hotărâţi să le ducem la îndeplinire cât putem mai bine.

Strămoşii noştri, de la pelerini şi puritani, până la cei care au rezistat tiraniei lui George al III-lea, au înţeles că această chemare adresată naţiunii era o chemare la libertate personală şi colectivă în Cristos. „Cristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi. Rămâneţi dar tari şi nu vă plecaţi iarăşi sub jugul robiei” (Galateni 5: 1). Ei au mai înţeles că libertatea nu înseamnă să facă ce le place, ci că libertatea înseamnă să facă voia lui Dumnezeu. Pe scurt, ei au ales să trăiască respectând ceea ce noi, urmaşii lor moderni, tindem să ignorăm – avertismentul puternic al lui Pavel adresat galatenilor, cu câteva versete mai jos: „… nu faceţi din slobozenie o pricină ca să trăiţi pentru firea pământească, ci slujiţi-vă unii altora în dragoste. Căci toată Legea se cuprinde într-o singură poruncă: Să iubeşti

pe aproapele tău ca pe tine însuşi”.

Cu alte cuvinte, adevărata măsură a dedicării noastre fată de Cristos se descoperă în aspectul *orizontal* al legământului nostru: Cât de dispuşi suntem noi creştinii să ne slujim unii pe alţii? Destul pentru a ne implica în vieţile altora? *Pentru a-i lăsa pe ei să se implice în vieţile noastre*? Cât de mult ne pasă, de fapt, de aproapele nostru – acasă, la lucru sau la biserică?

Cu tristeţe o spunem, celor mai mulţi dintre noi nu ne pasă prea mult. Chiar acolo unde sunt implicaţi fraţii noştri creştini, noi punem prea mare preţ pe independenţa noastră personală, ca să facem într-adevăr legământ cu ei. Şi totuşi, dacă avem vreodată de gând să ne despărţim de egocentrismul nostru şi să fim centraţi în Cristos, alcătuind un singur trup, aceasta este ceea ce *trebuie* să facem. Trebuie să facem legământ unii cu alţii, într-un mod practic cu soţul sau soţia, cu tovarăşii de rugăciune, cu colegii de muncă, fiind deschişi şi cinstiţi unii cu alţii, având destulă grijă unii pentru alţii pentru a ne ajuta să nu mai fim egoişti şi centraţi pe propria noastră persoană şi să devenim maturi în Cristos.

Căci, în Cristos, noi *suntem* chemaţi să fim păzitorii fraţilor noştri – umblând şi trăind în lumină unii faţă de alţii. Aşa cum a spus Ioan: „Dacă zicem că avem părtăşie cu El şi umblăm în întuneric, minţim, şi nu trăim adevărul. Dar dacă umblăm în lumină, după cum El însuşi este în lumină, avem părtăşie unii cu alţii şi sângele lui Iisus Cristos ne curăţă de orice păcat” (1 Ioan 1: 6, 7).

Pelerinii ştiau ce mult contează să fie un singur trup. Odată cu Acordul Mayflower, ei au ales ales să renunţe la independenţa lor personală şi, ca un popor care a făcut un legământ, nu numai că au supravieţuit, dar au şi întemeiat instituţiile noastre fundamentale americane, spirituale şi civile. Primii puritani o ştiau şi ei – că însăşi supravieţuirea

micilor lor oraşe depindea de profunzimea legământului şi a relaţiei dintre ei. Şi, cu siguranţă, că, aceasta este ce a făcut Dumnezeu în Valley Forge, când El a făurit o armată dintr-o ceată de indivizi independenţi, pe cale de a se dezintegra.

În inimile noastre, mai ştim că Dumnezeu ne-a chemat pe noi creştinii atât la un legământ orizontal cât şi la unul vertical. Dar preţul – întoarcerea de la căile noastre personale, fiind gata să-L ascultăm pe Dumnezeu vorbindu-ne prin buzele altora, să venim la lumină, expunându-ne păcatele ascunse ale atitudinii sau gândului sau să ne smerim, recunoscând că am greşit – este mai mare decât cel pe care majoritatea dintre noi suntem dispuşi să-l plătim.

Aşa a fost şi pentru mulţi din a doua generaţie de pelerini, care au rupt legământul şi s-au mutat departe – zdrobind, prin aceasta inima guvernatorului Bradford. Mai târziu, multora dintre puritanii care făcuseră legământul pe jumătate, li s-a amintit cu forţa, prin războiul lui Filip, cât de mult se îndepărtaseră de la obligaţiile lor. Şi, un secol mai târziu, refuzul statelor de a începe lupta pentru independenţa lor, aproape că a zădărnicit naşterea republicii noastre naţionale.

„Uniţi noi stăm" este unul din motourile noastre naţionale, iar un altul este „Unul din mai mulţi". Aceste cuvinte sunt însă adevărate numai deoarece câţiva dintre primii americani au fost gata să plătească preţul.

Deci, noi, creştinii moderni, *trebuie* să ne smerim şi să reînnoim atât aspectul orizontal, cât şi cel vertical al legământului nostru cu Dumnezeu. Dacă vom face aceasta, El ne va asculta, ne va ierta păcatele şi ne va tămădui ţara. *Aceasta încă se mai poate întâmpla*. Părinţii noştri au deschis drumul pentru noi şi ne-au arătat calea. Chemarea lor *este* chemarea noastră. Dacă măcar o parte dintre noi,

americanii, vom alege să mergem pe Calea Legământului, va fi suficient. Atunci, viaţa fiecăruia dintre noi va fi umplută de lumina Celui ce a zis: „Eu sunt Lumina lumii”. Şi dacă lumina fiecărui creştin care a primit legământul s-ar uni cu întregul, rezultatul ar fi, într-adevăr, lumina strălucitoare pe care John Adams a văzut-o peste veacuri. America ar deveni atunci cetatea de lumină, aşa cum Dumnezeu a intenţionat ca ea să fie de la bun început!

NOTE

CĂUTAREA

1 *Cartea de profeţii* a lui Columb, care este disponibilă doar în limba spaniolă şi nu a fost niciodată publicată în această ţară. În ansamblu o compilaţie a tuturor învăţăturilor şi profeţiilor din Biblie având ca subiect pământul, ţările îndepărtate, migrarea popoarelor şi a triburilor necunoscute încă, precum şi a scrierilor pertinente ale Părinţilor Bisericii Primare, o mare parte din această operă a fost tradusă în secret de August J. Kling, care a citat aceste fragmente în *The Presbyterian Layman*, octombrie, 1971.

2 Sacran Bercovitch, The Puritan Origins of the American Seif p. 28.

3 Cotton Mather, *Magnalia Christi Americană*, I, p. 7 – 11.

4 Bercovitch, *Puritan Origins*, p. 51.

5 Ibid. p. 52.

Capitolul 1: PURTĂTOR AL LUI CRISTOS

1 Jurnalul original al lui Cristofor Columb s-a pierdut, dar o mare parte din el a fost repovestită de episcopul Bartolomde Las Casas, istoric din veacul al X VI-lea, care l-a însoţit pe Columb în Española în cea de-a treia sa

călătorie. Acest fragment este din *The Voyages of Christopher Columbus* în taducerea lui Cecil Jane, p. 146, 147.

2 Aşa cum a fost consemnat de Oviedo, cronicar oficial la curtea lui Ferdinand şi a Izabelei, în urma relatărilor ulterioare ale participanţilor. Însă detaliile exacte – dialogurile, etc. – rămân presupuneri. De vreme ce există puţine surse materiale despre Columb în limba engleză, am constatat că trebuia să ne bazăm în mare măsură pe cei doi mari biografi moderni ai săi: Samuel Eliot Morison şi Björn Landström, pentru detaliile narative din viaţa sa. Le suntem îndatoraţi şi ne exprimăm mulţumirile noastre celor doi distinşi savanţi. Acest incident a fost relatat de Morison în *The*

— *f*

European Discovery of America, p. 60.

3 Aceste cifre sunt luate din primele patru capitole ale lucrării *Columbus* a lui Björn Landström. El însuşi marinar, Landström face apel la propria sa experienţă de navigator pentru a-şi susţine evaluarea.

4 Samuel Eliot Morison, *Admiral of the Ocean Sea*, p. 57 – 60.

5 Landström, p. 37, 38.

6 Morison, European Discovery of America, p. 40.

7 *Ibid.*, p. 53. (Autorii au dat traducerea latinească literală a textului.)

8 Morison, *Admirai*, p. 172.

9 Acest citat şi cele care urmează sunt din Langström, p. 66 – 75.

Capitolul 2: „DACĂ AURUL VA FI DUMNEZEUL TĂUM

1 Acest citat precum şi următoarele sunt din lucrarea *Columbus* a lui Landström, p. 103.

2 *Ibid.*, p. 106.

3 Christopher Columbus, *His Own Book of Privileges* (1893), ediţie facsimil de manuscrise de la Biroul de Externe din Paris. (Această copie este din Beinecke Rare Book Library, Yale University, New Haven, Conn.)

4 Morison, *Admiral*, p. 404, 405.

5 Landström, p. 133.

6 Morison, *Admiral*, p. 523 – 526.

7 Landström, p. 152.

8 Acest citat şi cel care urmează este din *Admirai*, de Morison, p. 617 – 619.

9 Acest citat şi cele care urmează sunt din *The Voyages*, de Jane, p. 299.304.

Capitolul 3: BINECUVÂNTAŢI FIE MARTIRII

1 Luther Weigle, *The Pageant of America*. (Autorul a fost mulţi ani decanul lui Yale Divinity School şi preşedintele comitetului responsabil pentru versiunea Revised Standard Version a Bibliei.)

2 Un studiu etnologic care se desfăşoară acum în Southern California indică, din survolările aeriene şi examinarea extensivă a culturilor antice şi a sistemelor de irigare, că la începutul secolului al XVI-lea populaţia din nordul Americii Latine număra între 85 şi 115 milioane de locuitori. Un recensământ vrednic de încredere făcut cu un secol în urmă de administratorii Spaniei în Lumea Nouă, stabileşte că la acea vreme exista o populaţie de 10 milioane de locuitori. Dacă studiul se dovedeşte exact, înseamnă că, conchistadorii şi urmaşii lor au fost responsabili pentru cea mai mare exterminare demografică din istorie!

3 Landstrom, *Columbus*, p. 133.

4 Acest citat şi următoarele patru sunt din Weigle, p. 24 – 30.

5 Charles E. Kistler, *This Nation Under God*, p. 18.

6 Weigle, p. 28.

Capitolul 4: „LĂSAŢI SUFLETELE VOASTRE! VOI SĂ PRODUCEŢI
TUTUN!”

1 George F. Willison, *Behold Virginia*, p. 3, 10.

2 Alexander Brown, The First Republic în America, p. 31.

3 Brown, The Genesis of the United States, vol. I, p. 53.

4 Willison, p. 13.

5 Edmund Morgan, American Slavery – American Freedom, p. 63.

6 Willison, p. 28.

7 Book of Common Prayer, p. 82.

8 Brown, *Genesis*, I, p. 256.

9 Din *Works* al lui John Smith, aşa cum a fost citat de Perry Miller în „The Religious Impulse in the Founding of Virginia”, *William and Mary Quarterly*, seria a 3-a, vol. V, p. 494.

10 Willison, p. 54.

11 John Smith, *Travels and Works*, I, p. 152; şi Barbour, *Jamestown Voyages*, II, p. 444, citat de Morgan în *American Slavery*, p. 73.

12 George Bancroft, *Bancroft’s History of the United States*, a 3-a ediţie, vol. I, p. 133.

13 Morgan, *American Slavery*, p. 77.

14 Thomas J. Fleming, One Small Candle: The PUgrimf First Year în America, p. 31.

15 Brown, *Republic*, p. 467.

16 Acest citat şi următoarele trei sunt din Willison, p. 69, 79, 80.

17 Brown, *Genesis*, I, p. 369.

18 George Somers a povestit că a văzut „apariţia unei luminiţe rotunde care semăna cu o stea, care licărea şi răspândea o lumină strălucitoare la jumătatea înălţimii

catargului mare, şi apărea uneori pe neaşteptate răspândind scântei din hobană în hobană... urcând uneori de-a lungul arborelui mare până la capătul lui, după care se întorcea înapoi" (Brown, Repu*blic, p.* 114).

19 Willison, p. 112.

20 Brown, *Genesis*, 1, p. 339.

21 Willison, p. 106.

22 Morgan, p. 73.

23 Willison, p. 120.

24 Bancroft, I, p. 339.

25 John Demos, *Remarkable Providences*, p. 259.

26 Willison, p. 345.

Capitolul 5: SPRE ŢARA FĂGĂDUINŢEI

1 William Bradford, *Of Plimouth Plantation*, ediţia Wright şi Potter, p. 3. Deşi există mai multe ediţii moderne ale acestei opere clasice, oricine este serios interesat trebuie să fie sigur că are o ediţie completă, din care nu s-au înlăturat unele pasaje, pentru că ştim cel puţin o ediţie modernă care a ales să omită „meditaţiile teologice irelevante44.

2 Ibid. p. 13.

3 Ibid. p.36.

4 Fleming, *One Small Candle*, p. 31.

5 Brandford, p. 34, 35.

6 Jesper Rosenmeier, „Bradford sof Plymouth Plantaţion14, în *Typology and Early American iMerature*, editată de Sacran Bercovitch, p. 76.

7 Bradford, p. 41, 42.

8 Fleming, p. 36.

9 Bradford, p. 72.

10 Acest citat şi următoarele din scrisoarea lui Robinson mai din *Ibid*.

p. 76, 79 – 81.

11 Perry Miller şi Thomas H. Johnson, *The Puritans*, vol. I, p. 246

12 Acest citat şi cele care urmează, inclusiv scrisoarea lui Cushm. m, sunt toate din Bradford, p. 85 – 89.

13 După o fotografie a originalului din *The Mayflower* a lui Rate Caffirey, p. 115.

14 Acest citat şi cele care urmează sunt din Bradford, p. 94 – 96.

Capitolul 6: „DUMNEZEU, ZIDITORUL NOSTRU, NE POARTĂ DE
GRIJĂ”.

1 Acest citat şi istorisirea care urmează sunt din Bradford, *Of Plimouth Plantation*, p. 101, 103.

2 Din *Mortts Relation* de Bradford şi Winslow, aşa cum apare în *Chronicles of the Pilgrim Fathers* de Alexander Young, p. 158, 159.

3 Fleming, *One Small Candle*, p. 133.

4 Bradford, p. 106.

5 Fleming, p. 136.

6 Acest citat precum şi următorul sunt din Bradford, p. 113, 114.

7 Ibid. p. 492.

8 Multe din detaliile specifice ale acestei remarcabile povestiri le datorăm lucrării „Squanto” a lui Stanley E. Goodman din *They Knew They Were Pilgrims*, editată de L.D. Geller, p. 25 – 31.

9 Bradford, p. 129.

10 îi datorăm următoarele detalii lui Fleming, p. 208 – 213.

11 Bradford, p. 117.

12 Din predica originală, prima predică americană care a fost publicată vreodată. Robert Cushman, „The Sin and Danger of Self-Love”, p. 33.

13 Acest citat precum şi următorul sunt din Bradford, p. 162.

14 Acest citat precum şi cel care urmează sunt din Edward Winslow, aşa cum au apărut în *Chronicles* de Young, p. 347 – 350.

15 Bradford, p. 171.

16 Young, p. 350.

17 „Emmanuel Altham to Sir Edward Altham”, citat în *Three Visitors to Early Plymouth* a lui V. James Jr., p. 23 s.u.

18 Fleming, p. 218.

Capitolul 7: „VIE ÎMPĂRĂŢIA TA”.

1 Fleming, *One Small Candle*, p. 22.

2 Bercovitch, *Puritan Origins*, p. 17.

3 *Ibid.*, p. 18.

4 Acest citat şi următoarele două sunt din *Winthrop Papers*, Massachusetts Historical Society, vol. I, p. 196, 201.

5 William Warren Sweet, The Story of Religion în America, p. 48.

6 *Winthrop Papers*, II, p. 138 – 143.

7 Edmund, S. Morgan, *The Puritan Dilema*, p. 47.

8 Winthrop Papers, II, p. 152.

9 Perry Miller, Errand Into the Wilderness, p. 11.

10 Acest citat precum şi următorul sunt din Morison, „John Winthrop and the Founding of New England” în *Colonial America*, editată de Davis R.B. Ross, Alden T. Vaughan şi John B. Duff, p. 25.

Capitolul 8: O CETATE AŞEZATĂ PE MUNTE

1 Edward Johnson, *The Wonder-Working Providences of Sion's Saviour în New England*, editor Franklin Jameson (pub. 1653), în ediţia lui Barnes şi Noble, p. 61.

2 Morgan, *Dilema*, p. 54.

3 *Winthrop Papers*, II, p. 160, 161.

4 *Ibid.*, p. 292 – 295.

5 Edward Johnson, p. 46, 47.

6 Cotton Mather, *Magnalia Christi Americană*, Book II, aşa cum apare în *Puritan Origins* a lui Bercovitch, p. 1.

7 Morgan, *Dilema*, p. 58.

8 Winthrop Papers, II, p. 313.

Capitolul 9: MODELUL PURITAN

1 Morgan, *Dilema*, p. XI. În acest citat autorul vorbea şi împotriva imaginii populare negative despre puritani.

2 Perry Miller şi Thomas Johnson, *Puritans*, I, p. 284.

3 Edmund S. Morgan, *The Puritan Family*, p. 10.

4 Acest citat şi cel care urmează sunt din *Remarkable Providences* editată de John Demos, p. 222 – 239.

5 Winthrop, *History of New England*, II, p. 12 – 13.

6 Acest citat şi cele imediat următoare sunt din *Cotton Mather* de

I

Barrett Wendell, p. 119, 198.

7 *Winthrop Papers*, III, p. 223, 224.

8 Acest citat şi următoarele două sunt din Morgan, *Family*, p. 7, 19, 143.

9 W. De Loss Love, Jr., The Fast and Thanksgiving Days of New England, p. 104.

10 Edward Johnson, *The Wonder-Working Providences*, p. 77, 78.

11 Morgan, *Dilema*, p. 60.

12 Acest citat şi cel care urmează sunt din Love, p. 105, 106.

13 Citat în *The Rüe of Religiom Uberty în America* de Sanford H. Cobb, p. 162.

14 Alice Morse Earle, The Sabbath în Puritan New England, p. 68.

15 *Ibid.*, p. 315.

16 Acest citat şi următorul sunt din *The Story of Religion* de Sweet, p. 57, 58.

17 Earle, p. 275 – 278.

Capitolul 10: CURĂŢAREA VIEI DOMNULUI

1 Mather, *Magnalia*, II, p. 430.

2 Morgan, *Dilema*, p. 116.

3 Roger Williams, *The Complete Writings of Roger Williams*, VII, p. 37, aşa cum apare citat în *Puritan Origins* a lui Bercovitch, p. 110.

4 Bradford, Of Plimouth Plantation, p. 370.

5 *The Complete Writings of Roger Williams*, editată de John Russell Bartlett, voi VI, p. 141.

6 Clifford Shipton, „Puritanism and Modern Democracy", *The New England Historical and Genealogical Register*, iulie, 1947, p. 189.

7 Roger Williams, *Writings*, VI, p. 350.

8 Morgan, *Dilema*, p. 152.

9 Winthrop, *History*. I, p. 313 – 316.

10 Thomas Hooker, The Christian's Two Chief Lessons.

11 Perry Miller şi Thomas Johnson, *The Puritans*, p. 188.

12 Perry Miller, *Errand*, p. 44.

13 Clinton Rossiter, „Thomas Hooker", *The New England Quarterly*, vol. 25, p. 479 – 481.

14 John C. Miller, *The Colonial Image*, p. 25.

Capitolul 11: JUDECATA LUI DUMNEZEU CU NOUA ANGLIE

1 Mather, *Magnalia*, II, p. 306.

2 Winthrop, *History*, I, p. 119, 120.

3 Mather, II, p. 295, 296.

4 *Ibid.*, p. 300.

5 Winthrop, *History*, I, p. 126.

6 Mather, ÎI p. 356.

7 Bradford, *Of Plimouth Plantation*, aşa cum apare citat în *Their Solitary Way* de Stephen Foster, p. 50.

8 Bradford, *Of Plimouth Plantation*, p. 508, 509.

9 Mather, I, p. 63, citat în Foster, p. 121.

10 Acest citat precum şi cel care urmează sunt din Foster, p. 124, 132.

11 Winthrop, *History*, II, p. 277.

12 Love, The Fast and Thanksgiving Days, p. 181.

13 Edward Johnson, The Wonder-Working Providences, p, 235.

14 Acest citat precum şi cel care urmează sunt din Rosenmeier, *Typology* de Bercovitch, p. 104.

15 Foster, p. 58.

16 Mather, *Magnalia*, I, p. 7, 8.

17 Love, p. 191.

Capitolul 12: „CA UN LEU CARE RĂCNEŞTE”.

1 Winthrop, *History*, p. 387, 388.

2 Datorăm mult succesiunea acestor evenimente excelentei lucrări *Flintlock and Tomahawk* a lui Douglas Edward Leach.

3 Deşi scena noastră e imaginată, locul şi data aproximativă a atacului de debut al lui Filip pot fi stabilite din lucrarea lui John Fiske *The Beginings of New England*, p. 214.

4 George N. Williams, Wilderness and Paradise în Christian Thought, p. 112.

5 Old Sudbury, p. 23.

6 Demos, Remarkable Providences, p. 287.

7 John Miller, *The Colonial Image*, p. 260 – 262.

8 Acest citat precum şi cel care urmează sunt din Leach, p. 195, 198.

9 Demos, p. 305.

10 John Miller, p. 289.

11 Acest citat precum şi cel care urmează sunt din

Mather, *Magnalia*, II, p. 392 – 403.

12 Acest citat precum şi cel care urmează sunt din John Miller, p. 185, 186.

13 Sweet, *The Story of Religion*, p. 61. Autorul dă cifra de o jumătate de milion de vrăjitoare executate în Europa între secolele al XIV-lea şi al XVII-lea.

14 John Miller, p. 190.

Capitolul 13: O EXPLOZIE DE LUMINĂ

1 H. Richard Niebuhr, *The Kingdom of God în America*, p. 126.

2 Jonathan Edwards, *The Works of President Edwards* (editor Isaiah Thomas), vol. III, p. 14 – 19.

3 Acest citat precum şi următorul sunt din John Pollok, *George Whitefield and the Great Awakening*, p. 18, 19.

4 John Wesley, *Journal*, p. 64.

5 Thomas Hobbes, Leviathan, partea I-a capitolul 8.

6 Acest citat cât şi datele din următoarele două paragrafe sunt din Pollok, p. 83, 112, 115.

7 Acest citat precum şi următorul sunt din Russell T. Hitt, *Heroic Colonial Christians*, p. 171, 198.

8 Pollok, p. 164.

9 Aceste referiri la vizita lui Whitefield la Philadelphia sunt din Pollok, p. 117 – 121.

10 *Ibid.*, p. 156.

11 Din jurnalul lui Whitefield, aşa cum citează Peter Gomes în „George Whitefield in the Old Colony: 1740”, în *They Knew They Were Pilgrims* (editor Geller), p. 93.

12 Pollok, p. 162.

13 Din jurnalul lui Whitefield citat în *They Knew They Were Pilgrims*, p. 93.

14 Pollok, p. 250.

15 *Ibid.*, p. 246.

16 *Ibid.*, p. 248.

17 Acest citat precum şi următoarele sunt toate din Pollok, p. 268 – 270.

Capitolul 14: „NICIUN ALT REGE ÎN AFARĂ DE REGELE IISUS!”

1 Perry Miller, Orthodoxy în Messachusetts, p. 220.

2 Fiske, Beginings, p. 247.

3 Wendell, *Cotton Mather*, p. 46.

4 Acest citat precum şi următorul sunt din David Lovejoy, *The Glorious Revolution in America*, p. 154, 155.

5 *Ibid.*, p. 176.

6 Acesta este un citat renumit al lui John Bradshaw, preşedintele Marii Curţi de Judecată care l-a judecat pe Charles în 1649. (*Encyclopaedia Britannica*, vol. 4, p. 60) citat de Foster în *Their Solitary Way*, p. 165.

7 *The Pulpit of the American Revolution*, editată de John Wingate Thornton, p. 74.

8 Tipărit în *Gazette* din Maryland, 29 sept. 1774, aşa cum e citat în *Principles and Acts of the Revolution in America* a lui Hezekiah Nile, p. 164.

9 Thornton, p. 73, 74.

10 Acest citat precum şi următorul sunt din Clinton Rossiter, *Seedtime of the Republic*, p. 241 – 245.

11 Mather, *Magnalia*, I, p. 26, după cum e citat în introducerea lui A.W. Plumstead la selecţiunile sale din Massachusetts Election Ser

9

mons, The Wall and the Garden, p. 28.

12 Bancroft, *History*, VI, p. 102.

13 Acest citat şi celelalte două care urmează sunt toate din Bancroft, VI, p. 140 – 142.

14 *Ibid.*, p. 195.

15 Edmund Morgan, „The Puritan Ethic and the American Revolution”, *William and Mary Quarterly*, vol. 24, p. 17.

16 Acest citat şi următorul sunt din Bancroft, VI, p. 440 – 442.

17 Kistler, *This Nation*, p. 56.

18 Niles, Principles and Acts of the Revolution in America, p. 198.

19 Cushing Stout, The New Heavens and the New Earth, p. 59.

20 Bancroft, VII, p. 73, 74. O liră sterlină din secolul al XVIII-lea era egală cu 16 uncii de argint, care în mod curent valorează în jur de 4, 40$ unda.

21 *Ibid.*, p. 99.

22 *Ibid.*, p. 229.

23 *Ibid.*, p. 274.

Capitolul 15: „DACĂ VOR RĂZBOI…”

1 Datorăm datele despre evenimentele din 19 aprilie 1775 secţiunii speciale a lui *Globe* din Boston „The Lexington-Concord Alarm”, 9 martie, 1975, p. 39 – 71.

2 Secţiunea specială a lui *Globe* din Boston, „The Battle of Bunker Hill”, 8 iunie, 1975, p. 15, 16.

3 Page Smith, *A New Age Now Begins*, p. 508.

4 Samuel Langdon, predică retipărită în Plumstead, *The Wall*, p. 364 – 373.

5 Datorăm povestirea bătăliei pentru Bunker Hill lui *Globe* din Boston, în „Bunker Hill”, p. 20 – 39.

6 Winston S. Churchill, *A History of the english-Speaking Peoples*, vol. III, ediţia Banatam, p.152.

1 *Globe* din Boston, „Bunker Hill44, p. 30

2 *Ibid.*, p. 35.

3 *Ibid.*, p. 38.

4 Acest citat precum şi următorul sunt din *The Spirit of *76*, editată de Henry Steel Commanger şi Richard B. Morris, p. 122124.

5 George F. Scheer şi Hugh F. Rankin, *Rebels and Redcoats*, p. 62.

6 *Ibid.*, p. 62, 63.

7 *Globe* din Boston, „Bunker Hill”, p. 39.

8 Acest citat cât şi următorul sunt din *Globe* din Boston, secţiunea specială „Washington’s First Victory”, 7 martie, 1976, p. 5.

9 Următoarele citate sunt toate din *George Washington, the Christian* de William Johnson, p. 23 – 28.

10 *Ibid.*, p. 36.

11 *Ibid.*, p. 41, 42.

12 Kistler, *This Nation*, p. 54.

13 Acest citat cât şi următoarele două sunt toate din Bancroft, *History*, IV, p. 190.

Capitolul 16: „DAŢLLE PE WATTS, BĂIEŢI!”

1 Page Smith, *A New Age*, p. 572.

2 Acest citat cât şi următoarele două sunt toate din William Johnson, *George Washington*, p. 69, 70.

3 Din predica originală, Boston, 1775.

4 Philip Davidson, Propaganda and the American Revolution, p. 205, 206.

5 Bancroft, *History*, VII, p. 307.

6 W.P. Breed, Presbyterians and the Revolution, p. 85.

7 Din seria lui George Cornell despre a patra instalare, „The Founding Faith”, Associated Press, 16 aprilie, 1976.

8 Breed, p. 80 – 82.

9 Bruce Lancaster şi J.H. Plumb, *The American Heritage Book of the Revolution*, ediţia Dell, p. 119, 120.

10 *Globe* din Boston, „Washington’s First Victory”, 7 martie, 1976, p. 34.

11 *Ibid.*, p. 35.

12 Lancaster şi Plumb, p. 123.

13 The eneyclopedia of Religious Quotations editată de Frank S. Mead, p. 265.

14 Din predica originală, Princeton, 17 mai, 1776.

15 Thornton, *The Pulpit*, p. 311.

16 *Globe* din Boston, „Washington's First Victory44, p. 65.

17 James Thomas Flexner, „Providence Rides a Storm44, seria American Heritage, vol. XIX, No. 1, p. 17.

18 *Ibid.*, p. 98.

19 *Vezi* nota de subsol 17.

20 H. Niles, *Principles and Acts*, p. 480.

21 J. Franklin Jameson, The American Revolution Considered as a Social Movement, p. 91, 92.

22 *Adams Family Correspondence*, editată de L.H. Butterfield, voi II, p. 16.

23 Acest citat cât şi următorul sunt din Commager şi Morris, p. 230 – 233.

24 *Ibid.*, p. 265, 266.

25 *Ibid.*, p. 241.

26 *Ibid.*, p. 265.

27 *Ibid.*, p. 260, 261.

28 Annals of America, vol. II, Encyclopaedia Britannica, 1968, p. 276.

29 De fapt, primii americani care şi-au declarat independenţa au fost cetăţenii din Mecklenburg County, Carolina de Nord, în mai 1775.

30 Russell Kirk, *The Roots of American Order*, p. 342, 343, 404.

31 Dan Smoot, *America's Promise*, p. 6.

32 Edward Frank Humphrey, *Nationalism and Religion*, p. 85.

33 îi datorăm o notă emoţionantă la această anecdotă, precum şi detaliile călătoriei lui Rodney, lui Robert E. Lewis, notă şi detalii aflate într-un articol din *Pace Magazine* al lui Piedmont Airline, iulie/august 1976, p. 25. Caesar Rodney avea cancer. îi desfigura faţa, şi singurul doctor din lume care se ştia că are un tratament

pentru el era în Anglia. Rodney plănuise o călătorie în Anglia pentru a încerca să scape de această boală. Dar el ştia că votând pentru independenţă, posibilitatea de a fi vindecat va fi pierdută pentru totdeauna.

34 Kistler, p. 71.

Capitolul 17: PROBA DE FOC A LIBERTĂŢII

1 Kistler, *This Nation*, p. 73.

2 Acest citat precum şi următorul sunt din *Adams Family Correspondence*, II, p. 28, 30, 31.

3 *Voices of 1776*, editată de Richard Wheeler, p. 144 – 150.

4 Bancroft, *History*, IX, p. 79.

5 Scheer şi Rankin, *Rebels and Redcoats*, p. 167.

6 *Ibid.*, p. 171.

7 Commager şi Morris, *The Spirit*, p. 464.

8 Acest citat cât şi următorul sunt din *Ibid.*, p. 495, 496.

9 Acest citat cât şi următorul sunt din *Ibid.*, p. 513.

10 Acest citat cât şi următorul sunt din *Ibid.*, p. 518, 519.

11 îi datorăm aceste date precum şi pentru descrierea care urmează lui Henry Armit Brown, *The Valley Forge Oration*, 1878, aşa cum au fost retipărite în *The Christian History of the* American *Revolution* a lui Verna M. Hall, p. 56 – 59.

12 Wheeler, *Voices*, p. 288.

13 Hall, *Revolution*, p. 61, 62.

14 Douglas, Southhall Freeman, *George Washington*, vol. IV, p. 621.

15 Hall, *Revolution*, p. 61.

16 John Joseph Stoudt, *Ordeal at Valley Forge*, p. 135.

17 William Johnson, *George Washington*, p. 112.

18 Henry Melchior Muhlenberg, *Notebook of o-*

Colonial Clergyman, p. 195.

19 Mason Weems în *George* Washington de William Johnson, p. 103.

20 *Ibid.*, p. 108 – 110.

21 Wheeler, p. 287.

22 Stoudt, p. 146.

23 îi datorăm aceste detalii, cât şi cele care urmează, lui Page Smith, *A New Age*, p. 1008 – 1013.

24 Kistler, *This Nation*, p. 74, 75.

25 Wheeler, p. 382.

26 Lancaster şi Plumb, *The American Heritage*, p. 320.

27. Page Smith, p. 1704.

28 Wheeler, p. 454.

29 William Johnson, p. 134.

30 Paul F. Boiler, Jr., *George Washington and Religion*, p. 106.

31 Din predica originală.

32 Acest citat precum şi următoarele sunt toate din *Rebels and Redcoats* de Scheer şi Rankin.

Capitolul 18: „DACĂ DOMNUL NU ZIDEŞTE O CASĂ…”

1 The Patriot Preachers of the American Revolution, editată de Frank Moore, p. 358 – 360.

2 *Ibid.*, p. 305, 306.

3 *Ibid.*, p. 334, 335.

4 Din predica originală, Boston, 1813.

5 Citat în *Calvinism Versus Democracy* de Stephen E. Berk, p. 24.

6 Din *The Washington Papers* editată de Saul K. Padover, aşa cum e citat în revista *Decision*, februarie, 1976.

7 Daniel Wait Howe, The Puritan Republic of Massachusetts Bay în New England, p. 397.

8 Allan Nevins despre Washington în *Encyclopaedia Britannica*, vol. 23, ediţia 1970, p. 243.

9 Page Smith, v4 *New Age*, p. 1792 – 1797.

10 *În God We Trust*, editată de Norman Cousins, p. 42. Ben Franklin avea să-i scrie lui Ezra Stiles trei ani mai târziu: „Cu privire la Iisus din Nazaret... am, împreună cu cei mai mulţi oameni din Anglia care sunt de acord cu părerea generală, unele îndoieli despre divinitatea Lui, deşi este o problemă din care nu fac o dogmă, pentru că nu am studiat-o niciodată şi cred că nu e nevoie să mă ocup de ea acum, când aştept să se ivească curând o ocazie să cunosc adevărul fără atâta bătaie de cap". Dar tot Ben Franklin a fost cel care a scris, pe vremea când era ambasadorul Americii la Paris: „Cel care va introduce în treburile publice principiile creştinismului primar, va schimba faţa lumii". (Kistler, This *Nation, p.* 83).

11 Armais of America, III, p. 122.

12 Cecilia Marie Kenyon în *Encyclopaedia Britannica*, vol. 9, ediţia 1970, p. 138.

13 The Federalist Papers, citat în Annals of America, III, p. 216, 217.

14 Revista *Time*, ediţia bicentenară 2, „The New Nation", „26 septembrie, 1789", p. 14.

15 31 iulie, 1788, aşa cum citează Esmond Wright în *Causes and Consequences of the American Revolution*, p. 183.

16 Richard Niebuhr, „the idea of Covenant and American Democracy", în *Church History*, vol. XXIII, p. 134.

17 Kistler, *This Nation*, p. 97 şi William Johnson, *George Washington*, p. 161, 162.

18 Kirk, The Roots of American Order, p. 343.

19 Charles Roy Keller, *The Second Great Awakening*, p. 36.

20 Citat în *The New Heavens and New Earth*, de Cushing Stout, p. 79.

21 Acest citat cât şi următoarele trei sunt toate din Cousins, p. 149, 161 – 163.

22 William Johnson, p. 218.

23 Alexis de Tocqueville, citat de Kirk, p. 448.

24 Alexis de Tocqueville, *Democracy în America*, vol. I, p. 391.

25 *Guideposts*, „O scrisoare de la preşedintele Statelor Unite", mai 1975, p. 16 – 18.

26 J.A. Carroll şi M.W. Ashworth, *George Washington*, vol. VII al biografiei lui Douglas Freeman, p. 438.

CĂUTAREA SE ÎNCHEIE

1 Chard Powers Smith, *Yankee and God*, p. 289, 290.

2 *National Courier*, 3 septembrie, 1976, p. 20.

3 Bercovitch, *Puritan Origins*, p. 95, 96.

Bibliografie

Adams, Amos. M A Concise Historical View of the Difficulties, Hardships and Perils which Attended the Planting and Progressive Improvements of New England", First Church of Roxbury, 1770

Adams Family Correspondence, vol. II, L.H. Butterfield, ed., Cambridge: Harvard University Press, 1963

Adams, Samuel, *The Rights of the Colonists*, Boston: Old South Leaflets, vol. VII

Ahlström, Sydney E., *Religious History of the American People*, New Haven: Yale University Press, 1972

American Heritage History of the Thirteen Colonies, New York: American Heritage Publishing Co., 1967

Andrews, Charles M., *The rise and Fall of the New Haven Colony*, New Haven: Yale University Press, 1936

Angle, Paul M., *The American Reader*, New York: Rand McNally *8 c* Co., 1958

Balch, Thomas, „Calvinism and American Independence”, Presbyterian Quarterly, iulie 1876

Baldwin, Alice M., *The New England Clergy and the* American *Revolution*, New York: Frederick Ungar Publishing Co., 1958

Bancroft, George, *Bancroft's History of the United Stetes*, vol. I-X, a treia ediţie, Boston: Charles C. Little *8 c* James Brown, 1838

Bartlett, Robert Merrill, *The Pilgrim Way*, Philadelphia: United Church Press, 1971

Bercovitch, Sacran, *The Puritan Origins of the American Self*, New Haven: Yale University Press, 1975

Bercovitch, Sacran (ed.), *Typology and Early* American *Literature*, Cambridge: University of Massachusetts Press, 1972

Berger, Josef *8 c* Dorothy (editori), *Diary of America*, New York: Simon *8 c* Schuster, 1957

Berk, Stephen E., *Calvinism Versus Democracy*, Hamden, Ct.: Shoestring Press, Inc., 1974

Blodgett, John Taggard, „Political Theory of the Mayflower Compact”, Publication of the Colonial Society of Massachusetts, vol. 12, ianuarie 1909

Boiler, Paul F., Jr., *George Washington and Religion*, Dallas: Southern Methodist University Press, 1963

Boni, Albert *Se Charles*, *Journal of First Voyage to America* by Christopher Columbus, New York: 1924

Book of Common Prayer, Episcopal Church, New York: The Church Pension Fund, 1945

Boors tin, Daniel J., *The Americans*: *The Colonial Experience*, New York: Vintage Books, 1958

Bradford, Wm., *Of Plimouth Plantation*, Boston: Wright *8 c* Potter, 1901

Branscomb, Harvie, „The Contribution of Moral and Spiritual Ideas to the Making of the American Way of Life”,

Madison, Wis.: University of Wisconsin, 1952

Brauer, Jerald C., Church History, vol. 27, „The Rule of the Saints în American Politics", Indiana: The American Society of Church History, 1958

Breed, Rev. W.P., *Presbyterians and the Revolution*, Philadelphia: Presbyterian Board of Publication, 1876

Breen T.H., *The Character of the Good Ruler*, New Haven: Yale University Press, 1970

Brewer, David J., *The United States as a Christian Nation*, Philadelphia: John C. Winston Co., 1905

Bridenbaugh, Carl, *Vexed and Troubled Englishmen*, 1590 – 1642, New York: Oxford University Press, 1968

Brown Alexander, *The First Republic în America*, Boston *Se* New York: Houghton, Mifflin *Se* Co., 1898

Brown, Alexander, *The Genesis of the United States*, Boston *Se* New York: Houghton, Mifflin *Se* Co., vol. I, 1890; vol. II, 1891

Bumgardner, Georgia B. (ed.), *American Broadsides*, Barre, Mass.: Imprint Society, 1971

Caffrey, Kate, *The Mayflower*, New York: Stein *Se* Day, 1974

Calder, Isabel MĂCBeath, *The New Haven Colony*, New Haven: Yale University Press, 1934

Carroll, Peter N., *Puritanism and the Wilderness*, New York: Columbia University Press, 1969

Cheever, George B., D.D., *The Journal of the Pilgrims at Plymouth în New England în 1620*, New York: John Wiley, 1848 Churchill, Winston S., *A History of the english-Speaking Peoples*, vol. III, New York: Bantam Books

Clebsch, William A., *From Sacred to Profane America*, New York: Harper *Se* Row, 1968

Cobb, Sanford H., *The rise of Religious Liberty în America*, New York: MĂCMillan Co., 1902

Cohen, J.M. (ed. *Se* trad.), *The Four Voyages of*

Christopher Columims, Baltimore, Md.: Penguin Books, 1969 Columbus, Christopher, *His Own Books of Privileges*, 1893 Commanger, Henry Steele *Se* Morris, Richard B. (ed.), *The Spirit of Seventy-Six*, New York: The Bobbs-Merrill Co., Inc., 1958 Cooke, Samuel, „A Sermon Preached at Cambridge, May 30, 1770", Boston: 1770

Cornelison, Isaac S., *The Relation of Religion to the Civil Government in the United States of America*, New York: De Capo Press, 1970 Cornell, George W., „The Founding Faith", The Daily Item, Sunbury, Pa.: 16 aprilie 1976

Cotton, John, „God's Promise to His Plantation", Old South Leaflets, vol. III, Boston: Directors of the Old South Work, Old South Meeting House

Cousins, Norman, în God We Trust, New York: Harper *Se* Bros., 1958 Crouse, Nellie M., „Causes of the Great Migration 1630 – 1640", *The New England Quarterly*, vol. 5, Portland, Me.: Southworth Press, 1932

Cushman, Robert, *The First Sermon Ever Preached în New England, 1621*, New York: J.E.D. Comstock, 1858 Davidson, Philip, *Propaganda and the American Revolution*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1941

Demos, John (ed.), *Remarkable Providences*, New York: George Braziller Inc., 1972

Dillon, Francis, *The Pilgrims*, Garden City, N. Y.: Doubleday & Co., 1975 Dulles, John Foster, „The Power of Moral Forces", Washington D.C.: General Foreign Policy Series 84, U.S. Deptof State, 1954 Dwight, Timothy, *The Conquest of Canaan*, New York: AMS Press, Inc., 1971

Dwight, Timothy, „A Discourse în two parts, on the Public Fast", Boston: 23 iulie 1812

Dwight, Timothy, „A Discourse on Some Events of the Last Century", New Haven, 7 ianuarie 1801 Dwight,

Timothy, *Greenfield Hill*, New York, 1794 Dwight, Timothy, „Sermon Preached at Northampton on November 28th, 1781”, Lamont Library Basement Microtexts, Harvard University

Dwight, Timothy, „Virtuous Rulers a National Blessings”, Hartford: o predică ţinută la alegerile generale, 12 mai 1791 Earle, Alice Morse, *The Sabbath în Puritan New England*, New York: Scribners, 1891

Eddy, Sherwood, *The Kingdom of God and the American Dream*, New York: Harper *8 c* Bros., 1941

Edwars, Jonathan, Thoughts on the Revival of Religion în New England, New York: American Tract Society, 1740 Elliot, John, The Christian Commonwealth or the Civil Policy: or The Rising Kingdom of Jesus Christ (retipărită după ediţia din 1659), New York: Arno Press, 1972

Encyclopaedia Britannica, vol. 9, 23, Chicago, 1970 Encyclopaedia Britannica, The Annals of America, vol. I ŞI III, 1784 – 1796, Chicago: 1968

Fiske, John, The Beginings of New England or the Puritan Theocracy în Its Relations to Civil fef Religious Liberty, Cambridge: Houghton, Mifflin 8 c Co., 1900

Fleming, Thomas J., *One Small Candle*: *The Pilgrims** *First Year în America*, New York: W.W. Norton *8 c* Co., Inc., 1963 Flexner, James Thomas, „Providence Rides a Storm, V *American*

Heritage, decembrie 1967, vol. XIX, no. 1, New York: American Heritage Publishing Co.

Ford, Paul Leicester (ed.), *Writings of Christopher Columbus*, New York: 1892

Foster, Stephen, *Their Solitary Way*, New Haven: Yale University Press, 1971

Freeman, Douglas S., *George Washington, A*

Biography, vol. IVII, New York: Charles Scribner's Sons, 1948

Geller, L.D. (ed.), *They Knew They Were Pilgrims*: *Essays* în *Plymouth History*, New York: Poseidon Books, Inc., 1971

Gordon, William, „Sermon to the Third Church of Roxbury", 19 iulie 1775

Gray, Stanley, „The Political Thought of John Winthrop", *New England Quarterly*, vol. III, Portland, Me.: Southworth Press, 1930

Guidepost Magazine, „A Letter From the President of the United States", mai 1975, Carmel, N.Y.

Gutman, Judith Mara, *The Colonial Venture*, New York: Basic Books, Inc., 1966

Hall, David D., The Faithful Shepherd: A History of the New England Ministry in the Seventeenth Century, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1972

Hall, Verna M., *The Christian History of the American Revoltuion*, San Francisco: Foundation for American Christian Education, 1976

Hall, Verna M., *The Christian History of the Constitution of the United States of America*, San Francisco: Foundation for American Christian Education, 1975

Halliday, E.M. „Nature's God and the Founding Fathers", *American Heritage*, vol. XIV, no. 6, New York: American Heritage Publishing Co., octombrie 1963

Hansen, Marcus Lee, *The Atlantic Migration 1607 – 1860*, Cambridge: Harvard University Press, 1940

Harris, John (ed.), „Battle of Bunker Hill", *The Boston Globe*, 8 iulie 1975

Harris, John (ed.), „Washington's First Victory", *The Boston Globe*, 7 martie 1976

Harris, John (ed.), „Lexington-Concord Alarm", *The*

Boston Globe, 9 martie 1975

Hart, Albert Bushnell (ed.), *American History Told by Contemporanes*, New York: Macmillan &: Co. vol. I, Era of Colonization 1492 – 1689, 1900 vol. II, Bidding of the Republic 1689 – 1783, 1899 Heimerţ, Alan, „Puritanism, the Wilderness and the Frontier", *New England Quarterly*, vol. 26, no. 3, septembrie 1953 Heimerţ, Alan, *Religion and the American Mind*, Cambridge: Harvard University Press, 1966

Hill, Douglas, *The english to New England*, New York: Clarkson N. Potter, Inc., 1925

Hitt, Russell T. (ed.), *Heroic Colonial Christians*, Philadelphia: J.B. Lippincott Co., 1966

Hooker, Thomas, *The Christian's Two Lessons*, *Self-Denial and Self-Trial*, London: tipărită de T.B. pentru P. Stephens şi C. Meredith la Golden Lion în St. Paul's Churchyard, 1640 /

Hosmer, James Kendall (ed.), *Winthrop's Journal „History of New England*, „vol. II, 1630 – 1649, New York: Barnes &: Noble, 1908 Howe, Daniel Wait, *The Puritan Republic of the Massachusetts Bay* în *New England*, Indianapolis: Bowen-Merrill Co., 1899 Humphrey, Edward Frank, *Nationalism and Religion*, Boston: Chipman Law Publishing Co., 1924

James, Sidney V., Jr. (ed.), *Three Visitors to Early Plymouth*, Plymouth, Mass.: Plimoth Plantation, Inc., 1963 Jameson J. Franklin, *The American Revolution Considered as a Social Movement*, Princeton: Princeton University Press, 1926 Jameson, J. Franklin (*cd*,), *Johnson*'s *Wonder-Working Providence 16281651*, New York: Barnes and Noble, Inc., 1910 Jane, Cecil (Trad. *Se* ed.), *The Voyages of Christopher Columbus*, London: Argonaut Press, 1930

Johnson, William J., *George Washington, the Christian*, Nashville, Tenn.: Abingdon Press, 1919

Jones, Alonzo T., Civil Government and Religion or Christianity and the

American Constitution, Chicago *Se* New York *Se* Calif.: American Sentinel, 1889

Jones, Rufus M., MA, D. Litt., *The Quakers in the* American *Colonies*, New York: Rusell &: Rusell, Inc., 1962

Keller, Charles Roy, *The Second Great Awakening în Connecticut*, New Haven: Yale University Press, 1942 Kirk Russell, *The Roots of American Order*, Lasalle, 111.: Open Court, 1974

Kistler, Rev. Charles E., *This Nation Under God*, Boston: Richard G. Badger, The Gorham Press, 1924

Kling, August J., „Columbus – a Layman «Christ-bearer» to Uncharted Isles", *Presbyterian Layman*, octombrie 1971 Lancaster, Bruce *Se* Plumb, J.H., *The American Heritage Book of the Revolution*, New York: Dell Publishing Co., Inc., 1958 Landström, Björn, *Columbus*, New York: The Macmillan Co., 1966 Leach, Douglas Edward, *Flintlock and Tomahawk*, New York: The Macmillan Co., 1958

Lewis, Robert E., „Listen My Children and You Shall Hear…" Pace *Magazine, iu*lie/august 1976

Love, W. Deloss, Jr., *The Fast and Thanksgiving Days of New England*, Boston *Se* New York: Houghton, Mifflin *Se* Co., 1895 Lovejoy, David S., *The Glorious Revolution in America*, New York: Harper *Se* Row, 1972

Marty, Martin E., Righteous Empire: The Protestant Experience în America, New York: Dial Press, 1970

Mather, Cotton, A *Faithful Account of the Discipline Professed and Practised in the Churches of New England*, Boston: S. Gerrish, 1726 Mather, Cotton, Lecture în Boston, 1690„The Present State of New England", New York: Haskell House Publishers, Ltd., 1972 Mather, Cotton, *Magnalia Christi Americană*; *or the ecelesistical History of*

New England, vol. I &: II, Hartford: Silas Andrus, 1820
Mather, Increase, „An Earnest Exhortation to the Inhabitants of New England", Boston, 1676

Mather, Increase, *Remarkable Providences*, London: John Russell Smith, 1856

McLaughlin, Andrew C., *Foundations of* American *Constituţionalism*, New York: New York University Press, 1932

Mead, Frank S. (ed.), *The eneyclopedia of Religious Quotations*, Westwood, N.J.: Fleming H. Revell Company, 1965

Mead, Sidney E., The Lively Experiment, The Shaping of Christianity în America, New York: Harper &: Row, 1963

Miller, John C. (ed.), *The Colonial Image*, New York: George Braziller, 1962

Miller, Perry, *Errand Into the Wilderness*, Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1956

Miller, Perry, „The Garden of Eden and the Deacon's Meadow", New York: *American Heritage*, vol. 7, decembrie 1955

Miller, Perry, „The Marrow of Puritan Divinity", *Colonial Society of Massachusetts Publications*, vol. 32, februarie 1935

Miller, Perry, *Nature's Nation*, Cambridge: „Harvard University Press, 1967

Miller, Perry, *The New England Mind*, New York: The Macmillan Co., 1939

Miller, Perry, *Orthodoxy în Massachusetts* 1630 – 1650, Boston: Beacon Press, 1959

Miller, Perry *Se* Johnson. Thomas H. (editori), *The Puritans*, vol. I, New York: Harper 7 Row, 1963

Miller, Perry, „The Religious Impulse in the Founding of Virginia: Religion and Society in the early Literature",

The William and Mary Quarterly, séria a treia, vol. 5, Williamsburg: Institute of Early American History *Se* Culture, 1948

Moehiman, Conrad Henry, *The American Constitutions and Religion*, Barre, Ind., 1938

Monsma, John Clover, *What Calvinism Has Done for America*, Chicago: Rand, McNally *Se* Co., 1919

Moore, Frank (ed.), The Patriot Preachers of American Revolution. New York, 1860

Morgan, Edmund S., *American Slavery – American Freedom*, New York: W.W. Norton *Se* Co., 1975

Morgan, Edmund S., „The Puritan Ethic and the American Revolution", *William and Mary Quarterly*, seria a treia, vol. 24, no. 1 Morgan, Edmund S., *The Puritan Family*, New York: Harper *Se* Row, 1944

Morgan, Edmund S., *The Puritan Dilema*, Boston: Little, Brown *Se* Co., 1958

Morgan, Edmund S., *Visible Saints*: *The History of a Puritan Ideea*, New York: New York University Press, 1962 Morison, Samuel Eliot, *Admiral of the Ocean Seat* Boston: Little, Brown *Se Co.*, 1942

Morison, Samuel Eliot, *The european Discovery of America*, New York: Oxford University Press, 1974

Morris, B.F. *Christian Life and Character of the Civil Instit*utions *of the United States*, Philadelphia; George W. Childs, 1864 Muhlenberg, Henry Melchior, *The Notebook of a Colonial Clergyman*; tradusă şi editată de Theodore G. Tappert şi John W. Doberstern, Fortress Press, Philadelphia, 1975

Newman, Paul S.*, în God We Trust*, Norwalk, Ct.: C.R. Gibson Co., 1973 Niebuhr, H. Richard, „the idea of Covenant and American Democracy", citită înaintea secţiunii Studii Americane a asociaţiei American Historical Association la Chicago, 28 decembrie 1953 Niebuhr, H.

Richard, *The Kingdom of God în America*, New York: Harper *Se* Bros., 1959

Niles, H., Principles and Acts of the Revolution in America, Baltimore, 1822 Old Sudbury, Boston: Pinkham Press, 1929

Park, Edward A., *The Works of Samuel Hopkins*, vol. I, Boston: Docrinal Tract and Book Society, 1854

Pellman, Hubert Ray, *Thomas Hooker*: *A Study în Puritan Ideals*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1958 Perry, Ralph Barton, *Puritanism and Democracy*, New York: Vanguard Press, 1944

Plumstead, A.W. (ed.), The Wall and the Garden, Selected Massachusetts Election Sermons, 1670 – 1775, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1968

Pollock, John, *George Wkuefield and the Great Awakening*, Garden City, N.Y.: Doubleday and Co., 1972

Pope, Liston, „Religion as a Social Force în America/4 Smith College lecture

Priestley, Herbert Ingram, *A History of American Life*, *vol*. *I*: *The Coming of the White Man 1492 – 1848*, New York: Macmillan Co., 1929 Richey, Russell E., *American Civil Religion*, New York: Harper *Se* Row, 1974

Robinson, Steward *M*., *And*... We M*utually Pled*ge, *Ne*w Canaan, Ct.: The Long House, Inc., 1964

Toss, David R.B., Vaughan, Alden T. şi Duff, John B. (editori), *Colonial America*: *1607 – 1763*, New York: Thomas Y. Crowell Co., 1970 Rossiter, Clinton, *Seedtime of the Republic*, New York: Harcourt, Brace *Se* World, Inc., 1953

Rossiter, Clinton, „Thomas Hooker", *New England Quarterly*, vol. 25 Russell, Francis, „Apostle to the Indians", *A Treasury of* American *Heritage*, New York: Simon &: Schuster, 1954 – 60 Savage, James (ed.), *A Review of Winthrops Journal*, Boston: Dutton *Se*

Wentworth, 1854

Scheer, George F. *Se* Rankin, Hugh F., *Rebels and Redcoats*, New York: The World Publishing Co., 1957

Shaw, Mark R., „The Spirit of 1740", *Christianity Today*, 2 ianuarie 1976 Shipton, Slifford K., „Puritanism *Se* Modern Democracy", *New England Historical and Genealogical Register*, iulie 1947 Simpson, Alan, *Puritanism în Old and New England*, Chicago: University of Chicago Press, 1955

Smith, Chard Powers, *Yankees and God*, New York: Hermitage House, 1954

Smith, James Ward *Se* Jamison, A. Leland (ed.), *Religion* în *American Life*, Princeton: Princeton University Press, 1961: vol. I, *The Shaping of American Religion* vol. II, *Religious Perspectives în* American *Culture* vol. I *VA Critical Bibliography of Religion în America*, Nelson R. Bun (ed.) Smith, Page, *A New Age Now Begins*, 2 volume, New York: McGraw-Hill, 1976

Smith, William, *A Sermon on the Present Situation of* American *Affairs*, Philadelphia: James Humphreys, Jr., 1775

Smoot, Dan, *America's Promise*, Dallas, Tex.: The Dan Smoot Report, 1960

Stiles, Ezra, „Sermon Preached at the Anniversary Election, 8 mai 1783", New Haven: Thomas Se samuel Green, 1783

Stoddard, Solomon, „The Way for a People to Live Long in the Land that God hath Given Them" (predică), Boston: Bartholomew Green, 1703

Stoudt, John Joseph, *Ordeal at Valley Forge*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1963

Stout, Cushing, *The New Heavens and New Earth*, New York: Harper and Row, 1974

Sweet, William Warren, *The Story of Religion în*

America, New York: Harper *Se* Bros., 1950

Thomas, Elbert D., *This Nation Under God*, New York: Harper *Se* Bros., 1950

Thomas, Isaiah, *Works of President Edwards*, vol. III, Worcester: 1808

Thornton, John Wingate, *The Pulpit of the American Revolution*, Boston: D. Lothrop *Se* Co., 1876

Time revista, ediţie specială din 1776, „Indepedence", 4 iulie 1776, Chicago: vol. 105, no. 20

Time revista, ediţia bicentenară 2, „The New Nation", 26 septembrie 1789, Chicago: vol. 107, no. 21

Tocqueville, Alexis de *Democracy în America*, ediţia a doua, tradusă de Henry Reeve, Francis Bowen (ed.), 2 volume, Cambridge, 1863

Tuveson, Earnest Lee, *Redeemer Nation*, Chicago *Se* London: University of Chicago Press, 1974

Vaughan, Alden T., American Genesis: Captain John Smith and the Founding of Virginia, Boston: Little, Brown Se Co., 1975

Vaughan, Alden T. (ed.) *The Puritan Tradition in America 16201730*, Columbia, S.C.: University of South Carolina Press, 1972

Washington, George, „The Invisible Hand", revista *Decision*, februarie 1976

Weigle, Luther A., *The Pageant of America*, New Haven: Yale University Press, 1928

Wendell, Barrett, *Cotton Mather*, New York: Dodd, Mead *Se* Co., 1891 Wesley, John, *Journal* (Percy Livingstone Parker, ed.), Moody Press, Chicago, 1974

Wheller, Richard, *Voices of 1776*, Greenwich: Fawcett Premier Book, 1972

Whitefield, George, The Two First Parts of His Life, With His Journals, London: W. Strahan, 1756

Whittelsey, Chauncey către adunarea generală a

statului Connecticut, 14 mai 1778

Williams, George H., „Christian Attitudes toward Nature", *Christian Scholars Review*, vol. II, no. 1, toamna anului 1971, Gordon-Conwell Theological Seminary

William, George H. *Wilderness and Paradise în Christian Thought*, New York: Harper &: Bros., 1962

Williams, Roger, *Complete Writings of Roger Williams*, New York: Russell *Se* Russell, Inc.

vol. 1, ed. de Guild, Reuben Aldridge, 1963

vol. 2 ed. de Diman, Rev. J. Lewis şi Guild, Reuben Aldridge, 1963

vol. 3, ed. de Caldwell, Samuel L., 1963 vol. 6, ed. de Bartlett, John Russell, 1963 vol. 7, ed. de Miller, Perry, 1963

Willison, George F., *Behold Virginia*, New York: Harcourt, Brace *Se* Co., 1952

Willison, George F., *Saints and Strangers*, New York: Reynal & Hitchcock, 1945

Winslow, Ola Elizabeth, *Meetinghouse Hill 1630 – 1783*, New York: The Macmillan Co, 1952

Wintrop, John (James Savage, ed.), *The History of New England from 1630 to 1649*, Boston: Little, Brown *Se* Co., 1853 *The Winthrop Papers*, Boston: Massachusetts Historical Society: vol. I, 1598 – 1628; 1929 vol. II, 1623 – 1630; 1931

vol. III, 1631 – 1637; 1943 vol. IV, 1638 – 1644; 1944 vol. V, 1645 – 1649; 1947

Withersoon, John, *Sermon Preached at Princeton on May 17, 1776*, Philadelphia: R. Aitken

Woolman, John, *The Journal of John Woolman*, Cambridge: Riverside Press (Houghton Mifflin Co.), 1871 Wright, Esmond, *Causes and Consequences of the American Revolution*, New York: Quadrangle Books, 1966

Wright, Louis B., *The Atlantic Frontier*: *Colonial*

American *Civilization (1607 – 1763)*, New York: Alfred A. Knopf, Inc., 1947 Wright, Louis B., *The Colonial Civilization of North America 1607 – 1763*, London: Eyre Se spottiswoode, 1949 Wright, Louis B., *Religion and Empire*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1943

Young, Alexander, *Chronicles of the Pilgrim Fathers*, Boston: Charles C. Little and James Brown, 1841

Zintl, Terry, „Love Didn't Make the World Go Round 200 Years Ago", *Miami Herald*, 7 februarie 1976

Bun de tipar: 17.07.1995. Apărut 1995.

Coli de tipar: 28 1/2.

Tiparul executat sub comanda nr. 83/95 la Tipografia Stefhanus S.R.L., str. Bibescu Vodă nr. 1, Bucureşti, într-un tiraj de 5.000 exemplare.